R. P. F. CANDIDI

BROGNOLI BERGOMENSIS

ORDINIS MINOR. STRICT. OBSERVANT.
Concionatoris, ac Sacræ Theol. Lectoris Generalis.

ALEXICACON

HOC EST

DE MALEFICIIS, AC MORBIS Maleficis curandis.

OPUS TAM EXORCISTIS, QUAM MEDICIS, ac Theologis, Confeſſariis, Parochis, Inquiſitoribus, ac in quacunque neceſſitate conſtitutis, utiliſſimum.

TOMUS SECUNDUS.

VENETIIS, MDCCXIV.

Apud Nicolaum Pezzana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Domus professæ neapol. Soc. Jesu pro Bibliotheca

BIBLIOTECA NAZIONALE

Digitized by Google

Digitized by Google

IN TOMUM SECUNDUM
PRÆFATIO.

ETSI varia, & multa in univerſo hujus mundi theatro homini ſeſe offerant bona, quorum incredibili deſiderio ſingulis ferè momentis fatigatur, ingentique ad illa comparanda ſolicitudine accingitur; attamen inter omnia primarium locum obtinet commodus corporis ſtatus actiones ſuas probè obeuntis, & ſanitas in plurimos annos prolunganda: quæ quia tamdiù conſervari dignoſcitur, quamdiù à morborum ſive naturalium, ſive præternaturalium putà, maleficialium, violentia alieni: nec non à dæmonum, aliorumque ejus aſſeclarum iniquorum injuriis liberati ſumus; hinc in totius primi tomi decurſu de maleficiorum, ac morborum veneficorum cauſis, à quibus ſanitas tollitur, diſſeruimus. Verùm, ſicut in arte medicinæ non ſufficit, morborum cauſas agnoſcere, & de eis ſubtiliter diſputare; ſed inſuper opus eſt, debita parare remedia, & illa ægrotantibus adhibere, ut perfectam curationem conſequantur; ita in Exorciſtico miniſterio præter ſpeculativam cauſarum, quibus maleficæ infirmitates inducuntur, cognitionem, neceſſe eſt, Eccleſiaſticum Miniſtrum ſcientia practica ornatum eſſe, per quam noverit: quibus modis curandæ ſint; & illi, qui eorum viru infeſtantur, liberandi. Ad quid enim tota theoria cauſarum maleficarum, quam ſuperiori libro propoſuimus, ſi non aſſignetur, & modus eas auferendi; ut illis ſublatis noxii pariter tollantur affectus, & maleficio affectis optata ſanitas reſtituatur? Quare poſt diſputationes de quatuor cauſis, quibus maleficia, & malefici morbi dignoſcuntur, lubet, de di-

Digitized by Google

verſis curationibus diſputare ; quibus hujuſcemodi infirmitates ſanari poſſunt . Et quia Aliæ ope dæmonum : Aliæ vi rerum phyſicarum : Aliæ ceſſatione pactorum maleficorum : Quarta diſputatio de Curatione Divina habetur in ſequenti Tomulo Manualis Exorciſtarum ; Ideò placet , hunc tomum in quatuor ſecare diſputationes .

In quarum	Prima	De Curatione	Diabolica	tractabimus
	Secunda		Naturali	
	Tertia		Morali	
	Quarta		Divina	

ut ſic Alexicacus noſter poſt educta è latebris infernalia monſtra , doceat : quomodo Herculea clava edomanda ſint : & poſt revelatas veneficarum infirmitatum cauſas , Apollineis poculis ſanari poſſe demonſtret .

DIS-

DISPUTATIONIS PRIMÆ
DE CURATIONE DIABOLICA.
DIVISIO.

	Partes.	Capita.	Sectiones.	Articuli.	
Curatio diabolica.	1. Magica.	1. Abominanda.	1. Ex parte agentis.	Dæmonis.	1.
				Malefici.	2.
			2. Ex parte medii.	Sacrilegi.	1.
				Superſtitioſi.	2.
			3. Ex parte finis.	Impii.	1.
				Noxii.	2.
				Scandaloſi.	3.
		2. Intoleranda.	1. In Exercentibus.	Viris.	1.
				Mulieribus.	2.
				Pueris.	3.
			2. In Addiſcentibus.	Publicè.	1.
				Privatim.	2.
			3. In Faventibus.	Directè.	1.
				Indirectè.	2.
			4. In Requirentibus.	Immediatè.	1.
				Mediatè.	2.
	2. Superſtitioſa.	1. Quoad cauſam.	1. Internam, ſeù proximam.	In Gravioribus.	1.
				In Levioribus.	2.
			2. Externam, ſeù remotam.	In Cognoſcitivis.	1.
				In Operativis.	2.
		2. Quoad Modum.	1. Verbalem.	Significativum.	1.
				Non ſignificativum.	2.
			2. Operativum.	In Actionibus.	1.
				In Motionibus.	2.
			3. Obſervativum.	Temporis.	1.
				Ominum.	2.
		3. Quoad Effectum.	1. Phyſicum.	A cauſa naturali.	1.
				A cauſa ſupernaturali.	2.
			2. Hyperphyſicum.	A dæmone dæmoniaca virtute operante.	1.
				A Malefico agente dęmonis virtute.	2.

DISPUTATIONIS I.

DE CURATIONE DIABOLICA.

SUMMARIA.

Curatio diabolica per dæmones, & maleficos ejus miniſtros perficitur. In qua dæmon invocatur aliquando Expreſsè: aliquando Tacitè.

Ideò curatio diabolica Magica: alia Superſtitioſa, ut duabus partibus declarabitur. n. 1.

Pars I. Magica.

Curatio magica ſanitatem confert remediis diabolicis.

Sub hac comprehenduntur immutationes corporum, & effectus mirabiles, quare Abominanda, & Intoleranda: ut duobus Capitibus manifeſtabitur. 2.

Caput I. Abominanda.

Antiqui curationem diabolicam prædicant licitam utilem, & divinam. 3.

Aliqui ex Chriſtianis eam licitam profitentur. 4.

Pomponatius, qui non diſtinguit inter remedia naturalia, & magica.

Paracelſus, qui hortatur Medicum edoceri à ſagis: & ægrotum uti remediis magicis.

Sed hæc curatio eſt illicita, & abominabilis quoquo modo conſideretur ſive ex parte Agentis, vel Medii: aut Finis, ut tribus ſectionibus patefiet.

Sectio I. Ex parte Agentis.

Praxis abominabilis eſt ex parte agentis ſive Primarii dæmonis: Sive Secundarii malefici, ut ſequentes articuli manifeſtant. 5.

Articulus I. Dæmonis.

Dæmonis opera omnia tendunt in hominis perniciem. 6.

Ideò in curationibus magicis poſſibilia peragit, & impoſſibilia tentat per præſtigium. Sed omnia invitè præſtat. 8.

Probatur multipliciter, quia 1. differt curationem. 2. imperat difficilia. 3. ſe coactum præbet. 4. morbum non tollit, niſi maleficus transferat vel in alium, vel in ſeipſum. 5. non tollit maleficium dæmonis inferioris, niſi difficulter. 9. & ſeq.

Articulus II. Malefici.

Malefici in curationibus magicis æquiparantur actioni diabolicæ, quia ſimiles ſunt potentia, ac voluntate. 16.

Potentia ob multas cauſas impeditur. Exemplis probatur.

Illarum cauſarum impedientium vanitas oſtenditur.

Ordo in illis curationibus manifeſtatur.

Voluntate dicuntur ſimiles: quia in ipſa dæmoniacæ malitiæ conjunguntur. 20.

Ideò inviti ſanitatem reſtituunt. Exemplo comprobatur.

Sectio II. Ex parte Medii.

Tota actio magicæ curationis dæmoniacam manifeſtè arguit malitiam. 21.

Ideò abominanda ex parte medii Sacrilegi, ac Superſtitioſi: ut ſequentes articuli patefacient.

Articulus I. Sacrilegi.

Malefici in ſuis curationibus mediis utuntur ſacrilegis, quia violant Perſonas ſacras: Loca ſacra, ac Res ſacras; ideò ſunt excommunicati excom-

Digitized by Google

communicatione latæ ſententiæ Summo Pontifici reſervata. 22.
Exemplis comprobatur. 23.

Articulus II. Superſtitioſi.

Media magicæ curationis ſunt ſuperſtitioſa, quia in eis fit exceſſus in cultu veri Dei, & falſi dei. 26.
Probatur ratione, & experientia.

Sectio III. Ex parte Finis.

Quid, & qualis ſit bonus finis: Ex quo aliquod opus bonitatem ſumit. 28.
Tota malefica curatio mala eſt, quia maleficorum finis eſt Impius, Noxius, ac Scandaloſus: ut ſequentes articuli manifeſtant.

Articulus I. Impii.

Finis maleficæ curationis impius, quia in ſuis curationibus malefici homines à Deo avertunt; ac tollunt cultum, quem Deo homo exhibet actibus interioribus, nempe devotione, & oratione, & actibus exterioribus, videlicet, adoratione, ſacrificio, & invocatione. 29.
Hos pietatis actus per maleficos curatores dæmon deturpare ſatagit ſive interiores, ſive exteriores. 32.

Articulus II. Noxii.

Finis magicæ curationis noxius, & damnificus ipſis Curatoribus, ut probatur auctoritate S. Scripturæ; ac Juris canonici. 33.
Similiter noxius eſt iis, qui curantur, quos dæmon ſeducit per ſanitatis oblationem, fidem eorum labefactando, eam in ſe transferendo, ac maleficis majorem deinceps malefaciendi anſam præbendo. 34.

Articulus III. Scandaloſi.

Finis magicę curationis ſcandaloſus. 37.
Curator magicus monti cadenti comparatur: quia dum alios curat, fit in ſcandalum eorum, & in dedecus chriſtianæ Religionis; quod maximè Deo diſplicet. 38.
Ideò qui talia agunt maximo digni ſunt ſupplicio. 39.

Caput II. Intoleranda.

Judicia Dei, & hominum ſunt diverſa. Et quomodo. 41.
Magica curatio tolleratur ab aliquibus Juriſtis.
Non toleratur à Deo, neque ab Eccleſia: ſed punitur in Exercentibus, Addiſcentibus, Faventibus, ac Requirentibus, ut quatuor ſectionibus demonſtrabitur.

Sectio I. In Exercentibus.

Exercentes magicas curationes graviter puniuntur. 42.
Qui ſub nomine maleficorum comprehenduntur.
Omnes magicæ actiones eodem jure puniuntur in Exercentibus Viris, Mulieribus, Pueris, ut ſequentes articuli patefacient.

Articulus I. Viris.

Viri peccant non propter infirmitatem, vel ignorantiam; ſed per malitiam. Ideò graviter puniuntur pœnis ſtatutis à Jure divino. 44.
Ratio favet, quia pæna commenſuratur culpæ, cujus gravitas ſumitur à dignitate perſonæ, & ab ipſo multiplici offenſionis modo. 46.
Puniuntur etiam à Jure canonico excommunicatione nemini reſervata. 47.
At quia malefici ſunt vel hæretici, vel ſuſpecti vehementer de hæreſi, ſortilegia eorum non ſunt levia; ſed atrocia, & gravia, quia ſunt vel hæretica, vel hæreticalia. 48.
Quid ſit factum hæreticum. 49.
Obiter quid ſit hæreſis.
Quid ſit factum hæreticale. 50.
Factum hæreticum eſt ex parte operis, vel operantis maleficum expectare à dæmone, quæ ſoli Deo conveniunt. 52.
Factum vel hæreticum, vel hæreticale

a 4 Deum

Deum abnegare, abuti Sacramentis, Sacramentalibus, rebus ſacris, verbis S. Scripturæ, & Symbolo Apoſtolorum.

Factum vel hæreticum, vel hæreticale eſt dæmonem adorare adoratione latriæ, vel duliæ. 54.

Sortilegium hæreticale ex parte operantis eſt, cùm maleficus petit à dæmone, quæ non excedunt ejus facultatem. 55.

Ex parte verò operis, cùm intercedit abuſus Sacramentorum, Sacramentalium, rerum ſacrarum, verborum S.Scripturæ, Symboli Apoſtolorum.

Factum vel hæreticum, vel hæreticale, baptizare imagines; vel pueros rebaptizare; vel ſacra conculcare; vel alia hujuſmodi perpetrare. 56.

Magiam exercentes vel ſunt hæretici: vel ut hæretici habentur; ideò ſubjiciuntur excommunicationi Bullæ Cœnæ Domini ſaltem in foro exteriori, quando non eſt error in intellectu. 57.

Malefici de hæreſi convicti, ſi pertinaces, & impœnitentes ſint, traduntur curiæ ſæculari. 59.

Quid ſit tradi curiæ ſæculari.

Malefici ex corde pænitentes recipiendi ſunt ad pænitentiam, exceptis quatuor caſibus; de quibus, vel aliquo eorum malefici convicti non ſunt recipiendi ad miſericordiam in Decretis Summorum Pontificum. Sic etiam ſi ſint hæretici, ſed pænitentes dumtaxat in ipſo rabulato, vel poſt ſententiam convertantur. 62.

Prædicti malefici pœna mortis ſunt mulctandi. 64.

Probatur auctoritate legum, & Juris prudentium.

Immò vivi comburendi, ſi impænitentes ſint.

Quæ pæna probata eſt jure divino, canonico, civili, & conſuetudinario. 65.

Ideò commendandi Principes, ac Judices, qui tales criminoſos ignis pœna puniri jubent. 66.

Quare Judices Provincias ab hiſce malefactoribus purgare debent. Secùs facientes fiunt rei culpæ, & reſtitutionis damnorum. 68.

Nec ulli ſuffragatur dignitas perſonæ.

Articulus II. Mulieribus.

Citiùs ad maleficia feruntur mulieres. 70.

Quas à pænis excuſant quidam earum advocati.

Eorum excuſatio refellitur.

Pœnæ pro viris maleficis ſtatutæ amplianturad mulieres, quia non ſunt odioſæ, ſed favorabiles Reipublicæ ob conſervationem: bonis Civium moribus ob exemplum, ipſis maleficis: & ſagis ob converſionem. 71.

Expreſsè de ſagis puniendis fit mentio apud Canones, Pontifices, & Doctores. 72.

Quidam ſagarum patroni eas è numero maleficorum eximere ſtudent.

Hujuſmodi exemptio Sagis eſt infructuoſa, quia ſunt hæreticæ, & apoſtatæ cenſendæ. 73.

Articulus III. Pueris.

Pueri videntur immunes à flagitiis, & conſequenter à pænis. 74.

Experientia contrarium docet, cùm plures maleficiis vacent.

Quid ſentiendum de pueris impuberibus. 75.

Quid de proximis pubertati.

Quid poſt annum 14. completum. 77.

Judices quomodo ſe gerere debeant in hujuſmodi caſibus.

Sectio II. In Addiſcentibus.

Dæmon ubique plures inſtituit diſcipulos, qui non ſunt tolerandi, ſed puniendi, ſive addiſcant Publicè, ſive Privatim, ut duobus articulis patefiet. 79.

Articulus I. Publicè.

Olim plures fuerunt Scholæ, quibus à Magiſtris Magia diſcipulis publicè tradebatur. 80.

Quorum etiam plures hoc noſtro ævo ſunt, qui ſcientiis vanis, ac diabolicis incumbunt in conventiculis ſecretis, & in nocturnis cætibus. 81.

Digitized by Google

Quas artes deteſtatur, ac puniri exercentes jubet jus canonicum, ac civile. 82

Articulus II. Privatim.

Magi, ac malefici, ut ſecuriùs ſuas valeant tradere Inſtructiones, privatim plures ſeducere tentant, Ignorantes per ſigna exhibita in verbis, & rebus: ſapientes per libros, & ſcripta. 83
Hujuſmodi libros, & ſcripta Valens Imperator juſſit diligenter perquirere, & concremare. 84
Teſtis oculatus eſt D. Joan. Chryſoſtomus.
Hoc noſtro ævo valdè inolevit apud corruptam juventutem prædictus abuſus, dictorum, nempe, lectio librorum. 85
Quæ prohibetur jure pontificio, excommunicatione nemini reſervata.
Si verò copulativè concurrant quatuor ſequentes conditiones, tunc legentes, vel retinentes ſunt excommunicati excommun. Bullæ Cœnæ Domini. 86
Prima conditio, ut liber ſit Auctoris hæretici.
Secunda conditio, ut vel contineat hæreſim, vel de Religione tractet.
Quid ſit continere hæreſim, ac de religione tractare. 88
Tertia conditio, ut ſcienter vel legantur, vel retineantur. 89
Quarta conditio, ut fiat abſque licentia Papæ, qui ſolus poteſt hanc licentiam dare. 90
Prædictos libros vel legentes, vel retinentes in foro fori præſumuntur hæretici, & ut hæretici ſanctiſſimæ Inquiſitionis tribunali ſunt denuntiandi, ac puniendi. 91

Sectio III. In Faventibus.

Virus artis magicæ, ac maleficæ magis diffunditur ob magorum, ac maleficorum plures fautores, qui duobus modis ei favere dicuntur, ſcilicet, omittendo, vel committendo, ut ſequentes articuli demonſtrabunt. 93

Articulus I. Omittendo.

Magis, ac maleficis ſavent omittendo.
Alii ex officio. Et illi ſunt. Judices, qui negligunt eos punire.
Quinam ſint Magorum, ac Maleficorum Judices.
Quando eos punire ſpectet ad Judices Eccleſiaſticos, vel ad Judices ſæculares. 94
Quando detur præventio.
Epiſcopi, Inquiſitores, & eorum Miniſtri non punientes magos, maleficos, & ſagas gratia amoris, vel odii, vel lucri, aut alterius commodi, ut eorum fautores habentur. 96
Et ſi præfati Rei ſint hæretici, ut hæreticorum fautores cenſentur.
Excepta cauſa vitandi ſcandala, vel ignorantia, quòd ſint tales. 97
Principes, ac Domini temporales, ſi jam ab Eccleſia moniti negligunt punire magos, & maleficos hæreticos, ut hæretici præſumuntur. 98
Si verò requiſiti omittunt eos inveſtigare, & capere, ſunt ſuſpecti de hæreſi, & tenentur ad reſtitutionem damnorum.
Alii ex Edicto S. Inquiſitionis. 100
Hi ex charitate tenentur magos, maleficos, & ſagas denuntiare. Secùs facientes ſunt excommunicari ex Edicto S. Inquiſitionis, Jure canonico ac conſtitutionibus pontificiis.
Ratio dictat.
Ex variis inditiis ſagæ, ac malefici ſunt denuntiandi. 101
Aliqui defendunt, ſagas eſſe denuntiandas à ſociis, qui eas intereſſe ludis diabolicis viderunt.
Secus tamen eſt cenſendum ex praxi ſupremæ Romanæ Inquiſitionis.
Si ſaga ſocias denuntiet de his, quæ vidit patrare extra ludos, ejus denuntiatio ſufficit ad inquirendum. 105
Si maleficus, vel ſaga audiatur loqui cum dæmone ſunt denuntiandi.
Alia inditia, per quæ malefici, ac ſagæ ſunt denuntiandi.
Omnes quicunque ſint vel tacitè, vel expreſsè dæmonem invocantes de jure novo ſunt denuntiandi.

Fi-

Filii, Filiæ, Parentes, & Conſanguinei tenentur denuntiare magos, maleficos, & ſagas.
Ratio dictat. 108
Diſtinctio Moderni Auctoris de duplici genere ſagarum refellitur.
Ad denuntiationem magorum, maleficorum, & ſagarum, & eorum, qui de hæreſi ſunt ſuſpecti, non eſt præmittenda fraterna correctio; 111
Omnes exercentes operationes, quæ aliquo modo ſapiunt hæreſim, de jure novo ſunt denuntiandi: dummodò illa actio involvat invocationem dæmonum, vel peccatum mortale. 113

Articulus II. Committendo.

Magis, Maleficis, & Sagis favent committendo qui de facto illis auxilium ferunt. 114
1. Defendendo verbis, litteris, ſcriptis, opere: ut quidam Advocati, & Procuratores, qui fidei Inquiſitoribus maximè ſe opponunt: ac dici poſſunt Magorum, & Maleficorum, ac Sagarum defenſores.
Quando ſint puniendi.
Quænam pœna percellantur Advocati, & Notarii, cùm auxiliantur Magis, Maleficis, & Sagis. 118
2. Conſulendo, vel auxiliando. 119
Probatur auctoritate Conciliorum, Pontificum, Canonum, & Canoniſtarum.
3. Laudando ſcienter, ſeriò, ac dolosè apud Principes, & Judices. 120
4. Relaxando: ut quandoque faciunt Principes, Magiſtratus, & Judices. Qui graviſſimè Deum offendunt, & maximum Reipublicæ Chriſtianæ damnum inferunt. 122
5. Impediendo directè, vel indirectè. 126
Quinam dicantur impedire directè. Et à quo puniri poſſint.
Quinam dicantur impedire indirectè. Probatur exemplis.
Inter hos connumerantur aliqui Superiores ob certas leges ſubditis ſuis impoſitas. Ratio talium legum refellitur. 129
S. Pius V. ne ſubditi impediantur à denuntiatione, Conſtitutionem edidit, ne per quinquennium poſt denũtiationẽ poſſint à Superioribus moleſtari. 131
Exorciſtæ ritè ſuò munere fungentes ſunt velut oculi Officii S. Inquiſitionis. Quare ſic dicantur. 133
Prælati Religionum ſtatuta promulgantes, quibus officium ſanctæ Inquiſitionis directè, vel indirectè impeditur, vel debilitatur, vel retardatur, ſunt nuncupandi vel Magorum, vel Maleficorum, vel Sagarum, vel hæreticorum fautores: ac ſuſpecti de hæreſi cenſendi. 134
6. Occultando directè, vel indirectè. 137
Quinam dicantur occultare directè, vel indirectè.
Quomodo ſuſpecti de hęreſi ſint dicendi.

Sectio IV. In Requirentibus.

Homines plures, quia nimis intenti ſunt ſaluti ſuæ corporali, ſpreto Deo ad dæmonem confugiunt, ab eo auxilium requirentes alii Immediatè: alii Mediatè: ut duobus articulis patefiet. 138

Articulus I. Immediatè.

A dęmone immediatè quęrunt auxilium, qui cum eo pactum habent expreſſum. 139
Qui illis opitulari videtur in infirmitatibus; ſed imperfectè: & in neceſſitatibus, cùm ad manus Judicum deveniunt, & ad torturam trahuntur. Quibus, nè ſua fateantur delicta, auxiliatur per maleficium taciturnitatis.
Quomodo tale maleficium componatur.
Variis modis dæmon ſilentium in eis cauſare ſolet, quæ recenſentur. 140
Quibus pœnis ſint obnoxii prædicti ad dæmonem confugientes. 145
Prædictum maleficium impediunt alii illicitè per quãdam à terra elevationem, & in carcerem deportationem, &c.
Alii licitè per veſtimentorum expoliationem, abraſionem capillorum, ac remedia eccleſiaſtica. 147

Articulus II. Mediatè.

Requirunt mediatè à dæmone auxilium qui ad maleficos recurrunt, ut maleficium ſolvant. 150

Hoc

Digitized by Google

Hoc licitum probat Aureolus. Probat à ſimili.
Ejus opinio reprobatur ut falſa, erronea, & ſibi contraria. 151
Præfati criminoſi puniri jubentur jure divino, canonico, & civili. 157
Nec carent culpa qui per accidens ad maleficos recurrunt. 158
Hoc licitum eſſe ſentit Remigius extorquendo vi, ac verberibus.
Hæc opinio refellitur: quia periculoſa eſt, & erronea, vel non ſufficienter explicata.
Licitum eſt, inducere vel blandis verbis, vel minis, vel verberibus levibus, cùm probabiliter credimus hoc facturum licitè. 161
Hoc teſtantur Theologi. Sed cautela debita adhibenda.
Mens Auctoris circa hoc declaratur. 164

Pars II. Superſtitioſa.

Dæmon non tantùm accurrit, dum expreſsè à magis adjuratur: ſed etiam dum tacitè ab aliis invocatur. 165
Quibus opitulatur per ſuperſtitioſam curationem. Quę diſtinctè dignoſcitur, dum inveſtigatur ejus Cauſa, Modus, & Effectus in tribus ſeqq. capitibus.

Caput I. Quoad Cauſam.

Curatio ſuperſtitioſa cognoſcitur ex notitia Cauſæ ſive Internæ: ſive Externæ: ut duabus ſectionibus patefiet. 166

Sectio I. Internam, & proximam.

Sicut dæmon ut cauſa interna, & proxima malum operatur in homine: ita pariter ut talis cauſa ſanitatem confert invocatus in curatione magica expreſsè; & in curatione ſuperſtitioſa tacitè. 167
Paratumque ſe exhibet concurrere in neceſſitatibus Gravioribus, ac Levioribus: ut ſequentes articuli demonſtrabunt.

Articulus I. In Gravioribus.

Dæmon per ſuos Magos, Maleficos, & Sagas proponit homini remedia graviora, ac difficiliora. 168
1. In infirmitatibus gravioribus: ut exemplis probatur. 169
2. In neceſſitatibus urgentioribus tradens certos ritus, inſtrumenta quædam, & characteres quoſdam, quibus ad ſanitatem conſequendam uti neceſſe eſt. 170
3. In difficultatibus obſcurioribus, quę maximè tenent Judices, nè valeant à magis, & maleficis veritatem extorquere. 171
Quos adjuvat variis modis, ut taciturnitatis maleficium ſolvere queant.
Qui omnes ut ſuperſtitioſi refelluntur.

Articulus II. In Levioribus.

Dęmon ut honorem aucupetur ab hominibus, eis accurrit invocatus. 133
1. In ægritudinibus levioribus pellendis, etiam ſi res applicata ſit inutilis, & vana. Nam his vanis utuntur, ut veræ fidei fundamentum deſtruatur.
2. In maleficiis arcendis. Varii adducuntur modi. 175
3. In gregibus cuſtodiendis. 176
Hujus ſuperſtitio oſtenditur; & exemplo comprobatur. 177

Sectio II. Externam, & remotam.

Sicut dæmon eſt cauſa interna, & propinqua ſanitatis conferendæ: ſic homo eſt cauſa externa, & remota; qui ſeipſo ea operatur, quæ à dæmone præſcribuntur. 179
Cujus ope utitur ſive ad Cognitionem: ſive ad Operationem: ut ſequentes articuli demonſtrabunt.

Articulus I. In Cognoſcitivis.

Homines natura ſcire deſiderant, maximè quæ ad ſui ipſius conſervationem ſpectant. 180
Ideò cùm infirmantur aliqui, ut ſciant, an ægritudo ſit naturalis, vel diabolica, ſuperſtitioſa quædam capiunt experimenta.

Et

Digitized by Google

Ex | Plumbo liquato infuſo in aquam. 181
Ablutione corporis cum decoctio. ne verbenæ. 182
Columbo per medium ſciſſo ægroto applicato.
Pennis gallinæ nigræ poſitis ſub cervicali. 183
Ægroti indumento: & aliis pluribus. 184

Ad cognoſcendas ſtriges dum ſua libertate fruuntur: vel dum ad manus Judicum deveniunt, varia ſumunt experimenta. Et recenſentur. 185
Quæ omnia ut vana, ac ſuperſtitioſa refelluntur.
Ad invenienda furta, & occulta ſcienda. 190
Alii utuntur phiala plena aqua cum certis aliis cæremoniis. Quod ſortilegium hæreſim manifeſtam ſapit.
Alii certis numero lapillis ad fluentem aquam. 192
Alii certo numero candelarum cum quibuſdam aliis ritibus.
Non eſt tamen ſuperſtitioſa ars inveniendi aquam adhibita virga ſalicea, vel amigdalina. 194

Articulus II. In Operativis.

Quemadmodum in cognoſcitivis, ita in operativis ſuperſtitioſa dicitur curatio, cùm quis utitur mediis ad conſequendam ſanitatem, quæ ex ſe nullam habent vim ad hujuſmodi effectum producendum. 195
Unde quidam ajunt, licitum eſſe tollere maleficia per vana, & ſuperſtitioſa.
Cui opinioni Scotum adhærere ſentit Daniel Sennertus Medicus: ſed falsò, & immeritò hoc ei aſcribi oſtenditur.
Nec officit quicquid dicit Sprenger in Malleo. Non enim Scotus docet per vana, ac ſuperſtitioſa licitum eſſe tollere maleficium. 196

Caput II. Quoad Modum.

Quamvis modus ſuperſtitioſæ curationis innumerabiles formas comprehendat; attamen omnes reduci poſſunt in tribus ſectionibus ad Modum Verbalem, Operativum, & Obſervativum. 198

Sectio II. Verbalem.

Plures diaboli fautores multa naturalibus ſuperſtitioſa receperunt: ut Arabes, Cabaliſtæ, Judæi recentiores, ac Magi omnes.
Quorum fundamenta ſunt frivola, impia, & vana. 299
Veritas eſt, nulla vocabula vim habere naturalem vel ſanandi morbos, aut vulnera: vel depellendi alias noxas. Sive eorum Modum attendamus Significativum; Sive non Significativum; ut ſequentes articuli manifeſtabunt. 200

Articulus I. Significativum.

Quidam ſentiunt voces ſignificativas ſignificare Primariò per influxum cæleſtem. Secundariò per hominum impoſitionem. 201
Quorum opinio refellitur ut erronea.
Referuntur variæ verborum formulę ſuperſtitioſæ, ſed non eo rhythmo, ordine, & idiomate, quo ſunt pronuntiandæ. 202
Aliæ plures formulæ continue à dęmone adinveniuntur, ac ſuis aſſeclis traduntur diſtribuendæ. 203
Quæ omnes ut ſuperſtitioſæ pluribus rationibus reprobantur.

Articulus II. Non Significativum.

Major ſtultitia, verborum formulis nihil ſignificantibus uti. Quas omnes eſſe ſuperſtitioſas in comperto eſt. 205
Harum plures, ſed imperfectè deſcribuntur.
Sed ut prorſus vanæ, ac ridiculæ refelluntur ratione, auctoritate Canonum, & exemplo. 206
Quare prędictis formulis utentes vel ſunt hæretici, vel de hæreſi vehementer ſuſpecti. 209
Quomodo in uſu rerum ſacrarum poſſit eſſe ſuperſtitio, vel tentatio Dei. 210
Oſtenditur, quomodo non poteſt eſſe ſuperſtitio in illa oratione ab Auctore com-

Digitized by Google

compoſita, quæ incipit: *Orazione da recitare, ò portar ſeco, &c.* 212

Sectio II. Operativum.

Summus Univerſi artifex ſuæ oſtendit ordinem ſapientiæ in ſuis operationibus. 214

Quem conatur imitari dæmon varia opera adimplere præcipiens ſuis aſſeclis; ad quæ accurrit etiam tacitè invocatus.

Quæ præcipuè in duobus articulis demonſtrantur in Actionibus, & in Motionibus.

Articulus I. Actionibus.

Variæ actiones tranſeuntes inſtitutæ à dæmone, ut per eas ſanitatem conferat. Quænam ſint.

Eorum aliquæ deſcribuntur; & ut ſuperſtitioſæ refelluntur. 215

Aliæ actiones recenſentur, in quibus intervenit Abuſus Sacramentorum, Sacramentalium, Rerum ſacrarum, Verborum Sacræ Scripturæ, Orationis Dominicalis, Symboli Apoſtolorum, & ſimilium. 216

Quæ ut ſuperſtitioſæ, ſacrilegæ, & hæreticales reiiciuntur.

Articulus II. Motionibus.

Varii membrorum corporis motus in curatione interveniunt, qui omnes cùm ſint ex dæmonis præſcripto, proculdubio ſunt ſuperſtitioſi. 217

Exemplis comprobatur.

Hujuſmodi motiones ſuperſtitioſas multi exercent hoc noſtro ævo; quorum nonnullæ deſcribuntur. 218

Alii ſimilibus motionibus ſuperſtitioſis utuntur, quæ ſuperſtitioſę oſtenduntur; immò etiam hæreticales, ſi interveniat abuſus Sacramentorum, vel cæterorum, de quibus ſupra. 220

Sectio III. Obſervativum.

Sicut Deus ſuam manifeſtavit clementiam inſtituendo ſacramenta: ſuamque patefecit ſapientiam varia tradendo præcepta, ex quorum vel obſervantia, bona; vel tranſgreſſione, mala futura conjecturaliter prænuntiantur. 220

Sic dæmon præter remedia verbalia, & operativa, quibus ſe clementem conatur oſtendere; ut etiam ſe ſapientem prodat, varia tradit præcepta ſecundùm modum Obſervativum, Temporis, & Ominum: ut ſequentes articuli patefacient.

Articulus I. Temporis.

Non eſt ſuperſtitio obſervare tempora; quibus herbæ ſint colligendæ: ligna ſuccidenda: ac mare navigandum.

Sed eſt ſuperſtitio. 221

1. Cùm obſervatur unus vel hebdomadæ, vel menſis, vel anni dies, quà talis. Vel certa hora diei, quà talis hora.

2. Cùm adduntur circumſtantię inutiles: vel non approbatæ orationes.

Conſtat ex Jure canonico.

Adducuntur exempla à Petro Breslayo; & ab Alexandro ab Alex. 223

Ex dierum infauſtorum ſuperſtitione emanarunt dies critici. Quid ſint. 224

Quando ſuperſtitioſi: quando non.

Quas obſervationes aliæ ſequuntur populares ad negotia peragenda, nempe. 225

Obſervatio
- Diei S. Pauli. Quando dicatur ſuperſtitioſa.
- Primorum duodecim dierum Januarii.
- Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ. 226
- Feſti Sancti Stephani.
- Annuntiationis B. V. Mariæ; 227
- Diei Paraſceve.
- Feſti S. Mariæ Magdalene.
- Diei lunæ. 229

Has vanas obſervantias ut ſuperſtitioſas deteſtantur.

Divus Paulus ad Galatas.

Sanctus Ambroſius *ibi*. 230

Theologi omnes. 231

Aliæ adducuntur dierum vanæ obſervantiæ.

Ad ſanitatem conſequendam: ad fures in-

Digitized by Google

inveniendos: ad nonnulla futura præſcienda. 232

Inter has ſuperſtitiones non eſt connumeranda obſervantia partus octimeſtris, quem minimè vitalem eſſe, ferunt. Nec anni climacterici, quem homini lethalem eſſe dicunt. 233

Ratio cur partus octimeſtris nequeat vivere. 234

Ratio cur anni climacterici lethales dicantur, quæ eadem eſt de Criticis diebus. 235

Articulus II. Ominum.

In omine homo ſigna futurorum ſumit. 236

Ex
- Nomine, ac voce. 237
- Iis, quæ fortuitò domi accidunt. Exemplis probantur.
- His, quæ extra domum, ſeu in via evenire ſolent. 239
- Sonitu aurium. 240
- Actionibus variis. 241

Prædictæ omnes vanæ obſervantiæ, ut ſuperſtitioſæ damnantur in jure canonico.

Ratio dictat. 242

Aliquando tamen dicta, vel facta hominum talia ſunt, ut divino impulſu aliquid futurum præſignificent. 243

Aliquando etiam actiones irrationalium.

Aliquando per ipſa inſenſibilia.

Aliquando ex Comato ſydere. 244

Quid ſit. Et quomodo formetur.

Quid prænuntient naturaliter, ac ſupernaturaliter.

Caput III. Quoad effectum.

Cùm effectus nobis ſint notiores, ac priores ipſis cauſis, facilè devenitur in cognitionem ſuperſtitioſæ curationis, ſi ipſius in duabus Sectionibus contemplemur Effectum ſive Phyſicum: ſive Hyperphyſicum. 248

Sectio I. Phyſicum.

Effectus naturalis eſt ille, qui non excedit cauſarum creaturarum vires. 249

Quæ, & quot conditiones requirantur ad phyſicam actionem.

Sæpiùs dæmon multa operatur per cauſas naturales; ideò curatio ſuperſtitioſa poteſt eſſe etiam quoad effectum phyſicum ſive procedat à cauſa naturali: ſive à cauſa ſupernaturali: ut ſequentes articuli demonſtrabunt.

Articulus I. A Cauſa naturali.

In phyſicis effectibus multa ſæpiùs admiſcentur, quæ illos ſuperſtitioſos reddunt. 251

Alii utuntur remediis occultis citiſſimè operantibus licèt naturalibus. Quomodo peccent. 252

An ſint à Magiſtratibus permittendi. 253

Alii ſolo contactu ſanant morbos.

Hujuſmodi curationes naturales non eſſe, probatur. 254

Obiicitur de quibuſdam mirabilibus. Reſpondetur objectioni.

Poteſt Deus concedere, ut aliqui vel odore, vel tactu, aut habitu ſanare poſſint aliquos morbos. Conſtat de maſculo ſeptimo loco nato, ac de Regibus Galliæ. 256

Quid de Rege Pyrrho contactu morbos ſanante.

Quid ſentiendum de Salutatoribus, ſeu Enſalmadoribus. 258

Alii utuntur remediis externis certis, ac definitis. 259

Quarum curationum varii ſunt modi, in quibus interveniunt orationes quædam: Fruſta panniculi linei aqua intincta: Fruſta induſii ſanguine madefacta: Pulvis aluminis adulti. Et id generis. Quæ non videntur ſufficientes cauſæ naturales ad ſanitatem conferendam.

In quolibet tamen remediorum prædictorum eſt aliquid, quod naturaliter aliquantulum juvare poteſt. 262

Formulæ verò verborum adhibitæ per modum deprecationis ſunt licitæ, adhibitæ verò ut formulæ neceſſariæ, & ut ſigna infallibilia talis effectus ſunt ſuperſtitioſa. 264

Prædicta ergo remedia, quia continent plura vana, inutilia, & ſuperflua, ideò ſunt ſuperſtitioſa. 265

Ar-

Digitized by Google

Articulus II. A Cauſa libera, nempe, Dæmone.

Dæmon etſi præſtigiis quandoque homines fallat; Aliquando tamen veros producit effectus denominatos. 266
Vel prodigioſos, prout reſpiciunt cauſam artificialem, nempe, dæmonem agentia naturalia præparantem.
Probatur exemplo. 268
Vel phyſicos, prout reſpiciunt cauſas naturales naturaliter operantes. Probatur à ſimili de dæmoniacis.
At quia illicitum eſt, à dæmone auxilium petere, dicti effectus ope dæmoniaca producti ſunt ſuperſtitioſi.
Quid agendum à Magiſtratibus, ordinariis locorum, & Inquiſitoribus, cùm hujuſmodi Curatores ſibi occurrunt. 272
An inter hos effectus connumerandus ſit ſanguinis fluxus ex cadaveribus occiſorum coram reo. 273
Et utrùm indicium eſſe poſſit ad torturam.
Conſultius erit Judicibus ſe abſtinere ab hujuſmodi indiciis.
Examinatur quidam effectus à formicis alatis productus in territorio Bergomenſi, qui naturalis non eſſe probatur. 276
Nec præternaturalis à dæmone, Ergo à Deo ſupernaturalis eſſe convincitur.
Ratio congruentię ſumitur à proprietatibus formicarum: quæ aptiſſimè videntur præſignare actiones Præcurſoris, qui colitur in loco, ubi tales effectus producuntur. 278

Sectio . Hyperphyſicum.

Effectus hyperphyſici dicuntur omnia opera à Deo operata tum in veteri, tum in novo teſtamento.
Vel per
- Seipſum.
- B. Virginem. 279
- Angelos.
- Sanctos omnes.

Sed quia aliqui effectus hyperphyſici etiam ſunt à dæmone; ideò curatio ſuperſtitioſa poteſt eſſe quoad tales effectus, ſive procedant à dæmone dæmoniaca virtute operante: ſive à malefico ejuſdem dæmonis virtute agente. 280

Articulus I. A Dæmone dæmoniaca virtute operante.

Dæmon ſeipſo multos præſtat effectus, qui humanas ſuperant vires. 281
Quorum unus eſt, qui procedit ex applicatione facta in loco diſtanti.
Ejus ſuperſtitio oſtenditur rationibus.
Obiicitur de Sympathia. Satisfit objectioni. 283
Sic expulſiones nubium factę à certis hominibus certis ritibus; Quorum jactantia convincitur dupliciter.
Ita expulſiones inſectorum quadam arte factæ. 285
Eorum praxis ſuperſtitioſa oſtenditur.
Simili ſuperſtitione affecta eſt litis, quæ inſtituitur inter dæmonem, & maleficum volentem ſe ad Deum convertere. Probatur validiſſimis rationibus. 286
Hùc referuntur effectus immunitatis à variis periculis. 288
Quę omnia ſuperſtitioſa eſſe demoſtrantur variis rationibus. 289
Ita ſuperſtitioſi ſunt illi effectus, qui dicuntur evenire ex rebus naturalibus, quæ tamen non habent vim ad illos producendos. 290
Errant Medici, & Exorciſtæ talia aſſerentes.
An Galli cantus ſtrigarum diſſipet conventus. 292
Qua ratione poſſint dæmones odiſſe galli cantum.

Articulus II. A Malefico virtute dæmonis agente.

Dæmon, ut ſuos honoret aſſeclas, multa præſtat per ipſos, quæ effectus hyperphyſici appellantur. 294
Hùc referuntur effectus provenientes ab imaginibus aſtronomicis. Quid de his ſentiat Cajetanus. 295
Ejus poſitionis fundamentum, ut ſuperſtitioſum fuit priùs confutatum à D. Thoma. 296
Rationes ipſius Cajetani nullius eſſe valoris oſtenduntur. 297
Illa

Illa conformitas figuræ ad aſtrum nihil conferre probatur.

Quare uſus talium imaginum ut ſuperſtitioſus condemnatur à Pontificibus, Canonibus, Patribus, Theologis, Canoniſtis, ac Juriſperitis. 299

Idem de annulis aſſeritur, quibus dicitur dæmon alligari, quod ſuperſtitioſum oſtenditur. 300

Sic ille motus annuli, quo pulſantur horæ, ut effectus ſuperſtitioſus reprobatur. 301

Concluſio Diſputationis.

Concluditur, curationem dæmoniacam eſſe abominandam, & intolerandam, ideò deteſtandam, ac ſolicitè fugiendam. 302

Nec ſpectare ad Medicos: quicquid aſſerant nonnulli Medici, qui pro naturalibus multa ſuperſtitioſa receperunt. 303

Præcipuè Paracelſus, qui varia ſuperſtitioſa tradit.

Ejus errores refelluntur. 304

Nec ad Exorciſtas ſpectare ullo modo: licèt fortaſsè hoc aſſereret quidam Felix Malleolus, qui variis utebatur formulis ſuperſtitioſis. 306

Quæ omnes erroneæ eſſe oſtenduntur.

Multi huic ſimiles ſunt hoc noſtro ævo, qui à dæmone ſæpiùs decipiuntur. 307

Quod provenit ex interrogationibus factis dæmoni juxta exorcizandi regulas ab antiquis Exorciſtis in ſuis exorciſmariis traditas. 308

Quibus Exorciſta ſe ignarum prodit.

Prædictæ ergo curationes ut illicitæ, ac ſuperſtitioſæ reprobantur. Ideò ab Exorciſtis, Medicis, ac quibuſcunque abominandæ, atque fugiendæ. 310

Ad cognoſcenda opera ſuperſtitioſa aſſignantur 311. & ſeq.

Regulæ tres pro Medicis.

Regulæ ſex pro Exorciſtis.

DISPU-

Digitized by Google

DISPUTATIO I.
DE CURATIONE DIABOLICA.

INCIPIAMUS à curatione diabolica, quæ per Dæmonem, & ejus miniſtros Magos, Incantatores, Sortilegos, Maleficos, Veneficos, & alios, quocunque nomine vocentur, qui ejus ope ægrotis medentur, perfici conſuevit; quam ideò primo loco proponimus, ut omnibus innoteſcat, quàm abominanda ſit, & ſolicitè fugienda. 1

1. Curatio diabolica per dæmonem, & maleficos ejus miniſtros perficitur.

Hæc autem eſt duplex, prout ad eam perficiendam diverſimodè ſe gerunt infernales illi Curatores, & qui eorum actibus aliquo pacto conſentiunt. Nam Aliquando dæmon verbis compellatur expreſſis, & formali adjuratione evocatus ex orco patenti, & manifeſta operatione ea peragit palàm, quæ ab ipſo deſiderantur; ut fit à Maleficis juxta conventiones inter ipſos initas.

In qua dæmon invocatur Aliquando Expreſsè, Aliquando Tacitè.

Aliquando modo tacito invocatur: ut ab iis, qui nullo expreſſo pacto ejus miniſterio irretiti, tamen ſe operibus dæmoniacis immiſcent; & ad ejus curationes utuntur; ad quorum tacitas preces ſubdolus hoſtis accedit; & occulto modo præſtat illa, quæ ab iſtis oratoribus poſtulantur; Ideò.

Alia eſt curatio per dæmonem expreſsè invocatum, & palàm operantem facta.

Alia per eundem tacitè interpellatum, & occultè concurrentem exhibita. Primam vocamus Magicam. Secundam Superſtitioſam. De quibus totidem hujus diſputationis partibus diſſeremus: ut iis diſcuſſis à quocunque rectè, & catholicè ſentiente, fugiendam, ac contemnendam eſſe, ſtatuatur.

Ideo Curatio Alia Magica, Alia Superſtitioſa.

PARS PRIMA.

Magica.

HÆc magicæ ſuperſtitionis fætus remediis ſuperſtitioſis, incantationibus, ſortilegiis, & mediis diabolicis utitur ad ſanitatem conferendam. Sub ejus nomine comprehenduntur omnes immutationes corporum ſimiles; & maximè illæ, quæ ad hominum commodum, & utilitatem, ſeu beneficium fiunt: ſive immediatè circa ipſa corpora humana: ſive circa animalia: ſive circa arbores, & ſimilia. Similiter effectus illi, qui per hanc artem ſanitatum hominibus promittuntur; ut non poſſe lædi ab hoſtibus, nec ſubeſſe caſibus fortuitis, & id generis 2

2 Curatio magica ſanitatem confert remediis diabolicis. Sub hac comprehenduntur immutationes corpo-

Brogn. Alexichacon.

Digitized by Google

rum, & effectus mirabiles. Quare Abominanda, Intoleranda?

alii; Nam omnes ad magicam curationem, ſi ab iis exercentur, qui cum dæmone pactum habent expreſſum: ſi verò ab aliis, qui pacto expreſſo cum dæmone non ſunt fæderati: ad ſuperſtitioſam tantummodo, revocantur. Quam magicam curationem Abominandam, & Intolerandam eſſe duobus capitibus demonſtrabimus: ut in uno culpa: in altero pœna huic crimini debita videatur.

CAPUT I.

Abominanda.

3 Antiqui curationem dæmoniacam prædicant Licitam, Utilem, Divinam.

ANtiquorum ſententia dæmoniacam curationem non ſolùm licitam eſſe; ſed laudabiliter practicabilem; & utiliter exercendam eorum ſcripta demonſtrant; quibus paſſim ſummis illam laudibus efferunt, & tanquam à Deo hominibus communicatam ingenti ejus benignitate commendant. Divinam etenim & magicam illam vocant, utpote quæ à Deo humanas calamitates miſerante nonniſi à magis, ideſt, ſapientibus addiſcenda, & exercenda eſt. Nec mirum, cùm neſcirent diſtinguere inter divinam, & diabolicam rationem ſolvendi maleficia; & in fictitia illa Deorum ſuorum turba dæmones invocarent. Ideò quicquid à falſis Diis profanæ antiquitatis, ſeu dæmonibus edocebatur ad mortalium curationes, hoc ipſi tanquam veri Dei beneficium ſuſpiciebant. Quorum vanitatem, & ſuperſtitioſos ritus diligentiſſimè exſequitur D. Hieronymus, & Oleaſter *in cap.13. Ezechielis poſt medium*: eorumque multa exempla congerit Annæus Robertus *lib.1. rerum judic. cap.5.*

4 Aliqui ex chriſtianis eam licitam profitentur. Pomponatius qui non diſtinguit inter remedia naturalia, & magica. Paracelſus qui hortatur Medicum edoceri à Sagis. Ægrotum magicis uti remediis.

Sed Neotericorum placitis eandem curationem tanquam licitam proponi, eorum præcipuè, qui ſe chriſtianos eſſe profitentur, mirandum ſanè, & lachrymis proſequendum. Pro quibus omnibus Pomponatium, & Paracelſum producimus in medium, ut in ore duorum teſtium ſtet omne verbum.

Primus *in ſuo libro de incantationibus* multa inſeruit magica, ſuperſtitioſa, & diabolica more multorum, qui medendi varias rationes proponentes, magicum remedium, à naturali non ſecernunt; ſed utrumque inſimul exhibentes, lectores incautos decipiunt.

Secundus *de morbo caduco*, tum Medicos, tum ægrotos ad magicas operationes recurrere docet. Nam Medicum inſtituens, ut in ſua arte perfectus ſit & ediſſerens, quo pacto morbis à magico artificio inflictis ſuccurrendum ſit, ait; *Quia, nec Avicenna, nec Galenus de tali curatione ſcripſerunt: aut ſciverunt quidquam. Nec in Academiis omnis ars addiſcitur; ideò oportet quandoque, Medicum accedere ad vetulas, ſagas, zigenepos; ruſticos, & circunforaneos, & ex ipſis artem addiſcere; eò quòd plus ſciant de iſtis rebus, quàm omnes academiæ profeſſores. Sic Ægrotum edoceas*, addit, *ſi quiſpiam ſupernaturali morbo, vel dolore per incantationem detineatur, illi nullum naturale remedium proderit; ſed magicum remedium eſſe oportet, quo morbus tollatur, quali & introductus*. Quæ duo placita ex duobus ejus principiis deducuntur. Primum eſt: *Tales curationes magicas minimè contra Deum eſſe: quia illis non ad perniciem; ſed ad ſalutem hominum utimur*. Cui placito hæc verba ſubjungit: *Dicant ad hæc quicquid velint Theologi*. Secundum eſt; *Nihil referre, an Deus, vel Angelus, vel diabolus: mundus, vel immundus ſpiritus opem ferant, modò æger curetur*. Quod probare illum non pudet ſacræ ſcripturæ teſtimonio ex Zachariæ cantico *Lucæ 1.* deſumpto. *Salutem ex inimicis noſtris de manu omnium, qui oderunt nos.*

Sed hæc curatio illicita eſt, & abominabilis, quoquomodo conſideretur ſive ex parte Agentis, vel Medii aut Finis.

Quarè talem curationem illicitam, & abominandam eſſe, probamus non ſolùm jure divino, eccleſiaſtico, & humano: ut latè *tom.1. diſp.1.* proſecuti ſumus; ſed etiam praxi, quoquomodo conſideretur: ſive ex parte Agentis; ſive ex parte Medii; ſive ex parte Finis: ut totidem ſectionibus declarabitur.

Digitized by Google

SECTIO I.

Ex parte Agentis.

SI actio illa perfectiſſima eſt dicenda, & omni laude digniſſima, quæ à perfectiſſimo, ac ſummè bono agente provenire dignoſcitur: ex oppóſito jure merito illa ſuper omnia maximè eſt deteſtanda, & abominanda, quæ ab agente iniquiſſimo, ac nefandiſſimo promanare conſpicitur. Talem quis non videat praxim curationis magicæ, ad quam perficiendam duo agentia concurrere, neceſſe eſt? Alterum primarium, & præcipuum, dæmonem, nempè, qui ſua virtute morbum tollit, & ſanitatem inducit. Alterum ſecundarium, & minus præcipuum, nempè, maleficum, qui dæmonem invocat, & ea peragit, quæ ab ipſo præcipiuntur. 5

Praxis abominabilis eſt ex parte agentis.

Sive Primarii dæmonis Secundarii malefici.

Utriuſque autem eſſe valdè abominandam ſequentes articuli declarabunt.

ARTICULUS I.

Dæmonis.

§. I.

QUis non deteſtetur, & abominetur curationem operatam à dæmone, à quo quicquid peragitur; etiamſi in hominum ſalutem corpoream, & bonorum exteriorum augmentum cedere videatur; tendit nihilominus in eorum damnum; ideoque ab ipſis ſolicitè præcavendum, & fugiendum? Tanto enim odio illos proſequitur, quod ut aliquo modo valeat exſaturare, ubique ponit laqueos in igne, aere, aqua, terra: inſidias ſtruit in omni loco ſacro, & profano: bellum movet apertè, & occultè, ut omnes, & ſingulos malis oppreſſos teneat, & quos poteſt, ad ſua caſtra perducat. Quod quidem ſi conſequitur, præclaros ſe putat agere triumphos. Si aſſequi deſperat, pro lucro habet, cùm vel corpori, vel fortunæ bonis damna infert; ut ſic ad illata damna voluptatem ſaltem percipiat: Sicut videmus fieri ab iis, qui continuè odia fovent. Nam ſi quoquomodo inimicis nocere queunt, ſummoperè lætantur, illorumque miſeriam ſuum ſolamen arbitrantur, licèt gaudium illud ſit maxima amaritudine reſperſum. Hinc cùm perpetuis invidiæ facibus ſpiritus ille nequam uratur; & ſuccreſcentibus ardeat adverſus homines irarum flammis ſui ipſius carnifex, nihil intactum relinquit, quod non protinus exequatur ſive poſſibile: ſive impoſſibile, modò illos in ultimum exterminium poſſit attrahere: ut facit in magicis curationibus, in quibus. 6

Dæmonis opera omnia tendunt in hominis perniciem.

Ideo in Curationibus magicis.

§. II.

POſſibilia peragit, cùm naturali, aut dæmoniaca virtute perfici poſſunt. 7

Primò nanque ſi naturalis virtus ſanitatem conferre poteſt, facillimè hanc perficit curationem: quia apprimè omnium rerum naturalium vires novit, & modum, quo debitè applicari valeant: ut latè diſſeruimus *to. I. diſp. 2. p. I.*

1. Poſſibilia peragit.

Secundò ſi curatio naturalem virtutem prætergrediatur: & potentiam dæmoniacam non excedat, adhuc dæmon facili negotio ſanat: quia illam ad malefici votum hominibus curandis impendit. Quod præcipuè locum habet in morbis arte malefica inductis, in quibus dæmones inferiores non poſſunt ea ſolvere, quæ ſuperiores ligaverunt, licèt poſſint ea, quæ virtuti eorum ſunt proportionata. Superiores verò dæmones non tantùm poſſunt omnia, quæ inferiores faciunt; & ita

Digitized by Google

ſanare morbos ab eis illatos; ſed etiam plura quàm ipſi: quia ſcientia, & potentia majori pollent. Sicut præſtantiores Medici eas valent curare infirmitates, quas minus periti tollere non poſſunt. Habent enim dæmones ſuperiores poteſtatem ſuper inferiores: ut docent D. Auguſtinus *lib.83. qq. q.79.* D. Thom. *de Potentia. qu.109. art.2. & 3.* Palud. *in 4. d.44. q.7.* Ideoque poterunt eos cogere, expellere, infirmitateſque ab eis inductas perfectè curare.

§. III.

8 Impoſſibilia tentat per præſtigium.

IMpoſſibilia tentat dæmon. Quamvis enim non poſſit omnes morbos curare, ut benè docet Petrus Binsfeld. *tract. de Confeſſionibus malefic. priori parte qu. concluſ.8.* tamen petentibus hominibus, & urgentibus maleficis, illos curare aggreditur. 1. Ne infirmus, & debilis videatur, qui potens exiſtimari deſiderat. 2. Ne deſeratur à maleficis ejus impotentiam videntibus. 3. Ne contemnatur ab hominibus, qui ad ipſum recurrunt. Et tunc præſtigiis utitur. Nam ægrotus aut ſanatur ad tempus, quo elapſo iterum morbus redit: aut ſanatus apparet; etſi verè infirmus ſit; ſed dolorem non ſentit.

Sed omnia invitè præſtat.

Hæc autem omnia ſive poſſibilia, ſive impoſſibilia invitus præſtat. Cùm enim agitur de damno alicui inferendo ſpontaneum ſe actorem præbet: ut cùm morbo aliquis afficiendus eſt, non expectat à maleficis ad hoc rogari; ſed ipſos urget, & incitat minis, promiſſis, & verberibus. Cùm verò agitur de morbo tollendo, & ſanitate reſtituenda, non agit libenter; ſed coactus ex odio inſenſiſſimo, quo hominem proſequitur, illique ſemper malum, & non bonum adducere contendit. Quod facilè oſtenditur.

Probatur multipliciter Quia.

§. IV.

9 Differt curationem.

PRimò: quia differt curationem, cùm illam citò præſtare queat. Quod ſuo malo probant indies illi, qui ad tales confugiunt curatores.

Hoc teſtari poteſt quidam Paulus de Regatiis Teutoſutor, qui Venetiis anno 1647. fuit in utroque oculo maleficio affectus, ita quòd lucem non poterat videre, dolores in eis acerbiſſimos, & puncturas acutiſſimas patiebatur; ipſe nihil tamen de maleficio cogitans varios accerſivit Medicos, qui octomeſtre continuo varia adhibuerant medicamina, nullum remedium omiſerunt, quod illi non applicarent, nihilque intentatum reliquerunt, ut illi optatam reſtituerent ſanitatem; ſed omnia incaſſum; ſemper enim morbus deterior fiebat. Tandem acceſſit ad eum quædam vetula, quæ illi ſanitatem intrà ſpatium trium dierum infallibiliter conferre promiſit, dummodo, quæ illi præcepiſſet, perfectè adimpleret: qui cùm timoratæ eſſet conſcientiæ, conſuluit Parochum, an mulier illa eſſet bona; & an tuta conſcientia poſſet ipſius remedia adhibere, qui eam ut morum gravitate, ac vitæ probitate ornatam prædicavit: ſed ex fructibus illius cognoſcemus illam. Seipſum ergo exhibuit ægrotus paratum omnia quæ præcepiſſet, adimplere; quare illa plura juſſit perficere, quorum ferè omnia nullam in ſe habere virtutem oculos ſanandi, præſeferebant; ideoque quilibet mediocriter non ignarus talem curationem potiùs à dæmone quàm ab aliqua virtute naturali perficiendam facilè colligere poterat. Promiſit, ante tres dies completos ſanitatem; ſed quæ juſſit ſibi eum afferre nonniſi diù poterat invenire, nempè caput canis illis conditionibus, ac qualitatibus præditi, quas mox dicam numero ſequenti. Tandem poſt multos dies inventum illud ſuper prunas aſſavit eo fine, ut ſuſpicari poteſt quo ſupra tom.1. pag.211. num.612. *enarratum eſt fieri à ſimilibus operatoribus Ex illo capite, ut ipſa prætexebat, pulverem deduxit, aquamque inſtillavit, quæ oculis adhibuit hoc ritu: accenſa nempè candela non benedicta à ipſo ſuper lectulum ſuum prima die decumbente modo conſueto: ſecunda die è converſo, pedibus nempè ſurſum, & capite deorſum, cùm denario argenteo pulverem illum elevans, & in oculos proiiciens, poſteà illos prædicta aqua abſtergebat: deinde accepto cultello,*

cujus

cujus manubrium eſſet argenteum, manubrio ſuper oculos varia faciebat ſigna, interim nonnullis admurmuratis verbis; ejuſdem verò cultelli cuſpide eos ad modum crucis ſignabat; dicens ſe per tale ſignum dolorem intercidere; fecitque totum unius oculi dolorem in alterum oculum tranſire, in quo vehementiſſimis cæpit torqueri cruciatibus: juſſitque: ut bis in die, nempè ante ſolis ortum, & poſt ejuſdem occaſum quotidie ſuper tria transfreta aliquantiſper deambularet: quæ omnia bonus Teuto perfectè adimplevit, non tamen convaluit. Completis tribus diebus præſtitutis: mulier cauſans, infirmitatem nimis eſſe gravem, dixit, adhuc quindecim dies eſſe neceſſarios, quibus completis, abſque dubio ipſe optatam conſequeretur ſanitatem. At ille cùm ſe cognoſceret ſemper proficere in pejus, & remedia mulieris ut ſuſpecta habere cæpiſſet, me advocare fecit, rogans, ut illi remedia ſpiritualia adhiberem. Cui juſſi hujuſmodi ſuperſtitioſam deteſtari curationem, & ad divinam Clementiam, ac pietatem, nec non Sanctiſſimi Nominis Jeſu confugere virtutem, & efficaciam, ac firmiter credere in poteſtate eccleſiaſtica Exorciſtæ tradita contra dæmones: Quibus monitis inſtructus, ac in Domino confiſus, dæmoni à me in nomine Jeſu impoſitis præceptis, ut ceſſaret ei nocere, nec ullo modo amplius divexaret, Divino opitulante Numine integram conſecutus eſt ſanitatem. Vetula verò pſeudocuratrix, quæ ſolita erat bis in die ægrotum viſitare, hora nempe prandii, & ſero amplius non comparuit; ſed nulla de hac re reddita ratione, duas forfices, quas dum curatio illa durabat, apud ſe domi retinendas, neceſſarium eſſe, aſſerebat, ſtatim Sutori remiſit.

§. V.

10 Contemplare modò, benigne Lector, hanc mirabilem curationem. Nonne hanc ſtatim ſuperſtitioſam, ac diabolicam ſuſpicis? Nonne dicta vetula ab illo bono Parocho ut ſancta reputata ſe manifeſtam diaboli partiariam propalavit? Cuinam innixa poteſtati, & auctoritati promittere potuit, infra tres dies infallibiliter ſe illi ſanitatem collaturam? An à Deo habuit hanc facultatem? Abſit, ut dicamus hoc: Quia Deus hujuſmodi perſonis ſuas non communicat gratias gratis datas: niſi quandoque pro bono publico. Sed quando illas tribuit, ſuam non concludit poteſtatem termino trium dierum, cùm citò poſſit conferre ſanitatem: nec tradit per talia media vana, & ridicula. An ab Eccleſia? Quis hoc aſſerat? Eccleſia enim ſolis ſuis miniſtris, & non mulierculis tradit poteſtatem dæmones eiiciendi, & maleficia ſolvendi. An ab aliqua occulta vi naturæ? Sed illa remedia adhibita, etſi aliqua, puta pulvis, & aqua poſſent aliquam vim habere naturalem; attamen quoad applicationem, & modum operandi naturalem non præſeferebant: Nam quòd ad curationem neceſſarium eſſet, pulverem in oculos proiici cum denario argenteo, ſignari oculos cum cultelli manubrio, ac cuſpide, verba nonnulla proferre, deambulare ſuper tria transfreta; hæc omnia abſque dubio nullam phyſicam actionem ad conferendam oculis valetudinem habere poterant: ut patet cuilibet in phyſicis mediocriter edocto. A dæmone ergo, credidit ſe hujuſmodi virtutem adepturam; ſed eam fefellit opinio: quia, cùm ipſe ſit pater mendacii, multa ſuis clientibus promittit; ſed pauca, aut nulla præſtat.

§. VI.

11 Secundò imperat difficilia, & quaſi praxi impoſſibilia, quorum ſi minimum omittatur, nihil agit. Hoc in prædicto Teutone faciliimè conſpici poteſt. Juſſit enim mulier invenire canem, in quo nullus eſſet pilus albus, nec alterius coloris; ſed totus ater, mediocris ſtaturæ, ætatis unius, vel duorum annorum, & non amplius; pro quo inveniendo hoc opus, hic labor. Cùm enim dolores ſucreſcerent in diem; ejus parentes, & amici diligentiſſimè invigilabant cuncti, in viiſque

2. Imperat difficilia.

inſidias ponebant, ſi quem fortè hujuſmodi canem inveniſſent, quo quid difficilius præcipuè Venetiis? Nam ſi quos inveniebant, vel non atri erant: vel ſi atri, pilos nonnullos alterius coloris admixtos habebant: vel nimis juvenculi, vel nimium ſeneſcentes: vel nimis parvi, aut nimia molis quantitate affecti: ideoque ob hanc difficultatem remedii applicationem longiùs protrahebat. Sed cane adinvento, & ejus capite ſuper prunas aſſato, aliud jubet difficile: Erat tempus æſtivum, quo ob dolores vehementes, ac nimiam aeris caliditatem non poterat ægrotus laſſis corporis membris, ullam dare quietem, nec ſomnum capere, niſi aliquantiſper ſummo manè ante ſolis ortum; ſed tunc ei opus erat, è lectulo ſurgere, ut ex præſcripto illius curatricis huc, illucque diſcurreret, ſuper tria transfreta deambulando. En crudelitas ſathanicorum curatorum. Sed omnibus his peractis tribus diebus præſtitutis, quibus promiſerat infallibiliter conferre ſanitatem, verſipellis hoſtis, à quo facillimè inſtruebatur mulier, qui non hominis ſalutem, ſed perniciem maximè affectat, quindecim alios dies, ut ſanitatem conferat, inſuper neceſſarios eſſe, aſſeveravit; quibus multa alia difficilia obſervanda ſtatuiſſet: Nec hic ſtetiſſet malitia diabolica; ſed adhuc tempus longius ſanitatis protraxiſſet, donec miſer, niſi ad Divinam pietatem confugiſſet, pro ſanitate promiſſa, oculos, vitam, & ſalutem amiſiſſet.

§. VII.

12 3. Se coactum præbet.

TErtiò externis ſignis ſe coactum, & renitentem exhibet: ut luculento exemplo à Remigio relato *lib. 3. cap. 3. dæmonol.* probatur de quodam Stephano Novacho Madrenſi maleficio affecto cui, ut ſanitatem conferret quædam ſaga, præter ea, quæ illi adhibuit, de quibus locuti ſumus *tom. 1. diſput. 4. num. 735.* ſublatum in proximum aerem oblato immani urſo impoſuit: tum repetitis ſpatiis ſæpiùs vexit, interim ipſa, quaſi onere iniquiore opprimeretur, non ceſſante ingemiſcere bellua, ea verò vox erat dolentis dæmonis, quòd præter ingenium tali valetudinis beneficio operam ſuam accommodare cogeretur; ſed ejus tarditatem illa increpans, magis magiſque, ut viam pergeret, iſtis urgebat verbis: *Age dum ignava, atque odioſa bellua, nunc factis digna recipis tuis, quæ me primùm ad hunc ita mulctandum vel invitam impuliſti.* Hæc à ſe audita trepidus ſeſſor poſteà ſanitate acquiſita, magna fiducia teſtatus eſt. Ubi ex eo videas, quomodo dæmon in reſtituenda ſanitate ſe coactum, & renitentem exhibet.

§. VIII.

13 4. Morbum non tollit, niſi maleficus transferat. Vel In alium Vel In ſeipſum.

QUartò maleficos deterret à talibus poſtulationibus, & illos importunè ſollicitantes colaphis, ac verberibus afficit: & licèt iis annuat quandoque, tamen morbum tollit, niſi maleficus transferat in alium: vel in ſeipſum: ut optimè declarat Gregorius Vuronenſis *lib. 6. hiſtor. Franc. cap. 35.* dicens: *Iſta diaboli liberalitas eſt, ut boni nihil ullis hominibus præſtet, niſi cum æquali, vel majori hominum damno. Unde ſi mulierem morbo liberet, transfert in virum: ſi ſenem, in adoleſcentem: ſi filium, aut filiam transfert in patrem, aut matrem: ſi ſortem magus in alium non transtulerat, ipſemet necatur: vel ingens vitæ diſcrimen adit.* Quod refert factum aliquando à quibuſdam Veneficis Pariſienſibus, qui Mummolum præfectum, quem in morbum lethalem mala ſua arte conjecerant, ad valetudinem reducere aliter non potuerunt, quàm prius ejus conſenſu vita privato vix bimo infante, quem Chilperius pater unicum in ſpem regni alebat. Huic ſimile refert Auctor dæmonom. *lib. 3. cap. 2. de quo ſupra tom. 1. pag. 37. nu. 137. in fine,* de illo mago, qui dixit ſe non poſſe ſanitatem conferre Patrifamilias, niſi ſortem transferret in filium adhuc lactantem, cui cùm genitor aſſentiretur: nutrix, quæ filium vehementer amabat, de ſalute ipſius ſolicita aufugit, & nu-

Digitized by Google

& nutricum inter ulnas bajulando aliò aſportavit: ſic ſanatus eſt æger; ſed non comparente puero, magus fuit ſubſtitutus, qui eadem infirmitate correptus, à dæmone interfectus eſt.

§. IX.

14 QUintò non ſolvit maleficium ab inferiore dæmone peractum, niſi cum maxima difficultate ob inferioris reſiſtentiam, qui libenter obediens, cùm morbi inferendi ſunt ſuperioris præcepto, ſe renitentem præbet, cùm ſunt tollendi, vim vi repellendo: Quam maximam eſſe, docet Delrius *lib.2. quæſt. disquiſ. magic.* Hinc multoties evenit, quòd licèt Saga Superior promittat, maleficium ſolvere ab inferiore malefica illatum; non tamen illud ſolvit, nec ſanitatem confert; immò ægrotus ſemper proficit in pejus ob reſiſtentiam factam à dæmone maleficæ inferioris; quia dum ſuperior dæmon tollit maleficium factum, puta, in pectore, ipſe aliud in ſplene, vel in pulmone operatur, ſi ille hoc aufert à ſplene, vel pulmone, inferior aliud perficit in capite, vel alio membro, donec maleficiatus poſt multos paſſos cruciatus, tandem viam univerſæ carnis ingredi cogitur.

§. Non tollit maleficium, dæmonis inferioris: niſi difficulter.

Hoc fateri poteſt ſuo malo Venetiis quædam mulier, quæ anno 1648. cùm me advocaſſet, ut quandam ejus filiam annos 15. natam ſacris benedictionibus munirem, quam maleficio affectam ipſa putabat: ut vidi illam, manifeſtè comperi, eſſe mente captam, ac prorſus potentiarum ſenſitivarum interiorum nedum ipſius intellectus, & voluntatis uſu totaliter expertem; & quovis bruto animali pejorem, ac deteriorem; ejus enim mater mihi enarravit dicens: nec manducat, nec bibit, niſi coactè, ferè nunquam die, ac die ſomnum capit; ululat ſæpiùs velut bellua; non loquitur, nec ullum oſtendit ſignum, ſe apprehendere id, quod ei per verba, vel per nutus pro bono ſuo proponitur: non poteſt recta conſiſtere, nec decumbere, aut ſe ſternere ſuper *lectum*, *vel* ſuper terram; ſed ſemper ſuper articulos pedum ſuorum conglobata manet; velut manent infantes in utero matris. *Feci eam violenter rectà incedere, ſed ſtatim, uti prius, ſeipſam contrahebat. Probavi, an adhuc duraret maleficium, quo Mater dixit, illam, dum puerula bima adhuc erat, fuiſſe affectam; ſed cùm nullum ſignum maleficii comprehenderem; jam illud eſſe completum, nec ampliùs ibi dæmonem eſſe operantem; ſed remanſiſſe ſolùm effectum maleficii, qui nil aliud erat, quàm totalis ventriculorum cerebri exſiccatio, vel extenuatio, cum nervorum contractione, organorum, quorum perfecta conſonantia ac diſpoſitio ad rationis uſum, nec non ſenſitivarum potentiarum tum apprehenſivarum, tum appetitivarum operationem maximoperè eſt neceſſaria, læſione inſigni, & formali corruptione; ideoque non niſi per apertum Dei miraculum poſſe ſanitatem conſequi, exiſtimavi.*

Ratio eſt, quia poteſtas ab Eccleſia tradita Exorciſtæ non ſe extendit, niſi ad dæmones à corporibus maleficiatis, vel obſeſſis, à domibus, aliiſque rebus ad uſum hominis ſpectantibus eiiciendos, quando ſunt præſentes: quod evenit, quandiù durat maleficium: nec adhuc aliquod organum, aut membrum eſt diſſolutum, ac funditùs deſtructum: quia tunc nec Exorciſta, nec Dæmon reſtaurare valent; ſed requiritur potentia Dei infinita, cùm à privatione ad habitum non fiat regreſſus, niſi per potentiam Dei infinitam.

§. X.

15 SEd quomodo ad ſtatum tam miſertimum deveniſſet illa infelix, audiant, qui tam faciliter poſthabito divino adjutorio confugiunt ad Deum Acharon, & auxilium poſtulant à dæmone.

Dum prædicta filia adhuc erat puerula bima, fuit maleficio affecta. Mater (quæ hæc mihi enarravit) avida ſalutis propriæ filiæ jam omnibus ſenſibus orbatæ ad quandam Medicam, ne dicam, ſagam celeberrimam acceſſit, quæ ſtatim promiſit filiæ conferre ſani-

tatem; interim oleum dedit, quo ſtomachum ejus ungeret: quo peracto, viſa eſt filia aliqualiter meliùs ſe habere; ſed paulò poſt majoribus cœpit affici cruciatibus. Iterum mulier adiit maleficam, & ſecum puerulam adduxit; quam variis unctionibus, ſignis, verbiſque admurmuratis munivit; interim mater puellæ videbat ſagam in cubiculo undique à quibuſdam felibus circumdari, qui magnitudine corporis vervecibus haud abſimiles erant, ſaltantibus, & geſtientibus circa eam: quos mulier dæmones putavit. Hos priùs ſecretò ſaga allocuta; denuò infallibiliter ſanitatem impertiendam promiſit: quia ſic ſui forſan dæmones pollicebantur: & re ipſa videbatur filia aliqualiter ſe meliùs habere. Sed altera mulier, quę & ipſa vulgò ſaga putabatur; & fortaſſe illa erat, quæ priùs maleficium intulerat, ad ægram puerulam acceſſit, ac quaſi commiſerans ejus miſeriæ dixit, ſe velle, aliquod ei afferre adjutorium: Idcircò linea quadam menſura per longum per latum, & quaquaverſum puerulam eſt dimenſa, & ſuper caput varia fecit ſigna: ſic puella impoſterum ſemper profecit in pejus, donec ad illum ſtatum miſerrimum, de quo ſupra, perducta eſt.

Aliam ſimilem iiſdem diebus adhuc Venetiis habitatione parum à priori diſtantem, ejuſdem ferè ætatis, ſimilibus cruciatibus, ac dementia affectam vidi, quam parentes ejus mihi dixerunt, prius fuiſſe rationis uſu benè compotem, & perfecta valetudine dotatam uſque ad ætatem octo annorum; ſed poſteà per maleficium, ac per curationem cujuſdam mulieris ſic deformatam. Quibus omnibus dixi; Meritò hæc patimini, quia peccaſtis in Deum veſtrum. Ecquid boni poteratis expectare à dæmone ſummè malo, cujus omnes machinæ, aſtus, & operationes ad id collimant, ut homines ad ultimum animæ, & corporis exitium perducat?

Cùm ergo ſemper hominis damnum, nunquam bonum deſideret dæmon, quis non videat, in ſimilibus curationibus magicis operari, & agere, quia bonum aliquod homini ægroto conferendo in corpore, majora damna infert in anima, non ſolùm illaqueando peccatis; ſed alios etiam invitando, ut in ſimilibus morbis ad eum recurrant; & ſic maleficorum, & ſubditorum ipſi miniſtrancium numerus augeatur? Unde jure meritò S. Leo loquendo de dæmonis curationibus, ait: *Beneficia ejus cunctis ſunt nocentiora vulneribus*. Quarè quoquo modo agat in curationibus iſtis, ſemper ejus actio illas procul dubio malas, & abominabiles reddit.

ARTICULUS II.

Malefici.

§. I.

16 QUandoquidem miniſtri fideles dominorum mores æmulantur, non dubium eſt, quin Maleficorum actio in curationibus magicis actioni diabolicæ veniat æquiparanda; & ideò pariter abominanda: cùm ſint potentia, & voluntate ſimiles.

Malefici in his curationibus equiparantur actioni diabolicę: quia ſimiles ſunt.

a. Potentia.

Potentia Maleficorum alia non eſt, quàm diabolica. Quicquid enim operantur, hoc ope dæmonum faciunt; quæ illis diverſimodè communicatur: ut latè diſſervimus ſupra *tom.1. diſput.3.* Alii enim morbos immittunt: & hi plures; cùm enim iſti ſint homines diabolici, ac diaboli humanati, ſi dæmones, quorum mores gerunt, ſemper ad malum perpetrandum ſunt intenti, & iſtos diaboli miniſtros, ut plurimùm tum in hominum perniciem: tum in aliorum animantium detrimentum, ac totalem plantarum, ac fructuum extinctionem ſuas impendere vires, quis ibit inficias? Alii morbos curant: & hi pauci. Vel quia remedia ignorant opportuna: vel quia non poſſunt, cùm non ſint remedia in eorum poteſtate; ſed ex diaboli pendeant arbitrio: vel quia nolunt ob ſuam nimiam in proximum impietatem, ac odium implacabile, quo ſemper agitati malum, & non bonum cuilibet affectant. Alii utrumque præſtant: & ſunt pauciſſimi: ut teſtantur Auctores Mallei, Silveſter Prierates, Grillandus; & alii relati à Binsfeldio *Comment. in Tit. C. de malef. & Mathem. in L. Eorum quæſt.6.* Poſtquàm enim

male-

maleficiis aliquem affecerunt, nonniſi rarò cum ſanare ſolent. Nam multa ſunt quæ, ne aliorum à ſe afflictam valetudinem vel reſtituant, vel ſublevent, ſibi agnoſcunt afferre impedimentum: nempè quòd à ſacris, à Medico, aut alia re quapiam jam ſit mendicatum auxilium, quòd ab alio, quàm à ſe morbus ſit illatus: quòd in vinculis conſtituti ea ſint facultate medendi, quæ ſibi erat anteà à dæmone conceſſa, deſtituti: quòd hac tantùm lege id illis liceat, ſi commutato beneficio, damno, atque injuria majore afficiant: quòd non ſint diſertis de ſanando verbis rogatæ: atque id generis alia, quibus nuſquam non ſolent afferendis remediis moras, ac tergiverſationes interponere. Quæ ob multas cauſas impeditur.

§. II.

17 Exemplis probatur.

HÆc omnia exemplis comprobantur à Remigio *lib.3.dæmonol.c.5.*

In agro Stinenſi Nonas Nov. 1586. Roſa Girardina pro comperto recenſuit, non poſſe morbum tolli ab alio, quàm ab eo, qui illius cauſam dediſſet: nec cuiquã licere, ut in meſſem alterius falcem ſuam immitteret. Charmeſii Kal. Dec. 1584. Dominica Euræa ait, non poſſe reſtitui ſanitatem ei, cui ſemel eſt adempta; quin idem morbus ſæpè etiam gravior in alium transferatur. Item medendi vires à dæmone acceptas ſtatim evaneſcere, ubi Sacerdos, aut Medicus ægro ſanitatis ergo manus admoverunt. Haracuriæ 4. Idus Nov. 1586. Alexia Drigæa, ait nunquam eſſe integrum, atque abſolutum ſanationis beneficium; ſed morbi ſemper aliquid hęrere, ac ſupereſſe. Ardemontii 3. Nonas Decembr. 1584. Catharina Balandræa, fruſtra, inquit, aut ſedationem, aut levationem ęgritudinis expectari ab iis, qui ſunt in ſortilegii reatu. Deſiiſſe etiam tunc in dęmonis manu, per quem poſſunt omnia. Cui conſentiens eſt, quod dicit Nicolaus Morelius, qui cùm ferię 14. Calend. Februarii 1587. jam vinctus rogaretur, ut medicinam faceret puero Joannis Chematii, quem non negabat à ſe in eum, quo tunc laborabat, morbum eſſe injectum, reſpondit, ejus rei nullam amplius eſſe ſibi relictam facultatem; quando ea, qua ſe ipſe induerat criminis confeſſione, dęmonem penitus à ſe ablegaverat. Et omninò carceris locum, quo minus ſortilegiis, quę ad eam ſanationem adhiberi oportebat, convenire poſſe. Alias excuſationes adducere conſueverunt alię ſagę ab eodem aliis exemplis comprobatas.

§. III.

18 Illarum cauſarum impedientium vanitas oſtenditur.

VErùm quòd in primis aſſerit Girardina, quis non videat, dæmonem fingere ejus ſagæ operam ad medendum ſibi eſſe neceſſariam, qua anteà ad lædendum uſus eſt? Siquidem nemini dubium eſt, quin id ſolus dæmon ſuopte (ut ajunt) Marte præſtare poſſit; ſed hoc ideò facit, tum ut beneficium coarctet, ac coanguſtet magis, dum ejus conferendi poteſtatem ad alterius, nempè, ſagę, aut malefici transfert libidinem: tum ut eorum pleniore mereatur obſequio, dum illis invitis, & inconſultis nihil eorum, quorum fuerunt auctores, mutaturum ſe oſtendit. Neque enim in eo parum ſibi placent, quòd vident vitæ, necisque ſibi in homines poteſtatem eſſe attributam; quòdque ulciſcendi niſi is, quem ipſi ſtatuerit, finis, modusque nullus alius ſit futurus. Quod verò aſtruitur à Dominica Euræa de translatione morbi in alium jam reſolutum eſt ſupra *articulo precedenti*, & quod non poſſit dæmon reſtituere ſanitatem, ſi ægrotus à Medico corpori, & Sacerdote animæ quæſierit medicinam: nemini eſt ambigendum, per fraudem, ac malitiam ibi ſubeſſe fictionem. Neutrum enim probabilem cauſam habet, cum à tali curationis officio removendi. Id enim potiùs à zelotypia ejus provenit, qui veretur, ne ejus beneficii gratiam extinguat, quæ divina, vel humana pręceſſit curatio, cui fortè accepta referri poſſit ſanitas. Et hæc eſt una ex dæmoniacis cautionibus ſuis magicis curatoribus tradita; videlicet his, qui ſe faſcino in morbum con-

Digitized by Google

conjectos putant, opinionem ingerere, non eſſe ad divina, aut humana remedia confugiendum, ſi velint convaleſcere: omnemque valetudinis ſpem jam tum certò deponendam eſſe, cùm ad illa vel ſola mente, & cogitatione convertitur. Et omninò ſemper cauſa aliqua ſubeſt, ne ſuorum miſerationi, ſi quæ aliquando eos movet, accedat, atque indulgeat, ut patet in illa Alexia Drigæa. Quod verò tandem prætexitur, ſanitati conferendæ impedimentum eſſe reatum, & in carcerem incluſionem. Verum equidem puto, omnem expiraſſe poteſtatem quoad maleficia inferenda: Ut enim teſtatur Sprenger *in Malleo tom.1.part.3.q.8.* Maleficæ ſtatim ac ſunt in manibus juſtitiæ omnes vires earum expirant, præcipuè quoad maleficia præſentia; & etiam quoad futura, niſi eis à diabolo ſuccurratur in maleficio taciturnitatis: quod etiam evenit in perſona Magiſtri Guilhelmi Edelini magi, in quo à tempore juridicæ incarcerationis, vis omnis hoſtilis, nempe, dæmonis in eo evanuit: ut refert Delrius *lib.5.Diſq.mag.ſect.12.circa finem.* quod probavit quoque hoc noſtro ævo Colonus ille, de quo ſupra *tom.1,d.4.nu.772.*

Verumtamen, eſtò in illis expiraverit vis malefaciendi dum vincti ſunt, & in carcerem detruſi, veriſimile videtur Nicolao Remigio loco citato, non eſſe eis dæmonem valetudinis curationem denegaturum, ſi cuiquam illam poſtulent: dummodò ſontes in ea adhuc ſint conditione, ut ſuorum peccatorum confeſſione, ac vera pœnitentia dæmonem ſuum à ſe nondum amoverint. Tunc enim fracto fœdere, cujus legibus conſtabat ea ſanandi per alienos à natura modos poteſtas, certum eſt, & ipſam prorſus elanguiſſe, atque evanuiſſe.

§. IV.

19 Ordo in illis curationibus manifeſtatur.

UT fit, cùm aliquando aliquem maleficio affectum iſti Curatores ſanare aggrediuntur, hujuſmodi curationes hoc ordine peragunt; ut inferiores multa perficiant: ſuperiores verò majora, cùm omnia poſſint quæ inferiores, & majora etiam, cùm ſint majore à dæmone donati poteſtate: ideò in curationibus, ſæpiſſimè minores, qui in magno ſunt numero, impotentiam confitentur; ad illos recurrentes mittunt ad ſuperiores. Unde Binsfeldius *loco cit. num.16. concl.3.* refert: cùm interrogata fuiſſet quædam ſaga: num illi, quem maleficio infecerat, remedium afferre potuiſſe? Reſpondit: *Ab ego, & mei ſimiles hoc non poſſumus, licèt inferamus*: fuerat autem talis mulier miſera ex communi conſortio, & non honoratiore loco.

§. V.

20 2. Voluntate dæmoniacę malitię conjunguntur. Ideò inviti ſanitatem reſtituunt. Exemplo cōprobatur.

VOluntate etiam æqualis malitiæ glutino dæmones, ac malefici conjunguntur. Omnes enim ad hoc tendunt in omnibus ſuis actibus quantuncunque factis ad homines curandos, tum ut regnum dæmonis amplificent, pluresque ejus ſervituti adiiciant: tum ut ejus adimpleant voluntatem, quæ eſt, & animas, & corpora perdere in gehennam; & cùm uni non poſſunt damna inferre, ſaltem alteri nocent. Quare nonniſi inviti ſanitatem reſtituunt. Et cùm hoc beneficium corporale præſtant, damnum inferunt ſpirituale. Hæc omnia patent exemplo à Grillando relato de Juriſconſulto quodam Sabinenſi tractat. de ſortileg. cap.6.

Erat iſte conjugatus, ſed maleficio factus impotens, cui nullius Medici ars poterat opitulari; conſuluit magum; à quo juſſus, ut ea nocte cum conjuge dormiret ſumpta quadam potione priuſquam decumberent: Sedulò tantùm caveret, ne nocte illa vel uxor, vel ipſe ſigno ſe crucis communirent; ne ve metuerent, ſi quid auribus, oculiſve inſoliti obverſaretur. Paruit Cauſidicus, & ad unguem cunctis obſervatis, quinta circiter hora noctis ecce illi pluviæ, procella, tonitrua, fulguraque maxima; mox & ideò pavendis terremotus, ut concuſſa domus ab imo nutaret non ſecus ac arbor à ventis penè evul-

Digitized by Google

evulſa, ſucceſſere hominum magni clamores, & ejulatus. Cùmque in eam partem maritus oculos conjeciſſet, videt in camera pluſquam mille, ut apparebat, adinvicem certantes, & unguibus, pugnis, & calcibus crudeliter pugnantes, & lacerantes alterius facies, ac veſtimenta tota; inter quos vidit mulierem quandam, quæ erat alterius oppidi vicini, & dicebatur, quòd erat malefica, de qua ipſe ſponſus multum ſuſpicabatur, ne ab ea maleficiatus fuiſſet, quæ ultra omnes majoribus gemitibus, & ululatibus cruciabatur; & crines, faciemque ſuam totam unguibus laceraverat. Propter quæ ipſe maleficiatus dixit, quòd aliquantulum timuit à principio, dubitans, ne quid mali ſibi accideret. Deindè recordatus de monitionibus magiſtri, reſumpſit vires, uxorem verò ſemper tenuit ſub pannis abſconditam, ne iſta videret. Poſtquam verò ità certaverant per mediam horam, vel circa, ingreſſus eſt Magiſter in camera prædicta; & erat tunc circa mediam noctem; ad cujus ingreſſum omnes illi pugnantes unà cum muliere ſtatim diſparuerunt, & abierunt penitus. Magiſter autem acceſſit ad maleficiatum, & illius humeros tetigit manu perfricando aliquantulum, dicendo: quòd non dubitaret amplius: quia jam liberatus erat. Poſt cujus diſceſſum maritus convaluit, & deinceps liber operam dare valuit.

En quomodo maleficus ille, cùm eſſet potentia ſuperior muliere illa, quæ maleficium intulerat, eam coegit auferre, immiſſis dæmonibus, qui ſpecie pugnantium ſic illam acerbiſſimè cruciarent, ideòque invita coacta fuit deſinere illi malefacere. Quis autem hujuſmodi probabit, ac laudabit curationem? Nonnè apertè oculis omnium ſe exhibet deteſtandam, & abominandam ex parte agentis ſive primarii, & præcipui, nempe, dæmonis iniqui, & malevoli: ſive ſecundarii, & minus præcipui, malefici qui dæmonem invocat, ei tanquam Domino famulatur, eaque peragit, quæ ab ipſo ſuo magiſtro infernali edocetur?

SECTIO II.

Ex parte Medii.

SI *bonum eſt ex integra cauſa:* teſte D. Dionyſio Aeropag. *cap.4. de divinis nominibus. Malum verò ex defectu cujuſque circumſtantiæ*: Jure meritò peſſimum, & abominabile dixeris, quod non tantùm ex una, ſed omnibus ferè cauſis malum ſe exhibet. Tota actio maleficæ curationis, cùm diabolicum præſeferat adjutorium, peſſimam, & abominandam ſeipſam prodit ex parte agentis primarii, & ſecundarii. At quia mediis utitur, quæ dæmoniacam manifeſtè arguunt malitiam nefandis ſortilegiis, ac innumeris ſuperſtitionibus refertam, abominanda utique eſt nuncupanda ex parte Medii Sacrilegi, ac Superſtitioſi: ut duobus articulis explicabitur. 21

Tota actio magicæ curationis dæmoniacam manifeſtè arguit malitiã. Ideò abominanda.

Ex parte medii. Sacrilegi, ac Superſtitioſi.

ARTICULUS I.

Sacrilegi.

QUIs non videat media, quibus magici curatores ſæpiùs abuntur, ſacrilega eſſe? Si enim *Sacrilegium* juxta meliorem Doctorum ſententiam, *eſt ſacræ rei violatio; vel ejuſdem uſurpatio*: ut habetur ex Div. Thoma 2. 2. *quæſt.99. artic.2.* Diax *in ſua praxi cap.89.* Jacobo à Graffiis *Caſuum Reſervat. lib. 2. cap.35.* & aliis communiter: Quod quidem multipliciter committitur, ſcilicet, ratione rei, loci, & perſonæ: Hiſce tribus profectò in ſuis curationibus maleficos abuti eaque violare facillimè dignoſcitur. Et. 22

Malefici in ſuis curationibus mediis utuntur ſacrilegis. Quia violant.

§. V.

Digitized by Google

§. I.

Perſonas ſacras.

PRimò perſonas violant. Ut enim alicui maleficio affecto ſanitatem conferant; cùm id à ſuo dæmone non aſſequantur, niſi ſortem transferant in alium, & cum majori ſuo fænore. Si ægrotus ſanandus perſona ſit illuſtris, ſi non poſſunt in aliam ſimilem, vel digniorem malum transmutare, tunc in ſacerdotem ſi non impediuntur, maleficium transferunt, vel etiam in Novitios religioſos: præcipuè quando malefici ſunt ſacerdotes: aut Religioſi: ut teſtatur Delrius *lib.5. Diſquiſitionum Magicarum ſect.16. verſ. Tertio loco*. Sic accidit illi Sacerdoti Florentino de quo ſupra *to.1.pag.220.n.584.* qui octennio fuit à dæmone obſeſſus: maleficus enim, qui illum maleficio affecerat, Sacerdos erat ejuſdem Religionis, ipſiuſmet obſeſſi (ut ipſe mihi enarravit) condiſcipulus, qui poſteà ob varia opera magica ad Sanctiſſimæ Inquiſitionis tribunal delatus fuit, ac carceribus mancipatus; ſed fracto carceris oſtio aufugit: Genevam petiit, ac inter hæreticos ſe recipiens, publicè à fide catholica, & apoſtolica apoſtatavit.

Sacerdotes.

Religioſos Novitios.

Sed ſæpiùs videmus Novitios religioſos maleficiis affici, ſive clerici ſint, ſive ſint laici, potiſſimùm in iis Religionibus, ubi monaſticæ perfectionis inſtituta primordia magis vigent. In hoc enim malefici gratiſſimum dæmoni obſequium ſe præſtare putant: eò quòd ſuperioribus conventuum, ubi annum ſuæ probationis degunt, eos è Religione expellendi, & à ſtatu perfectionis exercendæ revocandi hiſce ægritudinibus maleficialibus anſam præbent.

§. II.

23 Ideò malefici, ut ſacrilegi excommunicati ſunt excommunicatione latę ſententię Summo Pontifici reſervata.

QUare hos maleficos præter alias excommunicationes, quas ob varia crimina perpetrata incurrunt: ut ſortilegos etiam excommunicationi latæ ſententiæ Summo Pontifici reſervatæ *in cap. Si quis ſuadente diabolo 17.q.4. & c. Religioſus de Sentent. excommunicationis lib 6.* ſubjaceri nemo eſt, qui ambigat. Quæ non tantùm alligat iniicientes manus in clericos; verùm etiam in Monachos utriuſque ſexus profeſſos; immò etiam in novitios in quacunque Religione approbata, ſive choro addictos: ſive converſos, aut oblatos, modò emittant profeſſionem, & ſint ſub obedientia, & renuntient bonis, ut habetur *cap. Monachi.c. parochianos.c. de monialibus.c. cum illorum. de ſententia excommunic. cap. religioſos* §.1. *eod. tit. in 6. Gloſſ. in cap. ut lex* 27.qu.1. Videas meum Speculum Cleric. tractat.2.cap.1.num.15.& 16. Nec officit, quòd non fuerit in malefico manuum injectio: Nam per manuum injectionem, per Gloſſam *in verbo manus*, intelligitur non ſolùm quęcunque percuſſio immediata; ſed etiam ea, quę fit medio inſtrumento eum tangente, ut lapide, baculo, gladio, & pedibus. Vel pulveris, aut vini, aut aquę, vel alterius liquoris injectione: & eò magis quocunque alio modo in lędendo ſecretiori, noxiori, & efficaciori, qualis eſt ille, quo utuntur magi. Nihilque refert, an tangat perſonam, aut rem ei inhęrentem, ſi hęc violenter, aut injurioſè, ſeu temerariè fiat; facit textus *in L. quæ Religioſis ff. de rei vendicatione c. quanto. de judic.* ubi *quæ Religioſis adhærent, religioſa ſunt*. Nec obſtat, quòd malefici non ſeipſis; ſed dęmonis ope mediante hujuſmodi perſonis ſua maleficia inferant. Nam licèt Canon *ſi quis ſuadente*, tantùm loquatur de executore; tamen ex juris diſpoſitione extenditur ad mandantem, vel dantem conſilium, auxilium, conſenſum, & favorem: immò etiam ratum habentem poſt factum, ſi nomine ſuo factum eſt; & etiam ad non reſiſtentem, cùm de jure hoc debeat, & non facit. Favet textus *in cap. mulieres* §.1. *cap. quantæ de ſententia excommunicationis c. cùm quiſ. eod. tit. lib.6. Qui enim per alium facit, per ſeipſum facere videtur c. per alium de regul. juriſ. in 6. & L. quod juſſu alterius ff. eodem*. Plura enim Deus dęmoni permittit mala agere à malefico juſſo, & mandato, quàm ſola ſua malitia ducto: quia ſicut iſti plenam habent ad bonum operandum

Digitized by Google

dum libertatem: ita majorem quàm dæmones ad malum vel ſuopte Marte: vel alterius ope, & adminiculo perpetrandum poteſtatem habent.

§. III.

Secundò loca ſacra: puta, Eccleſias, oratoria, cæmeteria, & reliqua hujuſmodi antiquus ille Dei adverſarius in odium, & contemptum divini cultus, & reverentiæ Eccleſiæ Dei debitæ ſuis mancipiis in magicis ſuis curationibus peragendis, præcipit violare. Quod clarè patet exemplo relato à Remigio *lib.3. cap.4. Dæmonolat.* 24 Loca ſacra.

Quædam, ait, mulier venefica, nomine Thenota, Nancæii cùm aliquando rogaretur laboranti morbo vicinæ cuidam medicinam facere (nam & ea de cauſa vulgò adiri ſolebat: uti in Hiſpania quos Servatores appellant: & in Italia ſæpiùs ejuſdem farinæ mulieres) à Divo Fiacro morbum illum eſſe dixit: cui ob id vovenda eſſet cum donariis profectio; quam ipſa, ſi ita juberent, libenter ſuſciperet. Conducta eſt mercede, ut hanc navaret operam. Ægram tranſverſo decuſſatim lino cerato primùm dimenſa eſt: tum linum in certum numerum complicavit, atque in ſinum quaſi fovendum impoſuit: Deinde & noctem, quæ proximè eſt inſecuta, totam ad ædium, in quibus decumbebat ægra, fores excubavit: ac primo diluculo ſe in viam dedit cum perpetuo ſilentio: Cùmque ad D. Fiacri fanum perveniſſet, id ingreſſa linum ſuccendit, ejuſque ſcintillantibus ceris figuras ad aræ majoris gradus in crucem duxit, ac tandem ſe foras eiiciens ipſum fanum ter oberravit: lino illo interim flammas edente crepitantes, & ceruleas. Iiſque omnibus ſic defuncta ſe in urbem recepit.

Ecce ut ſilentia, dimenſiones, vigilias, murmura, figuras cereas, ignes expiandis ſcilicet, religionibus interponunt. Quæ certè omnia, cùm ſic jubente dæmone fierent in Eccleſiæ Dei injuriam, opprobrium & contemptum, manifeſta ſacrilegia eſſe, quis negare audeat? Quæ profectò imitatio eſt manifeſtiſſima ariolorum, quos pagana habuit antiquitas; Quæ, ut inquit D. Auguſtinus *lib. de natura dæmonum*, circa idolorum aras preces nefarias emittere, & funeſta ſacrificia offerre ſolebat. In hoc enim longè intolerabiliſſima: quòd ſæpè admixtas habent ſordes, illuvies, excrementa, aliaque multa, quibus nihil fingi poteſt ab ea puritate alienius, quam in divino cultu, ac cæremoniis adhiberi par eſt: ut latè tradidi ſupra *tom.1.pag.195.n.570.* & docet Remig. *lib.3.Dæmon.c.1.*

§. IV.

Nec minora flagitia perpetrare ſolent iſti diaboli aſſeclæ in reliquas res ſacras, ut à dæmone poteſtatem curationis obtinere valeant. Abutuntur enim veſtibus, vaſis, ornamentis, imaginibus, reliquiis Sanctorum, ac verbis ſacris. Variis hoc facilè comprobari poſſet exemplis; ſed unicum tantùm ſufficiat, hoc noſtro ævo nobis exhibitum, quod refertur infra num.164. 25 Res ſacræ.

Mitto quàm plura alia ſacrilegia ab iſtis diaboli mancipiis circa Sacramenta, ac Sacramentalia commiſſa, quibus abutuntur in ſuis magicis curationibus operandis: cùm omnia rerum ſacrarum genera violentur, nedum loca ſacra, ac perſonæ divino cultui dicatę, quare hujuſmodi curatio verè peſſima, & abominanda non tantùm ex parte agentis; verùm & ex parte medii, quo utuntur: quia ſacrilegi, ac cultui divino totaliter contrarii.

ARTICULUS II.

Superſtitioſi.

§. I.

26 Media magicę curationis ſunt ſuperſtitioſa. Quia in eis fit exceſſus in cultu. Veri Dei.

AT majori abominatione dignam ſe exhibet malefica curatio, dum media, quibus utuntur iſti diaboli partiarii non ſolùm ſunt ſacrilega; verùm & ſuperſtitioſa. Quòd facilè dignoſcitur: cùm omnia illa comprehendant, quę de ratione ſunt ſuperſtitionis; nempè exceſſum in cultu veri Dei, & cultu falſi Dei: de quibus latè ſupra *tom*.1.*pag*.206.*num*.598. His mediis quis non fateatur imprimis fieri exceſſum in cultu veri Dei, dum ei cultus redditur vanus, mendax, inutilis, & pernicioſus, pręcipuè cùm miſſam celebrari faciunt: vel alia opera bona injungunt adimplenda? Quandocumque enim cultus, qui Deo redditur, in aliqua falſitate in ſignificando eſt fundatus, talis cultus non tantùm eſt inanis, & inutilis; verùm etiam mendax, & pernicioſus. Nec deeſt ratio: *Nam mendacium*, ait D. Thomas 2.2.*qu*.93.*art*.1.*in quacunque materia ſit uſurpatum ad colendum Deum per illud, peculiari modo Deo eſt injurioſum, & conſequenter pernitioſum, eò quia in alterius, & maximè in divinam cedit injuriam*. Vis mendacium agnoſcere in his magicis curationibus? Media ab eis adhibita contemplare. Sacrificia, quę in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis: vel pro futuris impetrandis: vel pro remiſſione peccatorum: aut, quod primum eſt, in recognitionem, & reverentiam ſupremę Dei excellentię, qui principium eſt totius eſſe, & Dominus omnium, & à quo totum bonum procedit, ſoli Deo offerri debent, jubent iſti ſathanici curatores, applicari ſecundùm ſuam intentionem, quę alia non eſt, quàm ut dęmoni ſuo per hujuſmodi oblationem exhibeant honorem, qui dignetur amico ſuo conferre ſanitatem. En mendacium in cultu Deo debito, & per conſequens injuria Deo graviſſima illata; Deum enim exteriùs, & apparenter venerari oſtendunt; & interiùs graviſſimè offendunt, & blaſphemant. Quid ſi alia bona opera injungunt? adhuc omnia illa ſunt ſuperſtitioſa; quia inutilia, vana, falſa, & pernicioſa. Pręcipiunt profectionem neceſſariò perficiendam ad ędem alicujus Sancti, quem iratum dicunt, qui placari non poteſt niſi per alicujus rei oblationem, per nocturnas excubias in ejus templo agendas, multas in eo proſtrationes, deambulationes, & circumquaque gyros, & circumvolutiones: tot candelas unicuique cruci apponendas: tot egentibus talem denariorum ſummam erogandam: aliaſque id generis cęremonias obſervandas: quę nullam prorſus virtutem habent ſive à Deo, ſive ab Eccleſia ad talem ſanitatem infallibiliter conferendam: ſed ipſimet, non Sancto adjuvante; ſed dęmone cooperante dum ſua tollunt maleficia, ſanitatem conferunt, ut narrat & pluribus exemplis confirmat Remigius *lib*.3.*dæmon.cap*.1. Quis autem hujuſmodi media ſuſperſtitioſa non agnoſcat, ideòque falſa pernicioſa, & vana? A parte enim rei ſignificatę non ſunt, ſicut extrinſecùs apparent. Non adeſt finis debitus; deficit modus talibus actionibus conveniens: non ſunt opera circumſtantiis debitis ornata, atque perfecta.

Huc referendę ſunt innumerę orationum formulę, quibus vulgò vulnera ſanantur: vel morbi curantur: vel infortunia arcentur: nec non chartulę ſacris nominibus, ac characteribus incognitis inſcriptę, pyctaſia, volumina, atque alia id generis amuleta, & alexicaca, quę dęmon ſuos aſſeclas in ęgritudinibus curandis adhibere docuit, de quibus latè infra.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

SEcundò his mediis falſo deo, nempè, dæmoni cultus ſupremus exhibetur, ut ſunt actiones idololatriæ, quæ in maleficiis auferendis, ac ſanitate conferenda à dæmone ſuis mancipiis ſæpiſſimè injunguntur. Vult enim ab eis coli ſummo honore, qui ſoli Deo exhiberi debet, ut exemplo probatur infra *num.*164. & teſtantur Bullæ Pontificiæ editæ contra maleficos ſæpiùs citatę in totius operis decurſu. Hujuſmodi autem cultus dæmoni exhibitus, licèt non ſit vera & propria idololatria: quia dæmonem adorans, puta, maleficus veram non habet opinionem ſupremę excellentiæ, & divinitatis in dæmone, quæ ad veram idololatriam eſt neceſſaria, habet tamen affectum reverentiæ, quo vel per adulationem: vel diabolicum timorem dæmoni vult divinum exhibere honorem, eique ſe ſubmittere tanquam numini, licèt agnoſcat, non eſſe verum numen. Cui externum quoque ſignum exhibet, per quod interior exiſtimatio, & ſubmiſſio illi declaratur: ut ſubtiliter obſervat Suarez *de Religione lib.2. de Superſtitione cap.*4. Quare hujuſmodi adoratio licèt non ſit vera, & propria idololatria; reducitur tamen ad idololatriam, quæ ex genere ſuo graviſſimum eſt peccatum; cùm honorem divinum, & divinitatem ipſam quantum in ſe eſt, transferat ad creaturam. Sicut graviſſimum in Republica cenſetur crimen, ſi quis alium, quàm legitimum Principem pro Rege agnoſcat, & habeat, eique honorem regium deferat. Eſt itaque crimen læſæ Majeſtatis divinæ: ſicut illud humanæ. Quàm ergo abominanda eſt hujuſmodi curatio ex parte Medii Sacrilegi, & Superſtitioſi! 27 Falſi dei.

SECTIO III.

Ex parte Finis.

FInis definitur ab Ariſtotele *lib.2.de Demonſtrat. cap.2. Bonum aliquod, cujus cauſa aliquid aut natura, aut arte fit.* Bonum, inquam, ex genere, & melius his, quæ ſunt ad talem finem: ut rectè docet Div. Bonaventur. *in* 2. *diſtinct.*38. *artic.*1.*quæſt.*1. & ſic eſt verum illud axioma Ariſtotelicum 2. *Topic. Cujus finis bonus eſt, ipſum quoque bonum eſt.* Cujus finis ex genere, & in ratione finiendi bonus eſt, & media ordinata in finem idoneitatem habent ad ipſum finem, totum opus utique bonum eſt. At ſi finis operis vel ex genere ſuo, vel in ratione finiendi malus eſt, totum opus utique malum erit: cùm malum ſit ex defectu cujuſque circumſtantiæ. 28 Quis ſit finis bonus? Et qualis ſit, ex quo aliquod opus bonitatem ſumit?

Quam bonitatem autem malefica curatio poteſt præſeferre ex fine ſuo? Eſto bonus videatur finis illius, qui curari petit, quia ſanitatem, quæ ex genere ſuo eſt quid bonum, conſequi intendit. In ratione tamen finiendi, putà ſi illam petit ab eo, quem nonniſi per media magica, & ſuperſtitioſa conferre novit, malam eſſe talem curationem, nemo eſt qui ambigat. At reſpectu magici curatoris tota actio curationis maculata eſt, & deformis, non ſolùm ratione mediorum, quibus utitur, nullam, ut dictum eſt ſuprà, idoneitatem habentium ad talem finem: ſed & in ratione finiendi: & ratione ipſius finis, qui eſt Impius, Noxius, & Scandaloſus: ut ſequentes articuli declarabunt. Tota malefica curatio mala eſt, quia maleficorum finis eſt, Impius Noxius, Scandaloſus.

ARTICULUS I.

Impii.

§. I.

29 Finis maleficæ curationis impius, quia in ſuis curationibus homines à Deo avertunt. Tollunt cultum quem homo Deo exhibet.

Quàm gravis Deo inferatur injuria tot criminibus, quæ in magicis curationibus perpetrantur, quis valeat enuntiare? Ad quid enim aliud collimant iſti Curatores magici ex ſui principis averni voto, ac præſcripto in ſuis magicis curationibus, quàm homines à Deo avertere, & ad dæmonem convertere, cujus partes & imperium augere ſtudent: pietatiſque, ac religionis ſupremum qui ſoli Deo debetur, cultum tollere eumque dæmoni patrono ſuo colendiſſimo exhibere? Homo enim, cùm primum ac principaliter Deo debitor exiſtat, tum propter ipſius ſupremam excellentiam: tum ob immenſa ab eo accepta beneficia: utpote primo principio eſſendi, & gubernationis, ei utique alligari debet, tanquam origini indeficienti: ut ritè docet D. Thom. 2.2.*q.*81.*art.*1. Ad ipſumque omnem ſuam aſſiduè dirigere actionem, ſicut in ultimum ſuum finem: eique divinam præſtare reverentiam, ac debitum exhibere cultum. Sed quænam virtus poterit hujuſmodi parere fœtus, niſi pietas, quæ idem eſt quod religio teſte D. Auguſtino *lib.* 10. *de Civitat. Dei cap.* 4. Græcè dicta latria, ſive theoſebia? Hæc enim varios producit effectus ſive interiores: ſive exteriores, quibus homo Deo debitum valet exhibere honorem.

§. II.

30 Actib. interioribus Devotione,

Vis interiores? En devotionem, & orationem. Devotione enim, *quæ à devovendo dicta nil aliud eſt, quàm promptus voluntatis affectus ad aliquid efficiendum propter obſequium, honorem, & cultum Dei*, homines ſeipſos quodammodo Deo devovent, ut ei ſe totaliter ſubdant; ideòque devoti nuncupantur, ſicut olim apud Gentiles devoti dicebantur, qui ſeipſos idolis devovebant in mortem pro ſui exercitus ſalute; ſicut de duobus Deciis Titus Livius narrat *Decade* 1. *inter princip. & medium*.

Oratione.

Oratione verò, quæ ſecundùm Caſſiodorum *ſuper pſalm.* 38. *dicta quaſi oris ratio, eſt actus, quo aliquid à Deo ſive mente tantùm, ſive etiam verbo, & ore ſuppliciter petimus*, homo Deo revererentiam exhibet, inquantum ſcilicet ei ſe ſubiicit, & orando ſe eo ſicut auctore ſuorum bonorum, indigere profitetur. Qui, cùm ſit actus reverentiæ, ad religionem ſpectare, utique fatendum eſt. Quem actum exercere commendat Redemptor noſter *Matthæi* 7. dum ait: *Petite, & dabitur vobis, quærite, & invenietis, pulſate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit, & qui quærit, invenit, & pulſanti aperietur.* Unde D. Chryſoſtomus *lib. de orando Deum non procul à princip.* ait: *Conſidera, quanta eſt tibi conceſſa felicitas, quanta gloria attributa, orationibus fabulari cum Deo, cum Chriſto miſcere colloquia, optare quod velis, quod deſideras poſtulare.*

§. III.

31 Actibus exterioribus. Adoratione.

Vis exteriores? En adorationem, ſacrificium, & invocationem. Adoratione enim, ut docet D. Thomas 2.2.*qu.*84.*artic.*2. homo Deum actu veneratur certa aliqua corporis inclinatione, vel ſubmittendo, aut aperiendo caput: vel genuflectendo: vel totum corpus inflectendo: aut proſternendo: aut pectus tundendo. De qua locutus eſt Chriſtus *Matthæi* 4. dicens: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.*

Sacrificio.

Sacrificio verò aliquid ab homine Sacerdotali dignitate fulgente actu immolatur, ſacrificatur: aut quodlibet alio modo Deo offertur in divinam

Digitized by Google

nam reverentiam, aliqua ratione mutatum, ſive cum aliis permixtum. Invocatione tandem, ut notat D. Thomas loco cit. *qu.*91. *art.*2. nomen Dei actu homo adhibet ad auxilium ab eo petendum: vel ad ipſum laudandum. Hac David ad Deum confugiebat, dum dicebat *pſal.*117. *De tribulatione invocavi Dominum, & exaudivit me in latitudine Dominus. Dominus mihi adjutor non timebo, quid faciat mihi homo*, & alibi ſæpius. Quos actus omnes ad pietatem, ſeu religionem pertinere teſtatur D. Thomas loco cit. Et quemlibet eorum peculiarem erga Deum dicere reverentiam, ac ſingularem in ipſum cultum oſtendere, cuilibet rectè, ac catholicè ſentienti eſt manifeſtiſſimum. Invocatione.

§. IV.

32 AT antiquiſſimus Dei, & hominum adverſarius hos omnes pietatis actus ſive interiores, ſive exteriores ſua impietate per ſuos ſymmiſtas maleficos in magicis Curationibus pervertere intendit, ac omni quo poteſt ſtudio, ac conatu labefactare ſatagit. Devotionem nanque, qua homines per promptum voluntatis affectum ſeipſos Deo devovent, tollere nititur, dum per ſanitatis collationem ad ſuiipſius devotionem eos allicere tentat: à ſuiſque magicis curatoribus honorem, ac cultum, qui ſoli Deo debetur, ſibi aucupari curat. Orationem verò impedire contendit, dum per hujuſmodi curationes efficit, ut homines Deo poſthabito Clementiſſimo, ac piiſſimo, qui eſt refugium noſtrum, & virtus, adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis, confugiunt ad Beelzebub Deum Acharon; à magicis Curatoribus ſalutem expectantes, qui non niſi ope dæmoniaca illam conferre valent. Nec tantùm actus interiores: ſed & exteriores quoque deturpare conatur. Adorationem enim, quæ ſoli Deo debetur, ſibi à maleficis, antequam ſuas perficiant curationes, ſubmiſsè, ac humiliter exhiberi jubet. Cui ſacrificium ut plurimum adjungere tenentur, qui feſtinanter, ut ejus votis annuant, aliquid ei in obſequium offerre non detrectant: Interim ipſius nominis invocationem ſæpiùs repetentes, ac in omnibus ſuis actionibus ejus auxilium, qui tam benevolum ſe exhibet in ſanitate conferenda, ſæpiſſimè implorantes. Sicque gloriam, & honorem, qui Regi ſæculorum immortali, & inviſibili Deo ſoli exhiberi debent, ab eo auferentes, & in creaturam transferentes, dæmoni tenebrarum principi, & omnium malorum auctori præſtare non verentur. Quo quid impius inveniri poteſt? Quare parum refert; qui curatione magica curari petit, ſolùm ſanitatem conſequi intendat, dum à malefico, qui eam confert, eſt ſine impio vitiata, ac deturpata: ex quo neceſſe eſt, ſe prodat abominabilem, ac deteſtabilem.

Hos pietatis actus per maleficos Curatores dæmon deturpare ſatagit Sive interiores.

Sive exteriores.

ARTICULUS II.

Noxii.

§. I.

33 VErè odio ſunt Deo impii Curatores, & impia eorum curatio, cùm Deum, quem glorificare, laudare, ac venerari deberent, derelinquentes, Majeſtatem ejus, ac virtutem abnegant, ac proterunt; ideò pariter noxius, & damnificus hujuſmodi curationis finis eſt dicendus tum ipſiſmet magicis Curatoribus, qui eam præſtant: tum ipſis ægrotis, qui ab eis ſanitatem petunt.

Finis magicæ curationis noxius, & damnificus ipſis Curatoribus.

Quid mali non eveniet impiis iſtis Curatoribus? Audiant Sapientiſſimum *Proverb.*5. *Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur. Ipſe morietur, quia non habuit diſciplinam, & in multitudine ſtultitiæ ſuæ decipietur.* Hinc juremeritò ſtulti ac dementes vocantur *in cap. Qui ſine ſalvatore*

tore 26. *quæſt.2.* & eorum curatio mors potiùs, quàm vita nuncupatur his verbis. *Qui ſine Salvatore ſalutem vult habere, & ſine vera ſapientia æſtimat prudentem ſe fieri poſſe, non ſanus, ſed æger: non prudens, ſed ſtultus in ægritudine aſſidua laborabit; & in cæcitate noxia ſtultus, ac demens permanebit. Ac proinde omnis inquiſitio, & omnis curatio, quæ à divinis, & Magis, vel ab ipſis dæmoniis in idolorum cultura expetitur, mors potiùs dicenda eſt, quàm vita; & qui ea ſectantur, ſi ſe non correxerint ad æternam perditionem tendunt, Pſalmiſta dicente pſal.95. Omnes dii gentium ſunt dæmonia: qui per deceptos homines, alios decipere quotidie geſtiunt, ut perditionis ſuæ faciant eos eſſe participes.*

§. II.

34 Iis, qui curantur.

ET verè: quia hi magici Curatores non tantùm ſibi ipſis ſunt iniqui, dum variis, ac graviſſimis criminibus ſe obnoxios reddunt: ſed cùm ſint perditi, alios perdere ſtudent, ſeducti alios in errorem, & malitiam ſeducere tentant. Quam autem machinam validiorem, ac modum efficaciorem poteſt invenire dæmon, ut homines à Deo avertat, ſeducat, ac pertrahat in interitum, quàm dum per ſuos aucùpes diabolicos de recuperanda, quæ ſemel amiſſa eſt, valetudine ſpem iniicit? Quis enim, dum id conſequatur, conditionem ullam reiiciat? Incutit igitur ipſe morbos, atque ægritudines primùm: ſed Deus bone, quales? Certè quæ etiam non raró ad inſaniam, furoremque adigant (ut plures hoc noſtro ævo ſuo damno expertos ego novi.) Tum earum perſanandarum oſtentat rationes, & faciles, & expeditas: obſonium, puta, ex ejus domo, cujus mala arte ſe in morbum conjectos putant. Nam in ea dolorum acerbitate quis tam erit conſtans, & moderatus, qui ſic præſenti, &, ut videtur, gratuito remedio abſtineat? Quis, qui pro ſummo beneficio id non amplectatur; ac fraudis, noxæque prorſus expers eſſe non exiſtimet? At illud memoriæ revocandum Virgil. *Eclog.*2.

Frigidus ò pueri fugite hinc, latet anguis in herba.

35 Quos dæmon: ſeducit per ſanitatis oblationem.

O veteratorem inſignem, qui hominum maximam perniciem ex eorum imbecillitate adeò verſutè aucupatur! *Quod enim*, ait Remigius *lib. 3. dæmonol. c. 2. hi naufragium, quam jacturam majorem facere poſſunt, quàm fidei, qua ſola Deo aſſeruntur, vendicantur, & obſtringuntur? Per quam unam nihil non ab eo impetrant; prona, faciliaque experiuntur omnia:* ut docuit Jeſus Chriſtus Dominus noſter Marci 9. dum rogatus à dæmoniaci patre dicente: *Si quid potes, adjuva nos miſertus noſtri* reſpondit: *Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti.* Rurſus Matth.9. Cæcis: rogantibus ſibi reſtitui lumen oculorum, ait: *Secundùm fidem veſtrum fiat vobis.* Et alibi ſæpiùs: *quemadmodum credis, ita eveniat tibi.* Ubi pro fide intelligitur fiducia, ſeu confidentia in Dei bonitate. Quæ quid aliud eſt, quàm vinculum, quo uno firmiſſimè devincitur Dei erga homines benevolentia? Quid aliud eſt, quàm fædus, quo nos Deus in tutelam, præſidiumque ſuum, noſque viciſſim in Deum illum recipimus?

Hæc enim præcipuè pro objecto habet infinitam Dei bonitatem; quæ ſicut in ſeipſa fons eſt divini amoris: ita prout ſe effundit in nobis, cauſa eſt amoris in nobis erga Deum. Nam quòd Deus ſit omnipotens, præcipuè in nobis ſolet parere timorem: quod etiam ſuo modo per potentiam ſuam licèt finitam, & coarctatam, poteſt facere dæmon. Inſuper quòd Deus ſit ſapientia perfectiſſima, admirationem generat in nobis; ſed & dæmon aliquo modo ſua ſapientia innata, acquiſita, & communicata idem operari valet. At quòd Deus ſit bonitas infinita in nobis amorem, & maximam in Deum fiduciam, ac confidentiam producere habet; Cujus bonitatis, cùm totaliter ſit expers dæmon, nihilque participet de ea, cùm ſit

Fidem eorum in Deum labefactando.

ſummè malus, & conſequenter ex nobis nullatenus amorem, ſpem, ac confidentiam ſibi conciliare valeat: mirum videri non debet, ſi hæc fiducia æmulatorem Dei maximum, hominum oſorem infeſtiſſimum ſathanam tam malè habet; ſicque de nul-

Digitized by Google

de nulla re adeò eſt ſolicitus, quàm de ea labefactanda, convellenda, ac tandem in ſe unum transferenda.

Quare per magicos ſuos Curatores mentem eò impellit, ut ſibi ab ægrotis fides habeatur, & veræ fidei fundamentum infirmius reddatur: Dehinc ſuadet illis, ſi opem ejus imploraverint, ſi totam in eo fiduciam collocaverint, ſemper ſe in omnibus eorum anguſtiis, ac neceſſitatibus præſtò adfuturum, ſicque citiùs, ac faciliùs ab ipſis, quàm à Deo auxilium recepturi. Et ne eos decipere videatur; ſed practicè hoc à ſe promiſſum auxilium experiantur, obſonio, aut pharmaco à Malefico, vel Saga tradito vim maximam ineſſe docet. Ex quo, oportet, ſanitatem ſe recepturos, neceſſario credant. Hoc modo ægrotos à Creatore ad creaturam facillimè avertit: quæ blaſphemia eſt intollerabilis, ut benè admonet idem Remigius loco citato dicens.

Eamque in ſe transferendo.

36 *Denique quod iniquiſſimum eſt, homines maleficio affectos in eam impellit neceſſitatem; ut quos certò noverunt Deo, univerſoque hominum generi infenſos, atque inimicos, ipſiſque etiam privatim afflicta valetudine injurios, eos tamen ſuppliciter adire, obteſtari, atque etiam munerari non dubitent. Nempè hoc eò redit, ut prædonibus, ſuiſque inimicis, ac tortoribus gratiam habeant maleficiati, quòd ſpoliaverint, non etiam trucidaverint: ut malefici ferociores, atque ad nocendum deinceps confidentiores reddantur, quòd pro ſupplicio præmium reportare ſe videant. Ut tandem corporis brevis, incertaque valetudo animæ ſempiterno, atque indubitato luatur interitu.*

Maleficis majorem deinceps malefaciendi anſam prębendo.

ARTICULUS II.

Scandaloſi.

§. I.

37 SI finis magicæ curationis nedum Curatoribus ipſis; ſed & aliis maximè eſt noxius: cur non erit etiam ſcandaloſus? Quam ſcandali rationem rectè monti cadenti comparaverim: Cùm enim maximis terremotibus terra concutitur, & agitatur, fundamenta montium conturbantur, & commoventur, ita quòd mons aliquis quandoque cadens præceps defluit, ſicque ſaxa transferuntur de loco ſuo, evelluntur arbores, moriuntur plantæ, ſcinduntur lapides, vineæ deſtruuntur, arbuſcula diſſipantur, obducuntur campi, diſpereunt fructus, opprimuntur domus, ſuffocantur animalia, viæ præcluduntur, & petræ viatoribus fiunt in ſcandalum, offendiculum, & ruinam; ita ut nequeant, niſi difficillimè ad proprios remeare lares. Mons equidem dici poteſt homo gratia baptiſmali inſignitus juxta propheticum effatum *Pſalm.67. Mons, in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo:* per gratiam nempe. At cùm in terra propria, ſcilicet, in corpore, & anima variis quatitur tentationum motibus, ac perſuaſionibus per magicos curatores exhibitis, dum ab ægritudinibus per ſuas magicas curationes liberatus ſanitatem obtinet; tandem voluntati eorum morem gerens totaliter à Deo avertitur, & præceps ruit in deterius: ecce mutatus de loco ſuo, ideſt, de ſtatu ſuo pacifico, virtutes eradicantur, fides moritur, ſpes evaneſcit, frigeſcit charitas, immò deſtruitur; potentiæ infirmantur, à malitia obruitur; fit cæcus intellectus, improba voluntas, memoria ingrata, totuſque facinoribus patrandis addictus fit in ſcandalum, offenſionem, & ruinam maximam Chriſtifidelibus. Si enim *ſcandalum* à D. Baſilio *tract.1. de Baptiſmo cap.16.* deſcribitur: quòd *ſit quidquid vel ad defectionem à veritate, quæ ſecundùm pietatem eſt abducit: aut ad errorem ſolicitat: aut inſtruit ad impietatem:* quis apertè non agnoſcat, finem hujuſce magicæ curationis penitus eſſe ſcandaloſum? Nam cùm inexplicabilis ſit ſathanæ aviditas, qui nihil tam habet in votis, quàm

Finis magicæ curationis ſcandaloſus. Monti cadenti comparatus.

Digitized by Google

longiùs imperii ſui fines extendere, & cumulatiorem hominum turbam ſuæ ſubiicere ditioni, non ceſſat urgere maleficos, & continuè obtundere, ut eos ad ſuorum cætum adigant, quibus aliquod impendunt obſequium, vel quodlibet præſtant beneficium.

§. II.

38 Quia malefici dum alios curant, fiunt in ſcandalum eorum.

HInc Malefici dum per ſuas curationes aliquibus ſanitatem conferunt, ſi vident poſſe facilè ſuum conſequi intentum, totis viribus nituntur, eos à catholica veritate abducere, & ad fidei abnegationem, Dei contemptum, diabolicum cultum, ac cætera horrenda, ac nefanda Maleficorum crimina perpetranda perducere; quibus perſuaſi infelices Deum voluntariè ignorantes, ac deſerentes ita excæcantur, eorumque aures aggravantur, ut videntes non videant, & audientes non intelligant juxta illud *Iſaiæ 6. Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava*. Et Sap.2. *Excæcavit eos malitia eorum*. Unde Paulus ad Rom.1. *Quia non probaverunt, Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, ut faciant, quæ non conveniunt*. Quod teſtatur etiam D. Gregorius *hom.11. in Ezechielem* dicens: *Juſtus, & omnipotens Deus cum præcedentibus peccatis iraſcitur, permittit, ut cæca mens etiam in aliis labatur*. Propterea illi, qui vident, quòd magicus curator, vel diabolus Dei abnegationem, crucis contemptum, dæmoniacum cultum, eorum abrenuntiationem, quæ in Baptiſmo promittuntur, pactum cum dæmone, & alia hujuſmodi facinora proponit, ac requirit, oportet, quòd excæcati non videant. Quis enim niſi cæcus tam oculis corporis, quàm cordis, ſi audiat ſibi proponi Dei abnegationem non exhorreſcat? Quis tam à mente alienus, ſi adhuc ſcintilla veræ lucis irradiet, metu non concutiatur, ſi tale ſcelus obiiciat? Certum ergo videtur, talia præceſſiſſe ſcelera, quorum pœna eſt, ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

At quænam præcedentia crimina ad talem cæcitatem maleficos inducere potuerunt? Dicamus, & rectè: quia priùs curationibus magicis, ac ſuperſtitioſis ſe totos dicarunt, ac pro ſalute corporis animæ ſalutem voluntariè, ac lubenter dederunt, poſthabitoque totaliter divino adjutorio, dæmoni animo, & corpore ſe devoventes, non ceſſarunt, donec ad malorum omnium verticem pervenerunt. Quod probat illud Gloſſæ in illa verba *Matthæi* 4. *Si cadens adoraveris me*: cùm infert: *Ergo qui adoraturus eſt diabolum, priùs corruit*.

§. III.

39 Dedecus Chriſtianæ Religionis.

NEc tantùm ſingularibus perſonis malefici præbent ſcandalum, & offendiculum ſuis maleficis curationibus; ſed ſi publicè exerceantur, toti Eccleſiæ, ac Chriſtianæ Religioni maximo ſunt dedecori, ac ruinæ. Quod ſummoperè fugere admonet Apoſtolus 1. *Cor.c.*10. dicens: *Sine offendiculo eſtote Judæis, & Gentibus, & Eccleſiæ Dei*. Nihil enim tam offendit, ac nocet Religioni noſtræ, quàm ſcandali feneſtram aperire infidelibus: quia, cùm vident catholicos, poſthabito Deo, qui eſt defenſio, ac protectio noſtra, dans ſanitatem, & vitam, ad dæmonem confugere, ſtatim linguam exacuunt ſimul contra nos omnes, & ex unius delicto totam Chriſtianorum gentem judicant. Neque hoc contenti; ſed ſtatim adversùs caput ſuum loquentes ob ſervorum delicta etiam communem Dominum audent murmurare; & putant velamenta errorum ſuorum eſſe alienam deſidiam.

40 Quod maxime Deo diſplicet.

Et quàm valdè hoc Deo diſpliceat, verba execrantis exprimunt, Matthæi 18. *Væ mundo à ſcandalis*. Et illud Jeroboami, cùm ad vitulos aureos adorandos Tribus decem invitavit 3. *Regum c.*12. ne redirent in templum Jeruſalem ad Deum verum adorandum, ita in divina mente repoſitum legimus, ut ſemper referat, & refricet, & prodat, quaſi dolorem maximum. Et cum aliorum Regum peccata refert,

Digitized by Google

refert, ſemper Jeroboam tanquam malorum caput memorat: *qui peccavit, & peccare fecit Iſrael 3. Reg.14.* Hunc enim quaſi clavum in corde gerebat. Quare prędicti curatores, pravis ſuis exemplis, rei fiunt animarum, quæ pereunt; atque adeò maximo digni ſunt ſupplicio; Ideò ponderat Chryſoſtomus, Deum majori pœna affeciſſe Jezabelem, quàm Achab, etiamſi ipſe vineam uſurpaverit: Illa verò ſolùm conſilium dederit: quia ſolet Deus majora infligere ſupplicia iis, qui anſam peccandi præbent, quàm qui gravia ſcelera committunt. Ideò qui talia agunt maximo digni ſunt ſupplicio.

Quis ergo magicam hanc curationem non contemnat? quis eam prorſus non abhorreat, cujus agens primarius dæmon eſt hoſtis Dei, & hominum infenſiſſimus: cujus mores maleficus, ut ſecundarius æmulatur, dum illum in potentia, & volitione imitatur? Quis toto cælo hujuſmodi actionem non exhorreſcat, quæ perficitur mediis tam ſacrilegis, & ſuperſtitioſis? Quis non paveat hanc curationem, quæ finem habet impium, noxium, & ſcandaloſum? cùm ad aliud non tendat, quàm ad cultum Deo debitum deſtruendum; homines criminibus obnoxios reddendos mundumque totum ad impietatem, & idololatriam inſtruendum? Quidni ergo hæc magica curatio abominanda, deteſtanda, & eliminanda?

CAPUT II.

Intoleranda.

SIcut exaltantur cæli à terra, ſic exaltatæ ſunt viæ meæ à viis veſtris, & cogitationes meæ à cogitationibus veſtris, ait Dominus *Iſaiæ* 55. Sunt enim ita diverſa, ac diſſimilia judicia Dei à judiciis hominum, & cogitationes Dei à cogitationibus hominum, quòd multa ab hominibus exiſtimantur licita, & bona, quæ apud Deum ſunt illicita, & mala. 41 Judicia Dei, & hominum ſunt diverſa.

Tolerandam eſſe magicam curationem, ſicut & cunctas magicas actiones licitas eſſe ad tollendum maleficium ad bonum finem: ut ad ſanandam infirmum, vel tempeſtates repellendas, opinantur aliqui Juriſtæ *in L. Eorum C. de maleſ. & math.* Bartolus, Salycetus, Godefridus, Azo *ſuper dictam legem*, Grillandus *lib. de ſortilegiis*, Petrus Ærodius *lib. rerum judicat.* 8. *tit.* 7. *c.* 6. quibus ſe ſubſcribunt Hoſtienſis *in ſumma de Magiſtris*, §. *Quam ſcientiam*. Troilus Malvetius *in tr. de ſortib.* Nec mirandum: cùm enim lex civilis pacem, & bonum externum ſolummodo reſpiciat, non ita attendit ea, quæ ad conſcientiam ſpectant. Nihilominus quamvis toleret, & non puniat: (ſicut & *L. Gracchus. C. ad L Juliam. de adulterio, & L. Marito ff. eod. tit.* non punitur maritus occidens uxorem deprehenſam in adulterio:) non tamen approbat tanquam rectè facta. Verùm apud Deum, ejuſque ſponſam catholicam Eccleſiam non tantùm eſt reprobanda magica curatio, & cunctæ magicæ actiones repudiandæ; ſed omninò impediendæ; pœniſque ſpiritualibus, ac temporalibus vindicandæ in Exercentibus, Addiſcentibus, Faventibus, & Requirentibus; ut ſequentes ſectiones declarabunt. Magica curatio toleratur à Juriſtis. Sed non A Deo nec Ab Eccleſia. In Exercentibus. Addiſcentibus. Faventibus. Requirentibus.

SECTIO I.

In Exercentibus.

QUàm graviter maleficos pro maleficii crimine puniat Deus miſericors, & juſtus in hoc mundo ordinariè, & extraordinariè; auctoritate publica, & privata: in vita, & in morte ſatis ſuperque demonſtratum eſt ſupra *to.* 1. *diſp.* 1. *p.* 3. Quibus etiam pœnis magicas exercentes curationes affici, nemini eſt ambigendum. Licèt enim *Exodi* 22. ſolùm dicatur; *Maleficos non patieris vivere*; attamen maleficorum nomine iſtiomnes comprehenduntur: quia in propria, & uſitata ſignificatione non ſolùm dicitur maleficus, qui magiæ arte ad nocendum utitur; ſed ab- 42 Exercentes magicas curationes graviter puniuntur.

Qui ſub nomine maleficorum comprehenduntur.

ſolutè qui pactum habet cum dæmone, & aliquid operatur ejus ope ſive ad ſanandum, ſive ad divinandum, ſive ad quidquid aliud peragendum, ut conſtat *ex c. Nec mirum 26. q. 5.* ubi poſt multas magorum, ac maleficorum enumeratas ſuperſtitiones, ſic dicitur: *Ad hæc omnia ſupradicta pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, quæ ars Medicorum condemnat; ſeu in præcantationibus, ſeu in characteribus, vel in quibuſque rebus ſuſpendendis, atque ligandis: in quibus omnibus ars dæmonum eſt ex quadam peſtifera ſocietate hominum, & Angelorum malorum exorta. Unde hæc cuncta vitanda ſunt Chriſtiano, & omni penitus execratione repudianda, atque damnanda.*

43 Nec officit lex illa Conſtantini ſupra allata *L. Eorum C. de malef. & mathem.* quia recentiore lege jam ſublata eſt à Leone Imperatore *Conſtitut. 65. ad Stylianum de Incantatorum pæna*: ut rectè adverterunt D. Petrus Gregorius Tolo ſas *lib. 4. c. 46. nu. 2. in ſuis Commentariis artis mirabilis*, Nicolaus Remig. *lib. 3. dæmonol. cap. 12.* & Delrius *lib. 6. diſquiſ. magic. cap. 2. ſect. 1. q. 2. Quam Conſtitutionem quòd Tribonianus, homo planè ſceleſtus prætermiſerit*, ait Delrius, *cauſam aliam non video, quàm quia ab omni erat pietate, & vera religione alienus.* Ibi Leo graviſſimis verbis negat quidpiam verè bonum his artibus effici.

Sed apparens illud bonum, illecebram, atque naſſam eſſe; quæ illectos, inquit, *in malorum omnium extremum, ubi à ſummo bono exciderint, abſorbeat, compertum habemus. Notum enim nobis eſt, illas, ut qui ſe ipſis dedunt, pro Creatore, ac Domino infauſtis, diriſque dæmoniis adhæreant efficere, & qui illas affectantur, hos per externarum rerum lætam quandam ſpeciem, vulnera in anima excipere. Quale quiddam interpugnandum meticuloſis frequenter accidit, qui dum ictus interdum excipere manu nolunt, illis vel caput, vel ventrem exponunt. Sanè verò ſi quis aliquo modo incantamentis uſus eſſe deprehenſus fuerit, ſive id reſtituendæ, conſervandæve valetudinis: ſive avertendæ à rebus frugiferis calamitatis cauſa fecerit, is apoſtatarum pænam ſubiens ultimum ſupplicium ſuſtineto.*

Omnes magicæ actiones eodem jure puniuntur. In Exercentibus. Viris. Mulieribus. Pueris.

Sed & Caroli V. Conſtitutio hos arbitrio judicis condigna pæna puniri jubet. Quod notat etiam Theodorus Balſamon *in Nomocanone*: ubi ait, *legibus puniri qui ejuſmodi magica faciunt: tametſi boni alicujus conſequendi gratia, ac propter ubertatem fructuum id præſtet.*

Itaque omnia hæc flagitiorum genera, cunctæque hujuſmodi magicæ actiones eodem jure cenſentur, eiſdemque pænis tum divinis, tum humanis canonicis, & civilibus puniendæ in Exercentibus, cujuſcumque ſint ſexus, ætatis, & conditionis, nempè, in Viris, Mulieribus, & Pueris, juxta delicti gravitatem; ut ſequentibus articulis demonſtrabitur.

ARTICULUS I.

Viris.

§. I.

Viri peccant, Non per Infirmitatem: Nec per Ignorantiam. Sed per malitiam.

44 INter illas tres cauſas à Theologis communiter aſſignatas omnium delictorum, quæ in mundo fiunt, infirmitatem, nempè, ignorantiam, & malitiam; tertiam graviorem reddere culpam, peccantemque majori pænæ fieri obnoxium, nullus ſanæ mentis ambigere poteſt; cùm majorem dicat mentis, animique depravationem à tramite veritatis deviam. Sed quænam cauſa viros magicæ operationi deditos in tot, & tanta ſcelera inducere valeat? An infirmitas? Conſidera nominis ethymon: Vir nanque nomen eſt virium: quòd viribus, & robore præſtet. Quod teſtatur D. Greg. *Moral. lib. 26. ſuper illud Job 24. De Civitatibus fecerunt viros gemere. Viri ſunt*, inquir, *qui perfectis greſſibus per viam Dei non fluxè, & enerviter currunt; ſed viriliter, &* 36. *ſuper illud Job 40. Accinge ſicut vir lumbos tuos*, ait: *Scriptura ſacra viros vocare conſuevit, qui vias Domini fortiter, & non diſſolutis greſſibus ſequuntur*: non

ergo

ergo infirmitas impellit. An ignorantia? Sed vir nomen eſt virtutis, eò quòd præſtans ſit virtute, & ſapientia. Quod probat Apoſtolus 1. *Corint.*13: *Quando*, ait, *factus ſum vir evacuavi, quæ erant parvuli*, & Aug. *lib.*3. *ſerm.*13. *Vir dicitur à virtute eò quòd libidines vincere debeat*. Nec etiam ignorantia inducit. Sola ergo malitia in eo præcipuè locum habet. Ideoque meritò pænas tantis criminibus debitas ſolvere debet jure divino, canonico, & civili.

Ideo graviter puniuntur pęnis ſtatutis.

§. II.

DIvino jure magi, & malefici etiamſi nullo veneno necaſſent: etiamſi ſegeti- 45
bus, & animantibus non nocuiſſent: etiamſi necromantici non forent; eo tantum, quòd dæmoni fœderati, quòd conventui intereſſe, & ea, quæ ibi exercentur, ſunt ſoliti præſtare: puniri jubentur *Exodi* 22. *verſ.*18. *Maleficos non patieris vivere*. Quo loco vox latina admodum eſt latè patens, nec reſtringenda ad ſolos venenarios: uti nec Græca, nec Hebræa; ubi nomine maleficorum comprehenduntur omnes hæ peſtes, ſagæ, ſtriges, lamiæ, malefici, venefici, incantatores, ſortilegi, & divini: ut rectè docent Suarez *de Religione lib.*2. *de Superſtitione cap.* 19. *num.*1. & Facundex *in* 1. *præceptum Decalogi lib.*1. *cap.*44. Idem ſtatuitur *Levit.* 22. *Vir, ſive mulier in quibus pythonicus, ſive divinationis fuerit ſpiritus, morte moriatur, & Deuteronomii cap* 18. ferè omnes hujus peccati modi diſtinctè enumerantur: & ſubditur: *Omnia hæc abominatur Dominus; & propter hujuſmodi ſcelera delebit eos*. Quæ leges non ſunt in lege nova irritæ: ut latè probavimus *ſupra to.*1. *diſp.*1. *num.*40. Propterea D. Paulus *ad Galatas cap.*5. omnia hæc vitia uno vocabulo complexus eſt, inter opera carnis ponens veneficia: ut fit etiam à Joanne *Apocalyp.c.*18. ibi: *In veneficiis tuis erraverunt omnes gentes*.

§. 1. Jure divino.

§. III.

RAtio favet. Nam *ſi criminis gravitati commenſuranda eſt pænæ gravitas*; 46
*Deuteron. cap.*25. *& c. non afferamus* 24. *q.*1. *L. Sancimus C. de pænis*. Gravitas autem pænæ petenda eſt à perſonæ offenſæ dignitate, & ab ipſo offenſionis modo: quis non videat, à maleficis Deum Optimum Maximum, & Deiparam, & omnes cælites, & univerſam Eccleſiam, genuſque humanum, & animata, inanimataque omnia graviſſimè offendi? Nam Deo, & Superis maledicunt, & blaſphemant: cæteris creaturis abutuntur, & exitium parant, idque modis contumelię, & crudelitatis pleniſſimis.

Ratio favet. Quia pęna commenſuratur culpę, cujus gravitas ſumitur. A dignitate perſonæ offenſę. Ab ipſo multiplici offenſionis modo.

Primò Deum offendunt idololatria graviori, quàm Iſraelitarum. Illi vitulum aureum adorabant: ut habetur *Exodi* 32: *num.*5. coram eo bibebant, ſaltabant, canebant: Hi coram dæmone ipſo, cui ſe devovent, cui ſacrificant, cui fidelitatis, & obedientiæ ſacramentis ſe addicunt: coram hoc, inquam, edunt, bibunt, choreas ducunt, cantillant, fœdiſſimèque multa operantur: ut latè proſecuti ſumus *tom.*1. *diſp.*3.

Secundò conſulunt ipſum dæmonem frequenter, quod crimen eſt morte digniſſimum ex lege Dei *Levit.*20.

Tertiò offerunt filios, & filias ſuas dæmoniis; ideoque lege Dei jubentur occidi qui ſemen ſuum offerunt Moloch. *d. cap.*20. *verſ.*6.

Quartò eadem lege necari jubentur *qui cum jumento cojerit*; qui adulterium commiſerit: item qui cum ſexus ejuſdem homine *Sodomiam commiſerit*, *d. cap.*20. *verſ.* 15, 10. & 13. Sed longè deteſtabilior eſt ſpurcities Magorum; quia licèt plures eorum ſint conjugati, adhuc verſantur in continuo quaſi concubinatu cum dæmonibus; & ſic non tantùm contra ſexum; neque tantùm extra ſpeciem peccant; ſed etiam extra genus; quod deteſtabilius eſt, & peſſimum omnium carnalium peccatorum: Nec otioſum eſt, quòd, cùm divina lex dixiſſet: *Maleficor non patieris vi-*

Digitized by Google

vere: ſubjungat immediatè: *qui cum jumento cojerit, moriatur: qui immolat diis occidetur*. Nimirum, ut hæc connexa, & comitari ſolita ſeſe indicentur.

Quintò in eorum crimine intervenit blaſphemia atrociſſima, & maledictum in Deum: quæ lex divina quoque morte ſancivit vindicanda *Lev.24. Educ blaſphemum extra caſtra, & ponant omnes, qui audierunt, manus ſuas ſuper caput ejus, & lapidet eum populus univerſus. Et ad filios Iſrael loqueris. Homo, qui maledixerit Deo ſuo, portabit peccatum ſuum: & qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus obruent eum omnis multitudo populi*. Cùm ergo malefici, ut plurimum ſint blaſphemi, cur & ipſi morte puniri non debent?

Tandem in uno crimine accedunt multa alia, quibus ſingulis à legibus humanis mors decreta ſupplicium, ut mox dicetur. Ideòque videtur communi judicio carere, qui communem hanc peſtem non cenſet igne, gladioque abolendam, & ſuſpicionem occulti conſenſus, atque conſpirationis, ut dicetur, meritò præbet, qui ſe Dei & hominum conjuratos hoſtes defendere, atque tueri velle profitetur.

§. IV.

47 §. 2. *Jure canonico Excommunicat. nemini reſervata.*

CAnonico jure quoque, Maleficos, Sagas, Ariolos, ſortilegos variis mulctari pænis ſtatuitur. In primis omnes tam exercentes, quàm conſulentes, vel remedia ab eis poſtulantes excommunicantur *cap. ſi quis ariolos & cap. ſorteſ. 26. quæſt.5.* quam excommunicationem ipſo facto incurrere, nulli tamen reſervari, ait Delrius *lib.5. diſquiſ. magic. ſect.16.* Sed contrarium ſentiunt Suarez *tom.1. de Religione lib.2. de Superſtit. cap.19. num.3.* Silveſter *verb. Superſtitio, quæſt.ult.* Alenſis *2.part. qu.164. membro 5.* Leſſius *tom.1. de juſt. & jure lib.2. cap.43. d. 5. num.19.* & Stephanus Facundex *in 1. præceptum Decalogi lib.1. cap. 44.* aſſerentes, nullam propter hoc crimen ipſo facto incurrere excommunicationem; licèt de jure uniuſcujuſque diæceſis aliud eſſe poſſit. Ratio eorum eſt; quia illa verba, *anathema ſit, ſit excommunicatus*, extra crimen hæreſis, non importat ſententiam excommunicationis latam; ſed à Judice, probato crimine, ferendam. Sicut illa: *Sit extorris, ſit exul*, non ſignificant ſententiam exilii ipſo facto latam; ſed per judicem ferendam.

At quia ſunt Vel Hæretici, vel Suſpecti vehementer de hæreſi.

Sed quid prodeſt circa hanc controverſiam tempus terere, cùm malefici omnes vel ſint hæretici, vel ſaltem eorum facta ſint hæreticalia: ut habetur *ex c. Accuſat. de Hæreticis lib.6. §. ſanè & c. Epiſcopi 26. q.5.* & confirmant plures P. P. infra citandi? Juvat ergo potiùs opera ſortilega diſtinguere: ut qualia ſint maleficorum, & aliorum, & quibus digna pænis, dignoſcere poſſimus.

§. V.

48 *Sortilegia eorum non ſunt levia.*

OPera ſortilega alia ſunt minus gravia: alia magis gravia, & atrocia.

Prima ſunt ea, in quibus pactum explicitum cum dæmone non reperitur, nec intervenit dæmonis invocatio, ſive per modum adorationis, ſive per modum deprecationis: nec abuſus aliquis ſacramentorum, vel ſacramentalium, aut verborum ſacræ ſcripturæ. Talia exercentes utroque jure civili, & canonico puniuntur ſecundùm Judicis arbitrium, cùm hæreſim non ſapiant. Debere tamen judicem arbitrio ſic uti, ut canonibus, legibuſque ſe accommodet; nec eorum præſcriptum temerè tranſiliat, videlicet, niſi qualitas facti, conditio perſonarum, animus delinquentis, ſcandalum inde exortum, ſimiliave ſuadeant, pænam intendere, vel minuere; quod idem in mandantibus, & conſulentibus obſervandum receptum videtur. Quæ pænæ pro varietate criminum, ac perſonarum diverſitate, aliiſque circumſtantiis à legibus præſcriptæ videri poſſunt apud Delrium *lib.5. diſquiſ. magic. ſect.16.* ibi varios citantem auctores.

Alia

Digitized by Google

Alia ſunt crimina atrocia, & magis gravia, quæ communiter patrantur à ſagis, ac maleficis, qui cùm pactum habeant initum cùm dæmone expreſſum, illum adorent, ei ſuo modo ſacrificia offerant, ſeque totos dicent, ac devoveant, conſequenter hi omnes vel ſunt hæretici: vel facta eorum ſunt hæreticalia, quorum primaria, ac principalia nunc conſiderare lubet, ut pænas etiam tantis ſceleribus debitas poſteà dignoſcamus. Sed atrocia; & gravia; quia Vel Hæretica; Vel Hæreticalia,

§. VI.

FActum hæreticum eſt illud, in quo à malefico dæmon expreſsè invocatur ad faciendum, vel indicandum ea, quæ vel facere vel ſcire non poteſt; & credit talia dæmonem præſtare poſſe. Quod certum eſt: quia hæreticum eſt, credere, dæmonem poſſe facere, vel ſcire, quæ neque ſcire, neque facere poteſt; ſed ſoli Deo reſervata ſunt. Dico, *hæreticum, non hæreticale*: quia ut ritè docet Delrius *loco citato ſection*. 15. hæreticale lato vocabulo ſignificat tam quod manifeſtam ſapit hæreſim, quàm quod hæreticum eſt. Et quia has duas ſignificationes multi non benè diſtinxerunt; ideò etiam erraverunt in hac materia. Eſt enim differentia inter hæreſim, factum hęreticum; factum hęreticale, ſeù ſapiens manifeſtam hæreſim; & factum ſapiens tantùm aliquo modo hæreſim, ſeù factum in dubio hęreticale. Hęreſis eſt aſſenſus, quo intellectus cum pertinacia alicui falſitati adhęret, quę veritati catholicę repugnat. Factum hęreticum eſt opus, quod ex ſe repugnat catholicę veritati, etiamſi formaliter non eſſet error in ipſo intellectu; ſed dicitur quaſi materialiter: quia eſt materia circa quam intellectus aberrans verſatur in hæretico errore: ſicut etiam propoſitio hęretica eſt ipſa enuntiatio falſa catholicę veritati contraria. Et ad factum hęreticum ſufficit id quod facit eſſe hujuſmodi: ut ſi quis rem ita ſe habere pertinaciter contenderet: puta quis puerum rebaptizat, & firmiter ac pertinaciter credit, rectè id poſſe facere: iſte verè eſt hęreticus, & factum illius hęreticum eſt nuncupandum: quia veritati catholicę contrariatur. Idcircò etiam in ſacro Arſenali Inquiſitorum parte 10. admonit. 32. habentur ſequentia verba: *La pertinacia, per cui l'uomo ſi conſtituiſſe eretico conſumato, non è la ſola oſtinazione, con che alcuno eziamdio ammonito, perſiſte in quell'errore, che deve laſciare, ma ciaſcun deliberato conſentimento contrario alla verità Cattolica da lui conoſciuta*. 49 Quid ſit factū hęreticum? Obiter quid ſit hęreſis?

§. VII.

FActum hęreticale, ſeù ſapiens manifeſtam hęreſim eſt id, quod deſignat maximam ſimilitudinem, & urgentiſſima indicia erroris in fide; ut cùm quis aliquid operatur, vel enuntiat, quod videtur repugnare catholicę veritati, & aſſerit id fieri poſſe, verb. grat. ſi quis ſacramentalia miſceret uſibus profanis citra pactum expreſſum dęmonis, vel invocationem ipſius expreſſam, faceret factum ſapiens hęreſim manifeſtam ſeù hęreticale. Et ſi diceret hoc fieri oportere, ſeù licere, hęc aſſertio ſaperet hęreſim. Sic P. Aragonius 2. 2. *quæſt*. 11. *artic*. 2. quem ſequitur Aloyſius Bariola *in floribus Directorii Inquiſitorum* 3. *part. de variis propoſitionum gradibus*, ait: Illam propoſitionem manifeſtam ſapere hęreſim, quę prima fronte prę ſefert ſaporem hęreſis manifeſtę. Si autem eadem propoſitio conſideretur ex parte ſubjecti, ideſt, reſpectu enuntiantis, tunc illa dicitur hęreticalis, quę cùm duplicem habeat ſenſum, catholicum, videlicet, & hęreticum, indiſtinctè, & abſolutè profertur ab homine in fide ſuſpecto: vel eo tempore, quo de tali re exiſtunt hęreſes. 50 Quid ſit factum hęreticale?

Digitized by Google

§. VIII.

51 Quid ſit factum aliqualiter hæreticale.

FActum tandem ſapiens aliquo modo hęreſim, eſt quod ſignificat aliquam ſimilitudinem, indicium, aut veſtigium erroris in fide: ut docet Frietas *in addit. ad Rodericum Achuna qu.5. nu.44*, relatus à Lupo *p.p. Edicti S. Inquiſit. lib.3. a.2. diff.1.* Sic propoſitio ſapiens aliquo modo hęreſim, eſt illa quę prima verborum ſignificatione, & prima facie ſenſum habet hęreticum; quamvis piè intellecta poſſit habere ſenſum catholicum: qui tamen ſenſus non debet eſſe confictus, aut commentitius; ſed qui ab Eccleſia, & Sanctorum explicatione ſit receptus. Ita Aloyſius Bariola loco citato.

§. IX.

52 Maleficium expetare à dæmone, quę ſoli Deo conveniunt eſt factum hæreticum ex parte operis & ex parte operantis.

QUęcumque ergo ſortilegia fiunt à maleficis, & ſagis pactum habentibus cum dęmone expreſſum, in quibus dęmon ab eis expreſsè invocatur ad faciendum: vel indicandum ea, quę ſolus Deus facere, vel ſcire poteſt, ut quod mortuum reſuſcitet: animam veram defuncti repręſentet; arbitrii libertatem mutet, vel cogat ad amorem: vel futura contingentia, quę ipſe novit contingenter, vel dependent à divina providentia: vel à libero arbitrio, certò, & infallibiliter pręnuntiet, & revelet, facta hujuſmodi hęretica ſunt ex parte operis: quia tale opus repugnat catholicę veritati: & hęretica reſpectu operantis, ſi credit firmiter dęmonem talia pręſtare poſſe, etiam Deo non permittente: tum quia vehementer eſt ſuſpectus de apoſtaſia, ideòque pręſumptivè hęreticus cenſetur. Ita ſentiunt Joannes de Anania *in rubr. extra de hæreticis numer.8.* Albericus *in rubric. de hęreticis poſt. numer.12.* Umbert. Locat. *in Judiciali Inquiſitorum in verbo Apoſtæ. numer. 5. in princip. & num.6. in fine verſicul. invocare verò dæmonia, & aliis locis.* Simanch. *Catholicarum inſtitut. tit.21 numer.4. & ſequent.* Farinacius *de Hæreſi quæſtion. 181. num.5. & 6.* & Cęſar Carena *tract. de off. Sanctæ Inquiſitionis par.2. de ſortilegiis tit.12. §.4. num.24.*

§. X.

53 Factum Hęreticum vel Hęreticale eſt: Deum abnegare. Abuti Sacramentis. Sacramentalibus. Rebus ſacris. Verbis ſacræ ſcripturæ.

SOrtilegium hęreticum eſt, vel hęreticale qualificatum, cùm malefici in ſortilegio Deum abnegant, abutuntur Sacramentis, puta, Euchatiſtia, confeſſione, baptiſmate &c. vel ſacramentalibus: aut rebus aliis ſacris: ut oleo Sancto, Agnis Dei, reliquiis Sanctorum, candela, vel aqua benedicta: vel in eo adhibent Evangelium, Symbolum, Pater noſter, vel aliquem pſalmum David: aut alias orationes, vel verba ſacræ ſcripturę, maximè ad effectum conſequendum, quod de ſe ſit peccatum mortale. Si enim credunt hujuſmodi adhibita vim habere ad maleficiorum operationem factum eſt hęreticum, ideſt tales ſortilegi ſunt hęretici. Si verò non credunt, factum hæreticale eſt, ideſt, ipſi ſunt vehementer ſuſpecti de hęreſi. Hoc teſtantur Pegna *ad Directorium Inquiſit. par.2. Comment.67.* Farinac. *de hęreſi quęſt.181 num.2:* Lælius Zec. *part.1. tit. de fide, rubric. de hęreſi cap.11. num.13. verſic. ſimiliter.* Petrus Binſf. *tract. de Confeſſ. malef. pręlud.14. verſ. ex horum Doctorum opinione.* Joannes Azorius *Inſtitut. moral. par.1 lib.9. c.26. q.4.* Scaccia *de Jud. Civil. Criminalibus, & hęreticalibus lib.1 cap.12.* Delrius *lib.5. Diſquiſit. magic. ſect.15.* Leon. *in Theſauro fori eccleſiaſtici par.2. c.36. n.9.* & Carena *par.2. de Sortileg. tit.12. §.4. numer.23.*

Digitized by Google

§. X I.

54 Factum Hæreticum Vel Hæreticale eſt Dæmone adorare Adoratione Latriæ. Vel Duliæ.

SOrtilegium hæreticum eſt, vel hæreticale, quandocunque dæmoni tribuitur adoratio vel latriæ, vel duliæ ſoli Deo, & Sanctis ejus debitæ: ſic docent Eymericus *in Director. Inquiſit. par. 2. quæſt. 43. ferè per totam*: ubi etiam Pegna latiſſ. Scaccia *dicto c. 12. num. 15.* Farinac. *loc. cit. num. 68.* Dicitur autem ſortilegus latriæ honorem dæmoni dare, ſi vocaret eum Deum: Vel aliis verbis denotantibus divinitatem. Honorem verò duliæ, ſi eum vocat Sanctum, vel beatum; ſi ei genuflecteret, preces funderet, luminaria accenderet, thus, & alia aromata ei offerret: immolaretque ei aliquod animal: vel ſanguinem proprium: ut latè Eymericus *loc. cit.* Scaccia *d. cap. 12. n. 26. & ſequent.* Leon. *de Theſauro fori Eccleſ. d. 39. num. 9. & 10.* & Farinac. *loco cit. nu. 77.* Quòd ſi credunt, talem honorem dæmoni eſſe debitum, hæretici ſunt cenſendi: quia intellectus adhæret pertinaciter falſitati, quæ repugnat catholicæ veritati, & voluntas conſentit. Si verò non credant, hæc dæmoni convenire; ſed tantùm hujuſmodi exhibeant honorem, ut aliquid à dæmone conſequantur, non ſunt hæretici; ſed vehementer ſuſpecti de hæreſi: quia tale factum, ideſt ſapit manifeſtam hæreſim, & ex parte operantis, ſi habet pactum cum dæmone expreſſum: & ex parte operis: quia opus ex ſe manifeſtam ſapit hæreſim. Ita Joannes à Rojas *in tractat. de hæreticis p. 1. num. 304. & ſequent. & num. 309. & ſequent. & num. 356. & ſequent.* Umbert. Locat. *in judiciali Inquiſit. in verbo Hæreticus num. 32.* Simanch. *Catholic. inſtitut. titul. 31. rubr. de Hæreticis num. 8.* qui teſtatur, eſſe conſtantem Theologorum, & Juriſperitorum ſententiam ex Antonina, Sylveſtrina, Joan. Lupo, Albertino, & Alphonſo de Caſtro cum aliis ibi per eum allegatis. Farinac. *loc. citat. num. 79.* dicens: tales eſſe hæreticos præſumptivè; quòd ſufficit ad illos puniendos modò graviùs, modò leviùs, ut de hæreſi vehementer ſuſpectos, & Campeg. *in additionibus ad Zanchinum in tractat de hæreticis cap. 22. littera C. in verbo inquiſitor. verſ. pro his intelligendis*: ubi pariter ex hac præſumptione, ſeù juris fictione ſic dæmones adorantes hæreticos ab Eccleſia reputandos, & judicandos eſſe cenſet, *& in verſic. quòd ſi quis dicat:* ubi ait: quod eſt juris præſumptio. Et hoc credo voluiſſe Franciſcum Saurez *de Relig. lib. 2. de Superſtit. cap. 19. num. 10.* dum dixit, adorantes dæmones per latriam, vel duliam: ſeù illos invocantes ad id, quod à ſolo Deo cognoſci, revelari, aut fieri poteſt, reputandos eſſe vehementer de hæreſi ſuſpectos, Quod confirmat etiam Jacobus de Graffiis *lib. 2. ſuarum deciſ. cap. 15. num. 15.*

Limitant tamen hic Campeg. *in additionibus ad Zanchinum in tract. de hæreticis cap. 22. litterra C. in verbo Inquiſitor. verſ. quod ſi quis dicat*, & Jacobus de Graffiis *loco cit.* Hanc juris præſumptionem, in dubio, quòd in adorante dæmones præſumatur error, admittere probationem in contrarium.

§. X I I.

55 Sortilegium hereticale ex parte operantis, cùm maleficus petit à demone que non excedit ejus facultatem. Ex parte operis cùm intercedit abuſus Sacramentorum.

QUæcunque ſortilegia fiunt à maleficis, ac ſortilegis habentibus pactum expreſſum cum dæmone reſpectu operantis ſunt hæreticalia; etiamſi non eſſent ratione operis: ut ſi à dæmone peteretur res, puta ſanitas, quæ ejus facultatem naturalem non excederet. Ita Delrius *Diſquiſ. magic. lib. 5 ſect. 15. nu. 2.* Zanardus *in ſumma divinorum præceptorum par. 2. cap. 64. verſ. 2. erit ſortilegus*. Tales enim pacta cum dæmone ineuntes ſunt vehementer ſuſpecti de Apoſtaſia, ut docet Zanardus ibi ex Div. Thom. 2. *ſect. diſtinct. 7.* & Genuenſis *in Praxi Curiæ Archiepiſcop. Neapolit. cap. 18. numer. 11. verſic. item vehementer ſuſpecti in noviſſ. impreſſ. & antiquis capit. 23.*

Quando verò in ſortilegio, facto ad conferendam, vel conſequendam ſanitatem aliqua concurrunt prædictorum numeris præcedentibus: puta, adoratio dæmonis,

Sacramentalium. Rerum ſacrarum Verbis ſacrę ſcripturę.

nis expreſſa invocatio, abuſus ſacramentorum, vel ſacramentalium: vel aliarum rerum ſacrarum: vel verborum ſacrę ſcripturę: tunc factum illud vel eſt hęreticum, vel hęreticale etiam ex parte operis: quia hujuſmodi opus manifeſtam ſapit hęreſim: Hoc teſtantur Franciſcus Torreblanca *de magia lib.2.cap.49.n.56.* Delrius *lib.3.diſquiſ.magic.p.2.q.4.ſect.7.* Jo:Crivil. *de ſuperſt.p.3.c.11.* & Cęſar Carena *tract.de off.ſanctæ Inquiſit.p.2.de ſortileg.tit.12.§.5.nu.31.*

§. XIII.

56 Factum Hęreticum Vel Hęreticale Baptizare imagines. Rebaptizare pueros; ſacra conculcare, Et alia hujuſmodi perpetrare.

TAndem breviter omnia ſortilegia, & opera magorum, ac maleficorum ſunt vel hęretica, vel hęreticalia, in quibus ſortilegi imagines baptizant; pueros rebaptizant; caput defuncti fumigant; ſanctorum imagines conculcant, ſputis fędant; cruces deiiciunt, vel configunt; ſacramentis ſacris, vel ſacramentalibus nefariè abutuntur; dęmones invocant, eis thura adolendo, ſacrificia offerendo, candelas accendendo, cultum tribuendo, genua flectendo, humi proſternendo, preces emittendo, adorando, ſe eis devovendo, obedientiam promittendo, laudes eorum, vel cantus proferendo, caſtitatem pro eorum reverentia, vel admonitu ſervando, jejunando, carnem ſuam macerando, veſtibus nigris, vel albis pro eorum reverentia induendo; per characteres, ſigna, & ignota nomina obſecrando; aves, vel alia ſimilia animalia immolando; ſanguinem proprium ex ſe emittendo; vel aliquid ſimile in eorum cultum, & obſequium peragendo: ut ſcripta eorum nomina honoris, & cultus cauſa deferendo: ut latiſſimè hęc omnia proſequitur noſter Belochius *de Caſibus reſervatis p.2.q.1.in 1.caſu Tabellæ Anchonitanæ n.73.* & *ferè per totum illum caſum.*

§. XIV.

57 Magiam Exercẽtes Hęretici ſunt Vel Ut hęretici habentur.

HInc magicam artem exercentes ne dum hęreticales ſortilegi reputandi ſunt, ſed etiam ut hæretici habendi. Hoc teſtatur Eymericus *in Directorio Inquiſitorum part.2. in verbo hæreſi q.43.verſic.ex prædictis apparet.* Ibi Petrus Vendramen. *in additionibus litera A.* ubi benè declarat, qui dicantur magi. Umbertus Locat. *in judicial. Inquiſitorum in verbo Apoſtata, num.5. verſic. Et ſimiliter etiam ab aliis operibus magicis & nu.7.verſ.ex his apparet, quòd magicam artem ſectantes ut hęretici ſunt habendi.* Simanch. *Catholicarum inſtitutionum tit.63. rubric. de Superſtitionibus num.14.* ubi dixit magicas artes ex pactis dæmonum provenire, *& in Enchyridio Violatę religion.tit.8.num.11.* Petrus Gregor. *Syntag.juris lib.34.c.1.& ſeq.* Lelius Zecch. *in ſumma par.1.tit.de fide, cap.17.rubric.de magia num.2.* Toletus *de inſtitutione Sacerdotum lib.4.cap.14.nu.3.& 4.* Jacobus de Graffiis *lib.1 ſuarum Deciſionum cap.6.rubr.de magiis per totum*, latiùs Benedictus Pererius *tract.de magia c.1.& ſequent.* & Farinac. *de Hęreſi q.181.n.36.*

Quare cùm magi, ac malefici prædictis omnibus criminibus communiter ſint obnoxii, ob quæ non ſolùm hæreticales, hoc eſt, vehementer de hæreſi ſuſpecti reputantur; ſed & aperti hæretici præſumuntur: quales penas tantis ſceleribus, ac facinoribus tam horrendis, & execrandis deberi exiſtimabimus? Non alias utique, quàm quibus ipſimet hæretici mulctari jubentur.

§. XV.

58 Ideò ſubiiciuntur Excõmunicationi Bullæ cœnæ Domini ſaltem in foro

JUre ergo canonico ut hæretici, aut vehementer de hæreſi ſuſpecti ſubiiciuntur excommunicationi latæ ſententiæ, quæ prima eſt in Bulla cœnæ Domini Summo Pontifici reſervatæ. Et quamvis nullus error eſſet in intellectu: nihilominus in foro exteriori ligarentur: quia cùm eorum facta ſint hæretica, nempè veritati catholicæ contraria, præſumitur etiam error interior in intellectu; ut habetur *cap.*

Epi-

Digitized by Google

Epiſcopi 26.qu.5. & confirmat Toletus *loco citato*. Idcircò non tantùm prędicta excommunicatione; ſed etiam aliis impoſitis juxta delicta ab eis perpetrata, nec non cęteris pœnis hęreticis ſolitis infligi *extra de hæreticis cap. ad abolendam* puniri jubentur. Confirmat Spineus *in tract. de ſtrigibus cap.3. & 15.* ubi ait: quòd Innocentius VIII. Julius III. Adrianus VI. & Clemens VII. hujuſmodi maleficorum cauſas Inquiſitoribus commiſerunt: quia apoſtatę, & hęretici ſunt, vel certè vehementer ſuſpecti. Idipſum teſtantur Umbertus Locat. *in judiciali Inquiſitorum in verbo lamiæ*. Joannes à Rojas *ſingular.9.num.6.* Simanch. *Cathol.inſtitut.tit.37.rubr. de lamiis* mall.maleſ. *part.1.qu.14.* Alphonſ. de Caſtro *lib.1.de juſta hæret. punitione cap.16.* Alciatus *lib.8.parergon.cap.22.* & Farinac. *loco citato num.46.* qui omnes communiter concludunt, Inquiſitores poſſe ſic, ut ſupra, contra magos, maleficos, & lamias procedere: ut benè concludit etiam Petrus Binsfeldius *tractat. de confeſſionibus malefic.memb.2. poſt quintam concluſionem principalem. §. hæc quæſtio. verſ. ſecunda concluſio. dicens: quòd omnium judicio, maleficorum crimen ad hæreſim refertur; ſtatutaque in hæreſi procedunt etiam in maleficiis: tum quia eadem militat ratio. Ubi autem eſt eadem ratio, ibi idem jus eſſe debet. L. illud ff. ad legem Aquiliam cum ſimilibus: tum etiam quia omni crimine atrocius eſt.* Exteriori, quando non eſt error in intellectu.

§. XVI.

QUòd ſi malefici, lamię, ac ſtrigę prędictę confeſſę, aut convictę de errore: quia, puta fidem abnegarunt, pertinaces, & impœnitentes fuerunt; Inquiſitores prædicti eas tanquam hæreticas curiæ ſæculari tradunt: ut habetur per eundem Simanch. *loco citato numer.16 & in Enchyridio Viol.religion. tit.11. rubric. de lamiis numer.2.* Eymer. *in Directorio Inquiſit.part.2.quæſ.43.num.8. Verſic. Ex his apparet, il ſecondo*. Quòd apertè extat *in cap. ad abolendam §. præſenti, extra de hæreticis* in illis verbis: *Præſenti nihilominus ordinatione ſancimus, ut quicunque manifeſtè fuerint in hæreſi deprehenſi, ſi clericus eſt, vel cujuſlibet religionis obumbratione fuſcatus, totius eccleſiaſtici ordinis prærogativa nudetur: & ſic omni officio, & beneficio ſpoliatus eccleſiaſtico, ſæcularis reliquatur arbitrio Poteſtatis animadverſione debita puniendus: & in §. Laicus*, in illis verbis: *Sæcularis judicis arbitrio relinquatur, debitam recepturus pro qualitate facinoris ultionem*. Et ibi hoc annotarunt Gloſſa *in figuratione caſus verſic. ſecundo ſtatuit, & Verſic. ſi verò & in verbo: relinquatur*. Abbaſ. antiquus *num.2.* Hoſtienſis *num.5. verſic. ab hac regula & in verbo: ſecularis relinquatur, & num.6. in fine. Verſic. Laicus autem*. Joannes Andreas *in ſummario*. Henric. Boich. *num 20.verſ.Clerici priùs, & numer.21.* Ancharanus *in Summario, & num.4.* Anton. de Butrio *num.1. Verſ. & traditur curiæ ſæculari, & num.5. Verſic. Nota primò* Marian. Socin. *in Summario*. Felyn. *etiam in Summario*. Cardinal. Zabarell. *ante num.1. &* Joannes de Anania *in ſecundo Summario, & numer.6.* eſt etiam text. *in cap. Excommunicamus §. Damnati in princ. extra eodem*, ubi ad literam dicitur: *Damnati verò præſentibus ſęcularibus poteſtatibus, aut eorum Ballivis relinquantur, animadverſione debita puniendi*, & extat Conſtitutio Innocentii IV. edita de anno 1254. *incipit: Noverit Univerſitas verſic. Damnati*, relata per Franciſcum Pegnam *inter litteras Apoſtolicas fol. mihi 21. in princ. &* alia Nicolai III. edita de anno 1281. *incipit: Noverit univerſitas verſ. Damnati verò*, relata ubi ſupra per Pegnam *fol.67.* 59 Malefici de hæreſi convicti ſi pertinaces, & impœnitentes ſint, tradantur Curię ſęculari.

§. XVII.

TRadi autem hæreticum Curiæ ſæculari debita pœna puniendum, tam in clerico, quàm in laico aliud non eſt, quàm illum Judici ſæculari relinquere, ut in ſuum forum recipiat: ut benè declarat text. *in cap. Novimus in fine principii de verborum ſignificatione*; ibi Gloſſa. Henric. Boich. *in d.c. ad abolendam nu.20. verſ.* 60 Quid ſit tradi Curię ſęculari?

verſ. Unde dic & declarat *in eodem cap. ad abolendam* Hoſtienſ. *nu.7.verſ.& niſi pænituerit, & n.8.verſ.Ideò autem dixi*, & ibi Abb.n.7.& n.12.

§. XVIII.

61 Malefici ex corde pænitentes recipiēdi ſunt ad pænitentiam.

BEnè verum eſt, quòd ſi malefici hujuſmodi Pænitentes veniam petant, & ad Eccleſiam ex corde redire velint, admittendi ſunt ad pænitentiam, ac etiam reconciliandi: nec ullo pacto tradendi, ſeu relinquendi curiæ ſæculari: dummodo non fuerint priùs carcerati à Judicibus ſæcularibus; ut latiùs dicetur infra: Ita Simanchas, qui de probabiliori, veriorique ſententiâ teſtatur, *Catholicarum inſtitutionum tit.37. rubr. de lamiis num.*17. in eadem allegans etiam Arnaldum Albertinum *in tract. de agnoſcendis aſſertionibus catholicis, & hæreticis quæſt.*25. *num.66.* Et Eymericus *in Directorio Inquiſitorum par.2.quæſt.42.num.*5. ubi generaliter dixit, ſortilegos pœnitentes ab Eccleſia cum abjuratione recipi ad miſericordiam. Dixi, *ſi ex corde redire velint.* Nam malefici cùm ad manus Judicum deveniunt, & de aliquo delicto per teſtes ſunt convicti, oſtendunt ſe velle ad Eccleſiam redire; & paratiſſimos ſe exhibent ad tales errores abjurandos, & ad peccata ſua in confeſſione ſacramentali aperienda: ſed hoc dumtaxat, ut mortis diras pœnas effugiant. Omnia enim fictè ut plurimùm, & non ex corde operantur. Abjurant, ſed tantùm illos errores, quos celare non poſſunt. Confitentur peccata; ſed tantùm illa, de quibus publicè ſunt convicti cum aliquibus aliis venialibus; illaque exponunt Confeſſario non humiliter, & per modum accuſationis; ſed per modum excuſationis, & narrationis. Et poſtquàm Judicum manus evaſerunt; iterum ad caſtra diaboli ſui domini confugiunt, ad vomitum revertuntur, & fiunt noviſſima pejora prioribus. Quare prædicta Simanchæ, ac cæterorum D.D. poſitio intelligenda eſt, ſi ſpes effulgeret emendationis: & magna, atque clara pænitentiæ inditia extarent; nec rei ſunt relapſi; nec ſcandalum timetur; nec magnum imminet Reipublicæ periculum ex hac clementia.

§. XIX.

62 Exceptis quatuor ſequentibus caſibus.

VEruntamen etſi regulariter pænitens hæreticus ad miſericordiam pro prima vice admittatur, ſi ex puro corde ad fidem revertatur, ut dicunt præallegati Auctores; in nonnullis tamen caſibus vigore Conſtitutionum Summorum Pontificum pœnitens non recipitur ad miſericordiam, etiam quòd relapſus non ſit; ſed brachio ſæculari tradendus.

Primus caſus eſt. Miſſam celebrans, cùm Sacerdos, & presbyter non eſt, brachio ſæculari traditur, etiam quòd non ſit relapſus, ſed pænitens, ex decreto Pauli IV. *ſub die* 20. *Maii* 1557. *relatum per Umbertum Locatum poſt Judicial. Inquiſitorum rubrica contra ſine ordinibus celebrantes*. Et ex alio decreto ejuſdem Pontificis *ſub die* 20. *Maii* 1559. *rubric. contra abutentes ſacramentis ubi generaliter de audientibus confeſſiones non exiſtentibus in ſacris, & abutentibus ſacratiſſimo Altaris Sacramento.* Quę decreta roborata ſunt per aliam Conſtitutionem Clementis VIII. quæ incipit, *Etſi* Romæ publicatam die 5. Decembris 1601. relatam à Stephano Quaranta *in Summa Bullarii, verbo Ordo in fine*. Quam Conſtitutionem ad omnes etiam minores 25. annis, dummodo vigeſimum ætatis annum compleverint, ampliavit Urbanus VIII. Conſtit.79. incipit: *Apoſtolatus*, 23. Martii 1628.

Secundus caſus eſt de hæreticis, qui negant Sanctiſſimam Trinitatem, Divinitatem D. N. Jeſu Chriſti, ejus Conceptionem de Spiritu Sancto, Mortem ipſius, ut nos redimeret; ac Virginitatem Beatiſſimæ ſemper Virginis Dei Genitricis Mariæ. Hi hæretici licèt prima vice, etiam non relapſi Curiæ ſæculari traduntur ex Pauli IV. Conſtitutione *incipiente: cùm quorumdam hominum pravitas: de anno* 1555. *regiſtrata per Franciſcum Pegnam inter litteras Apoſtolicas poſt Directorium Inquiſitorum fol. mi-*

Digitized by Google

fol. mihi 155. cujus quidem Conſtitutionis verba refert idem Franciſcus Pegna *in additionibus ad Eymericum in eodem Directorio Inquiſit.par.2.q.58.comment.83. verſ.Penultimo & verſ.Final.folio* 414 quæ Romæ die 18. Maii 1597. fuit practicata, dum in Eccleſia Sanctæ Mariȩ ſupra Minervam unus pænitens, qui inciderat in caſum dictæ Conſtitutionis fuit ſæculari brachio relaxatus, ut teſtatur Campan. *in diverſ.Juris canon.Rubr.1.n.47.in fine*. De qua Bulla vide Scortiam *in Selectas Roman. Pontific.Conſtitutiones Epiſt.67.* Extat pariter Conſtitutio Clementis VIII.*edita die 3. Februarii Anno* 1603. *Pontificatus ſui anno* 11. *relata per Paulum Piaſecium in praxi Epiſcopali p.2.c.4.n.*143.

Tertius caſus eſt, de quo in Conſtitutione ejuſdem Pauli IV. *incipit: cùm ex Apoſtolatus officio*: quando, ſcilicet, Magiſtratus quilibet, ſeù Domini Eccleſiaſtici, ſeù temporales inciderint in Schiſma, aut hæreſim: Vel hæreſim, aut Schiſma excitaverint. Quæ quidem Conſtitutio pariter regiſtrata eſt per eundem Pegnam. *inter litteras Apoſtolicas poſt eundem Directorium Inquiſ.folio mihi* 157.

Quartus caſus tandem eſt in maleficis, & lamiis, qui per maleficia aliquos occiderint: ut per Conſtitutionem Gregorii XV. *incipient.Omnipotentis Dei ſub die* 20. *Martii* 1623. *quæ Bulla impreſſa habetur poſt.4.par.reſol.moral.P.Dianæ*.

§. XX.

QUare Malefici convicti incidiſſe in aliquem prædictorum quatuor errorum 63
etiam pro prima vice, etſi pȩnitentes ſint, non ſunt ad miſericordiam recipiendi; ſed ex prædictorum Summorum Pontificum Conſtitutionibus ſæculari brachio tradendi.

De quibus omnibus, vel aliquibus malefici convicti ad miſericordiam non ſunt recipiendi.

Immò quamvis de nullo prædictorum quatuor errorum fuerint convicti, dummodo de aliqua hæreſi rei ſunt adinventi, etſi pȩnitentes ſint in ipſo tabulato, vel poſt ſententiam convertantur, raró ad miſericordiam ſunt recipiendi. Ita Abbas *in cap.excommunicamus, il primo num.*10. *Verſ.Vel poteſt dici*. Joann. ab Anania *nu.7.eod.verſ.vel poteſt dici, extra de hæreticis*. Decianus *in tract.criminal.lib.5.cap.37. num.*40. Diana *par.4.tract.7.reſol.*24. Caſtrus Palaus *diſputat 6.punct.2.num.*18. Carena *de off.Sanctæ Inquiſ.par.3.de pȩnis.tit.*13 §.1.*num.16.&* 17. Farinac. *de Hæreſ. q.* 193.*num.*63. ubi ait: *Ante oculos Inquiſitores habere debent caſum relatum ab Eymerico in decimo modo terminandi proceſſum de eo ſacerdote in Civitate Barchinon. ut impȩnitente damnato, qui cùm inciperet comburi, clamavit, quòd educeretur, & fuit eductus, & abjuravit; ſed poſt* 14. *annos fuit ut impænitens relapſus condemnatus, qui multos infeciſſe repertus eſt*: & ideò Franciſcus Pegna *ibi in additionibus ad Eymericum part.2.qu.11.comment.36. litera E.verſ.Poſtquàm traditus fuerat*, expreſsè concludit, nullo modo hos ſic pȩnitentes, dum curiæ ſæculari fuerunt traditi, eſſe recipiendos; & hanc ſententiam ſic ſemper æquam viſam fuiſſe, affirmat; & quod contrarium facere, valdè periculoſum eſt.

Sicut etiam ſi hæretici ſint impȩnitentes ante ſententiam.

§. XXI.

QUas autem pœnas ſecundùm leges humanas ſuſtinere debent hujuſmodi diaboli partiarii cùm de aliquo prædictorum quatuor errorum: vel de hæreſi fuerint convicti, & impænitentes. Non alia utique, quàm morte mulctari, non ſolùm jure divino, & canonico; ſed civili etiam, & conſuetudinario, incomperto eſt. *L.Nullus.L.Multi.L.Etſi excepta.C.de Maleficis, & Mathematicis.& L.Arriani.§.Manichȩi ibi.& ultimo ſupplicio tradendi.C.de hæreticis. & L.Quicunque. §.eos verò. Verſic.Ultimo etiam ſupplicio*. Qui tamen loquitur in docentibus hæreſim, & ibi Gloſſa *in verbo Damnetur.C.eodem.& in L.Ubicumque. & L.ſeq. & L. Manichȩi.C.eodem*. Hoc ſuſtinent Hoſtienſis *in c.ad abolendam.nu.7. Verſ. Lex etiam humana, extra de hereticis*. Joannes Andreas. *num.6.verſic. Lex humana*. Henric. 64

Dicti malefici pȩna mortis mulctandi ſunt.

Probatur auctoritate Legum.

Doctorum.

Boich.

Boich.*n.*19.*verſ.Lex etiam humana*. Ancharanus *n.*7. *verſ.Lex civilis*. Ant de Butrio *nu.*17 *Verſ.Lex humana*. Abb. *num.*13. *verſ.Sed jus civile*. Cardinal. Zabarell *num.*18. Joan. de Anania *nu.*7.*ad medium Verſic. Hanc etiam pęnam*. Eſt etiam Gloſſa *in c. Excommunicamus, il ſecondo in verbo puniendi extra de hęreticis*. Archidian. *in cap. Ut inquiſitionis officium num.*3.*in verbo Animadverſione, eodem tit. de hęreticis in* 6. Silveſt. *in verbo Hęreticus*. §.1.*num.*14. *Verſic. Duodecima pęna, quòd morte plectuntur*. Fr. Rayner. *in ſumma, in verbo Hęreſis cap.*5.*poſt Verſiculum Quartum eſt*. Umbertus Locat. *in judiciali Inquiſit. in verbo, pęna num.*9. *Verſic. Duodecima pœna, quòd morte plectuntur*. Bonifacius de Vitalinis *in rubr. de crimine hęreſi, num.*6.*in fine verſ. & condemnantur ad mortem* Grilland. *tractat. de hęreticis qu.*3.*num.*2.*in fine*. Carerius *in eodem tract. de hęreticis, ſub n.*132.*in princ. Verſ. jure autem civili, & Verſ. conſuetudine introductum eſt*. Gundiſal. *in dicto tr. de hęreticis, qu.*15.*num.*4.*in princ. & Verſ. Et jus civile*. Boſs. *in tit. de hęreticis, nu.*37. Vide quod in hoc conveniunt lex civilis, canonica, & divina. Conrad. *in pract. rubr. de hęreticis n.*12. Anton. Gomez *de delictis c.*2.*rubr. de crimine leſę Majeſtatis divinę, & humanę num.*1.*poſt Verſic. Item pro qualitate facinoris*. Covar. *variarum reſolutionum lib.*2.*cap.*10.*n.*10.*in princ.* Menoch. *de arbitrar. q. lib.*2.*caſu* 374.*nu.*1. Petrus Gregorius *Syntagmat. juris lib.*33. *cap.*8 *n.*20. Lælius Zecch. *in ſumma par.*1.*tit. de fide, rubr. de hęreſi, c.*11.*num.*16.*Verſ. multiplex verò pœna*.

§. XXII.

65 Nec ſolùm malefici prædicti criminoſi ut ſupra morti ſunt tradendi, ut ſatis ſuperque probatum eſt; ſed vivi comburendi. Et iſta pœna ignis approbata eſt de jure divino, canonico, civili, & conſuetudinario, ut communiter notant Doctores *in cap. ad abolendam extra de hæreticis*.

Immo vivi comburendi. Quę pęna probata eſt Jure Divino. Canonico. Civili. Conſuetudinario.

Nec immeritò. Si enim miles, qui in bello ad hoſtes aut fugit, aut vult transfugere, ultimo ſupplicio afficitur ſecundùm leges, *L. Deſertorum* §. *is qui ad hoſtes ff. de re militari*. *L. ſi quis aliquid ex metallo* §. *Transfugæ ff. de pęnis*. *Transfugæ ad hoſtes, aut ſecretorum noſtrorum renuntiatores, aut vivi exurantur: aut furca ſuſpendantur*: Qua pœna erunt digni, qui à Duce Chriſto, cui dederunt fidem, & obedienciam promiſerunt, fiunt transfugæ ad crudeliſſimum omnium hoſtem dæmonem? Si ſecundùm legem divinam, & civilem blaſphemus lapidibus obrui meretur, ut eſt textus clarus *in Auctent. ut non luxurientur contra naturam*, quam Joan. ab Anania *cap.*2.*de maledic.* vehementer laudat, & magnificat & ita affirmant, & concludunt Doctores, ut atteſtantur Damhaud *in pract. crim. cap.*61.*num.*26. & Julius Clarus *lib.*5.*ſent.*§.*Blaſphemia num.*3. Quæ tamèn pœna hodiernis temporibus non ſervatur ob defectum religionis, & juſtitię: ut dixit Lucas de Pegna *in L. omnes C. de delator. lib.*10. Quinam autem pejores blaſphemi, quàm malefici, qui non ſolùm verbis: ſed factis maximas in Deum, in Chriſtum, in B. Virginem, in Sanctos faciunt blaſphemias, ut placeant dęmoniorum principi, cui magis probatur, qui majora ſcelera perpetrat? Taceo, quòd nefarii iſti cum dæmone coeant, ubi, cùm non ſolùm ſit naturarum diverſitas; ſed in nullo communicatio, majorem merentur pœnam, quàm peſſimi Sodomitę, qui ſecundùm jus civile, & canonicum morte puniri jubentur. *L. cùm vir nubit in fœminam*. *C. ad legem Juliam, de adult. & in d. Auctentica, ut non luxurientur contra naturam*.15.*qu.*1.*can. mulier. &* 23. *q.*5.*can. Reoſ.*§.*Qui cojerit*. Et quamvis tex. *in d. L. cùm vir nubit*. innuat pęnam gladii: conſuetudine tamen receptum eſt, ut peccantes contra naturam igne concrementur: ut docent Angel. *in d. L.* Damhauder. *in pract. crimin. cap.*96.*num.*12. Julius Clarus *lib.*5.*in* §. *Sodomia* relati à Petro Binsfel. *Comment in tit. C. de maleſ. & mathem. in L. Nemo q.*1.*concl.*2.*verſ. Quintò*. Quam conſuetudinem ſequitur Conſtitutio Caroli V. *in art.*116. Quis ergo dubitat, pœna ignis afficiendos eos, qui hoc enormiſſimum

Digitized by Google

mum peccatum non dubitant exercere cum ſpirituali creatura, quod omnia peccata carnis malitia, & enormitate ſuperat?

§. XXIII.

DIgni utique omni laude Principes, & Judices, qui hujuſmodi hominum fæces, & averni miniſtros jubent igne concremari, qui Deum ſuum abnegare, communioni Sanctorum abrenunciare, pacta cum dæmonibus inire, ipſorum caſtra ſequi, aliis contumeliam, ac grave damnum Reipublicæ, & ejus membris inferre non erubeſcunt. Sic ille Rex Gothorum Athalaricus edictum edidit; cujus meminerunt Caſſiodorus *lib.9.* Olaus Magnus *lib.3.c.19. de gentium ſeptemtrionalium variis conditionibus*, & Petrus Gregorius *lib.34. Syntag. juris univerſ. c.14. Maleficos*, inquit, *vel eos, qui ab eorum nefariis artibus aliquid crediderint expetendum, legum ſeveritas inſequatur, quia impium eſt, vos illis eſſe remiſſos, quos cæleſtis pietas non patitur impunitos. Qualis enim fatuitas eſt, Creatorem vitæ relinquere, & ſequi potiùs mortis auctorem?* 66

Commendandi Princip. ac Judices, qui tales criminoſos pœna ignis puniri jubent.

Sed clariori conſtitutione has pęnas Maleficis debitas declarávit quidam Elector Saxoniæ *lib.2. p.4.* quam allegat Joannes Georgius Godelmannus *lib.3. de Magis, & Veneficis cap.11. nu.19.* relatus à Binsfeldio *loco citato verſic. Poſtremò*. Conſtitutionis autem verba è germanico idiomate in linguam latinam ad verbum translata ſic habent: *Si quis oblitus chriſtianæ fidei cum dæmone fœdus inierit, operatus ſit, aut rem habuerit, talis perſona, etiamſi veneficio, ſive maleficio nemini nocumentum intulerit, igne è vita ad mortem tolletur, & punietur.*

§. XXIV.

HUic affinis eſt conſtitutio Federici Imperatoris, *Incipit; Inconſutilem in fine* relata per Pegnam *inter litteras Apoſtolicas in Directorio Inquiſitorum folio mihi* 18. ubi decernit, ut hujuſmodi criminoſi impænitentes vivi in conſpectu hominum comburantur in flammarum commiſſi judicio, ut videre eſt apud Hoſtienſem *ibi numer.7. in verbo Debitam:* Henric. Boich. *num.19.* Ancharan: *num.7.* Antonium de Butrio *nu.17. verſic. Quæro, quæ erit pæna.* Abb. *num.* 2. *verſic. Nota pænitentiam Clerici.* Cardinal. Zabarell. *num.8.* & Joann. de Anania *num.7. verſic. Iſtorum enim.* Abb. *in cap. Excommunicamus, il primo ante n.1. verſic. Secunda corporalis*, & communiter Doctores, quorum catalogum videre eſt apud Farinacium *de Hæreſi q.189. n.4.* 67

Et, licèt prædictæ leges decernant, maleficos impænitentes vivos eſſe comburendos: & Judices, qui exequuntur ſententias, ſint miniſtri juſtitiæ, ideoque ſubdantur legibus, & debeant infligere pœnam à lege præſcriptam, maximè qui agnoſcunt ſuperiorem; nihilominus uſus obtinuit, ut priuſquam igni tradantur, interficiantur compreſſis faucibus, ſive ſtrangulentur, ad evitandum periculum, ne lenta mors ob magnos cruciatus, in deſperationem reum trahat. Idcircò apud Chriſtianos receptus eſt mos prius ſtrangulandi, quàm comburendi, niſi in aliquo caſu ob ſingulares circumſtantias, criminis atrocitas aliud poſtulet: ut in hæreſiarchis, & aliis id generis.

Si autem reus maneat pertinax in malo, & non convertatur ad cor, nec pæniteat ore obſtructo, & lingua ligata, ne puſillos offendere queat, vivus comburitur in crimine hæreſeos, ut praxis Italiæ, & Hiſpaniæ docet. Quod etiam in crimine maleficorum fieri debet: Nam in impænitenti non eſt timenda deſperatio. Et ratio, ut vivi non comburantur, eſt, ne cadant in deſperationem, vel aliud peccatum in maximo cruciatu: ut latè tradunt Covarr. *lib.2. var. reſ. c.10. à n.9.* Julius Clarus *lib.5. §. fin. pract. Criminalis q.99. verſ. Unum tamen in hoc propoſito notabis.* Et Binſfeld. *tract. de confeſſ. malef. memb.2. poſt 7. concluſionem principalem in quarto dubio.*

Digitized by Google

Meritò ergo maleficis, ut hæreticis pœna ignis debetur ex Joan. 15. *Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet*. Ad hunc enim finem illa verba allegantur à Panormitano, Joanne Andrea, & Hoſtienſi *in cap. Ad abolendam de hæreticis*. Sunt enim Malefici prævaricatores, qui quaſi ſpinæ evellentur univerſi, quæ non tolluntur manibus, igneque comburentur uſque ad nihilum: ut benè diſcurrit Binsfeldius *loco cit.*

§. XXV.

68 *Judices Provincias ab hiſce criminoſis purgare debent. Secus facientes fiunt Rei Culpæ, & Reſtitutionis damnorum.*

INvigilent ergo Judices maximoperè, & omni conatu ſtudeant, & curent, ut Provinciæ ab hiſce malefactoribus purgentur, præcipientes, eos è medio tolli; ne ſi ex ſua negligentia, & conniventia Reſpublica, aut ejus membra damna patiantur, fiant rei culpæ, & reſtitutionis damnorum: *ut habetur cap. 1. de off. Judic. delegat. & DD. ibidem L. congruit. ff. de off. præſid.* Audiant Dominum clamantem, & verba repetentem *apud Jeremiam* 50. *Gladius ad Chaldæos; gladius ad divinos: gladius ad fortes illius*: nunquid & ipſi clamare poterunt: Ignis ad magos: ignis ad maleficos: ignis ad magicos Curatores, quorum crimina graviſſima divinam Majeſtatem lædunt, & Dei Optimi Maximi indignationem provocant, ut juſtè nobis iraſcatur? Creſcente enim malitia creſcit, & pœna, quæ commenſuratur culpæ. Si ergo Chaldæi, & divini ſecundùm Dei ſententiam gladio puniuntur, ſicut & tales capitaliter leges civiles *in tit. C. de maleſic. & mathem.* mulctandos ſtatuerunt: cur & iſti malefici ob tot criminum magnitudinem, & multitudinem igne non erunt comburendi?

69 *Nec ulli ſuffragatur dignitas perſonæ.*

Nec eis ſuffragari poteſt dignitas perſonæ. Nam licèt de lege communi excuſentur à tormentis perſonæ in dignitate conſtitutæ: ut Doctores, Equites aurei velleris, Decuriones, Capitanei militum, Officiarii Principum, Rectores Civitatum, & ſimiles dignitate fulgentes: ut docent Franciſcus Brunus *de indiciis, & tortura par. 2. q. 3.* Marſilius *in pract. crimin. in §. Expedita à nu. 27.* Julius Clarus *lib. 5. ſent. §. fin. pract. crim. qu. 64.* Gandinus *in tract. de maleficiis in tit. de quæſtionibus*. Damhaud. *in pract. crim. cap. 41.* & alii alibi. Excipiuntur tamen crimina Maleficorum: ut extat *in L. etſi excepta. C. de maleſic. & mathem.* ſicut etiam crimen læſæ Majeſtatis. *L. nullus C. ad legem Juliam Majeſtat.* & proditionis patriæ, Civitatum, aut Principum, & ſimilium. *L. Deſertorem §. His, qui ad hoſtes, & L. proditores ff. de re militari*. Cùm ergo tot leges tum canonicæ, tum civiles clamitent in viros magicas actiones exercentes, nullibi equidem ampliùs ſunt tolerandi; ſed ubivis locorum funditùs tollendi. Et ſi harum auctoritas non ſufficit, ſufficiat una omnium Creatoris vox ſic præcipientis: *Maleficos non patiaris vivere*.

ARTICULUS II.

Mulieribus.

§. I.

70 *Citiùs ad maleficia feruntur mulieres.*

DIgnum ſanè, quòd viri, qui perfectis greſſibus per viam Dei fortiter, ac viriliter incedere deberent, improbitate, ac malitia relicto primo veritatis lumine cum morte fœdus ineuntes, pactum facientes cum inferno ſuis operibus perverſis Altiſſimum contemnunt, pœnis etiam ſuis pro culpis debitis à legibus divinis, & humanis percellantur. Sed quibus ſuppliciis mulctandæ erunt mulieres ſagæ? quæ ut malitiam ſuam exſatient, citiùs ad maleficia feruntur; nec eſt nequitia ſuper mulieris nequitiam, clamante ſapientiſſimo Jeſu filio Sirach Eccleſiaſt. 25. Adducent aliqui iſtarum ſagarum advocati, *cùm pœnæ non ſint ampliandæ, ſed reſtringendæ*, quia odioſæ, *cap. odia, de regul. juris in 6. &c.* quædam

Quas à pœnis excuſant quidam eorũ advocati.

lex.

lex. ſſ. quod ſcripſi. & 25. q.3. cap. tua. de decimis, mulieres haſce non comprehendi ſub illis pænis in præallegatis legibus indictis: cùm ibi loquantur tantum de Magis, Maleficis, Divinis, & Ariolis; atque per genus maſculinum ſemper enuntientur. At blaterent, ut lubet, iſti diaboli fautores, quòd ſagæ, ſeu maleficæ à dictis non eximuntur legibus, quin & ipſæ eiſdem ſubiiciantur pænis. Quamvis enim ſupradictæ leges loquantur in maſculino genere; comprehendunt tamen etiam fæminas: quia maſculinum in materia indifferenti inter maſculum, & fœminam prolatum ſemper concipit, & comprehendit fœmininum, *ff. de verborum ſignificat. l.1. ff. de legat. l. ſi ita ſcriptum*. Gloſſa, Joannes Immolenſis. Bartolus *in L. Quicumque de ſervis fugit.* Marſil. *conſil.* 85. *num.* 20. Ludovicus Romanus *in conſil.* 98. *num.* 3. Petrus Ancharan. *in cap. In generali. de elect. in 6.* Archidiac. *in can. Si quis ſuadente 16. qu.4.* & Binsfeld. *Comment. in tit. C. de malef. & mathem. in princ. notabil.* 7. Quod non ſolùm veritatem obtinet in lege civili; ſed etiam divina: ut rectè annotat Panormit. *in cap. Majores. de Baptiſmo, & ejus effectu. num.* 3. ex illo Joannis 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum cælorum*. Ad quod propoſitum poſſent allegari multæ ſcripturæ tam veteris, quàm novi teſtamenti. Pſal. 14. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur ſine macula, & operatur juſtitiam. Qui loquitur veritatem, in corde ſuo.* Matthæi 7. *Non omnis, qui dicit mihi Domine, Domine intrabit in regnum cælorum; ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt: & cap. 25. Venite benedicti Patris mei poſſidete paratum vobis regnum:* & iterum: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum*. Si enim maſculinum ibi non conciperet fœmininum, cunctæ fæminæ, & à patria cæleſti excluderentur, & à gehennæ pęnis eximerentur.

Eorum excuſatio refellitur.

§. II.

71

NEc officit, quòd dicant, pænas eſſe reſtringendas, & non ampliandas, utpote odioſas; ideoque prædictam regulam, cùm ſit in odioſis, non eſſe ampliandam, & ad mulieres extendendam. Nam falſiſſimum eſt, prædictas leges eſſe odioſas; immò maximoperè ſunt favorabiles non ſolùm toti Reipublicæ, & cuilibet perſonæ: quinimò ipſiſmet ſagis, & maleficis.

Pænæ præallegatæ ampliantur ad mulieres quia non ſunt odioſæ, ſed favorabiles. Reipublicæ ob conſervationem.

Primò maximæ ſunt utilitati Reipublicæ: quia dum iſti facinoroſi utriuſque ſexus è medio tolli jubentur, non ita contumeliam, & damnum Reipublicæ, ejuſque membris inferre valent; ſic habetur magis civium inter ſe pacificus convictus, & totius Reipublicæ major conſervatio per hoc, ut nemo alterum lædat: ut enim cætera omittam, cùm eorum peccatum ſit in uno multiplex quædam colluvies, ſentina, & ſemper repullulaſcens hydra peccatorum: Deus graviſſimè ſemper offenditur; & ad clades toti Reipublicæ inferendas provocatur maximè: ut his infeliciſſimis temporibus experimur, quibus hujus ſectæ (quæ jam cæteris longiùs proſerpit) flagitia, bonorum hominum precibus, & pietati præponderant; pluſque illa poſſunt ad irritandum, quàm hæc ad Deum placandum.

Secundò leges illæ proſunt bonis civium moribus. Quamvis enim Magi, Malefici, & Sagæ nemini nocerent facto, nihilominus juvat, eos è medio tolli, ne ſuis pernicioſiſſimis ſceleribus, & nefandiſſimis ſuperſtitionibus aliis noceant ſuo exemplo: ut videmus quotidiè lamias multiplicari, & earum ſermones, atque opera canceris inſtar ſerpere. Multi enim natura, aut prava conſuetudine ſunt proclives ad ſcelera, qui pæna mortis deterrentur à ſimilibus criminibus perpetrandis juxta illud Poeticum:

Bonis civium moribus ob exemplum.

Oderunt peccare mali formidine pænæ.

Et alii pęnas flagitioſorum perſpicientes formidant; eorumque exemplo fiunt cautiores: quare tollendi ſunt de medio. quia juxta illud Salomonis *Prov.19 Peſtilente flagellato, ſtultus ſapientior erit.* Vide infra ſub n.587. & ſeq.

Digitized by Google

Ipſis ſagis, & maleficis ob converſionē.

Tertiò ipſiſmet Maleficis, & Sagis hujuſmodi pœnas favorabiles eſſe, ac proficuas, quis audeat negare? Niſi enim hi diaboli aſſeclæ de medio tollantur, ſed diutiùs tolerentur, majora aggravatis ſceleribus ſupplicia ſibi accerſunt, & de die in diem fiunt deteriores. Cunque ſalutis pars ſit, minùs affligi: optimè illis ad ſalutem conſulit æternam, qui maturè flagitiis eripit. Docet enim experientia vix ullos extra rogum, vel carceres converti, & ex maximo numero pauciſſimos excutere illam ſervitutem duram, & diram niſi ad manus juſtitiæ deveniant. Quomodo convertantur, qui domi moriuntur; nec habent qui ad Deum revocet conſcium peccati eorum quenquam? Poteſt utique Deus ad pœnitentiam etiam domi revocare: ſed non videmus hoc fieri; quod ſingulari Dei contingit clementia, quæ pœnas tantis ſceleribus debitas vult breviore, & leviore hìc ſupplicio expiari.

Cur ergo leges prædictæ maleficos de medio tolli præcipientes, dicendæ ſunt odioſæ? Immò ut favorabiliſſimæ, utiliſſimæ, ac ſanctiſſimè admirandæ, & obſervandæ, nec ideò reſtringendæ ad viros tantùm; ſed & ad fæminas ampliandæ, quas imbecillitas ſexus non excuſat, cùm ſemper inſignis malitia comitetur; ac propterea in ſua nequitia obſtinatiores, & facinoroſiores in criminibus ſuis perpetrandis.

§. III.

72 Expreſsè de ſagis puniendis fit mentio apud Canones. Pontifices.

SEd quid immoror in iſtis probationibus? Nonne de iſtis diaboli mancipiis fit expreſſa mentio *in c. Si per ſortiarias, atque maleficas 23. qu. 1.* & in Conſt. Innoc. VIII. *Summis deſiderantes*, ubi expreſsè varia recenſet facinora à pluribus utriuſque ſexus perſonis arte dæmonis patratas, quas, præcipit, debitas criminibus ſolvere pœnas? Sic Alex. VI. *in conſt. cùm acceperimus*, diverſas utriuſque ſexus perſonas diverſis incantationibus, & diabolicis ſuperſtitionibus in Provincia Lombardiæ operam dantes; ſuiſque veneficiis, & vanis obſervationibus multa nefanda ſcelera procurantes memorat; ac præcipit Inquiſitoribus, hujuſmodi perſonas utriuſque ſexus juſtitia mediante punire, & compeſcere. Idipſum meminit, ac jubet Adrianus VI. *Conſtitut. Dudum uti nobis*. Et ſi attendere velis, quid Theologi, quid Caſiſtæ, quid Canoniſtæ, quid Juriſtæ, quid Poetæ, quid Hiſtorici, ac Doctores omnes de dæmoniacis miniſtris tractantes referant, invenies de mulieribus ſagis multa narrare. Cùm nihil frequentius audiatur apud illos, quàm nomina magarum, ſagarum, ſortiariarum, lamiarum, ſtrigum, veneficarum, pharmaceutricarum, incantatricum, excantatricum, ſortilegarum, empuſarum; quæ quamvis diverſa; tamen totam illarum naturam vix explicare valent.

Doctores.

§. IV.

73 Quidam ſagarum patronicas è numero maleficorum eximere ſtudent.

AT ex oppoſito inſurgunt nonnulli lamiarum patroni ac defenſores, quorum principes ſunt Joannes Vvierus Medicus, Franciſcus Ponzinibius, Duarenus, & Godelmannus Juriſtæ aſſerentes, lamias noſtras è numero magorum, ac maleficorum eximendas eſſe: quòd earum operationes ſunt niſi imaginationes deluſarum mulierum. Arripiunt occaſionem ex *c. Epiſcopi 26. q. 5.* quia deluſas Herodianas ille canon aſſerit, ſic ratiocinantur: *ſi illæ mulieres deluſæ, ergo & noſtræ ſtriges*, & ita deluſæ talia delicta quæ verè ac realiter non commiſerunt, in judicio confitentur; ideoque, cùm delicta eorum non ſint niſi imaginaria, non poſſe à Judicibus puniri.

Hujuſmodi exemptio ſagis eſt infructuoſa.

Verùm etiamſi certum ponatur, quod dubium eſſe probatur à Spineo *tract. de Strigibus quæſt. 23.* à Binsfeld. *tract. de Confeſſ. malefic. in fine in ſolutione ad primum argumentum*, & Delrio *libr. 5. diſquiſ. magic. ſection. 16. poſt medium*, dictum capitulum emanaſſe à Concilio generali, ac ritè congregato: illudque ſe extendere ad noſtras ſagas. Quod falſiſſimum eſſe oſtendunt præcitati Doctores,

& nos

Digitized by Google

& nos infra docebimus, cùm de ſtrigarum fautoribus erit ſermo. Adhuc eorum ſententiam ipſiſmet lamiis infructuoſam eſſe, oportet, ipſi fateantur. Per eam nanque ſupplicio non eripiuntur; quia adhuc ex ipſo *cap. Epiſcopi*, hæreſeos convincerentur. Ibi enim definiret, tales mulierculas eſſe infideles, & à Deo ad ſuffragia dæmonum deſciſcere. Et rectè definit: quia licèt deluſæ fuiſſent in ſomnis tam (ut optimè ratiocinatur Nicolaus Jaquerius *flagelli faſcinariorum cap. ult.*) poſtquàm evigilarunt recordantes eorum, quæ in ſomnis egerant, putantes, ea verè, & corporaliter à ſe geſta, ratificant pactum, & cultum dæmoni exhibitum; & ſolicitè ſibi cavent ab iis, quæ in ſomnis dæmon prohibuit; & omnia ſedulò exequuntur, quæ juſſit facere. Fovent enim pertinaciter voluntatem ad ſimiles conventus revertendi; & faciendi quæcunque arbitrantur ſe illic commiſiſſe, ſacrilegia, ſodomiam, inceſtus, infanticidia, idololatriam, &c. Profitentur ſæpè coram complicibus etiam in judicio, ſe hæc nolle deſerere. Quare ſunt hæreticæ, & apoſtatæ cenſendæ, licèt hæc nequam voluntas, & opinio ex deluſione naſceretur. Ad cultum enim, & exercitium hæreticæ pravitatis ſufficit, liberè in eam conſentire, & eam acceptare. Sicut ſi aliquis catholicus ſomniaſſet, ſe audire aliquem docentem, vel concionantem: Non eſſe Purgatorium: poſteà verò vigilans putaret, ſe vigilantem hæc audiviſſe, & memor eorum, quæ ſomniarat argumentorum, huic hæreticæ propoſitioni fidem, ac conſenſum præberet, & animo dictiſque eam foveret: talis dubio procul haberetur, & eſſet verus hæreticus, & ut talis puniri deberet. Inſuper ſicut qui (ſic arguit Bernardus Cumanus *Lucernæ num.9.*) in ſomnis paſſus eſt illuſionem, quia ſomniabat, ſibi rem eſſe cum aliena uxore; ſi poſteà memor ſomnii complacet ſibi de tali actu propter delectationem, quam inde ſibi viſus percipere ex ſpolio thalami alieni; licèt non peccet ratione ſomnii, qua ſomnium fuit (quia judicium rationis tum ligatum erat & ideò tum peccare non potuit) mortale tamen adulterii peccatum ſibi conſciſcit ratione complacentiæ ſubſecutæ, & conſenſus pleni in vigilia præſtiti. Nam rectè Auguſtinus ait *Delectari falſo crimine, verum eſt crimen*. Deinde quis ignorat, has vigiles multa conari ad hoc crimen: & conatum, qui ad cogitationem acceſſit, pænam in atrocioribus criminibus meritò exigere? *L. quiſquis C. de leg. Jul. Majeſt. L. Si quis non dicam rapere. C. de Epiſcop. & Cler. L. unica. C. Si qua præditus poteſt. L. 1. ff. de Extraordin. crimin. L. 1. ff. ad leg. Pompæam de parricidiis. L. fugitivus ff. de verborum ſignific.* Quis ignorat, fautores, & conſcios eadem pæna cum maleficis puniendos? *L. 1. §. occiſorum ff. ad S. C. Syllan. L. utrum ff. ad leg. Pompæam de parricid. §. alia, de public. judic.* Denique patet in *d. c. Epiſcopi* non obſtante deluſione hæreticas declarari, quia dicit: *ſceleratus, & retro poſt ſathanam converſas*: quod eſt, eſſe apoſtatas à fide, dicit: *alios ſecum ad infidelitatis interitum traxiſſe* (quod eſt dogmatizantium) *à recta fide deviaſſe, fidem perdidiſſe, in errorem Paganorum devolvi, diaboli eſſe, non Dei, & Paganis eſſe deteriores*. Si ergo capitulum iſtud pertineret ad ſtriges, deberent ergo adhuc hodie ſtriges tractari, ut hæreticæ, & à fide apoſtatantes? Quem igitur fructum ex hoc capite percipiunt, quòd illas tam clarè hæreticas pronuntiat, & proindè ſubdit pænis hæreticorum?

Quia de hæreſi convincuntur & Apoſtatæ cenſentur.

Quare cùm mulieres ſtriges, ut conſiderentur, ſive realiter, ſive deluſoriè ſua facinora patrantes, in malefaciendo, ac horrendis ſceleribus perpetrandis non inferiores, nec infirmiores hominibus ſe exhibeant, à Judicibus pæna eadem, qua viri jure meritò ſunt mulctandæ, ut quæ in vita tot flagitia, ac facinora deſerere noluerunt, ab illis ſaltem ipſæ derelinquantur in morte.

Digitized by Google

ARTICULUS III.

Pueris.

§. I.

74 Pueri videntur immunes à flagitiis, & conſequenter à pœnis. Sed experientia contrarium docet Cùm plures eorum maleficiis vacent.

CUm agitur de magicis actionibus, quid commune cum his flagitiis habere poſſunt pueri, *quorum ætas*, teſte D Chryſoſt. *homil.59. in Matth. omni arrogantia, omni gloriæ inanis furore, omni livoris inſania, omni carnalis concupiſcentiæ æſtu, omni avaritiæ appetitu, omnis contentionis cupiditate, cæteriſque hujuſmodi effectibus eſt immunis*? quæ omnia, & ſimilia ſunt cauſæ ad maleficas actiones perpetrandas diſpoſitivæ. Sed experientia rerum magiſtra contrarium docet. Cùm enim ſit inſatiabilis diaboli cupiditas, ſuum uſquequaque dilatandi imperium, nihil magis appetit, quàm ſuorum mancipiorum augere numerum, ideò non ceſſat, urgere maleficos, & continuè obtundere, ut eos ad ſuorum cætum adigant, qui in eorum non ſunt poteſtate. Hinc miſeri miniſtri, ut magiſtrorum ſuorum gratiam aucupentur, ſolent, quotquot ex liberis, & parentibus poſſunt, bonos, & malos impellere ad nomen dandum militiæ diabolicæ. Pater filium nondum puberem deducit ad nocturnos cætus, addit animos paventi ad inſolita ſpectacula, renitentem dæmonibus offert in pignus obſequii, & juratæ fidelitatis, invitumque ad cuncta maleficorum flagitia ſolicitare non deſiſtit. Mater filiam quaſi ad conſanguinei ſponſalia domo abductam, monitamque, ne ad ullum rei aſpectum formidet, iiſdem conventiculis inſerit, oblatamque lucifero tradit, in ejuſque verba jurejurando adigit; ideoque maleficia, ſortilegia, incantationes, ſceleraque magica quaſi hæreditario jure à progenitoribus communicata exercentur à pueris, qui ſæpiùs patribus nequiores evadunt: ut latè docuimus *diſp.3. tom.1. num.*130. Quibus ergo pœnis mulctandi erunt pueri hujuſmodi flagitia perpetrantes?

§. II.

75 Quid ſentiendum de pueris impuberibus ex DD. ſententia?

AUdiamus legum interpretes. Certum eſt ex communi Doctorum ſententia, quòd minor impubes, etſi doli ſit capax, in delictis mitiùs punitur, *L.*1.§. *Impubes. ff. de minoribus*. Ibi enim ætas excuſationem meretur. Ita ſentiunt Julius Clarus *lib.5. §. fin. pract. Crimin. q.*60. Marſil. *in pract. §. quoniam n.*96. Farinac. *de pœnis temperandis q.92. n.*41. qui plurimos allegat, quibus addo Cabell. *reſol. criminal. cent.2. caſu* 134. Julium Cæſarem Ruginellum *in ſuis practicis q. lib.1. cap.35. per totum*, Ludovicum Gilhauſen *in ſua Arbore judic. crimin. cap.5. ramuſculo 3 n.54 & ſequent*. Præſidem Abavo *de reatibus q.23. n.5. & ſeq*: Cæſarem Carenam *tract. de off. Sanct. Inquiſit. part.3. titul.9. §.6. n.20. & ſequent*. Impuberes autem cenſentur ſecundùm DD. *in cap.1. & 2. de delictis puerorum*, fœminæ uſque ad 12. annum, maſculi uſque ad 14. annum quantum ad peccatum carnis. Sic etiam minor ætate excuſatur à pœna ordinaria Sodomiæ. Socinus Junior *lib.3. conſil.* Menochius *lib.2. de arbitr. jud. qq. caſ.*329. Ideò ſemper illa regula juris habenda eſt ante oculos, quòd ferè in omnibus pœnalibus judiciis ætati, & impudentiæ ſuccurrendum eſt. *L. ferè. ff. de regul. juris*. Si autem minimè ſit doli capax, in totum excuſatur à pœna. *L. infans. ff. ad legem Corneliam, de Sicariis*.

§. III.

76 Quis, ſi proximus pubertati?

SI verò quis ſit doli capax, & proximus pubertati, tenetur non ordinaria, ſed mitiori pœna. *L. auxilium, §. in delictis ff. de minoribus*. Quando autem puer ſit do-

ſit doli capax, judicis arbitrium requiritur. Quidam enim citiùs, quidam tardiùs fiunt doli capaces; & ita nonnunquam etiam contingit, quòd malitia ætatem ſuppleat; quod comprobatur exemplo relato à Joan. Andrea, Hoſtienſi, Panormit. Joanne Anania *in cap. 1. de delictis puerorum*, *ex Dialogis S. Gregorii:* diabolum è manibus Patris eripuiſſe puerum quendam quinque annorum jurantem, & blaſphemantem Deum; quod Deus non permiſiſſet, ſi ille infans non fuiſſet doli capax: cùm dicat divina Scriptura *Ezechiel. 18. Filius non portabit iniquitatem Patris*, & communiter Theologi *in 4. ſent.* aſſeverent, neminem puniri pæna gehennæ niſi pro peccatis propriis. Non ergo infans ille punitus fuit pro peccatis Patris, ſed pro ſuis propriis; quæ non fuiſſent tali pæna punita, niſi & culpa præceſſiſſet. Aliud parum abſimile narrat Cæſar Carena de quodam puero, in quo malitia ætatem ſuppleverat: Anno 1636. dum erat Pro Judex maleficiorum Civitatis ſuæ Cremonæ ſub Illuſtriſſimo D. Don Conſalvo de Salamanca. *Puer, quem in Curia*, ait, *arbitrati fuimus, non attingere annum 18. quòd in loco Mirabelli occiderit proditoriè quandam mulierem ei adſtratam nonnullos aureos ſurripiendo, Curia noſtra exiſtente in voto eſſe in arbitrio Senatus, vel attenta atrocitate delicti eum damnare ad mortem naturalem: vel ſtante ætate, quam ex aſpectu judicavimus, eum mulctare pæna perpetua triremium; Senatus hac ultima pæna eum puniendum judicavit.* Idipſum confirmat idem Auctor *part. 2. de Blaſphemis tit. 7. §. 16. nu. 84.* ubi ait, indiſtinctè non ſolùm in blaſphemia; ſed in omnibus aliis delictis ad S. Officium ſpectantibus minorem viginti quinque annis mitiùs eſſe puniendum, niſi eſſet hæreticus pertinax, & impænitens. Farinac. *de hæreſi qu. 194. §. 2. nu. 32.* & Souſa *in Aphoriſ. Inquiſit. lib. 3. cap. 32. num. 8.* At Sanctiſſ. D. N. felic. recordationis Urbanus VIII. ſua ſpeciali Conſtitutione *incipiente Apoſtolatus 23. Martii 1628.* expreſsè ſtatuit, celebrantes, cum Sacerdotes non ſint ſæculari foro eſſe conſignandos, ut ultimo ſupplicio afficiantur, etiamſi minores eſſent viginti quinque annis dummodo majores eſſent annis viginti; in quo extendit Conſtitutiones Greg. XIII. & Clementis VIII. contra prædictos criminoſos editas. Nam ante conſtitut. Urbani VIII. utique rei prædicti criminis minores viginti quinque puniebantur citra mortem. Sic Petrus Binsfeldius *Comment. in tit. C. de maleſic. & mathem. in L. Nemo q. 1. poſt concluſ. dub. Quid dicendum ſit de pueris* ſuam explicans intentionem circa hoc, cùm eadem ratio militet, in crimine maleficii, quæ in prædicto crimine, ait: quòd ipſemet non auderet unquam conſulere judicem in conſcientia, ut in hoc enormiſſimo crimine arbitrium extenderet ad ultimum ſupplicium ante decimum ſextum annum completum, niſi maximæ circumſtantiæ accederent; quamvis de rigore legis aliud fieri poſſet. Sed ante talem ætatem minor eſſet cuſtodiendus intolerabili cuſtodia, & inſtruendus: quo tempore elapſo, ſi non ſit circumſtantiis adjunctis ſpes firmæ, conſtantiſque converſionis, adhuc eſt locus juſtitiæ.

§. IV.

EX quibus omnibus facile eſt colligere quid agendum cum pueris in materia magiæ, & maleficiorum.

1 Si puer 8. 9. 10. 11. annorum, aut plurium noxius, ac reus maleficii deprehendatur, diligenter incumbendum imprimis, ut ad meliorem frugem, & viam ſalutis reducatur: quia in tam parva ætate aſtutia diaboli, in malorum hominum, etiam nonnumquam, immò ut plurimum propriorum parentum malitia pueri in hoc peccatum ſeducuntur, ſeducti ob ignorantiam teneræ ætatis neſciunt, quid remedii adhiberi poſſit; immò etiam ex inſtructione diabolica tenent in ſecreto, & nemini mortalium extra conſortium more omnium maleficorum revelant. Contingit tamen quandoque, ut puto ex ſingulari divina diſpoſitione, quòd ex ſimplicitate, vel alia cauſa pueri, qui ſecretum tenere non poſſunt, pro-

Digitized by Google

dant congregationes, & tractatus maleficorum nocturnos: ut ſæpiùs experientia eſt comprobatum. Hi autem communiter, qui minores ſunt 14. annis puniri non debent, niſi ferula, aut virgis terreri non tam ad condemnandum, quàm inquirendum juxta illud Dyni relatum ab Alberico *in L.* 1. §. *Impubeſ. in verbo Ferula ff. ad Syllanam. Caſtiga juvenem ferula, furca ſenem, peccantem juvenem corrige, perde ſenem.*

§. V.

77 Quid poſt annum 14. completum? POſt verò annum 14. completum judicis arbitrium poteſt habere locum: an in tam gravi crimine in minorem ætatem ſit mortis ſupplicium ſtatuendum ex circumſtantiis occurrentibus in caſu: ut ſi talis diù fuerit in tali crimine: an perpetraverit plurima alia crimina: ut ſi abnegaverit Sanctiſſimam Trinitatem, Divinitatem D. N. Jeſu Chriſti, ejus Conceptionem de Spiritu Sancto, mortem ipſius, ut nos redimeret, Virginitatem Beatiſſimæ ſemper Virginis Dei Genitricis Mariæ: vel aliquem per maleficium interfecerit: vel commiſerit rerum ſacrarum abuſum: aut ſodomiam, vel cum dæmone concubitum, ac ſimilia, quibus firmiter intellectu, ac voluntate adhærere comprehendatur, & magno dolo, & aſtutia fuerit præditus, nec ſpes ulla conſtantis converſionis, & emendationis effulgeat; immò ut hæreticus pertinax, & impænitens perſeveret: tunc brachio ſæculari eſt tradendus ultimo ſupplicio mulctandus; ne fortè ſi corpori parcatur, & ætati, anima corpore intereat: *ut habetur L. Excipiuntur ff. ad Syllan.* Quod confirmat Simanch. *Catholic. Inſtitut. titul.* 29. *rubric. de filiis, & minoribus num.* 56. ubi ait: quod Minores viginti annis hæretici, etiam poſt tempus gratiæ redeuntes ad fidem benignè recipiuntur *& num.* 58. ubi, quod minor viginti annorum doli capax, ſi hæreticus pertinax fuerit, & monitus, atque convictus ad Eccleſiam redire noluerit, perinde ac ſi major eſſet, judici ſæculari relinquendus, & ab eo in ignem mittendus eſt, *& num.* 59. dixit, attendendam eſſe ætatem, non in qua minor incepit eſſe hæreticus; ſed in qua contra ipſum cæptum eſt inquirere: quia hæreſis cum minore ſemper crevit, & ſemper ſecum illam habuit, *& in Enchyridion Violatæ religion. titul.* 44. *rubr. de minoribus num.* 2. *& ſeq.* ubi eadem repetit *& titul.* 47. *rubr. de defenſionibus numer.* 11. ubi de infante. Binsfel. *loco citat.* Farinac. *de Hæreſi qu.* 19. §. 2. *num.* 32. *& qu.* 92. *num.* 107. *in fine & num.* 189. 181. *&* 192. qui alios allegat loquens de pænis temperandis. Decianus *crimen. lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 25. *& lib.* 5. *cap.* 37. *num.* 56. Souſa *lib.* 3. *Aphoriſ. Inquiſitorum cap.* 32. *num.* 21. Ruginellus *cap.* 36. *in ſuis pract. num.* 19. Ludovic. Gilhauſ. *in ſua Arbore judic. crim. cap.* 5. *ramuſcul.* 3. *de exception. num.* 67. *verſ. neque etiam excuſat.* & Cæſar Carena *de officio S. Inquiſit. part.* 2. *tit.* 7. §. 16. *numer.* 81. *&* 83. *& part.* 3. *tit.* 9. §. 6. *num.* 27. *& ſequent.*

§. VI.

78 Judices quomodo ſe gerere debeant in hujuſmodi caſibus? QUare licèt Judex in levioribus, & minoribus criminibus pronior ad abſolvendum, liberandumque eſſe debeat; in gravioribus tamen atrocioribuſque, contrarium ſentiendum; maximè quando tendunt in divinæ, humanæque Majeſtatis offenſam, & communi boni detrimentum juxta ea, quæ Marſilius *in pract.* §. *occurrunt num. ultim. in fine libri*, Damhaud. *in pract. capit.* 150. *num.* 6. & alii alibi: quod multis juribus probari poſſet. Quia major eſt favor divinæ, humanæque majeſtatis, & Reipublicæ, quàm privatarum perſonarum. Ideoque in hoc crimine quando quis reus invenitur, non facilè eſt banniendus, aut relegandus extra fines Provinciæ, aut Dominii: quia cùm crimen etiam dependeat à cooperatione dæmonis, facillimè nocte redeunt ad ſuos, ut conventui adſint, quando agitur contra ſalutem patriæ: ut judices noſtri non rarò perci-

Digitized by Google

percipiunt ex confeſſione reorum. Dum autem eos ſic relegant, adhuc datur eis occaſio, maleficia continuandi, & non ſolùm ſuam Provinciam nocturno tempore; ſed alias etiam catholicas quovis tempore peſtifero hoc veneno inficiendi: ut rectè admonent Binsfeldius *loco citato*, Præſes Abavo *in ſua Praxi criminali in* §. *ſortilegium*, *nu*.98. *&* Carena *de off. S. Inquiſit. par*.2.*tit*.12.§.31.*num*.258. *Verſic. Et ex hac perpetua*.

Ne ergo hujuſmodi magica opera, ac nefanda, crimina, quæ ii diaboli aſſeclæ eo ſuadente, & opitulante tum in malefaciendo; tum in ſanitate conferenda continuò committere, & perpetrare non verentur, impunita remaneant, in non modicum catholicæ fidei opprobrium, animarum ſuarum periculum, Divinæ Majeſtatis offenſam, Reipublicæ chriſtianæ perniciem, cunctorum hominum, & animantium detrimentum, in pernicioſum exemplum, & ſcandalum plurimorum, à Judicibus juxta legum præſcriptum, conſilium peritorum, praxim doctiſſimorum, & proborum virorum non ſolùm non ſunt toleranda; ſed penitùs eliminanda, ac punienda in exercentibus viris, mulieribus, & pueris.

SECTIO II.

In Addiſcentibus.

TAm effrænati ſunt ſuperbiæ motus, tàm inexplebiles cupiditatis æſtus, tam faſtuoſi ambitionis impetus, quibus dæmon, ut plures habeat ſectatores, continuè agitatur, quòd ubique gentium magicarum artium profeſſores inſtituere contendit, ac fœderatorum numerum augetur, & ita excæcati ſunt homines, ut ad illos accedere non pertimeſcant, ut diſciplinas hujuſmodi magicas conquirant. Ideòque tales non ſunt tolerandi, ſed coercendi, ſive illud fiat Publicè: ſive Privatim, ut ſequentes articuli declarabunt.

79 Dæmon ubique plures inſtituit diſcipulos, Qui non ſunt tolerandi, ſed puniendi. Sive addiſcāt Publicè, Sivè Privatim.

ARTICULUS I.

Publicè.

§. I.

PUblicas, ac celebres olim magiæ Scholas in diverſis regnis, & urbibus extitiſſe, præcipuè Salamanticæ, & Toleti in Hiſpania; & in Italia ad Locum Nurſinum; & in Spelæo Viſignano ex avorum memoria refert Delrius *Diſquiſit. magic. l.*2.*quæſt.*1.*in princip.* Sed utinam hoc etiam noſtro ævo non ſint plurimi hujuſmodi diaboli partiarii, qui, ut dæmonis augeant partes, magiſtri officio fungentes diabolicis accincti artibus varios diſcipulos inſtruere non ceſſant, iis nonnulla tradentes præcepta certoſque ritus, ac modos edocentes, quibus mira & inſolita tum in laudibus, ac honoribus ab hominibus iniquis, & inſipientibus aucupandis: tum in maleficiis horridis concinnandis: tum in ſanitate ægris conferenda perficere valeant. Quæ, ne magicæ artis omnium nationum calculis condemnatæ rei inveniantur, omnia ſua occultæ virtutis naturalis imagine contegere conantur, ut ſub ſpecioſo velamine latitantes, impunè ſua flagitia exercere queant.

80 Olim plures fuerunt ſcholæ, quib. magia à magiſtris diſcipulis publicè tradebatur.

Plures etiam ſunt hoc noſtro ævo hujuſmodi magiſtri.

Quare hujuſmodi Magiſtrorum diſcipuli inanes, curioſi, & impii dictarum artium notitiam nimis anxiè habere cupientes eis inveſtigandis, & capeſcendis in divinæ legis offenſionem, multipliciter incumbunt. Alii enim Geomantiæ, Hydromantiæ, Acromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, cæteriſque ſortilegiis, & ſuperſtitionibus non ſine dæmonum expreſſa, aut tacita pactione operam navare non verentur.

Ac diſcipuli ſcientiis diabolicis vacantes.

Alii

Digitized by Google

Alii verò aliquas priſtinæ, & antiquæ, ac per crucis victoriam proſtratæ idololatriæ reliquias retinentes quibuſdam auguriis, auſpiciis, ſimilibuſve ſignis, & vanis obſervationibus aſſiduè intendunt. Alii cum morte fœdus ineuntes, & pactum facientes cum inferno ad occultorum divinationem, ad inveniendos theſauros, ad maleficia perpetranda, vel ſanitati alicui impertiendam, nefarias magicæ artis incantationes, inſtrumenta, & veneficia addiſcunt, quærunt, & adhibent; circulos, & diabolicos characteres deſcribunt: dæmones invocant, aut conſulunt; ab eis reſponſa petunt, aut accipiunt; eis preces, & thuris, aut aliarum rerum ſuffimenta, ſeu fumigationes, aliave ſacrificia offerunt: candelas accendunt: aut rebus ſacris, vel Sacramentis, aut Sacramentalibus ſacrilegè abutuntur: cæteriſque impietatis operibus execrandis incumbunt, ut ait Sixtus V. Conſtit. *quæ incip. Cœli, & terræ creator.*

§. I I.

81 In conventiculis ſecretis. In nocturnis cœtibus.

Quæ omnia hi nequiſſimi diaboli partiarii addiſcere conſueſcent: vel in quibuſdam conventiculis ſecretis, ubi magi, ac malefici condicto tempore conveniunt, ut à magis, ac maleficis primoribus edoceantur. Vel in nocturnis cœtibus, ubi à dæmone publicè inſtruuntur, quomodo, & quibus inſtrumentis, ac mediis maleficia concinnare valeant: quibus pharmacis, & medicaminibus valetudinem alteri præſtare habeant; quæ præcepta neceſſariò ſint adimplenda: pulveres ſpargendos in aera accipiunt, ad fruges, vineas, & ſegetes inficiendas, quibus ſparſis ventorum turbines, & tempeſtates horrendas excitent: cæteriſque, quibus opus eſt ad magica, ac malefica facinora perficienda optimè imbuuntur: ut de ſeipſo faſſus eſt in judicio Joannes de Vaux Stabulenſis Monachus inſignis magus: ut refert Delrius *diſquiſ. magic. lib. 5. Append.* 1.

Quis autem negare audeat, has artes prorſus eſſe fallaces, ac pernicioſas, vanaſque improborum hominum aſtutia dæmonum fraudibus introductas, quibus ſemper diaboli operatio ſe fallaciter immiſceat, ut ſua fraude, ac dolis miſeros homines à via ſalutis avertat, & laqueo damnationis involvat? Quod teſtatur Gratianus *cap. Nemo 26, qu. 5.* dicens: *Hæc poteſtas immundis ſpiritibus ideò datur, ut per vaſa ſibi apta, hoc eſt, pravos homines ſeducant illos, qui ſpernunt veritatem, & credunt mendacio; & juxta Pauli ſententiam, ſanam doctrinam non ſuſtinebunt; ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros prurientes auribus: & à veritate quidem auditum avertent; ad fabulas autem convertentur: onerati peccatis ducentur variis deſideriis ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis pervenientes. Quemadmodum autem Joannes, & Mambres reſtiterunt Moyſi, ita & iſti reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem, ſed ultra non proficient: inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit.*

§. I I I.

82 Puniri jubentur Jure Pontificio.

Proptereà hujuſmodi magiſtrorum, ac diſcipulorum execrandis flagitiis occurrere volens Sixtus V. *Conſtit. Cœli, & terræ Creator*, mandavit Epiſcopis, & Inquiſitoribus, aliiſque locorum ſuperioribus, hos nefarios homines cujuſcunque dignitatis, gradus, & conditionis exiſtant, pænis canonicis, aliiſque eorum arbitrio coercere: Quæ Conſtitutio roborata eſt ab Urbano VIII. alia Conſtitutione, *incipiente Inſcrutabilis, extenſivè ad alia; edita Anno Domini 1631.*

Nec putes, ei parcere leges civiles. Nam *C. de maleſ. & mathem. L. Eorum L. Nemo L. Etſi excepta, & L. Culpa ſimilis.* Severiſſimis legibus nempe, pæna capitis, vel ignis, aliiſque atrociſſimis plectendos ſancitum eſt. His accedunt aliæ Chriſtianorum Imperatorum leges *in C. de Hæret. l. Omnes vetitæ legibus divinis, & Imperialibus conſtitutionibus hæreſes perpetuò quieſcant; & nemo ulterius conetur quæ reperit*

Jure civili.

Digitized by Google

perit prophana præcepta vel docere, vel diſcere: nec antiſtites eorumdem audeant fidem inſinuare quam non habeant. Quid enim præfati Magiſtrorum magorum, ac maleficorum diſcipuli in illis conventiculis addiſcunt? Non aliam utique ſcientiam, ac doctrinam, quàm hæreticam, erroneam, & ſcandaloſam: puta dæmoni maximam ineſſe potentiam, nec Deum illam poſſe impedire, ac coercere: qui illi ſerviunt, & obſequuntur, fore beatos in hoc ſæculo, & in futuro nullis afficiendos pœnis: abſque ſacramentali confeſſione, ſola cordis contritione magos, & maleficos ſalvos fieri: cæteros qui Summo Pontifici Romano obediunt, præſcitos, ac damnatos eſſe; aliaſque hujuſmodi blaſphemias execrandas, & hæreſes intolerandas. Quibus ſtudentes cùm hæretici fiant: vel ſaltem vehementer de hæreſi ſuſpecti, præter pœnas præmiſſas, cæteris tum canonicis, tum civilibus, quibus hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos mulctari ſupra docuimus, obnoxios fieri, nemini eſt ambigendum.

Quare ne ampliùs ita graviter Divina Majeſtas lædatur, fidei integritas violetur, & animabus pretioſo Chriſti ſanguine, redemptis peſtis, atque exitium importetur, Epiſcopis, Inquiſitoribus, Magiſtratibus, & quibuſcumque, quibus incumbit ex officio, ſolicitè eſt invigilandum, & diligenter inquirendum, ut in profeſſores, Lectores, & Scholaſticos, qui ſupradictas damnatas ſcientias exercent, profitentur, docent, vel addiſcunt, ſeveriùs tum canonicis, tum civilibus pœnis, & aliis eorum arbitrio animadvertant.

ARTICULUS II.

Privatim.

§. I.

EXperientia rerum magiſtra cùm variis temporibus magicos docuerit præceptores, in manus Magiſtratuum quàm ſæpè tradere ſeipſos, dum publicè diſcipulos magicis tentarunt imbuere diſciplinis; alium adinvenerunt modum minus periculoſum, ſecuriorem, ac impræſentiarum uſitatiorem. Seipſos enim in alienas introducunt domos: ibi privatim, ac ſecretò quamplures ſeducere conantur, totis viribus eis perſuadentes, hanc ſcientiam magicàm à Deo eſſe profectam, nec in ea aliquid ſuperſtitioſi inveniri; ideò quemlibet poſſe hilari animo, & quieto corde eam ſequi, & amplecti. Quare ignorantibus, putà, mulierculis, hominibuſque rudibus, & idiotis per ſigna in verbis, & rebus naturalibus oſtenſa: Sapientibus verò per libros, vel ſcripta nomina varia incognita, plureſque figuras continentia magicam, ac maleficam artem communicare ſtudent.

83 *Magi, & Malefici ut ſecuriùs ſuas vanæ artes tradere inſtructiones privatim plures ſeducere tentant. Ignorantes per ſigna exhibita. In Verbis & Rebus naturalibus. Sapientes. Per Libros, & Scripta.*

§. II.

QUàm autem grave Chriſtianæ Religioni, ac membris ejus catholicis horum librorum lectio afferat damnum, optimè novit ille terrarum orbis Princeps Valens Imperator, cujus juſſu circa annum 370. magna, & acris fuit facta inquiſitio codicum artium vetitarum; & ad eum finem rectiùs conſequendum cujuſque fermè domus penetralia accuratè perluſtrata fuerunt, & innumeri Codices; immò multi voluminum acervi, congeſti, atque in conſpectu Judicum concremati: ut poſt Ammianum *lib.* 19. prodit Baronius *tom.* 4. *Annalium ſub Anno Chriſti* 370.

84 *Huic malo occurrit Valens Imperator præcipiés libros prædictos perquirere, & concremare. Teſtis oculatus fuit D. Chryſoſtomus.*

Ea de cauſa innocenter etiam D. Chryſoſtomus in diſcrimen, à quo tamen divino præſidio liberatus extitit, devenerat: ut ipſe teſtis eſt *in homil.* 39. *in Act. Apoſtolorum*. ubi ſic loquitur.

Mota eſt olim, me adhuc adoleſcentulo magna, tyrannorum hoſtilitas, militibus etiam foris

Digitized by Google

foris extra civitatem ad inſidias poſitis, fortè libellos fortuitò quærebant incantatores, & magicos. Et qui ſcripſerat librum nondum perfectum in flumen ejecerat, & captus cùm poſtularetur ab eo, reddere non poterat; ſed ducebatur per totam civitatem vinctus: & cum ita accuſaretur, dedit pœnam. Tunc ego ad martyris ædem proficiſci volens, tranſibam per hortos juxta flumen cum alio quodam. Ille autem viſo libro, qui in ſuperficie fluebat: primùm quidem putabat linteum eſſe: propior autem factus agnovit eſſe librum, & deſcendens recepit. Ego autem contendebam, ut de communi invento, & ridebam. Sed videamus inquit, quidnam hoc ſit. Revolvit partem paginæ, & invenit ſcripta magica. Accidit autem eodem tempore militem tranſire, qui hoc animadvertens abiit, & timere nos fecit. Quis enim credidiſſet, quòd è flumine ſumptum ſuſtuliſſemus, cùm omnes tunc etiam qui non ſuſpecti eſſent, detinerentur? Et abiicere non audebamus, ne videremur: Idem erat periculum ſi ſcinderemus. Conceſſit igitur Deus, & abjecimus, & poſteà periculis liberati ſumus.

Hæc Chryſoſt. Ex quo apertè conſtat, quàm illis temporibus fuerit periculoſum, & infame habere libros magicos.

Hoc etiam benè perſpectum habuerunt Chriſtiani in primitiva Eccleſia, quorum multi, ut notat Liranus *ſuper Acta Apoſtolorum cap. 19.* veniebant ad Paulum Apoſtolum confitentes peccata, & relinquentes idola: Multi autem ex eis, qui fuerunt curioſa ſectati, ideſt, artes magicas, contulerunt libros, ideſt, portaverunt ad Apoſtolum, & combuſſerunt, ſcilicet, in contemptum diaboli, & honorem Jeſu Chriſti.

§. III.

85 *Hoc noſtro ævo valdè inolevit dictus abuſus nèpè dictorum lectio librorum.*

AT hoc noſtro ævo, quàm hujuſmodi librorum pernicioſorum inoleverit abuſus, maximè apud corruptam juventutem, experientia nimis docet in dies cum maxima Chriſtianæ Religionis pernicie, & animarum interitu. Si enim profana, & vaniloquia hæreticorum ſunt devitanda juxta D. Pauli monitum *Actor. 19.* eò quòd multum proficiant ad impietatem; & eorum ſermo ut cancer ſerpat; multò magis profectò librorum magorum & maleficorum lectio cavenda; ſcriptura enim manet, & vox perit; & ea, quæ permanent, fortiùs imprimunt in animum, magiſque movent.

Quæ prohibetur.

Sed audiant iſti diaboli partiarii, eorumque diſcipuli leges Pontificias prohibentes, quoſcunque magorum, & ſortilegorum retinere libros.

Jure pontificio excommunicatione nemini reſervata.

Sic enim cavetur in Extravaganti Joannis XXII. *relata in Direct. Inquiſ. par. 2. qu. 43. num. 9.* Poſtquàm locutus eſt de magorum, ac maleficorum delictis abominandis, addit: *Monemus omnes, & ſingulos renatos fonte baptiſmatis in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione anathematis, præcipientes eiſdem, quòd nullus ipſorum aliquid de perverſis dogmatibus docere, ac addiſcere audeat.* Et paulò infra. *Qui contra noſtra ſaluberrima monita, & mandata facere de prædictis quicquam præſumpſerit, excommunicationis ſententiam promulgamus; quam ipſos incurrere volumus ipſo facto; & contra tales, ſi admoniti infra dies octo à monitione computandos præfata, à præfatis non ſe correxerint, præter pœnas prædictas ad infligendas pœnas omnes, & ſingulas, quas de jure merentur hæretici per ſuos competentes Judices procedatur.* Deindè ſtatuit, ac præcipit, quòd *nullus eorum libellos, ſcripturas quaſcunque de præfatis damnatis erroribus quicquam continentes habere, aut tenere; vel in ipſis ſtudere præſumat; ſed abolere, & comburere teneantur.* Qua excommunicatione ligantur omnes retinentes libros Claviculæ Salomonis, Pſalmodiæ, Cornelii Agrippæ libros, & ſcripta Petri de Abano, quæ de magia tractant, & id generis.

Poſt ſupradictas canonicas pœnas, aliæ extant in Bulla Sixti V. *Conſtitut. Cæli, & terræ Creator* contra retinentes libros Aſtrologiæ judiciariæ Chiromantiæ, Necromantiæ, & ſimilium artis magicæ ſortilegorum, incantatorum, & divinatorum: ut di-

Digitized by Google

ut dixi *in præcedenti articulo*. Quos magicos libros ſive impreſſos, ſive manu ſcriptos nec legi, nec retineri poſſe, ſed igni tradendos eſſe præter ſupradictam Extravag. Joan. XXII. etiam ſtatutum eſt tum jure antiquo, ut in primitiva Eccleſia; tum ex Conſtitutione Pii IV. & Clementis VIII. *in Regulis Indicis librorum prohibitorum auctoritate Concilii Tridentini Reg.9.*

Hujuſmodi autem excommunicationes à prædictis Summis Pontificibus contra magorum, ac ſortilegorum libros retinentes, aut legentes nemini reſervantur: ut communiter ſentiunt Doctores. Verumtamen aliud poſtmodùm decretum emanavit factum in Congregat. Generali S. Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis ſub die 3. Maii 1601. quo ſub pæna excommunicationis majoris ipſo facto incurrenda S. officio reſervata, nec non ſub aliis pænis in ipſo decreto contentis prohibetur Fratribus Ordin. S. Franciſci de obſervantia retinere, aut quovisſmodo habere, ſeù legere ſcripta, vel libros Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Chiromantiæ, & Necromantiæ, ſeù continentes incantationes ad amorem, invocationes dæmonum, abuſus Sacramentorum, Sacramentalium, rerum Sacrarum, & benedictarum, remedia ſuperſtitioſa infirmitatum, ad theſauros inveniendos, ſeù quævis ſortilegia; ſed cùm primum ad cujuslibet ipſorum manus hujuſmodi ſcripta, & libri quovis modo pervenerint, etiam occaſione audiendi Confeſſiones Sacramentales Ordinariis locorum, ſeù Inquiſitoribus, vel eorum Vicariis reſpectivè inter 24. horas realiter, & cum effectu conſignare, & tradere debeant.

§. IV.

Quando autem prædicti magorum, & ſortilegorum libri, ſive quoruncunque aliorum ſint alicujus Auctoris hæretici, & aliquam contineant hæreſim, illos ſcienter retinentes publicè, vel occultè quovis ingenio, vel colore abſque licentia, & auctoritate ſedis Apoſtolicæ ipſo facto incurrunt in ſententiam excommunicationis Bullæ Cœnæ Domini, cujus abſolutio reſervata eſt Summo Pontifici, ut latè docet Martinus Navarrus *lib.5.conſ.in tit.de Heret.conſ.3.n.1. & conſ.8.* Homobonus *de Exam.Eccleſ.tom.1.tr.7.c.2.q.9.ibi reſolutio*, Azorius *p.1.l.9.c.16.q.6.* Ignatius Lupus *p.3.Comment.Edicti S.Inquiſ.lib.25.diſt.6.* 86

Si verò copulativè concurrunt quatuor ſequentes conditiones, tunc legentes, vel retinentes ſunt excommunicati ex communic. Bullæ Cænæ Domini.

Ex quo colligitur, ut dicantur incurrere in Bullam Cœnæ Domini hujuſmodi libros retinentes, vel legentes quatuor, oportet, copulativè concurrant conditiones; quarum una deficiente non incurrunt: ligantur tamen excommunicationibus latis à ſupradictis Pontificibus, ſi malo fine id faciant.

Primò requiritur, quòd libri, qui leguntur, retinentur, &c. ſint libri hæreticorum.

1. Ex qua concluſione ſequitur, quòd legentes libros infidelium, ut librum Talmud, Magazor, cæteroſque nefarios impiorum libros non incurrunt excommunicationem hanc; ſed aliam latam à Pio IV. & à Clemente VIII. in Bullis poſitis in Indice librorum prohibitorum. Ita cenſent Leonardus Duardus *ad Bullam Cœnæ lib.2.can.1.q.35.num.3.* Sanchez *in ſum.l.2.c.10.nu.22.* Suarez *de Fide diſput.20. ſect.2.nu.11.* P. Pueronus Abbas Olivetanus *in Bulla Cœnæ c.1.nu.196.* Naldus *in ſum. verbo libri n.9.* 87

Prima conditio. Ut ſit liber Auctoris hæretici.

2. Non incidunt, qui in libro Auctoris catholici legunt hæreſes hæretici ad verbum inſertas, quamvis prava intentione, ſcilicet, hæreſim addiſcendi: quia in Bulla cœnæ non punitur affectus; ſed factum. Iſti autem non legunt hæretici librum. *Ubi autem opus eſt facto, non ſufficit intentio. L. Non omnes §. finis ff. de re militari.*

3. Ad incurrendam hanc cenſuram non eſt neceſſe, auctorem libri eſſe damnatum: ſed ſufficit eſſe quomodocunque hæreticum. Ita contra Graffium Sanchez ubi ſupra, & Suarez *de Fide dicta ſect.2.* Pater Pueronus *ibidem n.173.*

4. Di-

4. Dicta particula comprehendit libros Schiſmaticorum, qui ſimul ſunt hæretici, cùm verè hi baptizati ſint. Ita Sanctarellus de hæreſi *c.*13.*n.*17. Barboſa *in c. fraternitati nu.*3.*de heret.* Suarez *ubi ſupra*. Sic legentes libros Armenorum, & Græcorum, qui ſunt hæretici. Ita Ferdinand. à Caſtro Palao *in opere moral.tom.*1.*tract.*4.*diſp.*2.§.1.*nu.*1.

5. Extenditur dicta excommunicatio etiam ad legentem librum in ea parte, in qua nulla eſt hæreſis. Ita Sanchez *l.*2.*n.*35. quia totus liber eſt prohibitus latè. Sanctarellus *d.c.*13.*n.*12. Carena *de Off.S.Inquiſit.par.*2.*tit.*10.§.1.

6. Legentes Scholia hæreticorum in libris catholici Auctoris: vel adnotationes Auctoris hæretici non incidunt in dictam excommunicationem. Ita cenſet Laym. *lib.*2.*tract.*2.*c.*14 *nu.*2. Quod intelligendum, ſi ſcholia, & adnotationes eſſent quid minimum; Nam tunc verè non poſſent dici libri hæreticorum. Secus ſi ſcholia hæretici adeo eſſent ampla, & adnotationes tam copioſæ, ut ex ipſis magis quàm ex catholica doctrina creſceret volumen, ut potiùs liber hæretici, quàm catholici cenſeretur.

88 Secundò requiritur, ut liber hæretici hæreſim contineat: vel de religione tractet.

Secunda conditio Ut contineat hæreſim, vel de Religione tractet.

Quid autem ſit, librum hæreſim continere: vel de Religione tractare: dico illos de hæreſi tractare, quorum argumentum eſt de hæreſi, ad differentiam illorum, qui ſolummodò obiter de illa tractant. Illi verò dicuntur tractare de Religione, qui pertinent ad explicationem fidei, ſacræ ſcripturæ, ac Theologiæ Scholaſticæ: nec non illi: qui de cultu Dei, de Clericis, de Monachis, moribus chriſtianis, & conſcientia: Sic Duardus *in Bulla Cœnæ lib.*2.*qu.*39.*&* 40.*concluſ.*2.*num.*23. Sanchez *lib.*2.*diſt.cap.*10 *num.*33. Suarez *de fide diſputat.*2. *ſect.*2.*num.* 28. Bonacina *de Cenſuris diſputat.*2.*quæſt.*5.*punct.*4. Sanctarellus *de hæreſi cap.* 13. *num.*10.*&* 11. Marius Alterius *de Cenſuris tom.*1.*lib.*5.*diſput.*2.*cap.*6. P. Pueronus *ubi ſupra num.*178. & Ferdinand. à Caſtro Palao *ubi ſupra nu.*7. Ex hac conditione colligitur, eum, qui legeret librum hęretici, qui ex profeſſo hęreſim non contineret; nec de Religione tractaret; licèt aliquam hęreſim contineret, ob hoc non incideret in hanc excommunicationem hujuſce Bullę. Ita Filiuc.*q.mor.t.*2.*tr.*22.*c.*7.*n.*204. Souſa *in expoſitione hujuſce Bullę diſp.*3.*c.*2.*concl.*2.

89 Tertiò requiritur, ut ſcienter legantur, retineantur, &c. Unde ſufficit ad evitandam hanc cenſuram, vel ignorare librum eſſe hęretici: vel etiam ſi hoc ſciatur, ignorare, quòd hæreſim cotineat; vel de Religione tractet. Ita Sanchez *ubi ſupra nu.*38.*&* 39. Duardus *q.*36.37.*&* 38. Sanctarellus *d.cap.*23.*nu.*15. qui alios allegat, Souſa *in Aphor.Inquiſit.lib.*1.*c.*21.*n.*22. Naldus *in ſum.in verbo Bulla Cœnę nu.*15. Ubi ait: Quod in Bullam incidunt etiam Aromatarii, qui chartis utuntur libri hæretici ad involvendum obſonia. Ita Scortia *in Select. Pontif. conſtit. Theor.*410. *verſ.ſeptimò*.

Tertia conditio. Ut ſcienter legantur vel retineantur.

Quartò requiritur, ut id fiat abſque licentia Papæ, qui ſolus poteſt hanc licentiam dare: ut probat Sanchez *dicto c.*10.*n.*43. Suarez *dicta ſect.*2.*nu.*27. & Carena *de Off.S.Inquiſ.p.*2.*tit.*10.§.1.*n.*9.

90 *Quarta conditio. Ut id fiat abſq. licentia Papæ.*

Ex hac conditione ſequitur, Lectores, ſive quoſcumque alios retinentes, vel legentes dictos hæreticorum libros hæreſes continentes abſque licentia Summi Pontificis, ſed propria auctoritate, etſi bona intentione id faciant, puta ut tales confutent hęreſes, dictam incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini.

§. V.

91 PRædictos omnes hujuſmodi libros legentes, vel retinentes hæreticos præſumi, & ut hæreticos Tribunali S. Inquiſit. eſſe denuntiandos, & de hæreſi poſſe condemnari, eo ipſo quòd libri hæreſis penes aliquem reperiuntur, ſentiunt Ludovi-

Prædictos libros legẽtes, vel retinentes, vel hære-

dovicus Rom. *in ſingulari 323. incipient. eo ipſo, quòd libri hereſis &c.* Albericus *in L. Quicumque. C. de heretic.* Hippolit. Marſil. *in pract. criminal. §. diligenter. n. 92.* Idem *in conſil. 23. incip. Miſericordia Domini num.* 34. Archidiac. & Joan. Andr. *in cap. Filii de heret. lib. 6.* Carrer. *in tr. de heret. n.* 135. Joannes Fantuccius, & nonnulli alii in *c. Sanè profertur* 24. *q.* 2.

tici preſumũ. tur, & ideo denuntiandi, Sanctiſs. Inquiſitionis tribunali, ac puniendi.

Quorum ſententia roboratur Conſtitut. Martini V. *edita de Anno* 1418. *incip. Inter cunctas: relata per Franciſcum Pegnam poſt Director. Inquiſitorum inter litteras Apoſtolicas folio mihi* 88. & Conſtitutione Leonis X. *edita de Anno* 1510. *incip. Exurge Domine. Verſ. Inſuper, quia errores prefati & verſ. inbibemus preterea.* In qua ſtatuitur, ut hæreticos puniri non ſolùm imprimentes, & publicantes; ſed etiam legentes, & retinentes libros Martini Lutheri: Nec non Conſtitutione Julii III. *edita de Anno* 1550. *incip. cùm meditatio cordis: relata per Pegnam ubi ſupra folio mihi* 148. Qua cavetur, retinentes libros damnatos incurrere pænas hæreticis inflictas.

Verumtamen hujuſmodi poſitio non mihi probatur; ſed aliqua, mihi videtur, limitatione indigere: cùm nullo jure hoc caveatur, ut notat Pegna *p. 2. conſ. 3. Verſ. Horum tamen.* Neque ratio, aut jus patiatur, ut ex ſola præſumptione de tanto crimine, quale eſt hæreſis, quiſpiam damnetur *c. litteras de preſumptionibus*, niſi alia concurrant puta, libri detentorem etiam eſſe hæreticum: vel libri hæretici compoſitorem. Nam compoſitio libri hæretici ſine accuſatore aptiſſimè Auctorem deſignat, & convincit, hæreticum eſſe. Ita ſentiunt Maximus Epiſcopus Aquilejenſis *in Concilio Lateranenſi ſub Martino ejus nominis primo circa annum Domini* 645. Repertorium Inquiſiſ. *verb. Libri.* § 1. Joannes Rojas *de ſingularibus fidei ſingul.* 124. *num.* 1. Simanchas *Catholic. Inſtitut. tit.* 38. *rubr. de libris, & ſcriptis num.* 2. Zanchinus *in tract. de hereticis cap. 7. nu. 7.* Arnaldus Albertinus *in tract. de agnoſcendis aſſertionibus catholicis, & heretic. q. 28. n. 1. & ſeq.* & alii apud Farinacium *de hereſi qu.* 180. §. 1. *nu.* 33.

§. VI.

SEd prædicta omnia procedunt in foro fori, in quo utique omnium prædictorum ſententia præfatos libros legentes, vel retinentes; ut ſaltem de hæreſi vehementer ſuſpecti ſunt habendi; ideòque ut tales Tribunali S. Inquiſitionis denuntiandi, ac puniendi. In foro autem poli, & ſacramenti Pęnitentiæ excluditur pręſumptio, credendo pęnitenti pro ſe, & contra ſe. 92

Qua omnia procedunt in foro fori.

Quibus autem pœnis corporalibus, ac temporalibus hujuſmodi criminoſi ſint mulctandi, ſtatuit Lex civilis. Nam *L. ſimilis culpa. C. de malef. & math.* non tantùm magicas artes addiſcentes, ſed & docentes equuleo torqueri, ungulíſque ſulcantibus latera jubentur pęnas perferre dignas facinore proprio. Quod habetur etiam apud Julium Paulum *lib. 5. Receptarum ſent. tit. 25. ad L. Corneliam. de ſicar. & venef.* ubi ſtatuitur, quòd libros magicæ artis apud ſe nemini habere liceat. At penes quoſcunque reperti fuerint, bonis ademptis, combuſtiſque his publicè in Inſulam deportentur. Humiliores verò capite puniantur.

Cùm ergo leges tam canonicæ, quàm civiles has magicas deteſtentur artes; jubeantque docentes, & addiſcentes, necnon ejuſdem artis libros legentes, ac retinentes graviſſimis coerceri pęnis, ſatius quidem erit, antequam eorum crimina ad Judices deferantur, pęnaſque ſuis debitas flagitiis ſuſtinere cogantur, miſericordiam Dei prævenire, & implorare, corde puro, & contrito pęnitentiam agere: ad ſuperiores abſolutionis poteſtatem habentes confugere, libroſque hoſce magicos conſecrandos Vulcano, Inquiſitoribus deferre.

S E-

Digitized by Google

SECTIO III.

In Faventibus.

93 Artis magicę & maleficæ virus diffunditur ob magorum ac maleficorũ plures fautores.

ENormiſſima quidem, ac nefandiſſima eſſe crimina, quibus Magi, ac malefici tam exercentes viri, mulieres, ac pueri; quàm addiſcentes ſive publicè, ſive privatè obnoxii fiunt, nemo ſanæ mentis dubitare poteſt: cùm expreſsè in divinæ Majeſtatis offenſam, Eccleſiæ dedecus, hominum perniciem, ac totius Reipublicę chriſtianæ detrimentum ea committant; ac perditi alios perdere non deſinant; ſeducti alios in errore, & malitia ſeducere tentent. Sed undenam hoc crimen ſic longè, latèque ſuum diffundit virus; ita ut ſine moleſtia ingenti, labore improbo, ac difficultate maxima aliqua ex parte extirpari valeat, ſicut experientia rerum magiſtra apertè docet in dies? Non utique aliunde, niſi ex cujuſcunque ſtatus, conditionis, ſexus, ac religionis faventium maleficis, & ſagis magno numero. Hìc autem faventium, ſeù fautorum nomen latè ſumimus, prout eo quoque comprehendi

Qui duobus modis eis favere dicuntur Ommittendo, Committendo.

poſſunt eos non punientes, non denuntiantes, defendentes, occultantes, laudantes, conſulentes, vel officium S. Inquiſitionis, ejus miniſtros, vel denuntiatores, & alios hujuſmodi impedientes. Quos omnes magorum, ac Maleficorum fautores duobus modis dici poſſe, docet Nicolaus Eymericus 2.*p. Direct. Inquiſ. q.* 53. ſcilicet, Omittendo, & Committendo, ut patebit duobus ſeq. art.

ARTICULUS I.

Omittendo.

§. I.

94 Magis ac maleficis favent omittendo. Alii ex officio Iſti ſunt 1. Judices qui negligunt eos punire.

MAgis, ac Maleficis favere dicuntur omittendo, ſeù omiſſivè, qui circa magos, ac maleficos; vel ſuſpectos de magia, ac maleficio; vel per indicia evidentia infamatos ea facere omittunt, aut negligunt, ad quæ vel ex eorum officio, vel ex edicto Sancti Officii obligantur.

Horum primi occurrunt Judices, quibus hujuſmodi crimina punire ex officio incumbit. At quia magorum, ac maleficorum delicta ſunt mixti fori, priùs examinandum, quis ſit eorum judex competens.

Quinam ſint judices magorum, ac maleficorum Quando eorum punitio ſpectet. Ad Judices eccleſiaſticos?

Pro cujus difficultatis ſolutione dico breviter ex Binsfeldio *de Conf. Malef. & Sagarum præl.* 14. *fol. mihi* 119. Sortilegia, ſeù crimina magorum, ac maleficorum dupliciter conſiderari poſſe. Uno modo ut hæretica ſunt: vel ſapiunt hæreſim. Et in hoc caſu eorum cognitio ſpectat ad Judicem Eccleſiaſticum: ut patet *ex l.* 6. *de hæret. cap. in fidei favorem. & cap. Accuſatus. §. ſanè:* cum hoc diſcrimine, quòd de jure antiquo ad Inquiſitores tantùm ſpectabant ſortilegia, quę manifeſtam ſapiunt hæreſim, quæ verò ſapiunt hæreſim, ſed non manifeſtam, hæc ad Epiſcopi forum pertinebant, ut pluribus probat Farinacius *de hæreſi. q.* 181. §. 4. *nu.* 91. & Conſtit. Alex. IV. *edita de anno* 1258. *incipit. Quod ſuper. verſic. Ad illud. relata per Franc. Pegnam inter litteras Apoſtolicas folio mihi* 30. At de jure noviſſimo Inquiſitores cognoſcunt de omnibus ſortilegiis etiam ſimplicibus, & privativè quoad Laicos ex vigore Conſtitut. Innoc. VIII. *incipient. Summis deſiderantes affectibus.* Alexandri VI. *incipient. Cùm acceperimus.* Adriani VI. *incipien. Dudum,* & Sixti V. *incip. Cæli, & terræ Creator.* Altero modo ſortilegia ſive opera Magorum, ac Maleficorum con-

Quando ad Judices ſeculares?

ſiderari poſſunt, ut ex eis varia delicta oriuntur contra bonum publicum Reipublicæ, damna contra juſtitiam, & communem pacem: ut homicidia, furta, latrocinia, damna in vineis, cædes animalium, & ſimilia: in hoc caſu Judex laicus eſt competens judex iſtorum flagitiorum. Quod repetit Binsfeldius *in ſecundo membro poſt* 6.

Digitized by Google

poſt 6. concluſ. principalem in 2. dub. verſic. 3. Sive hoc crimen conſideremus, folio mihi 275. Hanc traditionem Binsfeldii ſecutus fuit Jo. Grivell. *in ſuis deciſionib. Senatus Dolani. deciſ.* 33. *n.* 3. *verſic. quod ſine dub.* Et confirmat Cæſar Carena *de officio Sanctæ Inquiſ. p.* 2. *de ſortileg. tit.* 12. *§.* 16. *num.* 151. *& ſequent. plures allegans Auctores.* Idem teſtatur Martinus Delrius *Diſquiſ. mag. lib.* 5. *ſect.* 14. *in fine verſ. Et quia crimen*: ubi dixit, crimen maleficii, & ſortilegii eſſe mixti fori; & quòd propterea ſi abſolutus in Curia ſæculari non fuit ab ea punitus ſufficienter, poterit Judex eccleſiaſticus majorem, quam meretur, pænam infligere. E contra ſi maleficus, & ſortilegus fuerit leviter caſtigatus à Curia Eccleſiaſtica, poterit tunc Judex ſæcularis ſeveriùs punire, & damnare etiam ad mortem: neque tunc cenſetur quis pro eodem crimine bis punitus: quia utraque punitio pro eadem continuata habetur. Et ibidem *ſect.* 12. §. *Porrò* dixit: Quòd maleficus, ſeu lamia, quando receptus eſt ad pænitentiam à Judice Eccleſiaſtico, poteſt capi à Judice ſæculari propter damna temporalia variis illata; & ab eodem Judice ſæculari condigno ſupplicio puniri. Quod confirmat Farinacius *de hæreſi q.* 181. §. 4. *n.* 92.

§. II.

HInc in hujuſmodi crimine datur præventio. Nam ſi malefici fuerunt primo loco carcerati à Judicibus ſæcularibus, poſteà Inquiſitoribus petentibus 95 Quomodo
remiſſi propter incidentem hæreſim, vel ſuſpicionem hæreſis; Inquiſitoreſque hæ- detur præ-
reſi non inventa: vel ſi inventa, jam per torturam, abjurationem, ac pænitentias ventio in hoc
condignas purgata, illos Judicibus ſæcularibus puniendos reſtituunt; crimine?
& tunc ipſi ſæculares Judices poſſunt hos maleficos, & ſagas punire etiam de infanticidiis, & aliis criminibus non ſapientibus hæreſim; non quidem ex proceſſu coram Inquiſitoribus fabricato; ſed cum eorum proprio proceſſu: ut per Simanch. *Cathol. Inſtitutionum tit.* 37. *n.* 18. *&* 19. Campeg. *in additionibus ad Zanchinum in tract. de hæretic. cap.* 22. *lit. C. verſ. Subdit alterius*, & Farinac. *loco cit.* §. 1. *n.* 48.

§. III.

INprimis ergò cùm Magorum, ac Maleficorum Judices ſint Inquiſitores, vel Epiſcopi, utpote eorum, qui ſunt vel hæretici, vel ſaltem vehementer de hæ- 96 Epiſcopi. In-
reſi ſuſpecti: Si maleficii crimen, vel quodlibet eorum opus cum hæreſi ſit con- quiſitores.
junctum, Epiſcopi, Inquiſitores, & eorum miniſtri, ac familiares, ſi odii gra- Miniſtri eo-
tia, vel amoris, aut lucri, vel alterius commodi eos non puniant, & contra ipſos rum non pu-
procedere omiſerint; ut hæreticorum fautores ſunt habendi. Si Judex fuerit nientes ma-
Epiſcopus, pænam ſuſpenſionis ab officio per triennium: Inquiſitores verò, & re- gos, & male-
liqui eorum miniſtri excommunicationis ſententiam ipſo jure incurrunt. *Text. eſt* ficos hæreti-
in Clem. 1. *§. il ſecondo extra de pænis, & in cap. excommunic. il primo*, §. *Volumus*, cos gratia.
de hæreticis, latè Pegna *ad Directorium Inquiſ. par.* 2. *comm.* 2. *verſic. Si de Epiſcopis.* Vel Odii.
Anchar. *num.* 11. Joannes de Imola *num.* 3. *verſ. in verbo verum*. Farinac. *de hæreſi* Vel Amoris.
q. 182. *num.* 24. *& q.* 186. *num.* 145. Sanctarellus *de hæreſi cap.* 11. *nu.* 2. *qui plures alios allegant.* Vel Lucri. Vel Alterius commodi: Ut hæreticorum fautores habentur.

Et præter ſupradictam excommunicationem, à qua non poſſunt abſolvi, niſi per Romanum Pontificem, præterquàm in articulo mortis, & tunc ſatisfactione præmiſſa, &c. Inquiſitores, & eorum miniſtri incurrunt aliam excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini latam contra hæreticorum fautores. Hoc voluit Toletan. *in ſumma interpretatione ejuſdem Bullæ Cænæ Domini, in verb. Excommunicatio* 1. *n.* 20. & Bartholom. Ugolinus *in tr. de cenſuris Pontifici reſervatis p.* 2. *in Gloſſa Fautores.*

Hoc tamen intelligendum eſt, niſi Epiſcopus; vel Inquiſitores tales Magos, ac Maleficos hæreticos permitterent ad evitanda majora ſcandala: vel ubi ignorant, 97 Excepta cau-
eos eſſe hæreticos. Ita colligitur ex textu in dicta Clement. 1. *§. verùm de hære-* ſa vitandi.

ſcandala: Et ignorantiæ quòd ſint tales.

ticis. Cajetan. *in ſumma*, *in verbo Excommunicatio cap*.3. & aliis apud Farinacium *q*.186. *de Hæreſi* §.8. *n*.145. *&* 146. Similiter Epiſcopus non incurrit excommunicationem propter hujuſmodi negligentiam; ſed ſuſpenſionem ab officio, ut dixi, ipſo jure per triennium; ac deponi debet ab Epiſcopatu, & alter ſubſtitui: ut habetur ex eadem Clement. *c. Excommunicamus*, *il primo* §. *volumus*, *extra de hæreticis*: Ita Farinacius *q*.182. *de hæreſi n*.24. plures allegans Doctores.

§. IV.

98 Principes, & Domini temporales, ſi ab Eccleſia moniti negligunt punire magos, & maleficos hæreticos, ut hæretici præſumuntur.

PRincipes, Domini temporales, Magiſtratus, Marchiones, Comites, Rectores Civitatum, Moderatores Provinciarum, ſi ab Eccleſia moniti neglexerint, Magos, Sagas, ac Maleficos hæreticos in eorum ſtatu, provincia, civitate, ac juriſdictione commorantes extirpare, præter pænas tum à jure civili, tum canonico contra hujuſmodi tranſgreſſores latas, de quibus Farinacius loc. cit. nu. 15. non ſolùm dicuntur fautores hæreticorum; ſed etiam præſumuntur hæretici; & plus puniri debent, quàm ipſi hæretici: ut habetur ex textu *in c.*2. *extra de hæreticis*, & per notata ad illum textum per Pegnam *in additionibus ad Eymericum in Directorio Inquiſ. p*.2. *comment*.2. *verſ. Si de Epiſcopis*, & Jacob. de Graffiis *lib*.4. *ſuarum Deciſionum cap*.18. *n*.20. *verſ. Qui habent juriſdictionem*.

§. V.

98 Si requiſiti omittunt, eos inveſtigare, & capere ſuſpecti ſunt de hæreſi.

DOmini temporales, ac Judices ſæculares, qui requiſiti omittunt, inveſtigare, ac capere hujuſmodi Magos, ac Maleficos hæreticos, ſuſpecti ſunt de hæreſi, & hæreticorum fautores cenſentur, textus eſt *in c. excom.* §. *moneantur*, *de hæret.* latè Farinac. *loc. cit. n*.15. 16. *& ſeq.* & Cæſar Carena *de off. S. Inquiſit. p*.2. *tit* 4. §.1. *n*.5. plures cumulantes Doctores.

Nihilominus, ſi hujuſmodi Magi, ac Malefici non ſunt hæretici, ſed tantùm de hæreſi ſuſpecti, quod rarò evenit; tunc prædicti Epiſcopi, Inquiſitores, Domini temporales, Magiſtratus, ac Judices ſæculares, cæterique hujuſmodi negligentes eos punire, vel extirpare, non ſtrictè hæreticorum, ſed Magorum, ac Maleficorum dicuntur fautores, nec in Bullæ Cœnæ Domini contra hæreticorum fautores latam excommunicationem; ſed in aliam latam in Edicto S. Inquiſ. cæteraſq. pænas à ſacris canonibus, decretis, conſtitutionibus, ac Bullis Pontificiis, contra eorum, qui de hæreſi ſunt ſuſpecti, vel diffamati, fautores, incurrere cenſentur.

Et tenentur ad reſtitutionem damnorum.

Prædicti autem omnes præter prædictas pænas, tenentur etiam ad reſtitutionem omnium damnorum, quæ Reipublicæ, vel ejus membris ſequuntur ex eorum conniventia: ut habetur *c*.1. *de off. judic. deleg. & L. congruit. ff. de off. præſid.* cùm hujuſmodi punire criminoſos, illis incumbat ex officio.

§. VI.

100 §. 2. Alii ex Edicto S. Inquiſitionis tenentur denuntiare magos, & Maleficos. Secus facientes ſunt excommunicati ex Edicto S. Inquiſit. Jure canonico.

ALii ex edicto Sanctæ Inquiſitionis tantùm magorum, ac maleficorum dicuntur fautores, qui non ex officio, ut primi; ſed ex charitate tantùm Sanctæ Inquiſitionis Tribunali eos denuntiare tenentur.

Quando ergo maleficium, ſeu magorum, ac maleficorum crimen conjunctum eſt cum hæreſi, tenentur omnes ex præcepto Edicti Sanctæ Inquiſitionis, maleficos, ac magos Sancti Officii Tribunali denuntiare. Secus faciens, excommunicationem incurrit latam *in eodem Edicto S. Inquiſit. & cap*.2. *extra de hæreticis & cap. qua propter ſecundò quæſt*. 7. *&* extat conſtitutio Innocentii IV. *edita de anno* 1254. *incip. Licèt ex omnibus verſic. Item ſi quis hæreticos ſciverit*, *relata per Franciſcum Pegnam inter litteras Apoſtolicas in Directorio Inquiſit. fol. mihi* 20. & alia Nicolai III. *edita de anno* 1281. *incip. Noverit Univerſitas verſ. Item*

Digitized by Google

Item ſi quis eum, relata ut ſupra folio mihi 67. Farinac. *de hæreſi q.*197. §.2. *n.* 35. plures DD. allegans. Et non revelando dicitur hæreticorum fautor. Si enim in crimine læſæ Majeſtatis humanæ quiſque illud revelare tenetur; multò magis crimen læſæ Majeſtatis divinæ revelare tenebitur: *ut in Repertorio Inquiſitorum in verbo hæreticus verſ. Nota, quòd in crimine læſæ Majeſtatis, & in verbo Accuſatio verſ. Sed utrum quilibet homo.* Quam regulam confirmat Delrius *Diſquiſ. magic. lib.*5. *ſect.*4. *verſ. ſextò tenetur*. Subditque vix contingere, iſtos maleficos magos, ac ſortilegos non habere hæreſim conjunctam. Sed quòd unuſquiſque revelare teneatur ſortilegos, etiam quòd ſortilegia non ſint hæreticalia voluiſſe videtur Lelius Zecch. *in ſumma par.*1. *tit. de fide rubr. de hæreſ. cap.*11. *n.*13. *verſ. ſciat tamen aliquis*. Constitutionibus Pontificiis. Ratio dictat.

§. VII.

MUlier, quæ habet malum nomen maleficæ, ad quam plures concurrunt pro maleficiis, licèt non appareat, ipſam feciſſe niſi ſimplices ſuperſtitiones, ſi pluries id faciat; & paſſim ad quorumcumque inſtantiam id faciat, eſt denuntianda: Ita Genuenſis *in praxi cap.*18. *n* 14. & Cæſar Carena *de Officio Sanctæ Inquiſit. p.*2. *tit.*9. *num.*32. 101 Indicia ad ſagas denuntiandas.

Si penes maleficum, vel ſagam reperta ſint inſtrumenta magica: ut pentacula: vel libri ſortilegia continentes: ut Clavicula Salomonis, Almadel, Centum Regum, opus Mathematicum, opera Petri de Abano, & cætera id generis, ſunt denuntiandi: ut tenet Carena *loco citato tit.*12. §.21. *num.* 177. Ait enim hujuſmodi indicium facere ad torturam; ergo à fortiori ſunt ſufficientia indicia ad denuntiationes. Confirmat Binsfeldius *L. fin. C. de malefic. & Mathem. tit. de indiciis criminis maleficii verſ. Octavum indicium*. Et hoc deciſum fuiſſe à Sacroſancta Univerſali Romana Inquiſitione *de anno* 1599. atteſtatur Genuenſis *in praxi Archiepiſcopali Neapolitana cap.*18. *n.*13. 102

Si penes aliquem inventa ſit olla plena hoſtiis, membris humanis, imaginibus cereis, quæ acubus transfixæ ſint, & ſimilibus, ut vehementer de maleficio ſuſpectus denuntiandus eſt. Ita Joannes Zangerius *in ſuo tract. de quæſt. & tort. cap.* 2. *num.*200. *verſ. præcipua verò hæc ſunt*. Ludovicus Gilhauſen *in arbore Judiciorum crimin. cap.*6. *par.*7. *ſect.*2. *n.*106. Torreblanca *de magia lib.*5. *cap.*17. *nu.*36. aſſerentes, indicia eſſe ad torturam; ergo à fortiori ad denuntiationes, Carena *loco cit. num.*194. 103

§. VIII.

MAleficos, & ſagas à ſociis eſſe denuntiandos, cùm ab eis ludis, & choreis diabolicis intereſſe viſi ſunt; eorumque denuntiationes indicium facere ad torturam, etiamſi non fiat mentio, quòd hominem, aut vaccam, aut equum necaverint: aut damna intulerint, validiſſimis rationibus probant Binsfeldius *tract. de Confeſſionibus malefic. membr.*2. *poſt* 6. *concluſionem dub.*2. *ferè per totum & verſ.*7. *illatum*. Et Martinus Delrius *Diſquiſ. magic. lib.*5. *Appendice* 2. *qu.*8. quod etiam voluit Gregorius de Valentia 2. 2. *diſp.*6. *q.*22. *punct.*4. §.3. *verſ.*2. *regula* Verùm quicquid ſit de hac opinione in puncto juris, clarum eſt, quòd illa in praxi non ſervatur in S. Officio; & Praxis hæc fundatur in decreto quodam Sanctæ Supremæ Romanæ Inquiſitionis, de cujus uſu, & obſervantia, praxique atteſtatur Farinacius *de hæreſi, qu.*185. *num.*153. *verſ. Adverte tamen, quod vera non eſt*. Nam licèt ſagæ illæ de viſu deponentes verè, quandoque immò ſæpè ad ludum diabolicum transferantur per diabolum; attamen negari non poteſt, quin quandoque etiam decipiantur; ita ut translatio illa imaginaria ſit: per conſequens cùm earum depoſitio poſſit eſſe falſa videtur abſurdum dicere, quòd ex talibus depoſi- 104 Aliqui defendunt Sagas à ſociis eſſe denuntiandas, qui eas ludis diabolicis intereſſe viderunt. Secus tamen eſt cenſendum ex praxi S. Supremæ Romanæ Inquiſitionis.

poſitionibus oriatur indicium ad torturam; cùm indicia ad torturam ſufficientia debeant eſſe certa, non dubia, & æquivoca. Quinimò ex Sigiſmundo Scaccia *de Judiciis civilium criminal. & hæret. lib.*1. *cap.*82. *num.*10. earum depoſitiones non ſufficiunt ad inquirendum: prout etiam ita fuit à Sacra Congregatione S. Officii de Urbe deciſum quia dæmon in illis ludis poteſt decipere formando imaginem alicujus perſonæ juſtæ. Veruntamen hoc Deus illi regulariter non permittit. Ideò benè docet quidam Auctor Modernus Confeſſarium non debere cogere pænitentem ad denuntiandum conſocias, quas aſſerunt ſecum ad ludum dęmonum conveniſſe. Licèt in probatione aliqualiter declinet à veritate, dum Ponzinibii opinionem erroneam, & ſcandaloſam videtur approbare; quam latè improbavi *tom.*1. *diſp.*2. *num.*177. *& ſequentibus*.

§. IX.

105 *Si ſaga denunciet ſocias de his, quę vidit eas patrare extra ludos; ejus denuntiatio ſufficit ad inquirendum.*

AT ſi ſagæ deponerent de his, quæ vigilantes viderunt ante Conventum ſathanicum, nempè quòd ſocia dæmonem invocavit, adoravit, ſe unxit ad volandum, & alia hujuſmodi crimina, quæ extra conventus illos perpetrarunt: aut ſibi narraverunt: vel perſuadere tentarunt, earum depoſitiones ſufficiunt ad inquirendum; qui teſtes eſſe poſſunt. *L. teſtium. C. de teſtibus c. cùm cauſam de teſtibus. L.*3. *§.*1. *eod. titul.* Et ita docet Lucerna Inquiſit. *cap. ult. n.*13. Simanch. *de cathol. inſtit. titul.*37. *de lamiis n.*15. Scaccia *loco citato* Carena *de off. Sanctæ Inquiſit. par.*2. *titul.*12. *n.*227. *verſ. quòd verum.* Albert. *de aſſertionibus catholicis agnoſcendis q.*24. *n.*15. *& q.*2. Bartholomæus Spineus *lib. de ſtrigibus cap.*14. Felinus *in cap. ſicut tuis de Simon.* Alexander Alenſ. 2. *par. q.*122. *membr.*10. § 14. & alii apud Stephanum Facundex *in* 1. *præceptum Decalogi lib.*5. *ſect.*2. *nu.*16. Ideoque tali caſu etiam ad denuntiandum Confeſſarius eos cogere tenetur.

Si maleficus audiatur loqui cum dęmone, eſt denunciandus.

Si Saga, aut Maleficus cum dæmone loquatur, adſtantibus dæmonem reſpondentem audientibus; ſed non videntibus, eſt denunciandus. Ita Gilhauſen. *in arbor. Judic. crim. c.*6. *p.*7. *ſect.*2. *n.*106.

§. X.

106 *Alia indicia, ob quæ malefici, ac ſagę ſunt denunciandę.*

SI ſaga reperiatur inimicum ſuum tangere; & ille ſtatim nullis peccantibus humoribus; ſed prius benè ſe habente, illicò vel mortuus concidat: vel membrorum diſtorſione, apoplexia, aliove ſubito morbo afficiatur; pariterque ſi penes ipſam reperiretur chirographum obligationis inter ſe, & diabolum, eſt denuntianda. Ita Joan. Zanger. *in ſuo tract. de qu. & tortura cap.*2. *n.*200. *verſ. præcipua verò hæc ſunt.* benè Faber *in ſuo Codice Fabrino in titul. de malef. & mathem. lib.*9. *definit.*2. *verſ. Sed ſi quod plerumque.* Ubi etiam ipſe ponit exemplum de eo, qui ſtatim ab aliqua accepto pomo ſubito morbo corripitur. *Et in ſuis notis ad dictam definitionem n.*11. Hujus rei rationem reddit philoſophicam; quòd naturaliter non poteſt fieri talis, ac tanta mutatio; cùm natura (ut ajunt Philoſophi) operetur in tempore. Idem prorſus fatendum de ea; quæ aquam, vel vinum, aut alium liquorem propinat alicui, qui immediatè in gutture ſentit amaritudinem, in ſtomaco dolorem, in corde puncturas, in viſceribus torſiones, ac febri afficitur inſolita, nullos ſervante periodos. Quam ægritudinem, indicium erit manifeſtum, eſſe ex maleficio: ſi cum maxima fiducia invocato nomine Jeſu, ut dæmonem expellat, ſi eſt, facto ſigno ✠ crucis ſuper locum doloris, ceſſat dolor.

§. XI.

Digitized by Google

§. XI.

QUare omnes magi, malefici, ſagæ, lamiæ, ſtriges, faſcinatores, incantatores, & alii hujuſmodi magicas curationes exercentes viri, mulieres, ac pueri; artem magicam, & opera malefica docentes: vel addiſcentes tam publicè, quàm privatè dæmonem invocantes, vel ad ipſum recurrentes tacitè, vel expreſsè, ut eis auxilietur, ſive in his, quæ à dæmone naturaliter nequeunt fieri: ſive in his, quæ naturaliter facere poteſt: Magis, ac maleficis faventes, ſive committendo, ſive omittendo quicumque ſint, ac quacunque dignitate fulgentes de jure novo S. Inquiſitionis Tribunali ſunt denuntiandi. Ita ex Edicto Sanctæ Inquiſitionis, & Conſtit. Sixti V. *incipient. Cæli, & terræ Creator. quæ extat apud Laertium tom. 2. Bullarum*, ita teſtantur Azorius *inſtit. moral. prima par. lib.9. cap.26 q.4.* Farinacius *de hæreſi q.181. n.101.* Sanchez *in ſumma lib.2. cap.38. n.92.* Raphael de la Torre *to.2. de Religione qu.96. art.4. diſp.3.* Souſa *in Aphoriſm. Inquiſit. lib.1. cap.57.* & Ignatius Lupus *comm. Edicti S. Inquiſit. p.3. lib.19. d.3. art.3. diffic. unica.* 107

Omnes quicunque ſint tacitè, vel expreſsè dæmonem invocantes, de jure novo ſunt denuntiandi.

§. XII.

AD denuntiandum autem Magos, ac Maleficos tenentur omnes; immò ipſimet filii, ac filiæ: nempè filius patrem: pater filium: uxor maritum, & uxorem, quando ſciunt, eos maleficorum crimine, vel hæreſi laborare; nec eſſe emendatos: aut admonitione privata non corrigendos: nec adſint alii majores, qui denuntient. Ita Binsfeldius *tract. de confeſſionibus malefic. membr. 2. poſt princip. §. pro parte negativa, folio mihi* 225. Navarrus *in Manuali confeſſ. cap.* 25. *num.50. & in comment. cap inter verba* 11. *q.3. concluſ.6.* Alexander Alenſ. 3. *p.* 4. *præcept. q.33.* Alphonſ. à Caſtro *lib.2. de juſta hæretic. punit. cap.26.* & alii quos citat, & ſequitur Joſeph. Maſchardus *de probationibus volum.2. concluſ.*857. *n.*18. Idipſum docuerunt Pegna *ad Directorium Inquiſit. ſub litera B. comment.15. par.2.* Ludovicus à Paramo *de Origine S. Officii lib.3. q.8. n.83.* Farinacius *de hæreſi q.197. nu.40.* Suarez *de fide, diſp.2. ſect.4. num.21.* Lelius Zecchius *de caſibus reſervatis caſu* 2. *n.* 2. *verſ.2. ampliatur.* Diana *Reſolut. moral. par.1. tract.4. reſol.4.* Didacus Cantera *in ſuis q. criminal. q.5. de reo. n.3. verſ. in hoc cadit illa quæſt.* Carena *de Officio Sanctæ Inquiſit. par.2. tit.9. num.10.* 108

Filii tenentur denuntiare parentes maleficos.

§. XIII.

RAtio eſt: quia etſi pater filium, aut mater filiam: vel è converſò, amare teneatur quantum ad vitam, plus tamen ſecundùm ordinem charitatis tenetur conſulere ſaluti animæ, ut ad ſuam reducatur viam: quia anima pretioſior eſt corpore: tum quia bonum commune Reipublicæ privato eſt præferendum; & cùm periclitatur, quiſque tenetur incommoda ferre, ut illud conſervet, natura ita dictante. 109

Ratio dictat.

Colligitur hæc concluſio ex illo loco Deuteron. *cap.13. verſ.6.* ubi dicitur: *Si tibi perſuadere voluerit frater tuus, vel filius, vel amicus clam dicens: Eamus, & ſerviamus Diis alienis, non acquieſcat ei; nec audias, aut parcat ei oculus tuus, ut miſerearis, & occultet eum; ſed ſtatim interficies; ut primùm manus tua ſuper eum; & poſtea omnis populus mittat manum.*

Ex quo textu colligitur, talem accuſandum, ut poſteà interficiatur. Et licèt videatur loqui tantummodò de apoſtaſia à fide, & idololatria; attamen intelligendus eſt etiam de Magis, & Maleficis, qui, ut ſæpiùs dixi, apoſtatæ ſunt à fide, idololatræ, dæmonem adorantes, & ut plurimùm ſunt hæretici: vel ſaltem de hæreſi ſuſpecti, ac ſua impietate, iniquitate ac injuſtitia

Chriſtianæ Reipublicæ pernicioſiſſimi: idcircò naturali ratione quælibet perſona; cùm ſit pars totius Reipublicæ, ei ſuccurrere tenetur, ita ex hoc eodem naturalis rationis fonte eos denuntiandi orietur obligatio, ut poſt D. Thomam, Salon. Bann. Aragon. Sot. & alios, quos allegat, peregregiè docuit Genuenſis *in Praxi Archiepiſcopali Neapolit. cap.* 18. *n.* 1. Tenetur autem quilibet, & ſub pæna peccati mortalis, & excommunicationis; uti habetur in Bulla Gregorii IX. *incipiente Excommunicamus*. Innocentii IV. *incipiente: Noverit. quæ habentur in fine Directorii Inquiſitorum inter litteras Apoſtolicas pro S. Officio*.

§. XIV.

110 Diſtinctio quædam relata à quodam ut inutilis refellitur.

NEc eſt attendenda diſtinctio allata à quodam moderno Auctore, qui ait: *Attendendum, aliquas ſtriges eſſe tantummodo ſibi nocuas, utpote illæ, quæ cum dæmone carnale habent commercium ob voluptates carnis explendas: Aliquas verò nedum ſibimetipſis; ſed aliis quoque nocuas eſſe*. Nam omnes malefici, & ſtriges ex hoc, quòd malefici, ac ſtriges ſunt, cum dæmone carnaliter commiſcentur. Et licèt varii fuerint eorum fines, ob quos ſe dæmoni devoverunt; nempè alii, ut ope dæmoniaca vindictam ſumerent de inimicis ſuis: alii, ut divitias, vel honores compararent: alii, putà aliquæ ſagæ, ut ait ille Auctor ob voluptates carnis explendas: attamen hæc à dæmone nequeunt obtinere, niſi & ipſæ dæmoni in his, quæ eis præcipit, obſequantur; videlicet, illum adorent, Deum abnegent, Beatiſſimam Deiparam blaſphement, Sanctos contemnant, & inhonorent, Sacramentis, Sacramentalibus, ac rebus ſacris abutantur, tempeſtates cieant, maleficia ad graves ægritudines, mortemque ipſam hominibus, & animalibus ſæpiſſimè inferendam, concinnent, aliaque id generis, de quibus *ſupra to.* 1. *diſp.* 3. perpetrare ſatagant: ut teſtantur Summi Pontifices Innocentius VIII. Alexander VI. Adrianus VI. & alii ſæpiùs à nobis allegati. Quare illa diſtinctio dicti Auctoris eſt inutilis; nec ad aliud deſervit, quàm ad Chriſtifideles à maleficorum, ac ſtrigarum denuntiatione retrahendos.

§. XV.

111 Ad denuntiationem hujuſmodi faſcinariorum non eſt præmittenda fraterna correctio.

NEc ad hujuſmodi magos, ac maleficos denuntiandum fraterna correctio eſt præmittenda; ſed ſtatim ſive publicos, ſive occultos omninò, ea omiſſa, denuntiandos eſſe, tenent Eymericus *in Repertorio Inquiſit. in verb. Denuntiatur verſic. An quando proceditur*, & plurimi antiqui D.D. apud Farinacium *de hæreſi q.* 197. *num.* 39. Suarez *de fide diſp.* 2. *ſect.* 3. *n.* 11. Sanctarellus *de hæreſi cap.* 9. *dub.* 5. *n.* 5, qui ait: *Nunquam eſt ſperandum, eum qui auſus eſt, ſe opponere Eccleſiæ univerſali, corrigendum eſſe per meam monitionem*.

Et ego addo, eum, qui voluntariè Deum abnegavit; fidei catholicæ renuntiavit, dæmoni ſe devovit, eique promiſit, nunquam ſe de peccatis acturum pænitentiam, nec ad fidem Chriſti reverſurum, ut faciunt malefici, & ſagæ, nunquam ſperandum, per privatam monitionem corrigendum: tum quia ex parte ſui eſt voluntariè in malo obduratus: tum quia Deus non tenetur ſpeciale ei præſtare auxilium cùm ille voluntariè etiam pro tempore futuro omni ſpe auxilium Dei obtinendi, ſe privaverit: tum quia continuè dæmonem habet aſſiſtentem, qui eum tum minis, tum blanditiis in malo permanere, nec à ſua ſervitute recedere, inducit.

Probatur ex Edictis Inquiſitorum.

Hoc confirmant Edicta Inquiſitorum id expreſsè præcipientia, fundata in communi omnium doctrina: quòd correctio fraterna in delictis tendentibus particulariter contra bonum commune debet omitti. Ita Molfeſ. *in ſum. tract.* 1. *cap.* 17. *n.* 14. Rodericus à Chuna *de Confeſſ. ſolicitantibus q.* 18. *n.* 1. qui alios allegat, & Catena *de off. Sanctæ Inquiſit. par.* 2. *tit.* 9. *n.* 18. Prædicta doctrina roborata eſt Conſtitutione Alexandri VII. quæ incipit: *Licèt alios*. Edita anno 1660. die 8. Julii; quæ habetur in fine S. Arſenalis Inquiſit.

§. XVI.

Digitized by Google

§. XVI.

NEc tantùm Magi, ac Malefici hæretici; ſed etiam de hæreſi ſuſpecti omiſſa fraterna correctione, ſtantibus Inquiſitorum edictis, ſunt denunciandi. Ita in blaſphemis Pegna *par.2. Director. comment.18. In Confeſſariis ſolicitantibus* Rodericus à Chuna *loco cit. n.11.* Freitas *in Additionibus poſt. Henriquez in ſumma lib.6. cap.17. n.4. ſub litera E.* & Ludovicus à Paramo *de origine S. Inquiſitionis lib.3. cap.10. n.4.* Delrius *Diſquiſ. magic. lib.5. ſect.4. n.6.* Optimè Turrianus *in ſuis ſelectis diſputationibus par.1. diſp.30. in Cenſura Propoſitionum. Centuria 2. dub 24.* 112 Etiam de hæreſi ſuſpecti ſunt denunciandi omiſſa fraterna correctione.

Nec excuſat, quòd talis Magus, vel Maleficus hæreticus; vel de hæreſi ſuſpectus ſit occultus, & ego ſolus ſciam, talem eſſe maleficum, aut magum, nec aliter ejus opera magica, aut malefica hæreticalia probare poſſim. Nam talem utique eſſe denuntiandum, ratio dictat: quia, quamvis delictum probari nequeat, Superior vigilabit. Et poteſt eſſe, quòd contra prædictas perſonas adſint aliæ denunciationes, ex quibus fortaſſe de facili poſſint ad torturam, & ad alia juris remedia devenire. Ita Carena *loco citato allegans Genuenſ. in praxi Archiepiſc. Neapolitana c.18. n.1.* Sanctarell. *de hæreſi c.9. dub.5. n.2.* Suarez *de fide diſp.20. ſect.4.* Lælius Zecch. *dicto caſu 2. verſ. ampliatur prædicta concluſio.* Lazarius *de Blaſph. q.12. num.54.* & alii plurimi, quos citat Farinacius *de hæreſi dicta q.297. num.36.* & Scaccia *de Judic. l.1. cap.56. num.4.* Quamvis ſint occulti.

§. XVII.

TAndem non ſolùm Magi, ac Malefici; ſed cæteri omnes ſuperſtitioſas curationes, & quaſcumque alias operationes exercentes, nedum quæ ſapiant hæreſim manifeſtam; ſed etiam quæ aliquo modo ſapiunt hæreſim, de jure novo ſunt denuntiandi; dummodò talis actio ſit peccatum mortale, & ſaltem implicitè dæmon ibi invocetur. Ita ex Bulla Sixti V. *incipien. Cæli, & terræ Creator.* Confirmat Lælius Zecchius *in ſum. par.1. tract. de fide c.11. n.13.* Naldus *verbo Superſtitio nu.10.* Azor. *in ſum. to.1. lib.9. c.26. q.4.* Sanchez *præcept. Decalogi lib.2. cap.38. n.92.* Farinac. *de hæreſi q.181. §.4. n.101.* Raphael de Turri *tom.2. de Religione q.96. art.4. diſp.3.* Souſa *in Aphor. Inquiſit. lib.1. cap.58. n.2. & 3.* & Ignatius Lupus *comm. Edictis S. Inquiſit. par.3. lib.15. diſt. unica art.4. diff.1.* & nos ſupra n.107. 113 Exercentes operationes, quæ aliquo modo ſapiunt hæreſim ſunt denuntiandi.

Ex quibus colligitur, ad denuntiationem Magi, ac Malefici, aut hæreticaliter ſuperſtitioſi duo copulativè neceſſariò requiri. Dummodo actio.

Alterum, quòd in Superſtitione expreſsè: aut ſaltem tacitè invocetur dæmon. Alterum, quòd ſuperſtitio involvat mortale peccatum. Nam Sancto Tribunali non deferuntur ſuperſtitiones per ſe veniales. Deficiente una iſtarum conditionum ſuperſtitioſa actio non eſt denuncianda. Cæterùm de his, quæ ſpectant ad denuntiationem videas noſtrum Lupum, qui hæc ex profeſſo clarè, ac diſtinctè in toto ſuo opere in Edictum S. Inquiſitionis pertractat. Includat invocationem dæmonis Et ſit mortale peccatum.

ARTICULUS II.

Committendo.

MAgis, ac maleficis favere committendo dicuntur ii, qui non ex negligentia, & omiſſione; ſed facto, ſeu cooperatione illis ſuum impendunt auxilium. Hoc autem multipliciter præſtare ſolent, nempè defendendo, conſulendo, laudando, auxiliando, relaxando, impediendo, & occultando. 114 Magis & maleficis favent committendo, qui auxilium præſtant illos.

Digitized by Google

ſociis habendos c. qui aliorum 24.*q*.23. Ita Eymericus *p*.2.*q*.52.*n*.3. Pegna *in addition.ad Eymer.comment*.77.*Verſ. Hic autem modus defenſionis*.

§. III.

Qui verò neſciunt eſſe ſortiarios, hi puniendi non ſunt ut tales, niſi ſua defenſione Judicis officium impediant *c.qui conſentit*.11.*q*.3. 117 Quando ſint puniendi?

Qui autem ſcientes, eſſe ſortiarios, non defendunt errorem; ſed perſonam tantùm, iſti ſe valde ſuſpectos reddunt, & contra illos ſpecialiter procedere poſſunt Inquiſitores *c. accuſatus*. §. *ult. de hæretic. in* 6. & ob hanc defenſionem ſunt puniendi ſicut & Notarii. Illi ſi ſcienter, & ſponte ſine licentia Inquiſitoris, aut Epiſcopi patrocinantur in judicio. Hi verò, ſi inſtrumenta illis confecerint, *cap. excommunicamus*. *§.credentes de hæretic.* Brunus *lib*.5. *de hæret.cap*.13. Simanch. *in pract.tit*.14.

Utrique autem tam Advocati, quàm Notarii, quando Magi, & Malefici ſunt hæretici, eis præſtantes hujuſmodi patrocinium, ſunt infames; & privantur exercitio ſui officii: ut habetur *in cap. Si adverſùs extra de hæreticis*. Ibi hoc adnotarunt Hoſtienſis *num*.1.*&* 2.*in verbo Fautoribus & in verbo Defenſoribus*. Ancharan. *ante numer*.1. Anton. de Butrio. Abb. Marian. Soccin. Felinus, Cardinal. Zabarella, & Ananias omnes *in Summario*, Farinacius *loco citato num*.56. *&* 58. *&* 67. plures cumulans Doctores. Et extat Conſtitutio Innocentii IV. *de anno* 1254. *incipit: Noverit Univerſitas*. *Verſ. Item Judices*, *relata per Franciſcum Pegnam inter litteras Apoſtolicas folio mihi* 21. & alia Nicolai III. edita *de anno* 1281. *incip. Noverit Univerſitas verſic. Item Judices relata*, *ubi ſupra folio mihi* 67. 118 Qua pœna ſint mulctandi?

§. IV.

Alii Magorum, ac Maleficorum dicuntur fautores conſulendo, vel auxiliando, qui nempè dant conſilium: vel auxilium præſtant: aut docent modum, quo manus Judicum evadere queant: ut in Concilio Tarraconenſi regiſtratum per Pegnam *in Directorio Inquiſit.p*.2.*folio mihi* 234.*in princip. Concilii Verſ. Fautores*. Et extat conſtitutio Innocentii IV. edita de anno 1252. *incip. ad extirpanda in Verſic. quicumque verò*. *relata per Franciſcum Pegnam inter litteras Apoſtolicas folio mihi* 10. & Clementis IV. edita de anno 1265. *incipit ad Extirpanda Verſic. quicumque verò*. *relata ut ſupra folio mihi* 61. Hoſtienſis *in ſumma de hæreticis* §. *Qua pœna feriatur num*.10. *Verſic. Nec talibus dandum eſt conſilium*, *vel auxilium*, *&* §. *Quæ pœna componatur num*.13. Ubi propterea, quod ſic conſulentes, & auxiliantes ſunt ipſo jure excommunicati & ſepultura carent *cap. Ut Inquiſitionis de Hæreticis in* 6. Calderin. *in tractat. de Hæreticis rubric. de pœnis receptatorum num*.2. Repertorium Inquiſit. *in verbo Fautores Verſ. Verbis autem*. *Ubi de dantibus conſilium hæreticis*, *ut evadant manus Inquiſitorum*. Zanchinus *in tract. de hæreticis cap. quinto numer. quinto & ſexto*. *Ubi de præſtante conſilium*, *& auxilium hæretico*, *ut fugiat*. Decianus *in tractat.crimin.lib*.5.*cap*.51.*numer* 46. Sylveſter *excommun*.9. Arſenale Inquiſitorum *lib*.1. *ibi contra quos procedit*, *S. officium*. Azorius *par*.1. *lib*.8. *quæſt*.17. 119 2. Conſulendo, vel auxiliando. Conſtat ex auctoritate Pontificum Conciliorũ, Canonum. Canoniſtarum.

§. V.

Digitized by Google

§. V.

120 3. Laudando. Apud Principes, ac Judices. Scienter. Seriò. Doloſè.

HUc referuntur illi, qui ſcientes, præfatos magos, aut maleficos commercium habere cum dæmone, & crimine hæreſis pollutos eſſe, ſcienter, ſeriò, & doloſè laudant eos apud Principes, & Judices, & dicunt, eſſe probos, juſtos, & innocentes, tales laudantes dicuntur eorum fautores. Ita ſumma Angelica *in verbo Hæreticus num.24. ante finem Verſ. Ex commiſſione verò omnes dicuntur fautores*. Sylveſter *in ſumma in verbo Hæreſis num.*10. *Verſ. ex commiſſione*. Decianus *in tractat.crimin.l.5.cap.35.num.*48. Bartholomæus Ugolinus *in tractat. de cenſuris Pontifici reſervatis part.*2. *in Gloſſa Fautores in princip. num.*10. Secus ſi non ſeriò, ſed ex ſimplicitate laudarent, credentes, eos non eſſe hęreticos; ſed bonos chriſtianos.

121 Unde ad hoc, quod præfati defenſores, conſultores, auxiliatores, ac laudatores teneantur aliqua pæna propter præſenſum favorem, debet priùs conſtare de hæreſi illius, de cujus favore, defenſione, conſultatione, auxilio, ac laude agitur juxta doctrinam Bartholi *in l. is, qui ff. de furt.* Et in ſpecie voluit Umbertus. Locatus *in judicial. Inquiſ. in verbo Fautores n.3. Verſ. Unum juxta prædicta ſcias, & in verbo Procedere n.1.* Quintil. Mandoſ. *in additionibus ad Repertorium Inquiſ. in verbo Fautores litera H.*

122 4. Relaxãdo. Ut quandoque faciunt. Principes. Magiſtratus. Judices.

Horum Juriſtarum Advocatorum Magorum, ac Maleficorum defenſorum, conſultorum, auxiliatorum, ac laudatorum hortationibus verbis efficacibus, fuco veritatis ornatis, ac orationibus magna energia pronuntiatis perſuaſi Principes, Magiſtratus, ac Judices aliquando ſi hujuſmodi Magi, Malefici, ac Sagæ ſint carceribus mancipati, eos relaxant, ac manumittunt; quo quid Deo injurioſius, ac Reipublicæ Chriſtianæ pernicioſius?

§. VI.

123 Qui graviſſime Deum offendunt. Patet ex S. litteris.

QUàm graviter Deum offendant, ex ſacris litteris clariſſimè, ſi mentis oculos aperiamus, perſpicimus. Sic enim, cùm fornicatus eſſet populus cum filiabus Moab, & adoraſſet Deos earum, & Principes punire diſſimulaſſent, furore concitatus Deus dixit ad Moyſen *Numer.* 25. *Tolle cunctos principes populi, & ſuſpende eos contra Solem in patibulis, ut avertatur furor meus ab Iſrael, & occidat unuſquiſque proximos ſuos*. Quibus auditis Phinees Zelo divino correptus, ultione ſumpta Dominum placavit, & ceſſavit plaga à filiis Iſrael, cum periiſſent viginti quatuor millia virorum. Quanto, quæſo, furore Dominus concitatur? Quantis plagis affici meremur, dum Principes, Magiſtratus, ac Judices diſſimulant, multis in locis fornicari multos cum diabolo; eique offerre ſacrificia: Deum verum contemni, & nefandis ſceleribus irritari; aliaque plurima patrari flagitia, quæ à nemine vix cogitatione comprehendi valent? Nec mirum, quòd Deus ſæpius ob peccatum hoc hominibus multa flagella immittat. Nam directè, & immediatè contra Dei tendit Majeſtatem. Idcircò non magis licet Principi divinam remittere, aut diſſimulare injuriam, quàm Prætori licet ſui Principis, vel Militi ſui Imperatoris. Quia lex illa veteris teſtamenti, *maleficos non patieris vivere*, non eſt dumtaxat judicialis poſitiva, ſed judicialis juris divini, & naturalis; & ideò non eſſe per legem Evangelii ſublatam, latè demonſtravimus *ſup. tom.1.diſp.1 num.*40. Quare Judicibus inferioribus, cùm ex lege naturali, & humana teneantur, maleficos punire, non licet vitæ reis hujuſce delicti promittere ſecuritatem, ut ſuum ſpontaneè confiteantur crimen, & ſocios detegant; ſed licere id ſolo ſummo Judici, cujus eſt legem interpretari, & ex cauſa juſta, & quando hoc evidens neceſſitas, vel utilitas Reipublicæ poſtulat, incomperto eſt.

Pro-

Digitized by Google

Propterea meminerint Principes, ac Judices, ſi quæ damna per eorum conniventiam, aut negligentiam à maleficis ſubditi patiantur; Si qui necentur: aut ad conſortium criminis pertrahantur, ſanguinem hunc à manibus eorum Deum requiſiturum: Non hominis illos, ſed Dei judicia judicare. Cavendumque, ne fiant ſocii furum; & ne dum, ut Joſaphat, his, qui oderunt Dominum, amicitia junguntur, iram Domini mereantur; audiantque terrificum illud Prophetæ Eliæ dictum Regi Achaz 3. *Regum cap.*20. *numer.*42. *Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus.*

§. VII.

QUàm verò grave Reipublicæ Chriſtianæ damnum inferant, hoc quotidiana docet experientia. Nam hi Judices Magis, ac Maleficis favendo, dæmonum tyrannicum dominium in Chriſti Eccleſiam confirmant: horum opera ſalus Reipublicæ proditur: ab his de communi interitu privata lucra comparantur, quibus volupe eſt, in utranque aurem dormire, donec tortuoſus draco ſe toto corpore inſinuet; & venenum apoſtaſiæ; idololatriæ, ac nefandiſſimarum libidinum, incredibilis crudelitatis, execrandorum ſacrilegiorum, & quotidianarum contra tenellam ætatulam, contra fruges, & alimoniam mortalium, contra patriæ, totiuſq; generis humani ſalutem, machinationum per totum paulatim Chriſti corpus diffundat: ut benè diſcurrit Delrius *Diſq. mag. l.*5.*ſect.*16.*propè finem folio mihi* 767. Quis autem non hos de Republica, & Eccleſia quàm peſſimè mereri pronuntiet? Quis non profliget, & execretur? Videmus, ſi quidquam videmus, impunitate ſtryges fieri deteriores, & pedetentium plures, pluresque ſibi complices impigrè adjungere: nec quicquam illis optabilius eſſe, quàm quòd aſſiduè diabolus inculcat, ſinceram adhuc partem eodem carcinomate pervadere. Undè ſi de ullo crimine verum, de hoc ſanè veriſſimum eſt illud Stratoclis relatum à Damhauder *in pract. crimin. in cap.* 150. *num.* 6. Et illud vulgare proverbium: *Qui parcit malis, nocet bonis.* 124 Maximum Reipublicæ Chriſtianæ damnum inferunt.

Hoc Deus ipſe per Iſaiam *cap.*47.*verſ.*9.10.11. ſatis apertè Babyloniis inſinuat, ſe regioni, in qua maleficiis parcatur, propitium nunquam futurum; ſed ab ea graviſſimas pœnas exacturum: *Venient*, inquit tibi, *Babylon hæc duo ſubitò in die una, ſterilitas, & viduitas; Univerſa venerunt ſuper te propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. Sapientia tua, & ſcientia tua decepit te. Veniet ſuper te malum, & neſcies ortum ejus: & irruet ſuper te calamitas, quam non poteris expiare. Sta cum incantatoribus tuis, & multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laboraſti ab adoleſcentia tua: ſi fortè quid proſit tibi, aut ſi poſſis fieri fortior. Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum: ſtent, & ſalvent te augures cæli, &c.*

Confirmat S. Joan. Chryſoſt. *hom.*10 *in cap.*2.*ep.*1.*ad Timoth. ſub fine*, deplorans, quod ab hoc nefario auſu vix orbis minima pars ſervetur; & omnes ferè ſint æternæ mortis vinculo expoſiti: hæc Dei iram ſemper provocaſſe, ſed nunc multò magis, poſt tot tam ingentis benevolentiæ, ac miſerationis, tam inſignis indicia clementiæ, poſtquàm ille Filium redemptioni noſtræ impendit. Quid ergo fas ſperare nobis, ubi tot quotidiè pullulant maleficorum faſcinariorum defenſores, tutores, & in Scabinatus, Conſulum, Fiſcalium, Parlamentorum, in ipſa Principum ſacraria irrepunt? Utinam recogitarent annos antiquos, & priora ſæcula revolverent; ſtatim deprehenderent, nulli unquam Principi, Reipublicæ, Provinciæ maleficia exitio non fuiſſe. 125

Hos ſequuntur, qui captos hujuſmodi magos, aut maleficos ex manibus curiæ eximunt, Vel pecunia, aut precibus hujuſmodi carceratos liberari curant. Ita Farinacius *de hæreſi q.*182.*n.*97.*&* 99. & Sanctarellus *cap.*11.*n.*8. Item qui ſe fingunt magos,

Digitized by Google

gos, ac maleficos, quos quærunt Inquiſitores, ut hoc modo veros magos, & maleficos liberent. Sanctarellus *ubi ſupra n.9.* Farinacius *ibidem n.98.* qui alios allegant auctores.

§. VIII.

126 §. Impediendo Directè, vel indirectè. Quinam dicantur impedire directè?

NOnnulli magorum, ac maleficorum dicuntur fautores, Officium S. Inquiſitionis directè, vel indirectè impediendo, ne magos, ac maleficos punire valeant Inquiſitores.

Directè quis agere, & impedire Sanctum officium dicitur, cùm non circuitu, vel per aliud medium; ſed principaliter in id incumbit, ne fiat: ut omnes injuriantes, vel offendentes Inquiſitores, ſeù eorum miniſtros, vel etiam teſtes, & denuntiatores, qui in Sancto Officio adversùm aliquem depoſuerunt. Hi omnes quicunque ſint, excommunicati ſunt ex Bulla S. Pii V. *Si de Protegendis, edita de anno 1569. relata per Franciſcum Pegnam in Director. Inquiſit. inter litteras Apoſtolicas folio mihi* 174. Quæ omnes, & quaſcunque perſonas comprehendit ipſi Conſtitutioni contravenientes; & hoc ob dictionem illam *Quicunque*, quæ neminem excludit: *L. Julianus ff. de leg.* 3. maximè ſtantibus verbis ſequentibus ampliativis: *ſive contra Civitas, ſive Populus, ſive Dominus, Comes, Marchio, Dux, vel potiore titulo illuſtris*. Cujus Bullæ declarationem videas apud Carenam *de Officio S. Inquiſitionis par.2.tit.13.per totum*.

127 A quo poſſint puniri?

Poſſunt autem hujuſmodi injuriantes, & offendentes puniri ab eiſdem Inquiſitoribus: quia talis injuria dicitur facta Eccleſiæ ex allegatis in Repertorio Inquiſitorum *in verbo Injuria; verſ. Primò.* Simanch. *Catholic. Inſtit. titul.34. rubr. de Inquiſitoribus Apoſtolicis nu.*28. *& in Enchyridion violatæ Religionis tit 7. rubr. de Inquiſitoribus nu.*13. Zanchin. *in tract. de heret.c.32.n.1.* Campeg. *ibi in additionibus*. Farinacius *de hereſi.q.79.* Carena *de off.S.Inquiſitionis p.2.tit.4.n.22* Sanctarellus *de hereſi. c.11.n.* 14. Scottia. *Theocemate* 278.

§. IX.

128 Quinam dicantur impedire indirectè

INdirectè è contra quis gerere, ac impedire dicitur Officium S. Inquiſitionis, qui inſinuatione utitur: aut alio modo nititur idipſum evertere; unde in conſequentiam oriatur impedimentum officii S. Inquiſitionis: ut illi, qui leges, ſtatuta, ac præcepta ſuis ſubditis imponunt, quibus indirectè Inquiſitoris officium impeditur, vel retardatur, vel debilitatur, ne magos, ſagas, ac maleficos, inquirere, aut punire queat. Ita Pegna *in additionibus ad Eymericum in Directorio Inquiſitorum p.2.q.54.comm.79.* Probat à ſimili de hæreticis Carena *loco citato num.10.& 24.*

Probatur duobus exemplis.

Farinac. *loc.cit.n.75.* Ubi ponit duo exempla indirecti impedimenti deſumpta *ex cap. ſtatutum, ibi: Unum, quod ſtatuto cavetur, ut nullus poſſit de aliquo crimine puniri ab aliquo preterquàm à Poteſtate. Vel quod nullus alius, quàm Poteſtas poſſit aliquem capere; vel capi facere. Alterum, quando ſtatuto cavetur, ut nullus alius, niſi ſit de familia Poteſtatis, poſſit arma portare.* Quibus ſtatutis indirectè impeditur, ne poſſint aliqui criminoſi puniri ab Inquiſitoribus; & ne miniſtri, & officiales Sancti Officii poſſint arma deferre.

§. X.

129 Inter hos cōnumerantur aliqui Prælati ob certas leges ſubditis ſuis impoſitas.

HUc referuntur illa ſtatuta, ordinationes, leges, ac præcepta à Prælatis, ac Superioribus Religionum edita, quibus ſuis ſubditis prohibent, ne directè, vel indirectè dicere, ſcribere, vel quovis modo explicare, ac ſignificare poſſint cuicunque aliquem hominem, vel mulierem ſæcularem, vel religioſum eſſe maleficiatum; vel à dæmone obſeſſum; aut de tali morbo ſuſpectum: & eò minus explicare directè,

rectè, vel indirectè actiones operatas circa tales patientes ab aliqua ſingulari perſona eſſe ſuperſtitioſas, ac diabolicas, ac nullo modo circa tales cauſas reſpondere, conſulere: vel quoquomodo alicui patienti ſuum præſtare auxilium, ſub pœnis, &c.

Per hujuſmodi enim ſtatuta, ac præcepta quis apertè non videat, Prælatos, ac Superiores prædictos indirectè ſaltem impedire, ne Tribunali S. Inquiſitionis denuntientur magi, malefici, ſagæ, eorumque opera malefica, ac diabolica deſtruantur? Nam ille dicitur impedire officium S. Inquiſitionis indirectè, qui facit aliquid, ex quo directè ſequitur aliquod impedimentum circa tale officium. Dum autem ſubditis prohibetur dicere, ſcribere, & explicare cuicunque, aliquem eſſe maleficiatum, obſeſſum, vel ſuſpectum de tali malo: aut talem actionem patratam à tali perſona eſſe ſuperſtitioſam, ac diabolicam; conſequenter illis prohibetur, ne dum interrogantur ſuper aliquo infirmo: vel de aliquo opere patrato ab aliqua perſona ſingulari, poſſint verbo, vel ſcripto exprimere: aut conſulere, talem perſonam eſſe Tribunali S.Inquiſ. denunriandam; quamvis non ſolùm per probabilia indicia; ſed per ſigna certa, & evidentia noverint, opera à tali perſona circa talem patientem operata dæmoniaca arte eſſe facta. Nam qui vult antecedens, vult etiam conſequens, quòd neceſſariò ſequitur ex tali antecedente: & qui prohibet primum, prohibet & ſecundum. Si quis prohiberet, aliquem ullo modo loqui, conſequenter prohiberet, illum concionari, legere, &c. & ſi quis prohiberet, aliquem ſe movere: prohiberet etiam illum ambulare, & currere: quia ſecundum non poteſt eſſe ſine primo. Striges, ac malefici cognoſci nequeunt, niſi per opera ſua malefica, ac diabolica; nec denuntiari queunt, niſi cognoſcantur; Qui ergo impedit, ne cognoſcantur, impedit, ne denuntientur. Quare per hujuſmodi præcepta, ac ſtatuta Superiores prædicti faciunt id, ex quo in conſequentiam oritur impedimentum S. Officii. Ergo indirectè ſaltem dicuntur officium Sanctæ Inquiſitionis impedire.

§. XI.

NEc tantùm per hujuſmodi præcepta, & ſtatuta prohibentur ſubditi, ne aliis verbo, vel ſcripto exprimant, aut conſulant, magos, & maleficos Tribunali S. Officii eſſe denuntiandos, ſed ipſiſmet Religioſis ſubditis ſaltem indirectè prohibetur, nè eos denuntient. Quod manifeſtum eſt ex illo verbo *Cuicumque*, quod comprehendit omnes perſonas cujuſcunque ſtatus, ordinis, dignitatis, & conditionis; ideòque etiam ipſoſmet Inquiſitores, & Judices. Nam *generale dictum, generaliter eſt intelligendum. L. de pretio, ff. de publiciana in rem actione. L. præſes. ff. de off. præſidis*. Non enim ſtatuta illa diſtinguunt de perſonis, cui debeant, vel non debeant hujuſmodi opera malefica, ac perſonæ maleficæ patefieri; ſed abſolutè prohibent, ne cuicunque verbo, vel ſcripto exprimant, ac patefaciant; idcircò illa particula, *cuicunque* neminem excludit: Nam *qui totum dicit, nihil excludit. L. Julianus. ff. de leg. 1 gloſ. in L. a procuratore. C. mandati*. Ideòque ſaltem indirectè prædicta ſtatuta, ordinationes, ac leges impediunt, ne ad Tribunal S. Inquiſitionis magorum, ac maleficorum opera nefaria, ſuperſtitioſa, & abominanda deferantur. 130

§. XII.

QUare hoc optimè agnoſcens felicis recordation. S. Pius V. qui antequam ad culmen Pontificatus fuiſſet aſſumptus, & cardinalitia dignitate illuſtratus Inquiſitoris munere Bergomi, & alibi fuerat perſunctus, ne Religioſi ſubditi à ſuis Superioribus, ac Prælatis revocarentur, & impedirentur à magorum, maleficorum, & aliorum quoruncunque hæreticorum, vel de hæreſi ſuſpectorum denun- 131

Ideò S. Pius V. ne ſubditi impediantur à denuntiatione ſtatuit, nè per

Digitized by Google

quinquenniū continuum poſt denuntiationem poſſint à Superioribus moleſtari.

denuntiatione: Vel poſt denuntiationem, ne ob id ſub aliquorum defectuum prætextu puniendorum, pœnitentiis, vel aliis (ut ſolent quandoque) moleſtiis perturbarentur, motu proprio ſequentem edidit Conſtitutionem menſe Auguſti 1563.

Sanctiſſimus D. N. Papa Pius V. in Generali Congregatione S. Officii, ut indemnitati recurrentium ad illud: vel in eo teſtimonium perhibentium provideret, ſtatuit, & decrevit, ut Regulares quorumvis etiam mendicantium ordinum perſonæ, quæ pro tempore ad Officium S. Inquiſitionis pro quocunque negotio recurrerint, ſeù confugerint: vel in eo teſtimonium perhibuerint veritatis: aut aliàs quomodolibet depoſuerint, nequaquam à ſuis Superioribus per quinquennium continuum à die recurſus, ſeu depoſitionis hujuſmodi moleſtari: vel ex quacunque cauſa: vel exceſſibus prætenſis perſonarum illarum; & de debitis propterea pœnis, ſeù pœnitentiis eiſdem imponendis, niſi Illuſtriſſimi Cardinales Inquiſitores generales certiores facti fuerint, vel eis aliter clarè notificatum; & ab ipſis Cardinalibus deſuper reſponſum fuerit.

132 Hoc Decretum extat apud Aloyſium Bariolam *in Floribus Directorii Inquiſitor. in fine totius operis*: apud Umbertum Locatum *in opere Judiciali Inquiſitorum in fine operis, ubi de decretis S. Congregationis* Antonin. Dianam *par.4. tractat.8. in fine, ubi. Decreta, & Conſtitutiones Recentiorum Pontificum ad Tribunal. S. Inquiſitionis ſpectantes*, & apud Ignatium Lupum *Comment. Edicti S. Inquiſitionis p.1. lib.4. diſt.9. art.4. diffic.1.*

Caveant tamen ſubditi, ne hac Conſtitutione ad ſuam malitiam, & pravam, ac pertinacem contra Superiores voluntatem fovendam, ac protegendam abutantur; cùm mens Summi Pontificis ſit dumtaxat, ut quilibet Chriſtifidelis labes hæreticæ pravitatis Tribunali S. Inquiſitionis ſine ullo impedimento liberè denuntiare valeat.

§. XIII.

133 Ex quibus colligitur Exorciſtas ritè ſuo munere fungentes eſſe veluti oculos officii S. Inquiſitionis. Quare dicatur ſic?

Hinc ex prædictis facillimè colligi poteſt, Exorciſtas Theologos, qui vitæ probitate, prudentia, ac ſapientia fulgentes ritè ſuo munere funguntur, eſſe veluti myſticos oculos officii S. Inquiſitionis, quorum viſu acutiſſimo videntur, dignoſcuntur, & quaſi manuducuntur ad ejus Tribunal Magi, Malefici, Sagæ, Incantatores, Lamiæ, magici curatores, hæretici, cæterique ſuperſtitioſi homines, mulieres, ac pueri, ut ab hiſce iniquorum fœcibus Reſpublica Chriſtiana emundetur. Quod faciunt Exorciſtæ non quærentes à dæmone mendacii patre, ut dicat: Quomodo formatum ſit illud maleficium: an maneat ibi ligatus: & quomodo debeat deſtrui tale maleficium: ut docent plures antiqui Exorciſtæ: quia cùm dæmon ad aliud non collimet, quàm homines decipere, & trahere ad interitum; utique per hujuſmodi interrogationes ad aliquos trahet errores, aliquem injuſtè infamando, vel odia fovendo, rixaſque diſſeminando. Sed priùs facto dæmoni præcepto in nomine Jeſu, ne impediat potentias interiores, & exteriores obſeſſi, vel maleficiati interroget ipſum; vel potiùs, immò priùs parentès ejus, ac domeſticos de origine infirmitatis: de modo, quo talis infirmitas incæperit; An die, vel nocte, & qua hora noctis, puta poſt tertiam horam, & ante quintam, vel ſextam; quia ſæpiùs eo tempore ſolent maleficia operari: An in ſomno, vel vigilia: An domi, vel extra domum: An ex aliquo cibo comeſto, vel potu hauſto: An impetu, vel ſenſim, ac paulatim: An adhibuerit aliquod remedium, & tunc diligenter quærat, quis adhibuerit tale remedium: An Medicus; vel Chirurgus; vel Religioſus, vel Idiota, vel fœmina: An fuerit naturale, vel ſpirituale: An verba fuerint prolata, & quæ ſint illa verba: An ſigna facta ſint cum aliquo inſtrumento ligneo, ferreo, laneo, lineo, lapideo, plumbeo, aureo, argenteo, vel hujuſmodi: An alia intervenerint, quæ nullam vim habent naturalem ad ſanandum? Ex his, & aliis hujuſmodi ferè quotidiè Exorciſta Theologus facillimè magorum, male-

Digitized by Google

maleficorum, & hæreticorum notitiam hauriet, qua mediante poterit Reverendiſ. Inquiſitor ab hujuſmodi diaboli aſſeclis Eccleſiam Dei benè expurgare. Qui ergo prohibent, Exorciſtas Theologos ſuo munere fungi; ac præceptis injuſtis os obſtruunt, ne loquantur, dici poſſunt, præfatos S. Inquiſitionis Officii oculos eruere, ne videant, quæ ſunt videnda, ac remedia debita adhibeant.

§. X I V.

PRædicti ergo Prælati hujuſmodi ſtatuta, ordinationes, ac præcepta promulgantes, quibus directè, vel indirectè Sanctæ Inquiſitionis officium impeditur; vel retardatur; aut debilitatur, ne magorum, ac maleficorum delicta puniri queant; magorum utique, ac maleficorum fautores ſunt nuncupandi. Ita habetur *in c. Accuſatus. §. Sacerdotes*, & ibi Geminianus *in ſummar. de hæret. in 6.* Bonifacius de Vitalinis *in Clementina 1. nu. 160. de hæreticis*. Joan. Calderin. *in tr. de hæreticis*, Farinac. *de hæreſi q. 182. n. 69. plures allegans Doctores, & in c. ut Inquiſitionis officium. §. finalis. de hæreticis in 6. quomodo impedientes excommunicationis pœnam ipſo jure incurrant*: ubi ſic habetur: *Quod ſi quis in fidei negotio Epiſcopo, vel Inquiſitoribus ſe opponere: vel aliquatenus impedire præſumpſerit; ſeu auxilium, conſilium, vel favorem dederit, excommunicationis ſe noverit mucrone percuſſum*, & ibi Gloſſa *in verbo percuſſum*. Joan. Monach. *ante n. 1. in verbo prohibemus, & in verbo ſi quis*, & alii plures apud Farinac. *loc. cit. n. 71.* Et ad hoc ſpecialiter extat Conſtitutio Innocentii VIII. contra magos, ac maleficos. *incip. Summis deſiderantes affectibus*: ubi Inquiſitoribus Germaniæ præcipit, corrigere, incarcerare, punire, & mulctare juxta eorum demerita nonnullos clericos, & laicos earum partium quærentes plus ſapere, quàm oporteat: quia nonnulla aſſerere audebant, quibus aliquo modo officium S. Inquiſitionis impediebatur, vel retardabatur, ne labes hæreticæ pravitatis, aliorumque magorum, ac maleficorum exceſſuum, quæ in perniciem aliorum innocentium ſua venena diffundebat, expurgaretur, ac prorſus extirparetur. Idem inculcat etiam Adrianus VI. *Conſtit. quæ incipit: Dudum uti nobis*.

134 Prædicti Prælati talia ſtatuta promulgantes nuncupātur fautores magorum, ac maleficorum.

§. X V.

ET licèt prædicti impedientes non ſint hæretici, niſi per annum in illa excommunicatione ſteterint animo pertinaci; ſunt tamen de hæreſi ſuſpecti; & contra eos procedere poſſunt Inquiſitores. Ita Bonifacius de Vitalinis *in Clement. 1. num. 160. de hæreticis*. Umbertus Locat. *in judicial. Inquiſit. in verbo ſuſpicio num. 11. & 12.* Receptor. Inquiſitorum *in verbo Fautores, verſ. Impedientes*. Campegius *in additionibus ad Zanchinum in tract. de hæret. cap. 20.* Pegna *in additionib. ad Eymeric. in Direct. Inquiſit. p. 2. q. 54. comment. 59. litera B. folio mihi 401.* Ubi enim tradit: An hæc ſuſpicio ſit vehemens, vel levis ex qualitate perſonarum, & modo impediendi dignoſcitur.

135 Ac de hæreſi ſuſpecti cenſentur.

Quare cùm hujuſmodi ſtatuta, quibus directè, vel indirectè Inquiſitionis S. officium impeditur, debilitatur, vel retardatur, nihil valeant, ſtatuentes compellendi ſunt per cenſuram eccleſiaſticam ad tollendum talia ſtatuta: textus eſt expreſſus *in c. ſtatutum. il primo de hæret. in 6.* & ibi Gloſs. *in verbo Directè, & in verbo Indirectè*, & communiter Canoniſtæ omnes. Extat Conſtitutio Innocentii IV. *edita de anno 1252. incipit. Ad extirpanda, verſ. cæterùm teneantur. relata per Pegnam inter litteras Apoſtolicas folio mihi 11.* Item & alia Conſtitutio Alexand. IV. *edita de anno 1257. incipit: Implacida relatio, relata per Franc. Pegnam ubi ſupra folio 26.* Summa Roſella *in verbo Hæreticus n. 36.* & alii plures apud Farinacium *de hæreſi q. 182. n. 76.*

136 Ideò ad hujuſmodi ſtatuta tollenda compellendi.

§. XVI.

Digitized by Google

§. XVI.

137 6. Occultādo Vel Directè. Vel Indirectè.

HUc referendi ſunt illi, qui magos, aut maleficos, & alios id generis hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos aliquo modo directè, vel indirectè occultant, ne Tribunali S. Inquiſitionis denuntientur; & ad manus curiæ deveniant. Qui utique dicuntur magorum, ac maleficorum, vel etiam hæreticorum fautores, ſicut expreſsè de hæreticos occultantibus probat Farinacius *loc.cit.nu.95.* plures allegans Auctores.

Ut Parochi. & Concionatores publicè populo ſuadentes, ne credant in ſua parochia aliquam eſſe ſtrigem, vel maleficiatū hi ſuſpecti ſunt de hæreſi.

Hinc Parochi, ac Concionatores, qui inter miſſarum ſolemnia: vel coram populo in Eccleſia congregato, ne ſtriges denuntientur, & ad manus Juſtitiæ deveniant, ſuadent populo ne credant, in ſua Parochia aliquem eſſe magum, maleficum, aut ſagam, nec ullum eſſe maleficiatum, dicendi ſunt maleficorum fautores.

Hoc enim nil aliud eſt, quàm impedire, ne denuntientur: vel efficere, ut occulti maneant; & magis, magiſque eorum virus gliſcere, ac nefaria eorum flagitia multiplicari queant. Ideòque talia publicè proferentes ſuſpecti ſunt de hæreſi. Pro quibus faciunt ſupradicta. Ita Farinacius *de hæreſi q.182.n.95.*

Tandem fautores magorum, ac maleficorum dicuntur 1. illos viſitantes, & cum iis ſuſurrantes, dum carcerati habentur. 2. qui valdè lamentantur de eorum comprehenſione, & morte. 3. qui dicunt, eos injuſtè damnari. 4. qui ægris oculis aſpiciunt illos perſequentes, vel denunciantes. 5. furtivè colligentes magi; aut malefici hæretici combuſti oſſa abſcondenda. Hi haberi debent uti vehementer de hæreſi ſuſpecti. Ita Pegna 2.*part. Directorii Inquiſit.comment.*78. *Verſ. Jam ut nihil. Ex Ivoneti ſumma.* Farinacius *ubi ſupra n.*10. Zanardus *in ſumma divin. Præcept. tom.* 1.*c.*5.*de fide Verſ. Fautorig*, & Carena *de off. S. Inquiſ. p.*2.*tit.*4.*nu.*18.

SECTIO IV.

De Requirentibus.

138 Homines aliqui nimis intenti ſaluti ſuæ corporali.

NIhil eſt tam proprium, ac naturale hominibus, & animantibus, quàm ſibi noxia fugere, proficua quærere; mala cuncta repellere, & bona omnia corporalia, quæ poſſunt, ſolertiſſimè proſequi. Et hoc tam innatum eſt illis, ut homines, qui rationis uſu ſunt participes in tribulationibus, anguſtiis, ac neceſſitatibus nedum remedia naturalia; ſed & ſupernaturalia, ſi quæ ſibi profutura agnoſcunt, toto cœlo adhibere contendunt. Et licèt *Deus*, qui eſt fons omnium bonorum, *refugium noſtrum, & virtus, adjutor in tribulationibus, dans ſanitatem, & vitam, & benedictionem*, ut ait, Jeſus filius Sirach *Eccleſiaſt.*31. paratiſſimum ſe exhibeat, nobis ſuum impendere ſolamen, & auxilium ſi ad ipſum toto corde ſupplices, & humiles confugiamus, per Prophetam dicens *pſal.49. Invoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me*: & ſæpiùs alibi tam in novo, quàm in veteri teſtamento. Sunt tamen multi ex hominibus ita excæcati; quòd ſpreto Deo, qui omnia poteſt, cuncta novit remedia bonum afferentia, & omnibus vult benefacere pro ſua bonitate, ac pietate, ad dæmonem confugiunt, ſentinam omnium malorum, cujus poteſtas admodum ligata, ſapientia obſcurata, ac bonitas funditùs ablata, & ab eo, qui non niſi ad malum omnibus inferendum ſemper intendit, in ſuis anguſtiis ac neceſſitatibus auxilium petunt, ac requirunt Alii Immediatè: Alii Mediatè; ut ſequentes articuli declarabunt.

Spreto Deo ad dæmonem confugiunt ab eo auxiliū requirentes.

Alii Immediatè. Alii mediatè.

Digitized by Google

ARTICULUS I.

Immediatè.

§. I.

139 IMmediatè illi à dæmone in ſuis anguſtiis, ac tribulationibus implorant auxilium, qui cum ipſo pactum expreſſum injerunt: ut malefici, qui dæmonem ut ſuum Deum, ac Dominum agnoſcunt, quibus ipſe ut ſibi obſequentibus ſuam promittit opem in neceſſitatibus. Sic ſæpiùs poſtquam hæc ſua mancipia variis affecit tunſionibus, atque moleſtiis, veniam humiliter petentibus, & aliquid ei in ſacrificium offerentibus ſuum impertitur auxilium, & ab infirmitatibus eripit, eis licèt imperfectam conferens ſanitatem: ut docent Binsfel. de Conf. malef. & Auctor. Mallei.

A dæmone immediatè quærunt auxilium qui cum eo pactum habent expreſſum quibus videtur opitulari in Infirmitatib.

Nec dumtaxat in infirmitatibus; ſed & in majoribus neceſſitatibus non derelinquit: ut quando ad manus Judicum devenerunt; & ex decreto eorum ſunt torquendi, ne à tormentorum vi, ac cruciatuum acerbitate victi cogantur fateri veritatem dum magis, ac magis ejus implorant adjutorium, ut ſibi in tantis periculis opem ferat: ipſe, ut ſe diligentem exhibeat tutorem, & adjutorem, eis accurrit, variis modis per maleficium taciturnitatis præcipuè ſuum impendens ſolamen, & adjutorium: ut docent Marſil. *in L. Repeti. ff. de quæſtionibus*. Paulus Grillandus *in tract. de quæſtion. & tort. in quæſt.4. à num. 12.* Damhaud. *in rerum criminal. praxi cap.37. à num.21.* Eymericus *in 3.part. director. Inquiſitorum, in cap. De tertio modo terminandi proceſſum in cauſa fidei per tormenta*, & Commentator ejus Franciſcus Pegna *ibidem comment.39. in litera F.* Malleus Malefic. *in 3.par. q.15.* Nicolaus Remigius *lib.3. dæmonol. cap.8. & 9.* Delrius *lib.5. diſquiſit. magic. ſect.9. verſ. Quoad tertium dubium.*

Neceſſitatibus cùm ad manus Judicum deveniunt. Quibus, nè fateantur delicta opitulantur per maleficium taciturnitatis.

Hujus autem ſilentii, & taciturnitatis maleficium componitur, ut tradit Sprenger *in malleo malefic. par.3. cap.14.* ex quibuſdam membris infantuli non baptizati violenter necati, & in pulverem redacti, quibus cineribus corpori inſperſis, vel occultatis, ſilentii hanc vim conſequuntur. Fit autem hoc artificio diaboli multis modis: Multiplex enim eſt cauſa hujus ſilentii.

Quomodo componatur. Variis modis ſilentium cauſare ſolet.

§. II.

140 PRimò aliquando tacent, quia dolorem non ſentiunt. Poteſt enim dæmon res applicare eis naturales, quæ vim habeant naturalem efficiendi inſenſibilitatem in doloribus, & tormentis: aut ſaltem leniendi, & minuendi dolorem; ita ut vel dolorem non ſentiant: vel levior, & tolerabilior dolor videatur. Eſt enim dæmon, (ut ſupra *to.1. diſp.2.* ſignificatum eſt,) peritiſſimus, acutiſſimuſque rerum naturalium perſcrutator, unde exactè cognoſcit herbarum, lapidum, aliarumque rerum, quæ naturæ ordinem non tranſcendunt, vires, & effectus. Scribit enim S. Albertus Magnus *in lib. de ſecretis naturæ*, ut eum allegant Paris de Puteo *in tract. Syndicatus in cap.2. de tortura* Grillandus *in d. q.4. n.13.* quòd lapis quidam Meſites dictus, eò quòd oriatur in civitate appellata Meſis in partibus orientalibus Ægypti, contritus, & aqua, aut vino mixtus, datuſque ad potandum illi, qui torquendus eſt, inducat inſenſibilitatem pænæ, & cruciatus. Hunc lapidem rectiùs cum Dioſcoride *lib.5. pharmacorum Simplicium cap.149.* & aliis: Memphitem appellaveris, à Memphi civitate.

1. Operando, ne dolorem ſentiant.

§. III.

141 2. Eos ſublevando, ne tortura dolorem inferat.

SEcundò aliquando dæmon, cùm ſit inviſibilis,& ſpiritualis, etiam inviſibiliter operatur,ſic virtute ſua corpus malefici,aut ſtrigis ſublevat, ut tortura nullum dolorem inferat. Et ſicut corpus poteſt elevare,ſic etiam non eſt eidem difficile,pondera in altum tollere,ita ut nequaquam corpus, & ejus membra extendant: ſic laxare funes, quibus malefici ligati,& extenſi manent. Aliquando verò ea, quæ corpori infigi, vel infundi videntur, ipſe aliò avertit: aut vim eorum priuſquam corpus contingant, tollit: aut aliquid medium denſum,& ſolidum, quod ſimul facit, ne adſtantibus ſit conſpicuum, interponit. Aliquando denique corpus ipſum malefici ex equuleo tollit,& aliud ſubſtituit;quæ cuncta, cùm Deus permittit,illi ſunt facillima? Rariùs tamen hanc ſuperpoſitionem corporis alterius contingere putat Delrius loco citato: frequentiùs averſionem illam,ſive depulſionem: item interpoſitionem.

§. IV.

142 3. Aſſiſtendo in gutture malefici.

TErtiò quandoque, immò ſæpiùs taciturnitatem inducere ſolet dæmon per aſſiſtentiam in gutture malefici, præcluſis illi interiùs faucibus, & ore, ea moderatione ut non præfocetur, loqui tamen non queat: interdum etiam organo auditus ſic obſtructo,ut Judices voces,interrogationeſque non exaudiant rei; quorum exempla ſuggerit Nicolaus Remigius *lib.3. Dæmonolatriæ cap.8. & 9.*

Blainvillæ in Lotharingia Anna Xallea Anno Domini 1587. *Calendas Mart. eſt ſupplicio affecta,quę dixit,ſe imis faucibus dæmonem ſuum,cùm torqueretur, occluſum habuiſſe,quo faciliùs locuturę vocem inhiberet, ſi fortè per doloris impatientiam ad fatendum urgeretur. Et qui torturæ aſſiſtebant,adverterunt,tortas fauces in eum tumorem accedere, ut mentum ipſum ſua elatione propemodùm adæquare viderentur: tum adeò decolorari, ut facilè intus angorem ineſſe maximum coniicerent. Haud multum diſſimile, ut Grillandus narrat, accidit,eo Judice Romæ. Malefica quędam antequam in tortura elevaretur,verba quædam ſubmiſſa voce dicebat: deinde elevata ſilebat penitùs velut mortua,& nigrior apparebat in vultu carbone extincto,oculos extra caput valdè tremendos, more illorum, qui ſtrangulantur, emittens,& nihil penitùs loquebatur neque boni,neque mali. Eandem ſilentii neceſſitatem ſibi à dæmone illatam confeſſa eſt Franciſca Fellęa morte mulctata Pangęii Anno Domini* 1584.5. *idus Novembr. Nicolao Remigio teſte;quæ prætereà ita occluſas ad vocem Judicis aures ſe habuiſſe dixit, ut quàm primùm interrogaret,nihilo plus audiret, quàm ſi is nihil omninò loqueretur. Erat ergo hujus fæminæ malus ſpiritus non ſolùm mutus; ſed etiam ſurdus,ideſt,ſua præſentia mutum,& ſurdum pro ſua voluntate efficiebat. Quemadmodum* Marci 9. *Spiritus à Chriſto ejectus erat ſurdus,& mutus quantum ad effectum,quem cauſabat. Anna Morelia ſimili modo Anno Domini* 1581.3.*Calend. Decembris. Hadovillæ alii quidam malefici,cùm in tormentis eſſent,dæmonem non conſtitiſſe propiùs ad ferendam opem, quàm extremis equuleis,refert idem Remigius. Unde æque locuturis vocem inhibebat, ac ſi auribus ipſis ſeſe totum inſeruiſſet.*

§. V.

143 4. Aſſiſtendo extrinſecè multipliciter.

QUartò inducit taciturnitatem malus ſpiritus per aſſiſtentiam exteriorem, aut ſuggerendo ei, qui torquetur, ne loquatur; aut eum confortando, ut brevem quidem torturam fortiter perferat ſpe vitæ longioris:aut etiam minando verbera, ſi delictum confiteatur. Atque hic modus, ut putat Binsfeld. *Comment.in tit. C.de malefic.& mathem.in L.Etſi excepta q.*1.*concl.*15. maximè locum habet in eis, qui duritia mentis,& fortitudine corporis valent. De quibus ab Ulpiano *in L.*1.*§. Quæſtioni fidem ff.de q.* dicitur,quòd plerique patientia, ſive duritia tormentorum ita tormenta contemnunt,ut ab eis veritas exprimi nullo modo poſſit. Quod confirmat etiam Fabius Inſti-

Digitized by Google

Inſtitut.Orator. *lib.5.cap.4.* dicens: *Plerique ſic tormenta contemnunt, ut patientia facilè mendacium faciat.* Quod & de Leæna Meretrice, Anaxarcho, Antiphilla Cyrenenſi, aliiſque multis ſcriptum reliquerunt Plinius *lib. hiſtor.natur.c.23.* Valerius *lib.8.c.4.* & Remigius *loco citato:* Ex quo unicum referam memoratu dignum:

Blainvillæ Anno Domini 1587.17.*Calend.Februarii Alexia Belhoria cùm per aliquod ſpatium in carnificum acerrimis tormentis permanſiſſet, tandem cùm ad ſpontaneam ſuorum delictorum confeſſionem ſe accingeret, & à Dominica oratione, ut mos eſt Chriſtianis, auſpicaretur, ſtupentibus præ admiratione, qui tum aderant, omnibus, in murum, quem poſt ſe habebat, averſa ruit tanto impetu, ut pro enecta jam multis tollenda videretur. Sed paulatim ad ſe rediens, ac deliquii cauſam, rogata.* Non videtis, *inquit*, ſub lecto proſtratum carnificem, qui me modò faucibus comprehenſam penè præfocavit? En etiam ut terrorem vultu minaciter obiicit; atque, quantum poteſt, inhibet, ne de ſe verbum ullum dicam. Nec me nunc quidem primùm à vero dehortari tentat; Nam jam cùm torquerer, in aurem ſiniſtram ſe policis inſtar intulit, monens ſedulò linguam ut temperarem; nec vinci me ſinerem exigui temporis non admodùm vehementi dolore:

Sic veluti ſtrenuus pugil non conquieſcit, neque defatigatur, dum ſupereſt certandi copia, atque occaſio. Nec prius unquam deſtituit, quos ſemel habuit obſequentes, quàm ipſi illi, ceu agni lupo fuerint erepti.

§. VI.

QUintò ſolet illis dæmon membranulas, & alia inſtrumenta magica variis notata characteribus ſuppeditare, quibus in locis corporis ſecretiſſimis abditis ex pacto ſenſum adimit, ita ut vel ſomno profundiſſimo opprimantur: vel vultu hilari rideant, & Judices irrideant. Confirmat hanc veritatem quoddam memorabile factum adductum à Jodoco Damahaudero *in ſua pract.crimin.c.37.n.21.* ſic aſſerente. 144

§. Per membranulas, & alia inſtrumenta.

Ipſe vidi, cùm in civitate Burgenſi eſſem à conſiliis in muliercula admodùm anu, quæ tum habitu, tùm victu, tum inceſſu, tum moribus, & fucata ſanctimoniæ ſpecie ab omnibus venerabatur, veluti vera Chriſti Apoſtola, quòd multarum matronarum filias, ac filios quaſi miraculosè curaret, gibbas liberaret, crura, tibiaſque confractas illico reſtitueret; idque non arte aut externo medicamine aliquo adhibito; verùm, ut olim Apoſtoli, pietatis aliquo exercitamento, nempè, ut uno, duobus, vel tribus diebus jejunarent in pane, & aqua: vel ut ter legerent orationem Dominicam. & inviſerent aliquas Eccleſias: vel ut ſacrum unum, aut alterum religiosè audirent: aut aliquas preculas perſolverent ægri. His rebus injunctis ritè expletis, illicò, aut certè intrà paucos dies à morbis liberabantur, & firmæ valetudini reſtituebantur. Cùm iſtius mulierculæ ea facta in vulgus latiùs ſpargerentur, à Senatoribus intempeſta nocte juſſa fuit ex lecto comprehendi, & carcere mancipari. Poſtridie cùm ab iiſdem Senatoribus perquireretur, quomodo, quibus mediis, quo fædere, quaque fiducia freta ſuas curas perageret, intrepidè ſemper reſpondit, ſe piè cuncta exercuiſſe, & bonis, piiſque rationibus, atque ideò non debuiſſe tam ignominiose comprehendi. His non obſtantibus ex certis indiciis per Senatum adjudicabatur torturæ; ad quam cùm veniſſet, & verbis perſuaſoriis examinaretur, conſtanti vultu, & animo ſemper perduravit in ea ſententia, ſe nihil eorum, quæ fecerat, dæmonis ope peregiſſe; ſed omnia pio, & licito modo. Interim ob conſtantem negationem torturæ tradita eſt: illa autem non lamentationem, aut clamores edidit; ſed horum loco ſubridere cæpit; & quamvis ligata, digitorum tamen comploſionibus Judicibus ipſis inſultabat; & poſita ſuper ſcamno, aut riſit: aut dormivit. Hinc factum, ut è ſcamno, & tortura relaxaretur, & iterum in carcerem reciperetur: poſteà ob nova indicia habita torturæ iterum tertiò adjudicatur. Verùm priuſquam ſcamno imponeretur, totius corporis pilos, & crines abradi curavimus, poſteà ſcamno imponitur, acerrimè torquetur, nihil tamen fateri voluit. Tandem quibuſdam adſtantibus ſuccurrit, eam non eſſe tonſam in pudendis tam retrò, & ante, & ſub axillis, ubi per tonſtrices illi quoque crines abraſi fuerunt; & inter radendum reperta fuit pergamena in pudendis retro, & ante inſerta, cui inſcripta fuerant aliquot pere-

grina vocabula dæmonum crucibus aliquot inter ſe diſtincta, *hac pergamena Senatori bus exhibita occaſionem pręb uit, ut rurſus ſcamno traderetur torquenda, ubi facta plenè paſſi bilis, omnia nude fatebatur quæcunque prioribus informationibus fuerunt propoſita; cùm autem rogaretur, cur prius fateri noluit*: Niſi à me *inquit*, omnes crines, atque etiam hanc ſchedulam abſtuliſſetis, nunquam à me perquirere quicquam potuiſſetis: ut quæ per illa facta eram impaſſibilis; *quod haud dubium veriſſimum erat*. Hæc omnia Damhaud. ubi ſupra. Factum ſimile accidiſſe in Urbe Neapolitana teſtatur Ambroſius *de proceſſu informativo lib.4.c.7.n.13.* ubi in tali caſu, os, foramina narium, & aurium, anum, vel vulvam, & ſi qua plaga, vel cauterium aut inciſio in corpore adſit, diligenter inquirenda eſſe, ut plura alia, quæ in tali caſu facienda eſſe, adducit etiam Chartarius *de interrogatione reorum lib.4. cap.1. n.220. & ſequent.* cum Marſilio *in pract. crimin. §. Nunc videndum n.52. Sed de his cautelis mox dicam*.

145 Ex iis modis taciturnitatem in maleficis cauſandi colligere poſſumus, quàm ſolertem ſe exhibeat dęmon ſuorum aſſeclarum defenſorem ad eum in ſuis anguſtiis confugientium, ejus opem aſſiduè requirentium, & ſuppliciter auxilium implorantium. Quos certè vel ut hæreticos, vel vehementer de hæreſi ſuſpectos eiſdem pænis, quibus ſupra *à n.58. & ſequentibus* obnoxios eſſe, quis ibit inficias?

Quibus pænis ſint obnoxii dicti ad dæmonem recurrentes?

§. VII.

146 AT, cùm prædicta omnia ſubſidia fiant arte diabolica, videamus modò, qua ratione Judices artem arte deludere, & clavum clavo extrudere poſſint.

Maleficium taciturnitatis impediunt. Alii illicitè per quendam in carcerem deportationem.

Aliis cautio eſt, ut à lictoribus ſublimes de domo tollantur, abrepti à terra, Anthæi inſtar in carcerem deportentur. Quem morem in uſu præſertim habent Germani, qui vaſtum regnum incolunt: ut refert Remigius *lib.3.c.9.dæmon.* At quia iſte modus planè eſt ſuper itioſus; ideo relicto unà cum aliis ab eo relatis, de quibus infra loquimur *p.2.hujus diſputationis nu.*171. eos dumtaxat referam, qui ſunt in uſu apud Judices catholicos, & pios. Petrus Binsfel. *Comment. in tit. C. de malefic. & math. in L. Etſi excepta q.1. concl.15. in fine* quoddam tormenti refert genus, quod non lædit corpus, & maximæ eſt potentiæ ad confeſſionem ex maleficis eruendam; de quo Marſilius *in L.1. ff. de q. col.*12. teſtatur, ſe experientiam ſumpſiſſe in duabus fœminis maleficis, dum eſſet Capitaneus Vallis Lugani, quæ tormenta alia non timuerant, & vicerant; ſed adhibito hoc in ſpatio quadraginta horarum omnia plenè delicta confeſſæ fuerunt. Reus ponitur ſuper ſcamno ad ſedendum, & ibi adſunt duo, qui eum cuſtodiunt, ut non dormiat, nec die, nec nocte: & cùm ipſe reus inclinat caput in unam partem propter ſomnum, famulus, qui eſt ab illa parte, dat cum manu ei in capite, & excitat eum, & elevat caput: Idem facit alter famulus, quando caput inclinat verſus ſuam partē; Et quando illi duo ſunt defeſſi, & volunt dormire, alii duo novi ſubrogantur in locum illorum, & non permittunt unquam dictum reum dormire, & quieſcere, donec omnia confiteatur promiſſa ſibi quiete, & in duabus noctibus, & uno die hoc modo defatigabitur & confitebitur. Fatetur Marſilius ſæpè ſe uſum hoc tormento contra obſtinatos, & non timentes tormenta, & ait: *Verè nemo ita ferox invenitur, qui huic tormento poſſit reſiſtere.* Sed quia impedit, quin dæmon poſſit per maleficium aliquod ex ſupradictis taciturnitatē inducere; ideò quęramus alios modos, quibus maleficia dęmonis tollantur.

§. VIII.

147 ALiis viſum eſt, & benè, nēpè Jacobo Sprengero, Henrico Inſtitori & aliis *in Malleo malef. p.3. q.14.* Binsfeldio *loc. cit.* Delrio *lib.5. diſqu. mag. ſect.9. verſ.2. ut dum miniſtri fol. mihi* 705. Dum miniſtri ſe parant ad torquendum, optimum eſſe, alios interea expoliare reum, (ſi ſit mulier,) expoliandam eſſe ab aliis mulieribus, antequā ad torturam ducatur, ne quid in veſtimentis lateat maleficii. Hoc oſtendit factum, quod accidit Brixiæ Anno Domini 1643. cùm quædam mulier, de qua *ſup. to.1. d.3 n.*524. de hæreſi

Alii licitè Per veſtimentorum expoliationem.

hæreſi ſuſpecta carceribus eſſet mancipata, bis fuit à Judice per torturam perquiſita, ut circa nonnulla delicta, de quibus indicia habita fuerant, veritatem fateretur; At illa cùm conſtanter omnia negaſſet: præcepit Judex, eam à quibuſdam mulieribus propriis ſuis veſtimentis expoliari, & induere ſubuculam à Sacerdote priùs benedictam, quam induta tertiò tradita fuit torturæ, & tunc ſtatim omnia ſua confeſſa eſt delicta. Et quæſita, cur prius noluiſſet fateri veritatem, reſpondit: *Nunquam potuiſſem verum fateri, donec priora illa veſtimenta induta eram.* Cujus rei certior factus ſui, dum ſententiæ contra eam prolatæ ex proceſſu extractæ apud me habui exemplar.

§. IX.

Aliam cautionem adhibere ſolent: ut teſtantur Sprenger *in Malleo maleſ.* Jodocus Damahuderus, Delrius, & Binsfeldius *loco citato*: Jubent, capillos capitis, & barbæ abradi, immò & per totum corpus etiam in partibus ſecretioribus: ſi fæminæ ſint, à fæminis: ſi viri, à viris: ſic cavetur inhoneſtas, ac verecundia, propter quam Inquiſitorem Germanici Sprengerus, & alii non auſi ſunt, hoc uti remedio, ut ipſimet profitentur, addentes alibi hoc in uſu eſſe. Tamen (inquiunt) in aliis regnis Inquiſitores talem per totum corpus abraſuram fieri mandant. Unde & Cumanus Inquiſitor hoc ipſis inſinuavit: quòd anno elapſo (qui fuit 1485.) meleficas incinerari mandaſſet, omnibus per totum corpus abraſis. Et hoc in diſtrictu, & comitatu Burbiæ in confinibus Archiducis Auſtriæ verſus Mediolanum: Quod etiam exemplo ſupra relato confirmat Damahuderus. 148 Per abraſionem omnium capillorum.

In hac autem tonſione illud diligentiſſimè eſt obſervandum, ſi fiat dumtaxat, ne ſigna maleficii lateant foraminibus corporis inſerta; vel crinibus inſperſa, ritè id fieri. Eademque de cauſa, ne qua unctio ſubeſſet, ſuadet Delrius, totum corpus aqua calida prius diligenter abluendum. Sed ſi tonſio fieret ea opinione: quòd per eam robur corporis, & animi fortitudo pereat, exemplo Samſonis, in quo totum id divina virtute contingebat, & etiam documento Apollonii Thyanæi, ut tradit Remigius *lib.3. cap.9. dæmonol.* hoc magicum, & ſuperſtitioſum utpote dæmonis operum Dei ubique improbi æmulatoris commentum, & ut ſub ſpecioſo velamine homines illaqueet, nemini mediocriter ſcienti eſt ambigendum.

§. X.

Nonnullis tandem valdè proficuum, & utile viſum eſt, ſi ſimul cum quæſtione aliqua remedia eccleſiaſtica, quibus dæmonis vires infringi ſolitæ adhibeantur. Idcircò præmittendam eſſe Exorcizationem, non quòd poſſeſſas à dæmone ſagas omnes ſentiant; ſed quia dæmonem habent præſentem, cujus ope; & perſuaſionibus, ut ſupra monſtratum eſt, in ſua malitia, & perverſitate obfirmatæ manent: impediunturque, ne lingua ſua veritatem fateri valeant. Utile inſuper exiſtimatur, ſi torquendi collo appendantur ſacræ reliquiæ: vel agni cerei effigies conſecrata: item ſi aqua benedicta in os infundatur, & ea corpus aſpergatur: & cùm utuntur tormento, in ſomnis cerei benedicti inſtillatio inopinata. Verùm hæc omnia ab uſu docentur: & cavendum, ne ſacris hiſce remediis ſuperſtitioſi aliquid ratione materiæ, temporis, aut numeri immiſceatur. Ita ſentiunt Silveſter *lib. de ſtigimag. admirand.* Delrius *lib.5. diſquiſ. magic. Append.2. q.25.* Qui etiam *quæſt.29.* docet loquens de ſagis, poſſe in tali caſu Judicem deſiſtere à tortura, & poſt alios dies repetere: quia dæmon non ſemper ſtrigibus aſſiſtit; ſed aliquando deſerit, vel ſponte ſua: vel Dei juſſu: vel non ferens eccleſiaſtica remedia, quæ adhibentur. Huic ſententiæ ſe ſubſcribunt Antonius Quevedo *in lib. de indic. & tortura p.2.c.6.per totum*, & Diana 149 Per remedia eccleſiaſtica.

Digitized by Google

*reſol. moral. par.4. tract.6. de tortura in S. Officio &c. Reſolut.*37. Sed omnium utilliſſimum erit uti remedio à nobis tradito infra *diſp.*4. *n.*952. *&* 953.

ARTICULUS II.

Mediatè.

§. I.

150 *Requirunt mediatè à dæmone auxilium qui ad maleficos recurrunt, ut maleficium maleficio ſolvant. Hoc licitum putat Aureol. Probat à ſimili.*

SAnitatem, vel quodvis auxilium mediatè à dæmone requirunt illi, qui ad maleficos curatores pactum habentes cum dæmone expreſſum confugiunt, ut maleficium maleficio ſolvant. Quod licitum eſſe, ſi à malefico parato requiratur, opinatur Petrus Aureolus *in* 4. *ſentent. d.*34. *qu.*2. quem ſequitur Angelus *in verb. Superſtitio*, §.13. Dicunt enim, ad bonum finem malitia hominis parati uti licere: ſicut etiam petere mutuum ab uſurario: Sacramenta à ſuo Curato in mortali peccato exiſtente: & juramentum ab infideli, qui per deos falſos eſt juraturus. Quis autem non videat hæc omnia licitè peti poſſe? An petitur fortaſſe effectus aliquis poſitivus, dæmonis, nempè, auxilium ad aliquid peragendum? Sed ſolà deſtructio maleficii petitur, quæ bona eſt. Cùm non poſſit excogitari remedium aliud ad tollendum maleficium (ajunt ipſi) cur non erit licitum quærere à malefico parato, ut maleficium maleficio tollat?

§. II.

151 *Hujuſmodi opinio reprobatur, quia Falſa, Erronea, Contraria ſibiipſi.*

AT veritas oſtendit, accedentes ad eos, qui publica infamia ſunt notati, & veluti magi, aut malefici reputati, ut ſanitatem per artem ſuam magicam impertiant, nedum culpæ mortali obnoxios, ſed pœna debita mulctandos ſive per ſe recurrant: ſive per accidens.

Ideoque in primis quàm ſit falſa, erronea, & ſibi ipſi contraria, omninoque improbabilis prædictorum opinio Auctorum, ipſamet ratio dictat. Fatentur enim, non licere, accedere ad eum, qui facere novit maleficia, non tamen ſolitus eſt, ac paratus illa facere, ut maleficium maleficio ſolvat: cùm ipſi mago intrinſecè ſit malum, per magicam artem aliquid efficere, quamvis ad bonum finem: quia *non ſunt facienda mala, ut eveniat bona* Paulo teſtante *Roman.*3. Quod in his maximè veritatem habet, quæ ſunt intrinſecè mala. Et ſicut ipſe maleficus licitè non poteſt uti arte ſua ad maleficium auferendum: nec alius poterit licitè inducere ad id faciendum, ſi ipſemet maleficus non eſt paratus.

§. III.

152 SEd ecce falſitas, & contrarietas. Vos dicitis, non licere, petere à malefico non parato, ut maleficium maleficio tollat: quia hoc eſt intrinſecè malum. Res enim, quæ petitur, ex natura ſua mala eſt. Etſi aliquid peteretur, quod ex ſe licitum eſſet, & ſine peccato fieri poſſet, licitum utique eſſet, illud poſtulare ab aliquo, ut notat Cajetanus 2.2. *q.*67. *art.*4. quamvis illud ſine peccato facturus non eſſet: Eſt enim accidentarium, quòd alter peccaturus ſit faciendo: quia ex malitia ſua addit operi poſtulato malitiam, & non ex vi petitionis. At non videtis ex veſtra poſitione nihil aliud ſequi, quàm non eſſe intrinſecè malum, per magicam artem maleficia tollere: dum vultis concedere licitum eſſe, à malefico parato petere, ut maleficium maleficio ſolvat; quod eſt omninò contrarium poſitioni veſtræ, & ſpeculativè, & practicè improbabile? Si enim maleficia tollere per maleficia eſt opus per ſe illicitum, quod nunquam benè, & licitè fieri poteſt: quomodo licitè poterit quis poſtulare ab alio quantuncunque parato,

rato, ut faciat tale opus? At quia ipſe nequam eſt, opus, quod ex natura malum eſt, poterit fieri bonum? Dum vultis quærere, ac petere opus per ſe malum, nonne ex conſequenti petitis malitiam, quæ eſt inſeparabilis ab opere? Poteritne quis velle adulterium, vel blaſphemiam formaliter, & nolle malitiam talibus criminibus adnexam? Ecce falſitas, & contrarietas. Qui ergo petit à malefico, licèt parato, ut maleficium per artem magicam, vel maleficam deſtruat, auctor quidem eſt operis poſtulati ex ſe intrinſecè mali: quia rogans, ſicut & conſulens cauſa moralis eſt operis poſtulati; ideoque & malitiæ auctor eſt dicendus; & talis peccati cauſa moralis, & propria: cùm malitia à tali opere nequeat ſeparari: eò magis ſi ipſemet maleficiatus ad ſanitatem obtinendam ſit paratus, ea præſtare ſibi à malefico imperantur. *Quicquid enim eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati*: ex Ariſt. *in Antepr ædic. cap.* 3.

§. IV.

AT inſpiciamus eorum fundamenta ſine fundamento. Quam enim vim ad hanc rem habere poſſunt illæ rationes adductæ de Uſurario, de Curato, & de Infideli? Nam exempla ſunt valdè diſſimilia; quia qui petit mutuum ab uſurario parato non excuſatur à culpa; eo quòd non ſit cauſa mutui; nam reverà cauſa eſt; ſed excuſatur; quia mutuum de ſe bonum eſt, & ipſe non cauſa uſurarum; neque illa petiit, ſed permiſit. Sic qui ab infideli petit juramentum, non vult, ut per falſos deos juret: quia tunc peccaret; ſed ſolummodò petit, ut juret; ſi daretur petenti optio, eligeret, ut per Deum verum trinum, & unum juraret. Similiter de Curato eſt dicendum: Nonne poteſt ſine peccato miniſtrare, ſi prius pænituerit per confeſſionem; vel ſaltem contritionem? At maleficium eſt de ſe intrinſecè malum, ideò nunquam poteſt licitè fieri; & per conſequens nec quis licitè petere, ut fiat. Nam petens, & inducens conſentiunt in peccatum alterius, quod ſine reatu eſſe non poteſt juxta D. Pauli ſententiam *Roman*. I. *Digni ſunt morte non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui facientibus conſentiunt*. Licèt enim talis maleficus paratus eſſet, non tamen feciſſet illud particulare maleficium, niſi petens eum induxiſſet.

153 Fundamenta ejus nullius ſunt roboris.

§. V.

ET quàm infirma ſit illorum confirmatio, in qua aſſerunt, non peti effectum poſitivum; ſed ſolam maleficii deſtructionem, quis eſt ita ignarus, qui non agnoſcat, ſi petitur maleficium maleficio tolli, poſitivum aliquod poſtulari: quia petitur, ut fiat illud maleficium, quo aliud eſt tollendum: & ideò licèt deſtructio prioris maleficii non ſit mala; illam tamen procurare tali medio, intrinſecè malum eſt: quia involvit ſocietatem, & pactum cum ipſo dæmone, & cultum quendam ejus. Nam rogare dæmonem, ut benè advertit Suarez *de Religione lib.* 2. *cap.* 18. *numer.* 5. ut aliquid non faciat, non minus eſt quidam cultus ejus, & quædam ſubjectio ad ipſum, quàm rogare illum, ut aliquid faciat. Etſi enim Sacerdotes, vel Exorciſtæ dæmoni præcipiant, ut deſinat nocere: hoc faciunt, non petendo, ſeu deprecando; ſed objurgando, & imperando; virtuteque divina id faciunt, tanquam Dei miniſtri, ejuſque voluntati obſequentes. At quando homo rogat dæmonem tanquam ſupplex, & indigens ejus, ſe illi profectò ſubjicit, eumque quodammodo Deo anteponit. De quo ſanè Deus conqueritur juxta illud 4. *Regum c.* I. *Nunquid non eſt Deus in Iſrael, ut eatis ad conſulendum Beelzebub Deum Acharon?* Deus enim eſt orandus, ut liberet à maleficio, & non dæmon; & confugiendum ad Sacerdotes; vel Exorciſtas Dei miniſtros, ut poteſtate ab Eccleſia accepta à corporibus obſeſſis dæmones ejiciant, ac maleficia deſtruant.

154 Et confirmatio ſine infirmitate.

§. VI.

155 Ideò hallucinantur, dum putant, non poſſe maleficium deſtrui ſine malefici auxilio Probatur auctoritate Facultatis Pariſienſis.

EX his colligitur, quàm hallucinentur præfati Doctores, dum ajunt, non poſſe excogitari aliud remedium ad maleficium tollendum, quàm recurrere ad maleficos, ut maleficium maleficio tollant: quaſi à Servatore noſtro non fuerit data poteſtas dæmones eiiciendi omnibus in ſe credentibus, cùm *Marci ultimo* dixit: *Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia eiicient?* Et ab Eccleſia Exorciſtis in ordine Exorciſtatus, ad eundem effectum obtinendum?

Quare ſapientiſſimè facultas Theologica Pariſienſis *in art. de Superſtitionibus* definivit: in art. 5. dicere:

Quod licitum ſit, uti magicis artibus; vel aliis quibuſcunque ſuperſtitionibus à Deo, & Eccleſia prohibitis pro quocumque bono fine: error quia ſecundùm Apoſt. *Non ſunt facienda mala, ut eveniant bona. Et in art. 6. dicere. Quod licitum ſit, cùm etiam permittendum, maleficia maleficiis repellere, & art. 7. dicere: Quod aliquis cum aliquo poſſit diſpenſare, ut talibus licitè utatur: error.*

Perpetui Eccleſiæ uſus.

Hoc docet perpetuus Eccleſiæ Catholicæ uſus, quæ ſemper id improbavit, ut plurimi Canones oſtendunt, *c. Quis ſine Salvatore* 26. *q.* 2. *ſupra relatum n.* 33. *hujus diſp. c. Admoneant & c. Non obſervetis* 26. *q.* 7. quibus adſtipulantur Canoniſtæ Burch. *lib.* 10. *c.* 40. & 41. Ivo *p.* 11. *c.* 65. & 66. qui aſſerunt eadem ferè verba, exceptis aliquibus, legi in Concilio Turonenſi 3. *c.* 42. Conſentiunt Patres D. Joan. Chryſoſt. *hom.* 8. *in epiſt. ad Coloſſ. Citiùs mors homini* ait *chriſtiane ſubeunda, quàm vita ligaturis redimenda.* B. Leo *ſerm.* 19. *de paſſ. Domini*, & Auguſt. *tract.* 5. *in Joan.* Id Confirmant Theologi D. Bonaventura, D. Thomas, Scotus, Tho. de Argentina, & alii *in* 4. *d.* 34. Alph. à Caſtro *lib.* 1. *de juſta hæretic. punitione*, Sylveſt. *verb. maleficium p.* 8. Cajetan. 1. 2. *q.* 78. *art.* 4. Abulen. *in c.* 19. *Matt. qu.* 90. Joſeph Angles *q. de arte mag. art.* 6. *diff.* 2. ac cuncti recentiores, ubi de ſuperſtitionibus. Tandem Juriſperiti Grill. *lib.* 2. *de ſortileg. q.* 6. & Bartol. *in L. Eorum*, §. *fin. C. de malef. & mathem.*

Patrum. Theologorum. Juriſprudentium.

§. VII.

156 Oſtenditur impietas dogmatis Paracelſi.

HInc patet, quàm impium ſit illud dogma Paracelſi ſupra relatum *num.* 4. *hujus diſp. Nihil referre, an Deus, vel diabolus, Angeli, vel immundi ſpiritus ægro opem ferant, modò morbus curetur.* Unde ſanè dolendum eſt, apud multos chriſtianos hanc etiam ſententiam invaluiſſe; quòd ſi aliqua calamitate premantur, modò liberentur, non curant: an mediis licitis, vel illicitis, utantur. Nec minori ignominia digni ſunt exiſtimandi, qui ad hoſce maleficos confugiunt remedia poſtulantes quibus ſe ab hoſtibus tueantur; nec ab eis armis lædi poſſint. Nam poſt horum evaſionem periculorum in pejora labuntur, quæ eos ad ultimum perducunt ſupplicium. Nec ſilentio prætereundi ſunt, qui hujuſmodi magos, ſeu aruſpices, vel ariolos conſulunt: ut de futuris contingentibus, fortuitiſque caſibus; aut iis actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certò aliquid eventurum præcognoſcant.

157 Præfati criminoſi puniri jubentur Jure Divino. Canonico. Civili.

Quare Deus juſtus hujuſmodi tranſgreſſores ſe pœna mortis puniturum proteſtatur *Levit. c.* 20. *Anima, quæ declinaverit ad magos, & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam; & interficiam eam de medio populi ſui.* Idem prorſus *Deuteron.* 18. ubi concludit Moyſes ſic: *omnia hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos.* Jure verò canonico, omnes hujuſmodi perditi homines qui conſulunt divinatores: vel remedia petunt à maleficis, in eaſdem incidunt eccleſiaſticas pœnas, in quas & ipſi malefici, & divinatores, de quibus *ſupra à num.* 47. & *ſeq.* ut habetur *c.* 1. 26. *q.* 5. Sic

coſdem

Digitized by Google

eoſdem utriuſque ſexus cujuſcumque ſint dignitatis, vel gradus, qui poſthabito Deo vero, à diaboli mancipiis auxilia poſcunt, diligentiùs inquirere, ac procedere ſtatuit Sixtus V. *in d. Conſtitut. Cæli, & terræ Creator*. Jure autem civili, qui magos conſulunt, gladii pœnæ ſubduntur ex Carolina ſanctione, & conſuetudine imperii, etiamſi ob bonum finem interrogarint: vel magicis artibus, aut remediis uſi fuerint.

§. VIII.

Nec putes, culpa, ac pęna carere eos, qui per accidens recurrunt ad maleficos ſanitatis obtinendæ gratia: per accidens recurrere, voco eos, qui confugiunt ad illos, quos ſciunt publica infamia eſſe notatos, & velut magos, vel maleficos reputatos: non tamen ab eis petunt, ut per artem maleficam maleficium tollant; ſed ſimpliciter, ut deſideratam ſibi reſtituant ſanitatem, quam illos præſtare nonniſi opitulante dæmone norunt; ideò per accidens, & indirectè ſaltem dici poſſunt, hujuſmodi diabolicas velle operationes. 158 *Nec carent culpa qui per accidens ad maleficos recurrunt.*

Quod licitum eſſe, probat Nicolaus Remigius *lib. 3. dæmonolatriæ cap. 3. num. 33.* Ait enim: precariò quidem non licere à maleficis opem impetrare, & hoc facientem ſemper lethaliter peccare. Licitum tamen eſſe vi, & verberibus eam extorquere; & hoc facientem nunquam peccare. Primum enim dicit admirationem, & obtemperationem, animumque ſe ſuppliciter deiicientem, ac demittentem; ideòque potiùs ipſam ferendam eſſe mortem, quàm ad tam horrendum ſacrilegium adduci nos ſinamus, ut quaſi ſupplices, venerabundique à dæmone opus imploremus: cùm Deus ſolus ſit colendus, atque obſecrandus; atque is ſit zelotes, qui non patitur quicquam de gloria ſua adimi. At verò quòd vi, & minis maleficus poſſit cogi, ut morbum, quem induxit, auferat, cùm dicat contemptum, & dedignationem, licitum eſſe probat aliquot hiſtoriis, & rationibus, quarum Una eſt: quia hìc non ullæ blanditiæ, non preces, aut venerationes accedunt: neque ſaga verberibus pulſata habet, quo glorietur: neque dæmon, qui quaſi obtorto collo ſe à noxa retractum amiſſa præda in fugam verſum, deriſum, ſpretum, ac nihili penſum agnoſcat. Altera, ſicut licet à fure fugiente rem vi ſibi arreptam alia vi repetere, arcem injuſtè ab hoſte occupatam armis recuperare: per tyrannidem vinculis mancipatum, violenterque eripere; cur non hæc vis licita, ut innocens morbis indigniſſimis ſanetur? *Hoc licitum eſſe ſētit Remigius Extorquendo vi, ac Verberib. Probat Hiſtoriis, ac Rationibus.*

§. IX.

At quàm perniculoſa, & erronea ſit, vel ſaltem non ſufficienter explicata hæc opinio nemini mediocriter intelligenti eſt ignotum. Negare enim non poteſt ipſe Remigius non omninò culpa carere, qui ità à maleficis morborum liberationem per vim extorquere conatur: cùm illorum opera intercedat, quæ cauſam impietatis aliquam habere videtur. Quis autem hujus ſcientiæ peritus ignoret, ſagam, dum vi, & minis adigitur, ut morbum tollat, iterum habere ad dæmonem recurrere, ipſumque ſuppliciter exorare, ut à nocendo deſiſtat, ac ſanitatem tradat? Qui quidem honor diabolo eſt gratiſſimus. Nec tam injuriis, quæ mancipiis ſuis inferuntur, offenditur: quàm hoc honore delectatur. Et proindè qui hoc modo ſanari cupit, ſaltem per accidens, ſeù pacto ſaltem implicito cum diabolo ſe immiſcet: cùm cogat veneficam iſta facere vi pacti, quod cum diabolo iniit; propterea diabolum non coactè, ſed voluntariè id facere. 159 *Hæc opinio refellitur.*

Hinc experientia conſtat, diabolum non cedere, nec juvare, niſi cùm putat, plus ſe nocere poſſe, id quod ipſe Remigius teſtatur *eodem loco num.* 18. dum ſcribit: ***Nunquam eſſe ſolidam gratiam; aut plenum, integrumque beneficium, quod conferunt***

Digitized by Google

ferunt dæmones; (ſi id rectè beneficium dici poteſt) ſed ſtatim vel æquata: vel graviore aliqua injuria luendum eſſe ei, qui impetravit. Vix enim morbum ullum à quodam expellunt, quem in alium illicò non transferant: & unius ſalutem alterius interitu ferè ſemper paciſcuntur. Cùm ergo qui ſagam minis, vel verberibus cogit tollere maleficium, ſit cauſa ſaltem per accidens, quòd dæmonem adoret; ut maleficium maleficio tollat, illud alteri inferendo; quod de ſe eſt intrinſecè malum; utique illicitum erit, precibus, vel minis ſagam inducere, ut maleficium tollat.

§. X.

160 Rationes ejus ſunt irrationabiles.

RAtiones verò à Remigio adductas quis non videat irrationabiles? Si primam intueamur, nonne magis coactio Deum inhonorat, cùm alium cogat peccare? Immò nec dæmonem inhonorat: quia eſt cauſa, ut maleficus dæmonem invocet, eique obſequium præſtet; & ipſemet ſagam verberans dæmonem honorat; quia non modò credit, dæmonem poſſe hanc medelam afferre; ſed etiam concurrit poſitivè ad actum poſitivum. Dæmon verò pluris hoc facit, quàm mancipii ſui injuriam, cujus afflictione ſolitus eſt gaudere. Nec poteſt dici expers pacti taciti: quia cogit maleficam, hæc peragere virtute pacti, quod iniit cum dæmone. Si verò ſecundam rationem contemplemur; paucis verbis dicimus, illationem; quæ de furto, de arce, ac mancipato ſumitur, eſſe vanam: quia cuncta illa ſunt licita, & juri divino, naturalique conſentanea: maleficium verò maleficio ſanare, cuilibet repugnat juri.

§. XI.

161 Licitum eſt inducere vel Blandis verbis, vel Minis vel verberib. levibus. Si probabiliter credimus hoc facturum licitè. Hoc teſtatur Theologi.

NOn tamen denegamus, quin à malefico poſſit peti, ipſumque inducere blandis verbis: vel etiam minis, & levibus verberibus cogere, ut maleficium deſtruat; ſi probabiliter credamus, quòd ſit facturus hoc licitè, & juſtè, puta, ſi maleficium ejus eſſet generis, quòd naturali aliqua virtute: aut actione ſine ulla dæmonis invocatione, & auxilio; ſed per modum aliquem licitum diſſolvi poſſet.

Favent Theologi Scotus, Alphonſ. à Caſtro, Cajetan. & Sylveſt. *loco ſup. citato*. Gabriel Biel *in 2.d.8.quæſt.2.artic.4.dub.2.* Binsfeld. *Comment. in tit. C. de malef. & mathem. quæſt.5.* & præcipuè Domin. Soto *in 4. d.34. qu. unica*, ſic ait: *Poteſt quiſque convenire maleficum, & rogare, & pecunia ab eo extorquere, ut illas ligaturas, quas habet ſepultas; aut ſuſpenſas: aut alicubi aſſervatas, indè removeat: quia maleficum facere illud, virtus eſt*, ſic ille. Nec rationi obſtat: cùm hoc ſit uti jure meo, & inducere magum ad id, quod facere tenetur, & ſine peccato poteſt facere, ſi velit: non autem eſt conſentire pacto, quod dæmon habet cum mago. Sic B. Theodorus Archimandrita (ut refert Gregorius *in vita ipſius apud Surium in menſe Aprilis*) juſſit cuidam Theodoro mago ad pœnitentiam adducto primo omnia peccata ſua confiteri. Secundò ſi quos haberet libros maleficos in medium proferre. Deinde quoſcunque homines, aut domos, aut animalia maleficiis ſuis obſtrinxerat, diſſolvere. Tandem non ampliùs ea in quemquam exercere; ſed pænitentiam agere.

§. XII.

162 DE verberibus autem, & minis apertè conſtat; Si pro certo quis habeat, ſe maleficio læſum ab aliquo mago, & actualem adhuc perſeverare læſionem, cur non poterit levibus verberibus eum cogere, ut licitè maleficium deſtruat? Si enim injurias, ſeu offenſas actualiter illatas cuilibet per vim repellere licet, cur non

Digitized by Google

non poterit etiam per vim maleficum inducere, ut actuale maleficium deſtruat? Immò maleficus ipſemet tenetur non nocere proximo. & per conſequens debet id licito modo facere, nempe per remedium aliquod naturale, ſi novit; vel per deſtructionem ſigni, ſi ſignum ſit in ejus poteſtate. Hunc modum ſe ſervaſſe anno Domini 1658. mihi enarravit die 3. Auguſti ejuſdem anni quidam Sutor ex Valle Seriana inferiori Diœceſis Bergomenſis dicens.

Cùm quidam die rixatus fuerim cum muliere mihi vicina, ea ira percita mihi dixit: eò quòd mihi verba injurioſa dixiſti Deus tibi immittet dolores, torſiones ſeptem menſibus continuis, quibus verbis prolatis ſtatim in crure ferre cæpi dolores, ſed ſequenti nocte magis magiſque tormenta augebantur; quare mane facto accepi gladium, ac prędictam mulierem ſolam in domo ſua inventam detinui: ac poſito ad guttur ejus gladio, per Deum juravi, niſi à me auferret maleficium, quod patrarat, me illam occidere velle; At ipſa ſe excuſavit dicens, ſe non feciſſe; maleficium ullum, verumtamen non dubitarem, quia ſtatim ceſſaret: Sic illicò ceſſarunt dolores, ac ſanitati priſtinæ reſtitutus fui. Hæc ille.

163 Sed cautela debita adhibenda.

Diligentiſſimè tamen eſt advertendum in tali caſu: quòd utilius erit, ac tutius, adiicere proteſtationem, qua expreſsè proteſtetur, ſe nihil commune cum diabolo habere velle: maximè ſi petat, ut tollat maleficium, vel quid aliud hujuſmodi; quod non nudam ceſſationem; ſed quiddam actus poſitivi ſignificat; immò conſultius erit, ut petatur ab eo, quo remedio ſit uſurus; ſi nolit dicere, non eſt utendum ejus opera: quia hoc ipſo ſatis indicat, ſe uſurum medio illicito. Si verò indicat remedium, tunc ſi ſatis prudens es, ac doctus, ipſe conſidera, ac diſcerne: an licitum ſit, necne. Si non es idoneus judex, doctiores, & prudentiores conſule. Si dubitetur, an ſit remedium naturale, conſulantur Medici. Si verò an ſit divinum, conſulantur Theologi.

§. XIII.

164 Mens Auctoris circa hoc declaratur.

EGo autem, ut verum fatear, nunquam alicui conſulerem maleficiato accedere ad maleficos, ut maleficium tollant pro ſanitate obtinenda; quamvis ſit licitum juxta prædictorum ſententiam Auctorum: quia res valdè periculoſa eſt; ideò Exorciſta memor eſſe debet illius dicti Virgilii:

Quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Nam licèt debitas in conſulendo adhibeat diligentias, ac circumſtantias; ægroti tamen, vel eorum conſanguinei, vel amici nonniſi raró eas obſervare conſueſcunt; ſed nimio amore, ſeù deſiderio ducti ſanitatis ſibi, vel parenti, aut amico acquirendæ, maleficos impellunt ad tollendum maleficium, ac ſanitatem reſtituendam, ſive medio licito: ſive illicito utantur. Hanc veritatem docet experientia rerum magiſtra, quam unico comprobabo exemplo de quodam Cive Bergomate, qui dum hæc ſcriberem adhuc erat inter vivos.

Hic cùm maleficio affectus fuiſſet, ut ipſe ſuſpicabatur à quadam ſaga meretrice, cum qua aliàs carnaliter converſabatur, ſed pænitentia ductus eam penitus deſeruerat, ut ab hujuſmodi morbo eriperetur, acceſſit ad quendam Exorciſtam, cui ſuam ſuſpicionem enarrans, præcepit ei, ut ad ſagam prędictam accederet, eique verbis blandis ſuaderet, ut maleficium tolleret; & ſi hujuſmodi blanditiis à propoſito dimoveri nollet, tunc minis, ac verberibus ad maleficium deſtruendum eam compelleret. Quod facto comprobavit. Nam cùm blanditiis ei complacere nollet, diſtricto gladiolo atque ad guttur poſito, ſtatim ea promiſit, ſe illi ſanitatem reſtituere: verumtamen opus eſſe ut ad dæmonem confugeret, ipſum adoraret, ei ſacrificium offerret, ac ſuppliciter rogaret, ut ipſe maleficium tolleret; ideoque neceſſe eſſe, ut ipſe veſtes Sacerdotales, candelas cereas, & candelabra, thuribulumque cum incenſo ſibi deferret, ut dæmoni ſacrificium offerre valeret; qui ſine mora omnia prętitit, prout ipſa pręceperat. Quibus omnibus peractis ſanitatem corporis eſt aſſecutus; ſed cùm conſcientię ſtimulis agitaretur in anima,

ad

Digitized by Google

ad quendam Confeſſarium Theologum confugit, qui ei mandavit, ut Sagam illam Sanctæ Inquiſitionis Tribunali denuntiaret: (qui prudentiùs egiſſet, ſi ei conſuluiſſe ſponte comparere Reverendiſſimo P. Inquiſitori ſeipſum accuſando de errore commiſſo, ac Sagam denuntiando de patrato delicto.) Ad quod tribunal Saga vocata, ſeipſam excuſavit dicens, ſe, quicquid præſtiterat, coactam ab illo Juvene præſtitiſſe, à quo etiam, & veſtes ſacerdotales acceperat cum reliquis ad ſacrificium dæmoni offerendum requiſitis; Idcircò ut mortem ab eo ſibi intentatam evaderet, ea, quæ ille enarraverat, præſtitiſſe. Quibus auditis & proceſſu formato, Saga in exilium fuit demandata, ac Juvenis in Monaſterium ad pœnitentiam de delicto patrato peragendam detruſus.

Ex quo facilè eſt colligere quàm ſatius ſit maleficio affectis conſulere, ut ad Deum Optimum, Maximum confugiant, qui eſt refugium noſtrum, & virtus adjutor in tribulationibus: ad virtutem, & efficaciam Sanctiſſimi Nominis Jeſu: ad poteſtatem eccleſiaſticam, qua dæmones effugantur, & maleficia deſtruuntur: cæteraque remedia, de quibus latè *ultima diſput.* pertractabitur.

Cùm ergo magica curatio ad ſanitatem conferendam utatur tantùm remediis diabolicis, juremeritò eſt abominanda non tantùm ſpeculativè; ſed etiam practicè tum ex parte agentis primarii, nempè, dæmonis, qui ſua virtute morbum tollit; & ſanitatem inducit: ac ſecundarii, malefici, qui dæmonem invocat, & ea peragit, quæ præcipiuntur à dæmone: tum ex parte medii ſacrilegi: & ſuperſtitioſi: tum ex parte finis impii, noxii, & ſcandaloſi. Ac propterea intoleranda. & punienda in Exercentibus viris, mulieribus, & pueris: in Addiſcentibus publicè, privatim: in faventibus directè, & indirectè: & in Requirentibus immediatè, ac mediatè: quia ſemper pactum inter dæmonem, & maleficum in hac curatione magica expreſſum intercedit: Sicut implicitum in ſuperſtitioſa: ut in ſecunda parte demonſtrabitur.

PARS SECUNDA.

Superſtitioſa.

Dæmon non tantùm accurrit, dum à maleficis expreſsè, ſed etiam dum tacitè ab aliis invocatur.

165 EA eſt diabolicæ ſuperbiæ tam individua, & innata proprietas ſemper amandi excellentiam; nullumque aut ſuperiorem, aut conſortem ſuſtinendi, quòd ejus ſtimulis agitatus inveteratus hoſtis, ut divinam æmuletur ſimilitudinem, & pro Deo habeatur, non tantùm à Maleficis verbis expreſſis, ac formali adjuratione evocatus, morbos ſanare: futura prædicere; in neceſſitatibus auxiliari: à periculis eruere: aliaque patenti, & manifeſta operatione quæ ab ipſis deſiderantur juxta eorum conventiones peragere palàm, non dedignatur, ut præcedenti parte demonſtratum eſt. Verùm etiam per ipſos Magos, atque Maleficos quaſi per inferni præcones alios à Deo avertere, eoſque per ſuperſtitioſas curationes, variaſque actiones diabolicas ad ſeipſum adducere, conatur: quos ut ſibi obliget, licèt nullo pacto expreſſo ejus miniſterio irretitos, tamen ad eorum preces tacitas ſubdolus hoſtis accedit, & occulto modo præſtat illa, quæ ab iſtis oratoribus poſtulantur, qui dum ſe operibus immiſcent dæmoniacis; eiſque ad ſanitatem obtinendam: vel quodlibet aliud ſibi optatum impetrandum utuntur, cultum, quem Deo exhibere deberent, dæmoni ſaltem implicitè impendunt, quod ad rationem ſuperſtitionis ſpectat. Ut autem hujuſmodi curatio, vel actio ſuperſtitioſa quænam ſit, diſtinctè dignoſcatur, in hac ſecunda parte hujus diſputationis inveſtigandum Cauſa, Modus, Effectus: quod fiet totidem capitibus.

Quibus auxiliatur per ſuperſtitioſam curationem, Quæ diſtinctè dignoſcitur dum inveſtigatur ejus Cauſa, Modus, Effectus.

CA-

CAPUT I.

Quoad Cauſam.

DIgnum ſanè illud dictum poeticum 2. *Georgicon.*
Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſas. 166
Cognita enim cauſa, ſtatim cognoſcitur effectus, & ex qualitate cauſæ arguitur qualitas effectus ipſa veritate docente *Matt.*7. *Nunquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit. Non enim poteſt arbor bona malos fructus facere; neque arbor mala bonos fructus facere.* Si ergo ſuperſtitioſę curationis eſſentiam, quidditatem, ac qualitatem cognoſcere cupimus, cauſam ipſius ſive Internam: ſive Externam inveſtigare contendamus. Cauſam autem voço concurrentes ad illam curationem, qui alii non ſunt, quàm dæmon, & homo hujuſmodi exequentes operationem: Dæmon quidem interna, ſeù proxima: homo verò externa, ſeù remota: Sicut totidem ſectionibus explicabitur.

Curatio ſuperſtitioſa cognoſcitur ex cognitione cauſarum.

Sive Internę, Sive Externę.

SECTIO I.

Internam, ſeù Proximam.

QUemadmodum in perpetrandis maleficiis dæmon cauſa proxima, & interna 167
nuncupatur; eò quia latenter operando, humores ſive utiles, ſive noxios exagitat immediatè; eoſque in principes partes potiſſimùm; nec non in alias ignobiliores traducit, hiſce venas, alioſve ductus obſtruit: quandoque inſtrumentorum permutat ſtructuram; aliarumque partium ſolvit, ac ſeparat unitatem ex quo innumerabiles morbi, hique graviſſimi, cruciatuſque acerbiſſimi excitantur: Ita pariformiter in ſanitate conferenda cauſa interna, & proxima jure meritò eſt appellandus. Cùm enim ſpiritualis ſit ſubſtantia, quæ inſtrumentis corporeis non impeditur, ex ſua inſita vi in corpora inviſibiliter ſe inſinuare poteſt; ibique intrinſecè operando, noxios expellere humores; purgare inteſtina; vertigines removere; capitis, ac ſtomachi arcere dolores; cruditatem omnium morborum matrem auferre; ac denique humores ita temperare; & in debita proportione conſervare; ut neque quantitate, neque qualitate peccent. Sicque morbi quicunque longè abeant; ratioque ſanitatis perfectæ exhibeatur. Quòd tamen diverſimodè peragit in ſuperſtitioſa curatione, & in magica. In magica enim accedit expreſsè invocatus; intercedit ejus adoratio; oblatio rei alicujus fit in ejus cultum, & honorem; Sacramentorum abuſus; apparitio dæmonis, vel ſaltem ipſius locutio; operatio aliqua in Dei odium, Beatiſſimæ Virginis, ac Sanctorum contemptum, aliaque hujuſmodi facinora execranda palàm interveniunt. At in hac ſuperſtitioſa curatione nullum horum advenit; ſed tacitè, & occultè invocatur dæmon. Nec qui ſanari expectat, vel aliud quærit beneficium, quicquam cum dæmone palàm; & apertè commune habet; ſed ipſemet dæmon ex pacto, quod expreſſum habet cum malefico, ſemper præſtò aſtandi, ſuumque auxilium impertiendi quotieſcunque quis utatur ſignis ab eo inſtitutis, vel quicquid aliud peraget à maleficis præſcriptum, vel in libris magicæ artis contentum, & expreſſum, occultè accurrit, ſuum præſtat auxilium ſaltem pro aliquo tempore; paratumque ſe exhibet, ſemper in hiſce curationibus, ac neceſſitatibus concurrere ſive in Gravioribus, ſive in Levioribus: ut ſequentes articuli patefacient.

Sicut dæmon ut cauſa interna, & proxima malum operatur in homine.
Ita pariter ut talis cauſa ſanitatem confert.

In curatione magica invocatus expreſsè.

In Superſtitioſa invocatus tacitè.
Paratumque ſe exhibet concurrere.
In neceſſitatibus.
Gravioribus.
Levioribus.

ARTICULUS I.

In Levioribus.

§. I.

168 SIcut in arte medicinæ juxta Hippocratis effatum in ſuis aphoriſmis: aph.6.ſect.1. *Extremis morbis extrema remedia ſunt adhibenda:* ſic dæmon archimedicus excellentiſſimus tum in curandis gravioribus infirmitatibus: tum in neceſſitatibus urgentioribus hominibus ſublevandis: tum in difficultatibus obſcurioribus diſſolvendis remedia ſuis ſymmiſtis magis, & maleficis tradit graviora, ac difficiliora; cæteriſque hominibus proponenda,& exhibenda jubet. Quæ quò graviora ſunt, ac difficiliora, eò majora, ac plura incidunt media inutilia, ac ſuperſtitioſa; quæ quidem ad majora perpetranda flagitia viam parant.

Dæmon per ſuos maleficos proponit hominibus remedia Graviora, Difficiliora in infirmitatibus.

Hoc fateri poteſt quidam Pheron Rex, de quo Herodotus lib.2. *Is à dæmone fuerat excæcatus; quòd iratus ſpiculum in Nilum flumen contorſiſſet. At poſtquam undecim annis ſic luce caruiſſet, oraculum, quod in Buti urbe conſuluerat, fertur reſpondiſſe, viſum ei rediturum, ſi oculos abluiſſet lotio mulieris, quæ à ſolo ſuo marito cognita fuiſſet. Expertum ergo primo loco propriæ conjugis urinam, cùm nihil amplius cerneret: cæterarum deinceps; tandem oculos recepiſſe. Ibique omnes mulieres illas, præter eam, cujus urina ſalutaris fuerat in unam urbem coegiſſe, quæ rubra gleba dicitur: & eas illic unà cum urbe omnes concremaſſe: & medicam illam ſuam ſibi matrimonio copulaſſe.*

Probatur variis exemplis.

Quis non fateatur hæc remedia execranda, & prorſus abominanda, quæ ad tam ſæva flagitia, ac impia facinora perpetranda homines perducunt? Cur enim magis efficax reſtituendo oculorum lumini lotium ejus mulieris, quæ virum tantùm ſuum quàm quæ alios eſt paſſa? Nonnè hæc machinæ, doli, fallaciæ, præſtigiæ, ac ſuperſtitiones meræ: ubi dæmon occultè accurrit, ſuumque præſtat auxilium ut mentes hominum aucupetur, ſuumque apud eos valeat propagare imperium? Idem ferè apud Mich. Iſſelt. anno 1586. legitur, in Livonia fuiſſe locum, ubi nimbis, tonitruis, ac tempeſtatibus dæmonia truculenter graſſabantur, niſi in locum quendam innocuus infantulorum cruor à ruſticis infunderetur. Nonne hoc remedium apertè ſathanicum eſt?

§. II.

HOc probat etiam factum illius Stephani Novachi Madrenſis, de quo Nicolaus Remigius *lib.3 dæmonol.cap.3.* qui perpetui triennii morbo correptus ità quòd planè eſſet deſperatus, à quadam muliere per varia media ſuperſtitioſa ſanitati fuit reſtitutus. Gravis equidem morbus; ſed videas etiam, quàm gravis ſit curatio. Primò pyrum ei comedendum præbet; quòd cùm planè videretur ferreum, negat, morſu dividi poſſe; ſed dum hæc loquitur, ac paululum interim illud contrectat ſentit non ſine admiratione in lanæ mollitiem propè abiiſſe. Eo devorato (nam erat guſtu inſuaviſſimum) ſtatim illi ſtomachus tanto ardore conflagrare cæpit, quanto vix majorem candentes carbones excitare potuiſſent. Jubet illa lecto infirmum ſe componere, & è vicinia duas lectas accerſere matronas, quæ ea nocte illi vigiliam ſuam tradant; & ecce in cubili collocatus fit agenti animam haud ita diſſimilis. Sed ſufficiuntne iſta remedia ad ſanitatem obtinendam? Videas majora; ſed inhumaniora, ac intollerabiliora. Clam ſublatum ægrum humeris transfert mulier in aream proximam, ibique oblato immani urſo imponit. Tum repetitis ſpatiis ſæpiùs vehit, ac revehit, ipſa quaſi onere iniquiore opprimeretur non ceſſante ingemiſcere bellua: ut ſupra dixi *num.12. hujus diſputat.* Tandem

Digitized by Google

dem lecto componitur æger; & poſt alia remedia per dies adhuc octo adhibita, valetudinem conſecutus eſt. Quis aveat ſanitatem conſequi tam gravi, & periculoſa curatione? Quis non exhorreſcat remedia tam atrocia, & inhumana? Poterat quidem dicta mulier ex pacto occulto, & implicito ſanitatem conferre exhibito illo pyro. At cùm immani illi urſo ægrum impoſuit, qui aliud non erat, quàm dæmon, qui ad nutum mulieris ſic ab ipſo inſtructæ talia præſtabat, ſe pactum cum dæmone habere expreſſum, apertè demonſtravit. Quam enim virtutem naturalem ad ſanitatem conferendam habere poterant illæ evectiones immanis urſi? Nullam utique. Sed totum operatum eſt à dæmone ex pacto explicito habente cum malefica, cui implicitè conſenſit miſer ægrotus pro ſanitate corporis venalem dæmoni tradens ſanitatem animæ.

Hùc revocari poteſt id, quod anno Domini 1667. evenit in quadam Italiæ Urbe cuidam Medico, qui graviſſimo dolore torquebatur in dextera coxa, quo repentè fuerat affectus, dum pede voluit percutere quendam magnum Catum nigrum manducantem in ſolario domus interiora cadaveris cujuſdam filii abortivi, cujus anatomiam Medicus faciebat. Catus evanuit, & Medicus tam intenſo dolore affictabatur, ut requiem habere nequiret die, ac nocte. Fuerunt adhibita omnia remedia naturalia, quæ natura, & ars medica ſuppeditare poterat; ſed omnia incaſſum. Parentes ipſius, quibus valdè grave erat, amittere filium tanta virtute præditum, confugerunt ad quandam ſagam, quæ illum inviſens promiſit illi dare ſanitatem; ſed caverent, ne aliquis Sacerdos, ſive regularis, ſive ſæcularis illum viſitaret, aſſerens nullum poſſe maleficia ſolvere, niſi qui ſciant illa facere. Inſuper volebat dimetiri corporis ipſius Medici longitudinem, & latitudinem; ſicut fecit illa, de qua ſupra pag. 5. num. 15. *Sed ipſe noluit. Tunc ſaga ſubjunxit, ſufficit, quòd detis mihi duo ipſius veſtimenta, & ſolidos* Error reprobatus ſup. to. 1. n. 94. & ſeq. & infra diſ. 4. *31. ſed eos mihi numerate: deinde tot alios mihi numerate, poſteà tot ducatos, iterum tot cechinos, ac denuo tot ungara, ſed ſemper diſpari numero: deinde duo vaſa plena oleo, & tot alia plena vino generoſo, ac ligna ad comburendum. Sic omnia quæ petiit, illi tradiderunt: ipſa verò promiſit dare Medico ſanitatem poſt quinque, vel octo dies, quibus tranſactis, cùm ſemper Medicus proficeret in pejus, petierunt à ſaga, cur ſanitatem Medico non attulit? Reſpondit, quia oportebat, quòd illi etiam tribuerent omnia neceſſaria ad lectulum complendum, & exornandum, & poſteà ſanitatem daret; ſed ipſi inſtabant, ut priùs ſanitatem ei daret, eò magis, quòd tot, ac tanta acceperat, quòd ſe ſatisfactam fateri deberet; Si autem ſanitatem daret, ipſos eſſe tradituros omnia, quæ petebat, & etiam majora. At cùm ipſa nollet eorum dictis conſentire, ab aliquibus amicis perſuaſi ad me confugerunt, rogantes, ut Medicum inviſerem, ac ſacris benedictionibus munirem: acceſſi ſequenti die, & à matre ipſius Medici auditis, quæ habentur ſupra, conſideratis omnibus circumſtantiis prædictæ infirmitatis, Medico perſuaſi, ut deponeret illam incredulitatem, qua Medici communiter laborant circa maleficia; & crederet, quòd, ſi ille dolor, quo torquebatur in coxa, fortaſſe à dæmone produceretur, dæmon erat, tanquam canis ligatus in manu Dei, nec poterat aliquem* to. 1. pag. 28. *torquere, niſi Deo permittente; Deus autem poteſtatem dedit Eccleſiæ, ac miniſtris ejus* num. 105. *dæmones eiiciendi, ejuſque opera malefica deſtruendi. Idcircò cùm ego ipſius Dei, & Eccleſiæ eſſem miniſter, licèt indiguus, cùm præcepiſſem dæmoni in Nomine Jeſu, ne ullum in eo dolorem efficeret, ſtatim ceſſaret, ſi & ipſe firmiter hoc crederet: Qui reſpondit, ſe hoc credere: quare in Nomine Jeſu præcepi dæmoni, ut ceſſaret à ſua operatione, qui ſtatim ceſſavit. Ego autem interrogans Medicum, an dolor ceſſaſſet? reſpondit, quòd ſic; ſed coxa remanebat veluti ſtupida: ego autem manum impoſui ſuper coxam, iterumque præcepi, ut dæmon totaliter ceſſaret à quacunque operatione: ſic ſtatim ceſſavit: quod ipſe Medicus benè affirmavit. Quo audito, præcepi ipſi, ut è lectulo ſurgeret, & per domum ambularet velociter, quod ſtatim præſtitit, ambulans feſtinanter ſine ullo dolore. Ego verò præſentibus omnibus ejus parentibus feci eum genuflectere, Deum rogare aliaque adimplere, quæ habentur infra* diſp. 4. ubi de remediis particul *admonens*

ipſum

Digitized by Google

ipſum, non tantùm fidem, ac fiduciam in Deo eſſe neceſſariam; ſed etiam perſeverantiam in fide, ac fiducia.

Prædictis à me peractis diſceſſi relinquens Medicum ſanum, ac liberum à quocunque dolore; ſed ecce dum egrediebar ab oſtio cubiculi, ingreſſus eſt quidam Medicus, qui quid in mentem ejus inſtillaverit, ego ignoro; ſcio benè hoc, quòd ſequenti die iterum dictum Medicum inviſens, inveni illum incredulitate Medicorum imbutum, ac dicentem ſe iiſdem doloribus adhuc torqueri, & quæ dixerat die præcedenti, videlicet, quòd ad mea præcepta facta contra dæmonem ceſſaſſet dolor, ac ipſe ambulaſſet ſine dolore, Vide ſupra to.1.n.454. *ac genuflexiſſet, fuiſſe tantùm res imaginarias, quia fortis imaginatio facit caſum, & quæ dicuntur de ſtrigibus, ac maleficiis eſſe meras nugas, ac fabulas, & ſicut nullam fidem præſtaverat illi mulieri, quæ dicebatur ſaga: ita iſtis remediis à me adhibitis, eò quòd infirmitas erat tantùm naturalis: idem ſubjunxit mater ipſius, aſſerens dictam infirmitatem eſſe productam ex continua occupatione in facienda anatomia; nam ille fetor cadaverum, cui erat aſſuetus, invaſerat eum, ac prædictos immiſerat dolores. Ego autem dixi: ſi vultis hanc ſuſtinere opinionem, facite quidquid vobis magis expedit: verumtamen ſcitote, ſi non ſatisfeceritis divinæ Juſtitiæ, eò quòd ad ſagam dæmonis aſſeclam confugiſtis, de hac infirmitate non convaleſcet; ſed morietur. Idcircò poſt aliquot dies ad mortuos evolavit.*

Ex prædictis in caſu antecedenti facilè colligi poteſt, quomodo dæmon in illa graviori infirmitate accurrerat, non ut ſanitatem illi impertiret, ſed ut per ſuam miniſtram ſagam impediret ſub prætextu ſanitatis ei conferendæ, ne Religioſi illum viſitarent, eique remedia ſpiritualia adhiberent, ac Medicus mediante alio Medico Conſultore in ſua detineretur incredulitate, ſicque omnia remedia reſpueret ſpiritualia, divina, & eccleſiaſtica, quibus facillimè ſanitatem conſequi potuiſſet.

§. III.

170 In neceſſitatibus urgentioribus.

NEc ſat eſt dæmoni verſipelli, velle Deum æmulari in ſanitate ægrotis conferenda, verùm, & in neceſſitatibus. Scit enim, Deum pro ſua immenſa pietate, ac bonitate infinita omnibus ſuum polliceri auxilium, qui firma fide, ac ſine ulla hæſitatione in ſuis neceſſitatibus nomen ſanctum ejus invocantes, illud obtinere ſperant ſicut apertè per Prophetam *pſalm.49.* exprimit dicens *Invoca me in die tribulationis; eruam te, & honorificabis me*, & ſæpiùs alibi tum in veteri, tum in novo teſtamento repetit. Quod ratione ſuæ omnipotentiæ præſtare poteſt, eos facillimè à periculis imminentibus animæ, & corporis eruendo, ac præſervando. Proptereà, & ipſe qui ſummè malus, & cujus potentia à Deo valdè eſt ligata, ut ſaltem apparenter pro aliquo tempore ſummi boni, ac omnipotentis Dei æmulator exiſtat; nedum ſuis ſectatoribus, qui pactum cum eo expreſſum injerunt; ſed & aliis ſuam opem in neceſſitatibus majoribus præſtare, paratiſſimum ſe exhibet.

Tradit certos ritus: Inſtrumenta quædam: Characteres quoſdam. Quibus ad ſanitatem conſequendam uti neceſſe eſt.

Hinc per magos ſuos, ac maleficos certos ritus, quædam inſtrumenta, quoſdam characteres tradidit; quibus ſi utantur homines, ipſe eis occultè accurrit, & ſuccurrit in neceſſitatibus, ut eos poſteà ad interitum trahat. Unde quidam impii homines, & præcipuè milites, ac ſatellites ſe invulnerabiles, nec poſſe ab inimicis lædi, putant, ſi arma certo ritu incantent: Vel ſacrilego auſu Crucifixi imaginem compungant, vel comminuant, aut confringant: ut refert Codronchus *lib.3. de morbis venefic. cap.11.* Vel ſi ferant interulam lineam horrendis inſcriptam imaginibus, quam vocant, *inferni camiſciam:* Vel ſi periapta quædam ferant variis characteribus inſignita: aut orationes quas blaſphemè admodùm, ac mendaciter tribuunt D. Leoni, vel Carolo Magno inſignitas magnis (ſic loquuntur magi) Dei nominibus. Horum duorum ultimorum uſus maximè viget in Italia, nedum apud ſimplices, & idiotas; ſed etiam apud doctos, vel ſaltem titulo docto-

Digitized by Google

Doctoratus inſignitos. Unum ex his ſe noviſſe fatetur Delrius *lib.2. Diſquiſ. magic. quæſt.*21. ſtudioſum juris nomine Quirinum VI. Baccalaureum, qui cùm tali membranula fretus audacter ſe jurgiis, & pugnis immiſcuiſſet; ſæpè ictus nunquam ſaucius: tandem Romæ anno 1572. vel 1573. in ſymposio minimo vulnere fuit interremptus. Sic ille dux ſatellitum Salodienſis Brixiæ hiſce fulgimentis munitus poſt multas mortis evaſiones, ut dixi *tom.1.d.1.n.*154. tandem ſecuri percuſſus interiit.

Idem prorſus enarravit mihi Reverendiſ. P. Agapytus Ugonus Inquiſitor S. Officii Venetiarum, qui hanc diſputationem examinavit, seriò conſideravit, ac laudavit, ſicut & totum opus approbavit, dixit enim mihi, eundem caſum hoc noſtro ævo Taurini accidiſſe cuidam Duci cohortis. Hic nanque cùm accepiſſet à quodam Mago Cuticulam, ſeù chartam virginem baptizatam, de qua infra num.288. *vel interulam lineam horrendis imaginibus inſcriptam, de qua* ſupra tom.1.n.154. *qua mediante promiſerat eum in bello, & certaminibus invulnerabilem futurum, ut probaret, an verum eſſet, quod aſſerebat, ſecretò poſuit illam in veſtimentis cujuſdam ſui ſervi ipſo inſcio, & cùm ad menſam Dux prædictus ſederet, præcepit ſervo, ut ſibi vinum deferret, quod ſtatim ſervus deferens, Dux fingens ſe eſſe magnopere iratum, & indignatum, eo quòd tale vinum, & non aliud, quod fingebat ſe voluiſſe, detuliſſet, parvum ſclopum accepit, & laxata in eum rota igneis globulis ſervum percuſſit, quo facto ſervus perterritus in terram cecidit, ſe mortuum credens, ad quem aſſiſtentes accurrerunt, quærentes vulnera, ſi quæ eſſent, ſed nullum invenerunt vulnus, ſed igneos globulos inter camiſciam, & pellem corporis exiſtentes, ſervumque ſanum, ſicut prius, nullloque vulnere affectum. Quo viſo omnes Milites ejus cohortis dicta periapta quæſierunt; in illis (Deo ſpreto) totam fiduciam poſuerunt, qua fiducia freti unà cum prædicto ſuo Duce ad bellum ſecuri perrexerunt, cum inimicis audacter pugnaverunt, in qua pugna omnes, unà cum Duce ab hoſtibus percuſſi, & interempti, corpus & animam ſimul amiſerunt.*

Hæc ſunt dæmonis auxilia, quibus ſuos tuetur aliquandiù in corpore, ut tandem in corpore, & anima ad ultimum exitium perducat.

§. IV.

171 In difficultatibus obſcuriorib. quæ maximè tenent Judices, dum non poſſunt à maleficis veritatem extorquere. Quos adjuvat Variis modis, ut taciturnitatis maleficium ſolvere queant.

TAndem ſicut in ægris ſublevandis, & hominibus ſanis protegendis ſe antiquus hoſtis piiſſimum, ac potentiſſimum præbere conatur: ſic ut ſapientiſſimum ſe prædicet, nedum apud maleficos ſuos aſſeclas, dum eos in tormentis conſtitutos indolorios reddit, vel mutos, ne veritatem delictorum fateri queant; ſed & apud Judices ipſos, dum in obſcurioribus verſantur difficultatibus, quæ maximè illos tenent, cùm à maleficis de maleficio ſuſpectis, & indicatis torturæ addictis confeſſionem delictorum extorquere non poſſunt; tunc nequiſſimus ſathan, & his per ſuos accurrit, varia tradens remedia, quibus taciturnitatis maleficia ſolvere queant: & ex ore eorum flagitiorum valeant percipere veritatem.

Alii ergo, præcipuè Germani nonniſi à ſathanicis magiſtris edocti jubent, ut malefici à lictoribus ſublimes de domo tollantur, ac abrepti à terra Anthæi inſtar in carcerem deportentur: ut ſupra dixi *n.*140. *hujus diſp.*

Alii hoc curæ eſt, ut detracta omni veſte, tunica interiore induant, quam uno die neverint, texerint, ac conſuerint: Nam operoſum, & difficile eſſe convenit, quod tantam difficultatem vincere, atque expugnare queant.

Sunt, & qui ab imis plantis pedum ad verticem capitis uſque depilatos, ac deraſos tormentis exhibeant, non ut ſigna maleficii, ſi quæ lateant, pateſiant; ſed quòd dæmonem in crinibus, ac pilis receptum habere credant. Quod jam olim Domitiani Imperatoris juſſu in Apollonium Thyanæum uſurpatum teſtatur Philoſtratus *in vita Apollonii lib.*8.*c.*3. *& lib.*7.*c.*14. Nam & is ſibi à crinibus viſiones naſci non ſemel ante dixerat, ferrumque ob id iis abmoveri valdè metuebat.

Non deſunt & qui injecta in os aqua frigida, inde putent deturbari dæmonem. Sic Roſa Gerardina in agro Stinenſi Non. Novemb. 1586. fatetur hac una re adductam ſe, ut verum fateretur; aliaſque omnes premendi rationes ſe pro nihilo habuiſſe.

Aliud experimentum à pluribus fieri conſuevit. Quadrupedes conſtringuntur, ac in lacum frigida oppletum immerguntur: ſi incolumes enatant, pro manifeſtis: ſin ſubmerguntur, pro inſontibus habentur. Quod etiam Deſiderius Gandonius Salſuriæ ad Bariſium Non. Mart. 1588. inter alia, quæ affirmabat ſortilegorum propria pro indubitato enarravit. Sic & apud Illyrios, ac Triballos mulieres faſcinatrices fuiſſe, quæ ne veſte quidem degravatæ mergi poſſent, refert ex Iſigono Plinius *Hiſt. natur. lib. 7. cap. 2.*

Denique aliud à ſe obſervatum memorant Sprenger & Inſtitor: ut, ſcilicet, maleficæ averſæ ad quæſitorem rapiantur. Quæſitoris ſiquidem animum illas miſeratione occupare: immò potiùs faſcinare, ſi eum vel tantillum aſpectu prævertere queant. 3. *par. Mall. malef. qu.* 15. Non minùs, quàm qui hominem videre prior occupat baſiliſcus: aut etiam lupus.

§. V.

172 *Qui omnes ut ſuperſtitioſi refelluntur.* AT ſi quis ſtudioſiùs horum omnium cauſam exquirat, non aliam, puto, probabiliorem reperiet, quàm dæmonem talibus experimentis occaſionem conſultò præbere; materiamque veluti ſubminiſtrare, qua homines ad tentandum Deum procliviores efficiantur: dum ſcilicet ſive in infirmitatibus, ſive in periculis corporis, ac vitæ diſcriminibus, ſive in difficultatibus ambiguis ea omittunt, ac negligunt, quæ ad manum ſunt remedia, vel naturalia, vel moralia, vel ſpiritualia; & aliena, inſolentia, & quæ dæmonem auctorem, monitoremque potiùs habent, ſectantur, ac probant.

Quid enim virtutis habet naturalis ad taciturnitatis maleficia diſſolvenda, maleficos à lictoribus ſublimes de domo tolli? Quid eos induere tunica interiore uno die texta ac conſuta? Quid depilare à planta pedis ad verticem uſque, hac de re tantùm, ne dæmon ſe abſcondat in pilis? Nonne poteſt manere ſub lingua? Nonne in quacunque minima particula corporis maleficæ? Nonne etiam propè corpus, & operari in corpore? Quid aqua illa frigida in os injecta ad confeſſionem extorquendam? Nonne potiùs raucedinem inducere, & vocem præcludere poteſt, ne verba valeat proferre?

Quid quadrupedes conſtrictos immergi? Nonne poſſet dæmon etiam noxios ſubmergere? Quid tandem maleficas averſas ad quæſitorem rapi? Nonne hæc omnia prorſus machinæ ſunt diaboli: ut homines à Deo avertat, hiſceque rebus vanis mentem eorum implicet? Idcircò hæc omnia ut ſuperſtitioſa à viris catholicis ſunt deteſtanda: quia quicquid in eis operatur, à dæmone eſt inventum, ut cultum Deo debitum à maleficis explicitè; à reliquis verò ſaltem implicitè ſibi arroget, & uſurpet.

ARTICULUS II.

In Levioribus.

§. I.

173 *Dæmon, ut honorem aucupetur ab hominibus, eis accurrit implicitè in-* ITa avidus eſt honoris, & tam ab hominibus coli deſiderat antiquus ille ſerpens, ut non ſolùm in gravioribus: verùm etiam in levioribus non dedignetur eis accurrere, & occultè ſe immiſcere, adeòque, ut planè futilibus, abſurdis, & ſcurrilibus perſæpè cooperari ſatagat.

Quod præſtat, dum implicitè ab hominibus invocatur tum ægritudinibus levioribus

Digitized by Google

ribus pellendis: tum in maleficiis arcendis: tum in gregibus cuſtodiendis. Quid non operatur in morbis ſanandis? Docet per ſuos magos, ac maleficos.

vocatus in ægritudinibus levioribus pellendis.

Si qui faciant oblationem ex bonis eleemoſyna impetratis, credentes, ea majoris eſſe efficaciæ ad effectum conſequendum; ſanitatem optatam obtinendam:

Si putent crucem ex eleemoſynis emptam, vel factam ſanctiorem, & efficaciorem.

Si offerant ſanctis ceram, vel aliam materiam, illi immiſcentes capillos hominis: vel pilos animalis, ipſius ægri, &c.

Per annulum deſponſationis mejant, &c. ut liberentur maleficio.

Pro quibuſdam capitis doloribus, & ſimilibus morbis curandis, ad porcorum lintrem, ſeù obbam collum applicent: In nomine Patris, &c.

Ægrotantis cingulum metiantur ad cognoſcendum, à quo ſancto ſit ſanitatis impetranda, adhibitis aliis definitis ritibus.

Stramen bipenni dividant, ut ſanentur manuum, vel digitorum tumores.

§. II.

NEc officit, quòd res applicata ſit omninò inutilis, & ridicula: dummodo homo illi, & non Deo fidem habeat: quia hùc tendit verſipellis, ut per 174
hæc vana & inutilia homo illi, & non Deo fidem habeat: quia hùc tendit, ut veræ fidei fundamentum infirmius reddatur, & per fidem, quam directè, & explicitè in his inutilibus, & vanis ponunt, ſibi ſaltem indirectè, & implicitè fides habeatur. Quod probat factum cujuſdam vetulæ opthalmia laborantis, de qua Delrius *lib.6. Diſquiſit. magic. c.1. ſect.1. q.1.* quæ cùm ſtudioſum quendam conveniſſet, ab eoque petiiſſet, ut quæ in ſchedula, quam illi porrigebat, continebantur, ſibi non gravaretur, exſcribere, certam ſe eſſe, ſi de collo illam geſtaſſet, oculorum lippitudine liberandam: & ſtudioſus ſcripti illius characteres vel obſoletos cernens: vel obſcuriores (ut ſolent) legere non valens: eorum loco hæc verba ſcripſit in ſchedula: *diabolus huic vetulæ oculos eruat*, &c. ſimulque philacterium mulierculæ tradidit. Quod cùm de collo ſuſpendiſſet, ſpe plena poſt paucos dies ſanitati fuit reſtituta. Nimirum voluit Sathan hanc anum decipere, & in ſuperſtitione ſua obfirmare.

Etiamſi res applicata ſit inutilis, & vana, quia his utitur, ut fidei fundamentum deſtruatur.

§. III.

QUid non præſtat in maleficiis arcendis ab hominibus, ac pecoribus eorum? Docet: 175

In maleficiis arcendis. Variis adducuntur modi.

Si menſtruo cruore domus alicujus poſtes inungantur cum certis aliis ritibus dæmoniacis, magorum artibus, & inſidiis aditum omnem præcludi: ut ſcribit Ludovicus Banairolus Ennead. Muliebri cap.2.

Pellem capitis lupini affixam villæ valuis, vel lupi roſtrum cum certo ritu idem præſtare: ita. Plin. lib.20. hiſtor. natur. cap.9.

Hyenæ ſanguinem inunctum impedire omnes magorum artes: apud eundem Plinium lib.28. cap.8.

Fel canis nigræ amuletum eſſe domus totius eo ſuffitæ; purificatæve contra cuncta maleficia. Eandem vim eſſe amianto lapidi: ac ſanguine atri canis reſperſis parietibus; ejuſque genitali ſub limine januæ defoſſo certo ritu apud eundem lib.30. cap.20. & lib.20. cap.9. & lib.28. c.7.

Pro quibuſdam verò pecudum morbis ignes ſtruere ex peculiaribus lignis, & in eum animalia impellere: vel in orbem circumducere: & quod primo loco tranſit animal, hoc ſanctis offerre.

Digitized by Google

§. IV.

176 *In gregibus cuſtodiendis.*

UT autem armenta, gregeſque ſola in paſcuis à lupis invadi non poſſint: ſuadet: S. Lupi lipum pinſere hoc ritu: coquunt libum triangularem, prætexto Trinitatis ſacratiſſimæ honore, & ei quinque foramina imprimunt in memoriam (ſic colorant) vulnerum Chriſti: poſteà in B. Lupi honorem libum dant in eleemoſynam primo mendico, non ex propoſito; ſed ignarò, & fortuitò occurrenti.

Hujus ſuperſtitio oſtenditur.

Et hoc frequens eſt, ait Delrius *lib.3. diſquiſ. magic. par.2. qu.4. ſect.7.* in pagis propè Thenas, & Lovanium. Superſtitio ſe prodit in eo (ut cætera mittam) quòd fortuitò mendicanti dari debet; nam quid hoc vel ad cuſtodiam pecoris, vel ad honorem Dei attinet? Quis autem non rideat hujuſmodi amuleta? Cùm enim ſint res corporeæ, ac ſenſibiles, quam virtutem habere poſſunt contra dæmones, qui ſunt ſpiritus incorporei, & inſenſibiles? ſi ergo aliquem operantur effectum, nonniſi ex pacto dæmonis cum mago, aut malefico inito. Sicque cum cæteris implicitè tali pacto conſentientibus concurrit, ut magis homines in aliquod peccatum pertrahat.

§. V.

177 *Probatur exemplo.*

AUdiamus ipſum patrem Mendacii veritatem hanc proferentem apud Georgium Pictorium ex Abbate Spamhenſi de Bubulco quodam, qui in Scipione ſuo, vel baculo paſtorali ſchedulam nomine D. Blaſii inſcriptam habebat, cujus baculi vi, & potentia porcos ſuos ab omni luporum vi, & raptu tutos credebat; ac tantùm ſchedulæ numinis tribuebat, ut etiam porcos in agris ſolos paſcendos abigeret. Tamen contingente quodam tempore, cùm gregis paſtor abeſſet; & quidam præteriens dæmonem cuſtodire vidiſſet, illique dixiſſet: quid ipſe hic cuſtodiret, qui hominum ſalutis perſecutor foret peſſimus? reſpondit: porcos cuſtodio: retulit alter, cujus juſſu? dæmon, inquit, ſtultæ paſtoris confidentiæ. Nam ſchedulam quandam ſuo bacilio incluſit, cui divinam aſcribit virtutem; vel inde quòd Sancti Blaſii nomine eſt inſcripta: & eam porcos ſuos à luporum injuria defendere contra legem ſuam credit; mihi falſa ſuperſtitione inhærens, ubicùm per me fuiſſet vocatus, & denuò vocatus, & non comparuiſſet, me S. Blaſii vice hùc cuſtodiendum contuli. Ut enim ſemper lubens Dei, & Sanctorum vices gero: ita & nunc libentiſſimè pro ſuo S. Blaſio illi porcos cuſtodio: ut ſtultum hominem in ſua vana confidentia extollam, ac roborem, ac eò perducam, ut talem Schedulam pluris, quàm Deum faciat.

§. VI.

178 EN ſathanas quomodo diligentem ſe præbet in mortalibus auxiliandis, ut eos à Deo avertat, ſuoque famulatui ſaltem implicitè aſciſcat. At non eſt putandum, erraſſe paſtorem, quòd S. Blaſii devotus eſſet cultor; eique ſe, & ſua commendaret; nam ſanctos honorare, obſecrare, & auxilio cuſtodiæque eorum nos committere, pium, & ſalutare eſt, quicquid hæretici garriant. Verùm quia fiduciam ſchedula collocabat: & quia ſchedulæ divinitatis aliquid tribuebat: & quia Deum tentabat, relictis ſuibus in ſchedulæ tutela: nec etiam Sanctorum auxilium precibus impetrandum ſibi, ſed nudo nomine chartulæ inſcripto opinabatur. Hac de re dæmon illum per hæc infima, vana, ac ſuperſtitioſa ad majora crimina trahere contendebat. His enim obſequiis, quæ hominibus exhibet: ut rectè obſervaverunt D. Auguſt. *lib 83. q.q. q.79. &* D. Leo *ſerm.19. de Paſſione Domini*, conatur dæmon homines ad id perducere, ut tandem majoribus irretiti criminibus totaliter dæmoni ſe devoveant.

Quare cùm hujuſmodi curationis ſive in gravioribus ſive in levioribus ægritudinibus, neceſſitatibus, obſequiis, vel præſervationibus cauſa interna, ac proxima ſit dæ-

Digitized by Google

ſit dæmon, qui ad hoc ſolùm collimat: ut homines à Deo avocet; cultumque Deo debitum ſibi arroget: cur non eſt dicenda ſuperſtitioſa hæc curatio ex parte talis cauſæ proximæ, & internæ? Quis ibit inficias?

SECTIO II.

Externam, & Remotam.

QUamvis non deſinant dæmones, qui nequitiæ ſunt ſpirituales omnes, omni tempore, omnibuſque modis tum apertè, tum occulta pugna, tum mixto certamine homines adoriri in anima, in corpore, in rebuſque exteris, ut latè diſputatum eſt *tom.1.d.2. par.3. per totam*. Nihilominus ut faciliùs conſequantur optata per vanas etiam ſuperſtitiones mentes hominum implicare, ac illaqueare ſatagunt. Quarum ſicut ipſe dæmon cauſa eſt intrinſeca, & proxima: quia latenter, & occultè operatur; & immediatè effectum in hiſce curationibus intentum producere conatur: ſic externa, & remota nuncupandus eſt homo, non qui ad maleficum gratia curationis accedit; ſed qui ſeipſo ea peragit, quæ ad illam conſequendam à dæmone deſiderantur. Talis autem dum hæc operatur, cum dæmone implicitum habet pactum ſive ope ejus utatur ad Cognitionem: ſive ad Opus: ut duobus articulis palàm fiet. 179

Sicut dæmon eſt cauſa interna, & propinqua.

Sic homo eſt cauſa externa & remota qui ſe ipſo ea operatur quæ à dæmone præſcribuntur, Sive ad Cognitionem, vel Opus.

ARTICULUS I.

In Cognoſcitivis.

§. I.

CUm nihil tam in votis ſit hominibus, quàm ſcire omnia præſentia, præterita, futura, & poſſibilia dicente Ariſt.1. *Metaph.*1. *omnes homines natura trahi, & duci ad ſcientiæ, cognitioniſque cupiditatem*. Quis ignorat, ununquenque notitiæ eorum præcipuè, quæ ad ſuiipſius, ac bonorum ſuorum conſervationem, recuperationem, & à malis præſervationem maximè ſpectant, operam navare. 180

Idcircò non mirum, ſi quàm plures ex hominibus, ſi quandoque morbo aliquo afficiuntur, nimis ſuæ anxii valetudinis recuperandæ, vel ut morbi cauſam agnoſcant: vel ut remedia addiſcant, quibus valeant curari, quovis remedio etiam ſuperſtioſo ſæpiſſimè utantur.

Hinc aliqui, ut experientia diſcant: an ægritudo ſit à dæmone, vel à cauſa naturali, quædam capiunt experimenta deceptione plena.

Homines natura ſcire deſiderant præcipuè quę ad ſui conſervationem ſpectant.

Hac de cauſa quędam capiunt experimenta ſuperſtitioſa.

§. II.

QUidam, ut referunt Joan. Nider *in ſuo formicario*, Sprenger *in malleo maleſ. par.2.q.2.* & Codroncus *lib.2. de morbis veneſ. cap.2.* Vas plenum aqua imponunt ſuper locum corporis affectum, plumbumque in cochleari ferreo liquatum huic infundunt vaſi, interim verba quædam obmurmurantes, & ſubitò in plumbo coagulato diverſarum rerum ſpecies prorumpunt: ſic pro varia guttarum conformatione judicant primò: an ſit malum ex cauſa naturali; vel ex maleficio profectum: deinde cujus generis maleficium ſit. Quis autem, niſi prorſus ignarus hunc explorandi modum approbabit? Quis ſuperſtitioſum illum non judicabit? Scio aliquos non deeſſe, qui exiſtimant, à Saturno hanc vim plumbo inditam eſſe, ut maleficia prodat, aſſerentes, ſeptem metalla eſſe ex ſeptem planetis. Et quia Saturnus dominatur plumbo, ejus proprietatem eſſe, ut ſi plumbo ſuper maleficium aliquod fuſum fuerit, per ſuum influxum maleficium demonſtrent. 181

Ex plumbo liquato infuſo in aquam

At quàm alienum ſit à veritate, experientia facta probat. Nam in hanc, vel illam guttulas formam coagulari pro natura morbi; merè, & verè eſt opus non naturæ; ſed intelligentiæ. Suppoſito enim, quòd Saturnus dominetur ſuper plumbum: non tamen convincitur, ex hoc plumbum vim recipere demonſtrandi maleficium. Cùm ergo Deus non formet hujuſmodi figuras: neque Angelus bonus: neque natura hoc præſtet, quis non videt, hoc fieri à cacodæmone, cui ſaltem tacitè conſenſit experimenti auctor?

§. III.

182 Ex ablutione cum decoctione verbenæ.

NEc laudari poteſt aliud experimentum, quod à quodam didiciſſe fatetur Codroncus *lib.3. de morb. venefic. cap.*13. Ut ægrotus, nempe, cùm decoctione verbenæ (vulgò herba Sancti Joannis dicitur) abluatur, in qua ablutione ſi nihil reperiatur: decoctio non immutetur in colore, infirmum veneficio non eſſe affectum: quòd ſi magna copia pilorum, & præcipuè ſuorum inveniatur, eſſe argumentum efficax non ſolùm veneficii; ſed & graviſſimi; minimèque curam recipientis: quòd ſi pili ſint pauciores, morbum eſſe mitiorem, & curationem admittere. Quòd ſi decoctum illud ad nigrum colorem mutetur, ſignum eſſe præſentiæ dæmonis: quòd ſi in alios colores mutetur, alia indicare.

Quis verò non percipit, hunc etiam modum eſſe ſuperſtitioſum? cùm pili illi virtute verbenæ, aut ablutionis nec elici, vel procreari poſſint; ſed requiratur major potentia: ut eſt illa dæmonis, qui & morbum inferentes, & morbum curantes ſuperſtitionibus, ac criminibus fædare ſatagit. Addo, coloris hanc mutationem etiam naturali humorum prædominio (ut ajunt) in morbis non maleficis, ſed gravioribus contingere poſſe.

Ex columbo per medium ſciſſo.

Aliud experimentum ſumunt nonnulli, ut tradit Idem Codronc. *lib.*4.*c.*2. columbum per medium ſciſſum ventriculo ægrotantis apponunt, nonnulla verba obmurmurando. Qui modi, & alii conſimiles, quos mitto, manifeſtè magici ſunt, ac ſuperſtitioſi: cùm prorſus virtute naturali careant, nec ſub ſit ratio, cur miraculo res aſcribatur, maximè cùm certa verborum formula utantur.

§. IV.

183 Ex pennis gallinæ nigræ ſub cervicali poſitis.

NOlo tamen mittere experimentum quoddam, quod fieri ſolet à mulierculis in territorio Bergomenſi.

Anno Domini 1645. *Quædam mulier cujuſdam pagi diœceſis Bergomenſis jam per tres menſes gravi afficiebatur ægritudine, plurimis pharmacis adhibitis, ſed incaſſum, tandem acceſſit ad eam quædam mulier, quæ vulgò ſaga putabatur, promittens ſe ei ſanitatem impertiri, dummodo priùs agnoſceret, ſi morbus procederet ex maleficio; ideoque ſe velle facere experimentum. Præcepit ergo ejus matri, ut pennas, ſeu plumas gallinæ nigræ clam aſſumeret, ita quod nulli hominum eſſet notum, quas deinde poneret ſub cervical ægrotæ ipſa inſcia, hiſque ibi relictis duobus diebus; poſteà eas acciperet, diligenterque aſpiceret, ſi quid ultra pennas appoſitum invenirent, infirmitas erit ex maleficio. Sin autem, erit ex cauſa naturali. His auditis mater, quæ Deum timebat, acceſſit ad me, omnibuſque per ordinem narratis, prædicta tanquam ſuperſtitioſa contemnere, & ad Deum confugere conſului. Quæ ægrota cùm à dæmone obſeſſam ſe patefeciſſet, fuit poſteà divino favente auxilio ab eo prorſus liberata.*

Videas quot in uno experimento ſuperſtitiones? Quam virtutem habere poterant pennæ ſub cervicali conſtitutæ ad maleficium oſtendendum? cur pennæ potiùs gallinæ nigræ, quàm alterius avis, vel coloris? quid illa ſecreti obſervantia? cur per duos dies tantùm, & non amplius? quis poſuiſſet ultra pennas, & quas innuebat quiſquilias? A quo expectabat talem appoſitionem? Non à Deo, quia hæc media non inſtituit, ſicut nec Eccleſia: Non ab Angelis bonis, quia hiſce vanis,

nis,

nis, & ridiculis non ſe immiſcent, ergo à ſolo dæmone, qui hujuſmodi vana inſtituit, ut homines decipiat.

§. V.

TAndem alterum experimentum non eſt ſilentio prætereundum, quo Venetiis quædam mulierculæ uti ſolent, ut egomet audivi à nonnullis ægrotis, 184
eorumque conſanguineis, pro quibus tale ſumpſerunt experimentum.

Ex ægroti indumento aliquo.

Deferunt aliquid indumentorum perſonæ ægrotantis, puta, calceamenta, linteola, zonas, induſium, vel id generis ad mulierem; quæ ſumere vult experimentum, quæ an conſulat dæmonem, vel quid aliud, ego ignoro. Sat mihi ſcire, neminem poſſe agnoſcere infirmitatem, an naturalis ſit, vel dæmoniaca ex inſpectione indumenti, non ergo alius revelat, quàm dæmon.

Alii ponunt ſuper caput infirmi mappulam plicatam, & ſuper eam vaſculum plenum aqua, quæ ſi ſpontaneo motu ebulliat, divinant, ægrum eſſe maleficio affectum, deinde aquam in euripum, ſeu canalem proiiciunt. Hoc experimentum Anno Domini 1648. menſe Julii adhibitum fuit cuidam puellæ decenni à quadam vetula. Laborabat puella febre, ac dolore capitis, quam inviſit vetula promittens poſt experimentum ſumptum eam à maleficio liberare; ſed facto experimento puella profecit in peſus, majoribuſque affecta eſt doloribus, cæpit phreneſi laborare, ac furiis agitari, & in capite ita acutas, & atroces die noctuque perpeti puncturas, quòd poſt dies ſex, vel ſeptem è vivis ad mortuos evolavit.

Ex aqua ſupe, ægroti caput ebulliente.

Nemo autem eſt qui ambigat, hujuſmodi experimentum eſſe ſuperſtitioſum. Quis enim illam aquam ebullire facit? ubi ignis? non alius utique quàm dæmon. Ad quid ponere illam mappulam plicatam? Cur tandem, opus eſt, aquam illam proiicere in canalem? Hoc certè experimentum ſpecies eſt divinationis, quæ continetur ſub hydromantia: & qui eo utuntur, jure meritò hydromantici nuncupari debent: ut ſupra tradidi *to.* 1. *pag.* 121. *n.* 613.

§. VI.

SEd hìc non ſiſtit curioſitas humana, ut morbos maleficos cognoſcat, quos evadere queat: Sed adhuc per illicita, & vana cauſas morborum nempè maleficos, & ſagas inveſtigare conatur. 185

Experimentum ad cognoſcendas ſtriges. Dum ſua libertate fruuntur.

Ad eas enim cognoſcendas, dum ſua fruuntur libertate, ajunt quidam, ut refert Delrius lib. 6. Diſquiſ. magic. cap. 2. ſect. 1. q. 1. *ponere ſcopas in oſtio cum certo ritu impedire, ne domo exeant. Vel conjectis in bullientem ollam ſoleis, aut crinibus ejus, vel acubus, &c. cogere ut accurrat.*

At ſunt magicæ nugæ, ac peccata graviſſima, quia nituntur pacto cum dæmone inito.

Sic anno Domini 1665. in territorio Bergomenſi quidam Presbyter Exorciſta ſufficienter ignarus, cùm juxta monita Ritualis Romani dæmonem quandam Adoleſcentulam poſſidentem interrogaſſet: quodnam eſſet nomen ſuum, & reſpondiſſet proferens nomen Parochi illius Parochiæ, quam ipſi incolebant, deinde interrogaſſet, an eſſet ibi ſolus & reſpondiſſet, ibi etiam exiſtere matrem ſuam, proferens nomen Matris dicti Parochi: tunc Exorciſta ignarus voluit experimentum ſumere, ſi verum eſſet, quòd Parochus, ac mater ejus eſſent in corpore illius Adoleſcentulæ, vel ſaltè ibi duo dæmones ab ipſis immiſſi, idcircò præcepit ejus parentibus, ut coram ipſo ſigna maleficii, nec non aliqua ejus induſia ſubtrita ponerent in lebetem ſupponendo magnam lignorum quantitatem ignem accendentes, ita ut nedum quæ in lebete poſita erant, ſed & ipſe lebes penè adurerentur, interim quædam verba proferentes: Quo facto Parochus, ac Mater ejus infirmati ſunt. Quis autem ignorat dictum experimentum eſſe ſuperſtitioſum; propterea Parochus ſanitate adepta, ut ſe, ac matrem ſuam ab infamia, qua laborabant, purgare poſſet, Exorciſtam ut calumniatorem accuſavit

in judicio, ac inter Miſſarum ſolemnia ſe à calumnia ſibi, ac matri ſuæ à dæmone impoſita liberavit, Exorciſta verò à Judice pœna fuit mulctatus.

Item Venetiis ad compellendum ſagam, ut veniat ad domum perſonæ maleficiatæ, & ſanet eam: vel ſi non venit, moriatur, docent perſonam maleficiatam, vel energumenam mingere in cucurbitam, illamque benè obſtructam claudere in quodam loco cum quibuſdam cæremoniis, & tunc, ajunt, quòd ſaga veniet ad domum obſeſſæ perſonæ, vel maleficiatæ, pulſabit ad januam illius, ingredietur, eam viſitabit, ac maleficium auferet, ac ſanabitur: vel ſi non veniet, morietur ſaga, & cucurbita crepet, & urina effundetur per domum, & fœtore eam replebit.

Hoc experimentum mihi enarravit quædam mulier Venetiis die 7. Novembris 1667. quod dixit ſibi traditum fuiſſe à duabus mulierculis, quæ illam hortabantur adimplere, ſed ipſa noluit, ſed ad Deum confugit, & ad me, ut Dei, & Eccleſiæ miniſtrum. Quis approbare auderet tale factum? Nonne eſt ibi dæmonis implicita invocatio? Quis coget venire ſagam, niſi dæmon? Quis occidet ſagam, ſi non veniet, niſi dæmon? Eſt igitur ibi manifeſta ſuperſtitio.

§. VII.

186 CUm verò ad manus Judicum deveniunt, quid non experiuntur hi, ut earum maleficiorum, pactorum dæmoniacorum, ac cæterorum criminum notitiam certam, & veram conſequantur?

Dum ad manus Judicum deveniunt Quorum ſumuntur Per Rogum, Prunas, Ferrum, Aquam frigidam aut calidam.

Quidam experimentum ſumunt per rogum, per prunas, per ferrum; hoc eſt, vomeres, ſeu lateres, ſeu coticulas, vel chirothecas candentes. Innocentia probatur, ſi illæſus quis abiret: ſin, nocens habebatur.

Hoc obtinet uſum apud Japonios, ut docent Epiſtolæ P.P. Jeſuitarum; præcipuè P. Luiſii Froes ſcriptæ anno 1595. Alii probatione aquæ frigidæ in explorandis ſtrigibus utuntur: præcipuè in Germania. Nonnulli aquæ calidæ: ut Galli; cujus probationis modus; forma, cum aquæ exorciſmo, & aliis circumſtantiis latiſſimè tractantur à Delrio *lib.4. Diſquiſit. magic. cap.4. per totum:* ad quem remitto lectorem.

§. VIII.

187 AT circa hæc experimenta quid moramur? Hæc enim omnia ut ſuperſtitioſa ſunt prohibita à Stephano V. Summo Pontifice Romano *ad Maguntinum Archiepiſcopum Scribens: in c. conſuluiſti 2. q.4.*

Hæc omnia ut ſuperſtitioſa prohibita ſunt. A Stephano V.

Ferri candentis, ait, vel aquæ ferventis examinatione confeſſionem extorqueri à quolibet ſacri non cenſent canones. Et quod Sanctorum Patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa adinventione non eſt præſumendum. Spontanea enim confeſſione: vel teſtium approbatione publica delicta, habito præ oculis Dei timore, commiſſa ſunt regimini noſtro judicare: occulta verò, & incognita ſunt illi relinquenda, qui ſolus novit corda filiorum hominum.

Quibus verbis ſubdit Gratianus *cap. eodem & cap. Mennam in fine 2. q.4.* Non hæc duo tantùm purgationis genera, quæ hic nominantur; ſed & quælibet ſimilia inhibita videri, eò quòd in quibuslibet talibus ratio, quam Pontifex addit, eadem procedere intelligatur. Quod apertè dictum *verſ. ult. d. c. Mennam*, ubi legimus: *Vulgarem denique, ac nulla canonica ſanctione fulcitam legem, ferventis, ſcilicet, aquæ, ſive frigidæ, ignitique ferri contactum: aut cujuslibet popularis inventionis (quia fabricante, hæc ſunt omninò facta, invidia) nec ipſum exhibere, nec aliquo modo te volumus poſtulare; immò Apoſtolica auctoritate prohibemus firmiſſimè.* Eadem prohibita ſunt ab Alex.II. *Epiſt. ad Raynaldum Cumanum Epiſc.* ab Honorio III. *cap. dilecti filii, de Vulgaribus probationibus*, à Lucio III. *c. Ex tuarum, de purgat. canon.* & ab Innoc. III. *c. Sententiam ſanguinis; ne Cler. vel Monach.* Factæ enim ſunt,

Alex. II. Hon. III. Luc. III. Inn. III.

prædi-

Digitized by Google

prædicto Stephano Pontifice teſtante, hæ probationes fabricante invidia, diabolo nempe, hominum ſaluti invidente. Nam Judices, ſive quicunque alii hujuſmodi probationibus utentes Deum tentant; quod eſt peccatum graviſſimũ repugnans religioni, ac primo Decalogi præcepto: quia miraculum à Deo petitur citra neceſſitatem, quæ aperta Dei eſt tentatio, ut benè teſtantur præfatus Honorius Pontifex. D.Th. 2.2.q.97. & Summiſtę omnes *in verbo tentatio Dei, vel Tentare Deum*. In probatione autem de ſtrigibus non eſt miraculoſa operatio cenſenda; ſed pactum magicum cùm dæmone, cui ſaltem implicitè ſe immiſcet, qui de ſtrigibus hujuſmodi experimentum ſumit. Hoc enim promiſcuè contingit ad projectionem in aquam, quam faciunt Judices catholici, & hæretici, ut conſtat, quia maximè hæc probatio viget inter hæreticos; ſed hæretici non faciunt vera miracula. Quare hujuſmodi probationes ut prohibitæ, quia ſuperſtitioſæ, à Judicibus prorſus ſunt relinquendæ, ac deteſtandæ; eæque adhibendæ, quæ à legibus canonicis, ac civilibus traduntur; & à Doctoribus catholicis, ac probis commendantur.

§. IX.

Aliud nonnulli ſumunt experimentum ex lachrymis, ut videre eſt in Malleo Malef. p.3.q.15. an ſaga lachrymare queat coram Judice ſtando, aut tormentis exponendo. Hoc enim ipſo pro certiſſimo ſigno ex fide dignorum antiqua relatione ac propria experientia docente adeò compertum eſt, quòd etiamſi ad lachrymandum conjurationibus hortetur, & compellatur, ſi malefica exiſtit, hoc ipſum ſcilicet, lachrymas emittere non poteſt, dabit quidem flebiles voces, & ex ſputo genas, & oculos linire, acſi fleret, attentabit, ſuper quo à circumſtantibus cautè advertendum erit. Modus autem conjurandi ad lachrymas veras, ſi innoxia fuerit, & cohibere lachrymas falſas, talis, vel conſimilis in ſententia practicari à Judice poteſt, ſeu presbytero, manum ſuper caput delati, ſeu delatæ ponendo dicere: Conjuro te per amariſſimas lachrymas à noſtro Salvatore Domino &c. *Hæc in Malleo.* 188 Experimentũ ex lachrymis.

§. X.

Verùm hoc experimentum à Godelmanno, Binsfeldio, ac Delrio ut inane, & frivolum reputatur. Nam ſi Doctores Mallei loquuntur de lachrymis ex pęnitentia, vel devotione, illæ non ſunt ſpontaneæ; ſed à Deo, cui lubet, dantur, ſi de lachrymis propter ſenſum doloris, fieri poteſt, ut ſit talis quarundam conſtitutio corporis, unde, ait Delrius, noviſſe pueros, quos citius flagris quivis diſcidiſſet, quàm vel unam lachrymam excuſſiſſet. E contra Picardorum hæreticum genus in Bohemia, quod *Flentes* vocant, ajunt, ubertim flere quandocunque lubet. An ergo hi nequeunt eſſe malefici? Et licèt formula prædicta lachrymas conjurandi nihil contineat impii; attamen formulas hujuſmodi Judicibus præſcribere merè arbitrarias, & fallaci duntaxat experientiæ innixas: non ſatis pium, neque religioſum eſt, & ſapit tentationem Dei. 189 Quod reputatur inane, & frivolum. A Godelmãno, Binsfel & Delrio.

Nec ratio etiam, quam addunt, bona eſt, ſcilicet, hoc contingere, quia gratia lachrymarum in pænitentibus donum eſt Spiritus ſancti, & diabolo diſplicet; ideò illam conatur impedire. Agè enim ſi oratio illa, ſeu conjuratio efficax eſt ad donum à Spiritu ſancto impenitenti, & nolenti maleficæ impetrandum, ad libitum interrogantis latrunculatoris, (quod quis credat?) ſanè diabolus non magis poterit has lachrymas impedire, quàm cordis pęnitentiam: Si non eſt ad hoc efficax, cur id diabolo diſpliceat, cui fictę lachrymæ non poſſunt non placere? Cur ergo per hujuſmodi commenta ab Eccleſia non approbata via ſtruitur ſimilibus ſuperſtitionibus? Præterea cur nequeat diabolus lachrymas, ſi velit, elicere, quas muliebre ingenium cùm lubet, elicit, & ſuperſtitio Flentium Picarditarum?

§. X I.

190 Simili modo ut bona fortunæ homines conſervent, & ablata recuperēt. Alii ad invenienda furta & occulta ſcienda utuntur phiala plena aqua cum cæteris cæremoniis.

NEc minori cura homines, qui de mundo ſunt, & mundanis rebus ſunt addicti, quærunt bonorum (fortunæ vocant) ſuorum conſervationem; quòd ſi quandoque eorum pars aliqua ſibi furtim ſurripitur, pro recuperatione illorum nedum mediis licitis; ſed, utut, ſint utuntur.

Undè nonnulli ad invenienda furta, ſicut & alia occulta agnoſcenda, accipiunt phialam plenam aqua, & ante eam ponunt puerum, vel puellam virginem cum candela, ſeu cereo accenſo reſpicientem dictam aquam, dicendo iſta verba. Angiolo bianco, Angiolo ſanto per la tua ſantità, &c. moſtrami chi ha tolto la tal coſa, e che n'hà fatto, & ſimilia. *Tunc enim aliquando apparent umbrę, ſeù imagines ad inſtar perſonarum, quæ furatæ ſunt dictas res: Item & figuræ rerum ablatarum, & locorum, ubi repoſitæ ſunt, actus, quos fecerunt fures in aſportando furtum; necnon etiam figuræ rerum, vel negotiorum occultorum quæ quæruntur.*

§. X I I.

191 Quod ſortilegium ſapit manifeſtam hæreſim.

HOc ſortilegium ſic formatum, quòd hæreſim manifeſtam ſapiat, planè conſulit Barbatia *in conſil.* 55. *lib.* 2. quem ſecuti ſunt Umbert. Locat. *in judiciali Inquiſitorum in verbo Divinationes nu.* 4. *in fine. verſic. & nota quod Divinatio*: qui tamen loquitur, quando candela, & aqua erant benedictæ. Decianus *in tractat. criminal. lib.* 5. *cap.* 17. *Verſic. item hæreticus eſt, qui per phialam*. Franciſcus Pegna *in additionibus ad Eymericum in Directorio Inquiſitorum par.* 2. *queſt.* 43. *comment.* 68. *litera G.* Et licèt Julius Clarus *in §. Hęreſis num.* 23. *ad finem*. Expreſsè reprobet eundem Batbatiam, prout etiam facit Hippolytus Riminaldus *conſil.* 414. *numer.* 16. *&* 19. docentes, ſortilegia facta ad invenienda furta non eſſe hæreticalia. Attamen veritas eſt: quod hujuſmodi ſortilegia tunc ſunt hæreticalia, cùm in eis intervenit abuſus vel ſacamentorum, vel ſacramentalium, vel aliquid aliud ex his, quæ ſupra diximus *num.* 55. *&* 56. *hujus diſputat.* Aliàs ſecus, ita Farinacius *qu.* 181. *de Hæreſi num.* 17. In caſu autem noſtro negari non poteſt, quin ſortilegium ſit hæreticale; cùm in eo diabolus vocetur ſanctus, & ſic Duliæ honor ei impendatur. Idem dicendum de uſu ſpeculi ad ſcienda futura cum accenſione candelæ, quæ adorationem ſignificat, ut teſtatur Ricc. *deciſ. Curię Archiep. Neapolit.* 243. *per totum volum.* 2.

§. X I I I.

192 Alii certis numero lapillis ad fluētem aquam.

ALii aliis formulis utuntur: *Ut deprehendant furem, accedunt ad fluentem aquam, indè quot ſuſpectos habent, tot numero lapillos colligunt, domum referunt, faciunt igneſcere in foco, defodiunt ſub limen, &c. imponuntur ſcutellę aqua plenę cum certis ritibus; & ad nomen furis calculus ejus faciet ebullire. Item leguntur ſeptem pſalmi cum litaniis. Hinc ſequitur oratio terribilis ad Deum Patrem, &c. Hinc Exorciſmus in furem. Denique formatur figura circularis cum barbaris nominibus, & in medio pingitur oculus: tum clavus ęneus certorum laterum oculo infigitur malleo cupreſſino, & dicitur certus in pſalmis verſiculus, ſic fieri oculum putant excuti.* Quem modum utique, patet ex prædictis, manifeſtam ſapere hæreſim. *Alii utuntur certo numero candelarum, quas accendunt cum quibuſdam aliis cęremoniis, & ritibus.*

193 Alii certo numero candelarum.

Nec deſunt alii modi, quibus utuntur mundani homines ad res perditas inveniendas, vel fures deprehendendos, quos prorſus eſſe ſuperſtitioſos quis neget? Nam talia operantes effectum expectant, non à Deo, neque ab Eccleſia, cùm ab eis hanc virtutem non habere, conſtet: ergo à diabolo, cui talia adhibentes ſaltem implicitè aſſentire, nemini eſt ambigendum.

Non

Digitized by Google

Non eſt tamen damnanda de ſuperſtitione ars inveniendi aquas in terra latentes, 194
& defluentes adhibita virga ſalicea, vel amygdalina, vel ſanguinula, aut avellanæ, quia hic effectus viribus naturæ fieri poteſt in debita diſtantia ob qualitates ab aqua in virgam, velà virga in manu hominis humidi exiſtente in aquam tranſmiſſas: Vel ob ſympathiam virgæ in manu hominis talem complexionem habentis, exiſtentis, tum quia nihil mali apparet, ex quo hanc artem redarguere, & reprobare debeamus; conſequenter dicimus, hanc artem non eſſe ſuperſtitioſam; ſed niti viribus naturæ, vel exerceri Deo gratis concedente, ut docet Bonacina *de Legibus diſp.3.q.5.punct.4.nu.14.*

Non eſt tamẽ ſuperſtitioſa ars invenien-di aquam, adhibita virga amygdalina.

ARTICULUS II.

In Operativis.

§. I.

SI in cognoſcitivis diabolicam concurrere operam non dubitatur, quandocun- 195
que morbi cauſam, furem, & alia id generis agnoſcere quis tentat per ea, quę nec naturali virtute, nec divina, neque angelica, neque eccleſiaſtica inſtitutione ad tales effectus obtinendos ordinantur. Idem equidem fatendum eſt in practicis ſeu operativis, quotieſcunque per media, quæ cauſæ eſſe non poſſunt ex ſe habentes virtutem ad hujuſmodi effectus producendos quis conatur ſanitatem tueri, amiſſam recuperare, è carceribus ſe eripere, manus judicum evadere, mortem evitare, & alia id generis præſtare.

In operativis ſuperſtitioſa eſt curatio, cùm quis mediis utitur, quæ ex ſe nullam habent vim ad talem curationem obtinendam.

Propterea Hubertinus, & Goffredus juriſtæ ut habetur *in malleo maleficor. part.2. qu.2.* concedunt, licitum eſſe, maleficia tollere etiam per opera ſuperſtitioſa. Cui opinioni Scotum adhærere falsò aſſeverat Daniel Sennertus Uratislavienſis Medicus *lib.6.pract.medicinæ par.9.cap.8.* ubi ait, *Scotum in 4.ſent.d.34.q.unica dicere: Superſtitionis eſſe, ſi quis ſtatuat, non eſſe maleficium ſuperſtitione depellendum.* Quæ verba ut legi, admiratus ſum, prædictum Medicum tanto Doctori aſcribere hujuſmodi errorem. Ex quo facillimè agnoſcitur, Sennertum nec legiſſe, nec vidiſſe Scotum. Scotus enim de maleficiis nullibi agit, præterquàm loco citato à Sennerto ubi tractans de matrimonii impedimento caſuali, quod fit per maleficium, loquens de remedio ſic ait: *Si per orationes Sanctorum impediatur virtus dæmonis benè fit; Si tamen Deus illas non exaudiat, tunc ſi ſciretur maleficium, & deſtrueretur, dæmon non fatigaret eum ampliùs, quia ex pacto non aſſiſtit, niſi dum durat aliquod ſignum. Et ex hoc patet, quod truffatica eſt illa quæſtio: An liceat tollere maleficium intentione curandi maleficiatum? Non enim ſolùm licet; ſed eſt meritorium deſtruere opera diaboli: Nec in hoc eſt aliqua infidelitas: quia deſtruens non acquieſcit operibus malignis; ſed credit, dæmonem poſſe, & velle fatigare, dum tale ſignum durat, & deſtructio talis ſigni imponit finem tali vexationi.* Hæc ſunt verba Scoti. Legant quæſò Medici, & quilibet alius Doctus Scoti editiones *ſuper 4. ſentent.* tàm veteres, quàm recentiores. Nec enim aliter invenient ejus verba, quàm ſuperiùs à me fuerint recitata. Bone Deus poteratne Scotus ſuam clariùs aperire ſententiam? Quotuſquiſque eſt adeò ignarus, qui ex prædictis verbis poſſit deducere, Scotum aſſentire juriſtarum opinioni: cùm luce clarius meridiana appareat, Scotum in hac eſſe opinione, ut dicat, licere maleficium tollere per deſtructionem ſigni: quod quidem licitum eſt: licèt ſatius relinquendum, ut latè probabo infra *diſputat.3.* Non autem dixit, licere, tollere maleficium per ſuperſtitionem. Quid igitur loqueris moderne cenſor, ſi Scotum non legiſti? cur Theologorum ſubtiliſſimum in his, quæ ad mores ſpectant, audes parvipendere, ſi ejus doctrinæ limina ne quidem à longè ſalutaſti?

§. II.

Digitized by Google

§. II.

196 Nec officit quicquid dicat Sprenger in malleo.

At prædictum Medicum, arbitror, cum opinione Juriſtarum Scoti connumerare ſententiam: quia apud Sprengerum loco citato in malleo (conſtat ex verbis ipſius, ubi immediatè addit hiſtoriam eodem loco à Sprengero relatam) legerit, *Scotum in 4. ſent. ubi ſupra, reputare fatuitatem, aſſerere: quod etiam per vana, & ſuperſtitioſa non debeant maleficia tolli. Dicit enim. Nec in hoc eſt infidelitas; quia deſtruens non aſſentit operibus diaboli ſed credit, eum velle, & poſſe fatigare, dum durat tale ſignum: quia ex pacto non aſſiſtit ad hoc, niſi dum illud durat, & ſic deſtructio illius ſigni imponit finem tali vexationi: unde & dicit: quod meritorium eſt, opera diaboli delere.* Hæc Sprenger. Sed rogo hic intelligentes, ut obſervent Sprengeri argumentationem. Quia Scotus dixit: non ſolùm licere; ſed eſſe meritorium, deſtruere opera diaboli; nec in hoc eſſe aliquam infidelitatem, quia deſtruens non acquieſcit operibus diaboli; ſed credit, dæmonem poſſe, & velle fatigare, dum tale ſignum durat, infert Sprengerus, licitum eſſe, immò meritorium, per vana, & ſuperſtitioſa tollere maleficia. At quis tam ignarus eſt in logicis, qui ignoret, hujuſmodi conſequentiam eſſe prorſus inconvenientem, & abſurdam? Nonnè apertè ibi eſt fallacia à dicto ſimpliciter ad dictum ſecundùm quid? Quis tam neophytus in ſcientia argumentandi, qui non agnoſceret fallaciam, dum, quis diſcurreret hoc modo: Licitum eſt, ac meritorium dare pauperi eleemoſynam, ergo licitum eſt, ac meritorium furari, ut detur pauperi eleemoſyna? Sic pariformiter claudicat Sprengeri argumentum, dum dicit: licitum eſt, & meritorium tollere maleficium, & deſtruere opera diaboli, ergo licitè, & meritoriè poteſt quis facere hoc per vana, & ſuperſtitioſa. Primum concedimus cum Scoto: Secundùm negamus, ſicut nec ipſe admittit. Si enim Sprengeri conſiſteret argumentatio, ſequeretur, quòd ſi quis deſtrueret ſigna maleficii in culcitra, vel ſub limine januæ inventa, intendens deſtruere opera diaboli, vana, & ſuperſtitioſa voluntariè committeret, quod videtur abſurdum.

§. III.

197 Non enim Scotus docet per vana, & ſuperſtitioſa licitum eſſe tollere maleficium.

Non ergo Scotus cum opinione illorum juriſtarum eſt connumerandus; nec per vana, ac ſuperſtitioſa ex mente ipſius licitum eſt tollere maleficium, & ſanitatem conſequi: ſicuti neque ego hanc volo laudare ſententiam. Incomperto enim eſt: quandocunque per vana, & ſuperſtitioſa quis à maleficio liberari tentat; vel alia id generis operari conatur, quorum effectus ære, à qua expectatur, produci nequit, ab alia cauſa nempe, dæmone provenire, cum quo pactum ſaltem implicitum qui operatur, habere, neceſſe eſt.

Quare hujuſmodi curatio dæmoniaca jure meritò ſuperſtitioſa eſt exiſtimanda, cultuique divino maximopere contraria. Tum ratione cauſæ internæ, & proximæ, videlicet, dæmonis hoſtis humani generis infenſiſſimi, qui ad hanc accedit curationem non expreſsè, & apertè, ſed tacitè, & implicitè, occultèque optatam confert ſanitatem ſive in gravioribus: ſive in levioribus ægritudinibus; ut cultum Deo debitum ſibi ſaltem implicitè aucupetur. Tum ratione cauſæ externæ, & remotæ, hominis nempè, qui ad ſanitatem obtinendam, vel aliud conſequendum, operatur ea, quæ à dæmone primo mago ad effectum aliquem impetrandum adimplenda tradita fuere: quæ cùm ex natura ſua ſive in cognoſcitivis: ſive in operativis apta nata non ſint ad illum effectum producendum: dæmoni illum occultè producenti ſaltem implicitè, & tacitè conſentire operantem, nemo eſt, qui ambigat; ut fuſiùs explicabitur ſub aliis rationibus in ſequentibus capitibus.

CA-

Digitized by Google

CAPUT II.

Quoad Modum.

VErè magnam rerum cognitionem acquirere, fateatur oportet, qui earum 198
cauſas indagare contendit juxta philoſophicum effatum 1. Phyſic. *Unumquodque arbitramur cognoſcere cùm cauſas ejus cognoſcimus*. Verumtamen, rerum quoque pulcherimas formas innumeris, & artificioſiſſimis rationibus compoſitas, quas qui rerum modum, & ordinem contemplàtur, non ignorare convincitur, quis valeat enuntiare? At quis non videat modum, quo ſuperſtitioſa curatio peragitur, ob varias rationes, & innumerabiles formas, non quidem ſolidas, utiles, pulchras, & decoras; ſed vanas, inutiles, turpes, & deformes, quibus ſuperſtitioſi homines utuntur, eſſe inexplicabilem, & indicibilem? In hac tamen varietate omnes illæ rationes revocari poſſunt ad Modum Verbalem, Operativum, Obſervativum: ut tribus ſectionibus declarabitur.

Superſtitioſæ curationes quoad modū omnes tamen reduci poſſunt ad Verbalem, Operativum, Obſervativum.

SECTIO I.

Verbalem.

MOdum verbalem, qui in diverſis verborum formulis conſiſtens in hiſce cu- 199
rationibus adhibetur, vim, & efficaciam ad tollendos morbos habere naturalem diceretur, ſi fides aliqua quibuſdam diaboli fautoribus eſſet præſtanda. Quidam enim Phyſiologiæ minus addicti, magicis autem nugis nimis creduli facilè naturalibus ſuperſtitioſa multa receperunt; quorum primi ſunt Arabes, ferè omnes cabaliſtæ, & recentiores Judæi; magi quoque omnes cum Agrippa, Paracelſo, Plinio, & Pomponatio: à quorum errore immunis non videtur Origenes *lib.* 1. *&* 5. *contra Celſum*: quem ſequuntur quidam Medici valdè ſuperſtitioſi Q. Serenus *lib. de remediis* Ætius *lib.* 8. *c.* 5. Octavianus *in Euporiſtis*, Marcellus, & Trallianus. Quibus adjungitur Canonicus Tigurinus, cujus nomen maturo, & ſapienti conſilio Eccleſia Romana inter primæ claſſis prohibitos ſcriptores , quorum ſcripta ſunt vetita, retulit.

Plures diaboli fautores multa naturalibus ſuperſtitioſa receperunt.

Horum omnium patrocinia, quibus ſuam tuentur ſententiam, quia frivola, 200
impia, & vana, ſilentio præterire, conſentaneum duxi, affirmans, & indubitanter aſſerens,

Nulla vocabula vim habere naturalem vulnera, vel morbos ſanandi: aut noxas alias depellendi, ſive verba ſint ore prolata: ſive ſcripto comprehenſa: ſive ſola, & incomplexa (ut vocant:) ſive complexa, & in propoſitionem, vel orationem aliquam verſu, aut proſa relata: ſive ſignificativa: ſive nihil ſignificativa: ſive hæbræa: ſive alterius linguæ: ſive dicta cum ſibilo, aut afflatu: ſive aliter quomodocunque abſente, vel præſente ægro. Verba enim vel ſcribuntur in charta: vel ore proferuntur. In charta tantùm ſunt figuræ; & propterea nullam efficaciam habent, & ſi quam vim habere dicuntur, ab attramenti, vel chartæ, cui inſcripta ſint, temperamento, vim illam accipiant, oportet; & proindè ſua, propriaque vi non operantur. Ore verò prolata vim tantùm habent contactu aerem feriendi, & auditum afficiendi, ſicut & animalium reliquorumque inanimorum ſoni, qui ex aeris fractione cauſantur. Sed ſonus tactum non magis valet immutare, quàm color auditum, vel dulcedo viſum: quia non ſunt ſenſuum iſtorum objecta. Cùm ergo ad ſanationem corporum neceſſe ſit, ſenſum tactus immutari, fateantur, oportet, ſanationi morborum ſolam verborum prolationem, vel ſcriptionem nihil conferre: ſive verborum conſiderent modum Significativum: ſive non Significativum, ut ſequentes articuli demonſtrabunt.

Veritas eſt, nulla vocabula vim habere naturalem, vulnera ſanandi. vel noxas alias depellendi. Sive eorum modum attendamus Significativum & non ſignificativum.

AR-

ARTICULUS I.

Significativum.

§. I.

201 Quidam ſentiunt, voces ſignificativas primariò ſignificare per influxum cæleſtem. Secundariò per hominũ impoſitionẽ.

SI verborum attendatur modus ſignificativus: dicent Adverſarii, voces ſignificativas primariò per influxum cæleſtem ſignificare: Secundariò verò per hominum impoſitionem; ideòque non tantùm vim habere morbos ſanandi ob quandam, ut ajunt Cabaliſtæ cum cæleſtibus corporibus, & mentibus ſympathiæ connexionem; verùm etiam quia per ſe dumtaxat primò auditus, deindè affectionibus animi immutatis per accidens tactus quoque immutatur. Sicut videmus (inquit Pomponatius) fieri ab Oratoribus facultate Rhetoricæ: & à peritis muſicis vi harmoniæ. At lubet ab his quærere, imprimis: num neceſſe non ſit, quemlibet influxum cæleſtium orbium per traduces qualitates in ſubjectum tam remotum influere ipſis influentiis recipiendis aptum, & accommodatum? Deindè num res corporeæ, ut ſunt nomina, ſint ſubjectum idoneum recipiendis qualitatibus corporeis? Quorum ut prius nequit negari: ità poſteriùs nequit affirmari. Nihil ergo tribuit energiæ primus ille influxus cæleſtis. Impoſitio quoque humana, cùm ſit nuda, & merè arbitraria, denominatio ad diverſa apud diverſas nationes ſignificanda, quid queat influere, nec Argus videat, quem ferunt fuiſſe oculatiſſimum.

Quorum opinio refellitur, ut erronea.

Nec ſimile eſt de Oratoribus, & Muſicis. Oratores enim non verbis nudis; ſed pondere ſententiarum, & rationum momentis perſuadent. Aliter ſi nudis tantùm verbis, nunquam animos concitarent. In muſicis etiam ipſa concentus ſuavitas, & harmonica modulatio diſtrahit animum à doloris cogitatione, & ad lætitiam provocans lenit, & contemperat humores. Cui quid ſimilè in horrificis, ac ſtridulis ſibilis, atque ſuſurris magorum? quid virtutis in hiſce formulis curationum à dæmone auctore inventis, ac diſpoſitis? Qui ergo illis utitur, ſaltem implicitè, & tacitè conſenſit pacto à malefico cum dæmone inito: & conſequenter ejus curatio ſuperſtitioſa proculdubio eſt nuncupanda.

§. II.

202 Reſervantur variæ verborum formulæ ſuperſtitioſæ; ſed nõ eo rithmo ordine, & idiomatẽ quo ſunt pronunciandæ.

VErùm pro majori etiam minus peritorum intelligentia ex innumeris verborum, vel orationum formulis ſive ſacris, ſive profanis, ſive mixtis quibus vulgò vulnera ſanantur: vel morbi curantur: aut infortunia arceantur, nonnullas ſubjiciam, ut de iis poſſint lectores quandocunque de facto inciderint judicare. Nec eo, quo pronuntiandæ ſunt idiomate, ordine, & rythmo ponam, ne curioſi, & impii queant abuti; ſed aſcribam tantùm initium, ac finem, omiſſis mediis, & circumſtantiis, quas auctores earum requiri, aſſeverant.

1. *Ad curandos morbos, vel vulnera ſananda dicere*: Si Sancta Maria puerum Jeſum verè peperit, liberetur homo, aut animal &c. In nomine Patris &c. *Similiter dicere*: Si Chriſtus verè mortuus eſt, &c. ſanet te &c. *& ſimiles*.

In quibus eſt manifeſta, & aperta tentatio Dei. Vult enim, Deum obligare, ut neceſſariò ſanet à tali morbo: ſicut nunc neceſſarium eſt, & infallibile Mariam Virginem peperiſſe Jeſum; Similiter neceſſarium, & infallibile ipſum jam pro ſalute noſtra eſſe mortuum, &c. Ita prætendit, quòd Deus neceſſariò ſanet ægrotum à tali vulnere, vel morbo: quod eſt graviſſimum peccatum repugnans religioni, ac primo Decalogi præcepto: ut etiam ſupra oſtendi *de probatione ferri candentis, aquæ calidæ, & frigidæ nu.177. hujus diſp.*

2. Di-

Digitized by Google

2. *Dicere*: Chriſtus fuit natus, Chriſtus fuit amiſſus, Chriſtus fuit inventus, ipſe benedicat &c. hæc vulnera. In nomine Patris, &c.

3. *Dicere contra vermes*: Ego adjuro vos vermes per omnipotentem Deum, ut iſta domus, vel civitas ſit vobis tam deteſtabilis, quàm Deo eſt vir ille, qui falſam ſententiam, &c. In nomine Patris, &c.

4. *Ad dolores ſedandos dicere*: Palea denſa, ligna rara, homo bonus, &c. & dolor ventris, vel alterius membri vadat, *cum quibuſdam orationibus, &c. Hanc dicunt magi, ac malefici traditam eſſe à Chriſto cuidam homini, qui eum in domum ſuam recepit ad ſe calefaciendum: Sed hæ ſunt nugæ à diabolo inventę, ut homines decipiat*.

5. *Ad infortunia arcenda illud, de quo Burchardus* v. collegiſti: Collegiſti herbas medicinales, *cum aliis incantationibus, Symbolo, & Dominica oratione*.

6. *Ad infirmitates tollendas*; Chriſtus natus, Chriſtus mortuus, &c. & iſte infirmus ſolatium accipiat, *cum certo numero orationis dominicæ, & Ave Maria*.

7. *Ad ſiſtendum Sanguinem*: *In aquæ frigidæ cyathum inſtillare profluentis ſanguinis definito numero guttas; & inter unamquamque recitare Pater noſter, & propinare patienti, eumque de quibuſdam, &c. interrogare. Vel fronti certum verſiculum inſcribere*: *Vel dicere*: Sanguis mane in te ſicut Chriſtus, &c. ſanguis mane fixus ſicut Chriſtus, &c. *& ter repetere. Item*, In Sanguine Adæ orta eſt mors ✠ &c. ò ſanguis ut fluxum tuum, ut cohibeas, &c.

8. *Ad ſiſtendum illum in vulnere*: Chriſtus natus eſt in Bethlehem, & paſſus, &c. *& hæc dicentem tenere innominatum digitum in vulnere, & facere certas ſuper vulnere cum eo cruces, & recitare certo numero Pater noſter cum Symbolo. Item certum verſiculum ſolum dicere ex Paſſione, &c.*

9. *Pro eodem*. Per Jeſum Chriſtum filium ejus, in nomine Domini noſtri, qui in Cana Galileæ, &c. qui pedibus tuis ſuper te ambulans, & à Joanne in Jordane in te baptizatus eſt, qui te unà cum ſanguine de latere, &c. In nomine Patris, &c.

10. *Contra venenum*. Da potum mandato, ſeu nuntio, & chriſtianus ſanatus erit, *cum certis aliis obſervantiis*.

11. *Contra dolorem ex tortura*: Ego autem tanquam ſurdus non audiebam, & ſicut mutus, &c. factus ſum ſicut homo non audiens, &c. Accipe, & manduca, hoc eſt corpus meum ſint in te in anima diaboli, &c. *cum certis aliis nominibus incognitis in principio*.

12. *Pro eodem*. Quem quæritis adſum, triſtis eſt anima mea, &c.

13. *Pro eodem*. O clavis David, & ſceptrum domus Iſrael, qui aperis, & nemo, &c. veni foras de domo carceris, &c. *cum certis aliis*.

14. *Pro eodem*, Chriſtus vincit, Chriſtus regnat, &c. Si ergo me quæritis, finite hos abire, &c. Jeſus tranſiens, &c.

15. *Ad tollendas ruſcipilias*. Quò vadis Iſaac? vado ad quærendum Iſaac, revertere, &c. *cum certis orationibus*.

16. *Ad curandum maleficiatum. Exprimere nomen læſi, & matris ejus, & Angelos gloriæ, qui ſtant in loco ſexto ſex diebus, ter in die. Septimo collocetur nudus contra ſolem, &c. deinde nomina horum Angelorum inſcribenda laminæ, &c. & vigeſima die menſis ſanabitur*.

17 *Ferre inſcripta nomina trium Regum cum certis tribus verſiculis*.

18. *Ægrotos in foro collocare, & eorum corpori chartam miris, variiſque characteribus conſignatam, & additis nominibus dæmonum*: Bulfar, Natthim, Oleaſar, Bilech, Mammon, Oriens, &c. *deformatam*.

19. *Ad liberandum ægrotum à febre ſequentem formulam Annò* 1648. *Venetiis inveni traditam à muliercula cuidam infirmo. Præcepit dicere ter*: Cùm Chriſtus

perve-

pervenit ad Calvarium ei quidam dixit: Habes febrem, &c. qui reſpondit: febrem non habeo, &c. *qui hæc dixerit cum quibuſdam aliis orationibus à febre ſanabitur.*

20. *Ad idem aliam inveni in territorio Bergomenſi Anno* 1645. Conjuro te febris per opera Chriſti, cujus primum, aut ſecundum, omne ſit tertium, &c. quintum cantabit, ſextum nominalia, ſeptimum, &c. conjuro te febris per Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, &c. Per tres miſſas Sanctiſſimæ Nativitatis: per duo millia Angelorum, &c. per Sanctos, &c. per Cęlum: per terram; per ſolem, lunam; & ſtellas: quæ omnia febrim expellant.

Dicunt autem hanc formulam datam fuiſſe à Chriſto Petro, qui ante januam Galileæ jacebat febre affectus. Cui dixit: Quicumque hanc orationem recitaverit, à febre liberabitur. *Sed hæc ſunt mera diaboli commenta.*

21. *Ad impediendum, ne equus patiatur cum in itinere ſoleam ferream amiſit, Recitare certo numero Pater noſter, & Ave Maria, & reducere ad memoriam aliquem qui morte turpi fuerit condemnatus; vel è medio oblatus; & invocare eum proprio nomine, eumque adjurare per nomen Dei, & Virginis Mariæ, quòd pedem equi ſervet ab omni malo, ſicut Judęi, &c. pedes Domini Jeſu, cum quibuſdam obſervationibus in principio adimplendis.*

22. *Contra vermes equorum, vel equarum viſcera corrodentes.* Iſta Job Deus fecit Job, & Job fecit vermes, & vermes mortui ſunt, &c. in honore Dei, &c. In nomine Patris, &c.

23. *Contra dolores equi. Dicatur in aure equi detecto capite:* Oremus præceptis ſalutaribus moniti *cum Pater noſter, & quibuſdam aliis.*

24. *Ad ſanandum equum clavatum.* Dulce lignum, dulces clavos, &c. oremus præceptis ſalutaribus moniti, &c. *cum certis aliis orationibus, & obſervationibus.*

25. *Contra vermina equi, vel bovis. Dicere,* Fugite, fugite vermina, & dolores, quòd ita præcepit Salvator, qui manet ante arcam, &c. *& hęc verba dicere in aure equi, vel bovis cum quibuſdam aliis obſervantiis in honorem Santiſſimæ Trinitatis, & Sancti Alò.*

26. *Ne equi moveantur, dum ferreæ ſoleæ eis ſupponuntur.* Sta eque ſicut ſtetit flumen Jordanis, &c. *cum certis in auribus equi in honorem Sanctiſſimæ Trinitatis, & Sancti Alò.*

27. *Ad equos ſanandos interrogant, cujus coloris ſit? dicat,* Spadicem, *clamant.* Spadix: Si laboras tali, vel tali morbo, tam verè ſaneris, quàm Joſeph, & Nicodemus, &c.

28. *Dicto* conſummatum eſt, *pedem equi terrę fortiter incutere, & addito alio verſiculo clavum excidere.*

29. *Contra vermem equum affligentem; Talibus diebus ante ſolis ortum ſuper equo dicere;* In nomine Patris &c. exorcizo te vermem per Deum Patrem, &c. ut nec carnem, nec oſſa hujus equi edas. *Deinde recitatis certo numero Pater noſter, & Ave Maria, in dexteram equi cum aliquot crucibus factis inſuſurrare verba.*

30. *Sic orationem illam incipientem* Crux Chriſti &c. *ad peſtem evitandam, eſſe omninò ſuperſtitioſam; & uti talem fuiſſe à S. Congr. S. Officii declaratam per litteras Emin. D. Cardinalis S. Honufrii datas ad Inquiſitorem Hetruriæ* 18. *Septemb.* 1630. *teſtatur P. Diana* reſol. mor. p. 4. tr. 3. reſol. 62. *Quod etiam confirmat P. Marchinus* tract. de peſte in problematibus.

31. *Ad ſanandum ab omni malo quædam formula eſt in uſu inter Hiſpanos milites, qua quidam ſalutatores, ut ferunt, ſanctè viventes, & omnes gratis curantes cum ſola impoſitione linteorum, & certorum recitatione verborum utuntur: formula latino idiomate adducitur à Delrio* lib. 3. Diſquiſit. magic. part. 2. q. 4. ſect. 6. *quæ hæc eſt.* Per Chriſtum, & cum Chriſto, & in Chriſto, eſt tibi Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus Sancti omnis honor, & gloria per omnia ſæcula ſæculorum.

Digitized by Google

lorum. Oremus, &c. Amen Jeſus, Potentia Patris, Sapientia Filii, Virtus Spiritus Sancti: Sanet hoc vulnus ab omni malo. Amen. Jeſus, Domine mi Jeſu Chriſte, credo, quòd nocte Jovis Sancti in cæna poſtquàm laviſti pedes tuorum Sanctorum diſcipulorum, accepiſti panem Sanctiſſimis manibus tuis, & benedixiſti, & fregiſti, & dediſti tuis ſanctis diſcipulis dicens &c. Similiter accepiſti calicem in ſanctiſſimas manus tuas, & gratias egiſti, & tradidiſti illis dicens: accipite, & bibite, quia hic eſt meus Sanguis novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum: hoc quotieſcunque feceritis, facite in meam commemorationem. Obſecro te Domine mi Jeſu Chriſte, ut per hæc Sanctiſſima verba, & per virtutem illorum, & per meritum Sanctiſſimæ Paſſionis tuæ ſanetur hoc vulnus, & malum iſtud. Amen. Jeſus. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Jeſus.

32. *Tandem, alia brevi formula uſum fuiſſe quendam Religioſum Romæ mihi enarravit Anno Domini 1647. quidam Sacerdos ex noſtris vir morum gravitate, ac vitæ probitate celeberrimus, qua ferè ab omnibus ſanabat ægritudinibus: forma verborum hæc eſt:* Non eſt virtus, neque momentum niſi per Deum Patrem, &c.

Nonnullæ hic afferuntur mihi traditæ die 24. Octobris hujus anni 1667. à probatiſſimo Viro D. Franciſco Sala, cui hoc onus impoſui, ſuadente Reverendiſſimo P. Inquiſitore, ut Confeſſarii Veneti invigilent, & obligent pænitentes ad denunciandum S. Officio hujuſmodi Curatores Superſtitioſos.

Ad faciendum, quòd Maritus ſit bonus, bonam vitam ducat, amet uxorem, & erga eam ſe benè gerat, ipſa uxor quando adeſt ſacrificio miſſæ poſt conſecrationem, & elevationem Hoſtiæ, & Calicis ſi dixerit ſequentia verba: Calix eſt elevatus, Preſbyter præparatus, liber eſt apertus, calix eſt coopertus; ſic rogo Deum, ut cor mei mariti, &c. *dicunt quòd habebit intentum. Sic quando mulier parturiens non poteſt parturire, Maritus ipſius ſi iverit ad audiendum ſacrum, & obſervaverit, quando Sacerdos dixerit orationem Dominicalem* Pater noſter, &c. *& ipſe etiam ſecretò eandem recitaverit, & ſtatim ad domum ſuam revertatur, & iterum in aure ipſius parturientis eandem orationem recitaverit, cum quibuſdam aliis vanis obſervantiis, dicunt iſti Curatores, quòd parturiet.*

Ita ad ſanandum aliquem ab Epilepſia, ſeù morbo comitiali docent iſti Curatores diabolici, quòd parentes ægroti emant parum millii, & vocent Adoleſcentulam virginem, quæ ponat grana millii in cribro, quæ, ſervatis quibuſdam vanis obſervantiis, poſt terga cribret millium ſuper corpus morbo comitiali laborantis, dicens ſequentia verba: Ad honorem Dei, & S. Valentini cribro hoc millium, & rogo Deum, ut tot annis ceſſet iſte morbus, quot grana, &c. *Dicunt, quòd ſanabitur.*

Ex doctrina ſupra allata, & infra ſæpiùs repetenda conſtat dicta remedia eſſe ſuperſtitioſa, non enim ullam vim habent naturalem, neque ſupernaturalem, cùm neque à Deo, neque ab Eccleſia ſint inſtituta: ergo à dæmone, qui ad prolationem illorum verborum, & ad poſitionem illarum operationum prorſus inutilium, & vanarum accurrit: ut ſic his honoretur à ſuis Magis, ac Maleficis, qui talia periapta diſtribuunt, ac ſuorum aſſeclarum numerum adaugeat.

§. III.

Quamplures aliæ hujuſmodi formulę paſſim circumferuntur; immò continuò novę à dæmonibus adinveniuntur, quas ſuis tradunt aſſeclis diſtribuendas; ut ſic magis, ac magis homines à Deo ad creaturas avertant, & à cęleſtibus curis ad cęnoſa, terrenaque deducant, vel ſaltem à ſeriis, & gravibus ad ludicra, & nugatoria. 203 Plures aliæ formulę continuè à dæmone adinveniuntur, ac ſuis aſſeclis traduntur diſtribuendę.

Quam enim vim poſſunt habere hæ formulæ verborum ad ſananda vulnera, morbos curandos, infortuniaque arcenda? An naturalem? Sed hanc non ineſſe ſatis probavimus ſupra. An artificialem? Sed de hac vi nemo unquam vel ſuſpicatus fuit. An ſupernaturalem? At ſi hæc foret; gratiæ, aut miraculi foret. Hoc autem dici nequit. Nam licèt ſint verba ſignificativa, Deus tamen ea Quę omnes ut ſuperſtitioſę refelluntur.

non inſtituit ad hujuſmodi effectus producendos. Et nihil tale promiſit, nec Eccleſiæ revelavit: quale magi jactant: nec juvat Deus magicas incantationes: nec in Beelzebub ſic operatur, ne gloriam illi ſuam ea menſura communicet, qua ſolet Angelis, & Beatis. Nec illa ex ſe ratione ſuæ ſignificationis ſunt ordinata ad ſanitatem à Deo per modum deprecationis impetrandam. Virtutem ergo habent prodigioſam, non quidem miniſterio bonorum Angelorum; quia hi non ſe immiſcent magicis operationibus; ſed malorum, ſcilicet cacodæmonum, qui tacitè invocati ad iſtas curationes celerrimè accurrunt, ut tandem gloriam, & cultum Deo debitum ſibi arrogent.

§. IV.

204 MOta tamen fuit quæſtio Ipris in Hiſpania ſuper illa formula poſita nu.31. qua utebantur illi Salutatores; maximè quia naturale medicamentum accedebat. Qua de re, ut refert Delrius *loco citato*, Reverendiſſ. Epiſcopus Iprenſis Simonius, & conſiliarii ejus totam curationem hanc judicarunt ſuperſtitioſam, & illicitam; & prohibuere, ne quis ea uteretur. Multis hæc damnatio viſa eſt dura; ſed immeritò. Nam hic effectus totus expectatur à Deo per modum miraculi. Sed miracula ſic aſſiduè, & quaſi ex conſuetudine poſcere, eſt Deum tentare. Deinde ſancti viri ad miracula edenda, & gratias ſanitatum à Deo obtinendas non ſunt uſi certis, & quaſi conceptis verborum formulis: ſed modò ſic, modò aliter, prout Spiritus Sanctus ſuggerebat: ſemper tamen fide firma ac indubitata innixi Summæ Dei bonitati, ac virtuti Sanctiſſimi nominis Jeſu, qui ſic docuit *Marci ult.* dicens: *ſigna autem eos, qui crediderint hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia eiicient, &c. ſuper ægros manus imponent; & benè habebunt*: ut latiſſimè traditur infra *diſp.4.n.630. & ſeqq. & nu.632. & ſeqq.* & jam breviter poſui in illa brevioratione jam typis edita Tarviſii Anno
infra n.903. 1648. cujus titulus eſt: *orazione per liberar, & preſervarſi da maleſizj, &c.* Tertiò qui donum ſanationum à Deo acceperunt, illi nunquam accipiunt cum conditione, ut talibus vel talibus utantur verbis: ſed tales commentitiæ formulæ ſunt indicia pacti ſaltem latentis. Quartò non licet privatas comminiſci formulas, quas nec ſacræ litteræ: nec eccleſiaſticus uſus approbavit, qualis eſt iſta, quæ licentioſè abutitur, & depravat multa ſacroſancti Miſſæ ſacrificii verba, etiam ipſius Canonis. Denique applicat verba conſecrationis rei, ad quam inſtituta non fuit (quod non eſt permittendum) & prætereà petit effectum ſibi concedi per vim prædictorum verborum, quæ vis non ad vulnerum corporis conſolidationem; ſed ad panis, ac vini tranſubſtantiationem à Salvatore noſtro directa fuit. Neque illud negligendum eſt, Eccleſiam, & Catholicos ejus filios tanta ſemper in veneratione hæc ſacroſancta conſecrationis verba habuiſſe, ut nefas ducerent illis uti, niſi quando in Miſſæ ſacrificio: vel quando in Eccleſia, vel Scholis, aut diſputationibus iis neceſſariò utendum. Contra diabolus, & membra ejus malefici rebus nullis utuntur libentiùs: aut frequentiùs ad ſua ſacrilegia nefanda, quàm, & ipſa Venerabili Euchariſtia, & iis, quæ ad illam pertinent: ſicut etiam verbis ſacræ ſcripturæ, orationis Dominicalis, Salutationis Angelicæ, Symboli Apoſtolorum, & id generis.

Idem prorſus fatendum de ultima illa formula, qua utebatur Romæ ille bonus Religioſus: *Non eſt virtus, &c.* Licèt enim omnia verba bona ſint, neque aliquid mali contineant; Attamen quia ex vi ſuæ ſignificationis non ordinantur ad petendum ſanationem ab ægritudinibus; ſed tantùm oſtendunt, omnia eſſe, & dependere à Deo, & in fieri, & in conſervari: nec à Deo, nec ab Eccleſia ſunt inſtituta; nec ex aliqua antiqua eccleſiaſtica traditione habetur, quòd illis prolatis neceſſariò ſequatur talis effectus ſanitatis; ideò à dæmone adinventam eſſe, ut homines ſub ſpecie boni incautos decipiat, facillimè exiſtimari poteſt.

A R-

Digitized by Google

ARTICULUS II.

Non Significativum.

§. I.

QUàm gravis error dictis verborum formulis ſignificativis adhibere fidem, eſfectuſque in illis promiſſos expectare, nemo ſanæ mentis ambigere poteſt: cùm nihil aliud ſit, quàm in dæmonis hoſtis infenſiſſimi ſe conſtituere clientela. At major ſtultitia, ac fatuitas eorum, qui divino; ac Divinorum ſpreto patrocinio, verborum formulis prorſus ridiculis, & vanis nihilque ſignificantibus ſe credunt; ab eiſque auxilia in neceſſitatibus expectare non erubeſcunt, nullum facientes diſcrimen, an effectus ſint à Deo, vel à dæmone, dummodò optata conſequantur. Quarum aliquas licèt imperfectas, & informes hìc ſubiiciam, ut à prudentibus, & cordatis viris, ac Deum timentibus contemnantur, ac pro nihilo habeantur. 205

Major ſtultitia verborum formulis nihil ſignificantibus uti.

Quarum plures imperfectæ deſcribuntur.

1 *Contra dolores dentium proferre verba planè incognita, & abſurda, ut hæc:* Serigiles, Faleeſque, *&c. vel aliud*, Galbes, *&c. &* Galdes *&c. Item* Gibel, Gor, *&c.*

2 *Contra morſus canum rabidorum proferre illa veterum;* Danata darios, *&c. & recentia*- Abrac, Amon, *&c. Vel illa pani inſcripta;* Irioni, Khiriori, *&c. Vel iſtud;* Hax, pax, max, *&c.*

3 *In piſcium captura illud Geoponici Conſtantini* Jac Sabaoth, *&c.*

4 *Contra dolores ex tortura;* Para, gar, dar, donc, ſemen, al nome del Padre, *&c.* Jeſus autem, *&c.* Obar, adar, degatar, negar, *&c.*

5 *Ad ſanandos equos* Ante paraute, ſuperante, & ante, ut virgo Maria peperit, *&c.*

6 *Ad ſiſtendum Sanguinem in vulnere dicere:* In Nomine Patris, &c. chunrat, eara, ſarite, *&c.*

7 *Contra morbum vermium;* Megali, Megabili, Sanctus, Jiob Vydo, Malguet, Malla, Macula, Sanctus, Job, *&c.* In nomine Patris, *&c.* Vomit, vermis, perarabie, Calluci, Jeſus, *&c.*

8 *Contra alium morbum. Quære qualis morbus equum afficiat. Reſpondent ſecundùm nomen morbi equum vexantis, & tu ſecretò dicis;* Nigolamberto *cum quibuſdam aliis obſervantiis, & ſanatur equus.*

9 *Ut equus navim ingrediatur; dicere in auribus equi;* Zeutantar, Zarbera, Maron, peſon, criel, *&c. cum certis aliis obſervantiis.*

10 *Contra vermes equos affligentes: Ponunt equum contra ſolem, & recitatis certo numero Pater noſter, & Ave Maria: peractiſque nonnullis crucibus, ponuntur in quodam circulo ex quatuor partibus ſequentia verba:* Simul minor mi fac, mi fac *cum certis aliis obſervantiis. Deinde dicunt hæc verba.* Maga, Magla, Magabula, *&c.*

11 *Attalum affirmare tradunt: Si quis ſcorpione viſo dicat* Bud *eum illicò cohibeat, ne ictus ſuos vibret. Et Q. Serenus ait, verbum* Abracadabra *ſubinde literas minus ſcriptum donec in a deſinat, pyramidalem formam conficiens collo ſuſpenſum Hemitritæum depellere.*

12 *Contra cuncta maleficia Varro tradit ſequentia nomina:* Siſta, piſta, riſta, xiſta, *&c. Vel ejuſdem ter repetitum* Anaſanges *cum certis ritibus:*

Alia id generis innumera traduntur, ut refert Delrius *lib. 6. Diſquiſ. magic. cap. 2. q. 1.* à Marcello Empyrico *in lib. de Medico ejus*, à Vegetio, Plotino, Joanne Fernelio, Marſilio Ficino, & aliis: & quæ omnia ſilentio trado, ne nimis hiſce futilibus & vanis aures Lectorum offendam.

Digitized by Google

§. II.

206 Quæ ut prorſus vanæ, ac ridiculę refelluntur. Rationum.

QUis autem non rideat hujuſmodi remedia? Quis apertè non videat, ſi per ea optatus habeatur effectus, nonniſi à dæmone prodire? Quam enim virtutem habere poſſunt hæc verba totaliter vana, ridicula, & planè inutilia? Si verba ſignificativa nullam vim habere poſſunt naturalem morbos ſanandi: cùm ſenſus tactus immutare nequeant: nec ſupernaturalem, cùm nec Deus, nec Eccleſia haſce verborum formulas inſtituerit, quis talem vim hujuſmodi verbis ignotis aſcribere audeat? Quomodo ergo operantur? Si effectus apparet, unde procedit? Quid conferunt talia verba? At luce meridiana clarius eſt, ea dæmonum ſigna, & commenta eſſe; & ex hominum credulitate dæmonibus prædocentibus, & ſuggerentibus eſſe inventa. Hi ſiquidem quàm maximè conantur, ut nobis impoſturam faciant; Et ideò verba effingunt, quibus quaſi pactionis ſigno quædam hominibus evenire ſtudent.

Qui autem hujuſmodi verbis ad ea conſequenda utuntur, tacitum, vel expreſſum cum dæmonibus utique habent pactum. Et licèt aliqui tale pactum ignorent, & verbis illis utantur: tamen nihil refert: quoniam is, cui primò dæmon ea verba dictavit, ea lege habuiſſe exiſtimatur, ut quicunque illis uteretur, tacitè dæmonem invocare intelligeretur.

§. III.

207 Auctoritate Canonum.

HAs adverſarii machinas deteſtantur canones anathematis pænam in eos fulminantes, qui philacteriis (hoc eſt conſervatoriis, quæ, ut ait Gloſſa *cap.* 1. 26. *qu.* 5. ſunt chartæ, in quibus continentur incantationes) uſi fuerint. Et ſi clerici ea faciant, jubent, eos Eccleſiis, eiici, *cap.* 4. 26. *qu. ead.* Qui canones quomodo ſint intelligendi, & de quo genere philacteriorum loquantur, petendum ex alio canone, nempè ultimo ejuſdem quæſt. ubi inter cætera in hunc modum ſcribit B. Iſidorus. ***Ad hæc pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, quæ ars condemnat medicorum, ſeù in præcantationi bus: ſeù in characteribus ſuſpendendis, atque ligandis, in quibus omnis ars dæmonum eſt ex quadam peſtifera ſocietate hominum, & Angelorum malorum exorta.*** Quæ ſumpſit ex B. Auguſtino *libr.* 2. *de doctrina chriſtiana*. Quod etiam ab eodem confirmatur *tract.* 7. *in Joannem* his verbis: ***Fingunt ſpiritus maligni umbras quaſdam honoris ſibimetipſis, ut ſic decipiant eos, qui ſequuntur Chriſtum. Uſque adeò fratres mei, ut illi ipſi, qui ſeducunt per ligaturas, per præcantationes, per machinamenta inimici miſceant præcantationibus ſuis nomen Chriſti, qui jam non poſſunt ſeducere chriſtianos, ut dent venenum, addant mellis aliquantum.*** Cunctis enim illis formulis verborum apponunt ſemper iſti diaboli ſymmiſtæ nomen Chriſti, & præcipuè Sanctiſſimæ Trinitatis; ut ſic anguis lateat in herba. Quis ergo hujuſmodi remedia tam abſurda approbet? Quis velis remiſque non contendat, hæc ridicula, ſed ſacrilega diaboli pharmaca è mundo penitus eliminare, & Vulcano dicare?

§. IV.

208 Exemplo.

DIgnum memoria, quod refert Leonardus Vairus *lib.* 2. *de Faſcino cap.* 11. Athenis cautum fuiſſe, ne quis verbis mederetur: Unde cùm in Achaja quandam mulierem eſſe, Athenienſes cognoviſſent, quæ verbis medebatur, eam lapidibus obruendam dederunt; aſſerentes, non verb is, ſed plantis, herbis, lapidibus, & animantibus Deos immortales ſanandi vim dediſſe. Utinam etiam Judices hoc noſtro infelici ævo, Rectores animarum, cunctique, ad quos pertinet ſuper gregem ſuum vigilare, hoc Ethnico rum ob oculos ſibi proponant factum: quòd procerto

certò non tot ſuperſtitionum germina pullulabunt: deſtruentur latentes diaboli inſidiæ: non ita faciliter ad ſua optata conſequenda homines his profanis, aut ſacris abutentur philacteriis.

In quibus omnibus cùm ferè ſemper poſita ſint vel nomina Dei, vel ſacræ Scripturæ verba, ut ſymbolum, aut oratio Dominicalis, vel aliæ orationes, talia geſtantes, vel proferentes, & adhibentes, ſi de ſuperſtitione admoniti non reſipiſcant, vel hæretici, vel ſaltem vehementer de hæreſi ſuſpecti habentur. Hæretici ſi pertinaciter credant, ſe virtute illorum verborum, non poſſe ullo modo etiam Deo permittente lædi ab inimicis, vel mori ſubitaneè, vel igne comburi, vel aqua ſuffocari. Vel tales honores, officia, aut dignitates conſequi infallibiliter, vel alia id generis, quæ vel à libero arbitrio, vel à divina providentia pendent, obtinere, indubitanter credant, ut ſatis, ſuperque dictum eſt ſupra à *n.50. & ſeq. hujus diſputationis*. 209 Quare prædictis formulis utentes ſunt vel Heretici, Vel de hæreſi vehementer ſuſpecti.

Si verò non credant: tunc non ſunt hæretici, ſed vehementer de hæreſi ſuſpecti ratione abuſus verborum ſacræ Scripturæ, putà pſalmi alicujus verſiculi, vel Evangelii, vel Symboli, aut orationis Dominicalis, vel alterius orationis, ut tradunt Pegna *ad Direct. par.2. comm.67.* Farinac. *de hæreſi q.181. nu.2. & ſequent.* Scaccia *Judic. civil crimin. & hæret. lib.1. c.12.* Delrius *Diſq. mag. lib.5. ſect.15. per tot.* Leon. *in Theſauro fori Eccleſiaſtici p.3. c.36. n.9.*

Nec officit, quòd hujuſmodi philacteria, vel verba proferantur, vel deferantur ad bonum finem, videlicet, ad ſanitatem obtinendam, vel ſe à malis; & periculis præſervandum; Nam ſufficit, quòd adhibeantur diverſo modo, ac fine, quàm à Deo inſtituta ſunt; vel ab Eccleſia. Sic ſuſtinent Delrius *lib.3. Diſqu. Magic. c.2. q.4. ſect. 7.* Torreblanca *de Magia lib.2. c.49. n.56.* Carena *de Off. Sanctiſſ. Inquiſit. p.2. tit.12. de ſortileg. §.5. n.30. & 31.* quia tunc non eſt eis uti; ſed abuti.

§. V.

TAndem hìc ſilentio non eſt prætereundum id, quod admonet D. Tho. 2. 2. *qu.96. art.4.* Non tantùm ſuperſtitioſum eſſe in prædictis formulis à dæmone inventis tam ſignificativis, quàm non ſignificativis, verùm etiam ſi res, aut verba ſacra ſint, poſſe ſuperſtitionem in eorum uſu committi, ſi aliquid adjungatur, quod vanum ſit, & inutile ad divinam reverentiam, vel ad divinum auxilium impetrandum, ver. gr. quando geſtantur reliquiæ, vel evangelium Sancti Joannis, aut aliqui verſiculi pſalmorum non ex devotione tantùm; ſed adjunctis vanis circumſtantiis, putà, ut ſic, vel ſic ſint ſcripta: vel reliquiæ ſint in vaſe triquetro, vel triangulo, tribuendo vim formæ, vel materiæ: ut ſcriptum ſit in pergamena virginea: vel tempori, ut ſcriptum ſit oriente ſole, vel perſonæ, ut alligatum ſit ab incorrupto, vel modo, ut tot filis, vel talibus. Item neceſſe eſt, ut nulla adſit figura præter ſignum crucis: nulla imago, præterquam Chriſti, vel Beatæ Virginis, vel Sancti alicujus noti: aut ſolita Angeli boni. Item nulla barbara, & incognita Dei, vel Angelorum nomina ſint addita. Denique nil aliud adſit vani; vel mendacis. Deus enim nunquam eſt auctor mendacii, vel vanitatis: quin imò quoad illam partem ſignum eſt dæmoniacum, & ſuperſtitioni adjungitur ſacrilegium. 210 Quomodo in uſu rerum ſacrarum poſſit eſſe Superſtitio?

§. VI.

ADdo prætereà (pareat lector, ſi nimis prolixè hæc ſcribo, quia has ſuperſtitiones ad noſtram nimiam perniciem, & gravem chriſtianæ religionis deſtructionem nimis ſerpere cernimus.) Quòd licèt ſecluſa omni hujuſmodi ſuperſtitione, ſanctum, & religioſum ſit, reliquias Sanctorum ad collum ſuſpenſas deferre, vel Evangelium ſancti Joannis in pectore ſcriptum portare, & ſimilia, bona fide ſperando per modum impetrationis peculiarem Dei protectionem, & Sanctorum interceſſionem; nihilominus id tanquam omninò certum ſperare per de- 211 Tentatio Dei.

 latio-

Digitized by Google

lationem talis rei non minus quàm ſi eſſet à Deo promiſſum, non caret ſuperſtitione, ſi non falſi cultus, ſaltèm ſuperflui: ut eruditè docet etiam Suarez *lib. 2. de ſuperſtitione c. 15. n. 10.* Et propterea intervenire poteſt ibi tentatio Dei, ſi ob eam confidentiam nimiam temerè ſe homo periculis exponat: aut in periculis omittit ordinaria media, quibus ſe tueatur.

Nam poſtulare à Deo miraculoſam defenſionem, aut protectionem ſine cauſa, vel ſpeciali inſtinctu, eſt tentare ipſum. Unde oratio, vel alius cultus, qui propter hunc finem illi offertur, ſuperfluus, & vanus eſt: quia reverà per talem actionem ipſe non honoratur. Et ideò illa nimia confidentia de conſequendo illo effectu à Deo per tale breve, cùm non ſit fundata in promiſſione ejus, vel eſt vana, & purè voluntaria, vel eſt etiam nimia confidentia ſui, & ſuorum meritorum: & ex hac parte poteſt continere pernicioſam ſuperbiam. Denique ille modus quærendi commoda hæc temporalia per uſum Reliquiarum, vel aliarum rerum ſacrarum cum tanto affectu, & credulitate obtinendi illa, non caret periculo, quòd dæmon ſe ingerat, & in aliam majorem ſuperſtitionem hominem inducat. Unde D. Chryſoſt. de hac re ſuper Matth. ſic ait: *Quidam aliquam partem Evangelii circa collum portant; ſed nonne quotidiè Evangelium in Eccleſia legitur, ut audiatur ab omnibus? Cui ergo non proſunt in auribus poſita evangelia, quomodo poſſunt circa collum ſuſpenſa?* Et ſubdit: *Ubi eſt virtus Evangelii? In figuris literarum, an in intellectu ſenſuum? Si in figuris, benè circa ſuſpendis; Si in intellectu, ergo meliùs in corde.*

§. VII.

212 Oſtenditur, quomodo non poſſit eſſe ſuperſtitio in illa brevi oratione ab Auctore compoſita; quæ incipit: *Orazione da recitare, ò portar ſeco &c.*

HAc de re in illa brevi oratione, quam Tarviſii typis mandare curavi Anno Domini 1648. cujus titulus eſt: *Orazione da recitar, ò portar ſeco, efficaciſſima per liberar, e preſervarſi da maleficii, moleſtie de demonii, dalla febbre, inſidie de nemici, & altri mali, e pericoli dell'anima, e del corpo.* Cujus exemplar extat infra *diſp. 4. n. 904.* Nè illam recitantes, vel apud ſe geſtantes hallucinarentur, ponentes ſuam fiduciam tantùm in verbis, vel geſtatione ejus: poſt eam immediatè in ſecunda impreſſione ſic admonui idiomate italiano: *Qualſivoglia Criſtiano ſe una volta al giorno almeno dopo d'haver fatto un'atto di dolore, e contrizione de' ſuoi peccati, e proccurato per quanto può dalla parte ſua per coſtituirſi in grazia di Dio, reciterà detta orazione; overo non potendo recitarla, farà da altri recitarla: ò dirà in vece almeno tre Pater noſter con tre Ave Maria ad onore, e gloria del Santiſſimo Nome di Gesù, portando ſeco detta orazione; ma con devozione, e gran confidenza in Dio, di ottenere le grazie, che ſi dimandano in eſſa, &c. ſperimenterà ſopra di ſe la divina pietà, e miſericordia, &c.* Ex quibus verbis apertè conſtat, quòd recitantes; vel apud ſe dictam orationem retinentes, ſi divinam obtinere volunt protectionem, debent quotidiè Deo ſe humiliter ſubjicere; & de peccatis ſuppliciter, ac puro corde veniam petere: præterea elicere actus fidei, ac firmæ in Deum confidentiæ, ſæpiſſimè divinam conſiderando bonitatem, immenſam ejus pietatem, ac clementiam: ac veritatem verbi ejus, quo promiſit ſæpiùs tum in veteri, tum in novo teſtamento, ſuum impertiri auxilium iis, qui diligunt illum, ac in ſuis neceſſitatibus fiducialiter, ac humiliter ad eum confugiunt, nomen Sanctum ejus invocantes: ac præcipuè gratias poſtulantes ob honorem, & gloriam Sanctiſſimi Nominis Jeſu ut ipſe ait: Joa. 14. *Quodcunque petieritis in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur Pater in Filio, &c.* Quæ confidentia non nititur orationis literis, aut verbis, vel ejus geſtationi; ſed ſummæ Dei bonitati, ac clementiæ, ac veritati verbi ejus, qui talem confidentiam majorem, vel minorem pro cujuslibet majori, vel minori de congruo diſpoſitione; & prout melius eis expedire judicat, communicat, de qua latè diſputatur infra *d. 4. n. 63.* Illa igitur geſtatio, ſive dictæ orationis detentio, quam hortatus ſum in dicto monitorio, nil aliud eſt, quàm ſignum, ſeu memoriale, quo detinens, ac de-

Digitized by Google

ac deferens excitatur, ac quaſi manu ducitur ad quotidiè eliciendos actus prædictos, nempè contritionis, ac confidentiæ in Deum, ſubmiſſionis, ac piæ petitionis, & humilis, ac ferventis ad Deum orationis. Sic tollitur omnis ſuſpicio, qua quis ſuperficialiter dumtaxat eam conſiderans, illam ſuperſtitionis inſimulare poſſet.

§. VIII.

NEc officit ille ternarius numerus Pater noſter, & Ave Maria præſcriptus. 213
Nam per illud verbum præcedens, (*almeno*) denotatur, eum, qui dictam orationem defert, poſſe ad libitum recitare etiam plures, vel etiam mentaliter tantùm Deum exorare, prout devotio magis ei ſuggeret, & excitabit. Fuitque mea præcipua intentio: ut apertè explicui Rev. Patri Carolo Veliterrano Inquiſ. Gen. Tarviſii, per illum ternarium orationis dominicalis, & ſalutationis Angelicæ, annuere illis, qui dictam non poſſet recitare orationem, ut & ipſi quotidiè aliquam ſaltem orationem vocalem Deo offerrent, per quam divinam obtinerent protectionem, & ne confidentiam ſuam ponerent in dictæ orationis literis, vel ejuſdem apud ſe retentione, ac geſtatione; ſed per quotidianam orationem, ac mentis in Deum elevationem, in Deo omnem ponerent ſpem ſuam, ac totam fiduciam ſuam in eo collocarent. Quod propoſitum meum ipſe probavit, ac laudavit. Multoque magis plures devoti Chriſtiani variis locis talis confidentiæ effectus in ſuis neceſſitatibus ſunt experti.

Non nego tamen, quin & ipſa brevia, ut à ſacerdotibus benedicta, & ſacra verba continentia, ſicut, & Reliquiæ ſanctorum, Agnus Dei; cæteraque ſacra maximoperè valeant contra infortunia; & præcipuè contra maleficia, prout ab Eccleſia ordinata ſunt, ſi cum debita reverentia, & ſpe in Deum, & in Sanctorum patrocinium ſecum deferantur. Sed de his fusè diſputabitur infra *loco ſuo diſput. 4. ubi de remediis generalibus*.

SECTIO II.

Operativum.

SUmmus ille Univerſi Artifex, cujus verbo facta ſunt omnia, ut fatetur D. Ambroſius *lib. 4. de ſacram. cap. 4. Juſſit Dominus, & factum eſt cælum; Juſſit Dominus, & facta eſt terra; Juſſit Dominus, & facta ſunt maria; Juſſit Dominus, & omnis creatura generata eſt*. Univerſi quoque ordinem ſuæ conformem inſtituit ſapientiæ, extra quem manet ipſe, atque incredibili arte illi præeſt ubique. Qui quidem ordo quamvis in rebus univerſis conſpici valeat, in operationibus tamen maximè lucere incomperto eſt. Hunc ſummum Artificem omni ſuo ſtudio in ſuis operibus conatur æmulari ille, qui ſemper Dei genium habuit, dum ei fieri ſimilem continuè appetiit, Cacodæmon nempe, qui non tantùm potentiæ ſuæ virtutem, ac ſapientiæ ordinem in verbis per ſuos Maleficos demonſtrare conatur, dum variis in neceſſitatibus evocatus ex orco tacitè, vel expreſsè citiſſimè accurrit; verbiſque ab ipſo inſtitutis hominibus eum invocantibus optatum præbet auxilium: ut præcedenti ſectione explicatum eſt. Verùm etiam in operibus externis hanc ſuam vim, ac ſapientiam nititur exhibere, dum variè varia opera, licèt vana, & inutilia ſuis adimplere præcipit devotis; quorum modus operativus licèt in creatis ferè univerſis ſe prodere queat; præcipuè tamen manifeſtari fatemur in variis Actionibus, & Motionibus: ut ſequentes articuli declarabunt.

214 Deus oſtendit ordinem ſuæ ſapientiæ in ſuis operationibus.

Quem conatur imitari dæmon à ſuis aſſeclis etiam tacitè invocatus, præcipuè In Actionibus. In Motionibus.

ARTICULUS I.

Actionibus.

§. I.

215 Variæ actiones tranſeuntes inſtitutæ à dæmone. Quęnam ſint? Aliquæ deſcribuntur & ut ſuperſtitioſæ refelluntur.

PEr actiones hìc non intelligimus, quæ communes ſunt factioni, & creationi: nec ut actiones comprehendunt immanentes; ſed tranſeuntes tantùm, ut ſunt de genere actionis, quæ variis modis ad conferendam ſanitatem, morboſque tollendos perfici à dæmone præcipiuntur, ut benedictiones cum certo modo, & figura; oris actiones per aliquam inſufflationem, aut halitum; templorum viſitationes; ſacramentorum, ac rerum ſacrarum abuſus; quàmpluresque alii ritus, ac cæremonię. Quarum aliquas hìc deſcribam pro etiam minus peritorum intelligentia.

1 *Primò venit ille ritus traditus à Paracelſo* lib. de hyperphyſicis morbis: Fabricet Medicus, *ait*, ceream imaginem ad ſimilitudinem patientis, & in nomine ejus, aut conformet ceream particulam ſimilem parti affectæ, idque indubitata fide, & forti imaginatione credat per illam ſanitatem ægro reſtitui poſſe: ac tandem additis magicis precationibus ceream illam imaginem in ignem proiiciat. At ſi fortè ex doloris acerbitate; vel partis affectæ vitæ periculum metuatur, integram imaginem certis verbis admurmuratis comburat Medicus, & liberatur æger. *Quis non videat totam hanc actionem magicam eſſe, ac diabolicam?*

2 *Ad curandum pilorum, acicularum, ſpinarum, & ſimilium corpori ingeſtorum maleficium volunt quidam, non eximi illa per vulneris inciſionem; ſed materiam illam ſponte prodeuntem totam excipi, & in foramine facto ſambuci, vel quercus orientem ſpectante imponi; & ex eodem ligno cuneo obturari certis verbis additis. Quam actionem meram eſſe ſuperſtitionem quis neget? immò & diaboli opus, per quem reſiduum materiæ ſtatim fertur ad idem foramen ex corpore, in quo latitabat.*

3 *Tale puto exiſtimare: quod ablutio matutina quicquam proſit ad maleficium illo die arcendum; falſoque id ſagas illas Remigio perſuaſiſſe* lib. 1. dæmonolatriæ cap. 1.

4 *Huc refero illud de immerſione in aquam, quod narrat Arnulphus Lexovienſis* in Epiſt. ad Papam Alexandrum *his verbis*: Ut miracula facere crederentur; & quibuslibet commentis ſæcularium perſonarum frequentes invitarent acceſſus, ſanitatis remedia promittebant ei, qui ſe incantatæ ab eis neſcio quibus carminibus aquę ſepties ſuſtineret immergi. Ægra itaque mulier aquæ glaciali frequenter immerſa inter manus comprimentium monachorum congelata deceſſit, dum vim algoris ægritudo non ſuſtinet, & profana religio naturam potiùs irritat ad perniciem, quàm Dei miſericordiam ad ſalutem.

5 *Pro quovis morborum genere: Funiculo laneo brachium circumdare in nomine Domini &c. Et ad nomen ſancti, cui morbus tuus ſacer funiculus contrahetur, & fiet brevior &c.*

6 *Filium per chriſma trahere: aut terream imaginem ſub altaris pala abſcondere.*

7 *Cum ægroto ante febris acceſſionem manus lavare, & intereà certum ex pſalmis verſum ſubmurmurare, vel laborantis manu apprehenſa dicere*: Æque facilis tibi hæc febris ſit, atque, &c.

8 *Virgas pararellas vi certorum verborum mediis partibus committere: & in crucis formam vincire, & de collo ſuſpendere, vel thoraci lignum rotundum cum certo murmure applicare: ut Turcæ faciunt.*

9 *Ut maritus diligat uxorem, refert Beetzius* in expoſit. 1. præcepti c. 5. *quoſdam ſic dicere mulieribus, ut accipiant de omnibus crinibus ſuis, & offerant illos ante altare ter cum cereo ardenti certis verbis obmurmuratis, & tunc quandiù portabunt ſuper caput ſuum tandiù exardeſcet in amorem earum.*

10 *Ex eodem. Ut ſponſa habeat bonam fortunam; oportere, quòd in nuptiis ingrediatur do-*

Digitized by Google

tur domum ſub duobus evaginatis gladiis poſitis ad modum crucis S. Andreæ cum certis verbis.

11. *Contra ſterilitatis maleficium, vel odii inter conjuges, refert Cardinalis Cuſanus* lib.2. Exercitationum in ſermone: Ibant magi, quam viderant ſtellam &c. *quoſdam nidum avium invenientes capere ipſam cum pullis matrem cum quibuſdam verbis, & ideò vult, à Moyſe fuiſſe præceptum* Deuter.22. *ne mater cum pullis capiatur.*

12. *Ad pluviam obtinendam, refert Martinus de Arles* de ſuperſtitione, opere, quod extat in oceano juris, *& ſimul confutat quandam vanam obſervantiam, quæ ſimul eſt ſuperſtitio, & Dei tentatio, & ſacrilegium, & blaſphemia, qua Navarræ ruſtici utebantur, imaginem Beati Petri in flumen mergentes; quod idem ſolent facere accolæ Rheni cum ſtatua B. Urbani.*

13. *Hùc pertinet opinio Sileſiorum, Moravorum, & vicinarum gentium putantium, faſcinationibus reſiſtere faſciolas, vel teniolas rubeas alligatas equorum frenis, vel ephippiis. Qua de cauſa etiam apud Græcos, & Romanos pueri, & puellæ faſciolis rubeis præcingebantur, ut refert Chryſoſt.* in hom.12. ad Corinth. *& alii apud Martin. Roman.* lib.1.Sing.c.2.& lib.2.c.23.

14. *Venetiis quædam mulieres innuptæ, quando lavant ſibi caput, & proiiciunt in viam communem aquam, qua ſuum caput laverunt, obſervant quiſnam primus tranſeat ſuper illam aquam, & dicunt illum futurum eſſe ſuum ſponſum.*

15. *In Apulia, & Lucania Provinciis Regni Neapolitani, & fortaſsè in toto illo regno hæc viget ſuperſtitio. Ad ſanandum à morbo vermis, vulgò dicto* mal del verme. *Accipiunt vermiculum vivum, & ponunt in manu infantis recenter nati priuſquam baptizetur, & clauſa manu, ac faſciis conſtricta dum baptizatur, moritur vermis in manu infantis. Statimac verò eſt baptizatus, ex manu ejus parentes vermem jam mortuum auferunt, & in terram proiiciunt. Poſtquam verò puer factus eſt adultus, dicunt, hunc habere virtutem, & auctoritatem, ut omnes morbos vermis affectos ſanare queat, ſignando ſigno crucis ſuper partem læſam his verbis admurmuratis:* In nomine Patris, &c. Occidi vermem cùm eram, &c. nunc occido, quòd &c. hinc auſero &c. *deindè in terram expuat.*

Sic narravit mihi quidam Religioſus Sacerdos Provinciæ Apuliæ, qui plures dicto morbo affectos ſe ſanaſſe aſſeruit; quia à parentibus ſuis admonitus fuit, ſe, dum baptizatus fuit vermiculum in manu occidiſſe.

In hac autem actione, ſi quis attentè illam conſideret, inveniet in ea fieri exceſſum in cultu Dei: Colitur enim Deus in Sacramento Baptiſmatis, cæremoniis, ac mediis indebitis, ac modo inconvenienti. Nam ex verme mortuo in manu pueri, dum baptizatus eſt, credunt, virtutem accepiſſe ſanandi omnes tali morbo affectos. Sed hæc mera ſunt commenta diaboli. Quis enim hujuſmodi inſtituit ordinationem? Quis talem tribuit virtutem? Non alius utique quàm diabolus, qui ex pacto expreſsè inito cum primo mago, ad poſitionem talis vermis, & ad hujuſmodi actionem accurrit, & remedia intrinſecùs applicat, quibus morbum tollat: cui operationi dæmoniacæ tacitè conſentit, qui tales actiones operatur.

16 *Hùc referendi ſunt Clavicularii, qui per claviculam dictam Salomonis varias noverunt exercere actiones; quibus vel expreſsè, vel implicitè ſaltem ſe pactum cum dæmone habere, demonſtrant. Iſti enim abſque clavi, & ſtrepitu, ut dicunt aperiunt carceres, ſoluunt reos, eorum cuſtodes graui ligant ſomno, ſerras domus, apothecæ, arcæ, arculæ, &c. jactant, ſe aperire, & claudere, nullo apparente ſigno aperitionis; ſimiliter mulieres ad ſui amorem pellicere, ſolo intuitu, aut verbis in eis corruptionem excitare, & alia id generis perpetrare poſſe, aſſeverant, omniaque ex Salomonis clavicula didiciſſe aſtruunt.*

Quæ clavicula dicitur à clavi tanquam diminutivum ipſius: dicitur Salomonis: quia ipſius profeſſores teſtantur, à Sapientiſſimo Salomone adinventam fuiſſe; & proptereà ab ipſius nomine tanquam ab Auctore ſumpſiſſe denominationem. Diciturque clavicula, quia velut clavis aperit carceres, ſolvit reos, & alias hujuſmodi actiones operari docet, ut jactant dicti clavicularii.

At falſiſſimum eſt, Salomonem hanc inveniſſe claviculam, ſed illius adinventor

eſt

Digitized by Google

eſt diabolus, qui figmentum hoc vocari juſſit claviculam Salomonis: ut vel ſic ipſius turpitudo ſub nomine doctiſſimi Auctoris delitcat, & facilius ad ſui ipſius ſequelam, homines alliciat: ſicut etiam ſupra diximus *tom.1.pag.*218.*num.*633. *de Arte Paulina, Spirituum, & Angelica*: ut benè tradit Baptiſta Signa *de vero ſtudio chriſtiani cap.*7. Dum enim Salomon verus Dei amicus fuit; & ejus præceptis obediens, quis audeat aſſerere, hujuſmodi vacaſſe arti ſuperſtitioſæ, ac prorſus diabolicæ? Si verò illum conſideres poſtquam per peccatum à Deo fuit averſus, ipſe non indigebat incumbere huic arti: quia omnibus deliciis affluebat. Falſiſſimum etiam eſt, quòd carceres aperiant, & reos ſolvant; nam praxis contrarium docet: videlicet, poſtquam carceribus ſunt mancipati omnem vim diabolicam evaneſcere: ut ſupra diximus *tom.1.pag.*190 *num.*551. Nec poſſunt mulieres invitas ad ſui cogere amorem: quia voluntas ſemper libera manet in actu ſuo: ut ſatis fusè demonſtratum eſt ſupra *tom.1.pag.*191.*n.*555. De his legendus Lupus noſter *3.p. Edicti S. Inquiſ.lib.* 15.*diſt.*1.*art.*4.*diffic.*3.

17. Prædictis actionibus abſimiles non ſunt illæ, quibus nonnulli vacant, dum maleficium amoris tollere volunt.

Utuntur enim maleficio odii, certo ritu v.g. conſecrantes, vel potiùs execrantes columbam nigram, & diviſam per medium dant comedendam amantibus. Item ut odii maleficium tollant, utuntur amoris maleficio, v.g. Euchariſtiam Sacram in ore habentes oſculantur eam, quam volunt in amorem inducere: vel labiis chriſmate inunctis id faciunt cum certis cæremoniis.

18. *Ut ſterilitatis agrorum maleficium tollant, hoſtiam ſacram comminuunt, & tritam in pulverem ſpargunt per hortum: vel agrum; quæ non tantùm ſunt ſuperſtitioſæ; ſed manifeſtè impiæ, ſacrilegæ, & hæreticales, & tamen hæc facta aliquando legitur.*

Primum antecedenti numero refert Hollenus *in Præceptorio de Chriſmate*. Alterum Grillandus. Cætera de Euchariſtia Cæſarius Eiſterbacenſis *lib.*9.

§. II.

216 Aliæ actiones ſuperſtitioſæ recenſentur, in quibus intervenit.

IDem prorſus fatendum de cæteris actionibus præfatis, in quibus, quando intervenit abuſus Sacramentorum, vel Sacramentalium, vel Sacrarum rerum, aut verborum ſacræ ſcripturæ, Orationis Dominicalis, Symboli apoſtolici, vel alterius orationis, non tantùm ſuperſtitioſæ nuncupandæ; ſed etiam ſacrilegæ, & hæreticales cenſendæ: uttestatur Pegna *ad Director.Inquiſ.par.2.comment.67.* Farinac. *de Hæreſi qu.*181.*n.*2.*& ſequent.* Scaccia *de Judic.Civil.Criminalibus, & hæreticalibus lib.*1.*cap.*12. Delrius *Diſquiſ.magic.lib.*5.*ſect.*15. & Carena *de Off.S.Inquiſit. part.*2.*de ſortilegiis tit.*12.*§.*4.*num.*23. An verò illa actio, in qua intervenit abuſus hoſtiæ non conſecratæ, cenſenda ſit tantummodo ſuperſtitioſa: vel etiam hæreticalis? Circa hanc difficultatem nonnulli, quos citat Carena *loco citato nu.*52. dixerunt, non eſſe hæreticalem. Verumtamen ſententia verior eſt, talem actionem eſſe hæreticalem. Ratio favet primò: quia in quacunque hoſtia reperitur Crux Chriſti, quæ ubicunque, & in quacunque materia reperiatur, ſemper eſt adoranda Adoratione latriæ: uti docuerunt communiter Theologi *in 3.ſent.diſt.9 & in 3.par.ſummæ D.Thomæ q.* 25.*art.*4. Secundò ſæpè non rem; ſed ſignificatum inſpicimus. At Hoſtia quæcunquè ſive conſecrata, ſive non, ſemper repræſentat ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium; unde eam ſpernere, conſequenter eſt ſpernere Sacramentum Altaris. Sicut enim forma Sacramenti Euchariſtiæ adhibita in ſortilegio, in omniũ ſententia, reddit illud qualificatum; idem dicendum de alia parte integrante ejuſdem Sacramenti, ideſt, de Hoſtia non conſecrata, quæ adeò eſt materia Sacramenti, quòd moraliter pro Euchariſtia tantummodo eſt deſtinata; & non eſt ſicut aqua, & oleum reſpectu Sacramenti Baptiſmi, & Confirmationis, quæ de ſe ſunt materiæ communes

Abuſus Sacramentorũ Sacramentalium, Rerum ſacrarum Verborum S. Script. Symboli Apoſt. & ſimilium.

nes tam ad Sacra, quàm ad Profana. Ita etiam Diana 4. *part. tractat. 7. de pœnis reſolut.* 10.

Et ſi dicatur, quòd utimur Hoſtia non conſecrata aliquando ad litteras claudendas: Reſpondetur, hoc eſſe merè per accidens: nec tollere: quin Hoſtia moraliter tantummodo pro Sacramento Euchariſtiæ ſit deſtinata. Ita ſentiunt Zanardus *in Summa divin. Præcept. part. 2. cap. 64. Verſicul. Immò teneo, quòd uti*. Scaccia *de Judic. Civil. Criminalibus, & Hæreticalibus lib. 1. cap. 12. num. 34. Verſic. ſortilegus igitur*, & Cæſar Carena *de Officio Sanctæ Inquiſit. loco citato numero* 54. *& ſequentibus*.

ARTICULUS II.

Motionibus.

§. I.

VArias etiam motiones in hac curatione exerceri, experientia docet: nempè, 217
leves manuum, pedum, aliorumque corporis membrorum motus, qui per ſe non ſunt activi circa alios, ad quorum commodum ordinariè fiunt. Hoc exemplo comprobari poteſt relato à Remigio *lib. 3. dæmonol. c.* 4. ex Svetonico, Tacito, Sabellico, aliiſque non infimæ claſſis Scriptoribus.

Varii membrorum corporis motus in curatione hac interveniunt, qui omnes ſunt ſuperſtitioſi. Exemplis cõprobatur.

Veſpeſianum pro tribunali ſedentem Alexandriæ, ubi ſtatos æſtivis flatibus dies operiebatur, duo ex plebe viri adierunt, opem ſibi orantes à Serapide demonſtratam. Hic oculis, ut cæco dies illuceſceret, ſi ipſius oculos ſputo Veſpeſianus inunxiſſet. Alterque firmior fieret, ſi calce contingeretur. Cùm vix fides rei eſſet; nec ea ullo modo ſucceſſura crederetur, ne experiri quidem à principio Veſpeſianus auſus eſt. Cæterùm amicis hortantibus, quòd dicerent peracti remedii gloriam penes Cæſarem: irriti verò ludibrium penes miſeros fore: utrunque pro concione tentavit. Nec defuit eventus. Nam alteri manus ad uſum ſtatim verſa eſt: Alteri clara reluxit dies.

At quis non videt hujuſmodi motiones nullam vim prorſus habuiſſe naturalem? Sed ſi effectum intentum produxerunt, non à tali motu; ſed à dæmone ortum habuiſſe, Verebatur enim dæmon ille, quem ſub Serapidis nomine colebat Ægyptus errorum mater, ne piorum Eccleſia recens ibi conſtituta ex vetuſto illo ſe exturbaret domicilio; prævidîtque futurum, ut duo ægri uterque ſua eſſet defuncturus clade; ac proindè ambos impulit à Veſpeſiano opem implorare, ut cùm eventus ſecutus fuiſſet, ejus favore, qui erat rerum potiturus, oraculi Majeſtas augeretur; nec ex eo imperii faſtigio ad veræ lucis fulgorem animum intenderet.

Sic de Pyrrho narrant, ſplene ſcilicet, laborantibus mederi ſolitum fuiſſe, poſtquam reſupinos dextro pedè tetigiſſet.

§. II.

SImiles motiones ſuperſtitioſas vulgò exercent hoc noſtro ævo plures viri, ac 218
mulieres tum ad morbos tollendos: tum ad infortunia avertenda, quarum aliquæ hic deſcribuntur.

Similes motiones multi exercent hoc noſtro ævo. Quarum aliquæ deſcribuntur.

1. *Ad ægritudinem pellendam: Ducere ægrotum ante ſolis ortum verſus orientem; & eò expanſis ad ſolem manibus in crucifixi morem ſtantem dicere:* Hodie dies illa eſt, qua Dominus Deus ad crucem acceſſit, &c. *Deindè recitare quaſdam orationes.*

2. *Con-*

Digitized by Google

2. *Contra venenum. Statim ac venerit nuntius, ſeu patiens, ponere pedem dextrum ſuper ſiniſtrum ipſius, & præbere ei poculum aquæ, aut vini, certam recitando orationem.*

3. *Sic Anno* 1648. *Ut quædam vetula ſanaret ab ægritudine oculorum illum, de quo ſupra* in hac diſputatione numero 9. *præcepit, ut bis in die iret ad tria transfreta mane antè ſolis ortum, & ſerò poſt ſolis occaſum, & ad ripam aliquantiſper deambularet.*

4. *Ad ſervandum equum illæſum, cùm in itinere ſoleę ferreę evelluntur, ponere digitos groſſiores in modum crucis ad ſummitatem pedis; & dicere quędam verba.*

5. *Ad eundem effectum. Genuflectere ante pedem abſque ſolea ferrea exiſtentem, & recitare Pater noſter; & elevando dictum pedem cœlum verſus, ad illa verba* ſicut in cœlo, & in terra, *tunc ponere pedem ſuper terram, &c.*

6. *Ad equum coactum. Eruere clavum, & in terram figere genuflectendo dicendo Pater noſter & ad illa verba*, & in terra *malleo, vel ſaxo percutere terram additis certis verbis, & obſervantiis.*

Prædictis addam unicum factum, de quo anno Domini 1664. Venetiis à probatiſſimo Viro D. Franciſco Sala meo familiari conſultus fui: quod poſtquam Bergomum fui regreſſus per litteras ſequentes, ſed idiomate ejus materno iterum mihi repræſentavit dicens.

Admodùm R. P. mi in Domino obſervantiſſime.

EX litteris veſtris mihi gratiſſimis audio id, quod Paternitas veſtra Rev. præparat ad typis edendum, & quod deſiderat pro informatione illius caſus, de quo Frater meus D. Bartholomęus fuit inſtructus; & id quod ſecutum eſt coram me, ſed ego nolui, quod exequeretur, niſi priùs conſulerem Paternitatem veſtram. Et fuit ſub hac forma: Quidam homo diœceſis Taruiſinæ nos docuit, quòd ad impediendum, ne paſſeres damnum inferrent grano tam in campis ſeminato, quàm etiam in ſpica contento, debere manè ante ſolis ortum egredi ad campos, quærere unam ranam, eamque ponere in unam ollam novam, quæ cooperiatur carta, vel tela, qua manibus accepta circumiremus illos agros, & ſegetes, quos deſideramus tueri à paſſeribus damnificantibus cum hoc tamen pacto, quòd iter debeamus initiari ab ortu ſolis, & proſequi, ſicut facit ſol ſuum circulum, & cùm pervenerimus ad locum, ubi incæpimus iter, tunc ingrediamur ſegetem uſque ad medium campi, & ibi fodiamus terram, & ſepeliamus ollam, in qua incluſa eſt rana, poſtquam autem fuerint ſegetes maturæ diſſepeliamus ollam cum quibuſdam obſervantiis circa tempus, & modum, & progrediamur eodem itinere, quo priùs, quando ivimus ad ſepeliendum ollam; ſed vice verſa, non enim verſus oriens, ſed verſus occidens, donec circulum finierimus. Hoc autem eſſe faciendum vel ſtatim ac ſeminaverint granum, vel antequam floreat granum cum quibuſdam aliis obſervantiis, &c.

Nos prædictam inſtructionem exequi, & adimplere noluimus, niſi priùs cum Paternitate veſtra loqueremur, qui mihi dixit, dictam operationem eſſe ſuperſtitioſam, & ideo ab ea nos abſtinere deberemus; ſed nos docuit ponere ſub protectione Sanctiſſimi Nominis Jeſu, ac Sanctorum Angelorum Cuſtodum noſtras ſegetes, agros, campos, vineas, domus, ac cætera omnia ad nos ſpectantia, & à Paternitate veſtra nobis fuit tradita quædam brevis oratio ab ipſo compoſita. Et ita à nobis omnia ad nos pertinentia commendata fuerunt protectioni Sanctiſſimi Nominis Jeſu, ac Sanctorum Angelorum, cujus protectionis effectus experimentaliter conſecuti ſumus ob Divinam pietatem ac miſericordiam. Quare his meis characteribus finem impono affectuosè ſalutans Paternitatem veſtram: idem præſtat D. Maria uxor mea, ac D. Cattarina fratria mea, cùm abſit ejus Maritus Frater meus D. Batholomęus, qui eſt in Villa. Mibi gratum erit ſcire, ſi id, quod ſupra ſcripſi ſufficiat pro eo, quod deſiderat. Circa verò alia particula-

Videas infra n.647.

Digitized by Google

cularia, pro informatione procurabo veſtram Paternitatem fieri certiorem. Deus piiſſimus præſervet eam ab omni malo.

Venetiis die 6. Decembris 1664.

Paternitatis veſtræ admodùm Reverendæ.
Affectuoſiſſimus, & Obligatiſſ. Servus.

Franciſcus Sala.

A tergo.

Adm. Rever. Patri mihi in Domino Obſervantiſſimo P. F. Candido Brognolo Theologo, ac Vicario Sanctæ Inquiſitionis.

Bergomum.

Ad Conventum S. Marię Gratiarum.

Quis autem erit ita ignarus, ut dictam operationem approbare velit? Quam enim vim ad effugandas paſſeres habere poterat illa rana clauſa in illa olla? quænam virtus ineſſe poterat in illis circulationibus, & motionibus? Quis talem tribuit vim? non alius utique quàm dæmon, qui ex pacto expreſsè inito cum primo mago, ut ſupra dixi articul. præc. ad poſitionem illius ollulæ cum rana incluſa, ac illis circulationibus, ac motionibus promiſit accurrere, ac paſſeres in fugam vertere, cui operationi dæmoniacæ tacitè conſentit, qui tales actiones operatur.

A prædicto D. Franciſco Sala aliæ operationes mihi fuerunt patefactæ: (ſic enim ei colligere commiſeram, ſuadente Reverendiſſimo Patre Inquiſitore.)

Quidam parvulus epilepſia laborabat; cujus matri fuit perſuaſum, ut parvulum poneret ſuper Altare S. Valentini, ac diceret: O Sancte benedicte tibi dono iſtum meum filium, &c. illumque derelinqueret ſuper Altare, donec ipſe à planctu ceſſaret, & aliqua alia mulier illum acciperet, ac reſtitueret matri ſuę: & ſic impoſterum epilepſia non laboraret. Eidem mulieri fuit perſuaſum, ut quando cadebat filius, acciperet tres clavos, & extenderet in modum Crucis brachia filii, & pedes poneret unum ſuper alium, & clavos poneret unum ad pedes, & unum ad ſingulas manus: cum quibuſdam aliis, &c. & ſic non ampliùs caderet.

Inſuper ſi adhuc dicto morbo affectus caderet, tunc ipſe apprehenderetur ab aliqua muliere, quę dictum ægrotum non agnoſceret, & deorſum illum verteret, videlicèt ubi erat caput, poneret ejus pedes, & ubi erant pedes, poneret caput, dicunt, quòd ſanaretur.

Sed omnia prædicta cùm ſint prorſus vana, & inutilia nonniſi à dæmone tradita eſſe, nemini eſt ambigendum.

§. III.

Quampluribus aliis id generis motionibus, ac geſticulationibus utuntur ruſtici, & aliis hujuſmodi medentes, quas omnes ſuperſtitioſas eſſe jure meritò eſt fatendum. Si enim eas conſideremus in ordine ad eos, ad quorum commodum, & utilitatem fiunt, quis eis vim ullam naturalem ſanandi tribuere audeat, cùm prorſus ſint vanæ, inutiles; & ridiculæ? Si verò, in eo, qui movetur; poſſunt quidem cauſare hoc, vel illud ubi, & per accidens calorem aliquem, ſi motus ſit ad illum ſufficiens. Sed in præſenti nec ſolet eſſe talis, nec ob eam cauſam fieri, nemini eſt ignotum; ſed eſſe tantùm ſigna à diabolo inſtituta, & primo mago tradita, qui eas docuit homines exercendas, qui nimis creduli, ut opta-

219 Aliis hujuſmodi utūtur ruſtici quę ſuperſtitioſę oſtenduntur.

Digitized by Google

ut optatum conſequantur effectum, utuntur; pactoque ſaltem tacito, & implicito dæmoni conſentiunt. In quibus motionibus, ut dixi de Actionibus, ſi abuſus intervenit vel ſacramentorum, vel alterius rei ſacræ: ſicut fit in prædictis, in quibus vel ſigno crucis, vel oratione dominicali abutuntur, non tantùm ſunt ſuperſtitioſæ; ſed ſacrilegæ, & hæreticales hujuſmodi curationes.

Immò etiam hæreticales, ſi interveniat abuſus ſacramentorum, &c. ut dictum eſt.

Quarè omnes iſti ritus, actiones, cæremoniæ, ac geſtus, quos Eccleſia non recipit; nec verbum Dei ſcriptum; vel non ſcriptum approbat: cùm tantùm in ratione ſignorum adhibeantur, quæ à Deo nullo modo ſunt tradita, meritò cenſentur vanæ obſervantiæ ſpecies: & propterea ex pacto dæmonis habita, tanquam ſuperſtitioſa ſunt fugienda.

SECTIO III.

Obſervativum.

220 Dæmon, ut ſe ſapientem prodat, varia tradit præcepta ſecundũ modum obſervativum Temporis, Ominum.

ANtiquus ille dierum noſter adverſarius divinarum nimis actionum æmulator cernens principium noſtræ reparationis Chriſtum Dominum Verbum incarnatum, clementiſſimum, & ſapientiſſimum: ut clementiſſimum non permiſiſſe morbum peccati currere ſine remedio, quod inſtituit in verbis, & elementis, quę dum per ſacerdotum Eccleſiæ miniſtrorum operationem inſimul accedunt, fiunt ſacramenta animas noſtras à peccatorum morbis purgantia, gratiam augentia, & in virtutibus corroborantia: ut ſapientiſſimum juxta diſpoſitionem ſuæ immutabilis ſapientiæ cuncta ordinatiſſimè gubernare, varia adhibendo ſpiritualia pharmaca ſecundùm varietatem temporum: nec non diverſa tradendo præcepta; ex quorum obſervatione: vel tranſgreſſione bona, vel mala eventura conjecturaliter prænuntiari ſolent. Eum imitari ſtudens hæc Dei ſymia, ut ſe continuè oſtendat clementiſſimum varia ſuis tradidit mancipiis remedia exercenda ad tollendos morbos, malaque avertenda ſecundùm modum verbalem, ac operativum, quorum primus in verbis tàm ſignificativis, quàm non ſignificativis: Alter in operibus ſive actionibus, ſive motionibus conſiſtit: ut duobus ſectionibus præcedentibus demonſtratum eſt. Ut verò ſe prodat quoque ſapientiſſimum, ſuos edocet aſſeclas varia ſervare præcepta ad mala præſentia avertenda: ac futura præcavenda ſecundùm modum obſervativum Temporis, & Ominum: ut duobus articulis notum fiet.

ARTICULUS I.

Temporis.

221 Non eſt ſuperſtitio tẽpora obſervare quibus Herbæ ſunt colligendæ, Ligna ſuccidenda. Mare navigandum.

UTiliſſimum quidem, nec ſuperſtitioni aſcribendum, tempora obſervare, quibus herbæ ſint colligendæ, ligna ſuccidenda, agri ſeminandi, mare navigandum, ſi id faciant permoti naturali obſervatione motus, & influentiæ cæleſtis, nemini eſt ambigendum. Quod enim Medicus herbas colligat potiùs in Majo, vel Aprili, quàm in Auguſto; aut hyeme, id non ſuperſtitionis, ſed medicinæ eſt: quia tam ratio naturalis, quam medicina dictat certis anni temporibus virtutem in herbis eſſe efficaciorem ad naturales effectus, ligna quoque minus obnoxia corruptioni, aptioraque ad uſum.

§. I.

222 Quando ſuperſtitio ſit, dies obſervare, Declarat jus canonicũ.

AT ſuperſtitio, eſt dicenda, cùm certus obſervatur unus hebdomadæ vel menſis dies tantùm; vel certa hora diei, qua talis hora, vel dies eſt: vel circumſtantiæ adduntur inutiles, vel otioſæ; aut non approbatæ orationes. Quorum ſuperſtitionis modi hic nonnulli oculis ſubiicientur.

Pri-

Digitized by Google

Primò venit ritus eorum, qui Calendas Januarias, & brumam more paganorum colunt: de quibus habetur *in cap. Si quis Calendas 26. qu.7.* ubi Zacharias Papa *in Concilio Romano cap.9.* eos anathematis mucrone ferit: dicens, *magnam eſſe iniquitatem coram Deo aliquid plus novi facere propter novum annum. Ideò talia facere præſumens anathema ſit.* Quem dierum ritum obſervare conſueverunt Ægyptii; à quibus dicti ſunt dies ægyptiaci, de quibus ſit mentio apud D. Auguſtinum *lib.2. de doctrina chriſt.cap.20. & in Enchyridio cap.79.* & habetur *in cap. Non obſervetis eadem cauſ. & quæſt.* ubi Gloſſa Canonica vult, Ægyptios docuiſſe, qui dies toto anno infauſti forent ad opus inchoandum; & hos Eccleſiam olim in Kalendariis ſuis ſignaſſe; quorum poſterius nihil dubito, quin falſum ſit. Nunquam enim hæc Eccleſia recepit, Apoſtolicæ prohibitionis memor, ubi ad Galat.4. ait: *Dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos. Timeo vos, nè fruſtra laboraverim in vobis.* Priùs autem recipi poteſt: ut etiam recenſetur *in c. Non obſervetis*. Aſtrologorum enim iſta commenta fuere, & Ægyptus inventrix Aſtrologiæ.

§. II.

PRopterea Petrus Breslayus *libro primo Notabilium cap.53.* hujuſmodi dicit eſſe Januarii primo, & 25. Februarii 4. & 26. Martii 1. & 28. Aprilis 10. & 20. Maii tertio, & ultimo. Junii decimo, & 17. Julii decimotertio, & 21. Auguſti primo, & 24. Septembris tertio, & 21. Octobris tertio, & 22. Novembris 5. & 28. Decembris ſeptimo, & 22. Alexander verò ab Alexandro *lib.4. genialium dierum cap.20.* unum hebdomadæ diem alicui nationi, alium alteri fuiſſe infauſtum memorat, dicens: apud Rabinos diem lunæ fuiſſe infauſtum: quia in eo putabant natum fuiſſe Caim: apud Athenienſes diem Martis: apud Medos diem Mercurii: apud Phrygios diem Jovis: apud Trojanos diem Veneris: apud Perſas diem Saturni. Apud verò Ægyptios infauſtum fuiſſe diem Martis, fauſtum verò diem Jovis, habetur in Sacerdotali Romano *p.3. tract.2. c.4.* & teſtatur Gulielmus Durandus *tract. de Computo c.4.* Unde Ægyptii certis diebus non inchoabant opus aliquod, ne haberent malum introitum, progreſſum, aut exitum.

223 **Adducuntur exempla.**

At cùm nullus dies ex natura ſua ſit fauſtus; ſed omninò ſit accidentale, quòd aliquis dies ſit fauſtus, vel infauſtus, meritò hujuſmodi dierum obſervatio deteſtatur, è ſacris Canonibus *c. Non licet, c. Si quis. c. Non obſervetis 26. q.7. & c. Quis æſtimaret. ead. cauſ. & quæſt.* magnum peccatum judicatur: Idcircò in dicto canone ſubditur: *Intelligat Lector, ad tantum periculum animæ pertinere ſuperſtitioſas. temporum obſervationes, ut huic loco ſubjecerit Apoſtolus, Timeo vos, nè fortè ſine cauſa laboraverim in vobis.*

§. III.

EX hac dierum infauſtorum ſuperſtitione ad negotia peragenda emanarunt dies cretionum, ſeù critici, qui idem ſunt, ac judiciales, ſeù judiciarii, & judicativi. Ideò olim Judices, ſeù Cenſores alienorum operum Critici dicebantur: ut tradit Calepinus *ver. Criticus*: Critici verò vocantur ſecundùm Medicos dies illi, quibus de morbi ratione judicium ferri poteſt. Sunt autem impares, & potiſſimùm quintus, & ſeptimus. Quorum obſervatio, ut reſpicit corporum infirmitatem, non eſt ſuperſtitioſa aut vana: quod patet tum ex communi conſenſu Phyſicorum: tum ex praxi: nam hujuſmodi obſervantia pendent à re naturali, nimirum à natura humorum. Si enim in his diebus natura confortatur, ſit judicium de futura ſanitate: & è converſò ſi deterioratur, futuræ proximæ mortis propemodùm certum habetur indicium.

224 **Ex dicta dierum ſuperſtitione emanarunt dies critici. Quid ſint?**

Si verò dies critici, ſeù judiciales dicantur illi, quibus ſolùm antiquitùs hæreditas adiri poterat; ut teſtantur Odofred. *in L. Cretionum. C. de jure deliberandi*: Bel-

Quando ſint ſuperſtitioſi.

laper-

la pertica inſignis Doctor *in d. L. contra Baldum eod. loc.* eorum obſervatio utique eſt ſuperſtitioſa; Ideòque ut talis penitus ſublata eſt ab Imperatore *in L. Cretionum. C. de jure deliberandi.* Undè nunc temporis tàm die critica, quàm non critica; verb. grat. ſexta, & octava, hæreditas adiri poteſt: ut habetur *L. fin. C. eod.* cui adſtipulantur Hogodnell. Herman. Vul. Jur. prudent. Roman. *lib. 1. cap. 72. num.* 28. Petrus Gregorius *Syntagmate juris univerſi lib.* 46. *cap* 2. *num.* 5. *& ſequentibus*, & alii plures apud Carenam *de off. Sanctæ Inquiſit. par. 2. de ſortileg. tit.* 12. *numero* 136.

§. IV.

225 *Sunt aliæ obſervationes populares, nempè Diei S. Pauli. S. Vincentii. S. Urbani.*

PRædictas obſervationes aliæ ſequuntur populares, quæ communiter apud vulgus ſunt in uſu.

Quidam obſervant alios dies certos: ut converſionis S. Pauli, S. Vincentii, S. Urbani, vel aliorum, quibus ſi pluat; vel cælum ſerenum ſit, ſibi ſpondent ſerenitatem, fertilitatem, ſterilitatem, vini copiam, vel inopiam, aut continuatam per tot dies pluviam. Ex quo fecerunt illos Verſus.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni.
Sic nix, aut pluvia &c.

Quam obſervantiam non eſſe ſuperſtitioſam defendit noſter Lupus *lib.* 15. *Edicti S. Inquiſit. diſt. 6. artic. 1. difficul.* 1. & per conſequens nec verſus illos ſuperſtitioſos eſſe contra Binſel. *de Confeſſionib. malefic ubi de cauſis ad maleficia diſponentibus cauſa* 3. & Delrium *Diſquiſit. magic. lib. 3. part. 2. quæſt. 4. ſect.* 6. Sed potiùs vanos eſſe, nulloque niti fulcro. At mihi videtur cum diſtinctione procedendum. Si enim ex pluvia, vel ſerenitate illius diei feſti quis credat infallibiliter futuram, vel fertilitatem, vel ſterilitatem, nec aliter poſſe evenire: hujuſmodi obſervatio proculdubio ſuperſtitioſa eſt: quia ut ipſe Lupus ait, nititur falſo fundamento: Si enim dies conſideratur ratione Sancti, qui colitur illa die: ſuperſtitioſum eſt credere: quod à tali Sancto provenire debeat vel ſterilitas, aut fertilitas: pluvia, aut ſerenitas, quia ſic tali Sancto bonum vel malum totius, anni poſſet attribui, quod eſt abſurdum: Si verò dies ille conſideretur, qua naturalis ex cælorum curſu, ſtellarumque occurſu, & concurſu: tunc cùm quotidiè habeatur aliquis curſus, occurſus, & concurſus, non eſſet magis prognoſticus totius anni unus dies, quàm alius. Si ergo uni tantùm diei totius eventum attribui debere judicant contra commune Aſtrologorum placitum; & credunt indubitanter, non aliter fore eventurum, quàm dies ille prognoſticavit; hoc non poteſt attribui alteri, quàm dæmoni, qui talia hominum idiotarum mentibus inſeruit, ut eos in aliquos errores divinæ Providentiæ repugnantes paulatim valeat pertrahere. Si autem ex ſerenitate, vel pluvia illius diei tantùm opinatur, futuram ſterilitatem, vel fertilitatem non neceſſariò; ſed contingenter ſæpiùs eventuram, putà ſi valdè ſenex ſit, & ex longa annorum obſervatione prognoſticet contingenter, quid futurum: tunc dictam dierum obſervationem, & per conſequens verſus illos omni carere ſuperſtitione puto.

Primorum 12. dierum menſis Januarii. Idem prorſus fatendum de illis, qui aſſerunt, prognoſticari poſse, quemlibet anni menſem juxta qualitatem primorum dierum duodecim menſis Januarii, volentes primum primo menſi reſpondere; ſecundum ſecundo, ſcilicet: Februario: tertium tertio, nempè Martio; & ſic de ſingulis.

§. V.

226 *S. Joannis Baptiſtæ,*

A*Lii colligunt herbas in die S. Joannis Baptiſtæ ad certos quoſdam effectus, puta ſanitatem obtinendam.*

Quos ſi credunt eo die ratione feſti illius Sancti vim habere naturalem efficaciorem

Digitized by Google

rem ad talem effectum conſequendum, ſuperſtitione non carere, certum eſt: quia feſtivitates Sanctorum non ad hujuſmodi effectus producendos; ſed ad Sanctos colendos, & honorandos ſunt ab Eccleſia ordinatæ. Si verò directè Sancti meritis, Deoque ſanctos ſuos honoranti hujuſmodi tribuerent effectum, non auderem eos damnare ſuperſtitionis: quia viderentur & ipſi ſanctos illos honore. Si tandem credunt herbas potiorem vim habere collectas eo die: quia ſol tunc eſt reductus ad ſtationem ſuam, hoc eſt ad perfectum ſitum reſpectu noſtri, nempè zenit, ubi magis diametraliter, quàm uſquam fuerit anno illo, nobis (quatenus eſt ex parte ipſius præcisè) fortiùs benefacit, & ſalubriùs rorificat: tum nullam ibi adeſſe ſuperſtitionem, apertum eſt. Unde etiam quædam plantulæ ante ſolis ortum collectæ redduntur virtuoſiores: ſicut è contra aliæ reperiuntur meliores, ſi colligantur orto jam ſole pro herbarum, plantarumve qualitate diverſa: quod potiſſimùm die, qua ſol eſt in Solſtitio accidere poteſt.

Alii minuunt ſanguinem equorum in Feſto S. Stephani, vel S. Joannis Baptiſtę, vel inſerunt arbores ipſo die Annuntiationis Beatę Marię Virginis, & ſimilia peragere ſolent. 227

De quibus idem judicium eſt faciendum, ſicut de præcedentibus: *Nam ubi eſt eadem ratio, ibi idem jus eſſe debet. L. illud ff. ad Legem Aquiliam cum ſimil.*

S. Stephani: Annuntiationis B. Virginis.

Alii Venetiis, (ſic mihi enarravit Reverendiſſ. P. Agapitus de Ugonis Venetiarum Inquiſitor Generalis S. Officii.)

Quòd vigilia S. Joannis Baptiſtæ ad veſperas eunt ad Ciſternam dicentes quandam orationem, replent phialam aqua, & intus ponunt albumen; ideſt clarum ovi, recitantes aliam orationem, ac ponunt illam phialam noctu ad rorem, manè verò ſequenti ex figura, quæ intus eſt formata divinant res futuras etiam ex libero arbitrio dependentes.

Nocte ejuſdem feſti ſeminant in vas pugnum frumenti recitantes quandam orationem, deinde claudunt illud vas in capſam, quam non aperiunt uſque ad diem octavę S. Joannis, & tunc, ſi eſt viride, vel flavum, vel album, vel longum, vel curtum, vel craſſum, conjectant res futuras etiam contingentes, & à libero arbitrio dependentes.

Adoleſcentulæ nubendæ ſumunt tria grana fabæ, unum ſine cortice, alterum cum cortice, aliud cum medio cortice, ponunt ea ſub cervical, manè verò diei ſequentis, ſcilicet S. Joannis Baptiſtæ, ſumunt unum ex illis, quod caſu ſibi ad manus venit, & ex eo conjectant, ac divinant, an benè, vel malè ſint nubendæ.

Inſuper nocte ejuſdem feſti plantant granum phaſioli, & obſervant quot dies moretur ad naſcendum, & dicunt, quòd tot annos ipſę manebunt ad nubendum.

Tandem vigilia ejuſdem Feſti ad veſperas ceram liquefaciunt recitantes quandam orationem, ac proiiciunt illam in catinum plenum aqua; & ex figura, quæ formatur, conjectant, ac divinant res futuras. Idipſum agunt cum plumbo liquefacto, ut ſup. n. 181.

Aliæ hujuſmodi ſuperſtitiones Venetiis exercentur, prout mihi teſtatus eſt probatiſſimus Vir D. Franciſcus Sala, cui eas colligere hoc onus impoſui, ſuadente Reverendiſſimo P. Inquiſitore ſupradicto.

1 *Illa Adoleſcentula, quæ ſcire deſiderat, quam artem exercebit ſuus futurus ſponſus, nocte Sancti Joannis Baptiſtæ die 24. Junii ad ſonum Campanæ mediæ noctis debet ire ad ponendam manum in aquam canalis, & primam rem, quæ occurret manui ſuæ, illam retineat, & conſideret qualis ſit, puta, ſi ſit lignum, vel tabula, vel corda, vel hirundo, vel piſcis, vel panis, vel quid aliud, (dicunt iſti ſuperſtitioſi) talem arte m exercebit futurus ejus maritus.*

2 *Similiter eadem nocte S. Joannis Baptiſtæ illa Adoleſcentula, quæ ſcire cupit, an bonum, vel malum experietur cum futuro marito, qui ſibi à caſu continget; ſeminat grana frumenti in aliquo vaſe, & ponit illud in loco ſecreto uſque ad diem Viſitationis Sanctæ Mariæ Eliſabeth; deinde illud prodit in lucem, & tunc ſi fortè ſit aliqua frumenti planta rubea, tunc divinat, quòd vel maritus, vel ipſamet uxor brevi morietur, quia (dicunt iſti divinatores) ille color indicat candelas, quæ ad funeralia accenduntur: Sic etiam ad dictam frumenti plantam ſi fuerint conjunctæ quædam guttæ aquæ, dicunt; lachrymas indicare.*

Pariter ſi planta frumenti fuerit pulchra, & recta, talis, ajunt, erit futurus maritus: ſi verò fuerit deformis, & obliqua, talis dicunt erit futurus maritus.

3 *Aliæ eadem nocte aurora naſcente aperiunt feneſtram, & dicunt quædam verba, & quieſcunt, & obſervant primum verbum, quod audiunt proferri à tranſeuntibus, ac dicunt, quòd tale erit nomen ſui futuri mariti, vel audiet de moribus loqui, & tales, ajunt, erunt futuri mariti mores.*

At quis non agnoſcat hujuſmodi obſervationes eſſe ſuperſtitioſas, & à dæmone adinventas ad infirmandam Divinam Providentiam, quæ omnia ſuaviter gubernat, prout Creaturæ maximè uſu rationis præditæ ſeſe illi ſubiiciunt, & ab ea omnia ſua bona recognoſcunt? Nec non ad tollendam arbitrii libertatem, ita ut operationes, quæ liberæ ſunt, & à libertate arbitrii dependent, volunt iſti ſuperſtitioſi ad poſitionem rei prorſus vanæ caſualem neceſſariò, & infallibiliter evenire: quo quid pejus?

§. VI.

228 Paraſcеve. *Quidam ova gallinæ, quæ naſcuntur in die Paraſceve ſpecialem vim habere credunt ad extinguenda incendia, ſi in ignem iniiciantur; ideò illa toto aſſervant anno.*

At quæro, vis hæc naturalis ſit, nec ne? Si naturalis: unde habetur? à die, vel à matre? quis hoc aſſerat? nam quid abſurdius? Nulla enim gallinæ prærogativa tunc præcipua competit; cùm dies illa ſit mobilis, idest, variabilis; ipſa verò natura invariabilis, ad unumque determinata. Nec à parte diei, qua naturalis; quia nec orbes, nec ſydera aliquid ſingulare influunt. At fortaſſe vis illa ſupernaturalis erit, nempè à die, qua ſanctus eſt? Sed ſi vis aliqua ſanctitati diei aſcribenda eſt, eadem quoque attribuenda erit ovis gallinæ ortis diebus Natalis Domini, Reſurrectionis, Pentecoſtes, Aſſumptionis Deiparæ; quia hæc quoque ratione myſteriorum forent ſancta, & ſic pro varietate myſterii ſanctioris, & minus ſancti; variaretur virtus ovorum gallinarum, quod toto cælo eſt negandum. Speciali, inquient, privilegio. Dic quæſo, unde noſti? cui, & quando conceſſum? Conſtat experientia, dicent. Sed illa fallax, & unde certus es, non ex pacto effectum naſci? Devotio perſuaſit: dicet alius. Sed non bona devotio, quæ cum ſcandalo conjuncta, quæ meritò ſuſpecta, quæ anilis, quę ſingularis, quæ nullo Eccleſiæ, vel traditionis munita ſuffragio, ut benè diſcurrit Delrius *Diſquiſ. magic. lib. 3. par. 2. q. 4. ſect. 6.* Quamvis devotio, & bona fides agentis excuſet in foro conſcientiæ à peccato; non tamen efficit, ut habeat vim, quam de ſe non habet. Sic teſtatur etiam Ignatius Lupus *3. p. Edicti S. Inquiſit. lib. 15. diſt. 3. art. 1. diffic. 2.*

§. VII.

229 S. Mariæ Magdalenæ. Diei Lunę. *Alii obſervant quoſdam dies, puta, diem Beatæ Magdalenæ, diem lunæ &c. ut infauſtos, velut fauſtos ad iter, aut rem aliquam inchoandam. Item cùm manè ſurgunt, primò induerint calceum, vel femorale dextrum, an lævum, aut quo pede primùm tangant terram, vel domo egrediantur; & quæ hujuſmodi nugatoria,* quos proculdubio, conſtat, peccare hoc genere ſuperſtitionis, ut habetur *ex cap. quis æſtimaret. 26. qu. 7.*

Hùc referendi ſunt, qui certis diebus olera ſcopis tangunt nè cinipbes, erucæ, campe, vel alia inſecta noceant.

Qui nolunt ungues præſcindere, die Veneris, vel nere die Sabbati, cùm intereà non abſtineant in honorem Deiparæ à cæteris operibus ſervilibus.

Qui credunt, majorem virtutem ineſſe aquæ benedictæ Dominicis ſequentibus quatuor tempora, quàm aliis ad ſpeciales quoſdam effectus conſequendos.

San-

Sanctus verò Auguſtinus epiſt.119.cap.7.*eos inculpat, qui dicunt: Non proficiſcar, quia poſterus dies eſt, aut quia luna ſic fertur. Vel proficiſcar, ut proſperè cedat, quia ita ſe habet poſitio ſiderum. Non agam hoc menſe commercium: quia illa ſtella mihi agit menſem. Vel agam, quia ſuſcepit menſem. Non plantabo hoc anno vineam, quia biſextus.*

§. VIII.

230 Has vanas obſervantias, ut ſuperſtitioſas deteſtatur.

AT quis non videat, hujuſmodi obſervantias eſſe meras nugas magicas à dæmone inventas, ut rudes decipiat, ſuperſtitioſos illaqueet; & à recto cultu omnes divertat? Sed quæſo, ſi quis dies infortunatus, unde? Ex aſtrorum, reſpondent, influxu, & poſitura. Verùm hæc eſt alia, atque alia ſingulis annis: nec eadem illo eodem die. Fusè hoc phyſicis rationibus refellit Cirvelus *p.3.c.6.* qui poteſt conſuli. Hos ſuperſtitioſos jure meritò deteſtatur, arguit, & increpat D. Paulus ad Galat.4. dicens: *Dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos. Timeo, vos, nè fruſtra laboraverim in vobis.* Quæ verba explicans D. Ambroſius ait: (D. Paul.)

Dies obſervant, qui dicunt ut putà, craſtino proficiſcendum non eſt: poſt craſtinum enim non debet aliquid inchoari, & ſic ſolent magis decipi. Hi autem colunt menſes, qui curſum Lunæ perſcrutantur, dicentes, v.g. Septima luna inſtrumenta confici non debent: Nona luna ſervum emptum, v.g. domum ducere non oportet, & per hæc faciliùs ſolent adverſa provenire. Tempora verò ſic obſervant, cùm dicunt: Hodiè veris initium eſt, feſtivitas eſt; poſt cras Vulcanalia ſunt. Et talia iter ajuntum. Poſterum eſt, domum egredi non licet. Poſterum ſignificat adverſum, & præpoſterum, quaſi elapſa commoditate ſerum. Annos ſic colunt, cùm dicunt: Kalendas Januarii novus eſt annus (ut dictum eſt ſupra de Ægyptiis, & paganis) quaſi non quotidiè anni impleantur: Sed ut Jani illius memoriam recolant bifrontis, hac ſuperſtitione utuntur, quæ longè debet eſſe à ſervis Dei. Si enim Deus ex toto corde diligatur, ipſo propitio, nulla debet eſſe formido, neque ſuſpicio harum rerum. Proſperè enim poteſt cedere, quicquid ſimpliciter ſub Dei devotione fit. Hæc Ambr.

231 Theologi omnes.

Hos item fatentur, & improbant D. Th. 2.2.*q* 95.*art.*3.*in corp.* Martin. Delrius *Diſqu.mag.lib.3.p.2.q.4.ſect.6.* Suarez *de Religione to.1.lib.2.c.2.* Torreblanca *de magia lib.1.cap.27.* Sanchez *in ſumma lib.2.cap.4.n.15.* & 16. Joan. Ægydius Trullench *in Expoſit.Decalogi lib.1.cap.10.n.14.* Joan. Nider *in decem Præcepta, Præcept.n.48.* Raphael de la Torre *diſp.3.* & nuper Ignatius Lupus *p.3. Edicti S. Inquiſit.lib.15.diſt.6.ar.1.diff.3.* & 4. poſt Carenam *de off. S. Inquiſ.p.2.tit.12.§.13.*

§. IX.

232 Aliæ dierum vanæ obſervantiæ ad ſanitatem conſequendam.

H*Uc referri poſſunt, qui ad ſanandum ægrotum, ducunt eum feria ſexta, idque continuis tribus diebus ante ſolis ortum verſus orientem, & expanſis ad ſolem brachiis quædam proferunt verba.*

Contra dolorem dentium: Tempore miſſæ tangunt dentes, & quendam in Evangelio paſſionis verſiculum dicunt.

Contra dolores: Nocte S. Thomæ præcipiunt, filum torqueri à puella virgine; & ex eo funes ſubtiles perficere; & manè valdè diluculo occidunt ſuem, & in vulnere intus ponunt illos funes. Deinde audiunt miſſam S. Thomæ cum pluribus aliis obſervātiis vanis, & ridiculis.

Ad ſanandos pueros ab hernia: Nocte Sancti Joannis Baptiſtæ dividunt, ſeù potiùs aperiunt arbuſculum tenellum nuceum; idque cuneis apertum tenent, dum per ipſum tranſire faciunt puerum: interim admurmuratis certis verbis.

Ad ſanandos equos à lumbricis. Die Veneris, aut Dominico ponunt equum contra ſolem dicentes certo numero Pater noſter, & Ave Maria cum quibuſdam ſignis, eique porrigunt fruſtum panis cum certis verbis in eo ſcriptis.

Ad cognoſcendos fures.

Ad inveniendum furem. Ante ſolis ortum die Sabbati ramum avellanum abſcindunt dicentes: Ego te ramum hujus æſtatis reſeco, &c. *in menſa ſternitur tegumentum additis, & aliquot vicibus repetitis dictis verbis, cum certis aliis obſervantiis.*

Digitized by Google

Quas omnes dierum obſervationes vanas eſſe ridiculas, ſuperſtitioſas, & à dæmone inventas, nemo eſt, qui ambigat.

§. X.

233 INter has autem ſuperſtitioſas temporis obſervantias non eſt connumerandum ullo modo id, quod communiter fertur de anno climacterico, quem homini lethalem eſſe dicunt; ac de octimeſtri partu, quem minimè vitalem eſſe ferunt.

Inter has non eſt connumeranda obſervantia Partus octimeſtris Ratio hujuſmodi redditur.

Quòd enim partus octimeſtris nequeat vivere, contingit, quia ſemen humanum multiplex eſt. Quoddam enim perficit fætum ſeptimo menſe; & tunc fætus poſt ſextum menſem conatur exire; quod ſi non reperit magnam reſiſtentiam, tunc validus exit, & robuſtus. Si verò reperit; continua illa mentis pugna debilitatur, & octavo menſe debilis, atque invalidus admodùm prodit in lucem.

Aliud ſemen perficit fætum nono tantùm menſe; & tunc fætus ante hunc menſem non conatur exire; ſoletq. adeò robuſtus eſſe, ut impedimenta cuncta contraria vel ei non reſiſtant: vel per reſiſtentiam, quando mater uterum fert diutiùs, non admodùm debilitetur, ſic teſtatur Hippocrates *l. de Octimeſtri*, quem ſequuntur Fabius Paulinus *l. 6. Hebdomad. c. 4.* Andreas Laurent. *l. 8. hiſt. Anat. c. 9. & q. 30.* & alii.

234 Quod verò aſtruitur de annis Climactericis, quis audeat ſuperſtitionis incuſare? Eadem enim de his ſicut de criticis diebus ratio militat. Nam ſicut ad ferendum judicium de infirmitate natura dies conſtituit criticos, ſeù judiciarios, ita ad judicandum de protractione vitæ ordinavit annos climactericos, ſi in ipſis alicujus ſpecialis vigorationis, vel deſtitutionis detur. Quorum ratio à priori hæc eſt. Dierum criticorum, ut tradit Andreas Laurent *lib. 3. hiſt. Anat. c. 13.* duæ ſunt cauſæ: Materialis una: Efficiens altera. Materialis eſt quilibet humor noxius quantitate, vel qualitate peccans. Efficiens duplex, univerſalis, & particularis. Univerſalis, & remota eſt cœlum, cujus vires ferè omnes excipit, & nobis communicat. Particularis, & propinqua eſt ipſa natura, quam Hippocrates vocat calorem inſitum, Galenus facultatem corpus diſpenſantem: Alii temperiem, ſive ſpiritum vocant, quæ ſic motiones ſuas ſtatis circuitibus perficit, quaſi ratione uteretur. Quòd ſi aliquando errat, id à materiæ vitio procedit, eam contumacia ſua vincentis.

Anni climacterici.

Ratio hujus redditur.

Itaque quòd tardior, vel celerior ſit criſis, id partim materiali, partim efficienti cauſæ tribuendum. Si enim humor ſit temperamento calidus, ſubſtantia tenuis, & qualitate benignus, faciliùs à natura domari, celeriùs coqui, & excerni. Si craſſus, frigidus, & contumax, difficiliùs. Item à validiore natura citiùs, à debiliore tardiùs coqui.

Quòd autem nunc pari, nunc impari die contingat criſis, id à ſola materiali cauſa provenire nempe, peculiari humoris cujuſque motu; bilem tertiò quoque die moveri; pituitam quotidiè: melancholicum humorem quarto die: Ergo bilioſi morbi omnes debent imparibus judicari diebus: cæteri verò ex paribus, quia iiſdem diebus morbi judicandi, quibus moventur.

Quemadmodum ergo dies critici intrinſecè à cauſa efficiente particulari, nempe natura, niſi impediatur ab aliqua cauſa, inſitam habent vim immutandi, ſeù alterandi corpus humanum, & morbum indicandi: Ità anni climacterici eandem à natura virtutem conſequuntur; qui ſi non indicant, id ex eorum natura non provenit; ſed per accidens, putà, à materiæ vitio ſua contumacia naturam pervertentis.

§. XI.

235 PRæthereà ſicut dies critici quamvis à die morbi incipiant, & in quolibet die natura aliquam faciat mutationem in corpore humano: interdum ad meliorem ſtatum: interdum ad deteriorem; nihilominùs ſeptenariis tantùm perfectæ, & ſalutares criſes perficiuntur: quia natura, quæ cauſa eſt efficiens, definitum ſibi elegit tempus, quo motus ſuos, & criſes perficit; ut inquit dictus Andr. Laur.

Digitized by Google

Laur. Tempus verò illud ſola experientia docet, ſeptimo die, decimoquarto, vigeſimo perfectas, & ſalutares criſes ſemper contingere, eo modo, quem tradit Galenus *lib.3 de diebus Decretoriis, ſeù criticis, cap.9.* Ita anni Climacterici, quamvis incipiant à primo ſeptenario ſexto expleto, & climacterici ſint ſinguli ſeptenarii; quia natura in quolibet facit mutationem aliquam in corpore humano, interdum ad meliorem, interdum ad deteriorem, potius tamen ad deteriorem, pro ratione cujuſque temperamenti. Nihilominus inter hos ſeptenarios tres ſunt præcipuè climacterici, videlicet, quadrageſimus nonus, quinquageſimus ſextus, & potiſſimùm ſexageſimus tertius; qui reſpectu aliorum à Medicis, Philoſophis, & Aſtrologis climactericus nuncupatur, quia magis periculoſus eſt. Nam climactericus apud Græcos idem importat, quòd periculoſus: Unde anni climacterici ſunt periculoſi; ſed maximè ſexageſimus tertius, ſi infirmus viribus deſtituatur: Sicut etiam dies critici, ſi in illis ægrotus mutetur in deterius. Magis, magiſque augetur periculum, ſi concurrant etiam cauſæ efficientes univerſales, nempè Planetæ malefici. E contra verò ſicut dies criticus dicitur bonus, quando infirmus in illo reaſumit vires, ita cognoſcitur bonus annus climactericus, ſi homo climactericus benè ſe habeat (illo anno exiſtente) & à fortiori ſi vigoretur, ut benè teſtatur Codroncus *de annis climactericis lib.1. cap.11.*

Cur autem ſeptenarium potiùs, quàm alium numerum ſibi pro deliciis elegerit natura, fatetur præfatus Andreas Laur. id altioris eſſe contemplationis; & theologicam reddit rationem: *Hoc ideò factum ait: quia rerum omnium Parens, & Creator Deus eam Naturæ legem impoſuit. Nam & diei ſeptimo benedixit Deus, & eum filiis Iſrael tanquam celebratiſſimum commendavit: & ſeptimo die poſt abſolutam Univerſi iſtius, quod oculis cernimus, creationem, quievit ab operibus ſuis.*

Quare ſicut non eſt ſuperſtitioni aſcribenda obſervantia dierum criticorum; ut ſupra diximus, cùm hæc à natura habeatur: ità nec annorum climactericorum, quia ſpecialis mutatio, quæ tunc contingit, eſt abſolutè naturalis; quod præcipuè de anno ſexageſimo tertio probant Arithmetici, Aſtrologi, Medici, & Experientia ipſa: ut ex eo, quid de aliis climactericis ſit ſentiendum comprehendatur, ut latè oſtendit Lupus *p.3. Edicti S. Inquiſit. lib.15. diſt.6. art.2. diffic.1.*

ARTICULUS II.

Ominum.

§. I.

Quamvis Ominoſæ obſervantiæ ad ſcientiam eventuum obſervatricem ſpectare videantur, de qua egimus *diſput.3. tom.1. numer.202.* quæ non differt à Divinatione; niſi quòd in hac homo ſigna, unde divinet, & notitiam futurorum quærat de induſtria, & quaſi ex inſtituto: In illa verò nequaquam; ſed ea ſumat ex iis, quæ fortuitò accidunt. Attamen, quia ibi de obſervantiis agitur præcipuè prout concernunt cognitionem, & dirigunt quaſcunque in genere operationes, neceſſarium duxi, de iis hic articulum texere, prout ad ſuperſtitioſas curationes ſpectant nempè ad morbos tollendos, avertenda infortunia, & mala futura præcavenda: de quibus, noſtrum inſtitutum eſt, differere in hac diſputatione. Omen ergo *eſt augurium, quod fit ore, quaſi oremen,* teſte Feſto, & Varrone, *quo quis obſervatis, & notatis hominum dictis, vel factis ob alium finem, & cauſam: fortuitos eorum caſus lætos, aut triſtes: infauſtos, aut proſperos certò divinat.* 236

236 In omine homo futurorum ſigna ſumit ex his, quæ fortuitò accidunt.

Quid ſit omen?

§. I I.

237 Omen ex Nomine.

QUorum ominum alia ducuntur ex nomine: hinc dictum illud, quod narrat Glycas *Annal. p.3.* de Auguſto, cum Nicopolim vocaſſe, quam extruxerat urbem, & ibi hominis, ac aſini ſtatuas æneas locaſſe, eò quòd ea nocte, quæ Actiacam pugnam præceſſit, in hominem inciderat, qui aſinum agebat, cùmque illius de nomine ſciſcitatus fuiſſet: *Mihi quidem*, reſpondit ille, *nomen eſt Eutyches (hoc eſt felix) aſino verò Nicon (hoc eſt victor.)*

Sic L. Paulus Conſul, cùm bellum gereret cum Perſio Rege, & domum è curia regreſſus, filiolam ſuam nomine Tertiam oſculatus eſt, & cùm eam triſtem animadverteret, interrogavit; quòd ità eo vultu eſſet? quæ reſpondit: *Perſium periiſſe.* Deceſſerat autem catellus, quem puella in deliciis habuerat, nomine Perſius. Arripuit igitur nomen Paulus: & eo fortuitò dicto, quaſi certam ſpem clariſſimi triumphi præſumpſit: ita refert Cicero *lib.1. de divinatione*, & Valerius Maximus *lib. 1. cap.5.*

Non abſimile omen narrant de Petilio quoque Conſule, qui in Liguria bellum gerens, cùm montem, cui lethum cognomen erat, oppugnaret, inter adhortationes militum dixit: *Hodie ego lethum capiam*, qui inconſideratiùs præliando fortuitum jactum vocis letho ſuo confirmavit.

Ab his antiquis ominatoribus non longè diverſi ſunt multi noſtri temporis ſuperſtitioſi, qui ex variis nominibus, ac vocibus tum hominum, tum animalium ominare præſumunt.

Quidam fauſtas, aut infauſtas nuptias futuras præſagiunt ex prima, aliqua voce humana audita.

Aliæ futurorum maritorum nomina divinant: puta, ſi prima quæ audiatur vox: Lælius *dicatur, virum ſibi futurum Lælium nomine certò credunt. Idemque de cæteris nominibus credere ſolent.*

Quidam cùm audiunt picam vociferantem circa ædes alicujus, mortem prædicunt brevi imminere.

Alii, quia canem audiunt ululantem, peſtem præſagiunt, vel etiam mortem alicujus illius domus. Vel ſi corvus tecto inſidens crocitavit.

§. I I I.

238 Ex his, quę fortuito domi accidunt

ALia omina ducuntur ex iis, quæ fortuitò domi accidunt. Unde alii omnia ſibi ſiniſtra eventura prænuntiant, ſi pedem ſiniſtrum prius caſu domo extulerint. Ideò Auguſtus Cæſar teſte Plinio lib.2.cap.6. *lævum ſibi calceum præpoſterè indutum prodidit, qua die ſeditione militari propè afflictus eſt.*

Non ſunt ſilentio prætereunda illa omina, quibus ſolent mulierculæ apparente die ſacro Joannis Baptiſtæ lecto ſurgere, feneſtras occupare, & primam vocem tranſeuntis hominis attentis auribus expectare; & ſi lætum aliquod verbum audierint, læta omina eo anno; ſi triſte, triſtia omnia ſibi futura certò conjectant.

Quidam omina ducunt: ſi introivit in ædes ater alienus canis: vel anguis per impluvium decidit de tegulis, vel ut hodiè multi peccant, ſi ſalinum everſum; vinum effuſum, ſi crebriùs, vel rariùs in menſa ſternutatum, ſi ad menſam conuiuæ ſunt numero tredecim; ideò herus præcipit, unum ſurgere: ne prænuntiet manens alterum Judam traditorem: Si quod in conuiuio verbum triſtius pronuntiatum: Si quis crus cruri impoſuerit.

Nonnulli ex oſcitatione, ac ſternutatione omina deſumunt. Unde alii conſueuerunt ad lectum redire, ſi dum calceos pedibus amouent, oſcitauerint, aut ſternutauerint.

Hùc referenda ſunt ſternutamenta, quæ apud Gentiles aliquando fauſti, aliquando infauſti ominis erant. Hinc Themiſtocle ad aras ſacrificante, refert Plutarcus in vita ipſius, *à dextera ſternutans homo augurium fecit, quo præcipui captiui immolarentur. Et Xenophonte ad milites concionante, ut ipſe teſtatur* in lib.6. *ſternutans quidam omen fecit feliciſ-*

liciſſimum; ita ut totius dux militiæ crearetur. Hinc apud veteres, ait Plinius lib.28. c. 2.*religio fuit in ſternutamentis bonum omen, & ſalutem precari. Unde mos initium ſumpſit, ut tradit Leonardus Vairus* de Faſcino lib.2. c.31. *ut ſternutatio bonæ valetudinis index habita ſit; & ſternutantes paſſim ſalutentur, prætermiſſo eo, quod peſtilentiæ tempore accidiſſe fertur, quòd ſimul atque aliquis ſternutabat, illicò mortuus concidebat.*

Simili etiam pacto oſcitantes ex religione quadam ſibi timere conſtat; quòd oſcitatio ex ſomno; vel tædio ſequi conſpiciatur; inde fit, ut oſcitantes illicò ſigno crucis os muniamus. De quibus multa refert exempla Valerius Max. lib.1. c.4.

§. IV.

Alia ducuntur omina ex his, quæ extra domum, ſeu in una via evenire ſolent. 239 Ex his, quæ extra domum eveniunt.

Quidam domo egreſſi ſolent, ſi pannoſum aliquem pauperem, aut ſi religioſum hominem primo curſu, aut ſummo mane offenderint, certò divinare, nihil eo die eventurum.

Alii, ut refert D.Chryſoſt. homil.21. ad Populum Antiochenum, *omnibus ſequentibus vacare ſolent: Sæpè domum quis ſuam egreſſus hominem videt monoculum, vel claudicantem, & ominatus eſt. Et poſteà ſi virgini occurreris, ſterilis dies erit: ſi verò meretrici dextera, & plena, & multa mercatione plena.* Mox, ut par erat, in hanc dementiam invehitur: Nam quid eo abſurdius?

Alii domum redeunt, ſi cùm ſummo manè egrediuntur, crucis ſignum, aut funus, vel aliquid ſimile inſpexerint. Vel ſi veſtem ſorices tetigerint, aut polluerint mures. Unde illud eleganter dictum eſt Catonis, qui cùm eſſet conſultus à quodam, qui ſibi eroſas eſſe caligas diceret à ſoricibus; reſpondit, non eſſe illud monſtrum; ſed verè monſtrum horrendum fuiſſe, ſi ſorices à caligis roderentur.

Alii domum revertuntur, ſi cùm primo manè exeuntes puerum obviam habuerint, aut pedem in limine offenderint. Unde hoc de marito Laudomia ſcribit:

Cùm foribus velles ad Trojam exire paternis
Pes tuus offenſo limine ſigna dedit.
Ut vidi ingemui, tacitoque in pectore dixi,
Signa reverſuri, ſint, precor, iſta viri.

Nonne etiam de ſeipſo Tibullus cecinit?

O quoties ingreſſus iter mihi triſtia dixi
Offenſum in porta ſigna dediſſe pedem.

Quidam ſonitum ſpontaneum auris dextræ, vel ſiniſtræ obſervant; ut ſi hæc tinniet, inimicum: ſi illa, amicum noſtri, putent, memoriam tum recolere. De quo Ariſtenetus in epiſtola amatoria *ait*: Nonne auris tibi reſonabat, quando tui lacrymans recordabar? *Alicui huc pertinere videtur illud Lesbiæ Vatis à Veronenſi converſum.* 240 Ex ſonitu aurium.

Sonitu ſuopte Tintinant aures.

Et apertiùs incertus quidam, ſed antiquus, inter Catalect. Virg.

Garrula, quid totis reſonas mihi noctibus auris?
Neſcio quem dicis, nunc meminiſſe mei.

Quod referri ad amantium ſympathiam, ajunt, ſed nimis longè petitum.

§. V.

Nonnulli ex actionibus: ut de Cæcilia Metelli narrat Cicero lib. 1. de Divinatione. *Cùm enim ſororis ſuæ filiam in matrimonium collocare vellet; & ominis captandi gratia in ſacellum quodam ſeceſſiſſet, neque cùm aliquandiu perſediſſet, aliqua vox audita fuiſſet, quæ propoſito deſerviret; puellaque interim longa ſtandi mora defatigata, rogaſſet materteram, ut in ejus ſella paululum requieſceret, illaque dixiſſet:* Ego tibi meas ſedes libenter concedo, *omen res ſecuta eſt; Nam ipſa brevi mortua, virginem in uxorem Metellus duxit.* 241 Ex actionibus variis.

Nonnulli, quia obviàm venit lepus iter tranſverſo ſaltu velut dirimens; mali aliquid inſtare ominantur. Vel lupum, capram, aut aliud animal in via viderunt.

Suntque aliæ id generis innumeræ obſervationes inaniſſimæ: de quibus latè tractant D. Auguſt. *lib.1. de doctr. chriſt.c.*20. D.Chryſoſt. *hom.* 11. *ad Populum Antiochen.* Petrus Bleſenſis *epiſt.*65. Franciſcus Picus Mirand. *lib.6. de prænotion. cap.*5. Michael Medin. *de recta in Deum fide lib.*1. *c.*2. Benedictus Pererius *in c.*24. *Geneſ. diſp.*6. Julius Sirenius *lib.9. de Fato c.*21. *&* 22. & Delrius *Diſquiſ. mag. lib.* 3. *q.*4. *ſect.*4.

§. VI.

242 Prædictæ obſervantiæ damnantur jure canonico.

QUas ominoſas obſervantias prorſus vanas, inutiles, ac ſuperſtitioſas eſſe, nemini ambigendum; idcircò damnatas eſſe *in c. illud* 26. *q.*2.

Ratio præcipua eſt: quia cùm omnia certam nullam cauſam habeant; ſed à caſu planè dependeant, in contrarios ferè ſemper eventus rapi poſſunt. Exemplo ſit illud Anchiſæ apud Virgilium, qui, *viſos equos ſpem pacis*, ait, *facere, & bellum minari*. Hujuſmodi enim ſigna vana non à natura ſunt procreata: ut fumus ſignans ignem: neque à Deo, conſtat, inſtituta, neque ab hominibus; cùm futura contingentia nequeant præſcire, quorum eventus dependet à voluntate hominum, quæ ſemper mutabilis, atque variabilis; ergo à dæmone procedit, qui talia perſuadet, ut mentem hominum implicet, & à divinæ Providentiæ diſpoſitione avertat. Ideoque in hac vana obſervantia idem eſt genus peccati, quod in augurio; ac ſubinde ex ſuo genere eandem habet gravitatem; licèt ex ignorantia poſſit eſſe veniale.

Fieri etiam poteſt, ut aliquis non præbeat definitum aſſenſum de futuro effectu ominato; ſed ſolùm quòd ex vano quodam timore concepto: vel alia ſimili levi voluntate ceſſet ab actione: vel aliam inchoet, &c. At ſi quis definitè credat, futurum triſtem eventum, quem præſagit ſolùm propter vanam obſervationem, non poſſumus peccatum illud à malitia gravi excuſare: ut rectè docet Suarez *de Religione lib.*2. *de ſuperſtit. c.*10. niſi maxima ſit ignorantia, & ruditas perſonæ. Hoc enim vitium prohibetur, ut docet Cajetanus 2.2. *q.*95. *ar.*2. quia malum, & non è converſo; & ſi prohibetur, quia malum, apertè ſequitur, eſſe intrinſecè malum: quia non aliundè, quàm ex propria materia, & conditione deformitatem habet.

§. VII.

243 Aliquando tamen Vel Dicta, Vel Facta divino impulſu aliquid ſignificant.

NOn denegamus tamen, aliquando dicta, vel facta hominum talia fuiſſe, ut divino impulſu, & afflatu futuros rerum eventus præſignificarent: *ut Geneſis* 24. accidit in ſervo Abrahæ 1. *Regum* 14. In Jonatha. *Judicum* 7. in Gedeone. *Joannis* 11. in Caipha Pontifice. De quibus latè D. Th. 2.2. *q.*95. *art.*7. *ad* 3. & Suarez *loco citato num.*7. Nec ſolùm hominum dicta, vel facta; ſed etiam ipſorummet irrationalium actiones divina diſponente Providentia, futuros eventus præmonſtrare ſolent. Quod probat exemplum relatum à Leonardo Vairo *lib.2. de Faſcino cap.*14. de Cœnobio S. Mauritii, quod in confinibus Burgundiæ propè fluvium Rhodanum ſitum eſt, in quo vivarium eſt: ubi juxta numerum Monachorum piſces ponuntur, ex quibus Monachis, cùm aliquis ægrotaverit, piſciculus quoque ſemivivus ſupernatare in vivario cernitur, quòd ſi Monachus è vita migraturus ſit, paucis ante diebus piſcis moritur, & hoc à teſtibus fide dignis ſe accepiſſe affirmat.

Quinimò per ipſa inſenſibilia vult Deus quandoque pro hominum utilitate futura prænunciare. Narrat idem Vairus *loco citato* in Regnis Hiſpaniæ in oppido Villl-

Digitized by Google

Villlla nuncupato Cæſarauguſtanæ diæceſis campanam quandam eſſe, quam miraculorum appellant; quæ per aliquot menſes antequam aliquid adverſi in Chriſtiana Republica contingat, ex ſeipſa nemine impellente pulſatur. Cujus rei teſtimonium per publicos tabelliones teſtibus pluribus adhibitis propriis oculis fatetur ſeipſum legiſſe præter fidem, quam de eadem re illius Regni Proreges ſuis litteris faciebant. *Sic quandoq. ſunt actiones etiam irrationalium.*

§. VIII.

QUid dicam de comato ſidere, quod fantur mortis Principum eſſe omen. Siquidem ejuſmodi comatorum ſiderum ortus nihil aliud eſt, quàm calida, & ſicca impreſſio in tertia aeris regione genita propè ſphæram ignis ex calido, & ſicco vapore ſolis virtute elevata: globus verò illius vaporis ſic unitus ſtellæ corpus videtur: partes autem illius vaporis diſcontinuatæ circa globum illum, & in longum protenſæ in ſuis extremitatibus illi globo conjunctæ quaſi ejus comæ ſunt. 244 *Sic comatum ſidus. Quid ſit Quomodo formetur?*

An autem hujuſmodi comatum ſidus mortem Regum ominetur divino juſſu: an virtute naturali quis definiat?

Si enim virtutem conſideremus naturalem: Dicimus: quod vehemens, & inordinata ſiccitas, & caliditas comati ſideris ortum comitari conſuevit. Et quia, ut plurimum Reges, Principes, divites, ac magnates calidis, & ſiccis cibis aluntur, nihil niſi cum pipere, Zinzibere, croco, cinnamono, & aliis aromatum ſpeciebus veſcendo: hinc uſu venire ſolet, ut plurimi ex illis eo tempore intereant. Ariſtoteles autem *in lib. Meteor.* ventos validiſſimos, ac terræmotus futuros ex comati ſideris ortu præmonſtrari aſſerit. Cujus rei ratio reddi poteſt. Nam cùm ejuſmodi comatum ſidus generatur, accidit, ut aliqua illius exhalationis pars in inferiori terræ parte commota obductis poris terræ ob internum frigus concludatur, & intercipiatur; & ex ea incluſa materia, & ex vi ſua in multitudinem redacta per antiperiſtaſim terræmotus fiat. 245 *Quid prænuntiet Naturaliter?*

Eadem ratione maris inundationem prænuntiat. At ſi interdum fructuum egeſtatem, legum mutationes, Regnorum translationes, lites, rixas, jurgia, & contentiones comata ſidera prænuntiare ſolent: vel fieri poteſt, quia ob ſiccarum, & calidarum exhalationum elevationem homines furioſi, & non ſanæ mentis à cholerico humore prædominantur: vel quia dæmones Deo ſic permittente, ad maleficorum preces, ac vota ob hominum peccata punienda ejuſmodi agere, ac procurare conſueverunt.

§. IX.

AT ſi divinæ Providentiæ contemplemur diſpoſitionem, non immeritò fatemur, comata ſidera ita Regum, ſicut ruſticorum interitum portendere. Deus nanque immortalis, cùm aliquid diri, vel adverſi ob mortalium ſcelera punienda in mundum eſt immiſſurus, id portentis, & prodigiis futurum oſtendere, venturaſque calamitates ſignis, miniſque cæleſtibus præmonſtrare conſuevit: ut qui legendis hiſtoriis vel mediocriter exercitatus ſit, judicare poteſt. Hinc David: *Dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant à facie arcus. Dediſti ſignificationem* ideſt, ſignum, ſeù omen prænuntians futuras punitiones, ut per pænitentiam *fugiant à facie arcus*, à divinæ, nempe, juſtitiæ ſeveritate, ad ſinum divinæ confugientes miſericordiæ. Et D. Cyprianus: *Hortamur planè quantum poſſumus, ut quoniam Providentia Domini monentis inſtruimur, appropinquare jam certaminis, & agonis noſtri diem jejuniis, vigiliis, orationibus inſiſtere cum omni plebe non deſinamus, incumbamus gemitibus aſſiduis, & deprecationibus crebris.* Hæc ſunt enim arma cæleſtia, quæ ſtare, & perſeverare fortiter faciunt. Et ſubdit. *Nos, quod fidei, & charitati, & ſolicitudini congruebat,* 246 *Supernaturaliter?*

quæ

quæ erant in conſcientia noſtra, protulimus, diem certaminis appropinquaſſe; hoſtem violentum contra nos exurgere; pugnam non talis, qualis fuit, ſed graviorem multò, & acriorem venire; hoc nobis divinitùs frequenter oſtenditur: de hoc nos providentia, & miſericordia Domini ſæpiùs admonere dignatur. Hæc ille.

§. X.

247 SEd quoniam ex Regum interitu Regnorum perturbationes oriri ſolent; & ex eo plurium utilitates, vel detrimenta accidere poſſunt; atque Deus præcipuam Regum curam gerit: hinc fit, ut de illis Angeli magis quàm de reliquis ſoliciti ſint eorumque miniſterio comata ſidera Dei juſſu aliquando gigni piè credere poſſumus, quò de venturis calamitatibus, ac perturbationibus præmoneantur: ut benè docet etiam Vairus *lib.2. de Faſcinoc.14.*

His ergo omnibus juſſu Dei peractis, quemadmodum cuilibet ſanè utiliſſimum eſt rectè, ac prudenter uti ad ſe non tam à flagellis corporeis, cæteriſque malis imminentibus protegendum, quàm à præſentibus animi infirmitatibus per contritionem, ac ſalutarem pœnitentiam eripiendum, atque ſanandum: Ita præallegatis, perniciosiſſimum, fidem aliquam adhibere: cùm nullam habeant cauſam ad tollendos morbos ſive præſentes: ſive imminentes: vel mala evitanda, infortuniaque arcenda; ſed à caſu planè dependeant, & in contrarios ferè ſemper eventus trahi poſſint.

Quare hujuſmodi cunctæ vanæ obſervantiæ, ſeu curationes, ſivè ſpectentur ſecundùm modum verbalem tàm ſignificativum, quàm non ſignificativum: ſive ſecundùm operativum tàm in actionibus, quàm in motionibus; ſive ſecundùm obſervativum tam temporis, quàm ominis: cùm manifeſtè ſint inutiles, noxiæ, nugatoriæ, & ſuperſtitioſæ ex quadam peſtifera hominum, ac dæmonum ſocietate, quaſi pacta ſaltem implicita infidelis, & doloſæ amicitiæ conſtituta, penitùs ſunt Chriſtiano repudianda, ac fugienda.

CAPUT III.

Quoad Effectum.

248 QUamvis ſecundùm ordinem originis cauſæ natura notiores, ac priores ſint effectibus; cùm à cauſis dependeant effectus: & ab effectibus naturaliter cauſæ ſupponantur. Nobis tamen ſecundùm eundem ordinem notiores, ac priores ſunt effectus: cùm ſint ſenſibiliores ipſis cauſis, & à nobis priùs cognoſcibiles: Sicut & natura ſecundùm ordinem perfectionis ſunt priores, ac notiores: cùm perfectiores ſint in entitate ipſius cauſis. Undè faciliùs, & perfectiùs cognoſcimus, cujus ſpeciei ſint plantæ ex fructibus earum, puta tempore veris, æſtatis, & autumni; cùm primùm flores, folia, & uberes edunt fructus juxta illud *Matth.12.* in omnium catholicorum ore: *Ex fructu arbor agnoſcitur*; quàm tempore hyemis, cùm frondibus, foliis, ac fructibus expertes quaſi ſiccæ, aridæ, ac mortuæ inſepultæ jacent.

Cùm effectus nobis notiores ſint, ac priores, ipſis cauſis, faciliùs devenitur in cognitionē ſuperſtitioſę curationis. Si ipſius contemplemur Effectum Sive Phyſicum. Sivè Hyperphyſicum.

Magnam equidem notitiam hauſimus ſuperſtitioſæ curationis ex cognitione cauſæ, & modi. At vis, habeamus de hac re ſtatum, ac cognitionis complementum? A fructibus ipſius cognoſcemus eam. Intueamur effectum, quem producit, ejus fætum contemplemur, & ſtatim cauſæ, ac matris qualitatem agnoſcimus. Clarum eſt enim, effectum ſive Phyſicum: ſive Hyperphyſicum qualitatem cauſæ arguere: ut duæ ſequentes ſectiones declarabunt.

SE-

Digitized by Google

SECTIO I.

Phyſicum.

NEmini rectè philoſophanti eſt ignotum, effectum illum phyſicum nuncupari, qui vires, ſeù activitatem cauſarum creatarum non excedit, quæ quidem cauſę hujuſmodi phyſicum, ſeù naturalem effectum nequeunt producere, niſi mediante phyſica operatione, quæ requirit, 249

Effectus phyſicus eſt ille, qui non excedit cauſarum creatarum vires. Conditiones ad phyſicam actionem requiſitæ.

Primò, quòd agens majoris ſit efficaciæ, quàm patiens, ideſt, ſit fortius virtute reſiſtitiva paſſi; alioquin non ſequeretur operatio.

Secundò quod patiens ſit tale in potentia, quale eſt agens in actu, dummodò agens ſit univocum, ens naturale, & corporeum.

Tertiò, quòd patiens magis, vel minus patiatur ſecundùm quod magis, vel minus eſt diſpoſitum.

Quartò. quòd patiens ſit approximatum ſuo agenti. Agens enim, & paſſum etiamſi ponantur in eſſe, non poteſt ſequi actio, ac paſſio, niſi approximentur, & ſe tangant ſaltem per medium; ità, quòd ſit ei immediatum immediatione ſuppoſiti, aut virtutis: ut latiùs explicatur *infra diſp. ſequenti num. 570. ubi de phyſica actione.*

Effectus ergo, qui per actionem hujuſmodi munitam conditionibus prodit in lucem, jure meritò phyſicus appellari poteſt; nec de ulla valet damnari ſuperſtitione: cùm à cauſa naturali naturaliter operante, merè procedat. 250

Quia ſæpiùs dæmon operatur per cauſas naturales. Ideò curatio quandoq; ſuperſtitioſa eſt quoad effectum phyſicum: Sive procedat à cauſa Naturali. Sivè Supernaturali.

At quia experientia rerum magiſtra docet, dæmonem, qui non alio fungitur officio, non alii curæ, aliivè negotio intentus, nulli operi dies, noctesque pervigil incumbit, niſi ut homines laqueis, retibuſque ſuis implicet, ſæpè ac ſæpiùs his phyſicis effectibus ad morborum curationes præcipuè ſpectantibus quædam vana, & inutilia admiſcere, quæ nullam ad ejuſmodi curationes obtinendas habent efficaciam: quinimò ipſummet verſipellem mediantibus cauſis naturalibus phyſicos perſæpè effectus operari. Ideò hujuſmodi curationem quandoque ſuperſtitioſam etiam quoad effectum phyſicum ſive procedat à Cauſa naturali: ſive à Cauſa ſupernaturali dæmone: ut duobus articulis explicabitur.

ARTICULUS I.

A Cauſa naturali.

§. I.

QUi phyſicos effectus à cauſa merè naturali prodeuntes condemnare vellet, totam medicinæ artem argueret, & inficeret. Sed quid abſurdius, ac perniciosius? Quia tamen experientia edocti paſſim videmus, ab aliquibus præſertim in conferenda ſanitate, morbiſque pellendis multa fieri cum corporum utilitate, ac fructu; ſed per media, quæ de ſe non videntur totaliter efficacia; ideò nobis datur ſuſpicandi locus: an hujuſmodi effectus ſint merè phyſici, ac naturales à cauſa naturali prodeuntes: vel aliquid dæmoniaci operis habeant permixtum. 251

In phyſicis effectibus multa ſępiùs admiſcentur quę illos ſuperſtitioſos reddunt.

Quare cùm unica non poſſit dari generalis reſponſio, quæ omnes iſtos curatores comprehendat. De iis diſtinctim diſſeramus; quidve unuſquiſque eorum recti, ac boni: quidve ſuperſtitioſi contineat, explicemus: 252

Alii utuntur remediis occultis citiſſime operantibus, licèt naturalibus.

Quidam enim ſunt, qui aliquibus herbis utuntur medicinalibus habentibus reverà virtutem ad illos effectus, ad quos applicantur; & adeò ſunt efficaces, ut citiſſimè, & regulariter operentur: multum autem occultè, & inuſitatè. Et inde prove-

provenit, ut curationes illæ vulgò exiſtimentur mirabiles. Et tunc clarum eſt, non intervenire peccatum per ſe loquendo: quia illa curatio non pertinet ad ſuperſtitioſam magiam; ſed naturalem.

Solent autem interdum hi homines tam occultè, & artificiosè his remediis uti naturalibus, ut ſine illis operari appareant: ut hoc modo in majori æſtimatione, & admiratione habeantur; Et tunc quidem poteſt eſſe peccatum vanitatis: vel etiam avaritiæ: non tamen erit mortale, ut docet Suarez *de Religione lib.2.de ſuperſtit.c.15. nu.*24. niſi vel in injuſtitiam tranſeat: vel ſcandalum grave inde generetur, inducendo homines, ut judicent, illud fieri opera dæmonis: vel ſub illa ſpecie majora promittendo, quæ ſupra virtutem ſint naturalium cauſarum, & parando viam ad opera ſuperſtitioſæ magiæ introducenda.

Quomodo peccent?

§. II.

253 An ſint à Magiſtratibus permittendi?

AT quis non videt, in his hominibus ſemper peccandi morale eſſe periculum; ideòque non eſſe publicè permittendos; niſi clarè oſtendant Magiſtratibus Reipublicæ, & Inquiſitoribus: quibus herbis utantur: & probabili aliqua via oſtendant, tales herbas talem habere virtutem.

Poteſt autem contingere, ut virtus talis herbæ caſu cognita ſit: vel traditione accepta à peritiſſimis Medicis: Vel certè aliquando etiam poteſt eſſe à dæmone manifeſtata, non quidem illi, qui nunc ea utitur; ſed aliis, qui præceſſerunt, & poſteà experimento cognitum ſit, dæmonem verum dixiſſe. Et tunc nullum erit peccatum, tali herba uti: quia ille uſus jam non fundatur in ſocietate dæmonis; ſed in virtute à Deo data, jamque experimento cognita. Quod autem illa cognitio occaſionem, vel originem ſumpſerit ex dæmonis doctrina, per accidens eſt. Ita rectè docet Victoria *Relect.12. de Magia num.*15. & Suarez *loco citato*.

Alii ſolo cōtactu curant morbos.

Aliqui etiam credunt, interdum has virtutes revelatas eſſe divinitùs, vel apertè: vel per inſomnia: ut ex Plinio 2.*lib.*25.*Natural.hiſt.* Leonicus *in proœmio ad lib. Ariſtot. de Præſentione per ſomnium*. Undecunque ergo talis cognitio traxerit originem, uſus virtutis cognitæ per ſe licitus eſt, & non ſuperſtitioſus; niſi per accidens ratione alicujus circumſtantiæ adjunctæ: ut ſupra diximus.

Alii ſolo contactu ſanant morbos, ac præcipuè certis morborum generibus medentur. De quorum numero fuerunt Pſylli, & Marſi. Plinius enim ſcribit *lib.*28. *Hiſtor.Natur.c.*3. fuiſſe in Africa Pſyllos, ex quorum familiis qui ducebant originem, tales fuiſſe, quorum corpora tactu ipſo, iſtuque modico levabant percuſſos à ſerpentibus; & quendam in dolium ſerpentium conjectum experimenti cauſa, circummulcentibus linguis illæſum penitùs extitiſſe. Alios item, quorum ſudor medebatur multis morbis.

Nec ſilentio prætereundum id, quod de Marſis narrat in Italia exiſtentibus, in quibus ineſt eadem vis; quòd ictu ſalivæ, ut ferventis aquæ contactu ſerpentes fugant, ab eorumque ictibus ſanant; Quod ſi in fauces ſaliva penetraverit, etiam mori coguntur, idque maximè hominis jejunioris. Idem refert *lib.6.c.*2. de aliquibus humanis corporibus, quorum aliquando partes aliquę naſcebantur ad aliqua mirabiles: ſicut, inquit, Pyrrhi Regis pollex in dextro pede tactu linoſis medebatur, Alia poſſent referri ex eodem Plinio, Solino, & Cardano.

§. III.

254 Tales curationes nō eſſe naturales, probatur.

AT quæres; iſtæ curationes ſintnè effectus phyſici, & naturales: an ſupernaturales, ſeù hyperphyſici? Quis naturales dicat? Tactus enim quatenus tactus homini datus eſt ad propriæ vitæ conſervationem: nec vim habet aliam, niſi tangendi. Si verò vim aliquam habet hujuſmodi mira perpetrandi, vis illa, oportet,

Digitized by Google

tet, ſalutaris ſit natura ſua, vel noxia. Si ſalutaris, ſuo priùs corpori ſalutem afferret. Si noxia, priùs necaret eum cui ineſt. Horum tamen nihil cernimus contingere. Deindè in omnes æqualiter ageret, quos tangeret, ſanaretque, vel læderet etiam quos nollet. Nulliſque denique foret opus aliis obſervationibus, ac ritibus, quæ cuncta videmus aliter ſe habere.

Sed dices, torpedinem ſariſſa ictam tenentis manum, corpuſque totum torpefacere: Hyenæ umbra canes obmuteſcere: Serpentem quernis contactam frondibus emori: Eandem Ibidis penna ſiſti: Viperam arundinis, vel fagineæ virgulæ percuſſiones obſtupeſcere. Veſpertiliones foliis platani abigi. Eryngium capræ ſumptum ore greges totos ſiſtere. Cæteraſque pennas aquilæ pennis mixtas contactu abſumi: Lepore marino viſo, vel tacto necari nonnullos. Lupinas fides ſi jungas agninis, iſtas diſſilire. 255

Obiicitur de quibuſdam mirabilibus.

At quis non videt cuncta hæc procedere ex vi maxima effuſionis occultarum qualitatum, & latentis in rebus naturalibus conſenſus, & diſſenſus, quem ſympathiam, & antipathiam dicunt, ex quo ſequitur, has conſumere illas, vel ſaltem effectum in eas aliquem producere ob qualitates contrarias in ipſis repertas? ut benè docet Hieronymus Fracaſtorius *lib. de Sympathia, & antipathia à cap.5. uſque ad* 11. & nos docuimus *ſupra tom.1. diſputat.4. num.13.* Nec valet conſequentia, ſi indè ad hominis contactum, quo tangit alium hominem, argumenteris. Nam homo homini ſpecie ſimilis eſt, nec naturalis antipathia in eadem ſpecie locum habet. At illa ſpecie differunt ab iis, quibus nocent.

Reſpondetur objectionibus.

Dicendum ergo, prædictos effectus non eſse naturales, ita ut ex temperamento ſequantur; ſed pertinere potiùs ad occultas proprietates divinitùs inſitas: vel dona, quæ dicuntur gratis data; & referri aliquo modo poſsunt ad gratiam ſanitatum in commodum hominum conceſsam quibuſdam locis, maximè ubi id erat neceſsarium, ut de Pſyllis ſcribitur, quorum regio ſerpentibus abundat. Veruntamen cenſet Delrius ex Plutarcho, Plinio, & Alchimo Avito *lib.2.* eos, ſicut & Marſos ſanaſſe dæmonis potiùs pacto, & incantationibus fretos, quàm divino auxilio ſuffultos, & munitos.

§. IV.

NOn eſt tamen dubitandum, quin poſſit Deus quibuſdam hominibus, vel familiis eam vim concedere, ut ſuo tactu, vel halitu, vel odore poſſint aliquos curare morbos; ſanguinem ſiſtere, ſpiritus evaneſcentes cohibere; partem læſam corroborare, venena extrahere, & ſimilia: ut teſtatur D. Paulus 1. *Cor.* 12. *alii quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ: alii autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eundem ſpiritum: alteri fides in eodem ſpiritu; alii gratia ſanitatum in uno ſpiritu: alii operatio virtutum*, &c. Sic quidam gratiam habent curandi ſtrumas, quam paſſim habere putatur maſculus, qui ſeptimo loco continuato ordine naſcitur: ut refert Bonghus *de num. Septenario*. 256

Poteſt tamen Deus concedere, ut aliqui ſanent morbos aliquos Odore, Tactu, Halitu. Ut conſtat De maſculo ſeptimo loco nato.

Quæ gratia ſanitatum licèt plenè alicui fuerit conceſſa, ſicut collata fuit Apoſtolis, & aliis miraculorum patratoribus, nec ſit alligata iſtis externis actibus; attamen collata ſolùm ex parte: vel ad certum morbum poteſt eſſe alligata externis actibus tanquam inſtrumentis neceſſariis. Sic Reges Galliæ non curant ſtrumas niſi contactu loci affecti: & Marſi, & Pſylli, ſi tamen, horum erat gratia gratis data, & non dæmoniacum opus) niſi contactu curabant.

De Regibus Galliæ.

Quod tamen eſſe donum à Deo gratis datum in comperto eſt. Ratioque ipſamet dictat præcipuè de Regibus Galliæ hoc beneficium illis quondam Deo gratis conceſsum fuiſse, ut contactu ſtrumas, ſeu ſcrufolas ſanarent. Si enim ea vis naturalis fuiſset, per traducem hæreditariam regni non tranſiſset in Regem ſolùm, excluſis cæteris fratribus, quorum ſæpè temperies, & complexio patri ſimilior, quàm Regi ipſius. Conditio quoque ſceptri, ſeu coronæ, cui comes illa facul-

tas

Digitized by Google

tas media nihil tale poterat naturaliter largiri. De hujuſmodi dono gratis dato Franciæ Regibus res non Annalium modò, ſed Medicorum publicis ſcriptis, ut Guidonis *in Chirurg. Magnæ tr.2.doct.2. & 3.* & Joannis Tagautii *lib.1.inſtitut.chirurgic.* & quotidiana, certaque experientia eſt conteſtata. Quòd verò Hieronymus Cardanus *lib.contradiction.Medic.* ſcripſerit, Reges Francorum ex longo uſu aromatum hanc vim habere, ſanè ridiculum, vanum, & dignum eſt ſcutica Joannis Brodæi *lib.8.Miſcellan.c.10.*

§. V.

257 *Quid de Rege Pyrrho tactu morbos ſanante?*

DE Pyrrhi verò Regis digito contactu morbos ſanante ut diximus, jure optimo Antonius Mirandulanus cenſuit hoc mendaciis incredibilibus adnumerandum; vel ut putat Delrius *lib.1.Diſq.mag.cap.3.q.4.* dæmoniaco potiùs operi adſcribendum: quia non eſt, cur in ſanitatibus à Gentilibus, aliiſque hæreticis, & hominibus impiis collatis recognoſcas manum Dei; ſed diaboli: cùm infidelium opera hujuſmodi actu, & facto impurorum ſpirituum, ut plurimùm fiant.

258 *Quid de ſalutatoribus, ſeu Enſalmadoribus?*

Huc referendum illud genus hominum in Hiſpania, quod ſalutatores, & Enſalmadores vocant, eo diſcrimine, quòd iſti dicant ſe ſanare vi orationum, quas conceptis verbis dicunt: Illi vi ſalivæ, & halitus, quem ægro inſpirant. De his aſſerimus nec poſſe diſtrictè, & in univerſum damnari: nec etiam in univerſum approbari. Etenim poteſt fieri, ut aliquando nonnulli habeant donum ſanitatis. Sic Victoria *Relect. de magia.* Veracrux *lib.2. de anima ſpeculat.2.* Sic etiam admittenda quæ Navarrus ſcripſit *in Manual.cap.11.numer.36.* Margarita Confeſſorum *quæſt. Moral.* Sed quia multi ex illis ſuperſtitionibus utuntur; immò, ut ait Delrius *loco citato*, rarò licitè eo utuntur miniſterio: nec credendum tot hominibus peſſimis eam vim à Deo traditam eſſe; Ideò concludimus, hos Salutatores, ſive Enſalmadores diligenter examinandos eſſe ab ordinariis, priuſquàm munus hoc obire permittantur; ut videant: an naturalibus remediis: an per gratiam gratis datam: an per pactum cum dæmone operentur; quæ ſunt ex circumſtantiis cognoſcenda: ut conſtabit ex Regulis in fine diſputationis ponendis. De quibus legendi ſunt Delrius *loco citato* Cirvelus *de Superſtit. part.3. cap.3. & 7.* Leonardus Leſſius *de juſtitia, & jure lib.2.cap.43.dubit.10.* Suarez *tom.1. de Religione lib.2. de Superſtit.cap.15.numer.25.* & Sanchez *lib.2.in præcepta Decalogi cap.40.num.45. & ſequentibus.*

§. VI.

259 *Alii utuntur remediis externis certis, ac definitis.*

ALii ad ſananda vulnera, plagaſque curandas quibuſdam utuntur remediis externis certis, ac definitis, de quibus cùm evidens non ſit, poſſe eſſe cauſas naturales ſufficientes, & efficaces ad hujuſmodi præſtandos effectus, ſubindè videntur eſſe ſigna. Et dicuntur eſſe talia, ut à quocunque addiſcantur, & proferantur talia verba, & applicentur fruſta panniculi linei, vel alterius materiæ cum tali benedictione, & ſimilia, effectus infallibiliter fiat.

Quarum curationum varii ſunt modi, puta, per orationes quaſdam.

Harum autem curationum varii ſunt modi.

Quidam priùs recitant ſequentem orationem: *O Deus æterne, & Creator cæli, & terræ, tu qui redemiſti humanam naturam, & poſuiſti ſuper dorſum tuum lignum ſanctæ crucis, ut ſalvares nos peccatores, & natus es inquantum homo, involutus fuiſti tela candida, ſepultus quatenus homo; tertia die reſurrexiſti tuæ ſanctæ Matri ſanus, & ſalvus ab omnibus plagis punctionibus, & fracturis. Domine mi ſanctiſſimè te quæſo mihi concedere velis, &c.*

Fruſta panniculi linei aqua intincta.

Dictam autem orationem recitant Italico idiomate. Deindè fruſta panniculi linei ſubtilis, & candidiſſimi certo numero intingunt aqua frigida: poſteà ab eis aquam fortiter extrudunt, torundamque, ſeu linamentum ex filis non madefactum

in

Digitized by Google

in ulcus immittunt. Suppoſitis tandem fruſtis lineis dicunt infirmo; ut ignoſcat ei, à quo fuit offenſus. Si verò vulnera eſſent, ubi ſunt muſculi, aut nervi poſſent unctionem perficere ex lumbricis in oleo refervefactis, quibus ungatur plaga, vel vulnus, & ſanabitur.

§. VII.

ALii aliis utuntur mediis, ac cæremoniis. Si vulneratus eſt homo, ſumunt fruſta induſii maſculorum: ſi fæmina, fæminarum, quæ intingunt in ſanguine, qui primò ex vulnere eſt egreſſus; poſteà vulnus cooperiunt, ſeù aſpergunt pulvere calcanti, ſeù vitrioli, quod radiis ſolaribus fuerit expoſitum toto tempore caniculæ. Dehinc ſuperimponunt hujuſmodi panniculos ſubuculæ ſanguine medafactos, & recitatis quinque Pater noſter, & totidem Ave Maria ſanitatem conferunt. 260

Fruſta induſii ſanguine madefacta.

Nonnulli tandem ſumunt pulverem aluminis aduſti, & ſal, quæ prima vice ſuper vulnus ſpargunt, priùs in vulnere poſito linamento ex filis; poſteà duo fruſta panniculi linei in modum crucis ſuper imponunt, admurmuratis quibuſdam precibus, & præcipiunt infirmo, ut benè manducet, & bibat, nec ſe abſtineat à quocunque genere cibi, aut potus.

Pulverem aluminis aduſti.

Alii alios id generis ſervant modos, ac ritus, quibus potiſſimùm dicuntur aliqui hoc noſtro ævo ſimiles curationes efficere, & publicè tolerari. De quibus maximè oritur difficultas: an effectus ab iſtis curatoribus per hæc media producti ſint phyſici, & naturales, à cauſa merè naturali prodeuntes: an verò ab aliqua cauſa proveniant ſupernaturali?

Alia id generis.

§. VIII.

SPectemus indicationes vulnerum, & infirmitatum, & ſtatim agnoſcemus, 261
ſi hujuſmodi remedia ſint ſufficientes cauſæ ad tales phyſicos effectus producendos. Aſſeverant Medici, in quocunque vulnere gravi proprias elici indicationes, prout morbi indicant. Pro materia fluente uti diverſis diverſoriis: pro jam fluxa, præparatoriis, digeſtivis, nempe, & expurgantibus: deinde incarnantibus: poſteà cicatricantibus. Interdum corroborandam eſſe partem lęſam, ne humores recipiat, quæ ſunt in fluxu. At quis mediocriter arte medica peritus iſtas indicationes abſolvi poſſe, fateatur, per panniculos lineos aqua frigida, vel ſanguine madefactos, ſive non madefactos? Quam enim vim habere poſſunt hujuſmodi panniculi certo numero, nec plures, nec pauciores ad humores divertendum, digerendum, expurgandum, ad incarnandum, & cicatricandum? Quomodo poſſunt partes corroborare, ne humores fluentes in ſe recipiant? Non ergo hujuſmodi panniculi ſic madefacti, vel non madefacti videntur cauſæ ſufficientes dictorum effectuum phyſicorum, ſanitatis, nempe conferendæ.

Quæ non videntur ſufficientes cauſæ naturales ad coferendam ſanitatem.

§. IX.

NOn denegamus tamen in primo remedio quin valida ſit illa unctio ex lumbri- 262
cis in oleo refervefactis; quibus ungatur plaga, ubi ſunt muſculi: aut nervi: ſimiliter naturaliter juvare linamentum ex filis ad vulnus purgandum, & incarnandum: ſicut aliquo modo etiam panniculi linei.

Similiter in ſecundo remedio non damnamus uſum pulveris vitrioli ad corrodendum, & in tertio ſal, & pulverem aluminis aduſti ad deſiccandum. Exinde tamen non infertur, in quocunque vulnere ſufficiens eſſe remedium, ut aſſeverant iſti Curatores. Sicut de panniculis iſto, vel illo modo diſpoſitis: putà in cruce poſi-

In quodlibet tamen modo eſt aliquid, quod naturaliter aliquantulum juvare poteſt.

Digitized by Google

poſitis: vel in tot numero applicatis dicimus, ſi hoc fiat ex devotione excuſari poſſe. Sed ſi credant neceſſarium ad effectum producendum eſſe tali modo diſpoſitos, & ſub tali numero, nec plures, nec pauciores, ſuperſtitione non carere in comperto eſt. Illa enim diſpoſitio, vel numerus nihil naturaliter confert ad effectum, niſi quatenus ſunt ſigna pacti alicujus ſaltem impliciti cum dæmone.

§. X.

263 *Formulę verborum adhibitæ.*

QUid autem dicemus de illis formulis verborum, quæ in hiſce curationibus proferuntur?

Si primam examinandam aſſumimus: quid mali, aut ſuperſtitioſi continere poteſt, ſicut, & formulæ ſecundi, & tertii modi; quæ non niſi in recitandis tot numero Pater noſter, & Ave Maria conſiſtunt? Quis audeat hujuſmodi condemnare orationes: cùm nullam contineant falſitatem, nec dæmonis invocationem; & alioqui ſint verba ſacra, & apta ad orandum; vel colendum Deum per eorum prolationem: ut eſt oratio Dominica, & Angelica: nomen Jeſu, & ſimilia?

264 *Per modum deprecationis sũt licitę. Adhibitę autem Ut formulę neceſſarię, ut ſigna infallibilia talis effectus ſunt ſuperſtitioſæ.*

Sed eſtò ſint bonæ, & ſanctæ, & nulla poſſit judicari in hac parte ſuperſtitio, ſi adhibeantur per modum deprecationis. Eſſe tamen poteſt ex intentione, ſi adhibeantur ab iſtis Curatoribus tanquam formulæ neceſſariæ, & ut ſigna infallibilia talis effectus, ſanitatis nempe, conſequendæ. Quia, cùm tale ſignum non ſit à Deo, neque ab Eccleſia inſtitutum: neque à ſacris litteris; aut eccleſiaſtico uſu approbatum: à dæmone datum eſſe convincitur: qui ſub prætextu ſacrorum verborum homines decipere ſatagit; ſimulque vult profanare ſacra verba, dum illis ad ſuperſtitioſas curationes uti jubet. Et propterea quando in verbis ipſis non ſtatim apparet ſuperſtitio, aliæ obſervantiæ, quæ ſimul adhibentur, & neceſſariæ reputantur, conſiderandæ ſunt: ut rectè docent Delrius *Diſq. magic. lib. 1. c. 4. q. 3.* & Suarez *de Religione lib. 2. de Superſtitione c. 15. n. 11.*

§. XI.

265 *Prædicta ergo remedia ſunt ſuperſtitioſa, quia continẽt Plura. Vana, Inutilia, Superflua.*

QUarè cùm in dictis remediis, aliiſque id generis plura inveniantur vana, & ſuperflua, quæ ex ſe naturaliter cauſæ efficaces nequeunt eſſe ſanationis: ut neceſſitas talium orationum: panniculi, ſic diſpoſiti: vel talis perſonæ, &c. aut tot numero fruſta linea, quis apertę non agnoſcat hujuſmodi curationes quoad effectus, qui merè phyſici non ſunt, ſuperſtitioſas eſſe. Ideòque quoad forum conſcientiæ, & ſimpliciter cenſeo, non eſſe ità tolerandos, ut Confeſsarii illam eis concedant facultatem, eoſque abſolvant, niſi ab hujuſmodi remediis adhibendis ſe abſtinere promittant. Nam licèt pro aliquo tempore aliqua ex parte ob ignorantiam excuſari potuerint: quia nimirum per ſolam aliorum traditionem id acceperant, qui ità experti fuerant ſine aliquo conſortio cum dæmone expreſſo; & ipſi etiam poſteà ſine mali ſuſpicione ſunt experti: Nihilominus re ipſa, & ſecundùm ſe non erat licitum; ità ut vix potuerit ignorantia fuiſse omninò inculpabilis: quia non habent probabilem rationem ad præſumendum Divinam virtutem eſse infallibiliter aſſiſtentem illis verbis, ſignis, aut actionibus: ut ſæpiùs dictum eſt. In foro autem exteriori fortaſse interdum continuentur, quia non probantur ſufficientia indicia ad pactum tacitum præſumendum: præcipuè, ſi poſtquàm à ſapientioribus ſunt admoniti, id quod ſuſpicioni eſt obnoxium prætermittant.

A R-

ARTICULUS II.

A Cauſa libera, nempè, dæmone.

§. I.

266 *Dæmon etſi præſtigiis aliquando homines fallat. Aliquando tamen veros producit effectus.*

TEnebris ignorantiæ offundatur, oportet, mens illius, qui vel aſſerat, omnes effectus eſſe præſtigiatorios: vel credat, omnes veros. Sæpiùs dæmon fallit: quia mendacii pater eſt. Ideò ſæpè præſtringit oculos: aut ſenſibus aliis illudit.

Quando tamen & Deus permittit, & dæmon vult verum producere effectum, ſi is vires ipſius non ſuperet, nihil profectò prohibet, quominus verum producat effectum. Unde cùm cauſæ naturales verum gignant effectum, utitur quandoque illis diabolus, & activa paſſivis applicando remedia efficaciſſima conficit, quibus ad vulnera, vel alias infirmitates auferendas applicatis, citiſſimè verus ſequatur effectus. Cùm enim, teſte Dionyſio Areopagita *cap.4 de divin. nominibus*, donorum naturalium peccando nullum amiſerit, cur mirum, ſi verè effectum, quem cupit, commodiſſimè dare poſſit? Videt enim naturalium rerum omnium ſubſtantias, & proprietates ſingularum peculiares perſpectas habet: commoda novit applicandi tempora: ſolertiæ, & artificii vix eſt quicquam, quod ignoret. Quid enim adeò diuturna, & aſſidua experientia, atque obſervatione non ſit aſſecutus; præſertim cùm norit cuncta naturaliter, quæ boni Angeli à mundi exordio publicè patrarunt, & quæ homines longa exercitatione perfecerunt? Quis tam peritus Medicus unquam poterit inveniri? Claudicat Hippocratis ſcientia medica; nulla eſt medicina Galeni; infirma eſt, ac debilis cunctorum ſimul medicorum peritia dæmoniacæ ſcientiæ medicæ comparata. Quid ergo mireris, ſi ſæpenumerò multa pharmaca à dæmone efficiuntur, quibus ab ægris ſumptis, ſanitas citiſſimè eis reſtituitur, quam naturæ ſolius operatio, vel medicorum ars nunquam præſtitiſſet, niſi dæmon naturam artificioſa applicatione juviſſet? Hæc tamen beneficia dæmon homini præſtat, non ut illi benefaciat, cùm eum ſummo proſequatur odio; ſed ut per hujuſmodi favores apparentes eum ad ſuî pertrahat ſequelam, ac totaliter à Deo averſum, tandem in infernum detrudat.

§. II.

267 *Qui dicuntur Prodigioſi prout reſpiciunt cauſam artificialem dæmonem agentia naturalia præparantem.*

AT quæres: Sanitas per hujuſmodi pharmaca reſtituta ſitne dicenda effectus phyſicus, & naturalis, an hyperphyſicus, & præternaturalis?

Si cauſam artificialem dæmonem dicta medicamina præparantem, ac perficientem attendamus: cùm ipſe agentia naturalia ut inſtrumenta ſumat, inſtrumenti verò conditio ſit, effectum producere non tantùm naturali ſuæ virtuti æqualem; ſed longè etiam excellentiorem; agentiſque principalis, à quo movetur, facultati aliqualiter reſpondentem: quis effectum ſic ab eo prodeuntem artificioſum, ac prodigioſum non appellet? Nonne vides ſecurim ex ſe dumtaxat virtutem habere ſecandi; ſed quatenus eſt inſtrumentum periti fabri, poſſe menſam, vel ſtatuam facere? Nonne apertum eſt, calorem nativum in humano ſemine, qua calor eſt, poſſe calefacere, rarefacere, ſegregare, ac condenſare; ſed quà inſtrumentum eſt animæ, poſſe oſſa, nervos, & carnem generare? Quidni cauſæ hujuſmodi naturales, puta herbæ, pulveres, radices, ſemina, aliaque id generis à dæmonibus compoſita, & applicata ſuis ipſarum propriis viribus quodammodo præſtantiora effecta dare queant? Nam quæ ſecundùm communem ſuum curſum nunquam produxiſſent, ſi à dæmone non fuiſſent applicata: ea nunc ut à dæmonibus mota inſtrumenta quoad ſubſtantiam, modum, vel celeritatem admiranda producunt: teſte Aug. l.2. de Gen. ad lit. c.17. & Delrius l.2. q.8. diſq. mag.

Digitized by Google

§. III.

268 Probatur exemplo. SIc potio illa Juriſconſulto Sabinenſi diuturna ægritudine detento exhibita à quodam magno, & ſolemni magiſtro, qui vocabatur magiſter magnæ experientiæ, qui in veritate erat ſolemnis Magus, & Maleficus, de quo *ſupra n.*20. cùm eſſet dæmonis artificio perfecta, nullo negotio, immò citiſſimè ſanitatem contulit ægroto, cui nihil proderant multæ à medicis exhibitæ medicinæ. Idem fatendum de illo pyro variis qualitatibus efficaciſſimis confecto, quem præbuit mulier malefica comedendum Stephano Noacho Madrenſi, de quo ſupra n.*169.* quo manducato aliis obſervantiis peractis ſtatim optatam conſecutus eſt ſanitatem, de qua totaliter erat deſperatus. Harum tamen ægritudinum, cum eſſent maleficio inductæ, præcipua evaſio fuit: quia dæmon ceſſavit malefacere.

Dicendum ergo, jure meritò, ſi hujuſmodi pharmaca artificio dæmonis adjuta non fuiſſent, nequaquam tam citò ſanitatem conferre potuiſſent. Ideòque ſanitas ſic collata effectus artificioſus, ſeù prodigioſus utique nuncupandus.

§. IV.

269. Phyſici prout reſpiciunt cauſas naturales naturaliter operantes. SI verò cauſas ipſas naturales à dæmone applicatas intueamur in ordine ad effectum, quem producunt, nunquam hæc opera naturæ cancellos effugiunt, eò quòd vim naturalem cauſæ principalis non excedunt. Inſunt enim reverà hi effectus virtualiter in ipſis naturalibus agentibus eo modo applicatis: puta, herbis, pulveribus, ſeminibus, metallis, & id generis, quibus agentibus diabolus nihil confert applicando, præter conditionem, ſine qua iſte effectus non produceretur. Unde licèt dæmon operetur ipſe potiſſimùm per modum artificioſum: quia tamen utitur rerum applicatarum vi naturali, effectus productus, putà, ſanitas collata dicitur effectus phyſicus, & naturalis, & non hyperphyſicus, ac præternaturalis. Sicut coquus, cùm ſuave edulium concinnat mediante arte per ignem id excoquit, quod licèt ſolus ignis, niſi tali eſſet arte applicatus, nunquam effeciſſet: quia tamen ignis naturaliter operatur, effectus naturalis, & phyſicus vocitari debet. Quid enim coquus igni confert, niſi modum, & conditionem, ſine qua non? Si ergo vim igni nullam influit, quæ cauſæ phyſicæ nomen mereatur, quidni effectus vocatur naturalis, & phyſicus?

§. V.

270. Probatur in dæmoniacis. HOc perſpectum habetur in dæmoniacis, & energumenis. Vides dæmoniacum quandoque furiis agitatum in terram volutari: ſaltitare, velociſſimè currere, ac ſe tanta vi, & impetu dimoveri, quòd vix detineri poſſit à tribus, vel quatuor robuſtis hominibus. Unde tanta vis, ac robur? Dices, à dæmone. Sed utiturne dæmon ſuis propriis viribus, ac potentia ad movendum talem hominem? Non utique. Si enim dæmon propria uteretur potentia, ac virtute ad movendum, nec decem, nec viginti, aut plures validiſſimi, ac fortiſſimi etſi gigantes poſſent detinere eum: cùm tanta ſit potentia dæmonis, quòd nulla ſuper terram valeat comparari ei, Job.41. Unde ergo tanta vis in illo dæmoniaco? Nonniſi à proprio calore naturali, ac ſpiritibus vitalibus ipſius dæmoniaci à dæmone excitatis, ac motis, quibus arte dæmoniaca nervi, muſculi cæteraque organa, ac membra, ex quibus motus procedit, confortata, ac roborata, tam validè, fortiter, ac velociter corpus dimovetur: ita quòd dæmon nihil addit viribus humanis, niſi modum, & conditionem, ſine qua non tam velociter, ac validè operaretur. Illa tamen operatio naturæ cancellos non effugit, idcircò naturalis appellanda.

At quis apertè non agnoſcat, idem prorſus fatendum dè potionibus, ac pharma- cis per

Digitized by Google

cis per naturalia agentia ope dæmonis paratis, quibus citiſſimè ſanitas obtinetur? cùm dæmon in ejuſmodi pharmacis rerum applicatarum vi naturali utatur. Quid confert pharmacis, niſi modum, & conditionem, ſine qua tam citò ſanitas non ſequeretur? Vim verò, quæ cauſæ phyſicæ nomen mereatur, illis nullam præſtat. Idcircò effectus, qui ſequitur, merè naturalis, ac phyſicus nuncupari debet: ut optimè docet etiam D. Thomas 1. *par. quæſt.* 110. *art.* 2. *ad* 3. *&* *libr.* 3. *adverſ. Gent. cap.* 103.

§. VI.

AT quia hujuſmodi effectus licèt phyſici, ac naturales eo modo non poſ- 271
ſunt evenire niſi opitulante dæmone; à quo non licet auxilium petere, jure meritò curationem quoad hujuſmodi effectus, ut ſuperſtitioſam reprobamus, & condemnamus. Nulla enim ratione licitum eſt, rogare dæmones, ut nobis aliquod obſequium qualiſcunque generis ſit illud; aut qualecunque beneficium præſtent: quia hoc facere eſt culpa mortalis graviſſima: ut docent D. Thomas 2. 2. *qu.* 90. *art.* 2. & ibi Cajetan. *articul.* 1. D. Anton. 2. *par. tit* 10. *cap.* 8. Silveſt. *verb. Adjuratio qu.* 7. & ibi Angelus *num.* 2. Tabiena *num.* 6. Sotus *lib.* 8. *de juſt. qu.* 3. *artic.* 2. Suarez *tom.* 2. *de Religione lib.* 4. *de Adjuratione cap.* 2. *num.* 8. *&* 9. Leonard. Leſſius *lib.* 2. *de Juſt. cap.* 42. *diſt.* 13. *num.* 71. Non enim eſt aliud, quàm dæmoni tanquam Domino ſe ſubiicere: aut illius favorem expetere: aut benevolentiam erga illum gerere: quod eſt quædam pacti, & ſocietatis cum ipſo inchoatio.

At quia illicitum eſt, à dæmone petere auxiliū: dicti effectus ope dæmoniaca produ-cti ſunt ſuperſtitioſi.

§. VII.

QUare diligentiſſimè obſervandum tam Magiſtratibus, quàm Ordinariis, & 272
Inquiſitoribus, cùm ſibi occurrunt hujuſmodi Curatores, vel circulatores dicta pharmaca circumferentes, quibus citiſſimè à graviſſimis curant infirmitatibus: vel alia præſtant mirabilia contra ordinarium curationum modum naturalium, non tantùm ſi effectus hujuſmodi ſint naturales à cauſis merè naturalibus procedentes, verùm etiam ſi illis actionibus, & operationibus ſint admixtæ, & conjunctæ aliquæ circumſtantiæ parergæ tanquam neceſſariæ, quia: omnis circumſtantia inutilis, ſi tanquam neceſſaria adhibeatur, facit, ut opus ſit ſuperſtitioſum: quia cùm illa non juvet ut cauſa, neceſſe eſt, ut adhibeatur inſtar ſigni; quod, cùm non ſit à Deo; conſequens eſt, ut ad pacta occulta cum dæmone pertineat. Similiter ſi illæ cauſæ naturales quibus ſanitas exhibetur, & mira perficiuntur, à cauſa ſupernaturali nempe dæmone ſint adjutæ: quod ex eo cognoſcitur, ſi ſecundùm communem ſuum curſum naturaliter applicatæ quoad ſubſtantiam, modum, vel celeritatem talia effecta admiranda nunquam produxiſſent, ſignum eſt, ea producere, ut inſtrumenta mota, & applicata à dæmone, qui quicquid ſua ſponte in nos confert; id omne ab hoſtili ejus animo in nos, & in ipſummet Deum proficiſcitur. Semper enim eò ſpectat, ut Dei gloria obſcuretur; & nos ipſum offendentes æternam incurramus damnationem.

Quid circa hæc obſervandum? A Magiſtratibus Ordinariis locorum, Inquiſitoribus cùm hujuſmodi curatores ſibi occurrunt?

§. VIII.

INter hos phyſicos, ſed ſuperſtitioſos effectus non videtur connumerandus ille 273
ſanguinis fluxus ex cadaveribus occiſorum ad præſentiam Reorum ſoliti emanare; cujus cauſam aſſignantes Doctores inter ſe non conveniunt.

Alii nanque id attribuunt antipathiæ naturali, qualitati, ac motui cuidam ab interfectore impreſſo interfecto ex vi imaginationis, & furiæ: ita cenſet Ariſtoteles *in problem. ſect.* 7. *problem.* 6. *verſ. aut quia ex vulnere*, quem ſequitur Faber Favent. *adverſ. Atheos diſp.* 1. *q.* 9.

An inter hos effectus ſit connumerandus ſanguinis fluxus ex cadaveribus occiſorum coram Reo?

Digitized by Google

Alii recurrunt ad occultum Dei judicium allegantes illud *pſ.78. Ut innoteſcat coram oculis noſtris ultio ſanguinis ſervorum tuorum, qui effuſus eſt*. Sic ſentit Petrus Binsfeld. *tract. de Confeſſ. Maleficorum, & Sagarum prælud.*12. *dubio* 4. *concluſ.*8. Quam opinionem veriſſimam eſſe arbitratur Carena *tract. de off. S. Inquiſitionis p.*2. *tit.*12. § 22. *n.*187.

Ratio eſt; quia ut habetur ex Theſauro Senat. deciſ. Pedemon. 163. *num.*4. & Papon. Areſt. Franciæ *lib.*24. *titul.*9 *de Quæſt. Areſto quinto* hujuſmodi ſanguis ſolet è cadaveribus manare etiam ad præſentiam mandantium, & aliquando etiam poſt dies octo à die mortis, in quibus caſibus illa ſanguinis emanatio non poteſt eſſe naturalis; Ideò prima poſitio non videtur poſſe ſtare. Non enim naturale agens agere poteſt in diſtans: nec poſſibile eſt, poſt octo dies è cadavere ſanguinem naturaliter exire.

§. IX.

274 Utrum poſſit eſſe indicium ad torturam? Hanc ſanguinis emanationem poſſe eſſe ſufficiens indicium ad torturam affirmant nonnulli Auctores, quos citat Carena *loco citato*.

Verùm indicium hoc incertiſſimum eſſe, ac leviſſimum arbitratur ipſe Carena, ſicut & Theſaurus dec.173. *num.*2. ait, ſe audiviſſe à Magiſtratibus Patriæ ſuæ, qui cauſas criminales agunt, experientiam hanc fallacem repertam fuiſſe, & non exiiſſe ſanguinem à cadaveribus occiſorum ad præſentiam eorum, qui poſteà Rei, & homicidæ reperti ſunt: ſicut etiam Ant. Gomez *var. reſol. tom.*3. *cap.*13. *nu.*15. Ideò ex hoc indicio ad torturam non eſſe deveniendum: ut præter præfatos DD. fatentur Delrius *lib.*5. *Diſquiſ. magic. q.*5. *ſect.*4. *n.*20. Joan. Zanger *de indiciis, & tortura cap.*2. *n.*160. Ludovicus Gilhauſen, Godefrid. Abavo Præſes Senatus Sabaudiæ, Matthæus Steph. *in ſuis quatuor centuriis*, & alii relati à Carena. Dummodò non ſint alia indicia urgentia, quia tunc poteſt Judex contra reum devenire ad torturam; immò etiam quandoque ad condemnationem pro modo, & qualitate indiciorum. De his omninò videndus eſt Carena *loco cit.*

§. X.

275 Conſultiùs erit Judicib. ſe abſtinere ab hujuſmodi indiciis. Verumtamen Judicibus conſultius erit, omninò ſe abſtinere ab hujuſmodi incertis indiciis; nec ex iis quemquam judicare reum: aut innocentem. Nam ſi talis emanatio naturalis eſt, poteſt etiam à dæmone cauſari: tum ut detegatur occultus delinquens ſcandalumque oriatur: tum ut innocenti hac ſanguinis emiſſione imputetur delictum. Vel è converſo poteſt dæmon illam impedire, ut reus, & homicida, qui fortaſſe ab ipſo dæmone auxilium petiit, uti innocens habeatur. Si verò illa ſanguinis emanatio ſupernaturalis eſt, proveniens ex judicio Dei occulto; cùm actiones Dei ad extra ſint liberæ, nec nobis conſtet aliunde, quòd ſe alligaverit Deus ad hoc peragendum; ut ex ſcripturis conſtat ſe alligaſſe ſacramentis, ex eo quòd ſanguis de facto non exierit, non poteſt colligi innocentia Rei. Et grave ſatis eſt, ut in re dubia certa detur ſententia, *cap. Grave* 11. *qu.*3. ſic etiam nuper conſuluit Ignatius Lupus *part.*3. *Edicti Sanctæ Inquiſ. lib.*15. *diſt.*4. *art.*2. *diffic.*2.

§. XI.

276 Examinatur quidam effectus formicarũ in territorio Bergomenſi. Huc tandem examinandus venit quidam effectus formicarum, quem ab immemorabili tempore, ut mox dicam, ſingulis annis evenire in territorio Bergomenſi in comperto eſt. In ſupercilio cujuſdam montis Vallis Calepinæ eſt Eccleſia antiqua, quæ vulgò dicitur *S. Giovanni delle Formiche*, propè Calepium oppidum in Cenomanis circiter duo milliaria: ac totidem propè Gre-

Digitized by Google

Credarium, ubi meum fuit natale: ac tria diſtans à Sarnico, ubi educatus fui. Ad prædictum montem ſingulis annis veluti exercitus formicarum quatuor alas habentium per aerem volitantium à quatuor mundi plagis veniunt; ſed non in eadem ſemper quantitate. Modò enim plures, modò pauciores ſecundùm varias temporum mutationes, incipientes à die Aſſumptionis Beatiſſimæ Virginis, quæ celebratur die 15. Auguſti, deinde ſingulis diebus veluti nubes undequaque confluere non deſinunt uſque ad Nativitatem ejuſdem B. Virginis, quæ celebratur die 8. Septembris: major tamen earum numerus accedit die 29. Auguſti, qua celebratur decollatio S. Jo. Baptiſtæ: necnon die præcedenti, ac ſubſequenti. Poſtquàm autem ad montem pervenerunt, earum plures Eccleſiam ingrediuntur, quarum aliæ ſeipſas ſuper ſolum deponentes ibi manent, donec animam efflant: Aliæ ad Altare evolantes aliquæ ſuper ipſum, & aliquæ circa ipſum tandem pereunt: Plures ſuper quoddam Altare parvum, ubi reſidet capitis Præcurſoris ſimulacrhum ligneum à populis magna devotione cultum duobus, aut tribus diebus ibi circumvolitantes, & alas concutientes paulatim ſemimortuæ decidunt, nec ampliùs ſe elevant, donec moriantur. Plures etiam volitant ſuper illius ædiculæ tecta, quarum ibi aliæ moriuntur: Aliæ circa muros Eccleſiæ cadunt uſque ad imum, ibique intereunt: Aliæ volitant ſuper turrim dictæ Eccleſiæ contiguam, ubi plures moriuntur: plures verò è turri ſe demittunt, ac conglobatim per foramina, ubi funis campanæ deducitur, uſque ad imum turris ſe deponunt: ubi cùm tria ſint oſtia: unum quo in atrium Conventus, ſeù eremitorii octo, vel decem cubitis diſtantis: alterum, quo in ſacrarium, & alterum quo in Eccleſiam pergitur, relicto primo etſi aperto, aliquæ Eccleſiam ingrediuntur, aliquæ ſacrarium Eccleſiæ contiguum, & ibi moriuntur. Et quod mirum eſt, nulla earum unquam viſa eſt, ſuper domus tecta aſcendere: aut illam ingredi, ubi Religioſi habitant, etſi ab Eccleſia diſtet tantum octo, aut decem cubitis. Cujus rei ut notitiam certam haberem per teſtes oculatos, & juratos; etiamſi egomet fuerim teſtis oculatus anno Domini 1630. & omnia prædicta in fine menſis Auguſti attentè conſideraverim; nihilominus à me rogatus anno ſalutis noſtræ 1649. menſ. Jul. conſultò illùc profectus eſt R. P. Hieronymus de Cometis à Bergomo tunc Secretarius Provinciæ noſtræ reformatæ Brixienſis, qui omnium prædictorum notitiam certam accepit à R.P. Mariano à Montecchio ordinis Servorum Sacerdote Confeſſario annos nato 67. qui viginti annos in præfato Conventu, ſeù Eremitorio moratus eſt. Hic nanque cum juramento omnia prædicta depoſuit, manu propria ſcripſit die 7. Julii, ac pluribus firmavit teſtibus nedum viventibus octogenariis, ac nonagenariis; ac centenariis, & ampliùs; ſed ex antiquis etiam ſcripturis eorum, qui jam ad mortuos evolarunt, deſumptis ab anno uſque 1379. aſſerentibus omnibus cum juramento ſe ſingulis annis ſic vidiſſe, & ab antiquis ſuis patribus quotannis ſic viſum audiviſſe.

Idipſum tanquam teſtis oculatus teſtatur, ac cum ſuo juramento affirmat P. F. Albertus à Foreſto Sacerdos, Provinciæ noſtræ Reformatæ Brixiæ alumnus annos natus 31. filius D. Nicolini de Pineſſis à Foreſto, in cujus vicinia ædificata eſt prædicta Eccleſia S. Joannis Baptiſtæ, ſubter quam in valle proxima extat domus, & habitatio prædicti Nicolini: Quod teſtatum voluit Venetiis in Conventu Sancti Bonaventuræ anno Domini 1667. die 30. Maii, dum à me aſſumptus in ſocium ibi moraremur pro hujuſce operis editione.

Ego F. Albertus à Foreſto prædictus atteſtor, ac cum meo juramento confirmo à tempore, quo cępi habère uſum rationis uſque ad pręſentem annum me vidiſſe, & à meis majoribus audiſſe illos ſemper vidiſſe quotannis prędictas formicas alatas rubeas accedere, ac conuenire ad prędictam S. Joannis ędiculam prout retulerunt etiam varii teſtes. Quod teſtatum volui Venetiis die 30. Maii 1667.

§. XII.

277 Qui non naturalis eſſe probatur.

AN ergo hujuſmodi effectus naturalis: vel ſupernaturalis, putà, à Deo, vel dæmone provenire cenſendus erit?

Verè difficile eſt, aliquam hujuſce rei occultæ eſſentialem adducere rationem, & aliquid certi determinare velle. Nihilominus ratio philoſophica, qua quidam Modernus Auctor probare nititur, hujuſmodi effectum eſſe naturalem, valdè eſt ſubtilis; & etiam admodùm eſſet conveniens, ſi fundamentum, cui adhæret, eſſet verum. Supponit enim, immò affirmat, ſed ſine ullo teſte oculato, prædictas formicas in die Nativitatis Præcurſoris, quæ celebratur die 24. Junii, ad illum confluere montem ad quærendam refrigerationem. Sed, cùm ex præallegatis teſtibus juratis, & oculatis conſtet, non illa die, ſed circum feſtum decollationis ejuſdem, ut dictum eſt, accidere: prædictam rationem philoſophicam pro dicto eventu nullius eſſe momenti, nemini eſt ambigendum: tunc enim non eſt amplius ſol in eadem ſtatione, qua erat die 24. Junii: eò magis cùm formicæ veniant, etiamſi calor aereus quandoque per longas pluvias, & imbres jam receſſerit. Inſuper cùm formicę veluti nubes montem illium verſus volitantes priùs alios montes, & æqualis, & majoris, & minoris altitudinis, ab eo ad quatuor, vel quinque aut plures lapides diſtantes, ubi ſunt aliæ Eccleſiæ Beatiſſimæ Virgini, Apoſtolis, & aliis ſanctis dicatæ prætervolent, potiùs ad earum turres confluerent; & modò ad hanc: modò ad illam ædiculam, ut refrigerarentur, ſe reciperent. Quod tamen evenire non videtur: ut egomet anno prædicto 1630. in fine menſis Auguſti exiſtens in ſupercilio alterius montis ad duo milliaria proximi unà cum præfato P. Hieronymo, ejuſque Genitore ejuſdem nominis Viro morum gravitate, ac vitæ probitate perilluſtri propriis oculis vidi. Dum enim poſt meridiem ſub arborum umbra quietis capeſcendæ gratia moraremur, prædictus Vir mihi quandam indigitavit nubeculam adverſus nos volitantem, dicens: *Videas illam nubeculam venientem ab occidente: illæ ſunt formicæ alas quatuor habentes, quæ ad montem S. Joannis advolant moritura;* ſed ecce vidimus eas quieſcentes ſuper illas arbores, ſub quarum umbra morabamur; deinde poſt puſillum temporis ſe elevantes, ac ſuum proſequentes iter, ad montem S. Joannis acceſſerunt. Cur autem ibi non deſcenderunt uſque ad terram, ut refrigerarentur, ſi frigiditatem quærebant? Illud nanque frigus, quod nobis tunc proderat, poterat, & illis prodeſſe: vel tandem obeſſe, ut aſtruit prædictus Auctor.

§. XIII.

278 Neque ſupernaturalis à dæmone.

CUm ergo difficillimum ſit, hujuſce effectus naturalem aliquam velle aſſignare rationem, ſurſum corda elevemus, & videamus, ſi ab aliqua cauſa ſupernaturali provenire dignoſcamus. Non utique à dæmone illud adduci, eſt aſſerendum; Quid enim dæmon poſſet prætendere ex hujuſmodi formicarum evectione? Nulli ſunt nocumento; etſi aliquæ moriantur quandoque ſuper Altare, ubi Miſſa celebratur: non tamen Sacerdotem miſſæ ſacrificium offerentem impediunt, aut perturbant: non enim in calicem, vel ſuper patenam, aut corporale cadunt.

Ergo à Deo eſſe convincitur.

Si ergo neque ab inſtinctu naturali: neque à dæmone illuc adduci videntur, piè utique credendum eſt, hoc à divina Providentia provenire. Nec hujuſce rei aliam novi rationem adducere congruentem: niſi ut per hujuſmodi formicarum mortem, & actiones, actiones, & mortem Præcurſoris Chriſti, ut figuræ ſuæ figuratum quodammodo manifeſtent. (Parcat Lector, ſi hic videor aliqualiter digredi à meo inſtituto, & ordine: quia hæc in honorem S. Joannis, qui à meis conterraneis in dicta Eccleſia colitur, latè deſcribere, & explicare ducor.)

Ratio congruentiæ adducitur.

Quis

Quis enim non videat formicas in ſuis actionibus magni Præcurſoris vitam aptiſſimè præſignare poſſe? Quia aptiſſimè videntur præſignare actiones Præcurſoris].

Illæ, teſte Plinio *lib.* 11. *natural. hiſtor. cap.* 30. vix natæ ratione, memoria, ac ſapientia quaſi præditæ videntur: Hic adhuc ventris obſtruſo recubans cubili tam perfectam à Deo obtinuit rationis capacitatem, ut ſenſerit Regem thalamo manentem. Illæ granum, ne germinet, obrodunt: Hic, ne corporis ſui granum germinaret peccata, per pænitentiam rodit: unde Eccleſia de eo benè cantat:

Antra deſerti teneris ſub annis
Civium turmas fugiens, petiſti,
Ne levi poſſes maculare vitam
Crimine linguæ

Illæ magna grana, ut caveas ſubintrent, dividunt, ac minuunt: Hic per humilitatem diviſit à ſe ſuperbiam, ac ſe minuit, nedum in anima; ſed & in corpore, dum caput ſibi abſcindi pro tuenda veritate placuit: unde loquens de Chriſto, & de ſeipſo dixit *Joan.* 3. *Illum oportet creſcere, me autem minui*.

Illæ humida grana deſiccant: Hic per abſtinentiam, ac mortificationem ſe deſiccavit, dum:

Præbuit durum tegumen Camelus
Artubus ſacris, ſtrophium bidentes
Cui latex hauſtum, ſociata paſtum
Mella locuſtis.

Illæ ſuper ſemitas tritas, & certas ambulant: Hic per ſemitas certas, & rectas, ſcilicet, per viam Paradiſi, per quam omnes Sancti ambulaverunt, ſemper inceſſit; alioſque incedere, edocuit. Unde juremeritò ab Eccleſia de eo cantatur:

Nunc potens noſtri meritis opimis
Pectoris duros lapides revelle
Aſperum planans iter, & reflexos
Dirige calles.

Illæ de futuro cogitant, ac ſibi neceſſaria provident: Hic ad futurum ſemper oculos mentis dirigebat; cæteroſque ut noviſſima providerent, hortabatur, dicens *Matthæi* 3. *Pænitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum*.

Illæ ſimul vivunt, & grana contra hyemem congregant: unde ſapiens benè conſulit, dicens *Proverb.* 6. *Vade ad formicam ò piger, & conſidera viam ejus, & diſce ſapientiam*: Hic diſcipulos ſecum collegit; operaque bona impiger contra mortis tempus congregare non ceſſavit.

Illæ ſolæ præter hominem ſocias mortuas ſepeliunt: Hic toto conatu ſtudebat, ut peccatores peccata ſub ſigillo ſepulcri pænitentiæ ſepelirent: ut de eis poſſent dici illa verba *Pſalmi* 31. *Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.*

Illæ ſunt ſtrictæ circa ventrem: Hic erat ita parcus in manducando, ac bibendo: ut de eo loquens Chriſtus *Matthæi* 11. dixerit: *Venit Joannes neque manducans, neque bibens, & dicunt: dæmonium habet.*

Illæ tandem quando ſeneſcunt, creſcunt eis alæ, & ex terreſtribus cæleſtes factæ, ſicut aves volitant per aerem: Hic licèt in terra habitaret; tamen ejus continua converſatio in cælis erat: unde juremeritò de eo S. Baſilius *homil.* 2. *in pſal.* 28. dixerit: *Vox Domini eſt Joannes, Angelus à Deo miſſus ante faciem Domini, ut pararet Domino plebem perfectam*. Et Imperfectus *homil.* 27. *Joannes ſpecie homo, gratia Angelus: quia nihil carnis erat in eo*. Hac de cauſa ait Euſebius, Evangeliſtam Joannem illum vocaſſe hominem dicens: *Fuit homo miſſus à Deo*, ut errorem à mente quorundam auferret, qui eum non hominem, ſed Angelum exiſtimabant.

Cùm ergo formicæ præcipuè alatæ Joannem Baptiſtam maximopere præfigurent; nec ulla appareat ratio, ob quam illa actio à cauſa naturali; aut diabolica provenire cenſeatur, ſanè non mirandum; immò piè conſiderandum, ac credendum, Qui colitur in loco, ubi tales effectus operantur.

Deum ita diſponere, ut illa animalcula, quæ rectè Præcurſoris ſymbola dici poſ-ſunt, ad montem illum ſe transferant, ac ducantur angelica ope, circà feſtum Decollationis ipſius, quo animam Deo reddidit, in eo fano, ubi præcipuè prædictum Præcurſoris ſimulachrum capitis veneratur, & animas devotas ad compaſſionem, compunctionem, ac devotionem erga Præcurſorem excitat, ut figuræ ſuo figurato ſeſe quaſi ſacrificio dicantes, ſuo modo morte ſua mortem Præcurſoris deplorent.

SECTIO II.

Hiperphyſicum.

279 Effectus hyperphyſici dicuntur omnia opera à Deo operata. Tum in Veteri. Tum in Novo teſtamento.

DUm mentis oculis extollor in contemplatione effectuum hyperphyſicorum, vileſcunt animo omnia, quæ naturæ finibus coarctantur; compellorque miſericordias Domini in æternum cantare in generationem, & generationem annunciando veritatem ejus in ore meo; ſimulque omnes creaturas invitando ad confitendum nomini Domini, qui facit mirabilia ſolus, quoniam in æternum miſericordia ejus.

Quid enim ſunt omnia ſigna, & prodigia operata in medio Ægypti in omnibus finibus Chanaan, & in toto terrarum orbe, niſi effectus hyperphyſici? Quid tot opera à Verbo incarnato non tantùm in Capharnao; ſed & in omnibus Iſraelis, totiuſque orientis finibus patrata: nonne effectus hyperphyſici? Videas hos miros effectus: Eriguntur claudi, cæci vident, muti loquuntur, ſurdi audiunt, paralytici ſanantur, reſurgunt mortui, & ægri ad vitam ab ipſo mortis limine revocantur, qui omnes ſimul una voce poſſunt confiteri Domino, quoniam bonus, & annunciare inter gentes opera ejus, eique cantando narrare omnia mirabilia ejus.

280 Multi effectus hyperphyſici ſunt à dæmone. Ideò curatio poteſt eſſe ſuperſtitioſa quoad illos; ſive procedant. A Dæmone: ſive A Malefico.

At quia non omnes effectus hyperphyſici à Deo, emanare probantur; ſed quamplures, etiam à dæmone, licèt à primis valdè diverſi, ut diſputatum eſt ſupra *to.1. diſp.3.n.639. & ſequentibus*, provenire videmus; Ideò curationem ſuperſtitioſam adhuc judicare compellor quoad effectus hyperphyſicos ſive procedant à Dæmone dæmoniaca virtute operante: Sive à malefico agente ejuſdem dæmonis virtute: ut duobus articulis notum fiet.

ARTICULUS I.

A Dæmone dæmoniaca virtute operante.

§. I.

281 Dæmon ſeipſo multos præſtat effectus, qui humanas ſuperant vires. Quorum unus provenit ex remedii applicatione facta in loco diſtanti.

NOn ſolùm antiquus adverſarius noſter diabolus vana operatur mediantibus naturalibus agentibus in liberandis hominibus à variis morbis, diverſiſque infortuniis avertendis. Verùm etiam ſeipſo, ac ſua propria virtute præſtat effectus, qui aliquo modo humanam ſuperant virtutem, omnemque cauſarum creatarum efficaciam ſupereminent; ut ſic homines magis, magiſque à Deo avertat, ad ſuique ipſius cultum, ac venerationem adducat. Horum effectuum in primis unus occurrit, qui ſequitur ex curatione, qua quidam exiſtentes in loco diſtanti; lethalia hominum, vel animalium vulnera breviſſimo temporis ſpatio curant, applicato quodam unguenti genere, aut pulvere vittis, ſive petiis lineis: aut gladio, ſive enſi; aut ligno ſanguine vulneratorum madefactis.

At quis in phyſicis mediocriter verſatus hunc medendi modum approbare audeat? Nonne apertè ſeipſum exhibet ſuperſtitioſum? Quodnam agens naturale interrupta ſphæra ſuæ activitatis poterit ſuum producere effectum? Interponatur paries inter magnetem, & ferrum, non poteſt ampliùs magnes attrahere ferrum.

Digitized by Google

rum. Ponantur corpora denſa inter ſolem, & lunam, nec poterit ſol ampliùs in ea producere effectus, quos producit. Pari modo ſi demus ſphæram activitatis hujus remedii applicati panno lineo, enſi, aut cuilibet alteri rei ſe protendere uſque ad infirmum diſtantem, quis non videat adhuc fatendum, hujuſmodi ſphæram, & contactum virtualem interrumpi per multa objecta interpoſita; ut per multos parietes: in quibus clauſi detinentur panni linei: vel enſes, quibus remedium applicatur? Ideòque aſſerendum hujuſmodi effectum viribus naturæ fieri non poſſe. Et ſi non eſt à cauſis naturalibus, neque à Deo eſſe dici poteſt: quia quando non conſtat ex ſcriptura, vel Eccleſiæ traditione, aliquem effectum eſſe à Deo, vel à bono Angelo, non debemus illum ipſis attribuere: ut inquit Delrius *lib.3. qu.4. ſect.1.* & Sanchez *lib.2. Moral. cap.40. num.44.* Veroſimile enim non eſt, Deum, vel bonos Angelos hæc paſſim præſtare per quoſcunque homines, niſi maxima operantis ſanctitas: vel alia urgentiſſima indicia id ſuadeant. Idcircò cenſendum potiùs hujuſmodi effectum eſſe à malo ſpiritu ex pacto tacito cum ipſo. 282

Ejus ſuperſtitio oſtenditur rationibus.

Urget nos alia ratio. Si enim hoc remedim applicatum panno lineo, vel enſi, aut ligno ſanguine intincto ad vulnera ſananda in tanta diſtantia juvaret; ſequeretur etiam venenum: vel quid ſimile noxium, & lethiferum eidem lineo applicatum panno nocere vulneri: cùm par videatur utriuſque ratio juxta axioma philoſophicum 4. *Topic. tr.2. Sicut propoſitum eſt cauſa propoſiti, ita oppoſitum eſt cauſa oppoſiti.* Cùm autem conſequens ſit falſum: quia venenum nocere nequit, niſi infra ſphæram ſuæ activitatis: idem de remedio eſt concludendum.

§. II.

AT dices, hujuſmodi effectum naturaliter produci ab hoc remedio maximè, quia eſt aliqua ſympathia, & comformitas inter remedium, & effectum; ſed id nullius eſt momenti. Nam effectus ſanitatis data quavis ſympathia nonnè eſt effectus realis? Si realis: neceſſariò utique fieri debet per aliquam actionem, quę cùm non poſſit dari naturaliter in tanta diſtantia, eò quia non intercedat contactus ſaltem virtualis, & impediatur ſphæra activitatis, impediatur, oportet, etiam effectus ſanitatis, ne eveniat per vim docti remedii; ſed ſi evenit, hoc fiat opitulante dæmone; qui ex pacto tacito, & implicito concurrit cum hujuſmodi curatore. 283

Obiicitur de ſympathia. Satisfit obiectioni.

Hinc dictam curationem ſimplex eſſe ſortilegium cenſet Bonacina *de legibus diſp. 3. quæſt.5. punct.4. num.18. & ſequent.* Ubi ait, ita fuiſſe concluſum in Pœnitentiaria Mediolani. *Et nu.19.* addit, hoſce ſic medentes debere denunciari S. Officio. Et ità ait Cæſar Carena *p.2. de ſortileg. tit.12. §.4. n.29.* etiam in S. Off. Cremon. hujuſmodi ſic, vel ſimilibus modis medentes puniri graviſſimè. Idem ſuſtinet Bordonus *cap. 18. de ſortilegiis q.12.*

§. III.

INter hos hyperphyſicos effectus connumerandæ ſunt illæ expulſiones nubium, & inſectorum à certis locis, quæ non fiunt, niſi auxilio dæmonis. 284

Alter eſt expulſio nubiũ facta à certis hominibus certo ritu. Eorum jactãtia convincitur dupliciter.

Quoad nubium conjuratores quidam jactitant, ſe vim habere, nubes à certis locis expellendi, repellendique, quorum jactantia facilè convincitur à Delrio *lib.6. Diſq. mag. Anacephalæoſi. Monitione XI.* his rationibus.

Primò ſi interrogentur: an nubes illæ ſint naturalibus ex cauſis ortæ: an ex maleficio, & opera dæmonis? Si dicant, ex naturalibus cauſis, ergo exorciſmus fertur contra Naturæ auctorem Deum: quod blaſphemum, & ſacrilegum eſt, & vim habeat naturalem contra nubes, neceſſe eſt, aut ſupernaturalem. Supernaturalem non accepit à Deo, qui ſibi contrarius non eſt, nec à bonis Angelis, qui Dei voluntati non ad-

Digitized by Google

adverſantur; ergo à dæmonis ope vis illa provenit. Si nubem dicant ex maleficio ortam, & moveri à dæmone: unde ſciunt, niſi ex pacto?

Secundò interrogentur, ſi notitiam habent, & potentiam pellendi malas nubes, cur non etiam norunt, & poſſunt adducere, & evocare tempore ſqualoris, & ſiccitatis in agros nubes bonas, & ſalutares? Cur non etiam fulmina, & ignem de cælo cadentem, ac incendiis domos abſumentem valeant arcere, ac extinguere? Cur non etiam ſciant conjurare ventorum turbines, & aquarum eluviones, quibus ſata, & domus, & arbores quandoque à malis Angelis ſternuntur, & abripiuntur? Cur igitur ſi ad hominum commune bonum hæc ars, aut poteſtas à Deo illis tributa, beneficentia Dei ad unum hoc ab illis reſtringitur? Undè apparet, illos hæc ex pacto cum dæmone ſaltem implicito operari. Hęc Delrius.

§. IV.

285 Similis effectus eſt deſtructio inſectorum quadam arte facta.

ALii ſunt, qui vindicant ſibi artem quandam, aut poteſtatem peculiarem, ut à Deo conceſſam expellendi, necandique campi brucos, locuſtas, cantaros, & alia inſecta, atque vermina, quæ fructus, radices, & ſemina depaſcuntur, & ſpem agricolarum deludunt; & tales multis in locis ſolent à ruſticis quotannis magno pretio accerſiri.

Praxis eorũ explicatur.

Praxis eſſe ſolet hujuſmodi. Impoſtor iſte ſe judicem conſtituit: comparent coram eo duo procuratores: Unus cauſam populi agens fungitur vice accuſatoris. Alius à Vicario Epiſcopi, vel Regio officiato loci conſtitutus vicem ſubit Rei pro locuſtis, vel aliis inſectis; Litem conteſtantur, & ſervantur proceſſus ordinarii, omnes tricæ, ac morę, ac dilatorii termini. Tandem in cauſa concluditur, & bellus Judex fert ſententiam, qua inſecta illa, jubet, intrà certum dierum ſpatium terminis illius territorii excedere, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, &c.

Ut ſuperſtitioſa condemnatur.

Quis autem tam ignarus, qui dictam artem non judicet prorſus ſuperſtitioſam? Apertior enim eſt hic ſuperſtitio, quàm ut queat tegi. Quare jure meritò ab omnibus Doctoribus ſanctis condemnatur: eò quod lis inſtituatur cum creatura irrationali, quæ quid agatur nec ſcit, nec ſentit, nec poteſt intelligere. Et cùm illa inſecta naturaliter naſcantur, quis non agnoſcat, injuſtam eſse excommunicationem latam in eas creaturas, quæ nec mortaliter, nec venialiter peccare poſsunt? Blaſphemum inſuper eſt hanc ſacram Eccleſiæ cenſuram ſic deriſui, & ludibrio habere: non ſecus ac ſi quis ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ juberet canibus, nè latrarent, & lupis, ne ulularent: aut vulpem abſolveret à rapinis gallinarum, &c.

Quod idem fermè dicendum etiam de his, qui dæmoni præcipiunt ſub excommunicatione latæ ſententiæ, ut ex corporibus, vel locis exeat: quia excommunicatione ſæpius utitur Menghus in ſuis Exorciſmariis, Zacharia Vicecomes, Florianus Canalis, & plures alii antiqui Exorciſtæ. Quare prædictam artem eruditè improbat Cirvelus *de Superſtit. 3. par. cap.* 10. Delrius *Diſquiſit. magic. lib. 3. q 4. ſect. 9. & in Anacephalæoſi monit.* 11. Sanchez *lib. 2. in Decalogi precept. cap. 42. num.* 39. Sotus *lib. 5. de juſtit. qu. 12. art. 2. & lib. 8. qu. 3. art. 3.* & Navarrus *lib. 5. Conſil. tit. de ſententia excommunic. in 1. editione* & Valent. 2. 2. *diſp. 6. q. 8. punct.* 2. Si ergo effectus ſequitur ex hujuſmodi adjuratione, putà, inſectorum expulſio, fatendum eſt, provenire, non à Deo, qui tales formulas non inſtituit: neque ab Eccleſię conſuetudine, cùm eas non approbet: ergo à dæmone ex pacto explicito, vel implicito inito cum eorum impoſtore, vel conjuratore.

§. V.

286 Talis eſt litis conteſtatio

A Prædicta litis conteſtatione non differt illa, qua aliqui ut dæmonem expellant ab aliquo loco: vel ab ejus juriſdictione aliquem magum, vel malefi-

cum

cum volentem ſe ad Deum convertere, eripiant, conſtituunt Judicem, & duos Advocatos eodem modo, quo ſupra nu.285. litem conteſtantur, proceſſus ſervantur ordinarii, & cætera acta judiciaria perficiuntur: ut hoc noſtro ævo, quoſdam etiam Lectores Theologos in variis Italiæ Civitatibus feciſſe mihi à fide dignis relatum eſt, de quibus fusè infrà *nu.*700.

Inter dæmonem, & maleficum ſe ad Deum convertere volentem.

§. VI.

SEd qua poteſtate, ac vi præſumunt, dictum pænitentem è faucibus infernalis eripere Draconis? Humana, an divina, vel eccleſiaſtica? Si humana: Inſtituant litem, ut lubet: quòd tandem oleum, & operam perdent, cùm non ſit poteſtas ſuper terram, quæ dæmoniacæ poteſtati æquiparari valeat. Si divina; & eccleſiaſtica: cur ſub lite ponere quod Deus per ſe, ac per ſuos eccleſiaſticos miniſtros liberè exequitur, non obſtantibus quibuſcunque dæmonis inſultibus, & apparentibus rationibus, & argumentis, qui tandem confuſus recedere compellitur? 287

Quare hujuſmodi litis conteſtatio, ac proceſſus inſtitutio, cùm graviter Deum offendat, maximè divinam ejus omnipotentiam, qua dæmonis potentiam deprimit: Sapientiam perfectiſſimam, qua technas ejus diſſolvit, ac bonitatem ſummam, qua malitiam illius confundit; & novi pænitentis miſeriam ſublevat, & imbecillitatem roborat: Nec non Eccleſiaſticam vituperet poteſtatem, utique à Chriſtifidelibus ut ſuperſtitioſa, & à verſipelli dæmone adinventa prorſus eſt deteſtanda, & abominanda. Et cùm aliquem, evenit, quandoque à diabolo caſtris aufugere, & ad ovile Chriſti, & Eccleſiæ ſe recipere, Theologi Exorciſtæ periti curæ ſe committat, qui per aſſiduas in Chriſti fidem inſtructiones, peccatorum, ac pactorum deteſtationes, abrenuntiationes, ſacramentalem confeſſionem, per iteratos actus confidentiæ in divina bonitate, ac clementia, ac in virtute Sanctiſſimi Nominis Jeſu, ejuſque validiſſima, tutiſſimaque protectione confirmare ſtudeat; dæmoniſque impetus præceptis eccleſiaſticis divino Nomine Jeſu interpoſito continuò cohibere ſatagat. Quod certè ſine lite, ſed cum ſecuritate victoriam aſſequetur, ut conſtat de Sancto Cypriano priùs mago, ſed poſteà ſancto ſupra to. 1.pag.33.n.123. relato.

§. VII.

HUc referendi ſunt illi effectus, qui à quibuſdam rebus naturalibus putà, verbis, herbis, plantis, metallis, lapidibus, particulis corporis humani, vel bruti animantis, vel aliis id generis provenire dicuntur, quæ planè non poſsunt eſse cauſæ ex ſe habentes virtutem ad tales effectus producendos, cùm illis virtute ſint longè ſuperiores. 288

Hùc referuntur effectus immunitatis à variis periculis.

Imprimis venit effectus ille immunitatis (ut ita dicam) ab omnibus effectibus contingentibus adverſis, & à quocunque hominum læſione. Promittunt cuicunque, qui ſecum defert chartam virginem baptizatam, ideſt, cuticulam, qua infantis caput naſcentis eſt involutum, quam priùs poſuerint ſub mappas altaris, dum ſacerdos celebrat: promittunt, inquam, ipſum ſecurum ab inimicorum offenſionibus, à gladio, igne, morte violenta, & aliis hujuſmodi periculis. Vide ſupra num.170.& in fine *tom.1.num.*154. Pariformiter cuicunque ſecum deferenti nomina hæc: *pion per* ✠ *donna* ✠ *&c.* cum quibuſdam aliis verbis ſacris, crucibus, ac nominibus incognitis nihil planè ſignificantibus quæ dicunt à Sancto Alexandro miſsa Ruperto Regi; pollicentur immunitatem ab omnibus periculis. Dicunt, quòd non poterit à miniſtris juſtitiæ è medio tolli: non poterit ferro occidi, aqua ſubmergi igne comburi, ſi uxoratus non diligitur ab uxore; vel uxor à marito, ſtatim ab invicem ſe diligent: mulier parturiens abſque dolore pariet: non poterit

Digitized by Google

terit mori abſque confeſſione: ſi ſanguis è naribus, vel vulnere emanare non ceſſat illicò per dictam epiſtolam ſiſti comprobatur.

Sed præcipuè hæc promittuntur illi, qui apud ſe defert ſcriptam ſequentem epiſtolam: *Crux Chriſti &c. Crux Chriſti veniat &c.* cum nominibus trium Magorum, quæ ſunt *Gaſpar, Melchior, Baltaſſar:* quatuor Evangeliſtarum, & aliis: cum quibuſdam crucibus interpoſitis.

Sunt aliæ ſimiles formulæ, in quibus varii interponuntur characteres, ac litteræ cum variis punctis ac ſignis: dicentes: valere ad hoc, ut quis à ſuo domino diligatur.

Huc ſpectat quod fertur de Alicorno, quem geſtantes apud ſe, antiqui dicebant: vel bibentes in ſcyphis ex illo cornu factis, eo die præſervari à quacunque ſpecie ægritudinis; eique non poſſe nocere ignem, ferrum, venenum, nec aliquod adverſum.

§. VIII.

289 *Quæ omnia ut ſuperſtitioſa demonſtrantur. Variis rationibus.*

Sed hæc omnia merè eſſe ſuperſtitioſa, & à dæmone per ſuos magos, ac maleficos diffamata, quis ibit inficias?

Superſtitio enim ibi eſt in falſo cultu, qui tribuitur illis verbis, characteribus, ac ſignis: & ab eis expectatur, quod à ſolo Deo provenire poteſt. Quis enim poteſt nos à cunctis præſervare periculis, putà à ferro, igne, aquarum ſubmerſione, cæteriſque infortuniis, niſi ſolus Deus? Quis poteſt impedire, ne quis repentè moriatur; ſed tempus habeat, ſe ad pœnitentiam diſponendi; illumque excitare, ut ſua deteſtetur peccata, niſi ſolus Deus? qui gratia ſua peccatorem prævenit, & excitat, ut per liberum arbitrium actus eliciat doloris peccatorum ſuorum: ut habetur ex Concilio Trident. *ſeſſ.6. cap.6. Si quis dixerit peccatorem ſine præveniente ſpiritus ſancti gratia pœnitere poſſe, anathema ſit.* Videas ergo, quomodo in hiſce periaptis attribuitur creaturæ, quod ſoli creatori convenit: dum geſtans tales characteres dicitur præſervari, & fieri immunis ab omnibus periculis, & evadere impaſſibilis. Similiter mori non poſſe ſine confeſſione; quo quid abſurdius?

Prætereà libertas arbitrii tollitur. Nam hujuſmodi effectus pendent ex libero arbitrio. Si enim loquimur de immunitate ab offenſis, & impaſſibilitate, hæc dependet ex libero uſu utriuſque hominis, ſcilicet, percutientis, & percuſſi; circa quem uſum nihil poſſunt cauſæ naturales; & præterea ſæpe per accidens pendet ex cauſali occurſu, vel occaſione. Quòd ſi intelligatur immunitas eſſe ex parte corporis percuſſi: ut ſcilicet, taliter ſit effectum, quòd licèt vulneretur, vel fortiter pungatur, lædi non poſſit, etiamſi nulla arma defenſiva habeat præter geſtationem, ver. gr. chartæ virginis, amuleti; vel alterius ſimilis involucri: vel certæ ſcripturæ, vel characterum, &c. Tunc etiam evidens eſt, nec in his rebus, nec in ulla cauſa naturali poſſe eſſe virtutem ad talem immunitatem præſtandam. Eſtò bibentes in ſcyphis ex cornu illo Alicorni prѳſerventur ab aliqua ѳgritudine propter aliquam inſitam virtutem oppoſitam illi ægritudini: non tamen vim habet præſervandi ab omnibus: & eo minùs à periculis fortuitis, & à malis ab extrinſeco venientibus: Ita Andr. Baccius Med. diſc. de Alicorno p.3.

Adhuc tollitur libertas arbitrii, dum dicitur, quòd talia geſtans periapta non poteſt mori ſine confeſſione: Quòd enim quis confiteatur peccata, hoc libere facit, & poteſt etiam non confiteri; ſi autem ſic verum eſſet: tunc neceſſariò & coactè confiteretur, ſic confeſſio non eſſet libera, & voluntaria; ac liberum arbitrium non eſſet liberum; ſed coactum, quod implicat contradictionem.

Cùm ergo prædicta periapta nullam ex ſe virtutem habeant tales producendi effectus. Si quandoque aliquem producunt, quod non ſemper evenit, nec omnia, quæ promittuntur, adimplentur; oportet adhibeantur ut ſigna, ad quorum præ-

ſen-

Digitized by Google

ſentiam aliquis alius operetur: non Deus: quia ipſe talia ſigna non inſtituit: nec in eis aliquid eſt, quod Deum deceat; nec quod pietatem promoveat: nec Angelus ſanctus: quia Angeli ſancti non ſe immiſcent his vanis, ac prorſus rebus inutilibus. Dæmon ergo, qui ex pacto concurrit ad tales aliquando præſtandos effectus licèt imperfectè, ut tandem eos decipiat, & ad interitum pertrahat, ut dictum eſt ſupra *n.*282. *hujus diſputationis*.

§. IX.

Similі ſuperſtitionè vitiantur illi effectus, qui ex quibuſdam rebus naturalibus dicuntur evenire, licèt falsò, cùm ad tales effectus nullam vim habeant naturalem. 290

Ita ſunt effectus illi, qui dicũtur evenire ex rebus naturalibus, quæ tamen non habent vim ad illos producẽdos.

Horum exempla congerit Annæus Robertus *l.*1.*rer.judic.c.*5. Chartam ſervilii contra lippitudinem *apud Plinium lib.* 28. Periapton Periclis *Plutarc.in Pericle*. Annulum ferreum Trallianі contra colicam *lib.*9. *in fine*. Alia id generis ab'aliis recenſentur. Radicem Bryoniæ ſiccatam,& collo appenſam: & palmam Chriſti à maleficis, & veneficis hominibus ſecuros reddere cenſet Federicus Jametius Medicus. Nec minus eſſe ad id efficax argentum vivum appenſum, vel geſtatum: vel pulvinari ſubjectum idem teſtatur. Artemiſiam manu contractam nocentes feras, ac dæmones fugare, docet Fernelius. Pendactis ſolis ortu luna creſcente, evulſam ad faſcinationes, & dæmonia valere teſtatur Meſues. Buphtalmum collectum creſcente luna, dæmones, mala medicamenta, ac faſcinationes demoliri, tradit Averroes. Peoniam collectam antequàm ſol oriatur, & ſuſpenſam medicamentis malis, & faſcinationibus eſſe adverſam, ac dæmonis nocturnos incurſus expellere, affirmat Avicenna. Mandragoram ad id conducere, contendit Plinius. Ciphi ſuffitum malum ſpiritum abigere, lunaticos reſtituere, ſi cum ſpuma tauri ab ortu ſolis uſque ad ortum lunæ diebus triginta adhibeatur, recolit Nicolaus Myrepſius *ſect.*2. *ant.*298. Rhamnum, ſi illius rami valvis, feneſtriſvè imponantur, veneficia arcere, ait Dioſcorides *lib.*2. *ex vulgi opinione*. Roſtrum lupi, ſeu pellem è cervice ſolidam veneficiis reſiſtere villarum portis præfixam, teſtatur Plinius.

Quæ omnia nullam habere virtutem phyſicam ad dæmones pellendos, vel maleficia deſtruenda latè demonſtratur intra *diſp.*2. *p.*2. Ideò ſi aliquem quandoque producunt hujuſmodi effectum, fieri à dæmone concurrente ex pacto implicito ut ſic homines, Exorciſtatus à remediis avertat eccleſiaſticis, & fidem ſuam collocent in hiſce rebus vanis, & inutilibus.

§. X.

Nec miror, quòd prædicti Medici prædictis rebus corporeis vim hujuſmodi adversùs dæmones, ac veneficia tribuerint: Illi enim rebus naturalibus tantum addicti, nullam ferè, aut paucam rerum ſpiritualium cognitionem habuerunt; idcircò in his, quæ ad Deum ſpectant, & animæ concernunt, infinitis propemodùm erroribus fuerunt implicati. Sed mirandum ſanè quòd multi Exorciſtæ in ſuis Exorciſmariis, & præcipuè R. Florianus Canalis libro, cujus titulus eſt; *Del modo di conoſcere, & ſanare i maleficiati trattato primo parte* 3. *loquens de remediis corporalibus ad depellenda veneficia cap.*10. ponit omnia prædicta, & plura alia tanquàm efficaciſſima ad dæmones arcendos, & maleficia depellenda: nec advertit, prædicta remedia omnia eſſe ſuperſtitioſa: quia res ſenſibiles nullam vim phyſicam contra dæmones, qui ſunt ſpirituales ſubſtantiæ habere poſſunt: ut fusè explicatur *diſput. ſequenti par.*2. Ideò effectus ab hiſce rebus prodeuntes, cùm non ſint naturales, neque à Deo, neque ab Angelis bonis, ut ſæpiùs dæmonſtratum eſt, à dæmone eſſe convincuntur; & per conſequens non phyſici, ſed hyperphyſici ſupeſtitioſi nuncupandi. 291

Errant Medici, & Exorciſtę, qui talia aſſerunt.

§. XI.

§. XI.

292 An Galli cātus diſſipet ſtrigarum conventus?

Tandem huc referri poteſt id, quod refert Delrius *lib.6. Diſqu.mag.cap.2.ſect.1. q.1.n.7. de Galli cantu*, quem ferunt vim habere quædam diſſipandi maleficia: Quod probat auctoritate Nicolai Remigii nonnulla exempla referentis, quibus oſtendit, ad galli cantum dæmonem ſtriges, quas vectabat, dejeciſſe, conventuſque ipſarum ſtrigum hoc canore fuiſſe diſſipatos. An ergo iſte effectus phyſicus ſit, vel hyperphyſicus attendamus.

Si Philoſophi circa hoc ſuam aperirent mentem, dicerent, effectum eſſe phyſicum: quia confugerent ad diſſidium naturale gallinacei cum leone, & ſerpente: ſed fruſtra: quia diabolus dumtaxat metaphoricus eſt ſerpens, ac leo: nec majorem vim habet cantus oſcinis hujus, quàm cuculi, vel corvi, aut alterius avis. Ideò ſuperſtitioſum eſt, credere, dæmones galli cantu ſub aurora vinci ex vi illius cantus naturali: cùm virtus dæmonis major ſit quacunque virtute naturali ſuper terram.

§. XII.

293 Qua de cauſa poſſint dæmones odiſſe galli cātum?

Quare ſi quid veritatis huic experimento ſubeſt, crediderim potiùs cum Delrio, quem ſequitur Ignatius Lupus *p.3. Edicti S. Inq. l.15. diſt.3. art.1. diff.1.* tenebriones iſtos galli cantum odiſſe propter myſterium aliquod ipſis odioſum. Videlicet vel quia diei prænuntius ales ad Dei laudem homines excitat, ac tunc Religioſi ſurgunt ad horas canonicas recitandas Deum laudandum, & glorificandum, multaque peccatorum genera, quæ obſcuro ſuo peplo nox obtexerat, ſolari lampade diſpelluntur. Vel quia Dominica reſurrectione commeminit ſe triumphatum, & colliſum, quæ poſt noctis medium contigit. Vel quia meminit pœnitentiæ Petri Apoſtoli ad galli cantum, inchoactæ, in quo cæpit amarè flere, & electiſſimi ſibi boli ſic erepti. Hæc certè digna conſideratione videntur Eccleſiæ, quę cum B. Ambroſio concinit de Gallicinio in laudibus diei Dominicæ:

Præco diei jam ſonat
Jubarque ſolis evocat.
Hoc excitatus Lucifer
Solvit polum caligine
Hoc omnis erronum cohors
Viam nocendi deſerit.
(en unam cauſam)
Hoc ipſa petra Eccleſiæ
Canente culpam diluit.
Gallus jacentes excitat
Et ſomnolentos increpat,
Gallus negantes arguit
Gallo canente ſpes redit,
Ægris ſalus refunditur,
Mucro latronis conditur,
Lapſis fides revertitur.
En alias cauſas prædictas:

A R-

Digitized by Google

ARTICULUS II.

A Malefico agente ejuſdem dæmonis virtute.

§. I.

SOlet quidem dæmon propria virtute ſeipſo multa ſive in perniciem: ſive in commodum hominum operari, quorum operum effectus hyperphyſici nuncupantur. Sed cum innumeros habeat aſſeclas, quos optat ab hominibus honorari, ut ſic faciliùs alios pertrahat in naſſam ſuam; ideò perſæpè ipſis mediantibus multa præſtat, ut etiam ſupra dixi, *ubi de cauſa externa, & remota ſuperſtitioſæ curationis*: quæ cùm rerum naturalium vires ſuperent, & excedant, effectus hyperphyſici ſunt appellandi: quatenus à maleficio per ejuſdem dæmonis virtutem operantis ſive ex pacto expreſso, ſive tacito, & implicito cum ipſo inito provenire dignoſcuntur. 294

Dæmon ut ſuos honoret aſſeclas, multa præſtat per ipſos que effectus hyperphyſici appellantur.

Horum effectuum præter eos, de quibus variis locis ſupra in proceſsu totius diſputationis ſub aliis titulis actum eſt: nonnullos in hoc ultimo articulo adducam procedentes ex imaginibus, & figuris dictis aſtronomicis. Solent enim quidam magi, vel eorum ſectatores quaſdam fabricare imagines ex auro, vel argento, vel alio metallo, vel cera, aut altera materia ad certas conſtellationes; vel certo charactere: aut in forma imaginis alicujus aſtri: quas dicunt miram habere efficaciam ad morbos auferendos; aliosque miros præſtandos effectus, ut oſtendimus *ſupra tom. 1. diſp. 1. n. 21. & diſp. 4. ejuſd. tom. n. 781. & ſeq.*

Ut ſunt effectus ab imaginibus aſtronomicis provenientes.

De quibus quidam aſtruunt, quod licèt ex materia ſola, ſeu forma naturali non habeant hanc virtutem; tamen ſi fabricentur peculiari modo per artem cum talibus figuris, ſeu characteribus, & ſub tali conſtellatione cæleſti inde accipere poſſe virtutem intrinſecam ad tales effectus; ideòque non poſſe colligi pactum cum dæmone.

§. II.

QUam evaſionem approbat Cajetanus 2. 2. *qu. 69. artic. 2.* defendendo imagines aſtronomicas, quando ſine aliis characteribus, vel numeris, aut certis punctis fiunt; ſed ſolùm cum imagine alicujus ſigni cæleſtis: ut Leonis, Virginis, & in certa conſtellatione: & ſolùm dicitur talis imago eſſe utilis contra aliquem morbum: ut contra dolores renum: vel contra melancholiam: vel ad alium ſimilem effectum non eſſe ſuperſtitioſas. 295

Quid de his ſentiat Cajetanus?

Baſis, cui innititur Cajetanus eſt: quia ille effectus non eſt ſupernaturalis; ſed fieri poteſt per artem medicinæ, & herbas medicinales. Non ergo ſuperſtitioſum eſt, credere, imaginem auream, vel argenteam, ver. gr. fabricatam in tali conſtellatione, & cum illa forma ſigni Leonis talem habere virtutem medicinalem ex impreſſione cæleſti, quam aurum, vel argentum ſine illa imagine non haberet, quia illa figura per conformitatem ad aſtra poteſt eſſe diſpoſitio ad recipiendam ab aſtris talem influentiam, & virtutem, quas aliàs non reciperet. Nam figura ſecundùm ſe poteſt aliquo modo ad actionem conferre, ut patet in inſtrumentis artis, & in rotis, & organis mathematicis, & in motu gravium, in quibus figura juvat naturam, & in viventibus figura eſt magna pars organizationis. Ac denique conformitas ad aſtrum in tali figura poteſt etiam conferre ad ſuſcipiendam influentiã ejus.

Ejus poſitionis fundamentum.

Cùm ergo influentiç cæleſtes ſint nobis occultę, non videntur tales imagines aſtronomicæ ſi ſimplices ſint, damnandæ. Secùs autem (inquit) eſt, ſi addantur alli characteres, quia illi ſunt impertinentes, & nihil conferre poſſunt ad actionem. Et ideò ſolùm poſſunt adhiberi, ut ſigna indicantia pactum cum dæmone.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

296 Quod ut ſuperſtitioſum. AT quis ex probis Theologis hanc velit admittere evaſionem? Nonnè reverà ſuperſtitioſa, & nulla probabili ratione fundata? Et ut omittam alias imagines, quæ cum ſuperſtitioſis cæremoniis, & characteribus variis modis formantur: de quibus *ſupra tom.1.n.781.& ſeq.& 786.& ſequentibus:* etiam in ſimplicibus nullam mihi videtur habere probabilitatem opinio Cajetani.

Primò fuit condemnatũ à D. Th. Et primò illam ſimpliciter priùs condemnavit D. Thom.*2.2.q.96.a.2.ad* 2. ubi optima ratione ſic diſcurrit: Forma artificialis non poteſt habere virtutem agendi ab artifice: quia ſolùm procedit ab idea, ſeù conceptione mentis, quæ non eſt activa (actione, ſcilicet, & alteratione naturali) nec etiam ex ſua natura talem habet vim, quia ſolùm conſurgit ex compoſitione, ordine, & figura, quæ nec ſunt principia agendi, nec diſponunt ad recipiendum virtutem agendi ex influentia cæleſti. Ideòque falſum eſt, quod Porphyrio videbatur, ut teſtatur Auguſtinus l. 10. *de Civit. Dei cap.9.& 11.* Herbis, & lapidibus, & animantibus, & ſonis certis quibuſdam, ac vocibus, ac figurationibus, atque figmentis, quibuſdam etiam obſervatis in cęli converſionibus, motibus ſyderum fabricari in terra ab hominibus poteſtates idoneas ſyderum variis effectibus exequendis, quaſi effectus magicarum artium ex virtute cæleſtium corporum provenirent. Subditque Auguſtinus; *Totum hoc ad dæmones pertinet, ludificationes animarum ſibi ſubditarum. Undè etiam imagines, quas aſtronomicas vocant, ex operatione dæmonum habent effectum.* Sed cùm Auguſtinus ibi indiſtinctè loquatur de figuris, & aliis vanis cæremoniis, & obſervantiis, ſinamus, huic ſententiæ ſe ſubſcribat D. Joan. Chryſoſtomus, qui *homil.8.in Epiſt.ad Coloſſ.* optimè ſcribit contra eaſdem imagines aſtronomicas.

§. IV.

297 Ejus rationes nullius eſſe momenti oſtenduntur. AT ſi majori ſtudio Cajetani rationes perpendamus, nullius eſſe momenti inveniemus. Figura enim nunquam eſt activa, nec proprium principium agendi; ſolùmque ad motum localem confert; & ad actionem inſtrumentorum, vel agentium, quæ per motum localem applicantur ad agendum. Et tunc etiam figura ſolùm diſponit, ut agens, vel inſtrumentum poſſit faciliùs, vel commodiùs applicari huic, vel illi loco prout ad actionem intentam expedit. Et quoad hoc meritò utilem eſſe, non negamus; quia per motum localem tenditur ad Ubi: ipſa autem figura ſervat proportionem cum Ubi; illique naturaliter commodatur: ideòque ad localem applicationem deſervit. Ad alterationem verò, vel ad naturales effectus, & virtutes, qui per alterationem fiunt, per ſe nihil confert.

Nec poteſt intelligi, quid figura ſolis in metallo, lapide, aut ligno deſcripta ad hanc, vel illam cæli influentiam recipiendam conducat. Nec enim lignum meliùs comburitur eò quòd ſit hujus figuræ, vel illius, niſi deſerviat, ut meliùs applicetur. Superſtitioſum autem eſſet, imaginem ignis in lapide depingere, ut actionem ignis meliùs reciperet.

Diſtinctio autem illa Cajetani de figura, ut figura eſt, vel ut eſt forma artificialis, planè frivola eſt: Nam illa denominatio formæ nihil prorſus addit, niſi vel habitudinem ad artem: vel ad ſubjectum, quod informat. Vel certè forma illa phyſicè ſpectata poteſt concludere alias qualitates, quæ ordinariè activę non ſunt; ſed colores aliqui, qui ad recipiendam virtutem agendi non diſponunt; nec in his imaginibus aſtronomicis ſolent conſiderari; ut eruditè probat etiam Benedictus Pererius *lib.1. de magia c.9.*

§. V.

§. V.

QUid dicam tandem de illa conſonantia, quæ à Cajetano ſpectatur inter imaginem, & aſtrum, ſeu ſignum cæli, nonne eſt tantùm quædam relatio, vel extrinſeca denominatio? Quid igitur conferre poteſt ad influentiam? Eò magis, quòd hæc conformitas non eſt vera, & naturalis: nec enim in cælo eſt vera facies Leonis, aut externa forma Scorpionis, Tauri, & ſimilia; ſed ex variis diſpoſitionibus aſtrorum variæ figuræ, vel imagines ſunt ab Aſtrologis excogitatæ, & accommodatæ ad diſtinguendas partes Zodiaci: vel explicandas virtutes, & numerum ſtellarum, quarum habent majorem obſervationem: ut diximus ſupra *to.*1. *diſp*.4. *n*.783. Potuiſſent autem aliis figuris, & modis illas depingere, vel explicare. Quid ergo talis pictura, quæ ex ſola humana accommodatione, & inventione pendet, poteſt ad influentiam deſervire? 298

Conformitas figuræ ad aſtrum nihil conferre probatur. Pluribus rationibus.

Hinc ergo concluditur, non poſſe, certam virtutem ratione illius imaginis tali rei quaſi infundi: quia per illam figuram non repræſentatur unum ſimplex aſtrum; ſed congeries multorum, ex quibus videtur in cælo conſurgere talis figura. Et licèt inter illa aſtra fortaſſe aliquod ſit præcipuum; tamen alia ſimul influunt, & habent diverſas, vel contrarias virtutes; immò etiam aliæ vicinæ ſtellæ, vel planetæ tunc occurrentes influere poſſunt, & ſuam virtutem dare; ergo vanum eſt, putare, certam aliquam influentiam, & virtutem unius aſtri peculiariter imprimi.

Et præterea eſtò, poſſet hoc fieri, non poteſt ab hominibus cognoſci; vel ſaltem difficillimè; Sunt enim occultiſſimæ hujuſmodi influentiæ: præter impreſſionem lucis, & quatuor ſimplicium qualitatum vix aliæ influentiæ ſingularum virtutum cognoſci poſſunt, præter eas quæ ad formas ſubſtantiales per naturalem generationem conſequuntur, quas meliùs recipiunt herbæ, lapides, & metalla, quàm imagines arte factæ.

Ac denique licèt aliquid aſtra influerent in tales imagines, incredibile eſt, ita immobiliter imprimi, ut poſteà ſemper duret.

§. VI.

EſT ergo uſus talium imaginum ſuperſtitioſus: quia non poſſunt reverà exhiberi ut cauſæ; ſed ut mera ſigna pacti ſive expreſſi: ſive taciti cum dæmone initi. Unde D. Bonaventura *in Hexameron. & 1. p. centil.* ait. *Hanc obſervationem eſſe à Deo maledictam, & ab Eccleſia interdictam; Et quæ per aſtra procurantur, dæmonum illuſiones, atque deceptionem eſſe.* Ideoque jure meritò curatio per hujuſmodi imagines à dictis magicis curatoribus exhibita quoad hujuſmodi effectus hyperphyſicos dijudicanda vana, illicita, ac ſuperſtitioſa. 299

Quare uſu talium imaginum ut ſuperſtitioſus condemnatur?

Quam prohibent Summi Pontifices Sixtus V. *Conſtit. cæli, & terræ Creator.* & Urbanus VIII. prædictam Sixti conſtit. alia roborans: quæ incipit: *Inſcrutabilis, & c. Non liceat 26. q.5.* Quod confirmant Patres, Theologi, Canoniſtæ, Juriſperiti, & Medici, quos citatos videre licet *ſupra to.1. diſp.4. n.785.*

A Pontificibus, Canonibus, Patrib; Theologis, Canoniſtis, Juriſperitis.

Ex quo patet falſam eſſe, ac ſuperſtitioſam opinionem Mercurii Trimegiſti, Marſilii Ficini, & Victoriæ, ſupra allegatam *tom.1. diſp.1. n.21.*

Eſtò, quòd adhibitis certis ſeminibus ſub certo aſtrorum ſitu, & concurſu ſtellarum brevi tempore opus aliquod exurgere poſſit, quod aliàs longioris temporis moram plurium cauſarum concurſu requireret, ut Mercurius Trimegiſtus loc. cit. oſtendit: Attamen quia difficillimum eſt, cognoſcere, quando fiat hujuſmodi curſus, vel poſitio ſiderum: & qualis materia ſit adaptabilis, & quomodo adaptetur; ideò ut plurimùm, qui talia operantur, de conſortio dæmonis ſunt ſuſpecti.

Digitized by Google

§. VII.

300 De annulis idem aſſeritur quibus dicitur dæmon alligari Quod ſuperſtitioſum eſſe oſtenditur.

Hiſce effectibus hyperphyſicis non abſimile eſt quod vulgò fertur: dæmonem, nempe, ab homine aliqua arte in annulis, phialis, pixidibus vaſculis, imaginibus &c. alligari, & ad danda reſponſa cogi poſſe.

Si enim Magos audire velimus, jactant ſe hanc poteſtatem recipere à ſcientia magica. Quod etiam aſſeverabat magus ille Juriſperitus de quo ſupra *tom.1, diſput.3. num.546.* qui dicebat mihi, omnes magos, qui ſcientia magica, ac necromantica pollent, ſicut ſe pollere fatebatur, ex vi hujuſmodi ſcientiæ, ac per liberum arbitrium facultatem habere dæmones compellendi, evocandi, cogendi, eoſque annulis, phialis, cæteriſque rebus alligandi: prætereà eos decipere poſſe, & illudere; nec tamen ab eis poſſe decipi, aut illudi: Cujus ſtultitiam ſæpius arguens, argumentis ad hominem ex ipſiuſmet magicæ artis operationibus, circulis, invocationibus, adorationibus, in quibus magi non dæmonum dominos, ac patronos; ſed ſervos, ac captivos ſeipſos exhibent; ideòque nec illos decipere aut compelli; ſed ab eis decipi, & captivos detineri: de errore ſuo convincebam. Nam certum eſt, & indubitatum, dæmonem ab homine nullo modo ad aliquid naturaliter compelli poſſe: quia dæmon omni virtute humana ſuperior eſt; homoque in naturalibus quocunque dæmone natura, ac poteſtate longè inferior eſt. Quomodo ergo poterit inferior ſuperiorem compellere? Quam virtutem habere poſſunt illa verba magica, illi characteres, circuli, & inſtrumenta corporea, & ſenſibilia ad ſpiritum poteſtate liberum incorporeum natura quacunque re creata nobiliorem, ac potentiorem compellendum, & invitum cogendum, ut alligatus maneat rei corporali, & reſponſa ad magi, aut alterius diaboli aſſeclæ libitum edat? Quis tribuit iſtis rebus, ac verbis talem facultatem? Non Deus: quia ars magica à divina ſapientia non procedit, ut latè probatum eſt ſupra *tom.1. diſput.1. numer.23.* Neque ab Angelis ſanctis: ut dictum *eodem loco numer.27.* Ergo non niſi à dæmone, qui ſimulat ſe decipi, ut decipiat, fingit ſe cogi, ut ad interitum hominem ducat. Cùm enim dæmones certis locis, aut rebus includuntur, vel alligantur: hoc fit vel imperio aliorum dæmonum ſuperiorum, cum quibus pactum à mago eſt initum, ut inferiores includant, & alligent; Vel ipſi dæmones ſpontè ſeipſos includunt, & alligant pacto cum eis inito expreſsè, vel occultè, ut id faciant; cùm primùm certa verba, & carmina audiverint, aut incantamenta, & veneficia mentis intelligentia perſenſerint. Finguntque ſe compelli, & cogi, ut homines ſic deceptos, & captivos in ſui ſervitutem teneant. ut teſtatur etiam Joan. Azorius *Inſtitut. moral. lib.9. c.26.* Joſeph Angles *in 2.q. unica de Arte magica*, & alii *de ſuperſtit.*

§. VIII.

301 Sic ille motus annuli, quo pulſantur horæ, ut ſuperſtitioſus reprobatur.

Tandem huc reduci poteſt motus ille annuli ad prolationem ſacrorum verborum, quo motu pulſantur horæ, & tot percuſſionibus annulli ſuper craterem: Quem effectum hyperphyſicum eſſe, ac ſuperſtitioſum teſtantur Sanchez *tom.1. Decalog. cap.40. num.39.* Nider. *de decem præceptis Decalogi præcept.1. cap.11. num.25.* Synodus Priula Bergomi celebrata, ubi *de Arte Magica titul.2.* & nuper noſter Ignatius Lupus *part.3. Edicti S. Inquiſit. lib.15. diſt. unica art.3. diffic.1.* Ratio eorum eſt: tum quia virtus naturalis non præſumitur, niſi oſtendatur: tum quia divina virtus inutilia non operatur.

Nec alimento ſuſcepto aſcribi poteſt horarum augmentum: quia æquè reperitur quota diei hora, jejuno ſtomacho; ac roborata manu ex cibi ſumptione; cùm tamen augeri, ac diminui deberet juxta augmentum, aut defectum virtutis naturalis.

Digitized by Google

ralis. Nec eſt dicendum, hoc contingere ob acceſſum, vel receſſum Solis; quia ſic quando Sol eſt nobis magis vicinus, tunc multiplicaretur horarum numerus, quod non contingit.

Nec audiendi ſunt, qui dicunt, hoc cauſari à motu pulſus: quia ſi ab eo motus annuli cauſaretur, tunc annulus percuteret craterem non ad certum numerum horarum; ſed donec pulſus moveretur in digitis. Cùm ergo moveatur nonniſi ad certum numerum horarum, prout in horologio benè ordinato pulſantur, manifeſtum ſignum eſt, annulum moveri ab movente per intentionem, nempè, dæmone, qui implicitè invocatus concurrit à motum illum præſtandum; per conſequens talem effectum non eſſe naturalem, ſed hyperphyſicum, id eſt præternaturalem, ac prorſus ſuperſtitioſum concludendum eſt.

Concluſio Diſputationis primæ.

APeri benigne Lector mentis oculos, & ex prædictis vide, quàm abominanda, 302
ac deteſtanda ſit curatio dæmoniaca, & ab omnibus Chriſti fidelibus ſollicitè fugienda, in qua tot crimina, ac ſcelera nefanda perpetrantur in Dei contemptum, Beatiſſimæ Virginis Deiparæ contumeliam, Sanctorum ignominiam, Sacramentorum, ſacramentaliumque abuſum, ac totius Chriſtianæ Reipublicæ dedecus, perniciem, detrimentum, ruinam, ac perditionem: tuque Dei amore, ac timore præventus, ac munitus dijudica: ad quem ſpectet exercere hujuſmodi magicam, ac ſuperſtitioſam curationem: Ad Medicos: an ad Theologos Exorciſtas.

Concluditur. curationem dæmoniacam eſſe abominandam, ac deteſtandam, ſolicitèque fugendam.

§. I.

SI ad Medicos pertinere fateris: ſcio, quod huic ſententiæ ſe ſubſcriberent non- 303
nulli ex Medicis à pietate, ac religione alieni, ſuperſtitione verò ac perverſitate admodùm referti: Q. Serenus *lib. de remediis*. Ætius *lib*.8. *cap*. 5. Octavianus *in Euporiſtis*. Marcellus Empyricus *in lib. ejus Medico*, Alexander Trallianus paſſim, Aurelianus *lib. chronic cap*.1. Nicolaus Myrepſus *ſect*.2. *antid*.298. *&* 406. *& ſect*.12. Columella, aliique antiqui. Ex recentioribus verò Marſilius Ficinus, Ludovicus Dulcis *l*.3. *de gemmis*, Antonius Mizaldus *in opuſc. memorab. centur*. & Pomponatius *in lib. de incantationibus*, aſſerentes, verbis, characteribus, annulis, ſigillis, imaginibus, & incantationibus ad varios curandos morbos, aut mirifica opera perficienda vim ineſſe; Quod ſupra tanquàm ſuperſtitioſum, ac diabolicum improbavimus.

Nec ſpectare ad Medicos Quicquid afferant aliqui, qui pro naturalibus multa ſuperſtitioſa receperunt.

Hoc autem aſtruunt, eò quia ſolis adhærent experimentis; & quæ fieri vident, leviter nimis illis ipſis, quæ cernunt adhiberi, mediis aſcribunt de iis, quæ non vident nihil cogitantes: ſicut & Platonici multi, & nonnulli etiam eorum ſectatores noſtri temporis phyſiologiæ minus addicti, magicis verò nugis nimis creduli facilè pro naturalibus ſuperſtitioſa multa receperunt.

§. II.

SEd quis horum perniciosiſſimum non judicat Philippum Aureolum aliàs, Bom- 304
baſtum Paracelſum, qui variis ejus operibus plura intexuit ſuperſtitione, ac impietate plena? Ex quibus quivis facilè intelligere poteſt, nihil in hoc homine pietatis, aut ſanæ mentis fuiſſe.

Præcipuè Paracelſus, qui varia ſuperſtitioſa tradit

Primò docet *lib. de cæleſti Medicina, & lib. de occulta philoſophia*, curationes morborum tam naturalium, quàm ſupernaturalium à dæmonibus per applicationem ſigillorum, imaginum, characterum, figurarum in deſignata cæli conſtitutione, & certis metallis inciſorum, & ægræ parti appenſorum petendas eſſe. Nihilque referre, ut diximus ſupra *num*. 4. *hujus diſput*. An Deus, vel

Angelus, vel diabolus, mundus ſpiritus, vel immundus ægro opem ferat, modò curetur æger.

Videas, quàm devotus diaboli orator, qui ſpreto divino auxilio, ad dæmonem hortatur confugiendum? Poteratne magis ſe prodere diaboli fautorem, quàm ſtudere illius partes augere, eique plures ſervos, ac milites addicere?

Secundò agens de morbis hyperphyſicis *lib. de morbo caduco* tum Medicos, tum ægrotos ad magicas operationes recurrere, docet. Nam Medicum inſtituens, ut in arte ſua perfectus ſit, & edisserens, quo pacto morbis magico artificio inflictis ſuccurrendum ſit, non erubeſcit aſſerere Medicum quandoque accedere debere ad vetulas, ſagas, zigenepos ruſticos, & circumforaneos, & ex ipſis artem ſuam addiſcere, qui plus ſciunt de illis rebus, quàm omnes Academiæ profeſſores. *Sic ægrotum edoceas*, ait, *ſi quiſpiam ſupernaturali morbo, vel dolore per incantationem detineatur, illi nullum naturale remedium proderit; ſed magicum remedium eſſe oportet, quo morbus tollatur, quali, & introductus*.

§. III.

305 Ejus errores refelluntur.

Ecce quàm bellum Medicorum ſe præbet inſtructorem, qui Medicos ſcientia phyſica imbutos vult accedere ad vetulas ignaras, & graveolentes, ad ruſticos ſimplices, & idiotas, ut artem medendi valeant expiſcari? Cur non dixiſti, potiùs accedere ad dæmonem, (ſicut aliàs conſuluiſti,) qui ipſis vetulis, ac ruſticis magiſter fuiſſet doctior, atque eruditior? Metuebas forſan irriſum, ac fore à Medicis deſpectum? Sed majori irriſione, ac contemptu dignum te exhibuiſti, dum Medicos vis edoceri à vetulis, & ruſticis, qui ſunt aſſeclæ, ac dæmonis diſcipuli. Nonne decentius ac nobilius inſtrui à magiſtro, quàm à diſcipulis? Quicquid enim ſciunt, & operantur ſagæ, ac ruſtici magi, ac malefici, hoc faciunt dæmone edocente, & cooperante. Velle igitur Medicos edoceri à ſagis, ac maleficis, nil aliud eſt, quàm velle inſtrui à dæmone mediantibus ejus diſcipulis, & ſectatoribus, quo quid vilius, abſurdius, ac perincioſius, quàm pro magiſtro habere dæmonem, vel ſectatores dæmonis?

Et licèt morbis maleficis nullis proſit per ſe remedium naturale, quandiù maleficium durat: ut dictum eſt *ſupra n.*14. *hujus diſp.* & latè diſputatur *infra diſp. ſequenti par.*2. illicitum tamen eſt, & peccatum graviſſimum in Dei Majeſtatem magicis uti remediis, (ut ſuadet Paracelſus) cùm eorum agens primarium ſit dæmon, à quo quicquid peragitur, licèt quandoque in ſalutem hominum cedere videatur; in eorum tamen damnum, ac perniciem tendere conſpicitur: Agens verò ſecundarium maleficus, qui domini ſui mores æmulando, quicquid præſtat, non niſi mediante dæmonis ope, ac potentia præſtat. Cùm medium, quo hujuſmodi magica remedia perficiuntur, ſit ſacrilegum quoad perſonas, loca, cæteraque cultui divino dicata, ac ſacrata: ſuperſtitioſum, vanum, mendax, inutile, ac pernicioſum: Finis verò quem dæmon intendit, & ad quem hujuſmodi curationes tendunt, impius, noxius, ac ſcandaloſus: Quis ergo ex Medicis aſſerere audeat ad Medicos ſpectare, dæmoniaca uti curatione ad tollendos morbos ſive naturales, ſive ſupernaturales, ut temerariè ſuadere præſumit Paracelſus? Nemo utique, ſi doctus, ſi pius, ſi catholicus, ſi verus Dei amicus; ſed hujuſmodi magicam curationem toto cælo abominabitur, ac deteſtabitur.

§. IV.

306 Nec ad Exorciſtas ſpectat ullo modo licet for-

Si ad Theologos Exorciſtas ſpectare aſſeveres. Tibi fortaſſe favere videtur quidam Canoniſta, qui vixit anno 1454. nomine Felix Malleolus, & fuit Canonicus Tigutinus; ſed de hæreſi tantùm non damnatus. Hic Malleolus *integro libello duorum tractatuum de Exorciſmis* ſe patronum præbet hujuſmodi precationum,

Digitized by Google

tionum, & medicamentorum. Plurima hujus opuſcula aliàs circunferebantur; ſed in pleriſque ſunt multa temeraria, erronea, & ſcandaloſa; quare maturo, & ſapienti conſilio Eccleſia Romana ejus nomen inter primæ claſſis prohibitos ſcriptores, quorum cuncta ſcripta ſunt vetita, retulit. Iſte variis utebatur formulis verborum, quo ſuo proprio penu confićta, ſuoque idiomate, ac quodam rythmo pronuntiabat, ad morbos tollendos; quas dicebat etiam proficere, mutatis mutandis contra lumbrices, & vermes, qui animalium viſcera corrodunt. Aſſerebat etiam quandoque licere dæmonum uti miniſterio, eoſque ad hoc invocare; aliaque aſtruebat. Sed omnia erronea, abſurda, & ab omni pietate, ac chriſtiana religione aliena; quæ omnia doctiſſimè, & acutiſſimè refelluntur à Delrio *lib.* 3. *Diſquiſ. magic. p.*2. *q.*4. *ſect.*8. & à nobis ſatis ſufficienter ex dictis hujuſce diſputationis remanent improbata.

-taſſe hoc aſſereret quidam Felix Malleolus.

Qui variis utebatur formulis ſuperſtitioſis.

Quæ erroneæ eſſe oſtenduntur.

§. V.

SEd utinam in ejus palęſtra non erudiantur etiam quamplures hoc noſtro ævo non tantùm ex illis, qui nequidem à limine ſalutarunt ſacra eloquia, & ſanctorum Patrum monumenta, ex quibus cognitio diabolicas fraudes diſcernendi hauritur; ſed ex iis quoque, qui licèt doctores non ſint, doctoratus tamen titulo gloriantur. Experientia enim docet in dies: Si quandoque aliquo afficiuntur morbo ſive naturali, ſive ſupernaturali, nullum ponere diſcrimen: An curatio habeatur per media licita, vel illicita, dummodò optatam conſequantur ſanitatem. Idcircò alii certas adhibent formulas, putà verba ignota, falſa, & apocrypha, nihil cohærentia, abſurda: aut ſacra, ſeu detorta ad alienos ſenſus. Alii utuntur certis characteribus, imaginibus, figuris, & ſigillis. Alii quaſdem exercent actiones, vel motiones, quæ omnia nullam ex ſe virtutem habent naturalem ad hujuſmodi effectus producendos; ſed mera ſunt ſigna pacti tacitè, vel expreſsè cum dæmone initi.

307 Multi ei ſimiles ſunt hoc noſtro ęvo, qui à dæmone ſæpiùs decipiuntur.

Mitto illos, qui Exorciſtæ numere fungentes ſolo nomine contenti, quæ ſint partes ſui muneris prorſus ignorantes, opera arti ſuæ debita prætermittunt, nec in Nomine Jeſu, ut ipſemet docuit *Marci ult.* dicens *Signa autem eos qui crediderint: hæc ſequentur: In Nomine meo dæmonia eiicient;* nec poteſtate ſibi ab Eccleſia tradita in ordine Exorciſtatus dæmones eiiciendi freti; quibuſdam ritibus, ac verbis, dæmones expellere contendunt: vel à diabolo inſtructi variis utuntur herbis, lapidibus, mineralibus, quorum catalogus texitur à Floriano Canali *in ſuo lib. del modo di conoſcere, e ſanare i maleficiati tract.* 1. *part.*3. *cap.*10. aliiſque id generis ad talem effectum producendum prorſus vanis, inutilibus, ac ſuperſtitioſis, quæ dæmon mendacii pater de veritate dicenda ab Exorciſta conjuratus, depromit, maximamque habere efficaciam ad dæmones expellendos, ac maleficia deſtruenda aſſeverat, ut ſic Exorciſtam à veris, ac ſacris à Chriſto, & ab Eccleſia inſtitutis remediis avertat ad hujuſmodi vana, inutilia, & ſuperſtitioſa. Quod ut faciliùs credat ignarus Exorciſta, fingit verſipellis maximam vim pati, ideòque differt hujuſmodi ſecreta manifeſtare pharmaca, interim clamoribus, & ululatibus replens domum, & tecta; proteſtanſque ſe coactum, & invitum tale depromere remedium.

§. VI.

QUid autem hujus rei ſit in cauſa: Si Theologus Exorciſta maturiùs, & attentiùs illas interrogationes dæmoni faciendas ab Exorciſta traditas à Hieronymo Mengho, à Viadana in ſuo Flagello, ac in Fuſti dæmonum, ſæpè, ac ſæpiùs repetitas in omnibus ſuis operibus: nec non etiam à pluribus aliis

308 Quod provenit ex interrogationibus quæ dæmoni

Exorciſtis mentis oculis conſiderabit: nempe, quòd *Exorciſta dæmones interroget, ut dicant: Per quam perſonam ſint expellendi; Per quem Sanctum: Quibus verbis magis crucientur; Si ſint aliquo pacto, vel maleficiis ligati; quomodo illud maleficium poſſit diſſolvi*, utique adinveniet, per hujuſmodi interrogationes non tantum Exorciſtam coram dæmone ſe prorſus ignarum in arte exorciſtica fateri; ſed etiam latam januam, & viam aperiri ad innumeras ſuperſtitioſas curationes; quod à nemine, quos hucuſque legerim, credo, fuiſſe obſervatum.

faciendæ in ant quis Exorciſmariis preſcribuntur.

Quibus Exorciſta ſe ignarum prodit.

Seipſum, inquam, Exorciſta per tales interrogationes ignarum profitetur. Nam dum quærit: *Per quam perſonam ſint expellendi*, oſtendit quòd non credit, vel neſcit ſe habere poteſtatem à Chriſto, & ab Eccleſia ſibi traditam dæmones expellendi: nec confidit ſe eos expulſurum. Dum interrogat: *Per quem Sanctum:* fatetur ſe ignorare, quòd dæmones è corporibus obſeſſis expelluntur ab Exorciſtis, ut Miniſtris, quibus ab Eccleſia data eſt hujuſmodi poteſtas contra dæmones; ignoratque ſe eſſe miniſtrum ratione ordinis Exorciſtatus ad tale munus obeundum ſpecialiter deputatum. Dum quærit. *Quibus verbis magis crucientur*: manifeſtat apertè ſe neſcire: quænam verba à Chriſto ſint inſtituta ad dæmones eiiciendos, videlicet *In Nomine Jeſu*.

Ac diaboli diſcipulum conſtituit.

Sic per hujuſmodi interrogationes Exorciſta oſtendit ſe apertè diaboli conſtituere diſcipulum; & dum tali fungitur munere ſecundùm regulas prædictas, nil aliud agere, quàm quotidiè à diabolo magiſtro ſuo (quem tamen ſubditum putat) per præcepta, & conjurationes aliquod expiſcari ſecretum: quo quid abſurdiùs, ac deteſtabilius? ut fuſiùs infra *diſp.4. num.681.* Dum tandem quærit: Si aliquo pacto, vel maleficio ſint ligati; & quomodo illud maleficium poſſit deſtrui: oſtendit, ſe credere, quòd illa ſigna, & inſtrumenta maleficii vel ſemper ſint cauſa phyſica, & moralis; vel quòd poteſtas Dei, & Eccleſiæ dependeat à dæmonis voluntate, & malefici talia ſigna inſtituentis, & ponentis: quaſi non poſſit maleficium deſtrui ſine ſignorum deſtructione. Idcircò dæmon prædicta optimè agnoſcens varia Exorciſtæ tradit remedia, modò hoc, modò illud; ſed omnia ſuperſtitioſa; & quando talia adhibentur, ipſe occultè accurrit, & ſæpiùs curationes operatur; ut ſic Exorciſta his vanis, ac ſuperſtitioſis maneat implicatus: ut latiùs infra *diſp.4. num.686.*

§. VII.

309 Prædictæ ergo curationes ut illicitæ, ac ſuperſtitioſæ reprobantur.

QUare omnes prædictas curationes illicitas eſſe, ac ſuperſtitioſas, nemini eſt ambigendum, ſive conſiderentur ex parte cauſæ tam intrinſecæ, & proximæ, quàm extrinſecæ, & remotæ; ſive ex parte modi tum verbalis: tum operativi: tum obſervativi: ſive ex parte effectus tam phyſici, quàm hyperphyſici. Non enim probabilem habent rationem ad præſumendum divinam virtutem eſſe infallibiliter aſſiſtentem illis formulis, characteribus, figuris, actionibus, motionibus, herbis, lapidibus, aliiſque id generis vanis, & inutilibus: quia hoc eſt proprium ſacramentorum, & ſacramentalium: ut talibus verbis, ac tali materia utatur. Aliquid autem ſimile introducere ſine Eccleſiæ auctoritate ſuperſtitioſum eſt, & in fide periculoſum. Quid enim ſi quis crederet, ſe habere propria quædam verba, quibus infallibiliter ſanctificetur anima ex promiſſione divina? Nonne hæreticus reputaretur? Ergo perinde ferè reiiciendus eſt, qui ſimile quidquam dixerit de quocunque ſupernaturali effectu proveniente à re, quæ neque ex natura, neque à Deo, neque ab Eccleſia, neque à bonis Angelis ad talem effectum producendum eſt ordinata. Relinquitur ergo, ut qui hoc modo illis verbis, vel rebus, aut vanis obſervantiis utuntur, velint, nolint, oportet, ſi non expreſſa, tacita ſaltem dæmonis ſocietate utantur, & in illa confidant; vel ſaltem ejus morali periculo ſe exponant.

§. VIII.

Digitized by Google

§. VIII.

310 Quare concludimus tam à Medicis, quàm Exorciſtis, & quibuſcunque aliis ſive eccleſiaſticis, ſive laicis diligentiſſimè obſervandum: ut penitus ab hujuſmodi curatione dæmoniaca ſe abſtineant, ab eaque funditus abhorreant; attendentes, quòd ſalus animæ ſemper corporeæ ſanitati præferatur: ne, dum pro valetudine corporea obtinenda laborant, ſanitati animæ officiant; eamque criminibus obnoxiam reddant; per quæ amittitur vita æterna, ac pœna æterna incurritur, ac ſempiternus horror inhabitatur. Quinimò præ oculis habeant: quòd non tantùm punientur hujuſmodi homines vani, ac ſuperſtitioſi poſt mortem; ſed quoque in hac vita pœnis à legibus tum canonicis, tum civilibus hujuſmodi criminatoribus indictis reos ſe conſtituunt ſive Exercentes tam viri, quàm mulieres: ſive Addiſcentes tam publicè, quàm privatè: ſive Faventes tam directè, quàm indirectè: ſive Requirentes tam immediatè, quàm mediatè. Ideòque tam Medicis, quàm Exorciſtis conſultius erit, ſi quæ ſuæ ſunt partes in curationibus morborum ſive naturalium, ſive ſupernaturalium, uterque diligenter exequatur.

Ideo a Medicis, Exorciſtis ac Quibuſcunque Fugiendę, & Abominandę.

Ad quod utillimum erit, ſi regulas ſequentes ſæpiùs præ oculis habuerint.

Ad cognoſcenda opera ſuperſtitioſa. Regulę pro Medicis.

REGULÆ PRO MEDICIS.

Regula Prima.

311 Primò ergo Medici attendere debent ad pharmacum, quo utuntur: nempe ad medicinam, quam applicare volunt, conſiderando: an habeat vim naturalem ad talem curandum morbum, & ſanitatem impertiendam. Si enim poſitivè concludatur, rem adhibitam non habere vim ſufficientem ad hunc effectum: efſectumque ſuperare exigentiam, vim, & activitatem cauſarum naturalium; nec etiam rationabilem cauſam ſuppeditare per Eccleſiæ definitionem, ſacram ſcripturam, aut laudabilem conſuetudinem, cur Deo, vel Angelis bonis aſcribatur, ad dæmoniacam magiam pertinere, cenſendum eſt. Ita eruditè docet Valentia *diſp.6. q.*13. *punct.*2. Sanchez *in ſumma lib.*2. *cap.*40. *n.*43.

Regula ſecunda.

312 Secundò quandocunque homo facit, vel dicit aliquid cauſa cujuſcunque boni conſequendi: vel mali vitandi, quod nullam vim neque naturalem, neque ſupernaturalem obtinet ad effectum intentum, ut ſi applicat remedium in loco tam diſtanti, ut ex principiis philoſophiæ concludatur, illum effectum non poſſe naturaliter provenire à cauſa tam diſtanti, ut ſuperſtitioſum dubio procul tale remedium eſt exiſtimandum. Ita Valent. *loco citat.* Suarez *tom.*1. *de Religione lib.*2. *de Superſt. cap.*15. *num.*14. Leſſius *lib.*2. *cap.*43. *dub.*10. *n.*62, Clavis Regia *lib.*4. *c.*6. Toletus *lib.*4. *c.*14. Bonacin. *de Legib. diſp.*3. *q.*5. *punct.*4. *n.*18. & alii communiter.

Regula tertia.

313 Superſtitioſum eſt expectare effectum ex numero alicujus rei; & non ex ſubſtantia rei ſub tanto numero contenta: puta, ſi unum folium herbæ Pentaphylli ephimeram, tria tertianam, quatuor quartanam ſanare putet. Item quòd heliotropotii grana tria tertianæ, quatuor quartanæ proſint. Item alia hujuſmodi in medicinis per ligamenta ſervari malo exemplo ſolitis.

Tale quoque fuerit, arbitrari, pillulas, vel cataputia impari numero plus prodeſſe, quàm pari, licèt æquali præbeantur quantitate. Ita Delrio *Diſquiſ. magic. lib.*1. *c.*4. *q.*2.

Regula pro Exorciſtis.

Regula pro Exorciſtis.

EXorciſtæ verò, immò quilibet alius Chriſtifidelis ſive eccleſiaſticus, ſive laicus in remediis applicandis ad ſanitatem conſequendam: vel infortunia avertenda ſequentes regulas præ oculis ſemper habere debent.

Regula prima.

314 SI adhibeantur verba ignota, falſa, apocrypha, abſurda, nihil coherentia, aut aliquid contra fidem, vel apertè falſum continentia. Aut ſacra, ſed detorta ad ſenſus alienos: aut ad quem non ſunt ordinata, & inſtituta. Vel ſi aliqua nomina Dei incognitæ ſignificationis: vel etiam bonorum Angelorum ignota. Vel malorum Angelorum nomina inſerantur, quæ non novit Eccleſia: Vel alia prolata, vel ſcripta in lingua peregrina, quæ non intelligitur, nec eſt in uſu, & conſuetudine Eccleſiæ. Vel ſi verba ſint prorſus inutilia: quia non continent deprecationem, nec invocationem, aut laudem Dei, eſſe vana ſigna dæmoniaca convincuntur. Ita D. Thom. 2.2. *q.*96. *art.*4. Raphael de Turre ibi, Guilhelmus Pariſienſ. *ſumm. de univerſo cap. ult.* Souſa *in Aphor. Inquiſit. lib.*1. *cap.*56. *num.*18. *&* 20.

Regula ſecunda.

315 SI adhibeantur res naturales: vel artificiales, ut ſigna. Vel characteres ignoti, imagines, aut aliæ figuræ præter ſignum crucis. Vel ipſa crux non, ut oportet, locata, formataque: vel ubi non oportet, poſita: vel ſuperfluè certis locis, ac numero iterata, ſive in cartha, ſive in alia materia picta, vel quovis modo formata ad productionem effectuum ſupernaturalium: vel liberum arbitrium flectendum: vel divinandum: aut efficiendum ſpirituales effectus tam in nobis, quàm in aliis; niſi fiat ſecundùm ſacram ſcripturam, Eccleſiæ definitionem; aut approbatam conſuetudinem: ut in ſacramentis, & ſacramentalibus. Vel quid aliud apponatur nihil pertinens ad effectum, qui tali operatione intenditur: ſuperſtitio cenſenda eſt. Ita D. Thom. ibi, & Souſa *ubi ſupra num.*22.

Regula tertia.

316 QUando efficacitas operis tribuitur certis ritibus, atque obſervantiis quibuſdam peculiaribus, & ad hoc deſignatis, verbi gratia: ut id fiat certis diebus; vel horis ad certum ſtellarum ſitum: ſub certo numero crucium, vel candelarum tali, vel tanta longitudine: certa corporis poſitura in tali cartha, talis coloris, & figuræ: neque fit ex devotione alicujus myſterii tali numero, vel figura deſignati. Vel fiant ligaturæ certo modo: aut figuræ: aut ex certa materia certi generis factæ: nec non alia hujuſmodi obſervationum genera: putà ſi ligentur ad collum, vel ad brachium dextrum, aut ſiniſtrum tales characteres in lamina argentea, vel aurea, vel alterius generis ſculpti ad ſe tuendum à peſte, vel à quovis alio malo; hujuſmodi actio eſt ſuperſtitioſa.

Regu-

Digitized by Google

Regula quarta.

QUando vis collocatur in obſervantiis aliis planè ſuperfluis, & indifferentibus verb. grat. ut ad expellendum dæmonem radantur pili: ut quis induatur tela nunquam lota: operetur uno pede nudo, diſcinctus, & id generis: tale opus planè eſt ſuperſtitioſum. Ita D. Thom. ubi ſupra. Raphael de Turre, ibi & Souſa *loco citato n.21.* 317

Regula quinta.

QUando quis reliquias ſacras: vel ſchedulas ſacris verbis, aut ſigno crucis inſcriptas ſecum geſtat cum certa, ſecura, & infallibili perſuaſione, & credulitate, ſe propterea non poſſe ullo modo lædi ab hoſtibus: vel ab igne comburi: vel aquis præfocari: aut mori ſine confeſſione; & mulierem prægnantem ſine ullo dolore parituram: in fine vitæ ſuæ viſurum Beatiſſimam Virginem, cunctas purgatorii pœnas evaſurum, & ad cęlos illicò evolaturum: licèt exteriùs in tali ſchedula, vel oratione nihil ſuperſtitionis admiſceatur; tamen illis rebus ſuperſtitiosè utitur, nempè ad effectum, quem neque ex natura ſua, neque ordinatione divina habent, ſcilicet, ad certam, & infallibilem animæ, & corporis ſalutem. 318

Regula ſexta.

TAndem ſi per orationem à Deo petatur, vel expectetur aliquod injuſtum: & quovis modo peccatum, etiamſi verba, vel ſcriptura ſit ſancta, dubitari non poteſt intervenire aliquod pactum cum dæmone. Souſa *loc.cit.n.19.* 319

Non nego tamen, quin ſit bonum, ſecum deferre Reliquias, orationes, & alia hujuſmodi cum debita intentione, & conformitate divinæ voluntati: ſicut & in infirmitatibus præcipuè procedentibus à dæmone confugiendum eſſe, non ad curatores magicos, & diabolicos: quia *Dominus odit obſervantes vanitates ſupervacuè.* Sed ad divinum auxilium & ad Theologos Exorciſtas Dei miniſtros, quia *Beatus vir, cujus eſt Dominus ſpes ejus: & non reſpexit in vanitates, & inſanias falſas:* ut latè dicitur *diſp.*4. In naturalibus verò ægritudinibus præter divinum adjutorium, quod ſemper in omnibus, & ante omnia eſt invocandum, & perquirendum, ad Medicos etiam peritos eſſe confugiendum, ad quos ſpectat, infirmis naturalia adhibere pharmaca: ut latè explicatur diſputatione ſequenti. 320

DISPU-

DISPUTATIONIS II.

DE CURATIONE NATURALI.

D I V I S I O.

	Partes.	Capita.	Sectiones.	Articuli.	
Curatio naturalis.	1. Quomodo perficiatur rebus naturalibus?	1. Externis.	1. Simplicibus.	Permanentibus	1.
				Tranſeuntibus	2.
			2. Compoſitis.	Solidis	1.
				Liquidis	2.
		2. Internis.	1. Præparantibus.	Lenientibus	1.
				Congregantibus	2.
			2. Evacuantibus.	Per Vomitum	1.
				Per Purgationes	2.
			3. Roborantibus.	Per Potum	1.
				Per Bolos	2.
	Quid operetur?	1. In Dæmonibus.	1. Phyſica actione.	Directè	1.
				Indirectè	2.
			2. Intentionali actione.	Senſibili	1.
				Phantaſtica	2.
				Intelligibili	3.
		2. In Homine.	1. Ad morbũ tollendũ.	Naturalem	1.
				Supernaturalem	2.
			2. Ad morbũ mitigãdũ.	In Anima	1.
				In Corpore.	2.

Digitized by Google

DISPUTATIONIS II.
DE CURATIONE NATURALI.

SUMMARIA.

Curationem naturalem maleficiorum quia multi admittunt, eò quòd rebus naturalibus aliquam vim ineſſe ad dæmones expellendos aſſeverant, ideò examinandum duabus partibus. 321.& ſeq.
Quomodo perficiatur.
Quid operetur.

Pars I. Quomodo perficiatur rebus naturalibus.

Quidam Philoſophi vocant naturam Matrem Brutorum, & Novercam Hominis: quia Bruta naſcuntur prædita donis, quibus ſe tuentur, ac neceſſaria quærunt. Homo naſcitur nudus, ignarus, & imbecillis.

Unum tamen dedit homini omnium donorum excellentiſſimum, ingenium, nempe, quo noxia, & contraria vitat: proficua, & neceſſaria comparat; ac rebus naturalibus morbos curat. 323

Quarum rerum aliæ ſunt Externæ, aliæ Internæ, ut ſequentia capita demonſtrabunt. 324

Caput I. Externis.

Frequentiſſimè morborum internæ cauſæ tolluntur remediis Externis vel Simplicibus, vel Compoſitis, ut duabus ſectionibus patefiet. 325

Sectio I. Simplicibus.

Res externæ ſimplices medicinales ſunt innumeræ; ſed omnes dici poſſunt aut Permanentes, aut Tranſeuntes: ut duobus articulis manifeſtabitur. 326

Articulus I. Permanentibus.

Permanentia medicamina ſunt, quę deferri debent aut continuè: aut longo tempore, ut ſunt. 327.& ſeq.

Herbæ: Verbenaca, Paris ſemen, Artemiſia, Ruta, Betonica, Athirrinum, Palma Chriſti, Abrotanum, Mithridation, Pæonia, Salvia, Ariſtolochia.

Lapides: Adamas, Gagates, Topazius, Beryllus, Corallium, Smeragdus, Camphora, Sardonyx, Ætytes, Jaſpis, Onyx, Chryſolitus.

Oſſa: Rubetę oſsiculum, Lupi roſtrum, ac pellis.

Articulus II. Tranſeuntibus.

Tranſeuntes vocamus, quæ operantur citò, ut ſuffumigationes, quarum compoſitiones variæ ſunt quæ utiles ſunt ad corroborandum, humores craſsos extenuandos, & plures alios effectus producendos. 331

His ſuffumigiis utuntur noſtri Exorciſtæ odorata fætidis miſcentes; ſed multoties cum ægrotantium detrimento. 332.& ſeq.

Fumus jecoris piſcis Tobiaci videtur extricaſſe dæmonem.

Sed expulſus oſtenditur non à fumo: ſed ab Angelo. 334

Sectio II. Compoſitis.

Perſæpè Medici, & Exorciſtæ ad morbos tollendos, dęmoneſque fugandos utuntur rebus compoſitis, quæ ſunt vel Solidæ, vel Liquidę, ut ſequentes articuli patefacient. 335

Articulus I. Solidis.

Solidæ reducuntur vel in pulverem, vel in maſſam, quæ reduci poſſunt ad Cerata, Emplaſtra, & Unguenta. 336

Quid ſit unumquodque. Et quomodo conficiantur.

Quandoq; à dęmone cauſantur alterationes, inflammationes, corruptiones.

Ad quas tollendas valere judicantur Cerata, Emplaſtra, & Unguenta. 337

Quæ tamen nihil proficiunt, ſi dæmon non ceſſet producere tales morbos.

Articulus II. Liquidis.

Liquida exteriora ad duo uſitatiora reducuntur ſcilicet balnea, & lenimenta. 339.& ſeq.

Balneum quomodo paretur.

Ne balnei uſus ſit noxius ægroto, quædam obſervanda.

Alia adimplenda poſtquàm ęger egreſſus eſt è balneo.

Quæ omnia ut plurimùm ignota ſunt Exorciſtæ.

Lenimentum quid ſit. Et quotuplex. 346

In ejus uſu quid obſervandum, quid cavendum.

Caput II. Internis.

Dæmon crebrò morbos excitat internos; qui expelluntur remediis internis Pręparantibus, Evacuantibus, ac Roborantibus, ut tribus ſectionibus palàm fiet. 349

Sectio I. Præparantibus.

Medicamina, quæ primò ſumenda maleficiato exhibentur præparantia. nuncupantur; quæ ſunt vel Lenientia, vel Humores congregantia, ut ſequentes articuli patefacient. 350

Articulus I. Lenientibus.

Medicamina lenientia varia ſunt pro diverſitate ætatum, virium, & conſtitutionum. Alia pro Cholericis: alia pro Phlegmaticis, alia pro Melancholicis cõſtitutionibus ſunt paranda. 351

Articulus II. Congregantibus humores.

Congregantia humores reſiduos varia ſunt, ſicut & lenientia.

Nam alia parantur pro Cholericis, alia pro Phlegmaticis, alia pro Melancholicis. Quorum aliqua deſcribũtur. 352

Sectio II. Evacuantibus.

Præparatis humoribus totũ corpus purgatur medicamentis evacuantibus; quæ fiunt vel per Vomitum, vel per Purgationem, ut ſequentes articuli demonſtrabunt. 353

Articulus I. Per Vomitum.

Evacuatio per vomitum facta perſæpè multos rebelles morbos profligat; affectibus opitulatur, qui à præcordiorum ſympathia contracti ſunt, & aliis, qui in reliquo corpore ex viſcerum impuritate gignuntur. 354

Vomitoria non omnibus conveniunt. Quando ſint vitanda.

In vomitu quænam ſint obſervanda. 356

Vomitoria alia ſunt levia: alia mediocria: alia vehementia. 357

Quomodo perficiantur. Horum omnium aliqua deſcribuntur.

Quænam ſervanda in eorum uſu. 360

Articulus II Per Purgationes.

Purgatur corpus præcipuè per ſudores, urinam, poros, aperturas corporis, ſeceſſum. 361

Medicamina purgantia corpus per ſeceſſum varia ſunt, quędam eorum deſcribuntur pro Conſtitutionibus Cholericis, Plegmaticis, Melancholicis.

Quædam alia aſſerunt ex mente aliorum particularibus infeſtationibus neceſſaria. 362

Se-

Sectio III. Roborantibus.

Homo, quia eſt compoſitus ex pluribus elementis, variis indiget medicamentis, non tantùm purgantibus; ſed & roborantibus, quorum alia ſumuntur per Potum, alia per Bolos ut ſequentes articuli demonſtrabunt. 364

Articulus I. Per Potum.

Varia ſolent propinari medicamina roborantia; ſed præcipuè Electuarium, Theriaca, Aquæ artificiales, & Vina condita. 365

Articulus II. Per Bolos.

Ut plurimùm hoc modo ſolent Medici convaleſcentes roborare Conſervis, Morſellis conditis, Pillulis, & Confectionibus. 366

Pars II. Quid operetur.

Materiis medicamentariis tota terra referta eſt. 367
Iis utuntur Medici, & Exorciſtæ contra veneficos morbos.
Quæ medicamina cùm ſint corporea, cauſa verò morborum veneficorum incorporea, purà, dæmon, videndum, quid operentur in dæmonibus, & in Hominibus in duobus ſequentibus capitibus.

Caput I. In Dæmonibus.

Magna eſt differentia inter res ſenſibiles, ac dæmones, quæ impedit actionem earum in dæmones. 368
Quia verò res, præter eſſe reale habent etiam eſſe intentionale, videndum, quomodo agere poſſint in dæmones actione Phyſica, vel Intentionali in duabus ſequentibus Sectionibus.

Sectio I. Phyſica actione.

Actio ſive formaliter: ſive materialiter conſideretur, ut phyſica dicatur, quid requirat. 369

Si res naturales agerent in dæmones phyſica actione, hoc vel eſſet Directè: vel Indirectè: ut ſequentes articuli patefaciunt.

Articulus I. Directè.

Res ſenſibiles nullam vim naturalem directè habent in dæmonem. 370
Conditiones ad phyſicam actionem neceſſariæ. Quibus conditionibus cùm careant dæmones, pati non poſſunt à rebus corporeis.
Probatur auctoritate Toſtati: ac fumi Tobiaci piſcis. 372
Angeli Raphaelis operatio recta oſtenditur. Videtur ibi fuiſſe mendacium. Nullum tamen fuiſſe probatur.
Obiicitur de radice herbæ Eleazari. Refellitur hujuſmodi objectio.
Prædicta veritas probatur à ſimili ex anima rationali. 375

Articulus II. Indirectè.

Plures rebus naturalibus vim naturalem indirectè tribuunt in dæmones: quia dicunt, dæmonem ut plurimùm vexare homines per præviam diſpoſitionem cauſatam in corpore; immò aliqui Medici dicunt, non ut plurimùm, ſed ſemper. 378
Hanc poſitionem probant auctoritate Avicennæ, Martini Rulandi, & Pauli Burgenſis, ratione ſumpta ex humore melancholico. 379
At dictam opinionem falſam eſſe docet Liranus: Ratio dictat: Et experientia oſtendit. 380
Unde nihil valet auctoritas Avicennæ. Nullius roboris exemplum Martini Rulandi. Ac vana eſt poſitio Pauli Burgenſis. 382
Nec requiritur in obſeſſo prævia diſpoſitio, ut ipſe vult, ac dicunt Medici. 384
Hoc experti ſunt hoc noſtro ævo plures obſeſſi, ac maleficiati, quorum aliqua exempla referuntur. 386
Objectio fit digna ſcitu. Quæ declaratur, ac refellitur. 387
Concluditur, dæmones à rebus naturalibus pati non poſſe ſive directè, ſive indirectè.

Se-

Sectio II. Intentionali actione.

Sicut res naturales duplex habent eſſe, nempe reale, & intentionale: ita agit in ſubjectum duplici actione, ſcilicet, phyſica, & intentionali vel ſenſibili; vel phantaſtica: vel intelligibili. 390

Quid ſit actio intentionalis ſive materialiter, ſive formaliter.

Si ergo res naturales non agunt in dæmones actione phyſica, videndum in tribus articulis, ſi in illos operentur actione Intentionali, vel Senſibili, vel Phantaſtica, vel Intelligibili. 391

Articulus I. Senſibili.

Duplex ſenſibile. Aliud dicit aptitudinem ad ſentire. Aliud ad ſentiri. 392

Agitur de ſenſibili ſecundo modo, quod eſt ens ſpectans ad compoſitionem integrantem aut ſubſtantiæ, aut quantitatis, pendens à materia ſubjectivè proximè, aptum natum movere ſenſus.

Quid requirat, ut ſentiatur.

Hoc ſenſibile concurrit ad actionem intentionalem ſenſibilem, quatenus ex ſe emittit ſpeciem ſenſibilem. 393

Probatur auctoritate Ariſtotelis 2. de Anima, & Experientia de ſpecie coloris, & ſoni; quæ ſpecies requiritur ad producendam ſenſationem.

Ad actionem ſenſibilem intentionalem concurrunt.	Potentia.	
	Objectum.	395
	Organum.	
	Medium.	
	Species ſenſibilis.	

Quibus cùm careant dæmones, à rebus naturalibus pati nequeunt actione ſenſibili intentionali.

Poſſunt tamen dæmones aſſumere corpora, in eiſque exercere operationes ſpectantes ad motum localem. 397

Veritas practicatur quoad ſenſum odoratus, viſus, auditus, guſtus, & tactus.

Obiicitur de Raphaele Archangelo: ac de Angelo Cuſtode corpora aſſumentibus, & varias in eis operationes exercentibus. 399

Articulus II. Phantaſtica.

Rebus naturalibus non videtur deneganda actio intentionalis phantaſtica in dæmones. 404

Probatur ex D. Dionyſio, qui dæmonibus tribuit phantaſiam protervam.

Hoc falſum eſſe demonſtratur ex natura actionis phantaſticæ. 405

Deſcribitur actio phantaſtica ſive formaliter, ſive materialiter accepta.

Ad cujus functiones aſſignantur à Doctoribus variæ potentiæ: quarum organum remotum eſt cor: propinquum eſt cerebrum. 406

Quæ cùm in dæmonibus non reperiantur, nec in eos res naturales actione phantaſtica intentionali agere poſſunt. 408

Explicatur auctoritas D. Dionyſii. 409.

Articulus III. Intelligibili.

Res naturales agere valent in dæmones actione intentionali intelligibili. 410

Probatur ex parte actionis intentionalis intelligibilis: ac potentiæ intellectivę terminantis talem actionem.

Deſcribitur reſpectu potentiæ ſive unitæ corpori: ſive à corpore ſeparatæ. 411

Oſtenditur ſub qua ratione res naturales agant in dæmonis intellectum, ac voluntatem. 413

Circa quod quidam ajunt, eas ut inſtrumenta divinæ juſtitiæ operari in illos.

Sed hoc non probatur.

Alii prout præſentantur diſconvenientes intellectui, contriſtari voluntatem, & fugere ab eis. 414

Sed hic modus ſubſiſtere non videtur.

Rationabilior modus proponitur; & probatur à Scoto ratione, ac congruentia. 415

Concluditur, res ſenſibiles potiùs energumenos, quàm dæmones torquere. Ideò ſatiùs relinquendæ, ac ſpiritualibus remediis incumbendum. 416

Caput II. In Hominibus.

Licèt res naturales phyſica actione non, agant

agant in dæmones, quia ſunt incorporei; in homines tamen, qui ſunt corporei, agere poſſe videntur, ac proindè eos à maleficiis liberare poſſe. Ideò videndum, quid operentur in eis vel Ad morbum tollendum: vel Ad morbum mitigandum, quod præſtabitur in duabus ſectionibus. 417

Sectio I. Ad Morbum tollendum.

Rebus naturalibus morbi videntur poſſe ſanari dupliciter, prout immediatè ſunt excitati aut Naturaliter: aut Supernaturaliter: ut duobus articulis manifeſtabitur. 418

Articulus I. Naturalem.

Licèt dæmon poſſit lædere homines ſeipſo ſine rebus naturalibus; iis tamen ſæpiùs utitur nedum ut cauſis moralibus; ſed etiam ut cauſis naturalibus. Ac ſeligit quas novit aptas ad malum inferendum. 419

Præcipuè ad humorem melancholicum excitandum: quia difficilè curatur: ac varias generat infirmitates incurabiles. 420

Quæ tamen à Medico curari poſſunt per medicinas corporales, ſi ipſe perfectè noverit haſce cauſas naturales: ac dæmon ceſſaverit à maleficiendo. 421

Practicatur de humore melancholico, de paralpſi, ac de lethargo. 422

Probatur experientia, & exemplis. 424

Concluditur, Exorciſtas ægrotis conſulere debere, ut Medicos advocent, cùm dubitant, ægritudinem à cauſa procedere naturali. 425

Aliquando tamen non ſufficit ars Medicorum.

Articulus II. Supernaturalem.

Sicut morbus naturalis per remedia naturalia auferri poteſt: ita morbus ſupernaturalis per remedia ſupernaturalia tolli debet. 427

Probatur auctoritate Medicorum, ratione, & experientia. 429. & ſeq.

Practicatur de aliquibus maleficiatis ſanatis per remedia ſpiritualia.

Sectio II. Ad Morbum mitigandum.

Licèt per res ſenſibiles morbus maleficus tolli non poſſit; poteſt tamen mitigari aut in Anima: aut in Corpore: ut ſequentes articuli demonſtrabunt. 432

Articulus I. In Anima.

Rerum ſenſibilium operatio in Animam probatur à Philoſophis, Ariſtotele, Pythagora, Cicerone, Boetio.

Poetis, Homero, & Phaleto. 433

Sanctis, Auguſtino 10. Confeſs. & aliis.

Scriptura ſacra de Davide, qui harmonia citharæ Saulem vexatum refocillabat.

Quomodo melodia citharæ ageret in Saulem explicatur.

Hæc veritas demonſtratur in Animæ potentiis, & earum objectis. 437. & ſeq.

Practicatur in his, qui extaſim patiuntur.

Quomodo intelligantur illa verba ſacræ ſcripturæ: *pſallente David, recedebat à Saule.* 440

Articulus II. In Corpore.

Tot medicamina naturalia vana eſſent, niſi ſaltem vim haberent mitigandi in corpore morbos maleficos. 441

Probatur ratione: quia per medicamina ablata diſpoſitione ad dolorem, non ita ſentitur dolor.

Confirmatur à ſimili de morbo proveniente à cauſa naturali abditiſſima.

Roboratur exemplo de Lunatico Matt. 17. & auctoritate Patrum, Theologorum, ac Canoniſtarum. 443

Concluditur, nullam rem naturalem naturaliter actione vel phyſica ſive directè, ſive indirectè: vel intentionali aut ſenſibili: aut phantaſtica agere poſſe ſive in dæmones ad eos expellendos, vel reprimendos: ſive in dæmoniacum ad tollendum morbum: licèt agere poſſit in dæmonem actione intelligibili, & in dæmoniacum ad mitigandum dolorem in Anima, & in Corpore. 444

Digitized by Google

Concluſio Diſputationis.

Determinatur, ad Exorciſtam nullo modo ſpectare, medicinas corporeas maleficiatis exhibere; eò quòd Medicæ artis regulas ignorat. Caret enim notitia eorum, quæ attendenda ſunt in perſonis, infirmitatibus, medicinis, herbis medicinalibus, & diverſis curis. 445

Ideò dum vult mittere falcem in alienam meſſem, fit cæcus, & dux cæcorum. 446

Ut cæcus cadit in foveam lethalis culpæ. Quare cadat.

Quando excuſetur. 447

Non tamen excuſatur: quia adinvenerit remedia deſcripta apud Valerium Polidorum, qui etiam docet ex accidentibus cognoſcere humorem peccantem. Vel apud Zachariam Vicecomitem, vel Maximilianum ab Eynathen, vel Florianum Canalem: vel Hieronymum Menghum. Nam iſti omnes admonent, talia remedia non ab Exorciſtis; ſed à Medicis eſſe exhibenda. 448.& ſeq.

Undè Exorciſtæ hujuſmodi pharmaca tradentes, nedum ignorantes, ſed avaritiæ ſtudentes ſe produnt. 452

Ægroti verò cadunt in foveam mortis temporalis. 453

Probatur exemplis relatis à Cornelio Gemma, Zacharia Vicecomite, & Alexandro Albertino.

Tandem hoc munus medicinas exhibendi corporales Exorciſtis prohibetur à lege, ac Rituali Romano. 454

Concluditur, ad Medicum ſpectare ægrotis medicinas exhibere corporales, qui rectè ſe gerere debet attendendo, quæ ſequuntur. 455.& ſeq.

Primò tradat, ſi poteſt, medicinam certam, relicta probabili, & dubia.

Secundò ſi non adeſt medicamentum certum, probabile adhibeat.

Tertiò non licet facere experientiam de medicamentis.

Quartò non licèt tradere medicamentum, de quo dubius eſt, an nociturum, vel profuturum.

Quintò poteſt tradere medicinam, quæ directè eſt cauſa ſanitatis unius, & indirectè mortis alterius.

Sextò poteſt tradere medicamentum probabile, licèt aliud ſit probabilius de mente aliorum, poteſt etiam ſequi opinionem probabilem, relicta probabiliori. Quid ſit opinio probabilis.

Septimò magis ſequatur longum experimentum, quàm opinionem probabilem.

Octavò ſit diligens in ſtudendo, viſitando infirmum & adimplendo ad ſuum munus ſpectantia.

Nonò non ſibi licet dare medicinam corporalem contra ſalutem animæ.

Decimò debet medicare pauperes charitatis ergo: ac divites nolentes ſolvere.

In ſpiritualibus verò tenetur. 471

Primò admonere per ſe, vel per alios ægrotos, ut confiteantur peccata ſua juxta Decretum. Innocentii III. & S. Pii V. Quomodo, & quando.

Secundò ſi mortem futuram prævideret, tenetur ex præcepto id nuntiare infirmo, vel per ſe: vel per alios.

Si hæc obſervaverit Medicus dignus erit, qui non tantùm honoretur propter neceſſitatem; ſed ob ſuam virtutem, & excellentiam, ideòque nomine excellentiſſimo vocitetur.

DISPU-

Digitized by Google

DISPUTATIO II.
DE CURATIONE NATURALI.

IS abſolutis divina favente Spiritus ſancti aura, quæ ad diabolicam curationem ab omnibus rectè ſentientibus ablegatam ſpectare dignovimus; ad ea, quæ naturalem concernunt, mentis oculos dirigimus, quam multi admittunt; eò quòd rebus naturalibus ad dæmones expellendos vim ineſſe Phyſici diſſertatores aſſeverent; quod utique abſque dubio fatendum eſſet, ſi vera judicaretur poſitio Platonicorum. Iſti enim ponebant, naturam dæmonum eſſe mediam inter Intelligentias, quæ ſunt ſubſtantiæ purè ſpirituales, & homines habentes corpora ex quatuor elementis conſtituta. Unde Apulæus Platonicus ex auctoritate Platonis, teſte D. Auguſtino *lib.8. de Civit. Dei cap.16.* aſſerebat: *Dęmones eſſe animalia corpore aerea, mente rationalia, tempore ęterna, animo paſſiva*. Si autem haberent corpora paſſibilia, nonne etiam conſequenter à rebus naturalibus pati poſſent? Quia quodcunque corpus, quod elementum eſt, vel elementatum pati poteſt, ac qualitates ſuſcipere contrarias; quinimò inter corpora elementaria nullum eſt tam diſpoſitum ad ſuſcipiendam omnem impreſſionem, ſicut aereum. Quis ergo ad mentem eorum, res naturales in dæmones habere vim agendi non aſſeveret? 321

321 Curationem maleficiorum naturalem multi admittunt.

Præcipuè Platonici.

Sed hæc Platonicorum opinio eſt erronea, ac fidei catholicæ totaliter contraria. Nullus enim, niſi ſacrarum ignarus litterarum, ignorare poteſt, dæmones eſſe puros ſpiritus: cùm ab Angelis nihil diſtent, niſi quòd illi in ſanctitate perſtiterunt: iſti verò in malum converſi ſunt: ut quamplura divinæ ſcripturæ teſtantur loca; *Pſal.77. Immiſſiones per Angelos malos. Iſajæ 14. Quomodo cecidiſti Lucifer, qui mane oriebaris, corruiſti in terram, qui vulnerabas gentem?* 1. *Regum 16. Et exagitabat eum ſpiritus nequam*. Et alibi pluribus in locis novi, ac veteris teſtamenti. 322

322 Quorum opinio eſt erronea.

Si ergo dæmones juxta divinæ ſcripturæ proloquia, fidei catholicæ, Patrum, ac Theologorum aſſerta ſunt incorporei, ac puri, quomodo res naturales in eos agere poſſunt? At quia multa exempla, earum applicationem ad infirmitates maleficas ſanandas prodeſſe, demonſtrant; Ideò tota hac diſputatione examinandum: Quomodo naturalis illa curatio perficiatur: & Quid operetur? Quod totidem partibus breviter præſtabitur: ut tandem, ad quem ſpectet, Medicum, an Exorciſtam, concludatur.

At quia experientia illam approbat videndumquomodo perficiatur, quid operetur.

PARS PRIMA.

Quomodo perficiatur rebus naturalibus?

§. I.

QUamquàm Philoſophi nonnulli naturam brutorum animalium matrem; hominis verò novercam dixerint: quoniam cætera animalia veſtita, & cooperta hæc pilis, & pellibus, illa plumis naſcantur: Hominem verò quaſi rem vilem, nudum, flentem, omniumque 323

323 Cur natura dicatur Mater brutorum?

Digitized by Google

Et noverca hominis.

rerum egentem ſimul pepererit, & expoſuerit. Illa natura duce, herbas, ac reliqua ſaluti neceſſaria cognoſcant. Hic ignarus, ac ſimplex tanquam tabula raſa, in qua nihil eſt depictum, ut ait Ariſtoteles 3. *de Anima*, per tot annos omnis actionis ſit expers. Illa nunquam, aut raró ægrotent. Hic veró ſalutem integram nunquam habeat, & nunc à quavis re naturali: modò à ſupernaturali dæmone nempè, per opera malefica offendatur; & interimatur. Unum tamen homini ſuper bruta omnium donorum naturalium contulit excellentiſſimum, ingenium nempè, & rationem, quo omnia ſibi noxia, & contraria evitanda: quo utilia, proficua, ac neceſſaria comparanda: quo pharmaca, ac remedia naturalia non tantùm ad morbos curandos naturales, ſed & maleficio inductos exhibenda, curationemque naturalem perficiendam, per ſtudium, & exercitium agnoſcere valeat. Quæ quidem curatio naturalis naturalibus remediis naturali virtute operantibus præſtari debet; alioquin naturalis dicenda non eſſet.

Deus dedit ei intellectum, quo Noxia vitat Proficua quærit, Morbos curat Rebus naturalib. Quarum.

§. I'I.

324 **E**T ne videar in meſſem alienam velle falcem mittere: quicquid in hac prima hujuſce diſputationis parte medicinæ practicæ inſtituto deſerviente explicatur, ſciat meus Lector, quòd non meo penu, ſed partim ex Medicorum probatiſſimorum placitis: partim ex variis Exorciſmariorum libris huc collegi: Non ut Medicos inſtruam, cùm mihi non tantùm tribuam, ut Delphinum natare, Aquilam volare edocere præſumam; ſed ut faciliùs ea maleficiatis applicanda, cùm opus fuerit, præ manibus habere valeant: Et Exorciſtæ curioſi, qui partes Medicorum ſibi audent aſſumere, quæ alibi effuſa, hic collecta facillimè inveniant. At licèt aliquorum pharmacorum poſuerim doſem, eam tamen relinquere intendo prudentiæ Medicorum terminandam, moderandam, ac ſtatuendam, qui addant, minuant, mutent juxta artis ſuæ regulas, ac præcepta, cùm eorum ſit cognoſcere, ac conſiderare varias complexiones corporum, diſpoſitiones humorum, mutationes temporum, diſcretiones ſexuum, varietates ætatum, cæteraque ad id neceſſaria: ut latè dicetur in concluſione hujuſce diſputationis. Quæ medicamina, ſeù res naturales: Aliæ ſunt exteriùs applicandæ: Aliæ interiùs ſumendæ, ut duobus capitibus notum fiet.

Aliæ Externæ. Aliæ Internæ.

CAPUT I.

Externis.

325 **N**Ihil frequentius in medicina practica, quàm externis remediis internas morborum cauſas auferre. Ideò qui à maleficio vexantur, curantur naturaliter, ut volunt Medici quidam, rebus naturalibus ſic applicatis, ut corpus contingant, vel Simplicibus, vel Compoſitis, ut duabus ſectionibus videbitur.

Sæpiùs morbi interni tolluntur remediis Externis Simplicibus, Compoſitis.

SECTIO I.

Simplicibus.

326 **R**Es Simplices, quas afferunt, concurrere ad morbos maleficos curandos, ſunt innumeræ; ſed illæ omnes ſecundùm diverſum applicandi modum, qui fit ab iſtis Curatoribus, poſſunt dici vel Permanentes, vel Tranſeuntes, prout vel longo, vel modico tempore adhibentur, ut duo articuli ſequentes declarabunt.

Res externæ ſimplices dici poſſunt Aliæ Permanentes Aliæ Tranſeuntes.

A R-

ARTICULUS I.

Permanentibus.

MEdicamenta Externa, Simplicia, Permanentia, quæ veneficiis adverſari ab ignaris creduntur ſunt illa, quæ continuò deferri debent, aut longo tempore, ut ſuum valeant operari effectum: ut ſunt herbæ, lapides, oſſa, quorum facultatem explicare operè pretium duxi, ut habita medicamentorum ſilva, unuſquiſque faciliùs pro varietate morborum, ac ægrotantium, diverſa etiam ſeligere medicamina poſſit, ſi quæ in eis ad tales producendos effectus virtus eſſe dignoſcitur, quod apertè, ac clarè explicabitur in ſecunda parte hujus diſputationis. 327

Permanentia medicamina ſunt ea, quæ Aut Continuè, Aut Longo tempore Ut.

§. I.

ET ut à Ruta incipiamus: Huic peculiarem ineſſe facultatem ad depellenda veneficia, exiſtimat Ariſtoteles in Problematibus 20. Problem. 34. ubi hujus rei cauſam quærit. *Nec non Plinius ad eadem præcavenda ejus ſucco perunctis, vel eam habentibus plurimùm valere credidit. Domeſticam rutam tertio exceſſu calefacere, ſcribit Galenus* lib. 8. Simplic. medicam. *Ex quo vim habet incidendi, digerendi, provocandi, & flatus potenter expellendi. Et teſte Dioſcoride adverſùs venena valet.* 328

Herbæ.

Inter hypericon, perforatam vulgò dictam, ac demones tanta videtur antipathia, ut ejus ſuffitu frequenter recedant. Quare noſtri fugam demonum appellant, cujus facultas manifeſta eſt, calefacere, & ſiccare cum tenuitate partium, de qua Dioſcorides lib. 4. c. 56.

Verbenacam, ſeù verbenam, & berbenam dictam ab antiquioribus herbam ſacram nuncupatam fuiſſe, teſtatur Dioſcorides; eò quòd multum ad amuleta, expiationeſque commendaretur. Hanc valenter deſiccare, ac diſcutere, & perfectè corroborare, ait Galenus lib. 8. ſimpl. medicam. *Ideò Archigenes, referente Ætio, ipſam capillos fluentes ſiſtere, radicis decoctum dentium dolorem ſedare, colicis, epilepticis, quotidianariis, ac quartanariis podagræ, ac iſchiæ, mederi arbitratus eſt.*

Herbæ paridis ſemen contra veneficia præſtantiſſimum eſſe medicamentum, aſſerit Pandectarius; ita ut quidam ſemiſtulti facti, hoc ſemine ad vigeſimum uſque diem in pulvere hauſto drachmæ pondere, priſtinæ ſanitati fuerint reſtituti.

Antirrhinum, vel lychniſagriam, ſeù anorochinum dictum, ſi quis appenſum geſtet, nullo malo medicamento, aut veneno lædi poſſe tradunt Dioſcorides lib. 4. c. 129. *ac Plinius* l. 28. c. 16. *Eam adeò infenſam ſcorpionibus recenſet Matthiolus, ut ipſa viſa torpeſcant.*

Artemiſiam ſecum habentibus mala medicamenta nocere non poſſe ſcribit Auctor libri ſimplicium, qui inter ſpurios Galeni relatus eſt. Ex cujus ſententia etiam uteri affectibus mirum in modum prodeſt. Manu verò contracta nocentes feras, ac dæmones fugare, docet Fernelius.

Abrotonum etiam eſſe efficaciſſimam herbam adverſùs omnia veneficia, quibus coitus inhibeatur, teſtatur Plinius lib. 21. cap. 2. *Quam quidem excalefacere, ac ſiccare exceſſu tertio ſentiunt Græci Auctores, quamvis minorem caliditatem, ac ſiccitatem Avicenna illi aſcribat.*

His, qui quotidie Betonicam guſtant, nulla nocitura mala medicamenta ex aliorum ſententia refert Plinius lib. 25. cap. 10.

Molym, dictam Rutam ſilveſtrem à Galeno l. 7. ſimpl. *contra ſumma veneficia ab Homero demonſtratam eſſe, idem Plinius* lib. 25. cap. 4. *quæ quidem eſt tenuium partium, ac calida exceſſu tertio.*

Scyllam in limine januæ ſuſpenſam mali medicamenti noxam arcere memoriæ prodidit Pythagoras, teſte Plinio loc. cit. & Dioſcorides lib. 2. c. 168. *Præterea Mithridatium, Scorditem, Centaureum Lentopodii radicem, & complures alias herbas adverſùs magicas artes pollere, auctor eſt Plinius* loco citato, *ac Dioſcorid.*

Multa alia laudantur à recentioribus pro curandis veneficiis, depellendiſque ſpiritibus malis, teſte Codronco lib.4. de morbis venef. cap.8. *ut Sabina, Palma Chriſti, Ariſtolochia, Aſteratticus, Tuſſilago, Peonia, Salvia, Anethum, Marrubium, Chamæpitys, Cyclamen, Allium, Sclaræa, Fœniculum, Laurus, Galega, & Cupreſſus, licet omnia incaſſum; ut ſecunda par. pateſiet.*

Sabina calefacit, & ſiccat ordine tertio cum partium tenuitate.

Palmæ Chriſti radices ex Matthiolo maniacis datæ, magno ſunt juvamento; & ſeminis drachmam unam in vino propinatam nervorum affectibus auxiliari, addit Nicolaus Florentinus. Radicis decoctum etiam epilepſiam, & multò magis quartanam curare.

Ariſtolochiam, quam Galenus 6. Simpl. *calidam, & ſiccam ſtatuit; venenis, & veneficiis reſiſtere Dioſcorides, & Federicus Jametius, & contra ſerpentes valere Plinius: Comitialibus, & convulſis, & aliis hujuſmodi prodeſſe Galenus tradiderunt.*

Aſteraticus bubonion, & inguinalis dicta, mixtæ facultatis eſt; ut roſa; refrigerat etiam paulisper, digerit, & exſiccat: & hac non ſolùm illita, ſed & ſuſpenſa bubones ſanare, & adversùs ſerpentes valere creditur.

Tuſſilaginis, farfaræ nuncupatæ folia virentia refrigerare, & humectare: ſicca verò calefacere: tuſſes, ac orthopnoeas, abſceſſumque thoracis ruptionem juvare, non eſt dubitandum, ut Medici teſtantur.

Peoniæ univerſum temperamentum eſſe tenuvium partium, & exſiccatorium, & in caliditate aut ſymmetrium: aut paulò calidius, nec non etiam alligatam puerorum epilepſiam curare aſſerit Galenus loc. cit. ejuſque grana quindecim in aqua mulſa: aut vino pota ſuppreſſionibus nocturnis, vulvæ ſtrangulationibus auxiliari, auctor eſt Dioſcorides lib.3. cap.40.

Salvia manifeſtè calefacit, & leviter aſtringit, & adversùs ſcorpiones, ac ſerpentes efficax eſt: necnon ad omnes frigidos capitis affectus, ut omnes praxim exercentes ſciunt.

Anethum calidum, & ſiccum temperamentum habet, urinam provocat, ac doloribus internis ex frigore ſuccurrit.

Marrubium, ſeu Praſſium excalefacit exceſſu ſecundo, & deſiccat tertio, & iis, qui venena hauſerunt: aut à ſerpentibus demorſi ſunt, præter alia auxiliatur.

Chamæpitys, quæ Iva dicitur, eaſdem primas poſſidet qualitates, & ad jecoris, ac cerebri affectus frigidos efficax eſt.

Cyclamen calefacit, & ſiccat ordine tertio.

Allium eaſdem qualitates habet exceſſu quarto.

Fæniculum majus calefacit; minus verò exſiccat.

Lauri folia, & fructus deſiccant, ac calefaciunt vehementer; plus etiam fructus, quàm folia.

Galegæ, Rutæ capprariæ dictæ vis maxima ineſt adversùs peſtilentiam, ac lethalia medicamenta, comitialem morbum, ac lumbricos enecandos.

Cupreſſus verò refrigerat, & aſtringit, ac ſiccandi vim habet: ut tradunt Dioſcorides lib.1. cap.86. *& Galenus* lib.6. Simpl. medic.

Has ergo omnes herbas ad veneficia, ac maleficia curanda, & repellenda, ſpirituſque malos abigendos valere putant præcitati Medici. Quod an verum ſit, & quomodo intelligi debeat, explicabitur in ſecunda parte hujus diſputationis.

§. II.

329 Lapides. SEd nec herbæ tantùm: verùm & lapides quamplures ad hujuſmodi effectus producendos efficaces à pluribus exiſtimantur.

Mardobæus Gallus in Dactilothica multa de lapidibus diſſerens inter cætera de Adamante cecinit:

Et noctis lemures, & ſomnia vana repellit.

Eandem virtutem Thetel Judæus libro de ſculpturis tribuit Chryſolito mulieris figuræ naturaliter formato. Sed & Mardobæus de eodem:

Eſſe

Eſſe phylacterium fixus perhibetur in auro
Contra nocturnos fortis tutela timores.
Pertuſus ſetis ſi traiiciatur aſelli.
Dæmones exterret, & eos agitare putatur.
Trajectum lęvo decet hunc geſtare lacerto.

Hic lapis teſte Dioſcoride de lapillis pretioſis, *confortat organum, quo utitur intellectus pro ſtatu iſto.*

Quid Corallium? Idem Mardobæus:

Umbras dæmoniacas, & Theſſala monſtra repellit.

Item odia domeſtica, & diſſidia ajunt componere, venenatis poculis mederi, incantamenta, diraſque deprecationes amovere. Cujus rei teſtis eſt locupletiſſimus ſive Orphæus, ſive quis alius auctor eſt libelli de lapidibus, qui ſub ipſius nomine circumfertur: ut tradit Federicus Jametius Medicus in ſuis quibuſdam theorematibus.

*Quid Gagates? Hunc contra maleficos omnes morbos prodeſſe tradunt Dioſcor.*lib.5. c.103. *Plinius* lib.25.cap.10. *Meſue ad hoc laudat oleum quoddam ex Gagate, quod* ſacrum *vocant. Ejus ſuffitum, ac nidorem ſerpentes abigere teſtatur Nicander. Hinc Mardobæo fortaſſis occaſio data eſt ſcribendi, Gagatem dæmonibus contrarium eſſe: quoniam cacodæmon humani generis hoſtis infeſtus ſerpens etiam in ſacris litteris nuncupatur. Unde de eo ſic ait:*

Idem dæmonibus contrarius eſſe putatur.
Vincit præſtigias, & carmina dira reſolvit.

Quid Jaſpis? Idem Mardobæus:

Et ſicut perhibent, phantaſmata noxia pellit.

Qui etiam oculos purgat, viſum acuit, & confortat; & ſecundùm Dioſcoridem valet contra maleficia, & incantationes.

Quid onix?

Inſomnes lemures, triſtia cuncta repellit.

Sic vulgò legitur; ſed ſenſum membranæ contrarium exhibent:

In ſomno lemures, & triſtia cuncta figurat.

Et ſanè maleficam ejus vim ipſemet Mardobæus cap. de Sardio, *indicat, cùm ſcribit, præſente Sardio onycem nocere non poſſe. Sardius enim ex natura ſua gaudium accendit, & expellit timorem.*

Smaragdum, qui valet contra morbum caducum, & vigorat ad locutionem; etiam valere contra illuſiones dæmonum, aſſerunt Dioſcorides, & Codroncus.

Aquilæ lapidem, quem Ætitem vocant incluſum annulo, & geſtatum maleficia tollere, ait Federicus Jametius.

Berillum, qui inclinat ad mititatem, & benignitatem, ſimiliter, & Magnetem uxorem, & virum inter ſe conciliare, aſſerit idem Jametius.

Camphoram, Calcedonium contra dæmonum illuſiones. Topazion contra phreneſiam, iram, & lunaticam paſſionem, quæ per dæmones quandoque excitatur, & augmentatur: Adamantem valere contra incubos, contra inſaniam, & contra ſomnia vana, tradunt Ariſtoteles lib. de lapidibus, *Plinius* l.37. *D. Iſidorus* l. Ethymolog. *Beda* de natura rerum. *Solinus* l.3. c.2. *Dioſcorides, Lepidarius, Ambroſius* in Hexameron, *Baſilius, Gregorius, & Auguſtinus.*

Quid tandem dicam de quodam lapillo in Nili flumine invento, quem, ſcribit Stobæus ex Thraſyllo, quàm primùm energumeni naribus apponitur, dæmonem extrahere?

Hinc in lege canonica c. dæmonium 26. q.7. *conceditur dæmonium ſuſtinenti, petras, vel herbas habere ſine incantatione. Quod ſuſtinent etiam Polycar.* l.6. t.12. *Burcardus* l.10. c.50. *S. Ivo* p.11. c.75. *& eſt ſententia D. Hieronymi.*

Digitized by Google

§. III.

330 Oſſa ac membra animalium.

IDem prorſus dicendum de quibuſdam animalium oſſibus, nervis, aliiſque membris exſiccatis, & appenſis, vel ſecum delatis:

Sanguinem canis nigri parietibus tillitum pellere maleficium, ait Federicus Jametius. Idem efficere cor leporis pelli involutum, & geſtatum, & lupi dextrum oculum, ait idem Auctor. Pellem capitis lupini affixam villæ valuis, vel lupi roſtrum contra dæmones valere ait Plinius lib.10. cap.9.

Et alia plura paſſim apud Philoſophos, & Medicos inveniuntur, quæ dicunt, vim habere ad maleficia deſtruenda, dæmoneſque fugandos, qua cùm in ſpiritus nullam poſſint habere naturalem actionem, ut latè explicabitur parte ſecunda, niſi dicamus, ea aliqualiter ægrotum juvare, prout phyſicè applicantur: ut plurimum ſuperſtitioſa eſſe fatendum eſt, ut fusè ſupra demonſtratum eſt diſp. præcedenti.

ARTICULUS II.

Tranſeuntibus.

§. I.

331 Tranſeuntes ſunt quę operantur citò ut ſuffumigationes.

NEc tantùm res naturales ſimplices permanentes; ſed & tranſeuntes ad morbos maleficos curandos, dæmoneſque pellendos valere fatentur multi. Tranſeuntes vocamus, quæ operantur ſtatim: ut ſuffitus, ſeù ſuffumigationes. Has quis non videt apud antiquiores Medicos habuiſſe locum: ut Hippocratis teſtimonio conſtat, qui jubet Thymiamata ad fugandam peſtilentiam ex rebus odoratis paranda eſſe? Hinc illa apud Priſcos emanarunt *pro fumigii alimento laurus, juniperus, roſmarinus, ſalvia, thus, myrrha, maſtix therebentina, myrtus, roſa, ſandali, camphora, cortices pomorum, cupreſſus, cedrus, lignum aloe, aqua roſacea, acetum, vinum odoratum, atque alia ſexcenta*. Hinc innumeræ reperiuntur ſuffituum compoſitiones; & præſertim apud Ætium *in fine ſerm. ſerm.* 16. c. 122. Suffumigatio equidem ad multa eſt utilis.

Quarum compoſitiones varię. Utilitates earum recenſentur.

Membra enim præcipua, ac cor potiſſimùm, ſi ex aromatibus ſit parata, corroborat: humores craſſos, ac frigidos thoracis extenuat, atque ad expulſionem aptos reddit, ſi ex convenienti materia paretur, eoſque paratos purgat, & educit. Ideò Antyllus Medicus, referente Oribaſio *l.8. col. c.*12. pro anhelolis, & erecta cervice ſpirantibus; & Poſteriores in antiqua tuſſi, quæ aliis remediis non cedit: in ulceribus faucium, gargareonis, ſeù gurgulionis: ac palati: in empyemate: in rebelli, ac firmata lue venerea, potiſſimùm ſi ex maligniori materia paretur, in diſcutiendis pituitoſis articulorum tumoribus, ac in roborandis muſculis, ac nervis pituita imbutis, & laxioribus factis, ac in multis aliis effectibus commendant.

§. II.

332 His utuntur quidam Exorciſtæ ad dæmones pellendos.

HUjuſmodi effectus cùm in corporibus humanis à dæmonibus quoque cauſari poſſint: hinc noſtri Exorciſtæ ad maleficia deſtruenda, dæmoneſque è corporibus obſeſſis expellendos hanc ſuffumigationem ut plurimum experiuntur, odorata fætidis miſcentes, *thus, myrrham, ſtyracem, laudanum, garyophilos, muſcum, & galbanum* accipiunt. Quidam ingrati odoris dumtaxat, *galbanum, ſulphur, aſam fætidam, ariſtolochiam, hypericonem, & rutam* uſurpant. Hac ſecunda utebatur Hieronymus Menghus *in ſuo flagello dæmonum:* ubi agit de remediis efficaciſſimis ad malignos ſpiritus expellendos.

Duas alias ponam ex Complemento Artis exorciſticæ Zachariæ viceccomitis *par.* 1. *de rebus corporalibus*: quarum altera eſt.

Styra-

Digitized by Google

Recipe	Styracis calam.	drac.1.cum dimidia.
	Belgiuvini.	drac. 1.
	Nucis muſcatæ	ana dr.1. cum dimidia.
	Garyophilorum	
	Ligni aloes.	ſcrup.1..
	Ambræ griſæ.	gran.1.
	Muſci electi.	gran.2.
	Laudani ping.	drac.2.

Pulverizentur pulverizanda S. A. & cum modico dragānti infuſi, & molliti in aqua roſarum fiat maſſa; & formentur ad formam trociſci;& benedicantur. Et ex dicta fumigatione fumigetur maleficiatus pluries in die,veſtimentaque, & domus &c.

Altera, dicta:

Suffumigium ad torquendos dæmones.

Recipe	Carnis, vel limaturæ ungulæ aſini.	unc.1.
	Stercoris canis.	unc.2.
	Stercoris diaboli.	unc.1.
	Sulphuris. / Hypericonis. / Rutæ. ana unc.3.	
	Miſce, & fiat ſuffumigium.	

§. III.

HÆc, & ſimilia ſuffimenta adhibent antiqui Exorciſtæ, nullam habentes morborum, ætatum, ſexuum, complexionum, ac temporum diſtinctionem: 333 quæ an nuncupari debeant ſuffimenta ad torquendos dæmones: vel dæmoniacos, diſcutietur in ſecunda parte hujus diſputationis. Cùm enim omnia hæc ſint calida, & calidi natura ſit aſcendere, proptereà ad caput aſcendunt, & ſecum alios vapores adducunt, qui ſimul caput implentes, ipſius gravitatem faciunt: ut docet Codroncus *l.4. de mobis venef. cap.6.* Ideò multoties his ſuffumigiis utuntur non niſi cum maximo ægrotantium detrimento. Præterquàm quòd & ſua caliditate inflammationem progignere, & humores frigidos fundendo epilepſiam, apoplexiam, convulſionem, & alios graves morbos excitare poſſent. Niſi enim corpus, & caput prius purgatum fuerit, tutò ipſa adhiberi non poſſunt. Tempus verò utendi erit de manè, cùm ventriculus à cibo erit vacuus. Quæ omnia, cùm ſint de Medici conſideratione, cujus eſt cognoſcere morborum, conſtitutionum corporum, ætatum, ac temporum diverſitatem: nec non medicamentorum qualitates: Exorciſtis conſultius erit, ſi poſthabitis his remediis corporalibus, magis, magiſque ſpiritualibus incumbant: relinquentes ea Medicis adhibenda, cùm eis videbitur opportunum.

Cum ægrotorum detrimento.

§. IV.

VErùm quid dicemus de fumo proveniente ex jecore piſcis à Tobia poſito ſuper carbones? Quod ſuffimentum anſam præbuit Exorciſtis ad dæmones effugandos, ſimilibus uti remediis. Nonne extricabat omne genus dæmoniorum à viro, & à muliere, ita ut ultra ad eos non accederet, teſte Angelo Raphaele? *Tobiæ 6.* Quis ergo neget ſuffumigationes ad morbos maleficos tollendos, dæmoneſque ab energumenis pellendos proficuas eſſe, ac neceſſarias? 334

Fumus jecoris piſcis Tobiaci videtur extricaſſe dæmonem.

Sed eſtò pro evaſione aſſerant aliqui, in Canone ſacrarum ſcripturarum Tobiæ

L 4 librum,

Digitized by Google

librum, unde iſtud argumentum eſt deſumptum non reperiri; licèt recipiatur in Eccleſia ad legendum pro ædificatione: quia ſunt ibi multa incitativa ad bonum, teſte D. Hieronymo *in Prologo galeato*. At ſufficit nobis, eum contineri in Canone Concilii Tridentini *ſeſſ.4. de canonicis ſcripturis;* ideoque tantam eſſe libri Tobiæ auctoritatem, quantam reliquorum. Si ergo ille fumus omne genus dæmoniorum extricabat, cur & aliæ ſuffumigationes præſertim fætidæ, & graveolentes eundem non præſtabunt effectum? Verùm tutiùs dici poteſt, fumum illum Tobiaci piſcis nihil profeciſſe ad excludendum dæmonem à viro, ac mulieree; ſed ab Angelo Tobiæ præcibus id factum fuiſſe, ut latè explicatur infra *parte ſecunda hujus diſp. n.373*.

Sed dæmonem expulſum, non à fumo, ſed ab Angelo, oſtenditur.

SECTIO II.

Compoſitis.

335 Non ſat eſt Medicis, vel Exorciſtis rebus externis ſimplicibus tam permanentibus, quàm tranſeuntibus uti, licèt incaſſum, ad morbos veneficos tollendos, dæmonesque ab obſeſſis corporibus expellendos. Sed perſæpè etiam adhibent compoſitas: quæ vel Solidæ ſunt: ut redactæ in pulverem, aut maſſam: vel Liquidæ, ut in liquorem. Et his omnibus modis ad maleficiorum curationem applicantur: ut ſequentes articuli demonſtrabunt.

Perſæpè Exorciſtæ utuntur rebus compoſitis. Quæ ſunt. Vel Solidæ. Vel Liquidæ.

ARTICULUS I.

Solidis.

§. I.

336 Solida medicamenta externa compoſita, licèt ſint varia; poſſunt tamen reduci ad tria, nempè *Emplaſtra, Ceratum, & Unguentum*, quæ ſolida dicuntur ad differentiam liquidorum. Unde *Ceratum eſt medicamentum conſiſtens quodammodo medium inter unguentum, & emplaſtrum: hoc quidem non ità ſolidum: eo verò non ità molle*. Nam ceratum, quod dicitur à cera, eò quòd ceram admittat, conficitur ex oleo communi, & cera, magiſque de cera admittit, quàm unguentum; & minus emplaſtro. Sunt tamen multa cerata, quæ præter oleum, & ceram alia multa recipiunt: cujuſmodi *ceratum ſantalinum, ſtomachicum, pleraque alia*: ſicut etiam emplaſtra præter oleum commune, & ceram alia admittunt, puta *lithargyrium* interdum *reſinam*, quandoque *medullas, adipes, axungias, mineralia, metalla, plantas, radices, ſurculos, ligna, flores, ſemina*, aliaque id generis, quæ ſi arida ſunt, pulverizantur, majoreque, aut minore doſe in emplaſtri veniunt confectionem, de quibus Renodæus Medicus Pariſ. *lib.3. Inſtitutionum pharmaceutricarum cap.3. & Antidot. lib.5. ſect.2.* latè Jacobus Uvecherius *Antidot. lib.2. ſect.31.* Aliique Medici *in ſuis pharmacopæis, & practicis medicinis*.

Solidæ reducuntur. Ad Cerata. Emplaſtra. & Unguenta. Quid ſit Ceratum. Quid emplaſtrum?

Idem prorſus fatendum eſt de unguento, in cujus compoſitione plurima concurrere ſimplicia, patet ex infraſcriptis formulis.

Quid unguentum?

§. II.

337 Quæ ſolida pharmaca morbis à veneficio inductis proficere, videtur colligi poſſe ex morborum diverſitate, quià dæmone quandoque inducuntur. Dæmon enim cùm ſit ſubſtantia ſpiritualis, quæ inſtrumentis corporeis non impeditur, ex ſua inſita vi in corpora inviſibiliter inſinuare ſe poteſt, eorum humores alterando, ſanguinem inflammando, ac corrumpendo. Ex quo phleg-

Quandoque à dæmone cauſantur Alterationes, Inflammationes Corruptiones.

Digitized by Google

phlegmonæ, exuſtiones, variæque intemperaturæ calidæ, ſeu frigidæ: eryſipelata, herpetæ, carbunculi, phygethia, durique tumores in hepate, in liene, utero, nervis, articulis, aliiſque partibus generantur, quibus dolores graviſſimi, cruciatuſque acerbiſſimi excitari queant.

At nemini mediocriter practicæ medicinæ non ignaro eſt ignotum ad hujuſmodi tollendas infirmitates quamplurimùm valere cerata, emplaſtra, & unguenta juxta conditionem morbi applicata. Ad has tollēdas valent.

Nonne Ceratum refrigerans Galeni efficaciſſimè compeſcit phlegmonas, eryſipelata, herpetas, carbunculos, phygethia, omnemque calidam intemperiem? Nonnè idem efficit ceratum Santalinum Meſue, præcipuè contra ventriculi, & hepatis intemperaturas, aliarumque partium exuſtiones? Ubi admonet Augerius Ferrerius practicæ medicinæ c.10. *Si ſolida ſiccitate, niſi parciùs adhibeatur, partes illas contrahit, indurat, & in ſcirrhum idest tumorem durum deducit? Nonnè ceratum œſypatum Galeno tributum vim habet emolliendi, reſolvendi, digerendi, & dolores ſedandi? proindè duris tumoribus hepatis, lienis, uteri, nervorum, articulorum, aliorumque partium conducit, ut teſtatur Rondeletius Medicus apud Renodæum* loco citato. Cerata.

Quid de Emplaſtris? Nonne Diachylon ſimplex, vel ireatum, cujus inventorem tota myropolarum familia Meſuem agnoſcit, (licèt ante eum Serapio, & Avicennas illius deſcriptionem dederint) optimum judicatur ad hepatis, lienis, ventriculi, aliarumque partium duros tumores emoliendos, & humores coquendos? Eadem Diachylon magnum, & gummatum præſtat, quæ ſuperiùs, ſed efficaciùs. Magis enim duritiem quamlibet mollit, coquit, & digerit. Gummatum potenter attrahit, emollit, & reſolvit. Idem fatendum de emplaſtro de mucaginibus ex Fernelio; de Meliloto ex Meſue, de Oxycrocreo à Myrepſo invento, de Emplaſtro de janua, cujus auctor eſt Præpoſitus: de Divino, aliiſque id generis, de quibus plura differunt Medici in ſuis Antidotariis, & Pharmacopæis. Emplaſtra.

Si verò unguenta attendamus, varia traduntur nedum à Medicis: ſed ab ipſiſmet Exorciſtis pro morbis maleficis curandis. Unguenta.

Ex Valerii Polidori Diſperſione dæmonum p.2. habetur ſequens:

Recipe	Succi radicum ebulorum. Butyris.	ana lib.1. ſe.

Et hæc duo igne ferveant uſque ad conſumptionem ferè ſucci.

Quibus diſpoſitis.

Recipe	Olei camomillæ. Olei Roſati. Olei hypericonis.	ana unc. 1.

Et hæc prædictis addantur, atque ad ignem ſecundùm artem ad formam unguenti redigantur, quo vexata perſona eo repente à collo excluſivè uſque ad pedes per menſem ſemel in die inungatur.

Ex Zachariæ Vicecomitis Complemento Artis Exorciſticæ.

Unguentum pro ſtomacho.

Recipe	Garyofilorum. Cinamomi electi. Nucis muſcatæ. Zedovariæ. Ligni aloes.	ana ſcrup. 1.
	Maſticis.	ſcrup. 11.
	Olei garyofilorum.	Unc. med.

Ex pulverizatis pulverizandis; & cum modico ceræ fiat unguentum ſ.a. & per horam ſaltem ante prandium, & cœnam unge os ſtomachi ſuperpoſito panno calido.

Aliud

Aliud ab Auctore compoſitum & probatum.

Recipe	Oleum	Garyofilorum. Spici nardi. Nucis muſcatæ. Maſticorum.	ana drac. 2.
	Adipis.	Ochæ. Gallinæ.	ana drac. 2.
	Succi florum tabacci, ideſt herbæ reginæ, vel pulveris tabacci hiſpani drac. 1.		

Miſceantur ſec. artem cum modico ceræ, & fiat unguentum, quo ungatur os ſtomachi ſerò per horam ante cœnam, & ſuperpoſita carta, vel folio tabacci, ſeu herbæ reginæ, ac ſuper eam panno calido, faſcia cingatur, & probabit effectum. Valet enim ad ſtomachum corroborandum, ad tollendas cruditates, ad pituitam purgandam, diſtillationes deſiccandas, ac ſanitatem conſervandam.

Contra maleficia cordis.

Recipe	Specierum cordial. montagn.	dr. med.
	Olei ſcorpionum Matthioli.	ſcrup. 1.
	Unguenti Roſati Meſue.	Unc. med.

Et fiat unguentum, quo inungatur regio cordis.

Vel Aliud.

Recipe	Olei neuſanni.	Unc. 1.
	Ceræ albæ.	drac. 2.
	Sandalorum rub. Citrinorum. Ligni aloes. Semen acetoſæ. Corallorum rubeorum.	ana ſcr. med.
	Margaritarum.	gran. 6.
	Camphoræ. Croci.	ana. gran. 3.

Miſceantur ſec. artem, & fiat unguentum.

Quis non aſſerat, ſi efficacia hujuſmodi remediorum ad morbos maleficos curandos conſiſtit in virtute ingredientium talia pharmaca, plurimum valere; cùm quodlibet eorum maximam vim poſſideat?

§. III.

338 Quæ tamen nihil proficiunt, ſi dæmon non ceſſat cauſare tales morbos.

Verumtamen eorum vires irritæ evadunt, niſi etiam cauſa remota hujuſmodi humores intrinſecè excitans, & tumores, ſive quoſcumque morbos efficiens, auferatur. Non enim ſufficit in morbis veneficis, immediatam compeſcere cauſam, nempè humorem peccantem; ſed opus eſt etiam aliam cauſam tollere ſupernaturalem, nempe, dæmonem intrinſecè hujuſmodi humores commoventem, tumoreſque, & alias intemperaturas, ſive calidas, ſive frigidas efficientem. Nam poterunt quidem Cerata, Emplaſtra, & Unguenta ſuas exercere vires. Ac dæmon iterum, & iterum novos commovebit humores, novos producet tumores: & ecce medicaminum vires omnes irritæ erunt, ac vanæ. Ideòque neceſſarium eſt tollere non ſolùm cauſam ægritudinis proximam, & immediatam; ſed etiam alteram remotam, & mediatam, à qua morbus producitur, & conſervatur.

A R-

Digitized by Google

ARTICULUS II.

Liquidis.

§. I.

339 *Liquida exteriora ad duo uſitatiora reducũtur Balnea. Lenimenta. Balneũ quomodo parerur?*

VEre quandoque maleficiatis applicari ſolent ſolida medicamina; ſed ſæpiùs liquida adhibentur; quæ, cùm varia ſint: ad duo tantùm pro nunc uſitatiora reducam: Balnea, nempè, & Lenimenta.

Balneum in primis quoddam ad morbos veneficos abolendos ſolent quandoque proponere Exorciſtæ ex lixivio cum cinere olivarum, & aqua fluminis paratum, in quo ebulierint ruta, ſabina, hypericon, artemiſia, verbena, palma Chriſti, & ariſtolochia rotunda, in quo balneo jubent totum corpus ægrotantis immergi, & ablui. Quod quidem remedium potiùs omittendum eſſe ſuaderem; cùm balnei uſus juxta Medicorum placita tot expoſcat conditiones tum ex parte morbi, & ægrotantis: tum ex parte balnei, & miniſtrorum, ut difficillimum ſit, omnes ſimul convenire.

Ne ejus uſus ſit noxius ægroto, varia ſunt obſervanda.

Si tamen placeat ipſum experiri, ut innoxius ſit illius uſus, nonnulla ſunt animadvertenda ex Codronco *de morbis venef. lib. 4. cap. 5.* Qualis, nempè ſit morbus: quales partes ſint affectæ: qualis ægrotantis conſtitutio: quænam ætas: qui ſexus, qui mores, & an præcepta Medicorum ægrotantes ſervaturi ſint, morbi tempora tum univerſalia, tum particularia ſunt conſideranda. Et antequàm ingrediatur balneum æger, cogitandum de totius corporis purgatione. Qua peractà cognoſcere modum, & tempus ingrediendi, & inſidendi in ipſo: quotque diebus uſurpandum ſit. Poſt cujus uſum nonnulla ſunt executioni demandanda.

340 *Quænam poſt ejus uſum adimplenda?*

Si itaque morbus ſit calidus, à cauſiſque calidis ortum ducat, ut febris tertiana, febris ſynoca; vel ardens viſceris alicujus inflammatio; febris hætica, vel inſignes adſint obſtructiones, non convenit hujuſmodi balneum, cùm egregiam vim excalefaciendi, & exſiccandi habeat. Paratur enim ex lixivio, & ſimplicibus ſtrenuè calefacientibus, & ſiccantibus. In quolivet enim graviſſimo, & acutiſſimo morbo non ſine diſcrimine ægrotantium balneum quodcunque etiam ex aqua ſimplici adhibetur, cùm vires imbecilles reddantur, & cibo pauciſſimi nutrimenti veſci cogantur; præſertim verò ſi ægrotans calidum, & ſiccum jecur habeat: Vel cum eo etiam totum temperamentum, vel melancholici, ac gracilis ſit habitus: aut viſcus aliquod ut jecur, ventriculum, pulmonem, renes: meſenterium habeat imbecille, balnei uſus erit noxius; ſua enim caliditate, & ſiccitate augeret intemperiem calidam, & membra languidiora redderet.

§. II.

INſuper qui in primis venis crudorum humorum copiam habent non ſunt ad balneum admittendi; ſua enim caliditate, ac digerente facultate humores funderet, ac intrà venas traheret. Ex quo obſtructiones, & alia mala emanarent. Qui verò imbecilles, ac languidas habent vires, qui cibum faſtidiunt, & malam habent in ventriculo affectionem nauſea affecti, bilioſa eructantes: ſi è naribus ſanguis copiosè fluat, ſi alvei fluvore torqueantur, vel alvum nimis aſtrictum habeant, balneum eſt vitandum. 341

Infantes autem, & pueri, deinde mulieres; poſteà qui delicatam temperiem ſunt ſortiti vim hujus balnei difficilè perferre poterunt. Difficillimè verò omnium ſenes ob humorum paucitatem, & multam ſpirituum reſolutionem.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

342 NEc quolibet tempore balnei uſus eſt idoneus. Ubi enim aer peſtilenti aliqua qualitate eſt affectus, maximè nocet balneum: in vehementioribus frigoribus, & anni tempore æſtivo æquè fugiendum eſt. Nam hyeme diſſoluti, qui antea quieſcebant humores, dum inter digerendum à contrario anni temporis impetu in incautos validiùs irruit; invaditque frigus, neceſſariò in aliquam impelluntur partem, ac morbum procreantes graviter homines offendunt. Æſtate verò media, cùm jam ardor viget, & calor ad externa propenſus fertur, balnei uſu reliquum, quod eſt caloris diſſipatur, internæque facultates debiliores fiunt.

Neque balneum aſſumendum eſt poſt aſſumptum cibum; vel adhuc non concoctum. Corpus enim crudis humoribus repletur. Nec poſt longiorem inediam quia vires nimis diminuerentur. Minuſque imperandum, niſi priùs corpus expurgatum pharmaco exactè fuerit; cùm balneum ſubtiliores tantùm evacuet: craſſiores verò eliquet, & fundat per univerſum corpus, vel obduret.

§. IV.

343 SEd procertò ſciant, quòd licèt ad balnei uſum ſuper enarratæ reperiantur conditiones, non ſeipſos in balneum præcipitare debent; ſed ſenſim, ac ſenſim deſcendere: ut priùs inferant pedes, mox crura, poſteà paulatim corpus totum uſque ad cervicem; obſervando, ut caput tectum habeant, ne à balnei vaporibus repleantur: ut aqua pariter quieſcat; cùmque in ipſo fuerit æger, conſiſtat. Cùm enim movetur æger, & aqua agitatur, magis mordicando horrores fiunt, ad quos ſequuntur contractio ipſius cutis, & meatuum coanguſtatio, & capitis dolor ex copia vaporum, qui ſurſum elevantur. Aqua verò ſit calida actu; non tamen uſque adeò, ut ſudorem provocet copioſum: vel rigorem inducat, vel animi defectum: quæ caliditas moderanda erit habita ratione temporis, morbi, ætatis, & corporis temperamenti.

344 Mora autem in balneo eſſe debet longa, vel brevis juxta Medici judicium habita ſuperiori animadverſione ad aquæ facultatem, ad morbum, ætatem, habitum, vires, & ſimilia. Jam verò ſi in balneo aliquod ſuperveniat accidens; ut ſudor copioſus, animi defectus, dolor capitis, vigiliæ immoderatæ, ac ſimilia, omittendum erit balneum, & ſymptomata curanda.

345 Tandem è balneo egreſſus æger per miniſtros abſtergatur; & ad cubiculum benè tectus accedat. Et ſi ſudor emanet, abſtergatur leni linteolo: Et ſi laſſitudinem percipiat, poſt aliquam moram dormiat, nec cibum ſtatim poſt balneum ſumat; ſed cùm balnei calor ceſſaverit; & per totum corpus quietem percipiat: Vel ut dicit Galenus *lib.1. acut.* ſedata quæ eſt à balneo perturbatione. Cibus enim vel potus, qui protinus ſumitur, caput replet, ſuperfluitat, ad uſque ventriculi aſcendit, nec non crudus circumferentiam, & totum corpus tranſit.

Quæ omnia ut plurimum Exorciſtis ſunt ignota. Conſideret modò Exorciſta, cùm regulariter prædictarum obſervationum ſit ignarus, ſi tuta conſcientia intromittere ſe poteſt ad balnea veneficio affectis præparāda.

§. V.

346 Quid ſit Lenimentum, & quotuplex? QUid dicemus de lenimentis, quibus Exorciſtæ ægrotorum frontem, oculos, pulſus, aures, pectus, cor, ac cæteras ſæpiùs corporis partes inungere conſueverunt?

Verè hoc remedium non eſt à nobis contemnendum, cùm apud varios Exorciſtas doctiſſimos, & piiſſimos eo uti, mos invaluerit. Unde aliud ſimplex, aliud compoſitum. Simplex parari ſolet ex ſimplici oleo olivarum: ac benedicitur.

Com-

Digitized by Google

Compoſitum (quod & unguentum nuncupari poteſt) fit ex oleo olivarum, ex ruta, ſalvia, anetho, ſclarza, verbena, ariſtolochia rotunda, ellebori albi radice, aliiſque ſimilibus: cujus duas formulas hìc ſubiiciam.

Alteram ex Zachariæ Vicecomitis Complem. Art. Exor. part. 1.

Recipe

Rutæ caprariæ.
Rutæ domeſticæ.
Herbæ paris.
Hypericonis.
Salviæ.
Majoranæ.
Abſynthii.
Foliorum perſici.
Sabinæ.
Abrotani.
Formiculariæ.
Anethi.
Meu.
Athemiſiæ.
Appii.
Celidoniæ.
Juniperi.
Foliorum papaveris.
Sinapis. — Ana pug. 1.

Bacarrum Lauri. unc. 1.
Nucum cupreſſi. num. 12.

Recipe

Radicum eſculæ.
Mori. — ana unc. 1.

Cardamomi.
Ditami. — ana man. 1.

Thuris.
Sandrachæ.
Mirrhæ. — ana unc. 1.

Sandalorum alborum.
Citrinorum. — ana unc. ſemis.

Incidantur incidenda, & contundantur contundenda, & bulliant in libr. 10. olei antiqui, & tum.

Accipe

Garyofilorum.
Cinamomi.
Nucis muſcatæ, — ana unc. 1.

Et in tela linea prius contuſa ligentur, & in ipſo oleo ponantur, ut ſic omnia bulliant uſque ad conſummationem humiditatis: poſteà exprimantur, & addantur olei de ſpica odoriferi drac. 3. & cùm frigidum fuerit, adde grana 14. Muſci electi, & in vaſe vitreo collocato in fimo ponatur in putrefactione per dies quadraginta. Ex dicto oleo quotidie Exorciſta ungat pulſus capitis, manuum, ac pedum, nec non oculos, aures, nares, labia, ac partes cruciatas maleficiati (dum honeſtè fieri poſſit) abſolvens maleficium prout in fine benedictionis ipſius olei ponitur.

Alte-

Altera ex Flagello dæmonum Hieronymi Menghi part.2.

Recipe	Rutarum. Salviæ. Anethi.	cimas tres.
	Cineris olivarum. Aqua benedictæ.	ana q. ſufficit.

Omnia ſimul facias bullire in oleo: deinde ipſum benedicas.

§. VI.

347 In eorum uſu quid obſervandum?

QUæ lenimenta, ut ſine ægroti detrimento adhibeantur eſt animadvertendum, ſi oleum ſit ſimplex: an ſit ex olivis maturis, an acerbis confectum: an novum ſit, vel vetus: qualiſque ſit morbus, pro cujus abolitione adhibetur. Nam ſi morbus eſſet ſummè calidus, vitandum eſſet oleum vetus, & multò magis compoſitum; ſua enim caliditate, & ex frequenti uſu augere affectum poſſet; ideò loco ipſius recens, quàm dulciſſimum adhibere, conſultius eſſet; & etiam lotum, ſi expediret; ità enim exueret omnem acrimoniam, teſte Codroncho *loco citato cap.7.* Quòd ſi affectus ſit frigidus, vel à cauſa frigida ortus, tutius erit uti oleo antiquiori, & clariori. Oleum enim ex olivis immaturis omphacinum appellatum niſi in ſudoribus diaphoreticis, & cardiaca paſſione conveniens eſt. In aliis verò affectibus ob ſuam aſtrictionem vitari debet. Si verò ſit compoſitum nedum oleum; ſed omnia ſimplicia ingredientia ſunt conſideranda & juxta eorum qualitatum gradus adhibendum.

348 Nec ſolùm pro lenimento oleum commendant; verùm etiam pro potu. Quem quidem in aliquibus caſibus proficuum eſſe; & in pluribus tutò adhiberi poſſe arbitramur ex mente Medicorum habita ſuperiori diſtinctione. Unde & Galenus *6. Epidem. com. 6.* In dolore ventris oleum ſimplex; vel aqua temperato bibendum hortabatur. Et ſi opus eſſet non ſolùm vomitum irritare; ſed & ventrem molliorem facere pro his oleum commendat *lib. de remediis aſſec. dig. cap.6.* Sed de his agitur ſequenti capite.

CAPUT II.

Internis.

349 Dæmon præter morbos externos etiam excitat internos.

MAgnum equidem corpori ægroto exhibent levamen medicamina externa ad phlegmonas, herpetas, carbunculos, duros tumores, aliaſque hepatis, lienis, ac ventriculi intemperaturas calidas, ſive frigidas ſi quæ in corpore cauſentur, emolliendas, reſolvendas, digerendas: doloreſque ab hiſce cauſatos ſedandos, ac mitigandos. At quia dæmon non tantùm haſce intemperaturas; ſed & alios quamplures morbos internos; puta febres varias, languores ſummos, epilepſiam, apoplexiam, ſtuporem, membrorum convulſiones, obſtructiones, aliaſque propè infinitas intemperaturas: ut ſupra demonſtravimus *tom.1. diſp.2. à num.302. & ſeq. n.308. & ſeq. & diſp.3. ubi de ſcientia practica maleſica*, excitare conſuevit: Ideòque quando hæc evenire conſpiciuntur, ad medicamina interna eſt confugiendum: quorum Altera ſunt Præparantia: Altera Evacuantia: Altera Roborantia: ut tribus ſectionibus explicabitur.

Qui expelluntur remediis internis Præparantibus, Evacuãtibus, Roborantibus.

S E-

SECTIO I.

Præparantibus.

VIx ullum medicamentum datur ſolitariæ facultatis; ſed quod vel præparat: vel purgat: vel roborat, ac ſimul alterat. A præpollente tamen, ac præcipua ſua facultate denominatio ſumitur. Ideò quæ prima medicamina ſumenda maleficiato exhibentur, præparantia nuncupantur quæ ſunt Vel Lenientia; Vel reſiduos humores Congregantia: ut ſequentibus articulis demonſtrabitur. 350

350 Medicamina præparantia ſunt Vel Lenientia Vel humores cõgregantia.

ARTICULUS I.

Lenientibus.

MEdicamina humorem peccantem lenientia, ac diminuentia varia ſunt pro ætatum, virium, ac conſtitutionum corporearum diverſitate. Alia enim Cholericis: Alia Phlegmaticis: Alia Melancholicis conſtitutionibus ſunt paranda. 351

351 Medicamina lenientia exhibẽtur Alia

Pro Cholericis.

Cholerici.

Recipe
- Elleƈtuarii Lenitivi. unc. 1.
- Syrupi Roſati ſolutivi. unc. 3.
- Decoƈtionis florum, & fruƈtuum cordialium in aqua endiviæ. q. ſufficit.

Miſce, & fiat potio ſumenda in aurora.

Si infirmus faciliùs medicinam ſumat per bolos, ſeù morſellos, fiat modo ſequenti:

Recipe
- Floris caſſiæ nov. extr. } ana drac. 5. ideſt
- Elleƈtuarii Lenitivi. } quinque.
- Pulveris ſennæ citra. drac. ſemis.

M. & f. boli cum Saccharo.

Flegmaticis.

Pro Flegmaticis.

Recipe
- Mellis Roſati ſolutivi. unc. 4.
- Elleƈtuarii lenitivi. drac. 7.
- Cum aqua betonicæ. ſ. inf.

Si ſumatur per bolos, ſeù morſellos.

Recipe
- Elleƈtuarii lenitivi. } ana drac. 6.
- De Hiera cum agar. }
- Miſce cum ſaccharo, & f. bolus.

Pro Melancholicis.

Melancholicis.

Recipe
- Syrup. de Polipodio merc. unc. 3.
- Diacatholici. drac. 6.
- Infuſionis ſennæ. unc. 4.
- Miſce, & fiat potio.

Si ſu-

Digitized by Google

Si ſumatur per bolos.

Recipe	Diacathol.	drac.10.
	Pulveris ſennæ.	drac.1. ſemis
	Semin. aniſorum.	ſcrup.1.
	Miſce cum ſaccharo. f. boli.	

Conſtitutioni ſanguineæ poteſt exhiberi medicamen ſicut cholericæ.

ARTICULUS II.

Congregantes humores reſiduos.

352 Congregantia humores reſiduos dantur Alia Cholericis.

MEdicamina congregantia humores reſiduos peccantes varia ſunt, ſicut & diminuentia.

Pro Cholericis.

Recipe	Syrupi de ſucco endiv.	unc.1.
	De ſucco boraginis.	unc. ſemis.
	Aquarum endiviæ.	unc.2.
	Aquarum boraginis.	unc.1.
	Miſce ut pro uno, ſic pro 7.	

Phlegmaticis.

Pro Phlegmaticis.

Recipe	Syrupi de betonica.	ana unc. ſemis.
	Mellis roſati colati.	
	Syrupi de pomis.	unc. ſemis.
	Aquarum betonicæ.	unc.2.
	Aquarum boraginis.	unc.1.
	Miſce pro uno, ſic pro 7.	

Melancholicis.

Pro Melancholicis.

Recipe	Syrupi de fumo terræ.	ana unc. ſemis.
	De lupulis.	
	De boragine.	
	Aquarum de fumo terræ.	ana unc.1.
	Boraginis.	
	Meliſſæ.	
	Miſce pro uno, ſic & pro 7.	

Dum patiens ſyrupos ſumit, poſſunt etiam ei variis modis mittere ſanguinem, ſi vires, diſpoſitio corporis aliæque conditiones neceſſariæ huic operi ſic requirant juxta docti, ac prudentis Medici judicium.

SECTIO II.

Evacuantibus.

353 Evacuantia medicamina ſunt.

HAbita humorum præparatione ſufficienti ſeptem, vel pluribus diebus, miſſoque ſanguine, ſi ita expediens fuerit dijudicatum, deveniendum ad totius corporis purgationem aliquo medicamine ipſius patientis conſtitutioni, ætati, viri-

Digitized by Google

viribus, ac naturæ accommodato. Medicamenta autem evacuantia vel fiunt per Vomitum: vel per Purgationem: ut ſequentes articuli notum facient. Alia per Vomitum Alia per Purgationem.

ARTICULUS I.

Per Vomitum.

§. I.

NOn eſt negandum evacuationem per vomitum factam multos rebelles, contumaces, ac diuturnos morbos, & quos nec alia remedia ſuperare poſſunt, ſæpius profligare, ut docet Codroneus *lib.4. de morbis venef. cap.4.* Experientia enim comprobatum eſt, eos morbos potiſſimum, qui ſedem ſuam, & cauſam habent in ventriculo, venis meſeraicis, meſenterio, ac in cavis jecoris, hac lienis purgatione per vomitum facta ſanari. Supervacaneos enim omnis generis humores ex ipſis fontibus ſinceros elicit, & evacuat, quos plerunque neque hiera, neque aliud vehementiſſimum medicamentum ad inferiorem ventrem ducere poteſt. Idcircò omnibus opitulatur affectibus, qui à præcordiorum ſympathia contracti ſunt; nec non iis etiam, qui in reliquo corpore ex eorundem viſcerum vitio, & effuſa impuritate gignuntur. Nihilominus noſtra ætate cum validis illis antiquorum vomitoriis medicamentis cautè eſt agendum: tum quia inconſueta ſunt, & ſine gravi moleſtia à laborantibus perferri non poſſunt: tum etiam quòd robuſtiores natura requirit vomitio decoctione ipſa: & multa alia ſint animadvertenda, quibus neglectis vomitoria medicamenta periculis plena ſunt. 354 Evacuatio per Vomitum ſæpius multum prodeſt.

§. II.

VOmitoria namque omnibus non conveniunt. Iis enim (ut Galenus *lib. quos purg.* & Oribaſius *lib.8. Collect. cap.21.* Scribunt) qui violenter, vel difficulter vomunt, non mediocre imminet periculum, ne vas aliquod reſpirationi deſerviens, vel vena aliqua frangatur; viſus lædatur; vel aliquod aliud incommodum ſequatur. Ideo Galenus 2. *Aphor. com.*1. memoriæ prodidit, eos, qui anguſtum habent thoracem, & idcircò compreſſum pulmonem ad evomendum eſſe ineptiſſimos. 355 Sed non omnibus quando ſint vitanda vomitoria.

Nec minori periculo ſe exponunt habentes partes ad abdomen attinentes graciles: Abdomen enim ſunt duo muſculi recti, & carnoſi, qui à pectore ad ipſa pubis oſſa perveniunt, qui ſibi cohærent, coaleſcuntque, ut docet Bartholomæus Caſtellus Meſſanenſis *in ſuo Lexic. Medic. litera A.* Unde quod conflatum eſt ex ipſis Græci Epigaſtrion: idelt, abdomen nominarunt, quod & Hypogaſtrion vocant. *Eſtque commune omnium viſcerum operimentum*, quod abdomen his tribus partibus conſtat, hypochumdriis, locis ad umbilicum attinentibus, & imo ventre 2. *Aphor.*35. quæ partes cùm ſunt nimis macræ, æger à vomitoriis omninò abſtineri debet. Similiter cùm ventriculus infirmus eſt, & totius corporis in ſe excipit redundantias, vomitus eſt vitandus. In ſanguinis rejectione, uteri ſtrangulationibus, nauſeabundis naturis, & iis, qui ſuffocatione vexantur; & qui ex qualibet occaſione capitis dolore affliguntur, qui ſuffuſionem ſuſpectam habent, & omnibus oculorum affectibus, nec non iis, qui in primis venis copiam crudorum humorum habent, vomitus ſunt noxii, ac contrarii.

Hippocrates etiam in purgationibus ventris ſuperioris excipit tabidos non actu tamen tabidos, ut exponit Galenus *lib.4. Aphor.8. & 9.* Sed pronos natura ad tabem ipſam, eximit & melancholicos: quoniam humor melancholicus ob ſui gravitatem facilius per ventrem inferiorem educitur.

§. III.

356 In vomitu quænam ſint obſervanda ?

IN vomitu etiam conſiderandum eſſe tempus opportunum , docuit Hippocrates: cùm purgationes æſtate magis per ſuperiora, hyeme verò per inferiores ventris partes faciendas eſſe, dixit *in Aphor.* 4. *lib.* 4. Et quamvis à ſeipſo diſſentire videatur cùm *lib. de Salubri diæta*, ſex brumalibus menſibus per vomitiones purgandum præcipiat, cui & Celſus *comment.* 15. aſſentitur, vomitum hyeme utiliorem eſſe, quàm æſtate aſſerens; nulla tamen in dictis ipſius apparentem contradictionem eſſe Galenus ita explicat: Quod quando hyeme in ventriculo generatur pituita, ipſa vomitibus expurgari, & bilis æſtate innatans deorſum trahi debeat. At ſi univerſum corpus ſit evacuandum, æſtate per ſuperiorem ventrem, hyeme per inferiorem purgare conveniat, habita ratione regionum, & locorum, ad quæ natura humores vergunt, & inclinant. Quòd ſi nimis fluant ad aliquam partem, & opus ſit eam tueri: ad oppoſita evellere conducit.

Præter tempus, regiones etiam calore, frigoreque diſtinctè ad anni tempora æſtimari debent. Et idem de ætatibus ſentiendum eſſe animadvertit Galenus *lib. quos purg.*

§. IV.

357 Vomitorioſum Alia runt.

AT cùm medicamenta, quæ ciendi vomitum vim habent, multiplicia ſint , variiſque rationibus vomitum excitent; ideòque omnibus ægrotantibus, ac morbis æqualiter non conveniant, eorum differentias, ac proprietates, quantitatemque convenientem exhibendam ignorare non debemus.

Medicamenta igitur, quæ vomitum excitandi facultatem habent, quædam ſunt levia, ac clementia: alia vehementia: & nonnulla mediocra.

Levia. Inter levia vomitoria alia laxant, & molle reddunt os ventriculi, & ad vomitum proſunt: aliqua verò humores aptos reddunt, ut per eos reiiciantur . Et hæc primæ claſſis vomitoria nulla, aut minima naturæ moleſtia vomitum concitare incomperto eſt.

Vehementia. Vehementia, ac mediocra vomitum cientia ſunt ea, quæ excrementa ad ventriculum attrahendo ad ſuperiorem partem movent , & propriè vomitoria di-

Mediocra. cuntur. Quæ ſi validiora exiſtant, naturæ ipſi vim magnam inferunt , ut vomitu vacuent. Mediocra verò non ita validè naturæ negotium faceſcunt; ſed mitiùs agunt.

§. V.

Levia quænam ſint?

SI deſideremus levia agnoſcere vomitoria, quæ os ventriculi laxant, ac molle reddunt, hæc ſunt: quæcunque pingui, & oleagina conſtant ſubſtantia : ut oleum olivarum, jus pulli, aqua lactis , vinum dulce hordei, aqua ſtillatitia, camomelli, hordei cremor, & ſimilia.

Levia verò, quæ humores parant, ut vomitu faciliùs reiici poſſint, opportuna inveniuntur acetum, ſyrupus acetoſus ſimplex, oximel ſimplex, oximel compoſitum, oximel, ſcillinum, vel ſquilliticum acetum ſylliticum , mel roſaceum , mulſa, quæ quandoque cum prioribus miſceri, invaluit conſuetudo.

Recipe	Aquæ hordei.	lib. I.
	Syrupi acetoſi.	
	Vel oximel.	unc. 3.

Hippocrates *lib. 7. epidem.* docet, uti aqua, aceto, ſale.

Galenus 2. *de antidot. cap.* 7. hydreleon proponit . Nec non aquam calidam, & acetum mulſum. *In ſecundo ad glauc.* in bilioſis febribus exquiſitis , & ſim-

Digitized by Google

& ſimplicibus commendat hydreleon. Nam præterquàm quòd vomitum ciet, obtundit acrimoniam humorum; qui os ventriculi vellicare poſſent. In tertianis verò nothis, quotidianis, & quartanis magis probat aquam cum aceto, vel oximellite.

Horum autem medicamentorum ad vomitum concitandum quantitas debet eſſe multa, libra una videlicet ad libras duas, & tres; & pro unciis novem aquæ ſimplicis, vel aquæ hordei, & ſimilium, poſſumus accipere uncias tres aceti, vel oximellis ſtyllitici, etiam binæ unciæ ſatis erunt.

§. VI.

SI verò mentis oculos ad media vomitoria, quæ mediocriter vomitum excitare dignoſcuntur, dirigamus, ſtatim multa nobis proponuntur, nempè flores, & ſemen anethi, ſemen, & radix atriplicis, ſemen erucæ, ſemen rapi, radix raphani, radix peponis, ſemen naſturtii, ſemen dauci, radix betonicæ, cnicus carthanius dictus, quæ decoquuntur, modò aqua ſola: modò in aqua, & oleo ſimul, ac propinantur ad menſuram ſaltem unius libræ, accipiendo partem unam horum medicamentorum, & partes decem aquæ ſimplicis: vel cum oleo mixtæ; & decoquendo quouſque quinta, vel ſexta pars abſumatur; quibus interdum additur oximel, vel aliud ſimile. 358 *Media quænam ſint?*

Horum autem nonnulla hic ſubiicientur, præcipuè eorum, quæ magis hiſce temporibus, ac regionibus uſu veniunt.

1.

Recipe
- Decoctionis anethi. lib.1.
- Olei amigdal. dulcium. unc.2.
- Butyri rancidi. unc.1.
- Miſce, & fiat potio.

2.

Recipe
- Aquæ hordei. / Vel juris pinguis. lib.1.
- Succi raphani. unc.2. vel 3. pro ætate, & viribus.
- Miſce, & f. potio.

3.

Recipe
- Decoctionis raphani. lib.1.
- Oximelis ſcyllitici. unc.2.
- Miſce, & fiat potio.

4.

Recipe
- Radicis inciſæ raphani. unc.2.
- Effundatur mulſa, & ſuccus exprimatur ab ægroto potandus.

5.

Recipe
- Seminis raphani. drac.3.
- Terantur, & cum mulſa, vel ſero lactis; vel aqua hordei præbeantur.

6.

Recipe
- Radicis peponis. drac.1.
- Fiat pulvis. & propinetur cum mulſa.

7.

Recipe
- Seminis napi pulver. drac.1.
- Oximellis ſtyllit. unc.2.
- Decoctionis raphani. unc.8.
- Miſce, & f. potio.

Digitized by Google

8.

Recipe

| Radicis betonicæ, vel peponis, vel atriplicis, vel florum anethi. unc.15.
| Aquæ communis. lib.1.ſem.
| Miſce f.d. uſque ad conſummationem quintæ, vel ſextæ partis, & colatura præbeatur cum unc.2. ſucci raphani, & unc.1. olei amig. dulc. vel olivarum.

In hoc genere vomitum cientium recenſentur etiam nitrum, ſal gemmæ, & ſal indum; Ideò Galenus *3. de med. fac. par.cap.76.* proponit vomitorium ex aphronito albo in aqua tepida conjecto cum modico olei ad myſtri menſuram exhibitum. Ex raphani verò radicibus conciſis ad uncias duas acceptis, affuſa mulſa, vel oximelle ſuccus exprimitur, tepidus offerendus. Hujus etiam ſeminis, quòd efficacius ſit ſemiunica; vel dracmæ tres ſi terantur, & mulſum, vel ſerum, vel aqua hordei addatur, erit aptum medicamentum.

Dioſcorides autem *lib.*4. *cap.*8. ad pituoſam vomitionem excitandam betonicæ radices ex hydromellite laudat.

§. VII.

359 Vehementia quæ ſint? TAndem ſi vomitoria vehementia proponere quandoque neceſſitas poſcit, inter vehementiora media vomitum cientia recenſentur.

Elleborum album ſtruthium, quæ radicula, & herba lunaria dicitur, thymeleon, balanus, myrepſia minor, quæ & glans unguentaria à Dioſcoride appellatur labthyris, & à recentioribus cataputia minor appellata; ricinus, ſive granum regium thapſia: rutha aggreſtis, ſive ſilveſtris; radix cæpæ: naſturtii ſemen: cyclaminis radix, & ſuccus: eupatorium Meſue, ſeù gratiola dicta: agaricus; narciſi bulbus; bulbus; vomitorius; geniſtæ flores, & ſemen: urticæ ſemen: aſſari folia, & radices: cortices juglandis: arboris ſuccus madeſcentis arefactus, ac tritus: ſparthum majus: hydragyrum, & ſtibium præparatum, anthimonium vulgò dictum, quod fortaſſe inter mediocra poſſet numerari.

Horum autem hic nonnullas formulas ſubiiciam.

1.

Recipe

| Aſſari non exquiſitè triti. dr.2.vel.3.
| Infundatur in ſufficienti quantitate ſeri lactis, vel juris pulli, vel hydromellis, & bulliant, & facta forti expreſſione, & colat. patienti exhibeatur.

2.

Recipe

| Antimonii electi præparati gran.2.3.4.5.6.pro ætate,& viribus.
| Sacchari roſati. drac.2. vel 3.
| Vel bugloſſati. & fiat bolus.

3.

Recipe

| Antimonii electi præparati gran.4.5.6.pro ætate, & viribus.
| Vini albi uncias tres. Infundatur per noctem; & facta colatura ſolum vinum exhibeatur.

Semi-

Digitized by Google

4.

Recipe

Seminis urticæ pulver. drac.1.
Aquæ mulſæ, vel juris pinguis. un.10.
Sacchari. unc.1.ſem.
Miſce, fiat potio.

5.

Recipe

Fol. virid. aſſari. num.8.
Contundantur, & affuſa mulſa, vel ſero lactis, vel jure pingui fiat expreſſio, quæ bibatur.

6.

Recipe

Pulver. radic. aſſari. drac.1.ſem.
Seri lactis.
Miſce f. potio.

7.

Recipe

Pulv. florum geniſtæ. drac.2.vel 3.pro æt. & vir.
Semin. fæniculi. ſcrup.1.
Cinnamomi. gran.5.
Sacchari albi. unc.5.
Aquæ mulſæ. unc.8.
Miſce f. potio.

8.

Recipe

Corticum medianorum anagyridis minor. unc.ſem.
Ruthæ, penthaphylli. ana m.ſem.
Radicis peoniæ. drac.2.
Cinnamomi. ſcrup.1.
Miſce f. infuſio per noctem in vino albo benedicto, & facta levi ebullitione colatura bibatur.

9.

Recipe

Pulpæ glandis unguent. unc.ſ.
Contundatur, & miſceatur cum drac.1. ſem. ſemin. fæniculi, & ſcrup.2.Cinnamomi. Hæc mixtura involvatur papyro, & paſta, deinde coquatur; & exempta detur à drac.5.ad drac.1. vel ad drac.1.&5.

10.

Recipe

Ellebori albi. dr.1. cum dim. in fruſta
Inciſi, & poſito in pomo decoquatur ſub cineribus; & ejectis fruſtis pomum ſolum exhibeatur ad manducandum.

11.

Recipe

Corticum radicum Ellebori albi drac.ſem. uſque ad 1.
Vini albi dulcis, vel juris ping. unc.6.
Aniſorum. ſcrup.1.
Cinnamomi. ſcrup.5.
Fiat inf. per ho.10. deinde colatura ſine expreſſione bibatur cum ſaccharo.

Cor-
Digitized by Google

12.

Recipe.
Corticum radic. Ellebori albi un.1.ſ.
Vini albi lib.1.
Fiat inf. per hor.10. & coletur ſine expreſſione, cui adde
Mellis lib.1.
Fiat ſyrup. ſec. artem de quo præbeatur unc.1. pro una vice.

Præter dicta vomitoria alia parari ſolent valdè ad vomitum concitantia.

Tithymallorum ſuccum, binis obulis in poſca ſumptis, & cum aqua mulſa vomitiones movere, tradunt Dioſc. lib.4. c.169. & Plinius lib.26. c.8.

Spartii flores, & ſemina, quinis obulis in aqua mulſa pota purgare per ſuperiora vehementer, ellebori vice, ait Idem Dioſcorides lib.4. c.152.

Seminis lathyris decem, vel duodecim grana à putaminibus delibrata, tuſaque, & ovo ſorbili devorata potenter vomitum cient; ideò utiliter exhiberi iis, ſuadet Petrus Andr. Matthiolus, qui philtra devorarunt, vel alia veneficia: quoniam ea efficaciter expellunt.

§. VIII.

360 Quænam in eorum uſu ſint ſervanda?

NE autem in dictis vomitoriis fiat error cum inſigni ægrotantium detrimento, ſervanda ſunt quantum fieri poteſt peritorum Medicorum præcepta; præcipuè Dioclis, qui referente Oribaſio *lib.8. collect. c.22.* ait: *Quæ medicamenti vim habent, quæque efficacia ſunt, non propinentur; ſed familiaribus, & præſertim quæ conſuetæ victus rationis ſunt, utamur*. Quare levioribus, vel medio in facultate præditis crebriùs utendum eſſe, ſuadet Codroncus. Tuta enim, commoda, ac citra noxam ſuccedet evacuatio, pennis, ac digitis ventriculum irritando, donec evomatur. Vel, ut conſulit Hippocrates *l. de morb. mul.* ventriculum anteà fomentis præparando. In morbis verò, qui ſuas actiones habent in ipſis acceſſionibus vomitoria dati non debent; tunc enim ſua ſponte ſurſum elevantur humores. In aliis verò quandocunque contigerit.

Cùm autem Elleborum album inter ea, quæ vomitum concitant, maximam vim, & efficaciam habeat (violentiſſimum enim excitat vomitum) & ſuffocationem nonnunquam facere conſueverit, & convulſionem, quam Hippocrates *lib. quos purgare memorat*, lethalem inducat, non eſt ita paſſim, & ſine diſcrimine, ut nonnulli faciunt, in quolibet morbo, & ægrotante exhibendum; ſed ſi ægrotantis natura ſit valida, morbus ſit diuturnus, contumax, ac penè indomitus, tempus adſit opportunum; & remedia leviora nihil profuerint, poteſt Elleborum exhiberi; ſi tamen præcedat (ſicut & in uſu cujuſcunque medicamenti vehementer vomitum cientis obſervari debet) humorum præparatio, ſicut docet Galenus 2. *aphor. com. 6.* ut craſſi attenuentur: tenaces diſſeccentur: ac viæ aperiantur. Vis enim medicamenti, quæ divellit, cùm humores affectis membris altiùs inhærentes excutiat: attenuatis humoribus faciliùs opus ſuum abſolvit; quod qui negligunt, moleſtas obeunt purgationes.

Quare tutius erit, ut de illius, qui Elleborum eſt ſumpturus, natura experimentum capiatur: quomodo ſe habeat ad ſupernas purgationes, quæ mediocriter provocant, exhibendo. Qui enim hoc pacto non purgabitur, niſi præparatus ad Elleborum non eſt cogendus. Præparatur autem vomitu ſæpiùs facto. Idcircò Plinius præcipit *lib.25. c.50.* ut antequàm detur Elleborum, ſeptem diebus ante præparetur cibis acribus, abſtinentia vini, tertio, & quarto die vomitionibus, & pridiè cænæ abſtinentia. Qui etiam prohibet, dari pueris, ſenibus, mollis, ac fæminei corporis, animive exilibus, & fæminis minus, quàm viris, cauſariis, vel latere, vel faucibus.

A R-

Digitized by Google

ARTICULUS II.

Per purgationem.

§. I.

QUamvis variis modis à pravis humoribus corpus expurgari queat, nempe, per vomitum, ſudores, urinam, omnes corporis poros, & aperturas; communior tamen, & uſitatior purgatio fit per ventrem inferiorem, per ſeceſſum nempe, ad quam efficiendam inter multa impedimenta, ſequentia tantùm adducentur, ut uſitatiora. 361

361 Purgatur corpus variis modis. Medicamina purgantia dantur Alia Cholericis.

Pro Conſtitutionibus cholericis, & ſanguineis.

Recipe	Rhaubarbari inciſi.	drac.2.
	Decoct. flor. & fruct. cordial.	drac.3.
	Sennæ.	drac.3.
	Semin. citri	q.ſuff.
	Fiat inf. per hor.10. Deinde colaturæ factæ cum expreſſione, adde ſyrup. roſat. ſol. unc.4. miſce, & f. p.	

Vel ſic.

Recipe	Rhaubarbari electi.	dra.1. ſem.
	Infundatur cum ſuis correctivis per noctem in aqua boraginis ſ.a. & facta diligenti expreſſione, & colat. adde	
	Syrup. de pomis compoſiti.	unc.4.
	Confect. hamech.	drac.3.
	Miſce f. potus.	

Per bolos, ſeù morſellos.

Recipe	Flor. Caſſiæ nov. extract.	drac.5.
	Elect. de ſucco roſarum	drac.2.
	Pr. Rhaubarbari	drac. ſem.
	Sennæ or.	dra.1.
	Semin. citri	ſcrup. 1.
	Miſce cum ſaccharo, fiant boli.	

Alia Phlegmaticis.

Pro Flegmaticis.

Recipe	Agarici troc.	drac.2.
	Sennæ orient.	drac.3.
	Aniſorum.	drac.1.
	Decoctionis paſſularum betonicæ, & cort. citri q. ſ. fiat inf. per hor.12. & colaturæ adde	
	Mellis roſati ſolut.	unc.3.
	Diaphinici.	drac.3.
	M. f. p.	

Per bolos, ſeù morſellos.

Recipe	Diaphinici.	unc. ſem.
	Diacatholici.	drac.6.
	Miſce cum ſaccharo, f. boli.	

Alia Melancholicis.

Pro melancholicis.

Recipe	Cortic. radic. Ellebori nigri.	drac.2.
	Sennæ orientalis.	drac.3.
	Polipodii rec.	unc.ſem.
	Aniſorum, dauci.	ana drac.1.
	Flor. boraginis.	pug.1.
	Paſſularum.	drac.2.
	Prunorum damaſch.	num.3.
	Fiat decoct. ſec. art. & cum colatura diſſolve	
	Strup. de polipod. mercurial.	unc.2.
	Confect. hamech.	drac.4.
	Miſce, fiat potio.	

Per bolos.

Recipe	Confect. hamech.	ana drac.5.
	Diacatholici.	
	Miſce cum ſaccharo f. boli.	

§. II.

362 Quædam alia adduntur particularibus maleficiorum infeſtationibus neceſſaria; ut ajunt quidam.

Pro Paralyſi ex maleficio præcipuè illata.

Pro prima medicina.

Medicamina pro Paralyſi.

Recipe	Diafiniconis.	drac.3.
	Syrupi roſati ſolut.	unc.4.
	Cum aquaive	q. ſuff.
	f. potio.	

Recipe	Syrup. de Betonica.	ana unc. med.
	Sticados.	
	Matricariæ.	
	Tomariæ.	ana unc.1.
	Boraginis.	
	Miſce pro ſyrupo.	

Pro ſecunda medicina

Recipe	Syrupi roſati ſolut.	unc.4.
	Diafiniconis.	drac.3.
	Cum decoct. cord.	q. ſ. f. p.

Alia

Alia per pillulas.

Recipe	Extracti Ellebori.	ſcrup.2.
	Fiant pillulæ tres, & exhibeantur infirmo, quando petit ire ſtratum.	

Contra maleficia cordis. Contra maleficia cordis.

Recipe	Electuarii lætificant. raſis.	drac.1.
	Et exhibeatur patienti per vices interpellatas.	

Vel.

Recipe	Theriacæ, vel mitridati.	drac.1.
	Cum ſpecierum cord. calido ſcrup.1. & formentur pillulæ n.5. & aureentur.	

Contra dolorem capitis. Contra dolorem capitis.

Recipe	Spec. Hieræ ſimpl. Galeni.	dr.1.cum dim.
	Trociſci mirabolanorum citr.	drac.2.
	Arabicarum.	ſcrup.4.
	Rhaubarbari.	ſcrup.4.
	Roſarum rubearum.	drac.med.
	Miſce, & cum ſyrupo violato fiat maſſa pro pillulis.	

Contra dolorem colicum, & inflationem ventris. Contra dolorem colicum & inflationē ventris.

Recipe	Specierum Eleſchoph.	ſcrup.4.
	Et exhibeatur cum jure pulli.	

Contra impotentiam conſummationis matrimonii ex maleficio provenientem. Contra maleficium ligaminis.

Recipe	Stinchi marini.	num.4.
	Piſtacharum inciſarum. / Penearum eodem modo. — ana un.1. ſ.	
	Semin. urticæ. / Baſiliconis. — ana drac. 2.	
	Muſci electi. / Ambræ. — gran. 5.	
	Sacchari fini diſſoluti in aqua roſ.	un.3.
	Et ſec. art. f. morſelli octo, quorum manè ante prandium ſumat unum, & alterum poſt cęnam antequàm eat cubitum per horam.	

Aliud remedium pro eodem.

Recipe	Olei recent. nucum pinarum.	unc.2.
	Semin. erucæ.	ſcrup.ſem.
	Muſci electi.	gran.4.
	Vinum malvaticum.	unc.3.

Potio

Digitized by Google

Potio utilis ad omne maleficium (ut ajunt) indifferenter ſolvendum.

Recipe	Semin. herbæ paris.	drac.
	Decoctionis boraginis.	q.ſ.
	Miſce fiat potio manè capienda iteratis vicibus ſecundum ordinem.	

§. III.

363 Alia adducuntur, contra maleficia.

PRæter medicamina prædicta alia diverſa à diverſis contra maleficia proponuntur. Evonymus *in Theſauro Medico cap. de ſolidis quibuſdam*, docet, confectionem Ellectuarii ex argenti vivi pulveribus confecti faſcino adverſari. Marcellus Empir. *lib. de Medicina cap.* 20. potionem præſcribit contra cuncta in cibo, & potu ſumpta maleficia, quæ ab illo peti poteſt. Multa alia inveniuntur cujuslibet conſtitutioni accommodata, quæ ſecundùm quòd neceſſitas poſcit, componuntur. Comprobantur præcipuè pillulæ aureæ, cochiæ ſimplices, & præparatæ, indæ, arabicæ, de nitro, de lapide lazuli, de lapide armeno fætidæ: Hiera Pachii, Ellectuarium indicum tam majus, quàm minùs, Extractum Sennæ, & Ellebori nigri. Ideò his, aliiſque quampluribus omiſſis, quæ Medicorum curæ, ac miniſterio relinquuntur: nonnulla adhuc ſubiiciam ad interna medicamina ſpectantia, quibus ſepiſſimè infirmitatem naturæ humanæ indigere experientia docet.

Contra effectum phreneſis per maleficium, & opus diabolicum inductæ.

In prima die incboationis medicaminis.

Pro Cliſtere.

Recipe	Aquæ fluminis. Furfuris triticei. Olei communis. Salis communis.	ana q. ſufficit.

Secunda die pro Cliſtere parando.

Recipe	Aquæ fluminis. Malvæ. Marcorellæ. Parietariæ. Matrum violarum. Olei communis. Salis.	ana q. ſufficit.

Tertia die pro Cliſtere parando.

Recipe	Aquæ fluminis. Olei communis. Salis. Sapæ. Mellis.	ana q. ſufficit.

Cliſte-

Digitized by Google

Cliſterium ad dolores collicos, & inflationem ventris.

Recipe
Florum camomillæ.
Meliloti.
Anethi.
Pulegii.
Calamenti. — ana manip. 1.
Seminis lini.
Aniſorum.
Fœni græci.
Fœniculi. — ana drac. 3.
Miſce, & bulliant ad conſummationem tertiæ partis.
De quo recipe libram unam, & Adde
Hieræ logodionis.
Benedictæ. — ana drac. 2.
Olei rutacii. — unc. 4.
Salis communis. — unc. 1. cum dimid.

Aliud Cliſterium pro eiſdem doloribus, & inflatione.

Recipe
Roſmarini.
Salviæ. — ana manip. 1.
Fœniculi.
Mentæ.

Bulliant levi bullitione in aqua fœniculi, & facta eſpreſſione adde
Olei camomille.
Spicei. — ana unc. 2.
Olei aniſorum. — drac. 1.
Sacchari rubei.
Mellis roſacei. — ana unc. 2.
Salis gemmæ. — drac. 3.
Miſce cum cliſterio.

SECTIO III.

Roborantibus.

REctè Galenus *lib. 1. de Elem.* ex Hippocrate ſcripſit: quod homo nunquam doleret; aut unico egeret medicamento, ſi unico conſtaret ex elemento. Eſſet enim uniuſcujuſque unica natura, unicus effectus; ratio redeundi ad naturalem ſtatum unica. At quia ex pluribus elementis eſt compoſitus, plures in ſe oppoſitas habet qualitates, ex quibus morborum plures proveniunt ſpecies: Aliæ ex humorum ſuperfluitate, quibus ſanandi valent medicamina purgantia, & evacuantia ſupra poſita: Aliæ ex virium debilitate ac imbecillitate, quibus applicari ſolent medicamina roborantia ſumenda Vel per potum: Vel per Bolos, ſeu Pillulas: ut duobus articulis notum fiet.

364 Roborantia medicamina.

Alia ſum untur Per Potum, Vel Bolos.

Digitized by Google

ARTICULUS I.

Per Potum.

365 *Per potum ſolent ut plurimũ ſequentia exhiberi medicamina.*

MEdicamina, quæ per potiones partes expurgatione ſive per ventrem ſuperiorem, ſive inferiorem debiles, ac feſſas vim habent roborandi: ut plurimum mos eſt, ſequentia exhibere.

Recipe
Aquarum chelidoniæ majoris.
Artemiſiæ.
Ruthæ.
Fœniculi. — ana un.3.
Aquæ ardentis infuſionis ligni aloe. unc.4.
Sacchari albi. unc.8.
Fiat juleb, ſive julebum ſec. ar. aromatizatum cum drac.2. ſpec. arom. roſati. Doſis unc.2.

Aliud.

Recipe
Semin. ruthæ caprariæ.
Ruthæ domeſticæ.
Hypericonis. — ana drac.6.
Sp. pliris arcot.
Margaritarum. — ana drac.1. ſem.
Miſce fiat potio in viginti partes æquales pro totide m diebus continuis per horas quatuor ante prandium cum aqua ruthæ, vel peoniæ, vel cum jure carnis.

Aliud.

Recipe
Semin. peoniæ.
Corallorum rub. præpar.
Sp. diamuſci dulcis. — ana ſcr.1.
Miſce pro una vice, & ſic pro aliis uſque ad viginti.

Electuarium efficax.

Recipe
Succi hyperici clarificati. lib.1.
Sacchari albi. unc.8.
Miſce, & fiat ſyrupus ſec. artem in fine addendo.
Pulv. ſemin. hyperici.
Semin. herbæ paridis. — ana unc.1.
Semin. ocymi.
Ruthæ. — ana unc. ſem.
Miſce, & fiat julebum ſec. art. de quo cap. un.5. ſingulariter manè, per horas 4. ante cibum.

Laudatur Theriaca uſque ad quantit. drachmæ pro qualibet vice continuando per menſem.

Aqua

Digitized by Google

Aqua efficax ad roborandum.

Recipe
Theriacæ finæ. unc.3.
Ligni aloes. unc.ſem
Nucis muſchatæ. | ana drac.2.
Garyophilorum. |
Cinnamomi. |
Vini malvatici. lib.3.
Miſce fiat infuſio per dies tres; deinde diſtillentur in B. M. ponendo ad naſum alembici parum muſci ligati in petia. Doſis hujus aquę eſt drac.2. cum aquæ peoniæ unc. duabus. Continuetur manè 40. diebus.

ARTICULUS II.

Per Bolos, ac Pillulas.

Varia ſunt medicamina roborantia, quæ per bolos, morſellos, ac pillulas ægrotis exhibentur juxta Medicorum arbitrium, & ægrotorum appetitum; quorum hic pauca ſubiiciam. 366 Per bolos aut pillulas varia traduntur ut ſequentia.

Conſerva corroborativa ventriculi à maleficialium inſtrumentorum materialium vomitione feſſi.

Recipe
Foliorum boraginis. |
Foliorum roſmarini. |
Betonicæ. | ana drac.1.
Abſynthii. |
Sacchari roſat. ant. |

Alia conſerva roborativa.

Recipe
Florum ruthæ caprariæ. |
Hyperici. | ana unc.4.
Palmę Chriſti. |
Sacchari. lib.3.
Fiat conſer. ſecund. art. Doſis un. ſem. uſque ad unc. 1.

Morſelli.

Recipe
Sp. pliris arcot. drac.1.
Diamuſci dulcis aromatici roſ. | an. d.5.
Diatrion piperein. |
Sacchari albi unc. ſemis cum aqua peoniæ fiant morſelli unc. ſemis pro ſingulis.

Pillulæ.

Recipe
Ligni aloes. |
Cortic. citri. |
Semin. ocymi. | ana drac.2.
Semin. peoniæ. |
Nucis muſch. |

Gal-

Digitized by Google

Galliæ muſcatæ ſcr.5. cum ſyrupo de cort. citri fiat maſſa pro pillulis. Doſis eſt drac.5.

Huic parti alia plurima potuiſſent addi medicamina maleficiatis pro temporis, ætatis, corporis conſtitutionis, virium, ac ſexuum diverſitate neceſſariò tradenda. At quia meum inſtitutum non fuit de hac materia exactè, ac completè pertractare, cùm meæ partes prorſus ab arte medica ſint alienæ; ſed tantùm prædicta pauca pro morbis veneficis ex variis Medicorum placitis annuere. Ideòque cætera peritis, ac prudentibus Medicis ſecundùm ægrotorum neceſſitatem paranda, & exhibenda relinquens, pro ingenii mei imbecillitate, ac parvitate animum intendam in conſiderando, quid hujuſmodi medicamina corporalia operentur in dæmones, ac maleficio affectos, quod à nullis, hiſque quos legerim, ità exactè, diſtinctè, ac methodicè fuerit examinatum, quod præſtabitur parte ſecunda.

PARS SECUNDA.

Quid operetur.

367 Ampliſſima equidem materiæ medicamentariæ ſeges, qua & terræ viſcera gravidata turgent, & tota ipſius facies luxuriat; nihilque in aere volitat, aut volvitur, aut in aqua natat, vel naſcitur, quod non trahi queat in hominis ſolatium. *Nam ex angue, teſte Galeno l.11. ſimpl.cap.1. ſæpè ſanitas, ex luto levamen, ex fimo morborum profligatio. Ex medicamentis alimenta lib.3. ſimpl.cap.17. Ex alimentis teſte Hippocrate lib. de alimentis, medicamenta ſæpè depromuntur.* Eſt enim pharmacia encomio multo celebranda, quæ medicinæ inſtrumenta, nempè, ſuggerit, & miniſtrat. Utramque enim à mundi primordio non ſolùm extitiſſe; ſed ab Altiſſimo ortam ſacræ paginæ teſtantur *Eccleſ.28. Honora Medicum propter neceſſitatem; etenim illum creavit Altiſſimus. A Deo enim omnis medela, & à Rege accipiet donationem. Altiſſimus creavit de terra medicinam, & vir prudens, non abhorrebit illam. In his curans mitigabit dolorem, & unguentarius faciet pigmenta ſuavitatis; & unctiones conficiet ſanitatis, & non conſummabuntur opera ejus.*

Pharmacia, & medicina à Deo orta eſt.

Medici, & Exorciſtæ plures medicaminibus utuntur cõtra maleficia.

Proptereà non mirandum, ſi complures ex Medicis tam priſcis, quàm recentioribus, ac ferè omnes Exorciſtæ aſſeverent, nonnulla extare medicamina tum externa, vel ſimplicia, vel compoſita: tum interna vel præparantia, vel purgantia, vel roborantia, quæ non ſolùm morbis veneficis mederi; verùm etiam ſpiritus diabolicos repellere apta judicantur.

Quæ cùm ſint corporea, videndũ quid operentur?

At cùm omnia hujuſmodi medicamina ſint res naturales ſenſibiles, ac corporeæ, dæmones verò puri ſpiritus, & incorporei, morbique venefici ſint ab agente non phyſico: nec naturaliter res corporeæ in ſpiritum agere queant, meritò dubitari poteſt (ut aliàs etiam à doctiſſimis viris fuit dubitatum:) qua ratione res iſtæ naturales, ac ſenſibiles vim habere poſſint in dæmones? Ideò ad iſtam ſolvendam dubitationem quandoquidem morbus maleficus per actionem dæmoniacam inducitur in hominem, videndum: quid res illæ naturales operentur in Dæmonibus: In Hominibus. Quod duobus capitibus declarabitur.

In Dæmonibus. In Hominibus?

CAPUT I.

In Dæmonibus.

368 Maxima differentia inter res ſenſibiles, & dæmones.

Magnum diſcrimen à quolibet non mediocriter ſciente invenitur inter rem ſenſibilem, ac ſpiritum. Illa eſt corporea, iſte incorporeus. Illa componitur ex partibus integrantibus; Iſte compoſitione caret. Illa extenſa in ordine ad

Digitized by Google

ad locum, ita quòd quælibet pars ſenſibilis correſpondet partibus loci, à quibus circumſcribitur: Iſte licèt ſit in loco definitivè, non tamen circumſcribitur à loco, nec ad locum extenditur niſi quoad ſuas operationes; ſed totus eſt in toto, & totus in qualibet parte loci. Illa corruptibilis: Iſte incorruptibilis. Illa agens naturale: Iſte voluntarium, Illa poteſt pati non tantùm ab agente intellectuali; ſed etiam à quocunque naturali, ſi illud ſit majoris activitatis: Iſte cùm careat partibus corporeis integrantibus, nec poteſt tangi, aut pati à quocunque agente naturali. Si autem nulla eſt ibi in genere ſymboleitas, aut convenientia quis fateatur, rem ſenſibilem agere poſſe in ſpiritum; cùm agens, & paſſum ſimilia, oportet, ſint in genere, & diſſimilia in ſpecie?

Non poſſunt dæmones pati à rebus corporeis.

Attamen cùm res ſenſibiles duplex habeant eſſe, reale unum, intentionale alterum: Reale, ubi realiter inhærent: Intentionale, ubi ſunt eorum ſpecies, putà, in medio, vel organo, aut potentia ſivè ſenſitiva, ſivè intellectiva, examinandum, quomodo in iſtis curationibus movere poſſint potentiam dæmonum intellectivam, aut volitivam, in ipſaſque agere aut Phyſica actione: aut Intentionali: ut ſequentes ſectiones demonſtrabunt.

An res agant in dæmones actione. Phyſica. Vel intentionali?

SECTIO I.

Phyſica actione.

369 ACtionem quoquomodo contemplemur Vel formaliter, ut reſpectum extrinſecum agentis ad paſſum, quo agens dicitur formaliter agens: Vel materialiter: ut formam, quæ producitur ab agente in paſſum, nequaquam phyſicam nuncupare debemus, niſi per eam agens naturale, teſte Ariſtotele *de Generat. & Corrupt.* producat directè, vel indirectè in paſſo. Vel ens aliquod naturale. Vel qualitates primas, videlicet, caliditatem, aut frigiditatem, humiditatem, aut ſiccitatem. Vel ſecundas: ut colores, odores, ſapores, aliaſque hujuſmodi, quæ ſequuntur primas. Vel motum localem, ſive naturalem, ſivè violentum, ſive medium: Rectum, aut reflexum: Velocem, vel tardum: Regularem; aut irregularem. At ſi res naturales in dæmones agunt, eoſque expellunt, (ut dicunt) è corporibus maleficiatis phyſica operatione per qualitates ſibi inditas, hoc fieri debet aut Directè: aut Indirectè: Ideòque utrunque ponderandum duobus articulis.

Actio ſive formaliter: ſive materialiter ut phyſica dicatur quid requirat?

Si res naturales agunt in dæmones phyſica actione, hoc eſt: Aut Directè. Aut Indirectè.

ARTICULUS I.

Directè.

§. I.

370 HAllucinari eos juremeritò fatendum, qui directam vim naturalem rebus corporeis in dæmones concedunt. Quis enim in phyſicis mediocriter verſatus non agnoſcit, agens naturale ad hoc, quòd phyſica actione directè in paſſum operetur, oportere, ſequentibus muniri conditionibus?

Res ſenſibiles nullā vim naturalem directè habēt in dæmones Conditiones ad phyſicam actionem neceſſariæ.

Primò, quòd ſemper agens ſit majori efficacia ipſo paſſo, ideſt, fortiùs, ac validius virtute reſiſtiva paſſi.

Secundò, quòd patiens tale ſit in potencia, quale agens in actu, dummodò agens ſit univocum, ens naturale, & corporeum. Tolle enim ab aqua potentiam ad calorem, quomodo poterit ab igne calefieri? Tolle ab igne caliditatem, quam habet actu, nunquid poterit aquam, vel quid aliud calefacere? Tribue aquæ potentiam ad calorem, poterit utique ab igne, vel à ſole calefieri. Da igni caliditatem in actu, poterit utique paſſum calefacere. Quia *quicquid agit*, teſte Ariſtotele 9. *Metaph. agit in quantum eſt tale actu*.

Ter-

Digitized by Google

Tertiò patiens magis, vel minùs patiatur ſecundùm quod magis, vel minùs eſt diſpoſitum. *Actus enim activorum 2. de Anima, eſt in patiente prædiſpoſito*. Ideòque modus paſſionis eſt ſecundùm modum diſpoſitionis ipſius paſſi: ſicut & modus actionis eſt ſecundum modum virtutis, & potentiæ ipſius agentis. Quis enim non videat, quò agens vigoroſius, ac robuſtius, eò validiùs, & efficaciùs in patiente operari?

Quartò quicquid ab agente naturali patitur, diviſibile ſit, non quidem actu, ſed potentia; ita quod aptum ſit ab agente aliquid recipere primò ſecundùm unam partem, dehinc ſecundùm aliam. Nihil enim indiviſibile, & incorporeum ab agente naturali pati poteſt; ſed quod patitur à tali agente, oportet ſit corporeum ſub modo quantitativo, ideſt extenſum per quantitatem corpoream; ità quod habeat partes extenſas non ſolùm in ordine ad totum, ſed etiam in ordine ad locum. Defectu cujus corpus Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ, licèt manducetur; non tamen frangitur, dividitur, patitur, aut tangitur à quocunque agente naturali.

Quintò agens, & patiens proximentur. Licèt enim agens, & paſſum ponantur in eſſe; nunquam tamen ſequi poteſt actio, & paſſio, niſi approximentur; ſimulque mutuò ſe tangant. Quæ quidem proximatio per medium ſaltem fieri oportet. Ita quòd agens ſit immediatum paſſo, vel immediatione ſuppoſiti: vel immediatione virtutis. Quomodo enim aſtra cæli agerent in hæc inferiora, niſi priùs agerent in media elementa, per quæ nobis communicantur eorum virtus, & influxus?

Sextò tandem nihil patiatur ab omninò ſibi ſimili; vel prorſus ſibi diſſimili: Non primum: quia idem ageret in ſe, & à ſe pateretur: cùm non eſſet diverſa actio agendi, & patiendi, quod in rebus corporeis eſt impoſſibile. Non ſecundum: quia quod patitur, pati debet à ſuo contrario. Contraria autem debent eſſe in genere convenientia; Ideòque agens, & patiens, oportet, ſint ſimilia genere, & diſſimilia ſpecie, aliter nulla poteſt eſſe ibi actio phyſica, & realis; nec agens ullam vim directam naturalem habere poteſt in paſſum.

§. II.

371 Quia dæmones carent dictis condition. pati non poſſunt à rebus corporeis.

Dirigamus modò mentis oculos ad ſpiritus apoſtaticos, & qui à flammis gehennalibus intolerabiles patientur cruciatus in æternitate, ut patientes in tempore à rebus naturalibus contemplemur. Quis audeat aſſerere virtutem rerum naturalium majoris eſſe efficaciæ, ac potentiæ virtute reſiſtitiva hujuſmodi ſpirituum, de quibus dicitur *Job. 41. Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur eis?* Para ſuffimenta ex galbano, ſulphure, aſa fætida, ariſtolochia, hypericone, & rutha: Appone odorata fætidis thus, myrrham, ſtyracem, ladanum, garyophila, & muſcum: quid tandem virtus horum omnium contra dæmones, quibus quælibet terrena poteſtas comparata infirma eſt, ac debilis? Adhuc in obſeſſo iidem cruciatus, eadem afflictio, eadem infirmitas. Repete bis, ter, quater, ac pluries hujuſmodi ſuffumigationes, & fac ſuper ignem, & ſulphur dæmoniacum (velit, nolit) fumigari donec dæmon de omnibus, quæ tibi placuerit, dixerit veritatem: ut docet, ac ſæpiùs inculcat Menghus *in ſuo flagello, ac fuſte dæmonum*, quem ſequuntur ferè omnes poſteriores Exorciſtæ. Quid indè? (Heu miſeri illi energumeni, qui ad manus hujuſmodi Exorciſtarum deveniunt!) Renuet dæmon dicere veritatem, ut ſic ſuum faciliùs intentum conſequatur, quod eſt, ut dum ignarus Exorciſta putat hiſce corporeis rebus dæmonem torquere fictè clamantem, ac ſimulatè ululantem, torqueat, & acriter miſerum excruciet energumenum verè dolentem, ac de Exorciſta juſtè conquerentem, qui ex miniſtro Eccleſiaſtico dirus tortor, ac crudelis carnifex evadit.

Quid enim poſſunt pati dæmones hiſce naturalibus rebus, ſi dæmones non ſunt

tales

tales in potentia, quales ſunt res naturales in actu? Ubi in dæmonibus potentia ad recipiendum in ſe qualitates primas, vel ſecundas, vel alias hujuſmodi mutationes, ſi carent quantitate molis, quæ hujuſmodi mutationum eſt ſubjectum? Quænam diſpoſitio ad patiendum à rebus corporeis inveniri poteſt in his, qui ſunt omninò incorporei, ſimplices, indiviſibiles, inextenſi non tantùm in ordine ad locum, ſed & in ordine ad totum? qui non poſſunt ab eis tangi tactu phyſico, aut mathematico immediatione ſuppoſiti, aut virtutis naturalis? qui tandem cum eis diſconveniunt non ſpecie tantùm; ſed & genere ſubalterno?

§. III.

SCio, quod Joannes de Rupeſciſſa *lib.2. de quinta eſſ. cap.9.* aſſerere voluit, Deum concreaſſe in ſpiritibus, Angelis, & Spiritu humano quandam potentiam ſenſitivam, non carnalem; ſed ſpiritualem, per quam ſubiiciantur paſſionibus rerum corporalium.

At licèt de Anima humana, utpote, quæ eſt forma ſui corporis, hoc concedi poſſet; attamen de Angelis hoc nondum probatum eſt. Quinimò totaliter contrarium ratio dictat.

De his fides adhibeatur Alphonſo Toſtato Epiſcopo Abulenſi, qui *qu.42. ſuper 1. Regum cap.16.* ſic eruditè diſcurrit: *De rebus naturalibus dicendum quòd nulla res habeat efficaciam ad excludendum dæmonem ſive ſit animal, ſive res animata, herba, vel arbor, vel fumus alicujus rei, vel odor bonus, vel malus: quia in omnibus rebus naturalibus virtus agendi eſt ipſa qualitas, ſive ſit de primis; ut calor, vel humiditas &c. ſive de ſecundis; ut quæcumque aliæ qualitates ortæ ex quatuor primis. Iſtæ enim qualitates ſunt accidentia corporum, nec quidem omnium; ſed ſolùm elementatorum; ideoque non poſſunt agere res per iſtas qualitates niſi in elementata.* Non ergo dæmones ab eis pati poſſunt, qui non ſunt corpora, nec corpus habent. *Nonne vides* (ſubdit) *corpora cæleſtia quanquam corpora ſint: quia tamen non habent conditionem elementarem non poſſe pati ab aliquo agente naturali? quomodo ergo dæmones, qui incorporei ſunt, poterunt pati ab hujuſmodi corporeis qualitatibus?* 372 Probatur auctoritate Toſtati.

Quare errant tum Medici, tum Exorciſtæ qui putant, ac dicunt, dæmones à corporibus expelli poſſe per lapides, herbas, plantas, fumum, ſuffimenta, & alia hujuſmodi, de quibus ſupra *tota prima parte*; quia omnia iſta ſunt entia naturalia, quæ in ſpiritus ullam vim directè habere nequeunt.

§. IV.

SEd dicent, fumum Tobiaci piſcis omne dæmoniorum extricaſſe genus; ut ipſemet Angelus Raphael Tobiæ dixit: *c.6. Tob.* cur ergo & aliæ res naturales, vel ſaltem ſuffumigationes idem non præſtabunt? 373 Fumi tobiaci piſcis.

Ad hæc præter ea, quæ ſupra dicta ſunt *n.334. hujus diſp.* reſpondemus fumum illum Tobiaci piſcis nihil naturaliter profeciſſe ad excludendum dæmonem à viro, vel muliere; ſed id ab Angelo factum fuiſſe precibus Tobiæ, qui unà cum Sara uxore ſua tribus diebus nullam dantes operam libidini toto affectu, ac puro corde orationi ſemper erant intenti; ideoque miſericors Deus illos exaudivit, nec eis permiſit dæmonem nocere: quinimò fecit eum per Raphaelem Angelum apprehendi, & in Superioris Ægypti deſerto religari: ut habetur *Tobiæ* 8.

Nec fuit ſuperſtitio cremare jecur piſcis ad excludendum dæmonem; Hoc enim fecit Raphael, ut ſe occultaret. Nam cùm eſſet Angelus, & in forma viri ſe repræſentaret, nolletque ſe manifeſtare uſquequò omnia completa eſſent; tacuit ſe velle religare dæmonem in deſerto, ne ſe Angelum patefaceret, & dixit, fumum jecoris illius piſcis dæmones effugare; ſic Tobiæ præſtitit Angeli operatio recta oſtenditur.

ſecuritatem, quòd non ſuffocaretur à dæmone, ſi eam ſibi acciperet in uxorem; Sciebat enim Tobias, dæmonem omnes Saræ viros ſuffocare: ſicque non cognovit eum Tobias.

§. V.

374 Videtur ibi fuiſſe mendacium. AT quis non videt in hujuſmodi angelica operatione mendacium reprehendi? Si fumus nullam habebat virtutem ad expellendum dæmonem, quomodo veraciter potuit Angelus dicere: *Cordis ejus particulam ſi ſuper carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum, ſive à viro, ſive à muliere; ita ut ultra non accedat ad eos?* Nonne apertum mendacium? Sed nullum fuit mendacium;

Nullum tamen fuiſſe probatur. Angelus enim non intellexit abſolutè, quòd jecur piſcis combuſtum dæmones extricaret; ſed locutus eſt ſpiritualiter in Tobia dicens: *Cordis ejus particulam ſi ſuper carbones ponis, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum ſive à viro, ſive à muliere*, id eſt, quando pones cor piſcis ſuper carbones, dæmon effugabitur; non tamen virtute carbonum, vel fumi cordis; ſed orationum Tobiæ, & Saræ, & Angeli dæmonium religantis. Unde quemadmodum neceſſe non eſt, lotionem meam eſſe cauſam eclypſis lunæ, eò quòd dum ego lavo, hæc accidit: ita neceſſe non eſt, dicere, fumum cauſam eſſe, quæ diabolum pellat, quamvis dum fumus fit, diabolus pellatur. Docet Angelus, quid fiat, non cauſam reddit, cur hoc fiat. Sic ergo Raphael mendacium hic non expreſſit; veritatem tamen ſubticuit. Quæ poſteà manifeſtari videtur *Tobiæ* 8. ubi dicitur, non fumum dæmonem profligaſſe; ſed Raphaelem Angelum. *Protulit Tobias de caſſidili ſuo partem jecoris, poſuitque ſuper carbones vivos. Tunc* (ſubjungitur) *Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & religavit illud in deſerto Superioris Ægypti*. Quid igitur eſt, quod dæmonium profligavit? Fumus? Non. Sed Raphael Angelus. Quomodo verò? An ob excitatum fumum? Nequaquam. Veruntamen quando excitatus eſt fumus, profligatus eſt dæmon. Sed præter operam Angeli fuerunt ejus merita, atque orationes Tobiæ, & Saræ: ut apertè, ac dilucidè teſtantur Nicolaus de Lira, & Abulenſis *ſuper* 1. *Reg. cap.* 16. Azorius *lib.* 9. *Inſtit. Moral. cap.* 26. Petrus Thyræus *part.* 3. *diſput. de dæmoniacis c.* 48. *à num.* 20. *uſque ad* 25. Alexius Porro *in Antidotario*.

§. VI.

375 Obiicitur de radice herbæ Eleazari. NEc minoris eſt efficaciæ ad Exorciſtis, Medicíſque ſuadendum, ſuffumigiis, odoribus, herbis, lapidibus, cæteríſque id generis rebus ſenſibilibus tranſeuntibus, vel permanentibus vim ineſſe naturalem ad morbos maleficos curandos, dæmoneſque expellendos id, quod narrat Joſeph Hebræus *lib.* 8. *Antiquit. loquens de bello Judaico*, de radice cujuſdam herbæ, quam aſſerit, dæmones expellere de corporibus obſeſſorum. Fateturque ſe hujus rei teſtem eſſe oculatum, dum quidam Eleazarus hebræus præſente Veſpeſiano, & ejus filiis, & Tribunis eos curabat, qui à dæmonio vexabantur, eorum naribus inſerens annulum habentem ſubter ſignaculum radicem à Salomone monſtratam, qua dæmonem per nares odorantis abſtrahebat; præcipiebatque, ne ad eos denuò remearet.

376 Refellitur hujuſmodi objectio. Sed quàm falſum ſit, radicem illam, ſicut, & quamlibet aliam rem naturalem vim habere ad dæmones expellendos, ratio ſupra relata dictat. Licèt enim Eleazarus ille dæmonem expulerit; non tamen per vim illius herbæ. Impoſſibile enim eſt, quòd herba illa; vel odor cujuſcunque rei in dæmonem agere valeat: cùm dæmon ſit purus ſpiritus, in quem nulla res naturalis agere poteſt; cùm actio fiat per contactum juxta Ariſtotelis doctrinam, ut patet ex præallegatis conditionibus ad actionem phyſicam requiſitis. Si ergo dæmon exierat, hoc præſtabat: quia Eleazarus ille forſan erat magus: ut dubitant Lir anus, & Abulenſis *ſuper* 1. *Regum cap.* 16. qui

omnia

Digitized by Google

omnia hæc faciebat arte magica per pacta cum dæmonibus inita tacita, vel expreſſa, quibus dæmones fingunt ſe expelli, ut ſic homines in errore teneant, & ſuæ ſervituti addicti maneant.

Quare errant illi, qui dicunt, dæmones à corporibus obſeſſis expelli poſſe per fumum, herbas, lapides, medicinas, & alias hujuſmodi res corporeas. Sicut, & illi, qui credunt, aliquem eſſe dæmoniacum, ſi per triginta dies non poteſt continuare eſum carnis hædinæ: quod ſignum eſſe dæmoniacæ præſentiæ ponit Menghus *in ſuo Fuſte demo..um*. Et qui talia credunt, ſuperſtitione non carent: quia omnia iſta, cùm ſint entia naturalia corporea in dæmones, qui ſubſtantiæ ſpirituales ſunt & incorporeæ nullam vim directè habere queunt. Et ſi quandoque vim aliquam manifeſtant in dæmones, id ex ſuperſtitione provenire juremeritò ſuſpicari poteſt: ut benè advertit Angelus *verb. ſuperſtition.6.*

§. VII.

HOc tandem comprobari poteſt ex Anima rationali corpori unita. Hæc, quia purus eſt ſpiritus, quamvis in corpore ſit, nihilominus non movetur à calido, aut frigido, vel ab aliis corporeis qualitatibus: quanto magis dæmones, qui ſpiritus ſunt corporibus non uniti immunes erunt, & liberi ab hujuſmodi paſſionibus corporeis? Non ergo res naturales directam ulla vim in dæmones habere poſſunt. 377 Eadem veritas probatur à ſimili ex anima rationali.

Quam veritatem ſuſtinent Nicolaus de Lira *ſuper 1. Reg. cap.16.* Paulus Burgenſis *ibidem in Additionibus*, Joan. à Turrecrem. *diſt. 1. can. Voluiſſent. §. denique* Guilhelmus Pariſien. *2. Par. par. 2. de Univerſo cap.20.* Angles *qu. de Arte magica diffic.8.* S. Albertus *ſuper Lucam 9.* Pelbartus *in Roſario aureo Theologiæ, verb. Dæmones & §.83.* Navar. *Summ. cap.11. n.38.* Petrus Thyræus *de dæmoniacis toto cap.48.* Azorius *to.1. lib. 9. Inſtit. Moral. cap.26. qu.2.* Delrius *lib 2. Diſquiſ. magic. qu.30. & libr.6. cap.2. qu.3. ſect.2.* Et Suarez *3. to. in 3. p. q.65. art.4. diſp.15. ſect.4.* qui id optimè probans ait: *Ridiculum eſſe oppoſitum*.

ARTICULUS II.

Indirectè.

§. I.

QUamvis rebus corporeis directam vim naturalem in dæmones pauci concedant, quamplures tamen ſecundariam, & indirectam tribuere non ambigunt; inter quos numerantur Guilhelmus Pariſienſ. *lib. de Univerſo*, Dionyſius Carthuſ. *in Tob. cap.8.* Franc. Victor. *Relect. de mag. quæſt.6.* Zacharia Vicecom. *compend. artis exorciſt. part. 1. tract. de remed. corporalibus* Hieronymus Menghus *in Flagello dæmon. part.1. cap. 3.* Florianus Canal. *tract. 1. de modo agnoſcendi, & ſanandi maleficiatos part.3. in fine*, & nuper Ignatius Lupus *3. p. commentar. Edicti Sanctæ Inquiſitionis lib.22. diſt.2. artic.2. diffic.2.* Medici plures Lullus *lib.2. de quinta eſſentia*, Levinus Lemnius *lib.2. de occultis naturæ miraculis*, Franciſcus Valeſius *cap.28. ſacræ philoſophiæ*, Codroncus, Cæſalpinus, Dioſcorides, Plinius, Homerus *in odiſſeæ x.* & ibi Didymus, Ariſtoteles, Pandectarium, Matthiolus, Balduinus, Ronſæus, Q. Sammonicus Serenus *medicinæ cap. 58.* Evonymus *in Theſauro Medico cap. de ſolidis quibuſdam*, Mardobæus Gallus, aliique ſupra relati variis locis primæ par. Nec videntur procedere ſine ratione. Sic enim arguere conantur. 378 Plures rebus naturalib. vim naturalem indirectè tribuunt in dæmones.

Dæmon ut plurimùm homines vexare conſuevit priùs per aliquam rem ſenſibilem cauſando diſpoſitionem in corpore humano, per quam fit aptum ad ſuſci- 379 Quia dicunt, dæmonem

N 2 pien-

Digitized by Google

ut plurimum vexare homines per præviam diſpoſitionem cauſatam in corpore,

piendam dæmonis actionem, ver. gr. Detur mania, quæ eſt ira permanens ſecundùm Damaſcenum, dicta à Philoſopho 4. *Ethicor.* amaritudo, quæ eſt maximè diſpoſitiva ad alienationem mentis ſecundùm ſententiam Medicorum. Hanc quis non videt valdè diſpoſitivàm ad ſuſcipiendam dæmoniacam vexationem? Modò huic diſpoſitioni applicet Medicus ſua alexipharmaca, nonne poterit per ea directè ab homine auferri, ac totaliter curari? Quis neget? Si autem poteſt tolli hujuſmodi diſpoſitio, ſaltem indirectè auferetur & dæmonis vexatio, ac totaliter ceſſabit quælibet ejus operatio.

§. II.

Hanc poſitionem probant. Ratione ſumpta ex humore melancholico.

Excitetur à dæmone in homine humor melancholicus, quo maleficiatus, vel obſeſſus affligatur, ac continuis teneatur anguſtiis, ut ſæpiſſimè evenire ſolet; propter quod melancholia dicitur balneum diaboli: Nonne poterit Medicus ſuis pharmacis talem compeſcere humorem? In confeſſo enim eſt apud Medicos, quòd melancholiam abigunt vinum, flores bugloſſi, flores boraginis, ocymum, ſtæchas, granati, ſardæ, hyacinthi, topazius, lapis lazuli, aurum, lapis bezoar, ſyrupus regis Saboris, conſerva bugloſſi, conſerva boraginis, confectio alkermes, confectio de hyacintho, antidotum aſyncritum, confectio hamech, electuarium ſennatum, hiera diacolocynthidos, electuarium de gemmis, ſpecies diacinnamomum. Ad quid autem hujuſmodi congerere remedia, niſi ſint ſufficientia ad hujuſmodi humorem melancholicum auferendum?

Auctoritate.

Quòd ſi rationi conſentaneum eſt, hiſce medicaminibus hanc tribuere virtutem, ablata cauſa, per quam afflictio cauſatur, fugabitur dæmon, qui per talem humorem, afflictionem inducit: Recedente enim paſſiva diſpoſitione in obſeſſo, penitus recedat, oportet, afflictio dæmonis activa. Unde Avicenna *prima tertii ſen. 1. tract. 4. cap.* 18. ſic ſcribit: *Quibuſdam Medicis viſum eſt, quod melancholia contingat à dæmonio, ſed nos non curamus, cum phyſicam docemus, ſi illud contingat à dæmonio: aut non contingat; poſtquàm dicimus, ſi contingat à demonio, ſufficit nobis, ut convertat complexionem ad choleram nigram, & ſic cauſa ejus proxima ipſa cholera; deinde ſit cauſa illius cholerę demonium, aut non demonium, non curamus*. Hæc ille. Quaſi inferre velit, ſi tollatur ab ægro illa cholera nigra per medicamina, ceſſabit & dæmonis vexatio, qui non niſi mediante tali diſpoſitione, afflictionem inducere conſuevit.

Avicennæ.

§. III.

Martini Rulandi.

ID confirmare videtur exemplum relatum in obſervationibus Martini Rulandi, ut narrat Daniel Sennertus *lib. 6. practic. Medic. par. 9. cap. 9.* de quadam fœmina dæmoniaca, & melancholica, quæ piis precibus, & medicamentis humorem melancholicum evacuantibus à diabolo liberata eſt.

Pauli Burgenſis,

Cui ſententiæ quilibet poſſet ſe libenter ſubſcribere, ſi vera eſſet poſitio Pauli Burgenſis, qui *in Additionibus ſuper 1. Regum cap. 16. apud Liranum* videns eum aſſerentem, dæmones non poſſe materiam corporalem ſecundùm ſuam voluntatem transmutare; ſed id facere mediantibus activis corporalibus, exinde locum ſumpſit probandi, quòd afflicti à dæmonibus per ſenſibilia aliqua poſſint totaliter liberari ſic arguendo.

Quemadmodum dæmones non poſſunt materiam corporalem ſecundùm ſuam voluntatem tranſmutare (ut ait Liranus) ita nec paſſionare, niſi mediantibus activis corporalibus, quæ diſponunt materiam ad ſuſcipiendam actionem afflictivam in corporibus ab eis obſeſſis. Si autem per aliquam rem ſenſibilem cauſari poteſt contraria diſpoſitio in corpore humano, per quam non ſit aptum ad ſuſcipiendam dæmonis actionem, nonne videtur manifeſtum,

Digitized by Google

ſtum, per res ſenſibiles ſaltem indirectè à dæmonibus afflictos totaliter liberar poſſe ?

§. IV.

AT quia hujuſmodi ratio Burgenſis falſa eſt, falſum eſt etiam, quòd res ſenſibiles à maleficiatis, vel obſeſſis indirectè: vel directè phyſica actione dæmonem expellere queant. 380 At dictam opinionem falſam eſſe.

Hanc veritatem comprobat Liranus loco citato dicens: *Oportet dicere, quòd cùm dæmones ſint omninò ſpirituales ſubſtantiæ, nulla res ſenſibilis, aut virtus corporalis poteſt in dæmones aliquid agere directè, vel indirectè, per quod poſſint ab obſeſſis corporibus expelli.* Docet Liranus.

Ratione autem facillimè probari poteſt. Nam licèt aliqui à dæmone vexentur quandoque per prævias diſpoſitiones ab eo in corpore inductas; exinde tamen non ſequitur, quòd per medicamina purgato tali humore ceſſet dæmon vexare hominem obſeſſum, vel maleficiatum. Nam cùm dæmon ſit cauſa libera non naturalis, à corpore humano non dependens, qui ſe occultè in illud poteſt intromittere, adhuc iterum, & iterum poteſt illicò novos excitare humores, novaſque diſpoſitiones inducere & fovere, quibus continuos cauſet dolores; immò ſine hujuſmodi præviis diſpoſitionibus acerbiſſimas valet excitare torſiones: ut mox dicam. Unde licèt aliqui morbi inducantur per humorem melancholicum, & energumeni vexentur per melancholiam, ut ait Avicennas, non ſequitur, quod evacuata cholera nigra tollatur morbus maleficus: vel ab obſeſſo expellatur dæmon. Non enim ſatis firma eſt ratio: quia morbi iſti à naturalibus cauſis provenire poſſunt, diabolus nihil cum iis habeat commercii. Etenim licèt cauſa proxima talis vexatiònis ſit humor naturalis; tamen & ea ut morbum faceret, non ſuaptè natura excitata eſt, ſed diabolo movente: & proinde ejus ablatione morbus non curatur, niſi etiam cauſa externa, & primaria intrinſecè humorem illum vel generans, vel movens auferatur, putà dæmon. Ideoque paret Medicus pharmaca ad tollendam maniam à dæmone cauſatam; exhibeat infirmo Topazium, elleborum nigrum, ſyrup. de boragine, de ſucco bugloſſ, antidotum anſycritum, unguentum roſatum Meſue, confectionem hamech, Electuarium Sennæ, Hieram Pachii, oleum ex pomis Mandragoræ, aliaque antidota huic ægritudini expellendæ perutilia. Quid inde poſt tot medicamina exhibita? Aſinum tondunt; caluum vellunt. Adhuc eadem mania, eadem inſania, eadem tormenta, eædem afflictiones, ac torſiones: quia adhuc manet cauſa cauſæ, nempè dæmon cauſa principalis hujuſmodi indiſpoſitionis, ideòque nec mirum, ſi redeat, vel maneat idem cauſatum. Ratio dictar.

Quis non fateatur, ſi quis dolore capitis, vel febri ex mora ſub ſolè corripiatur, non ſufficere; ſi intemperiei illi à Sole generatæ remedia apponantur; ſed neceſſarium eſſe, ut æger ex Sole in umbram, & frigidiorem locum ſe conferat, & requieſcat? Nam manente cauſa cauſæ manet cauſatum juxta illud Ariſtotel. in antepr. cap. 3. *Quicquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati*: Manente in corpore dæmone, qui eſt cauſa alterationis humorum, ſemper manet dolor, & cruciatus à tali cauſa actualiter procedens: quia continuò humores illi à dæmone alterantur.

§. V.

HOc ſuo nimio malo probant indies à dæmone obſeſſi, ac maleficio affecti, quorum plures ad me acceſſerunt Romæ, Venetiis, Bergomi, & aliis locis, qui jam plures annos habentes in ſuis ægritudinibus, plura pharmaca adhibuerant, medicinas præparantes, lenientes, purgantes, evacuantes, ac roborantes: 381 Experientia oſtendit.

Alii ut ſe eximerent à quadam ſtomachi gravedine, ac ſuffocatione: Alii ut oculorum doloribus, ac puncturis ſanarentur: Alii ut ab aliis afflictionibus eriperentur, quibus diù affecti fuerant: nec tamen poſt medicamina, pharmaca, ſanguinis miſſionem aliquod ſentiebant levamen: ſed adhuc iidem cruciatus, eadem ſtomachi gravedo, eædem torſiones, & afflictiones. Ad quæ omnia tamen ut dicti obſeſſi, ac maleficiati in Dei poteſtate mihi ab Eccleſia tradita in ordine Exorciſtatus de ſua à dæmone liberatione actus fidei elicuerunt, illicò facto dæmoni præcepto in virtute Sanctiſſimi Nominis Jeſu, ut exiret ab illis, & omne tolleret maleficium, ſtatim priſtinæ ſanitati reſtituti ſunt. Non ergo per ablationem diſpoſitionis corporeæ tollitur dæmon: vel aufertur maleficium; ſed per fidem, ac confidentiam in virtute Sanctiſſimi Nominis Jeſu, & poteſtate Exorciſtæ ſibi ab Eccleſia tradita in ordine Exorciſtatus.

§. VI.

382 *Unde nil obſtat dictum Rulandi.* Quid autem contra hoc auctoritatis, vel roboris præſtare valet exemplum illud à Sennerto relatum ex obſervationibus Rulandi de illa fœmina à dæmone liberata; cùm apertè aſſerat, ab illo humore melancholico, & à diabolo piis precibus, & medicamentis liberatam? Non ergo ſimpliciter per medicamina corporalia; ſed principaliter per ſpiritualia, quibus ut à cauſa principali dæmon profligatus eſt, & à corpore illius fœminæ ejectus.

383 *Vana oſtenditur poſitio Burgenſis.* Hinc facilè ſe prodit vanitas poſitionis Pauli Burgenſis, qui falſis innititur imaginibus. Imaginatur enim primò, quod nullus ſit obſeſſus, niſi ad hoc fuerint præviæ naturales diſpoſitiones, vel paſſionales, quod falſum videtur in Saul, qui cùm eſſet in naturalibus optimè diſpoſitus præ cunctis fratribus, & coætaneis ſuis, ut divina teſtatur ſcriptura 1. *Regum cap.9.* dicitur tamen de eo *capit.16. Spiritus Domini receſſit à Saul, & exagitabat eum ſpiritus nequam à Domino*, videlicet, tribuente Deo, vel permittente dæmoni poteſtatem illum exagitandi, ut ait Gloſſa, quæ eſt B. Gregorii. Et ecce quàm vana prima Pauli Burgenſis imaginatio: ut clariùs numero ſequenti.

Nec ſecunda minùs falſa eſt, qua ſibi perſuadet, dæmonem recedere, quando obſeſſum actualiter non affligit; cujus imaginationis falſitatem ſuperfluum eſt, demonſtrare; cùm ſit luce clarior, ſæpè recedere dæmonem per operationem, qua circumſcriptivè eſt in corpore quatenus definit aliquandiù affligere obſeſſum; non tamen recedere realiter, ac per ſuam eſſentiam, ac præſentiam qua eſt in corpore definitivè. Hoc teſtantur Maximilianus ab Eynaten Exorciſta expertus *in Manuali Exorciſmorum part.1. inſtruct.9.* dicens: *Solere aliquando dæmones remanere in corpore, & latere aliquo tempore abſque ulla vexatione, ut ſic decipiant Miniſtros Dei*. Idem docet Hieronymus Menghus *Fuſte dæmonum cap.7. Dæmones*, ait *poſtquàm ingreſſi ſunt corpora humana, ut plurimùm ſe celant, ne ibi deprehendantur adeſſe; cùm ſciant, Exorciſtas ſe inſectaturos, quoties noverint, ipſos obſidere illa corpora: etiam quia multa mala poſſunt ibi peragere, quæ ſibi non imputabuntur; neque quis poterit ſcire, unde talia proveniant mala, & quis illa fecerit*. De quo etiam admonet Exorciſtas *cap.15. ejuſdem libri*, dæmones perſæpè non tantùm latere in aliqua parte corporis, ut in pede, vel digito, vel ungue, ne deprehendantur, & obſeſſi ſibi perſuadeant, ſe eſſe totaliter à dæmone liberatos; ſed etiam in exitu ſuo in capillis patientis ſe abſcondere, ubi obſeſſis ab omni interiori, exteriorique vexatione exemptis diù latent, nullum dolorem interiorem, vel exteriorem illis immittendo.

Ex quibus clarè innoteſcit, non ſemper dæmonem obſeſſum vexare; ſed quandoque manere in corpore abſconditum, nec ullam maleficiato per aliquot tempus afferre ſenſibilem moleſtiam. Quod experientia demonſtrat indies. Videmus enim multos energumenos per aliquot dies, vel ſaltem horas abſque ulla afflictione quie-

Digitized by Google

ne quietos permanere, qui tamen à dæmonis obſeſſione, ac poſſeſſione non ſunt liberi: quod egomet in pluribus à dæmone obſeſſis, quos longum eſſet recenſere, expertus ſum. Et hoc facilè agnoſcit Exorciſta, ſi priùs inſtructo obſeſſo, ut credat in poteſtate ordinis Exorciſtatus ut infra explicatur *diſput.4. ubi de ordine Exorciſtico*, præcipit dæmoni in virtute Sanctiſſimi Nominis Jeſu, ut coram ſe cauſet illas moleſtias, quas ſolitus eſt cauſare, eo abſente. Tunc enim dæmon illicò ſe prodit. Quod non facit, quando à dæmone totaliter ſunt exempti.

§. VII.

IMaginatur tandem Burgenſis, obſeſſos à dæmone non affligi, niſi in eis ſit naturalis diſpoſitio paſſiva huic afflictioni correſpondens, quod eſt, ut ſupra dixi, baſis primaria contrariæ poſitionis. 384 Nec requiritur ut ipſe vult, in obſeſſo prævia diſpoſitio.

Sed quàm hoc ſit falſum, rectè docet poſt alios Mathias Toringus *in Replicis ad Addition. Lyrani ſuper 1. Regum capit. 16.* Obſeſſio enim, ſicut & afflictio eſt ſæpè ex ſola Dei permiſſione, ſupple, præcedente obſeſſi, vel ejus parentum diffidentia de Dei protectione: vel aliquo demerito: ut vult Gloſſa præallegata. Unde dæmon abſque ulla in corpore prævia diſpoſitione poteſt ſine ulla difficultate, ſi ſibi à Deo permittatur, corpus vexare, humores commovendo, venas obſtruendo, partem à parte ſeparando, aliaſque hujuſmodi afflictiones in corpora, ſubita violentia efficiendo.

Hanc veritatem fateantur illi obſeſſi, vel maleficiati, qui perſæpè nimio ſuo malo repentè horribiles in corpore dolores, & in animo viſiones turpes abſque ulla prævia diſpoſitione, cum timore, & tremore patiuntur; vel ſentiunt, maximè coram Sacerdote anhelationes, palpitationes, ſyncopas, vomitus, frequentem membrorum titillationem, ſicut ventum frigidiſſimum, aut calidiſſimum, & quoſdam motus inſtar formicarum, & ranarum per humeros, & renes diſcurrentium: Vel cruciantur in aliquo corporis membro doloribus, qui ſtatim ad crucis ſignum amoventur, & currentes per artus locum mutant. Arguant de ſuo errore Burgenſem, ejuſque fautores ii, qui cum benè ſe habeant, nullis peccantibus humoribus in cauſa exiſtentibus repentinis morbis cùm graviſſimis ſymptomatibus corripiuntur, puta mentis ſtupiditate quadam, variis deliriis melancholicis, motibus quibuſdam convulſivis, qui epileptici videntur; repentinis corporis paſſionibus, & oppreſſionibus, quas ipſi explicare neſciunt. 385 Hoc teſtantur plures obſeſſi, ac maleficiati hoc noſtro ævo.

§. VIII.

HAnc veritatem ex pluribus exemplis, quibus comprobare poſſem eorum, qui à dæmone obſeſſi, vel maleficio affecti coram me fuerunt adducti, hæc pauca ſequentia referam. 386 Quorum exempla aliqua referuntur.

Anno Domini 1648. *Quædam adoleſcentula à Caſtrofranco Oppido Diœceſis Tarviſinæ cum ſanitate perfecta ditata eſſet, corporis robore munita, ac membrorum diſpoſitione, lineamentis, ac colore benè ornata, repente quadam nocte poſt tertiam horam cùm atrium domus pertranſiret à dæmone ſub forma Leonis fuit arrepta, ita quòd cæpit phreneſi, ac mania laborare, dentibus fremere, ferrum, acus, cæteraque dura frangere, furiis agitari, varias in corde, ſtomacho, ac renibus perpeti torſiones, nec tamen ulla præceſſerat in corpore humorum mala diſpoſitio; quod clarè innotuit. Nam anteà tunc temporis hilaris, & alacris cum matre, ac fratre ſuo ludebat. Poſt etiam, cùm ſtatuiſſet Pater, eam coram me adducere, qui à Caſtrofranco diſtabam milliaria circiter* 30. *tunc dæmon exclamare cæpit dicens: Se non poſſe ampliùs in ea manere; ideòque potiùs ex ejus corpore voluntariè exire volebat, quàm expectare, quòd à me hoc ſibi eſſet imperatum. Propterea finxit, ſe eſſe egreſſum, ex quo in itinere adoleſcentula ſemper ſe benè habuit, nec aliquam paſſa eſt à*

Digitized by Google

dæmone moleſtiam. Cùm autem fuit in proſpectu meo quæſivi ab ea: quomodo ſe haberet; quæ dixit, benè. Ego tamen ex oculis, & faciei motibus agnoſcens eam non eſſe liberam à dæmonis oppreſſione; priùs ab ea actu fidei elicito in virtute Sanctiſſimi Nominis Jeſu, & poteſtate exorciſtica mihi ab Ecceleſia tradita, facto dæmoni præcepto in Nomiue Jeſu, illicò ſe prodidit, eamque cæpit torquere more ſolito in corde, ſtomacho, gutture, &c. ſed ſtatim coactus fuit ab ea exire, ac totaliter recedere.

Sic eodem anno alia adoleſcentula ejuſdem Oppidi coram me fuit adducta, quæ variis à dæmone torſionibus afficiebatur in corde, ſtomacho, in capite, & aliis membris, quæ virtute Sanctiſſimi Nominis Jeſu totaliter à Dæmonis vexatione abſque ullo medicamine corporali libera permanſit.

Nec ſilentio ſunt prætereundæ paſſiones innumeræ, quibus diù affecta fuit quædam Monialis. Anno enim Domini 1664. menſe Decembris Bergomi rogatus fui, ut prædictam Monialem exorcizarem, quæ jam à pluribus Exorciſtis fuerat exorcizata, ſed nunquam à Dæmone liberata, qui pluries faſſus eſt per os ipſius, ſe in ejus corpus fuiſſe ingreſſum, dum illa adhuc eſſet infans trium annorum, ideoque cùm tempore, quo cæpi illi auxilium præſtare annum ageret trigeſimum, conſequenter 27. annis Dæmon illam poſſederat, eam torquendo multifariam, multiſque modis, nunc die, noctuque clamando, nunc in ſtomacho, aliiſque corporis membris affligendo, nunc cibum evomendo, ſed in majori quantitate, quam ſumpſerat: nunc in choro omnes moniales clamoribus perturbando, modò eas percutiendo, modò Conventus ſuppellectilem ſubvertendo, vel frangendo.

Cùm autem cæperim illam inſtructionibus, ac benedictionibus meis juxta doctrinam à me traditam infra Diſputatione 4. munire, Dæmon ceſſavit clamores emittere, vomitum non amplius excitavit, nec alias Moniales perturbavit, nec ſacramenta ſumere impedivit, ut priùs faciebat; mihique in his, quæ ad Deum ut ſuum Creatorem, & Dominum recognoſcendum, & me ut miniſtrum Chriſti, & Eccleſiæ reverendum ſpectabant, promptam exhibebat obedientiam, dum pluries in Eccleſia Monialium de licentia Illuſtriſſ. D. D. Nuntii Apoſtolici extra Monaſterium ductam exorcizavi; Sed in his, quę ad ejus liberationem ſpectabant, parum proficiebam, Dæmonque ſe nolle exire affirmabat; Quare illi inſinuavi, ut confeſſionem generalem peccatorum ſuorum maximè eorum, quæ fortaſſe Dæmonis perſuaſione, vel inductione patraverat perageret, quod per quatriduum præſtitit, ſumpto etiam ſepiùs Euchariſtiæ Sacramento, tandem die 3. Februarii anni 1665. præſentibus RR. PP. ſuo Superiore, ac Confeſſario in Eccleſiam ducta, priùs à me in fide rectè inſtructa, ac roborata ſine ullo impedimento pluribus ab ipſa fidei actibus elicitis genuflexa ante Altare in Nomine Jeſu præcepi Dæmoni, ut exiret: ipſe autem reſpondit: Vis ergo quod exeam? *Ego autem reſpondi, non ego ſolùm, ſed & Deus vult, quòd exeas ſi hoc ipſa credit. Cæpit ergo ipſam affligere in gutture, ac capite; & cùm exire tardaret, ei præcepi, ut caput Monialis, in quo ipſe tunc aſſiſtebat, pedibus meis ſubmitteret, quod ſine mora præſtitit, & tandem ſine ſtrepitu exiit. Servatis ergo quæ infra* diſp. 4. par. 3. c. 4. art. 5. *habentur: Hymno à nobis recitato,* Te Deum laudamus &c. *Monialis Deo gratias agens, læta Monaſterium petiit, nullo prævio corporali medicamine adhibito.*

In eodem Monaſterio alia Monialis annum agens circiter 32. à die ſuę profeſſionis, qui fuit ſextuſdecimus uſque ad trigeſimum ſecundum continuis fuerat ægritudinibus affecta ita variis (prout ipſa mihi per litteras manifeſtavit) quòd ſentiebat nunc caput ſuum in duas veluti ſecari partes; nunc cerebri medullas evelli, nunc ita conſtringi, quod ſpiritum exhalare putabat; modò viſcera ita torqueri, quòd non poterat à magnis clamoribus contineri; modò nervos à muſculis, à carne, & oſſibus ſeparari; ſæpe cor, & hepar vehementiſſimè aduri; ſepiùs omnes juncturas acerbiſſimis torſionibus cruciari; ſępiſſime ventrem inflari, ac tantis, totque afflictionibus, doloribus, ac tormentis in omnibus corporis membris affligi, quòd ſibi impoſſibile videbatur ea verbis explicare poſſe. Quid non fecerunt Medici ſpatio quindecim annorum? qualia pharmaca non adhibuerunt? maximè cùm Monialis parentes eſſent valdè divites, ideoque prompti ad ſolvendum pro expenſis. Videas nunc medicinas applicare per potum, nunc per bolos, pluries ſanguinis emiſſionem repetere, ſuffimenta,

unctio-

Digitized by Google

ctiones, balnea, emplaſtra, cliteres, aliaque hujuſmodi adhibere, omnia volvere antidotaria, ut à tantis malis ægrotam ſublevare poſſent; ſed omnia incaſſum præſtare, oleumque & operam perdere. Tandem ejus Confeſſarius Regularis, an hujuſmodi tam diuturna ægritudo fortaſſe a dæmone cauſaretur, probare decrevit, præceptum contra dæmonem formando, quo facto, cæpit indicium aliquod habere, in Moniali dæmonem exiſtere talia cauſantem. Quare ſtatim me inviſit in Conventu S. Mariæ Gratiarum; omnia diſtinctè enarrans me rogavit etiam nomine Prioriſſæ illius Monaſterii, ut ad illam exorcizandam me transferrem. Propterea à Superioribus, ad quos ſpectabat, habita licentia, Prioriſſa illius Conventus advocata, ei impoſui, ut in Nomine Jeſu dæmoni præciperet, nè dictam Monialem impediret, quin ſtatim ſine ullo dolore, ac è lecto ſurgeret, ac veſtibus induta ad januam Monaſterii perveniret. Quod ſine mora actum eſt. Quæ cùm fuerit coram me præſentibus aliquibus Monialium majoribus, ejuſque Confeſſario, dæmon ſe patefecit totius mali auctorem; ſed cùm Monialis fuerit in fide, ac fiducia in Deum benè à me inſtructa, repetitis aliquot dies inſtructionibus, factiſque probationibus ad liberationem neceſſariis, quæ habentur infra diſput.4 par.3. hujus operis, præceptis à me factis dæmoni in Nomine Jeſu de egreſſu, tandem ſine medicamine corporali ita ſanitati perfectè reſtituta eſt, quòd ſequenti Adventu, qui proximus erat, cœpit jejunium exercere, Chorum die, noctuque frequentare, orationi intendere, ac cętera Monaſterii munia à ſuis Majoribus ſibi impoſita adimplere.

Alii plures pluribus locis diverſæ ætatis, conditionis, ac ſexus ſic fuerunt à dæmone variis, ac repentinis moleſtiis affecti, & etiam totaliter ab ipſius tyrannide erepti, quos referre nimis tædioſum eſset; Qui omnes nec ante, nec poſt liberationem aliqua ſumpſerunt medicamina corporalia, ut ab illis præviis humorum diſpoſitionibus purgarentur; ſed illicò perfectam aſſecuti ſunt ſanitatem.

Si autem dæmon eos vexaſſet mediantibus præviis humorum diſpoſitionibus, ut putat Burgenſis, neceſſarium fuiſſet, vel ante, vel immediatè poſt liberationem per medicinas corporeas præparantes, lenientes, purgantes, & evacuantes hujuſmodi pravos humores evacuare; & purgare. Aliter nunquam potuiſſent perfectam obtinere ſanitatem. Sed experientia contrarium docet. Non ergo in obſeſſo, ac maleficiato neceſſaria eſt paſſiva naturalis diſpoſitio, ut dæmon eum valet affligere, ac vexare. Nec ullam habet firmitatem Burgenſis lapis fundamentalis ex monte aureo Lyranenſis doctrinæ deprompti. Quod enim Liranus dixerit, non poſſe dæmonem materiam corporalem ſecundùm ſuam voluntatem tranſmutare, niſi mediantibus activis corporalibus, quis non videat ipſum loqui de tranſmutatione ſecundùm formas corporales naturales, ſicque verum dicit: quia tunc dæmon non poteſt rebus naturales inducere formas, rem ab una ad aliam naturalem tranſmutando formam, niſi activa paſſivis applicando. Negari tamen non poteſt, quin poſſit dæmon rem tranſmutare corporalem per motum localem: vel per aliquam alterationem: vel in corpore aliquod intromittendo durum, quod immediatè cauſet dolorem abſque ulla prævia in corpore facta diſpoſitione: ut latè proſecuti ſumus *tom.1. diſput.2. & diſputat.4. in fine*.

§. X.

SEd fortaſſe dicent prædicti aſſertores pro ſuæ poſitionis firmitate, ac robore. 387 *Objectio ſit digna ſcitu.*
Si dæmones poſſunt agere in ſenſibilia, ea tranſmutando ſive per motum localem: ſive per alterationem applicando activa paſſivis: vel aliquo alio modo, quidni, & res ſenſibiles valeant ſaltem indirectè agere in dæmones? Nonnè axioma illud Ariſtotelis 1. *de Generat & corrupt.* eſt apud omnes vulgatiſſimum: *quod agens in agendo repatitur*? Si ergo dæmones agunt in ſenſibilia, cur & ab illis ſaltem indirectè pati nequeunt?

At vide, quàm infirma ſit, ac debilis iſtorum ratio. Ubi enim inveniuntur in 388 *Declaratur, ac refellitur.*
dicta actione conditiones requiſitæ, ut agens in agendo patiatur? Si enim illud

axio-

axioma attentè, ac medullitùs conſiderare volumus, ſtatim agnoſcimus, ad ejus veritatem requiri: Primò, quòd agens, & patiens communicent in materia, defectu cujus licèt Deus agat in iſta inferiora; ab eis neutiquam pati poteſt; & licèt ea moveat, ab eis moveri nequit. Secundò, quòd virtus activa paſſi ſit fortior reſiſtitiva agentis; ideòque ignis quandoque agit in aquam, & ipſe non patitur ab aqua. Tertio, quòd utrunque ſit intrà ſpheram activitatis alterius, videlicet, quòd utrunque habeat virtutem attingendi alterum in debita diſtantia. Idcircò cœlum licèt agat in iſta inferiora, nullo modo tamen ab eis pati poteſt.

Modò quis rebus naturalibus vim agendi in dæmonem ſive directè, ſive indirectè tribuere audeat? Quomodo ab eis pati poteſt, ſi cum eis non communicat in materia: cùm ipſe ſit ſubſtantia incorporea, illæ materiæ corporeæ ſubjectæ? Si virtus activa rerum corporearum non eſt fortior virtute reſiſtitiva dæmonum, quinimmò virtus, ac poteſtas dæmonum major eſt cujuſcunque rei corporeæ virtute, ac fortitudine: cùm non ſit poteſtas ſuper terram, quæ comparetur eis? Si tandem non ſunt infra ſpheram activitatis rerum ſenſibilium: cùm dæmones non ſint extenſi in ordine ad locum; nec poſſint tangi à rebus ſenſibilibus?

§. XI.

Prædictam falſam opinionem inſinuaverat dæmon cuidam Parocho, qui anno Domini 1665. Menſe Martii dum tempore quadrageſimali concionabar in Oppido Cocalei Diœceſis Brixienſis ad me confugit ſecum ducens quandam mulierem innuptam annum agentem circiter trigeſimum à dæmone obſeſſam, quam priùs ipſe diù exorcizaverat, mihi enarrans, quòd ſibi interroganti Dæmonem quando eſſet egreſſurus, & quibus mediis; reſpondit dæmon, quòd opus erat, priùs corpus illius medicinis corporeis benè purgare juxta regulas, quas ipſemet ipſi Exorciſtæ traderet: quibus auditis Exorciſta libenter remedia corporalia per ſcripturam accepit à dæmone, de quibus ut ſecurus eſſet, ea Medico oſtendit, à quo fuerunt laudata, & approbata, qua de re prædictus Parochus majori gaudio quotidie ad dæmonem exorcizandum accedebat, à quo per exorciſmos quotidianam lectionem, & inſtructionem accipiebat, ſic ex Parocho, & Exorciſta diaboli diſcipulus evaſerat. Tandem poſt longos, & iteratos exorciſmos dæmon illum admonuit, quòd ipſe non poterat egredi ex corpore illius mulieris niſi exorciſmi pronuntiarentur à novem Exorciſtis, idcircò jam ad aliquos unà cum Energumena acceſſerat; ſed dæmon addidit, oportere quòd illi noven Exorciſtæ ſimul eodem tempore ſuper Energumenam exorciſmos pronuntiarent. His à me auditis Presbyterum increpavi de ſua nimia ignorantia, ac credulitate admonuique illum, ne impoſterum diaboli directioni ſe committeret.

389 Quare juremeritò dicimus dæmones: quia incorporei, ſimplices, indiviſibiles, inextenſi, ſubſtantiæ purè ſpirituales, totaliter à rebus ſenſibilibus diverſæ, poteſtate, ac virtute cunctis rebus materialibus præſtantiores, nullam in obſeſſi, vel maleficiatis cruciandis, & affligendis præviam requirentes diſpoſitionem, à rebus naturalibus nullo modo ſive directè, ſive indirectè pati poſſe phyſica actione, licèt ab eis affligi poſſint actione intentionali modo, quo ſequenti ſectione demonſtrabitur.

Concluditur dæmones ſive directè, ſive indirectè à rebus naturalibus pati non poſſe.

SECTIO II.

Intentionali actione.

390 CUm hæc materia implicatior ſit, quàm uno verbo queat enodari, ante omnia ingenii acies maximoperè illi explicandæ eſt intendenda, nec parcendum labori, ut ejus veritas diſtinctè, & apertè eluceſcat.

Sicut res naturalis duplex habet eſſe Reale, & Intentionale.

Quemadmodum ergo res ſenſibiles duplex habent eſſe: Reale unum: Intentionale

Digitized by Google

nale alterum. Reale, ubi res realiter inhærent: ut lux in corpore lucido, & albedo in pariete. Intentionale, ubi ſunt earum ſpecies ſive ſenſibiles, ſive phantaſticæ, ſive intelligibiles. Ità duplici actione, oportet, agant in ſubjectum: Phyſica una per qualitates ſibi inditas; vel per motum localem, de qua ſupra: Intentionali altera, qua agens producit qualitatem in potentia, quæ ſi ſenſitiva exterior eſt, ſenſibilis dicitur: Si ſenſitiva interior, phantaſtica appellatur: Si intellectiva, intelligibilis nuncupatur.

Ita agit in ſubjectū duplici actione Phyſica Intentionali, Senſibili, Phantaſtica. Intelligibili.

Non eſt tamen hæc actio intentionalis (quod diligentiſſimè obſervandum) ipſa ſenſatio ſive externa, ſive interna: nec ipſa intellectio producta ex ſpecie intelligibili, & ab intellectu agente: quia hæ omnes ſunt actiones immanentes, quibus non poſſunt agere res ſenſibiles, de quibus loquimur modò; cùm non habeant animam, vel potentias, in quibus poſſint manere tanquam in ſubjecto perficiendo. Sed eſt actio tranſiens, cujus terminus eſt aliquid præter actionem: videlicet, Formaliter *eſt relatio objecti ad potentiam*: Materialiter *eſt ipſa ſpecies vel ſenſibilis: vel phantaſtica: vel intelligibilis*, quatenus procedit ab ipſa re ſenſibili. 391

Quæ actio intentionalis eſt actio tráſiens.

Cùm ergo res naturales nec directè, nec indirectè agere poſſint in dæmones actione phyſica. Reſtat, ſi aliquid in eis operantur, dum curantur maleficia, & dæmones expelluntur earum virtute, id fiat actione intentionali aut Senſibili: aut Phantaſtica: aut Intelligibili. Ideò videndum, quarum ex eis tribus id fiat. Quod tribus ſequentibus articulis præſtabitur.

Videndum ergo ſi agant vel Senſibili. Vel Phantaſtica, vel Intelligibili.

ARTICULUS I.

Senſibili.

§. I.

NOn poteſt exacta, ac perfecta actionis ſenſibilis, qua ſenſibilia agere in dæmones ſuſpicantur, haberi notitia, niſi agnoſcatur priùs, de quibus ſenſibilibus tractetur in præſenti diſputatione. Cùm enim detur ſenſibile tum prout dicit aptitudinem ad agendum, ſcilicet, ad ſentire: ut eſt animal: tum ut importat aptitudinem ad ſentiri: ſicuti eſt res apprehenſa à ſenſu, quæ ſenſibilis dicitur: quia apta nata eſt ſentiri, ſeu percipi à ſenſibus, nemini proculdubio eſt ambigendum, nos loqui de ſenſibili non primo; ſed ſecundo modo, *quod eſt ens ſpectans ad compoſitionem integrantem ſubſtantiæ, aut quantitatis, pendens à materia ſubjectivè proximè (ut eſt forma ſubſtantialis:) aut remotè, (ut ſunt omnia accidentia ipſi formæ inhærentia,) aptum natum movere ſenſus.* 392

Senſibile hic ſumitur paſſivè pro eo quod aptum natum eſt ſentiri.

Quid ſit hujuſmodi ſenſibile.

Quos quidem ſenſus movere nequit niſi ſit *Aliquid ſingulare*: Cùm ſenſus ſit tantùm ſingularium, ſicut ſcientia eſt univerſalium, *Corporeum*: quia ſenſus, qui eſt facultas corporea, non poteſt ferri in aliquod incorporeum, & ſpirituale. *Extenſum non tantùm in ordine ad ſe; ſed quoque ad locum. Præſens, & in debita diſtantia collocatum, per debitumque medium ſenſui præſentatum*, ut ſic aptè, commodèque per ſpeciem cum ipſo ſenſu conjungatur.

Quid requiratur, ut ſentiatur.

Hoc autem ſenſibile, ſeù res ſenſibilis ſic accepta prout dicit aptitudinem ad ſentiri, ſive ſentiatur per ſe, ut accidentia: ſive per accidens, ut ſubſtantia: ſive propriè, puta ab uno ſenſu tantùm: ſive communiter, ut à pluribus ſenſibus externis, quomodo ſumatur ad actionem intentionalem ſenſibilem habet concurrere prout ex ſe emittit ſpeciem ſenſibilem, quæ eſt imago, & ſimilitudo ipſam rem ſenſibilem repræſentans, quæ per aliquod medium corporeum defertur ad ſenſum, ut rectè docet Ariſtot. 2. *de Anima tex.*122. dicens: *oportet autem univerſaliter de omni ſenſu accipere, quòd ſenſus eſt id, quod eſt ſuſceptivum formarum ſine materia*, ut cera ſine ferro, & auro annuli, ſeù ſigilli recipit ſignum. Ubi intelligit, quòd ſen- 393

Hoc ſenſibile concurrit ad actionem intentionalem Per ſpeciem ſenſibilem.

ſenſus recipit ſuum objectum, non quoad ſuum eſſe materiale, & naturale; ſed benè quoad ſuum eſſe purum, & intentionale, ideſt ſecundùm ſuam ſpeciem intentionalem ſenſibilem, ex qua ſpecie intentionali, & ex potentia ſenſitiva producitur ſenſatio, ver. gr. Albedo, quæ eſt res ſenſibilis habens eſſe reale in pariete, in quo ſubjectatur, emittit ſpeciem ſui, quæ eſt imago, & ſimilitudo albedinis, quæ ſimilitudo defertur per aerem medium ad oculum ſibi præſentem, ex qua ſimilitudine albedinis, & potentia viſiva paritur ſenſatio, ſcilicet, viſio albedinis. Sic ſonus, qui dicitur habere eſſe reale in aere velociter moto, & fracto virtute percutientis, & percuſſi; poſtmodùm in aere circumſtante orbiculariter ſuam generat, & multiplicat ſpeciem, quæ eſt repræſentativa ipſius, quæ non eſt ſonus; ſicut & ſpecies coloris non eſt color; ideòque ſicut non videtur ſpecies coloris; ſed ipſe color; ſic non auditur ſpecies ſoni, ſed ſonus per ſuam ſpeciem venientem ad auditum. Ex qua ſpecie, & potentia auditiva paritur ſenſatio, nempè, auditio ſoni. Objectum enim eſt cauſa ſenſationis, quatenus unitur potentiæ ſenſitivæ per ſuam ſpeciem: quia per ſe non poteſt uniri potentiæ, nec eam tangere; aliter nullam faceret ſenſationem, teſte Ariſtotele *eodem lib. 2. de Anima tex. 75.* dicente: *Nullum ſenſibile poſitum ſuper ſenſum facit ſenſationem.*

§. II.

394 Quæ ſpecies requiritur ad producendam ſenſationem.

QUare requiritur ſpecies intentionalis ſenſibilis qua recepta in ſenſu producatur ſenſatio, quæ eſt actio immanens perficiens ſubjectum in quo eſt, quæ ideò non poteſt nuncupari actio intentionalis ſenſibilis, cùm hæc ſit actio tranſiens, cujus terminus eſt aliquid præter actionem. Quid ergo erit hujuſmodi actio intentionalis ſenſibilis? Si formaliter ſumatur, nil aliud utique, quàm *relatio objecti moventis ad potentiam motam*; Materialiter verò *eſt ipſamet ſpecies ſenſibilis, quæ eſt imago, & ſimilitudo ipſius rei ſenſibilis*, qua mediante, dicitur res ſenſibilis agere in potentiam: quia defertur per medium ad potentiam, eamque movet ad producendam ſenſationem: ut ſpecies, ſeu ſimilitudo rubedinis emiſſa à rubedine per aerem defertur ad viſivam potentiam, eamque movet ad producendam rubedinis viſionem.

395 Unde ad actionem intentionalem ſenſibilem concurrunt Potentia Objectum.

Ex quibus omnibus facilè colligitur, ad actionem intentionalem ſenſibilem quinquè concurrere, ſcilicet, Potentia, Objectum, Organum, Medium, & Species ipſa ſenſibilis.

Potentia: ut viſus, vel auditus, vel odoratus, vel guſtus, vel tactus.

Objectum: videlicet, res ſenſibilis benè diſpoſita, & in debita diſtantia collocata: ut color, vel ſonus, vel odor, vel ſapor, vel alia hujuſmodi ſenſibilia vel per ſe vel per accidens, propria, vel communia. Vel dicamus viſibile, vel audibile, vel odorabile, vel guſtabile, vel tangibile.

Organum, Medium Species.

Organum: ut oculus, vel aures, vel nares, vel lingua, vel nervus tactivus. Medium: ut aer, vel caro, per quos tranſit ſpecies objecti ad potentiam, & Species ſenſibilis, quæ eſt imago, & ſimilitudo objecti, à quo emittitur, & defertur per medium ad organum potentiæ; ſic poſteà ex potentia, & objecto mediante ſpecie ſenſibili, à qua denominatur actio ſenſibilis intentionalis producitur ſenſatio.

§. III.

396 Quibus cùm careant dæmones, à rebus natural. lib. pati nequeunt actione intentio-

HIs clare perſpectis, ac conſideratis, quis audeat enuntiare, & affirmare, res naturales in dæmones actione intentionali ſenſibili agere poſſe? Quomodo movere poſſunt per ſuas ſpecies ſenſibiles dæmonum potentias exteriores ſenſitivas, ſi in dæmonibus non ſunt hujuſmodi potentiæ?

Licèt enim dæmones poſſint in corpore aſſumpto operationes exercere, quę conſe-

Digitized by Google

ſequuntur animam, prout eſt corporis motrix: ut movere membra exteriora, manus, pedes, palpebras oculorum, genas ad ridendum, os, & linguam ad loquendum, maxillas ad manducandum, & alias hujuſmodi operationes exercere ad motum localem pertinentes; Non tamen exercere poſſunt operationes, quæ conſequuntur animam, inquantum eſt perfectio, & forma corporis. Non enim dæmon unitur corpori ut forma informans, ſive ut perfectio ejus: ut eruditè docet Div. Bonaventur. *in 2. diſtinct. 8. artic. 3. quæſt. 2.* Idcircò movent oculos, ſed non vident; aures, ſed non audiunt; nares ſed non odorant; genas movent ad ridendum, ſed in eis non eſt exhilaratio cordis; maxillis, ac dentibus cibum comedere videntur, ac recipere in ſtomachum; ſed non convertunt in ſubſtantiam aliti; nec ibi eſt deperditi reſtauratio: quia corpus ab eis aſſumptum non eſt organizatum, nec animatum: quia in eo non ſunt cor, & cerebrum, nec alia organa, quæ in ſentiendo dominantur: nec calor naturalis, ſeu animalis, qui inſtrumentum eſt potentiæ ſenſitivæ: nec ex tali corpore, & dæmone fit unum per eſſentiam; ideò nec illa vera ſunt organa, ſed tantùm aerea, & apparentia, cùm non ſint formata ab Angelo, vel dæmone, ut per illa ſentiat; ſed ut per illa proprietates intellectuales attendat. Movendo ergo linguam format verba, quibus videtur loqui; ſed ut per hæc aliis ſuos exprimat conceptus. Auribus videtur percipere voces loquentium; ſed ut intelligat ſermones eorum, quos etiam ſine auribus intelligit. Idem eſt dicendum in corporibus energumenorum, in quibus non exiſtit, ac operatur ut forma informans; ſed tantùm ut movens eo modo, quo dixi. Non ergo hujuſmodi dæmonum operationes ſunt ſenſitivæ; ſed omnes intellectivæ cognitiones.

nali ſenſibili.

Poſſunt tamẽ dæmones aſſumere corpora, & in eis exercere actiones ſpectantes ad motum localem.

§. IV.

QUare pertentent Exorciſtæ quantum poſſunt, res varias obſeſſis adhibere naturales, & corporeas, quibus actione intentionali ſenſibili dæmones torquere opinantur; oleum, & operam perdent. Studeant toto ſuo conatu quantum velint, & ſciant, recipere galbanum, ſulphur, aſamfætidam, ariſtolochiam, hypericonem, rutham, carnem, vel limaturam ungulæ aſini, canis, ac diaboli ſtercora; ex eiſque facto fætido ſuffumigio maleficiati, vel obſeſſi nares fumigare, ut dæmon tali perculſus fętore in fugam verſus totaliter ab obſeſſo recedat. Quid indè? In cælum jaculantur; arenam, ac littora arant lapideſque elixant. Ipſi enim dæmones de nulla re magis delectantur, quàm de rebus fætidis. Hinc ſi aſſumunt corpora, vel ſunt cadavera fætida, & graveolentia: vel ex aere fætido, & graveolenti formata. Si in corporibus humanis habitant, excitant humores pravos, & putidos, in iiſque reſident, ac commorantur. Si exeunt è corporibus, in ſuo diſceſſu energumeni guttur, & os odore ſulphureo plenum relinquunt. Si apparent alicui; cùm recedunt, aerem circumſtantem undequaque fætoribus intollerabilibus, ac putoribus graveolentibus replent, & inficiunt. Quid ergo valebunt contra dæmones hujuſmodi fætores? Perſentiet quidem obſeſſus talium ſuffimentorum odorem, quæ cùm calida ſint, & calidi natura ſit aſcendere, ad ejus caput aſcendent, ſecumque alios vapores adducent; qui ſimul implentes, in eo gravitatem efficient: diabolus verò ſubſannabit Exorciſtam oſtendens, ſe magna affici moleſtia, ut ille ignarus diaboli aſtutiam non præcavens iterùm, & iterùm replicet ſuffimenta, donec cum maximo obſeſſi detrimento ſua caliditate inflammationem progignere, & humores frigidos fundendo epilepſiam, apoplexiam, convulſionem, & alios graves morbos excitare habeant.

397

Veritas practicatur quoad ſenſum Odoratus.

§. V.

§. V.

398 *Viſus.* Contendant deformes in charta pingere diaboli effigies, eaſque ante ipſius ponere oculos, ut harum ſpecies ſenſibiles delatæ ad eos moveant ad iram. Quid indè? In aquam ſcribunt, cæco oſtendunt colores. Oculos habent, & non videbunt.

Auditus. Perſtrepent in auribus verbis contumelioſis, conviciis irritent, provocent, laceſſant. Quid indè? Mortuo verba faciunt, littori, ac vento loquuntur, ſurdo canunt, & appetunt, hylam inclamant, ſi putant dæmonis aures faſtidire.

Guſtus. Componant cibos abſynthio, & ruta, aliaque amara edulia. Vel potiones acres obſeſſis ſumendas exhibeant, ut dæmones talem amaritudinem, & acrimoniam non ſuſtinentes, feſtinatò avolent à corporibus, quæ obſident. Quid indè? Inaniter aquam conſumunt: Cotem alunt, milium terebrant, in frigidum furnum panes immittunt.

Tactus. Percutiant pugnis, & calcibus miſerum obſeſſum; colaphis cædant, flagellis, funibus, bacillis, aliiſque id generis inſtrumentis impetant. Faciem eorum fætidis, ac ſqualidis ſputis deturpent. Quid indè? Si hiſce putant dæmones ſenſibiliter affligere, eoſque abigere: Ignem diſſecant, aerem, & nebulas verberant, hydram ſecant, mortuos flagellant cum non mediocri viventium cruciatu, ac detrimento, dum intus à dæmone torquentur, & exteriùs ab Exorciſta malè habentur.

Parent balnea ex lixivio cum cinere olivarum, & aqua fluminis, in quibus ebulliant ruta ſabina, hypericon, artemiſia, verbena, palma Chriſti, & ariſtolochia rotunda: Si dum jubentes in hæc totum obſeſſi corpus immergi, & ablui, dæmones fugari putent, æthyopem dealbant, utrem mergunt vento plenum, & laterem lavant: cùm nulla res naturalis actione intentionali ſenſibili in dæmones agere queat: eò quia non habent potentias, aut organa, quæ poſſint moveri à ſpecie ſenſibili, eamque ad producendam ſenſationem in ſe recipere.

§. VI.

399 *Obiicitur de Raphaele Archan. De Angelo Cuſtode corpora aſſumentibus, & varias in eis operationes exercentibus.* At dices fortaſſe: Cùm dæmones Angelis bonis in naturalibus æquiparari valeant, quæ in eis integra remanſerunt: Si illi, quos fingere non decet, in copore aſſumpto quandoque, immò ſæpiùs apparuerunt habentes oculos, aures, os, nares, manus, pedes, ac cætera organa corporea: ſicut notum eſt omnibus credentibus de Angelo Raphaele: qui apertè loquebatur Tobiæ juniori; cum eo ſimul comedebat, bibebat, & ambulabat; dixitque ei, quòd eſſet ex filiis Iſrael: & ſeniori, quòd eſſet Ananias Ananiæ magni filius: Idem prorſus fatendum de Angelo Cuſtode, qui ſub forma Paſtoris familiariter morabatur, ac converſabatur cum Herma diſcipulo Pauli Apoſtoli: ut habetur *tomo I. Bibliothecæ Veter. Patrum*; ac de aliis Angelis aliis ſervis Dei apparentibus; cur ergo, & dæmones idem præſtare non poterunt? An quia eorum operationes ſunt fallaces? Nonne & illæ Angeli Raphaelis videntur notæ?

400 *Satisfit objectioni & myſterium declaratur multipliciter.* Verùm ſi attentè, & exactè Raphaelis, aliorumque bonorum Angelorum actiones contemplemur, non fallaces; ſed veraces, myſteriiſque refertas inveniemus. Quamvis enim Angeli corpora aſſumant humana tantùm apparenter, putà aerea, in quibus non vera opera vitæ operantur; non tamen fictio, ſed myſterium dici debet. *Fictio enim eſt ſignum falſi:* ut quando aliquid adhibetur ad ſignificandum aliquid; vel aliqualiter, quod, vel qualiter non eſt. Sed quandocunque eſt correſpondentia ſignati ad ſignum; ita quòd res ſignificatæ ità ſe habent, ſicut ſignficantur, non eſt fictio, licèt ſignum ſit alterius naturæ, quàm ſignificatum. Nam etiam vocibus, quæ accidentia ſunt, ſignificamus ſub-

ſtan-

Digitized by Google

ſtantiam, quæ alterius naturæ eſt, quàm accidentia. Undè quemadmodum, cùm aliquis geſtu corporis ſignificat qualitatem mentis alterius, cujus perſonam induit, quamvis in eo non ſint qualitates mentis, quas figurat; non tamen ibi eſt fictio, ſed myſterium: quia per rem ſenſibilem, ac viſibilem repræſentatur res ſpiritualis, ac inviſibilis. Sic intelligibilia ſub figuris ſenſibilibus propter ſimilitudinem quandam ſine actione ſignificamus, licèt intelligibilia non ſint ſenſibilia.

Hanc veritatem probat Auguſtinus *libro contra mendacium cap.10. tom.4.* ubi loquens de Jacob, qui coram Iſaac finxit, ſe eſſe Eſau, ait: *Jacob, quod matre fecit auctore, ut patrem fallere videretur, ſi diligenter, ac fideliter attendatur, non eſt mendacium, ſed myſterium. Quæ ſi mendacia dixerimus, omnes etiam parabolæ, ac figuræ ſignificandarum quarumcumque rerum, quæ non ad proprietatem accipiendæ ſunt; ſed in eis aliud ex alio eſt intelligendum, dicentur eſſe mendacia, quod abſit omninò. Nam qui hoc putat, tropicis etiam tam multis locutionibus omnibus poteſt hanc importare calumniam; ità ut hæc ipſa, quæ appellatur metaphora, hoc eſt, de re propria ad rem non propriam verbi alicujus uſurpata translatio poſſit iſta ratione mendacium nuncupari. Quæ ſignificantur enim utique ipſa dicuntur: putantur autem mendacia, quoniam non ea, quæ verè ſignificantur, dicta intelliguntur; ſed ea, quę falſa ſunt, dicta eſſe creduntur.* Hæc Auguſt.

§. VII.

SEd nonnè hoc in ſeipſo oſtendit ille Spiritus veritatis, de quo Veritas increata *Joan.15.* ait: *Cùm venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, ſpiritus veritatis, qui à Patre procedit &c.* apparuit ſub columbæ ſpecie, atquè ſub forma ignis? Quis autem audeat aſſerere, Spiritum ſanctum habere formam ignis, vel columbæ? An dicenda ibi fictio? Avertat Deus hoc à nobis; ſpiritus enim veritatis fingere non poteſt. Quid ergo? Myſterium. Columba enim, ſicut & ignis erant tantùm ſigna ſignatum referentia: Columba gratiæ plenitudinem in Chriſto, ut in alios redundaret, quos redimeret. Ignis ardorem charitatis in Apoſtolis, quos repleverat. Sic teſtantur Theologi D. Bonav. D. Thom. Guilhel. Richar. & alii *in primo ſent. d.4.* Nec illa columba fuit verum animal habens animam ſenſitivam: nec ille ignis verus ignis ardens, quamvis fuerint res veræ corporales miniſterio Angelorum, ut ait Auguſt.4. *de Trinit.* ex æthere puriſſimo formatæ, in quem expleto officio etiam mox reſolutæ fuere. Non tamen ibi fictio; ſed myſterium: quia ibi veritas erat in ſignificando: cùm propterea illa ſimilitudo offerebatur ſenſui, ut ſignificaretur, quòd ibi erat Spiritus ſanctus: ut eruditè docet D. Bonavent. *in 1 diſt.16.queſt.4.* & poſt ipſum Pelbartus *in aureo ſacrę Theol. Roſario tom. 1. verſic. Miſſio, §.38.* 401

Hoc ergo idem jure meritò fatendum de angelicis ſpiritibus. Non enim repugnat veritati Sanctorum Angelorum, quòd corpora aſſumpta appareant viventia, quamvis non ſint: quandoquidem non aſſumuntur ad repræſentandum vitam corporalem; ſed Angelorum præſentiam, qui verè vivunt. Sic Angelus Raphael Tobiæ loquebatur, apparenter comedit, & bibit, ut per hoc ſe exhiberet congruum itineris ſocium, & ductorem, ac divinam miſericordiam illi impenſam manifeſtaret, in multiſque inſtrueret, quæ ei forè neceſſaria æſtimabantur: ut ipſemet *Tobiæ* 12. faſſus eſt: *Cùm eſſem vobiſcum videbar quidem manducare, & bibere; ſed ego potu inviſibili, & cibo utor.* 402

Nec ibi fuit, ut fatetur Div. Bonaventur. *in 2. ſentent. d.8. art.3. qu.2.* deceptio, aut illuſio quantum eſt ex parte Angelorum, licèt aliquis ignorans naturam ipſorum poſſet ex hoc opinandi falſum locum ſumere. Nam, ut etiam ait Auguſtinus *loco citato contra mendacium: Verax ſignificatio nullo modo mendacium rectè dici poteſt.*

Quod

Quòd verò Raphael Angelus dixerit Thobiæ juniori ex filiis Iſrael, & ſeniori, eſſe Ananiam Ananiæ magni filium, myſticè eſt intelligendum. Oſtendere enim voluit, ſe eſſe ex filiis Iſrael, ideſt, ex his, qui ſpeculantur in amore Dei. Vir enim ſpeculans in amore Dei Iſrael dici poteſt. Filiumque magni Ananiæ ſe nuncupavit: quia Ananias tantùm valet, ſicut adjutor: vel ſicut gloria Dei, inquit Gloſſa marginalis, quæ eſt Venerabilis Bedæ: ſic Raphael erat adjutor promotionis gloriæ Dei. Quo modo utitur etiam Apoſtolus 1. *Corinth. cap.3. de ſeipſo aliiſque Prædicatoribus* dicens: *Dei adjutores ſumus*. Non ergo Raphaelis ulla fuit deceptio, licèt corpus aſſumpſerit humanum tantùm apparenter, nec in eo opera vera vitæ fuerit operatus.

403 Quare ſicut Angeli boni corpora vera humana non aſſumunt; nec veros habent oculos, aures, nares, manus, pedes, cæteraque organa, & inſtrumenta ad vitam corporalem neceſsaria; ideòque nec moveri poſſunt, aut pati à rebus naturalibus per ſpecies intentionales ab eis emiſsas: ità & dæmones, cùm ſint incorporei, nec vera aſsumant corpora; ſed tantùm apparentia, nullo modo à rebus naturalibus hujuſmodi actione intentionali ſenſibili pati queunt. Neque in corporibus energumenorum, aut maleficiatorum; quia ibi non ſunt dæmones, ut forma informans: nec in his corporibus exercens operationes, quæ conſequuntur animam in quantum eſt perfectio, & forma corporis; ſed tantùm prout eſt motrix; idcircò res naturales in dæmones nullatenus actione intentionali ſenſibili agere valent.

Concluditur non poſſe dæmones pati à rebus corporeis paſſione intentionali ſenſibili.

ARTICULUS II.

Phantaſtica.

§. I.

404 QUamquàm res naturales actione intentionali ſenſibili in dæmones agere nequeant, nihilominus non videtur eis actio phantaſtica deneganda. Nam D. Dionyſius *lib.4. de divin. nomin.* ait: *In dæmonibus eſſe furorem irrationalem, amentem concupiſcentiam, & phantaſiam protervam*. Si ergo in dæmonibus eſt phantaſia, quid prohibet, res ſenſibiles agere in eam, illam movendo per ſpeciem phantaſticam, cùm ſuaptè natura ex ſe emittendi talem ſpeciem, ſi detur potentia aliqua apta ad talem in ſe ſpeciem ſuſcipiendam, vim obtineant?

An res naturales actione intentionali phantaſtica poſſint agere in dæmones?

At ſi naturam, & quidditatem phantaſticæ actionis attendamus, id ſtatim falſum nobis aperitur. Quid enim eſt actio phantaſtica intentionalis? Nil aliud profectò, ſi formaliter accipiatur, quàm *Relatio objecti moventis ad potentiam ſenſitivam internam motam*, putà, *ad imaginativam, ſeù phantaſiam ſpeciem ſenſitivam à ſe emiſſam*. Materialiter verò ſumpta nil aliud eſt, quàm *ſpecies ipſa, ſeu imago objecti prout movet potentiam interiorem, & in eo recipitur*. Quæ hoc modo actio phantaſtica appellatur; ſicut ſenſibilis dicitur prout ſenſui exteriori repræſentatur, illum movet, in eoque recipitur.

405 Poſtquàm enim ſpecies ſenſibilis, quæ eſt imago, & ſimilitudo objecti, recepta eſt in organo ſenſus exterioris, putà, in oculo, vel aure; nihil aliud requiritur, niſi potentia interior ſenſitiva, quæ ſit benè diſpoſita, & recipiat à ſenſibus exterioribus ſpecies hujuſmodi ſenſatas. Vel ipſamet potentia ex his, quæ à ſenſibus accepit exterioribus, eliciat ſpecies non ſenſatas, ex quibus ſpeciebus phantaſticis, ſeu phantaſmatibus, & ex ipſa potentia ſenſitiva interiori tali ſpecie, ſeu phantaſmate informata producitur notitia ſenſitiva interior, quæ eſt actio immanens ipſam potentiam interiorem perficiens. Hæc tamen notitia non eſt ipſa actio phantaſtica; quia illa non eſt immanens; ſed tranſiens.

Hoc falſum eſſe demonſtratur ex natura actionis phantaſticæ.

§. II.

UNde ad hujuſmodi functiones obeundas Doctores aſſignant potentias ſenſitivas interiores. Alii unam tantùm. Alii duas. Alii tres. Alii quatuor. Alii quinque. 406 Ad cujus functiones aſſignantur à Doctoribus variæ potentię.

Una tantùm aſſignatur à Petro Tatareto, qui putat ſecundùm mentem Ariſt.3. *de Anima* dari tantùm unum ſenſum communem, qui vocatur phantaſia, æſtimativa, & imaginativa.

Duæ à Fonſeca *lib.*5. *Metaph.* ſcilicet, ſenſus communis, & phantaſia. Hunc ſequuntur Conimbricenſes.

Tres à Toleto, & Græcis omnibus: nempè ſenſus communis, phantaſia, & memoria. Iſti enim nullam ponunt differentiam inter phantaſiam, imaginativam, & æſtimativam.

Quatuor à D. Thoma, Cajetano, Averroe, & communiter tam à veteribus, quàm à recentioribus Philoſophis, videlicet, ſenſus communis, imaginativa, æſtimativa, ſeù cogitativa, & memoria. Nam ſecundùm iſtos imaginativa idem eſt, quod phantaſia.

Quinque tandem ab Avicenna, Algazello, Alberto, & quibuſdam aliis, præcipuè Medicis, nempe ſenſus communis, imaginativa, æſtimativa, ſive cogitativa, phantaſia, & memoria.

Harum autem potentiarum organum remotum eſt cor, ut ait Ariſtoteles: quia hoc eſt primum vivens, à quo derivantur ſpiritus vitales ad cerebrum. Propinquum verò eſt cerebrum, in quo, teſte Galeno, immediatè reſidet ſenſus internus; & à quo manant ſpiritus animales, qui neceſſarii ſunt ad functiones ſenſuum ſive exteriorum, ſive interiorum; & per nervos ab ipſo cerebro oriundos ad ſenſus exteriores profluunt, ut artis anatomicæ Profeſſores conſtantiſſimè docent. Exiſtunt verò iſti ſenſus interni, ſeù internæ potentiæ in medulla: quia mollitudo aquea medullæ cerebri plurimùm accommodata eſt internorum ſenſuum functionibus, quæ medulla in tot cerebri cellulis juxta numerum potentiarum à Doctoribus aſſignatarum continetur. 407 Quorum organum remotum eſt cor propinquum eſt cerebrum.

§. III.

CUm autem organum internarum potentiarum ſenſitivarum, ad quas terminatur actio phantaſtica intentionalis, ſit corporeum quis affirmare præſumat, res naturales agere poſſe in dæmones actione intentionali phantaſtica? Ubi enim in dæmonibus cor, quod eſt primum vivens, & fons omnium vitalium operationum? Ubi cerebrum, in quo immediatè reſident ſenſus interni, ſi dæmones ſunt ſubſtantiæ purè ſpirituales incorporeæ? Ubi medulla, in qua exiſtunt hujuſmodi potentiæ? Ubi cellulæ, in quibus contineatur illa medulla, ſi ſunt totaliter immateriales, & ab omni materia defæcati? Quomodo poterunt res ſenſibiles actione phantaſtica movere potentias dæmonum ſenſitivas interiores, ſi hujuſmodi potentiarum ſunt expertes? 408 Quibus cùm dæmones careant, in eos res naturales agere non poſſunt actione intentionali phantaſtica.

At quis ignorat, ſi medullitùs D. Dionyſii mentem attendunt, quòd ipſe dæmonibus aſcribit *Phantaſiam protervam:* quia totam intentionem, & cunctas operationes ad homines decipiendos, & vexandos protervè, ideſt, ſuperba ferocitate, & crudelitate dirigere ſtudioſè conantur? Non autem, quia habeant potentiam corporali organo alligatam. *Concupiſcibilem amentem*: non quia cognitionis ſint expertes; ſed quia vehementiſſimè tanquam amentes ſine fræno, & retinaculo rationis, quaſi vehementi curſu concitati ad quælibet nociva ſeipſos præcipitare ſolent? *Iraſcibilem furioſam*: quia contra omnia bona impetuosè 409 Explicatur præallegata D. Dionyſii auctoritas.

Brog. Alexicachon. O ira-

Digitized by Google

iraſcuntur: non ex ignorantia ; ſed ex perverſiſſimo pravæ voluntatis appetitu?

Cùm ergo dæmones potentiarum ſenſitivarum, ſive externarum, ſive internarum ſint expertes, utpotè incorporei, ſimplices, ab omni materia alieni, ac ſeparati, quibus res ſenſibiles ſeipſas per ſpecies ſenſibiles, ac phantaſticas repræſentare nequeunt, eaſque movere ad producendas ſenſationes: vel internas notitias ſenſitivas; nobis indubitanter aſſerendum, res ſenſibiles in dæmones actione intentionali tam ſenſibili, quàm phantaſtica nullatenus agere poſſe.

ARTICULUS III.

Intelligibili.

§. I.

410 Res naturales agere valent in dæmones actione intentionali intelligibili. Probatur ex parte Actionis intention. intelligibilis.

CUm res ſenſibiles in dæmones ſive actione phyſica: ſive intentionali ſenſibili, & phantaſtica agere non valeant. Si in eos aliqua rerum ſenſibilium poteſt aſſignari actio, eam nonniſi intelligibilem eſſe neceſſe eſt. Quod facilè probari poteſt tum ex parte ipſius actionis intentionalis intelligibilis, tum ex parte potentiæ intellectivæ, quæ eſt terminus hujuſmodi actionis intelligibilis.

Si enim actionem attendas intentionalem intelligibilem formaliter acceptam, invenies, *eſſe reſpectum, ſeu relationem objecti moventis ad potentiam intellectivam motam per ſpeciem intelligibilem ab objecto, ſeu à re ſenſibili emiſſam; & in ipſa potentia intellectiva receptam*. Si verò materialiter conſideratam, nihil aliud reperies, quàm *ſpeciem intelligibilem, quæ eſt imago, & ſimilitudo rei ſenſibilis; ſed per intellectum agentem abſtracta ab ipſa re ſenſibili; vel à phantaſmate, & recepta in intellectu paſſibili*: ex qua ſpecies intelligibili, & intellectu paſſibili producitur intellectio. Sic res ſenſibilis dicitur agere in intellectum humanum; vel angelicum prout per ſpeciem intelligibilem illum movet, in eo recipitur, & habet eſſe; ſed alio modo, quàm in ſe habeat. In ſeipſa enim habet eſſe materiale, & naturale; In intellectu verò hominis, vel Angeli ſpirituale, & intentionale.

Potentiæ intellectivæ terminantis talem actionem.

Si autem potentiam conſideres intellectivam, agnoſces *illam actionis intelligibilis eſſe terminum*, ſive unita ſit corpori; ut intellectus hominis viatoris; ſive ſeparata à corpore, ut intellectus Angeli, vel dæmonis, vel animæ ſeparatæ.

§. II.

411 Sive potentia ſit unita corpori.

VIs illam contemplari unitam corpori? Vides, in ea requiri Primò ſpeciem phantaſticam, ſeu phantaſma jam receptum in ſenſu interiori, quia pro ſtatu iſto *nihil recipitur in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu*; putà in ſe, vel in ſuo ſimile, teſte Ariſtotele *lib. de ſenſu, & ſenſib.* Secundò intellectum agentem, qui in lumine ſuo ſpeciem phantaſticam, ſeu phantaſma, quod eſt materiale, & ſub conditionibus individuantibus, illuſtrans, & depurans, elevat, transfert de ordine ſenſibilium, & materialium ad ordinem intelligibilium, & ſpiritualium, producendo ſpeciem intelligibilem, in qua communis natura repræſentatur exuta differentiis individualibus; manetque à ſolo intellectu perceptibilis. Tertiò intellectum poſſibilem, qui non eſt potentia diſtincta realiter, vel formaliter ab intellectu agente, ut eruditè docet Seraphicus Doctor S. Bonaventura *in 2. ſent. d.24. art.2. q.4.* Sed dicit tantùm quandam differentiam ratione ſuæ operationis; convenit tamen inſeparabiliter cum intellectu agente in unam completam operationem, & actum intelligendi. Idcircò intellectus, dum recipit in ſe ſpeciem intelligibilem, dicitur paſſibilis; quia quodam modo à tali ſpecie patitur; & per conſequens illa agere dicitur in intellectum, dum illum movet; in eoque recipitur.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

Vis illam à corpore conſiderare ſeparatam? Loquendo de cognitione veſpertina, qua res cognoſcit in ſuo proprio genere, nonne vides, oportere, rem ſenſibilem præſentem eſſe in debita diſtantia intellectui, qui ſpecies ſingularium per intellectum agentem abſtractas, in ſe acquirat, & in intellectu potentiali recipiat; ſicque cauſetur cognitio ſingularium, & actualis eorum exiſtentiæ: & accidentium, quæ exiſtentiam conſequuntur? Loquendo tamen præciſè de intellectu angelico, qui habet quidditates univerſales omnium rerum, cognoſcit ſingularia, & contingentia Vel per acquiſitionem ſpecierum illa repræſentantium: ut docet Scotus *in 2. diſt. 3. q. 11.* Vel per applicationem ſpecierum univerſalium, quas illi appropriant: ut ſentit D. Bonavent. *in 2. d. ead. p. 2. art. 2. q. 1.* De quibus latè ſupra *tom. 1. diſp. 2. n.* 188. 412 Sive à corpore ſeparata.

Sed ut agnoſcant Angeli, ſive boni, ſive mali ſingularia contingentia, neceſſe eſt, hujuſmodi ſingularia, ſeu res ſenſibiles agere in intellectum angelicum per ſpeciem intelligibilem, dum per eam ipſum movent, & in eo recipiuntur; quæ quidem actio nonniſi intentionalis intelligibilis nuncupatur. 413 Oſtenditur, ſub qua ratione res naturales agant in dæmonis Intellectum, ac Voluntatem.

At quid nobis proderit noſſe, quomodo res naturales actione intentionali intelligibili agant in dœmonis intellectum, ſi ignoraverimus, ſub qua ratione moveant ejus voluntatem ad odium, iram, fugam, & triſtitiam; ita quòd ab obſeſſo diſcedere cogatur, vertaturque in fugam, quod eſt præcipuum, ac primarium in hac ſecunda parte hujus diſputationis nobis propoſitum?

§. IV.

Dicunt ergo plures Doctores tum ex antiquis, tum ex recentioribus, immò ferè omnes in hoc conveniunt, quòd ſi illæ res ſenſibiles, putà, ſulphur, ruta, ignis, & cætera hujuſmodi piè, ac devotè adhibeantur, tanquam inſtrumenta divinæ Juſtitiæ agere in dæmones, cunctaque veneficii opera deſtruere. Quidam ajunt, ut inſtrumenta divinæ juſtitiæ operari in illos.

Verùm hoc probari deberet, videlicet, quòd Deus talibus rebus, ut inſtrumentis uti velit; & quòd unquam promiſerit, per res naturales eos ſe editurum effectus, qui rerum excellunt naturalium vires. Non enim ſunt ſacramenta, aut ſacramentalia: idcircò non tenemur credere, Deum rebus hujuſmodi virtutem hanc dediſſe ſupernaturalem. Sed hoc non probatur.

§. V.

Alii fortaſſe Theologi de his ſenſibilibus ſtatuerent ſicut *in 4. ſent. d.* 44. de igne infernali cruciante, & affligente animas, concludunt. 414 Alii dicunt, prout præſentantur intellectui diſconvenientes, contriſtari voluntatem, & fugere ab eis.

Quemadmodum, nempe, ſpiritus cruciantur in ignem, ex hoc, quòd apprehendunt ignem eſſe ſibi ipſis diſconvenientem; ita quòd ex tali apprehenſione, qua apprehendunt ſic ignem ſibi diſconvenientem, cauſatur triſtitia in eis. Eodem modo etiam illæ res ſenſibiles, ut ſulphur, herbæ amaræ, & alia id generis præſentantur dæmonum intellectui tanquam res diſconvenientes; aguntque in ipſos actione intentionali, quatenus ſua ſpecie intelligibili movent intellectum dæmonum, qui eas apprehendit, ut ſibi diſconvenientes; & ut tales voluntati ab intellectu oſtenduntur, quæ idcirò dolet, ac triſtatur, donec dæmones ad fugandam triſtitiam, recedunt à tali obſeſſo.

Sed hic modus ſubſiſtere non videtur, eò quia nulla res mundi corporea datur, quæ ſit diſconveniens voluntati, vel ſpiritui; Nam omnis res corporea eſt conveniens voluntati, ac ſpiritui, ſi placeat ipſi. Nemini autem ſcienti eſt ignotum, eſſe in poteſtate voluntatis, ac ſpiritus, ut quælibet res ſibi placeat, vel diſpli- At iſte modus non ſubſiſtit.

ceat, ac per conſequens ſibi ſit conveniens, vel diſconveniens, conveniens quidem, ſi voluntas amet; & diſconveniens ſi voluntas eam nolit, ac odio habeat. Nonne vides aliquos ſervos Dei tanta humilitate creſcere, quòd abhorrent, ac odio habent divitias, dignitates, ac honores tanquam ſibi diſconvenientes; quos ſuperbi, ambitioſi, & elati arroganter tanquam ſibi convenientes concupiſcunt, ambiunt, atque perquirunt? E converſo iſti afflictiones, moleſtias, indigentias, injurias, atque calumnias fugiunt, abhorrent, ac deteſtantur, ut ſibi diſconvenientes; quas veri ſervi Dei, & imitatores Jeſu Chriſti amant, concupiſcunt, & requirunt; de eiſque ut ſibi convenientibus gaudent, & gloriantur, ut notum eſt de Pauli Ap. qui 2. ad Cor. 12. dicebat: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti*. Nec ipſe ſolus; ſed cuncti *Apoſtoli ibant gaudentes à conſpectu Concilii*, ut habetur *Act. c.5. quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*. Nulla ergo res ſenſibilis ex natura ſua videri poteſt dæmoni diſconveniens; ideoque ab illa affligi nequit, eo quòd illam tanquam ſibi diſconvenientem apprehendat.

§. VI.

415 Rationabilius ergo videtur exiſtimandum cum Scoto noſtro *in 4. ſent. d. 44. q. 3.* quòd illæ res ſenſibiles non ſint diabolico intellectui ex natura ſua diſconvenientes: ſed quatenus à dæmone ſunt nolitæ. Malignus enim ſpiritus illas res corporeas, putà ſulphur, herbas amaras, aliaque id generis ſenſibilia apprehendit tanquam inſtrumenta, quibus utitur Exorciſta in dæmonis deſpectum, & ludibrium; non quòd ſint inſtrumenta divinæ juſtitiæ, ut ſupra improbatum eſt, ſed prout Exorciſta illis utitur tanquam inſtrumentis irriſivis, & afflictivis. Ideò cum inter univerſos filios ſuperbiæ dæmon ſit ſuperbiſſimus, ſuperbia illum movet, incitat, & provocat ad nolendum id, quod apprehendit fieri in ſui ludibrium, & deſpectum. Propter enim ſuperbiam ab ortu nativitatis ſuæ malignus ſpiritus ſe tanti æſtimavit, quod æqualis voluit eſſe Deo. Cùm autem agnoſcat, ſe contemni, ac ludibrio haberi; proque majori contemptu res corporeas, ac fætidas energumenis applicari, non vult tales injurias, ac ludibria, qua nolitione in ipſo ſequitur triſtitia, quæ ſecundùm D. Auguſt. *lib. 14. de Civ. c. 15. eſt diſſenſio in his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt*. Quæ præcipuè inſurgit, dum illi proponuntur ea, quæ afflictionem ferendarum in inferno pœnarum memoriam ſuggerunt, ut ſulphur, ignis, ac rutæ fumus. Sulphur enim cum igne, & fumo monumentum eſt carceris infernalis, ut habetur *Apoc. 9. De ore eorum procedit ignis, & fumus, & ſulphur. Et c. 14. Qui adoraverit beſtiam, & imaginem ejus, cruciabitur igne, & ſulphure, & c. 20. Deſcendit diabolus, qui ſeducebat eos, & miſſus eſt in ſtagnum ignis, & ſulphuris, & beſtia, & pſeudopropheta cruciabuntur die, ac nocte*, præcipuè dicendo illa verba *pſ. 10. Pluet ſuper peccatores laqueos, ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum. Quoniam juſtus Dominus, & juſtitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus*. Ruta etiam rememorativa eſt amari cruciatus Chriſti, ac ſanctæ Crucis, cujus formam in omni ſua parte repræſentat: Sicut etiam thus, ſeu incenſum in igne orationes ex charitate prodeuntes, ut dicitur *pſ. 140. Dirigatur Domine oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo*. Quæ omnia cùm dæmones valdè abhorreſcant, deteſtentur, ac nolint; ex hac nolitione, ac deteſtatione in eis exoritur triſtitia, quam ut à ſe excutiant, poteſt eſſe, ut quandoque in fugam ſe vertant, ac obſeſſos totaliter derelinquant.

Modus rationabilior proponitur, & probatur à Scoto Ratione, ac Congruentia.

§. VII.

416 Veruntamen cùm hujuſmodi ſenſibilia tam phyſica actione directè, ac indirectè; quàm ſenſibili, ac phantaſtica in dæmones nequeant agere; eò quòd dæmo-

Concluditur.

dæmones ſunt ſubſtantiæ incorporeæ ſimplices, & inextenſæ non ſolùm in ordine ad locum; ſed etiam in ordine ad totum, cujuslibet paſſionis ſenſitivæ externæ, & internæ expertes, potiùs energumenos, quàm dæmones torquere, & affligere, incomperto eſt: ut latè oſtenſum eſt ſupra *hujus diſp. num.*371. Et licet aliquo modo actione intentionali intelligibili in dæmonibus poſſint cauſare triſtitiam per ſpeciem intelligibilem primò movendo intellectum, deinde voluntatem, prout ab intellectu ei, ut in contemptum, ac ludibrium ipſorum exhibita, obiiciuntur. Attamen non ita facilè eſt credendum, per rutam, ſulphur, & id generis ſenſibilia, eò quòd paſſionis Chriſti: vel pænæ gehennalis ſunt rememorativa, dæmones velle ab obſeſſis corporibus exire. Nam qui non timent figuratum, quomodo figuram pertimeſcent? Praxis enim docet in dies, etſi Exorciſtæ dæmonibus obiiciant Chriſti Crucem, Sanguinem effuſum, mortem ipſius, ac reſurrectionem, cæteraque myſteria paſſionis ejus, quibus dæmones profligavit, ſuperbiam eorum dejecit, caputque draconis confregit infernalis: Etſi inferni pænas minentur, ac proteſtentur, quòd ibunt in profundum inferni, in loca pænarum magnarum; nihilò tamen exhorreſcunt. Quid ergo pavebunt rutam, ac ſulphur ratione ſignificati, ſi ſignificatum, ac myſterium ipſum parvipendunt? Satius ergo, & conſultius erit, ſi poſthabitis his ſenſibilibus, toto conatu remediis ſpiritualibus incumbant: ut latiſſimè infra *diſp.*4.

res ſenſibiles potiùs energumenos, quàm dæmones torquere.

Ideò fatiùs eas relinquere, & remediis ſpiritualibus incumbere.

CAPUT II.

In Hominibus.

NEmini ſanè mirandum, res naturales directè, vel indirectè phyſica actione, & intentionali ſenſibili, ac phantaſtica in dæmones agere non poſſe: cùm ibi tanta ſit diverſitas naturæ, ſubſtantiæ, modi, ſitus, ſtatus, virtutis, & operationis. At hæc, cùm inter eas, & homines, qui corporei ſunt, non inveniatur; facillimè in eos ſenſibilior, & efficacior illarum erit operatio; quarum auxilio ægroti ſicut in cæteris morbis naturaliter immiſſis juvari quotidiè ſolent; ita videtur etiam curari poſſe in infirmitatibus, quæ ſupernaturaliter ope dæmoniaca excitantur. Quare videndum, quid operentur in hominibus maleficio affectis vel ad morbum tollendum: vel ad mitigandum, quod duabus ſectionibus declarabitur. 417

Res naturales cùm phyſica actione in homines agere poſſint, videndum, quid operentur in eis Ad Morbum tollendum & ad morbum mitigandum.

SECTIO I.

Ad morbum tollendum.

INnumera equidem, & mira ſunt naturalia medicamina, ſeù res naturales tam ſimplices, quàm compoſitæ, quibus per os ſumptis, vel exteriùs tantùm adhibitis cæca vi, ac ſpecifica proprietate morbi perfectè ſanari, ac tolli dupliciter poſſe videntur, prout ſunt immediatè excitati: Aut Naturaliter: Aut Supernaturaliter, ut duobus articulis explicabitur. 418

Rebus naturalib. morbi videntur poſſe ſanari dupliciter Naturaliter, Supernaturaliter.

ARTICULUS I.

Naturalem.

§. I.

QUamvis ſine mediis naturalibus dæmon ut plurimùm ſola ſua potentia, ac virtute homines & animalia, & plantas, &c. lædere ſoleat, nempè, cùm 419

Rebus naturalibus

Brogn. Alexichacon. O 3 ſugæ,

ſagæ, metu ne deprehendantur, rem aggredi nolunt: vel ſe eam expedire non poſſe pro voto putant; totam executionem ipſi committunt. Ea nihilominus aliquando adhibere conſuevit, dum maleſaciendo operatur; ut ſic omnes creaturæ ſuperæ, mediæ, infimæ, videlicet, dæmones, malefici, res naturales in maleficiis concinnandis unanimi conſpiratione cooperari videantur.

dæmon utitur ſæpiſſimè.

Nedum ut cauſis moralib. ſed etiam ut cauſis naturalibus.

Has autem res naturales aliquando dæmon vult adhiberi à maleficis non tantùm ut cauſas morales ſed etiam ut naturales, quæ nocendi vim inditam habent à natura; & naturaliter agunt in corpora; quibus vel ingeruntur interiùs, vel applicantur exteriùs, ut latiſſimè ſupra *tom.* I. *diſput.* 4. Novit enim rerum omnium, quæ univerſa mundi machina, & ambitu continentur, vires, ſympathias, antipathias omnibus ignotas, ipſi notiſſimas. Ideoque illas ſeligere ſolet, quæ optatum effectum producere poſſunt.

Ac ſeligit quas novit aptas ad malum inferendum.

Si perturbationes in animo excitandæ, & morbi in corpus immittendi, ſcit, quæ res naturales phantaſmata commovere, turbare imaginativam; inſanias, & deliria cauſare valent: quæ humores vitioſos agitare, inquinare ſpiritus animales, detrudere nervos, & generare paralyſim, epilepſiam, apoplexiam, lethargum, ſpaſmum, ſive convulſionem, catarrhum, febres phreneticas, cæteraſque infirmitates. Novit, quomodo aptè applicari debent; cùm optimè ſciat, quid uniuſcujuſque valetudini noxium: aut commodum ſit: quo loco, tempore, circumſtantiis, debeant adhiberi: qua arte corporibus vel ſecundùm totam ſubſtantiam, vel ſecundùm ipſarum partem ſpirituoſam; & maximè efficacem clam ingerendæ ſint; quænam morbum, & dolorem in aliqua corporis parte determinata aliis læſis, aliis illæſis exeitent, cùm multa ſint venena, quæ à tota ſubſtantia lædendi habent facultatem, ut Medicis eſt manifeſtum. Idcircò, experientia teſte, præcipuè immittere ſolet in corpus, quæ apta ſunt ad humorem melancholicum hypochondriacùm excitandum. Congregat enim bilem retorridam, ſeù atram, & ſiccam, quæ ſenſim circùm præcordia cumulatur; quam

420 & natura nec per aluum, nec per vomitionem tempeſtivè expurgare valet, quæ ventriculi concoctionem ſic offendit, ut eorum, quæ aſſumuntur, partem maximam vertat in flatus, qui & ructu, & diſtenſione plurimùm fatigant; ſed ex eo humore aduſto, ac retorrido vapor nebulæ ſimilis crebrò ſurſum irrepens in cerebrum, metum, mæſtitiam, variaque terriculamenta, & viſorum oſtenta parit: ut benè docet Joannes Fernelius Medicus Pariſienſis *lib. medicinalium conſil. de melancholia hypochondriaca conſ.* 44.

Præcipuè ad humorem melancholicum excitandum.

§. II.

Quia Difficile curatur. Varias generat infirmitates incurabiles.

HUnc autem humorem melancholicum dæmon præcipuè excitat, non tantùm quia difficiliter eradicatur, cùm ex ſui natura inobediens, & rebellis dicatur evacuantibus; maximè ſi ab aliqua cauſa ſive intrinſeca: ſive extrinſeca ſuſtentetur. Verùm etiam, quia hic humor aptior eſt ad generandas diverſas infirmitates, & incurabiles. Nam ſi ſupra modum ſit exuſtus, & verſetur circa ſubſtantiam, & membranas cerebri, ſurorem parit. Si circa ventriculos, apoplexiam. Si circa originem nervorum, convulſionem. Si circa oculos, cæcitatem. Unde Galenus 3. *de locis affectis c.* 7. ait: *Ubi in ipſo cerebri corpore melancholicus ſuccus abundat, eam inſaniæ ſpeciem, quam Græci vocant melancholiam, efficit; quo ſit, ut neque ſubitò: neque affatim ſolvatur.* Nam totius ſubſtantiæ cerebri temperies mutatur; generatque rabiem lupinam, & caninam, phreneſimque, & amorem inſanum cum diverſis affectibus. Occupat inſuper melancholia potentias principales, & nobiliores: ut mentem confundat; obſcuret intellectum, & memoriam: turbet rationem, & judicium. Unde Avicenna *lib.* 3. *Fæn.* I. *tract.* 4. *c.* 18. *Melancholia*, ait, *eſt mutatio exiſtimationum, & cognitionum à curſu naturali ad corruptionem, & timorem, & ad malitiam propter complexionem melancholicam facientem pavidum, & triſtem cerebri ſpiritum interiùs propter tenebras ipſius.*

At ſi

At ſi hujuſmodi infirmitates à dæmone inductæ per res naturales, putà, venena: aut venenatas potiones, vel id generis in corpora immiſſas, à perito Medico agnoſcantur; nec dæmon amplius maleſaciendo aſſiſtat; ſed ſpontè, vel coactè per exorciſmos, præcepta eccleſiaſtica, vel alia remedia ſpiritualia, de quibus infra *diſput.*4. ab ægroto totaliter receſſerit; quis non fateatur, poſſe utique Medicum remediis naturalibus hoſce curare morbos? Quæ enim mediantibus cauſis naturalibus proveniunt, mediantibus contrariis ejuſdem ordinis tolli poſſunt.

Detur igitur aliquis affectus humore melancholico hypochondriaco à dæmone excitato; ceſſet dæmon ſpontè, vel coactè talem cauſare, & excitare morbum; 421
& cauſæ naturales hujuſmodi melancholiam efficientes ſua dumtaxat naturali virtute operentur; accedat Medicus peritus, qui talem ægritudinem conſideret; nonne per indicationes curativas à morbo, à cauſis morbificis, à viribus totius, & partis poterit agnoſcere: quomodo ventriculus calefaciendus, & exſiccandus cum capite, & utero: hepar refrigerandum, & humectandum cum appropriatis: materia pituitoſa prædominans calefacienda, & exſiccanda prout peccat ſecundùm primas qualitates: humor melancholicus ſubdominans præparandus cum calefacientibus, & humectantibus, bilioſus poſteà ſubdominans refrigerandus, & humectandus: materia craſſa, & viſcida, tum pituitoſa, tum melancholica incidenda, attenuanda, & abſtergenda: materia bilioſa tenuis incraſſanda, & alia id generis adimplenda, quæ ad humores præparandos, purgandos, & evacuandos, parteſque læſas roborandas maximè conducunt? de quibus latè, & eruditè Ferdinandus Salandus Medicus, & Philoſophus civis Bergomenſis *tract. de Melancholia*; & Joannes Fernelius *lib. Medicinalium conſilior. conſilio* 43. & 44. *de Melancholia hypochondriaca*. Nonne poterit per medicamina hujuſmodi præparantia, evacuantia, ac corroborantia ægroto priſtinam reſtituere ſanitatem?

Quæ à Medico per medicinas tolli poſſunt, ſi eas noverit, ſi dæmon nocere ceſſaverit. Practicatur. In humore melãcholico.

§. III.

Ægrotet quis paralyſi ex maleficio per cauſas naturales inducta: deſinat dæmon maleſacere, ita ut illæ naturales cauſæ paralyſim efficientes 422
non ampliùs à dæmone excitentur; ſed ſua tantùm vi propria operentur: Nonne Medicus in ſuis pharmacopæis, vel medicis inſtitutionibus inveniet: quod paralyſim corrigunt radix chinæ, pyrethrum, decoctum radicis helenii potum, primula veris, bitumen, ſyrupus de ſtæchade, ſyrupus anthos, conſerva meliſſæ, & ſalviæ, oleum vitrioli, balſamum D. Evonymi, balſamum Meſuæ, balſamum Hollerii, balſamum Florentinorum, balſamum Mirabile, unguentum Martiatum, aqua theriacalis, clareta, hiera diacolocynthidos, pilulæ de nitro, oleum Keirinum, oleum de caſtorio? Quid ergo, ſi clarè, ac ritè ægritudinis cauſam perſpectam habuerit, cum prohibet, ea ex his ſeligere medicamina ſive intrinſecè, ſive extrinſecè exhibenda, quæ magis apta ſunt tollere talem morbum juxta varietatem temporum, ætatum, ſexuum, virium, & corporis diſpoſitionum? Nonne per hujuſmodi alexipharmaca, ſeu res naturales conſultiſſimè adhibitas, ægrotus à paralyſi liberari poterit? quis ibit inficias?

Paralyſi.

Digitized by Google

§. IV.

423 Lethargo. Laboret quis lethargo ex maleficio per cauſas naturales inducto; ceſſet dæmon penitus hujuſmodi naturales excitare cauſas. In confeſſo eſt apud Medicos, teſte Renodæo *lib. Inſtit. pharmaceutr. in indice morbor. & remedior.* quòd lethargum curant Embroche, ſacculus, ſerpillum, caſtorium, mel anthoſatum, aqua theriacalis, clareta, hiera picra cum agarico, hiera Pachii, hiera diacolocynthidos, pilulæ de agarico, oleum de Euphorbio. Sic contra alios morbos ſua deſcribuntur remedia naturalia talibus morbis contraria, quibus ſi ritè, ac conſultè applicentur à perito Medico, utique poterunt tales morbos curare, ac perfectam ægroto reſtituere ſanitatem: dummodò dæmon totaliter deſierit ægrotum vexare, & ægritudinis quaslibet excitare rationes.

Sic intelligendum id, quod ait Ricardus de Mediavilla *quodlib. 3. qu. 8. Si moleſtia, quæ à dæmone infertur, ſit parva, ac levis, eam per res naturales exteriores penitus auferri poſſe, non in dæmonem agendo; ſed in dæmoniacum; cùm ex rebus illis adhibitis introducatur diſpoſitio oppoſita illi, quam immiſit, vel expetit. Et ſic contingere poſſe aliquando, quòd diabolo non permittatur, hominem vexare niſi vexatione ita parva, ac debili, quæ per aliquam fortè diſpoſitionem ad contrarium totaliter tolleretur: verbi gratia, diabolus quandoque poſſet hominem vexare paſſione triſtitiæ ita debiliter, quòd per aliquas herbas vel harmonias cauſantes dilatationem cordis, & ſpirituum diffuſionem, qui ſunt motus contrarii triſtitiæ, totaliter amoveretur illa triſtitia.* Hæc Ricardus.

Verum ergo dicit Ricardus, quòd ſi introducatur diſpoſitio oppoſita illi, quam dæmon immiſit; ægrotus priſtinam poterit conſequi ſanitatem, dummodò dæmon penitus ceſſaverit vexare ægrotum; & in eo ullam morbi excitare diſpoſitionem. Similiter ſi vexatio diabolica ſit valdè debilis, per contrariam diſpoſitionem impediri poteſt, ne ſentiatur vexatio, quandiù durat actu contraria diſpoſitio. Verumtamen contraria diſpoſitione evaneſcente, iterùm priſtina ſentietur, ac percipietur vexatio: quia manente cauſa primaria morbi, nempe, dæmone, qui diſpoſitionem excitat, ſemper manet vexatio. Remota verò cauſa primaria, quæ diſpoſitionem excitat, poterit illa diſpoſitio ut naturalis per naturales medicinas penitus auferri.

§. V.

424 Probatur Experientia. Experientia hoc docet in dies in multis ægrotis, quorum ægritudines partim ſunt naturales; & partim præternaturales. Naturales prout proximè, & immediatè à cauſa proxima naturali, à rebus, nempe, naturalibus provenire dignoſcuntur. Præternaturales prout remotè, & mediatè à dæmone originantur, qui per ſe, vel per maleficos venena, vel alia hujuſmodi noxia interiùs, vel exteriùs adhibendo, varias in corpore excitat infirmitates. Unde ſi infirmi præter exorciſmos, præcepta eccleſiaſtica, aliaque id generis remedia ſpiritualia à perito Exorciſta adhibita ad cauſam tollendam præternaturalem, confugiant quoque ad Medicos, qui ſuis pharmacis vitioſos compeſcere humores, cauſas morbi auferre naturales contendant, facillimè optatam conſequuntur ſanitatem.

Exemplis. Quod egomet aliquoties ſum expertus in aliquibus ægrotis, qui, ut per remedia ſpiritualia ſanitatem obtinerent ad me acceſſerunt. Præcipuè hoc probavi in territorio Bergomenſi Anno 1645.

Adoleſcentula quædam cæpit in ſtomacho, & in capite maximum ſuſtinere dolorem cum cordis, ac oris ſtomachalis conſtrictione, ſibique bolum ſuper ſtomachum ad guttur uſque

Digitized by Google

que aſcendentem, ac deſcendentèm habere videbatur: cibi appetitus ab ea totaliter receſſerat; ventriculum ita malè affectum habebat, ut niſi cum maxima difficultate cibum valeret aſſumere; idcircò in ejus corpore creſcebat quotidie quædam extenuatio, macies, virium imbecillitas, ac melancholia. Pluries adhibui remedia ſpiritualia; & quoties ſuper eam invocaveram nomen Jeſu cum ſigno crucis, ac præcepto dæmoni facto, ne illam perturbaret, ceſſabat dolor capitis, ac ſtomachi; ac ſana, hilariſque inde recedebat. Sed iterum ſequenti die iiſdem afficiebatur afflictionibus; quinimò acceſſit quædam febris lenta; ideòque iteratis benedictionibus immediatè à dolori ſtomachi, ac capitis libera permanebat; ſed non à febre; neque poterat adhuc cibos appetere. Quare ejus conſului parentibus, ut Medicum accerſerent; quo peracto, adhibitis nonnullis alexipharmacis cum ſanguinis miſſione, divino opitulante Numine, priſtinæ reſtituta fuit ſanitati.

Eodem anno, ac territorio idem cuidam Juveni ruſtico, qui dum cuidam gravi oneri humeros ſupponeret, ſenſit in dorſo quendam punctorium dolorem; ſed nocte ſequenti nedum in dorſo; ſed circunquaque magno afficiebatur dolore; ac ſibi videbatur particulas corporis veluti nexibus habere ligatas; ad me acceſſit, cui adhibitis benedictionibus ſacris, factoque ſigno crucis, ſtatim liber evaſit ab omni dolore, eo excepto, quo à principio fuit affectus in dorſo, ſed iterum poſt tertiam horam noctis iiſdem doloribus, & nexibus corripi, ac ligari ſenſit, ſuper quem ſacris iteratis benedictionibus, denuò dolores receſſerunt, & nexus, excepto illo primo. Idcircò illum conſului Medicum adire, quo facto, ſumptoque pharmaco à me priùs benedicto, optatam obtinuit ſanitatem.

Alii ſimiles eventus tum in territorio Bergomenſi, tum Venetiis, tum in Diœceſi Cenetenſi, & aliis locis experimento comprobavi; ex quibus facilè comperi, dæmonem ſub naturalibus infirmitatibus quandoque virus ſuum occultare, ut Exorciſta non cognita ejus aſtutia, à corporum obſeſſione, ac vexatione nequat deturbari.

§. VI.

QUare, cùm dæmon, ut creaturas Dei in odium traducat; ipſeque faciliùs lateat, morbis ſe quandoque miſceat naturalibus: vel morbos excitet per res naturales, putà, per venena intrinſecùs, vel extrinſecùs adhibita, Exorciſtæ diligentiſſimè eſt animadvertendum; nè feſtinanter, ac præcipitanter ſuo judicio: vel ipſorum afflictorum dictis acquieſcat; qui ne pecunias impendant in ſolvenda Medico mercede, libentiùs, ac faciliùs ad Exorciſtas confugiunt; quos ſciunt ſuum gratis præſtare auxilium: Sed circumſpiciat cautè, ac prudenter ſingula perpendat; ac præter ſigna, de quibus infra diſp.4. etiam de cauſis naturalis ægritudinis interroget, de quibus in fine hujus diſputationis agitur: & ſi fortaſse malum deprehendat ab humoribus peccantibus cauſari: & omninò eſſe naturale: vel à dæmone per cauſas immiſſum naturales, ſuadeat ægrotis, ad Medicos peritos ſuum habere recurſum. 425

425 Concluditur Exorciſtas ægrotis conſulere debere, ut Medicos advocent cū dubitant ægritudinem à cauſa naturali procedere.

Sæpè tamen ex accidenti, & adjunctis circumſtantiis contingere poteſt; quòd ars Medicorum non ſufficiat, ut potè ſi venenum fuerit validiſſimum; ità ut ſtatim totius corporis diſpoſitionem invaſerit: Aut ſi nimis diù expectatum fuerit ante quàm Medicorum cura ſit adhibita, juxta illud Ovidii *lib.1.de remedio amoris:* 426

426 Aliquando tamen non ſufficit ars medicorum.

Principiis obſta ſerò medicina paratur
Quàm mala per longas invaluere moras.
Sed propera, nec te venturas differ in horas.

Aut ſi ſubjectum veneficiis infectum ità ſit debilis complexionis, quòd medicinas uſque ad debitam operationem retinere nequeat ſecundùm illud ejuſdem Ovidii 1.*Pont.*4.

Non eſt in Medico ſemper relevetur ut æger,
Internum docta plus valet arte malum.

Atque hoc etiam perpendendum, quòd noſtri malefici, & ſagæ frequentiſſimè utuntur venenis mirificè à dæmone præparatis, & porrectis, quæ ſine dubio efficacio-

cio-

Digitized by Google

cioris ſunt operationis, quàm ea, quæ præparantur arte, & induſtria humana. Quæ venena ſolet dæmon non rarò in congregatione finita chorea diſtribuere: ut ex multorum confeſſione didiciſſe fatetur Binsfeldius *Comment. in Tit. C. de maleſ. & math. q. 6. concl.* 2.

ARTICULUS II.

Præternaturalem.

§. I.

427 Morbus ſupernaturalis per ſupernaturalia remedia tolli poteſt.

CUm admodùm vulgata ſit apud Juriſperitos *ff. de Regulis juris L. nihil.* ſententia illa: *Nihil eſt tàm naturale, quàm eodem genere quicquam diſſolvi, quo colligatum eſſe reperitur*: quemadmodum morbi per naturales cauſas inducti, nec à ſupernaturali cauſa excitati, etiam per naturalia pharmaca poſſunt auferri, ſi Medicus hujuſmodi cauſas agnoſcat; ac medicamina ad talem morbum tollendum apta non ignoret: ſitque ita diſpoſitum ſubjectum, quòd medicinas uſque ad debitam operationem retinere queat. Ità ſi morbus ſit præternaturalis, putà, à dæmone excitatus, nonniſi per remedia præternaturalia, aut ſupernaturalia tolli poſſe, nemo eſt qui ambigat.

Probatur. Auctoritate Codronchi.

Hanc veritatem apprimè commendat Baptiſta Codroncus Medicus doctus, ac pius *lib. 4. de morb. veneſ. cap.* 2. ſic diſcurrens: *Experimur, remedia naturalia his morbis nihil prodeſſe; & Medicos fruſtra laborare in hujuſmodi affectibus curandis. Quamvis enim ipſi intemperies adimere, & obſtructiones aperire, noxios humores educere, & alia munia obire ſtudeant; dæmones tamen omnes Medicorum conatus irritos reddunt; cùm non ſinant medicamenta effectus ſuos ſortiri. Vel morbos continuè foveant, & cauſas eorum adaugeant. Homines etenim, cùm ſint inferiores virtute, eorum operationes dumtaxat virtute naturali impedire; vel deſtruere non poſſunt. Præterea cùm Medici cognoſcere debeant morbum, & morbi ſpeci.m, robur facultatis, temperiem naturalem, & ætatem, conſuetudinem, ſeù mores, & partis affectæ actionem, dignitatem, ſitum, magnitudinem, figuram, ſenſum, & proprietatem. Externa etiam omnia, quibus homo neceſſariò afficitur: ut tempus anni, & regionem, & conſtitutionem, ſeù morbos, qui tunc graſſantur. Et cùm multa ſint, quæ in curatione indicationem habent, & nihil eorum contemni debeat, ſi curatio exacta futura ſit: quin vel minimum quid eorum curationi adiici, vel detrahi: exactaque curatio exurgat omnium indicationum majorum, & minorum: ſimilium, & contrariorum concurſione, conſtat, nullum Medicorum poſſe exactè, & adamuſſim curationem perfectam inſtituere: quia tam multarum rerum neceſſe eſt alicujus ignorare naturam, vel intenſionem, magnitudinemve. Cum itaque multa Medicos lateant morbos naturales curantes, ut curatio nonniſi imperfecta poſſit haberi: quanto magis imperfecta, manca, ac debilis erit curatio veneficorum morborum, quorum eſſentia, cauſæ, & multa alia, ut plurimùm ab ipſis Medicis ignorantur? Quibus ignoratis, aut impoſſibile eſt, morbos curari: aut perperàm curantur, & cum diſcrimine ægrotantium. Quinimò ſi Medici rerum omnium naturalium eſſent gnari, ut angeli, ac dæmones, & adamuſſim mederentur, nihilominus maleficio affectos nequaquam per ſeipſos ſanitati reſtituere poſſent, niſi virtus ſuperior dæmonibus maleficium efficientibus à Deo ipſis Medicis impartita eſſet.* Hæc Codroncus.

Sennerti.

Huic libentiſſimè ſe ſubſcribit in hac parte alius Medicus Daniel Sennertus *lib. de morbis à veneficio inductis cap.* 10. ſcribens ſic: *Quibuſcumque remediis naturalibus in morbis à veneficio inductis nemo certè ſanitatem ſibi polliceri poteſt: quia diabolus non ſolùm diſpoſitionibus Medicis vulgò notis utitur; ſed & ignotis introducere poteſt. Et cùm Medico ignotum ſit, quibus modis diabolus ad nocendum uſus ſit, talia remedia aliquid juvare, morbum verò planè tollere non poſſunt.*

§. II.

§. II.

Ratio favet. Nulla enim virtus naturæ: nullave phyſicorum ſcientia per ſeipſas habiles redduntur ad incurabiles, & internos morbos maleficos curandos: quia, ut ait Joannes Baptiſta Belhaverius *in præfat. libri, qui nuncupatur: Centum compendioſi ſermones: eſſet abſurdum, ſuperiora ab inferioribus regi, ac gubernari*. Quis enim ignoret, dæmonem excitatorem criminum naturæ præſtantia, ac doctrinæ acumine cunctas univerſi antecellere creaturas? Quis ſæpius non audiat, non eſſe potentiam ſuper terram, quæ comparetur ei; idcirco cùm aliquem in homine excitat morbum, poſse etiam illum fovere, ac cunctorum medicamentorum naturalium irritas reddere vires? Si inſuper ex Ariſtot. 2. *Topicor. & 5. Metaphiſ. Contrariorum contrariæ ſunt cauſæ*; & abolitio cauſarum morbos facientium oportet, fiat à Contrariis: quia contrariorum contraria ſunt medicamina: & pro diverſis morborum cauſis, eorum variantur medicationes: quanam ratione morbi malefici cauſa dæmoniaca ſuppoſita à Medicis ipſis poterit depelli? quænam ſanguinis emiſſio? quæ concoquentia, quæ purgantia pharmaca? quæ victus ratio, vel alia hujuſmodi remedia medica erunt dæmoniaco ejus morbo contraria: cùm dæmones ſint ſubſtantiæ: *ſubſtantiæ verò nihil ſit contrarium* ex Ariſtotele *in Poſtprædicamentis*? Nulla dubio procul erit medicina, per quam tales morbi præternaturales à Medicis per res naturales auferri poſſint. Sed ſicut morbi naturales à cauſis naturalibus procedentes per medicamina naturalia ſunt curandi: ità morbi præternaturales à cauſa præternaturali prodeuntes, per præternaturalia, aut ſupernaturalia remedia ſunt tollendi: quia morbi eodem genere habent diſsolvi, quo colligati eſse reperiuntur. 428 Ratione.

§. III.

Tandem experientia ipſa rerum magiſtra comprobari cernimus. Inter alios maleficiatos, qui anno 1645. ad me acceſserunt in territorio Bergomenſi, tres tantùm referam, qui gratia ſanitatis conſequendæ à Medicis priùs varia ſumpſerant medicamina, ſed incaſsum: qui ſtatim ac ſacris benedictionibus; ac præcipuè per invocationem Sanctiſſimi Nominis Jeſu, excitata in eis priùs fiducia in immenſa Dei bonitate, ac clementia, ac poteſtate ab Eccleſia tradita Exorciſtæ, ſanitatem perfectam conſecuti ſunt. 429 Experientia.

In primis quædam Adoleſcentula Vallis Calepinæ jam tres annos ità malè affecta fuerat, quòd ſibi videbatur omnia corporis membra ligata, & constricta habere; ſed præcipuè bolum in orificio ſtomachi modò ad guttur aſcendentem: modò deſcendentem; faciem flavo, ſive cinereo colore ſuffuſam, cum dolore, ac gravedine capitis; jam ſæpiùs à Medico varia ſumpſerat pharmaca; ſed nihil profecerant, quin adhuc eodem afficeretur cruciatu; tandem ad me acceſſit, quam maleficio eſſe affectam, ex variis indicationibus nedum probabilibus, ſed certis, & evidentibus cognovi, cui adhibitis ſacris benedictionibus, abſque ullo medicamine corporali priſtinam conſecuta eſt ſanitatem.

430 *Idipſum accidit cuidam viro eodem anno. Hic cùm aliquot menſes habuiſſet veluti bolum in ſtomachi orificio, dolore renum cruciaretur: circa ventrem inferiorem torſiones acerbiſſimas, & ſæpè flatum quendam frigidiſſimum per ventrem permeantem, & citò redeuntem perſentiret, præcipuè dum orandi gratia in Eccleſia moraretur, ex continuo, ac prolixo languore impatiens factus remedium popoſcit à quodam levi corde, ac imprudenti pſeudomedico, qui ſtatim ei gratiolam præſtitit; ſed hac nihil operante, ſequenti die cataputiam exhibuit ita inconvenienti, & immoderata doſe, quòd non tantùm pravos, ac noxios, verùm etiam utiles, ac ſalubres per ſeceſſum expulit humores, immò ſanguinem ipſum, & adipem extraxit triduo continuo, ita ut fermè, & in-*

Digitized by Google

& indubitanter jamiam ſe mortuum reputaret. Attamen quia vir erat corporis conſtitutione validus, ac conſtans, poſt aliquod tempus vires reſumpſit priſtinas, ſed adhuc eodem in ſtomacho afficiebatur morbo; eaſdem in ventre patiebatur torſiones. Qualis autem naturalis humor peccans tam efficacibus purgationibus non fuiſset correctus? Quis illum morbum non fateatur ſupernaturalem? *Tandem, cùm ſacris benedictionibus, ac ſigno ſanctæ crucis à me fuiſſet munitus, ſtatim ille bolus in ſtomacho exiſtens, ac illi vapores à ſigno crucis fugere cæperunt, modò ad hanc, modò ad illam corporis partem diſcurrentes: nunc ad ventrem, ubi torſiones præſtabant: nunc ad renes, quos lacerare videbantur: nunc ad humeros, quos divexabant: ſed tandem iteratis benedictionibus, & ab ægroto frequentatis ſanctiſs. Confeſſionis, & Euchariſtiæ Sacramentis, optatam obtinuit ſanitatem.*

§. IV.

HOc idem comprobavi in quoddam Juvene, qui jam diebus quindecim gravi dolore capitis afficiebatur: ſibi videbatur, corporis particulas veluti nexibus habere ligatas, levi corripiebatur febre, in toto corpore talem laſſitudinem ſentiebat ut vix incedere valeret: ferè quotidie ſanguinem mittebat è naribus. Medicum accerſit, à quo varia ſumpſit pharmaca, ſed nihil adhuc remittebatur dolor, nec ſanguis ſiſtebatur, quin quotidie flueret: nec ullo modo vires reſumere poterat. Ad illum acceſſi rogatus, quem vix intuitus tum ex colore, tum ex aliis variis indicationibus infirmitatem eſſe ex maleficio comperi. Quare in nomine Jeſu facto dæmoni præcepto, ne illum impediret, quin ſurgeret è lecto, & ad Conventum noſtrum proximum S. Franciſci ſe quamprimùm transferret, vix illum cæpi ſacris munire benedictionibus, quod ſe apertè prodidit maleficiatum, idcircò inſtructo illo ad actus fiduciæ in Deo eliciendos, ac implorato divino auxilio, invocataque Deiparæ, Seraphici S. Franciſci, ac D. Antonii à Padua interceſſione, mox ut ſuper caput ejus meas impoſui manus, ac dæmoni præcepto facto in nomine Jeſu, ut ſtatim recederet ab eo, illicò ex aure dextera quaſi ventum ſibillantem egredi perſenſit, dolorque tam capitis, quàm reliqui corporis penitùs ceſſavit, perfectamque valetudinem eſt aſſecutus.

Ex quibus clarè conſtat, ad morbos tollendos ſupernaturales, quales ſunt qui à dæmone ſunt excitati effecti, ac conſervati, nihil remedia prodeſse naturalia; nec res naturales contra eos ullam vim habere; ſed ad remedia divina confugiendum: ut latè *diſp.*4. infrà explicatur.

SECTIO II.

Ad morbum Mitigandum.

432 Per res ſenſibiles morbus mitigari poteſt. Aut in Anima; Aut in Corpore.

SI nullam in dæmoniacos, aut morbos veneficos res naturales prorſus vim obtinerent naturalem, incaſsum ſuſtinenti dæmonium herbas, vel lapides ſine incantatione habere, lex concederet *c. dæmonium 26. q.7.* cui aſtipulantur ejus interpretes Polycar. Burchar. & S. Ivo. Totaque de fumo eſset hæc noſtra diſputatio. Idcircò quamvis per res ſenſibiles morbus maleficus tolli nequeat, ut diximus; attamen notum eſt, & ab omnibus conceſsum, poſse ſaltem mitigari; quæ mitigatio, cùm fieri poſſit: Aut in Anima: Aut in Corpore: videndum; quid in utroque operetur: Cui ſequentes articuli ſatisfacient.

A R-

Digitized by Google

ARTICULUS I.

In Anima.

§. I.

Rerum ſenſibilium in animam operatio, & efficacia apertè demonſtratur ab 433 *Rerum ſenſibiliū operatio in animā probatur à Philoſophis.*
Ariſtotele 8. *Polit.* ubi inſtituere volens juvenum mores, dixit: *Ad hoc multùm facere ſonus harmoniarum: quia diverſæ harmoniæ diverſas provocare habent in homine paſſiones, ſcilicet, amorem, vel dolorem; triſtitiam: vel ſolicitudines, & levitatem, & laſciviam, & gravitatem morum.* Unde harmonia non tantùm laborum eſt quies opportuniſſima; verùm & quod contrarium huic eſt, ad labores, armaque capeſſenda: vel quemvis ſummum laborem ſubeundum inſtrumentum eſt. Nonnè claſſici in bello conſonant, & tympana remugiunt; quæ omnia ſunt ad pugnàm incitamenta, & hortamenta jampridem utiliſſimè opportuniſſimèque inventa? Sic & nautæ; ſic vinitores: ſic viatores: ſic denique alicui labori alligati omnes cantum unicum animi ſolamen invenerunt. Infantes quoque pueri hanc ſuavitatem non aſpernantur; nutricisque cantu à fletu ceſſant, atque conticeſcunt. Hac de cauſa ſonitu aliquo experrectos ſtatim è cubili exſurgentes ad aliquod ſubeundum munus Pythagoras jubet accendi. Senſus nanque ità vegetiores, viridioreſque fieri, & conſopitam mentem exacuiri, morum quoque exempla mala ut ſuſcitare, ità refringi arte muſica poſſe, nos priſcæ docuerunt hiſtoriæ, ipſo ita nos docente cum reliquis Cicerone; quorum unum tantùm referam, quod narrat Richardus de Mediavilla *quodlib.* 3. *q.* 8. de quodam Juvene, qui cùm eſſet incitatus quaſi ad furorem concupiſcentiæ, ad auditum cujuſdam harmoniæ, quam mulier cum quodam inſtrumento faciebat, ad temperamentum iterum reductus eſt per harmoniam contrariam. Hinc chromaticum creditur repudiatum pridem fuiſſe genus, quòd adoleſcentum remolleſcerent eo genere animi; Lacedæmoneſque improbaſſe ferun-
tur. Unde & Ambroſius Calepinus ver. *Chromata* ait: *Chromaticum melos ab anti-* 434 *Poetis.*
quis dicebatur una ex tribus Muſicæ partibus, quæ ob nimiam mollitiem infamiæ nota non caruit. An non Homerus quoque nos docuit, Muſicam, quam à Chirone acceperat, atque didicerat, iram Achillis concoxiſſe? *Invenerunt enim*, inquit, *mentem demulceri ſuavi, varioque citharæ cantu; Hac nanque ad animum pacandum, ut medicina ad corporis ſublevandum laborem uſi ſunt Antiqui. Hoc torpentes ad bellum animos ſuſcitarunt: Hac curas ex animo excuſſerunt. Hac juſtitiam docuerunt. Hac inſignes virtutibus, meritis, laudibus proſecuti ſunt; corporis ægritudines, & conſolati ſunt, & abſterſerunt.* Quod etiam fatentur Boetius *in ſua Muſica lib.* 1. *c.* 1. & Auctor de ortu ſcientiarum, qui loquens de utilitate muſicæ dicit, quòd valet ad curandas infirmitates aliquas: vel ſaltem alleviandas. Unde Hieron. Phaletus Savonenſis de laude Muſicæ cantat.

Muſica turbatas animas, ægrumque dolorem
Sola levat, meritò divûmque hominumque voluptas.
Qua ſine nil jucundum animis, nec amabile quicquam
Ad cujus numeros ſuperi vertuntur, & orbis.
Et cælo radiant ignes, quibus emicat ingens
Signifer & leges, præſcriptaque tempora ſervant.
Hac Phœbus, Phœbique ſoror duce, & aurea cæli
Aſtra ſuos agitant conſtanti fœdere motus.

Hoc idem annuere voluit Auguſtinus 10. *Confeſſ.* dicens: *Omnes affectus ſpiritus*
noſtri habere proprios modos in cantu, quorum occulta familiaritate excitatur; ideò- 435 *Sanctis.*
que & melodia, quæ virtute naturali paſſiones animæ mutat, poſſe mutare diſpoſitionem animæ, in eaque minuere afflictiones.

Sed

Digitized by Google

Se dimittamus, quæ ad ſenſum patent, & ſurſum corda elevemus ad ea, in cujus obſequium captivatur intellectus noſter, nempe, divinæ ſcripturæ verba. Nonnè apertè habetur 1. *Regum* 16. Saulem vexatum à ſpiritu immundo refocillari, ac levius haberi per melodiam, ac harmoniam citharæ, quam David coram eo percutiebat? *Recedebat enim ab eo ſpiritus malus*. Recedebat, inquam, per vexationem, quatenus deſinebat eum in corpore vexare. Quidni ergo res naturales ad mitigandum morbum in animam agere valeant? (margin: Divina ſcriptura.)

§. II.

436 (margin: Objectio Medicorum.) AN dicent Medici, ſpiritum malum corripientem Saulem non fuiſſe dæmonem; ſed atræ bilis ſpiritum, & humorem melancholicum hypochondriacum, qui ſi magnus eſt, vexat, & cruciat homines; præſertim ſi opera, & miniſterio dæmonis excreſcat, qui muſici inſtrumenti melodia naturaliter poteſt ſedari, & comprimi? Læta enim, & jucunda exhilarant animum; leniunt, ac mitigant animi dolorem, & triſtitiam excutiunt.

(margin: Satisfit objectioni.) Sed D. Auguſtinus *lib.* 2. *ad Simplicianum q.* 1. D. Gregor. *lib.* 2. *Moral. c.* 6. D. Theodoretus *qu.* 38. 39. *&* 54. Nicolaus de Lyra, & alii catholicè ſentientes cum Gloſſa ordin. 1. *Regum cap.* 16. per ſpiritum malum communiter interpretantur dæmonem, qui utique non vi muſici inſtrumenti per ſe proximè pellebatur; ſed immediatè poteſtate, & virtute Dei id volentis efficere per Davidem citharam pulſantem: vel mediantibus Angelis ſanctis ex merito David, qui laudes divinas in cithara canebat pro ſalute Saulis; ſicut & per orationes Sanctorum frequenter leguntur dæmones expulſi à corporibus obſeſſis. Melodia etiam ad hoc valebat aliqualiter, non in dæmonem agendo; ſed in quantum devotionem David excitabat; ità ut mens ejus magis elevaretur in Deum; ſicque ejus laudes ad expulſionem dæmonum magis apud Deum efficaces evaderent. Sic etiam Hæliſæus 4. *Regum c.* 3. fecit adduci pſaltem, ut mens ejus in Deum elevaretur, fieretque aptior ad divinam inſpirationem recipiendam.

§. III.

437 (margin: Quid melodia citharæ Davidis ageret in Saulem à dæmone vexatum?) VErùm ſi rem attentè perpendamus, ac literæ ſenſum proprium enucleare contendamus, nonnè apertè agnoſcimus harmoniæ davidici inſtrumenti vim aliquam inhæſiſſe naturalem, non ad expellendum dæmonem; ſed ad mitigandum, & molliendum vexationem à dæmone excitatam? Mox enim ut à ſpiritu Domini malo, nempè, dæmone Saul propter mala, quæ egerat, exagitari cæpit, conatus eſt à Medicis quærere remedium, (ut refert Joſeph *lib.* 6. *Antiqu.*) qui ejus conſiderantes ægritudinem, reſponderunt, hoc arti Medicorum eſſe impoſſibile; ſed dederunt quandam alleviationem, ſcilicet, ut quæreret aliquem pſallentem coram eo, & ſic leviùs toleraret. *Ecce ſpiritus Domini malus exagitat te*. Hoc dixerunt ſervi Saulis, qui erant Medici ſecundùm Joſephum, *Jam tu vides, ò Rex, quòd iſta ægritudo non eſt aliquis morbus naturalis, de quo arte Medicorum ſanari queas; ſed ſpiritus Domini malus vexat te: ideò non poſſumus dare ſanitatem; ſed alleviationem. Jubeat ergo Dominus noſter, & ſervi tui, qui coram te ſunt quærent hominem ſcientem excellenter pſallere cithara, ut quando arripuerit te ſpiritus Dei malus, pſallat manu ſua, citharam percutiendo manu, & tunc alleviabitur, ac mitigabitur dolor tuus.* Quis autem planè non videat hujuſmodi Saulis ſervos non aſpexiſſe ad ſanctitatem illius, qui debebat pſallere coram Saule, quia neſciebant: an futurus eſſet vir bonus: vel malus; Sed reſpexiſſe ad vires harmoniæ: eò quia exiſtimabant, habere efficaciam, ſi non ad expellendos dæmones: cùm expelli nequeant niſi per virtutem ſibi ſuperiorem; ſaltem ad mitigandum dolorem, ac vexationem à dæmone excitatam alleviandam. De quibus latè Abulenſis 1. *Regum c.* 16. *q.* 39. 40. 41.

§. IV.

Digitized by Google

§. IV.

VIs autem ſcire, quomodo vim habeat ad mitigandos dolores, alleviandaſque vexationes harmonia? Conſidera doloris, ac delectationis quidditatem. *Dolor enim eſt conjunctio diſconvenientis cum diſconveniente cum perceptione ejuſdem*, ideſt, conjunctio nocumenti cum potentia, quatenus ab ea percipitur; qui ſi ineſt animæ primò ex carne ſecundùm partem ſenſitivam, propriè eſt paſſio. Si verò ineſt animæ ſecundùm ſe, & ſecundùm partem intellectivam, tunc dicitur triſtitia, ſeu afflictio, *quæ* ſecundùm Auguſtinum *eſt diſſenſio animi in his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt*. *Delectatio verò eſt conjunctio convenientis cum conveniente cum perceptione ejuſdem* 1. *Ethic. cap.* 8., ideſt, conjunctio objecti convenientis cum potentia, cui convenit ſecundùm aliquam proportionem. Quemadmodum autem potentiæ perceptivæ, etſi aſſiſtat nocumentum, ſi non percipit illud, non ſequitur dolor, ſeu triſtitia: ita quamvis ei aſſiſtat objectum conveniens, ſi non percipit illud, non ſequitur delectatio. 438 Hæc veritas demonſtratur in animæ potentiis, & earum objectis.

Cùm tamen alicui potentiæ perceptivæ adeſt aliquod nocumentum, neceſſariò illud percipit, cauſaturque dolor, vel triſtitia, niſi ſit aliquid, quod impediat perceptionem. Tunc autem impeditur potentia perceptiva à perceptione nocumenti ſi aſſiſtat ei aliquod delectabile, quod præponderet ad nocumentum; & ſic quando ſunt coram nobis duo, ſcilicet, delectabile unum; & aliud triſtabile; ſi delectabile ſit valdè excellens ſuper triſtabile, faciet, quòd non ſentiatur aliqua triſtitia: vel ſaltem quòd non ſit ita gravis.

Quis autem non experiatur, niſi ſit cordis infimi, vires harmoniarum ad ſe mentis attentionem ità attrahere, quòd à quocunque alio faciliter retrahere valent? Sic poſſunt alleviare afflictionem ſive à dæmone, ſive à quocunque alio in homine cauſatam; quatenus ad ſe attrahere poſſunt attentionem, & ab afflictionis retrahere perceptione. Sic etiam cùm cruciatus, quem Sauli dæmon infligebat, eſſet durus; melodia verò naturaliter cauſativa delectationis, præſente illa, diſtrahebatur aliqualiter potentia à nocumenti perceptione; & ſic levior fiebat dolor, & afflictio. Non quòd melodia aliquam dolores à dæmone inflictos mitigandi ſpecialem vim haberet: quia tunc directè proficeret contra dæmones: quod ſupra improbatum eſt; ſed quia in quocunque dolore harmonia hoc efficere habet, nempè, ut non ſentiatur dolor, ſicut ſentiretur, ſi non adeſſet harmonia. Hoc tamen potuiſſet efficere etiam quæcunque alia delectatio: quia quando delectabile, & triſtabile ſimul conjunguntur potentiæ perceptivæ, neceſſe eſt, quodlibet illorum minus ſentiri: nam pluribus intentus, minor eſt ad ſingula ſenſus.

§. V.

HOc apertiſſimè in his eluſceſcit, qui extaſim patiuntur: Quia ea, quæ illis revellantur, ſunt tam ardua, quòd mens, ſi alicui alteri operationi ſit intenta, ea intelligere non valet; ideò tunc in extaſi ab omnibus exterioribus actibus rationalibus ceſſat Anima, ſcilicet, à locutione, & communicatione cum hominibus. 439 Conſtat in his, qui extaſim patiuntur. Ceſſat etiam ab actibus animalibus, ſcilicet, ſenſitivis operationibus: quia ſic rapti non vident; nec audiunt; nec odorantur; nec aliam habent ſenſationem. Ceſſat quoque totaliter ab operibus naturalibus, nempè, à digeſtione, & appetitu, & expulſione, & aliis operibus virtutis nutritivæ, & augmentativæ; ideòque ſi tunc homines occiderentur, non ſentirent, ſive igne urerentur, ſive gladio ſecarentur: ita quòd neſciunt, an vivant, an ſit anima in corpore: vel extra: Cujus veritatis teſtis probatus eſt Paulus Apoſtolus, cujus anima elevata fuit ad videndum ſecreta altiſſima, quæ non licet homini loqui; & neſciebat, an anima ſua eſſet in corpore, vel extra; ut ipſe fatetur 2. *Cor.* 12. *Neſcio, an in corpore, vel extra corpus, Deus ſcit,*

Et

Digitized by Google

Et tunc, ut communiter teſtantur Patres, vidit divinam eſsentiam: quæ erat objectum infinitè, & ſuperexcellenter delectabile, quod à perceptione cujuſcunque alterius objecti, & à cujuslibet potentiæ operatione impediebat.

§. VI.

440 *Quomodo intelligantur illa verba. Pſallente David recedebat à Saule ſpiritus malus.*

HOc quis non videat evenire cuicunque potentiæ perceptivæ? Quò enim illi præſentatur objectum delectabile intenſius, & excellentius, eò potentia magis impeditur à perceptione cujuſcunque alterius objecti ſive triſtabilis: ſive non triſtabilis. Hoc idem evenire poterit in Saule, ſi quodcunque aliud delectabile percepiſset, quando à dæmone vexabatur, minus dolorem percepiſset: ſic aliqualiter alleviata, ac mitigata fuiſset ejus afflictio. Servi tamen ejus elegerunt harmoniam tanquam remedium magis opportunum.

Cùm autem dicitur, quòd pſallente David, recedebat à Saule ſpiritus malus, dicendum, quòd vel deſinebat vexare illum in corpore, ut interim magis cruciaret in mente, illum excitando ad Davidem aggreſti, ac novercali odio proſequendum; ac conando, ut è medio tolleret; quòd efferatæ ingratitudinis erat nota. Quod ſæpè ſolet præſtare dæmon in obſeſſis. Ceſsat enim quandoque à qualibet vexatione corporali: ita ut ſe liberos reputent; ſed interim eos tentat ad aliquod malum perpetrandum: putà vel ad proximos ſuos odio habendum: vel ad ſibi ipſis per deſperationem necem inferendam. Vel recedebat à Saule ſpiritus malus, non viribus harmoniæ; cùm nulla res ſenſibilis dæmones expellendi vim poſſideat: licèt poſſit mitigare, & alleviare dolores, & afflictiones in anima excitatos: ut probatum eſt. Sed quia Deus ſic voluit, ut pſallente Davide coram Saule ſpiritus malus, qui eum exagitabat, ab eo recederet; ideò quieſceret à vexatione propter merita Davidis, ut ſic illius probitas, ac ſanctitas univerſo terrarum orbi magis patefieret. Hoc teſtantur Nicol. de Lyra, & Toſt. *in* 1. *Reg.c.*16. Azor. *l.*9. *Mor.c.*16. Jo. Nid *in ſuo Præcept.præcep.*2.*c.*5. & Binsf. *de Conf.malef.dub.*3.*concl.*12.

ARTICULUS II.

In Corpore.

§. I.

441 Medicamina naturalia vim habere ſaltem mitigandi in corpore morbos maleficos probatur. Ratione.

PArum quidem eſset, ſi res naturales morbos mitigandi in anima dumtaxat vim haberent; niſi etiam afflictiones in corpore alleviarent. Ad quid tot congerere medicamina præparantia, purgantia, evacuantia, roborantia? Ad quid tot vomitoria, lenimenta, ſuffimenta, olea, unguenta, ceronea, emplaſtra, clyſteres, aliaque innumera alexiteria contra morbos maleficos, ſi cuncta nihil proficerent? Fatendum ergo, artem medicam, ejuſque alexipharmaca, etſi ad tollendos morbos veneficos nihil valeat, ad eos ſaltem in corpore mitigandos aliquid valere.

Ratio favet. Nam omnis cauſa limitatæ virtutis poteſt intenſiorem producere effectum in materiam magis diſpoſitam, juxta Philoſophi effatum 2. *de Anima: Actus activorum ſunt in patiente prædiſpoſito.* Quis autem ignoret, dęmonem eſſe agentem limitatę virtutis; ideòque in homine magis diſpoſito ad vexationem, quam intendit adducere, quàm habente contrariam diſpoſitionem, poſſe intẽſiorem præſtare vexationem? Demus hunc hoſtem generis humani infenſiſſimum paſſione melãcholica aliquem vexantem, nemo eſt qui ambigat, intenſiorem, ac majorem in eo eſse vexationem, ſi diſpoſitione ad melancholiam erit affectus, quàm ſi hujuſce diſpoſionis fuerit expers. Si remedia adhibeantur oppoſitam melancholiæ in corpore diſpoſitionem inducentia, nempè purgationes, ſyrupi, conſervæ, electuaria, pulveres, confectiones, cerata, ſuffumigia, quibus ſanguis purgetur, & cerebrum confortetur, quis dubitat, ſi

hæc

Digitized by Google

hæc non poterunt humorem tollere melancholicum, pro modico ſaltem tempore mitigabitur, & alleviabitur aliqualiter dolor ab eo cauſatus? Nam quemadmodum morbus quandocunque provenit à cauſa naturali efficaciſſima, & abditiſſima, Medicus peritus, & expertus, ſi non poteſt ipſum auferre, ſaltem poteſt illum aliqualiter mitigare, ac dolorem reddere leviorem; poteſt enim per pharmaca humores aliqualiter compeſcere; & quod putridum eſt, educere. Sic in morbis veneficis, quorum cauſa eſt efficaciſſima, ac Medicis abditiſſima, nempè dæmon, qui cùm non informet corpus, quod obſidet, ac vexat, non eſt totus in toto, & totus in qualibet parte corporis, ſicut eſt anima rationalis; ſed eſt in determinata parte corporis: nunc in collo, quod graviſſimè torquet: nunc in venis, quas motione ſpirituum; & humorum extendit: nunc in cerebro, quod aut debilitat ſpiritibus viam intercludendo ſubtilitate ſuæ potentiæ: aut planè perturbat, phantaſiam immutando. Si ergo corpori afflicto remedia ex Medicorum arte præſcripta adhibeantur, licèt non expellatur cauſa principalis dæmon totius mali auctor; nec ceſſet vexatio ex parte dæmonis vexantis; cùm non ſit modus in eum agendi naturalis, mitigabitur tamen dolor pro modico tempore, & alleviabitur afflictio aliqualiter ex parte diſpoſitionis ſubjecti. 442 A ſimili.

§. II.

Adducatur in medium ad hanc probandam veritatem unus ex lunaticis à Christo ſanatus *Matthæi* 17. Fateretur utique ſe ex divina permiſſione à dæmone affligi magis, vel minus ſecundùm variam diſpoſitionem Lunæ; quæ cùm dominium habeat ſuper humida; cerebrum verò hominis inter partes corporis magis ſit humidum; magis quoque eſt aptum ad dæmonis actionem ſuſcipiendam uno tempore, quàm alio ſecundùm varium motum lunæ. Quidam enim tempore creſcentis lunæ magis vexantur: alii decreſcente luna: quia dæmon obſervat opportunam vexandi occaſionem, nempe lunaria tempora, ut Dei creaturam, teſte D. Hieronymo *in Matth.*4. ac D. Chryſoſtomo *hom.*56. *in Matth.*17. infamare queat; & in Creatorem blaſphemiæ redundare valeant. Hic Lunaticus diceret dubio procul à nemine ſanari potuiſſe, niſi ab eo, qui non venit animas perdere; ſed ſalvare: cùm nec ab ipſis Apoſtolis propter incredulitatem eorum potuerit liberari; ſicut eis Salvator exprobravit. Potuiſſet nihilominus conqueri de patre ſuo; quòd priuſquam à Christo ſanaretur, ſaltem ſibi ab eo adhibita non fuiſsent remedia corporalia; putà ſuffumigia, herbæ, lapides, aliaque id generis alexipharmaca, quibus ex aliqua proprietate naturali, facilè potuiſset ſaltem pro modico tempore corrigi diſpoſitio cerebri ex motu lunæ cauſata; ut non eſſet tam aptum ad ſuſcipiendam dæmonis actionem; ſicque ejus vexatio aliqualiter fuiſset mitigata; nec forſan tam ſæpè in ignem, & tam crebrò in aquam cecidiſset, donec à Redemptore perfectam fuiſset conſecutus ſanitatem. Cùm veriſſimum ſit, multa reperiri corporalia medicamina, quibus in corpus induci poteſt talis diſpoſitio, quòd afflictio à dæmone cauſata aliqualiter molliatur, & allevietur: Quam virtutem fortaſse habuit fumus jecoris Tobiaci piſcis poſitus ſuper carbones: ſic melodia cantus, ac muſici inſtrumenti: ſic lapides, petræ, herbæ, quos licet ſine incantatione habere dæmonium ſuſtinenti. Ita teſtantur Nicolaus de Lyra, & Toſtatus *in* 1. *Regum cap.*16. & Paulus Burgenſis ibi *in Additionibus*. Turrecremata *d.*1. *can. Voluiſſent* §. *denique* Guilhelmus Pariſ. *in* 2. *Part. par.*2. *Princ. de Univerſo cap.*20. Joſeph. Angles *in qu. de Arte magica diffic.*8. Albertus *ſuper Lucam* 9. Pelbartus *in Roſario aureo verb. dæmones*, §.83. Angelus, *verb. Superſtitio. n.*6. Navar. *ſum. cap.*11. *n.*38. Petrus Thyræus *de dæmoniacis toto cap.*48. Azor. *tom.* 1. *lib.*9. *Inſtitut. moral. cap.*26. *qu.*2. Delrius *lib.*2. *Diſquiſ. magic. qu.*30. *& lib.*6. *cap.*2. *qu.*3. *ſect.*2. Suarez 3. *tom. in* 3. *par. qu.*65. *art.*4. *diſp.*15. *ſect.*4. & Codroncus *lib.*4. *de morbis veneficis c.*2. 443 Exemplo. Auctoritate Patrum, Theologorum, Canoniſtarum.

§. III.

444 EX quibus omnibus planè conſtat, res naturales ſive à Medicis: ſive ab exorciſtis vel exteriùs applicatas: vel interiùs ſumptas: tum ſimplices, quàm compoſitas: tam permanentes, quàm tranſeuntes; ſolidas, ſive liquidas. Vel præparantes tam lenientes, quàm congregantes. Vel evacuantes per vomitum, per poros, urinam, ſudorem, ac ſeceſſum: Vel roborantes ſive per potum, ſive per bolos, aut morſellos in dæmonibus nihil operari phyſica actione ſive directè; ſive indirectè: neque actione intentionali ſenſibili, vel phantaſtica; licèt agere valeant in eos actione intentionali intelligibili, movendo potentiam, ut diximus ad varias paſſiones. Nec aliquid operari ad tollendum morbum in hominibus, ſi morbus procedat à cauſa libera, nempè, dæmone: cùm dæmon facillimè impedire poſſit illa medicamina, ne ſuos valeant producere effectus: & quantum quotidie Medicus de morbo, & morbifica cauſa tollit, tantum ille morbi iterum, & cauſæ morbificæ producere; & ita omnes Medicorum conatus irritos reddere. Si tamen morbus à dæmone procedat per cauſas naturales; tunc ſi ab illarum cauſarum productione, & excitatione ceſſaverit dæmon: Medicuſque hujuſmodi ægritudinis cauſas perfectè agnoverit; ægrotuſque non ſit ita debilis conſtitutionis, ac viribus deſtitutus, quòd medicinas uſque ad debitam operationem retinere nequeat; talis utique morbus per res naturales auferri poterit, ſicut & per eaſdem mitigari in anima, & in corpore.

Concluſio Diſputationis ſecundæ.

445 EN habes candide Lector breve, ac compendioſum pro morbis veneficis antidotarium, cujus quàm ſit in dæmones ars invalida, potentia impotens, vis imbecillis, virtus indocta, & efficacia inefficax, accepiſti. Quidque operari valeat in hominibus vel ad morbos tollendos, ſi naturales ſint: vel mitigandos, ſi ſupernaturales, pro viribus digeſſimus. Modò à quo hujuſmodi antidota, & alexiteria ægrotis ſint præſtanda, & exhibenda, an ab Exorciſtis: vel à Medicis, aperiamus.

Determinatur, ad Exorciſtam nullo modo ſpectare medicinas corporales maleficiatis exhibere.

§. I.

Quia ignorant, quæ attendenda ſunt In.

PEpo ſit, & non homo; vel aſini caput habet, lævam in cælum porrigens, & aſtra indice notans, qui aſſerat, vel credat, onus remedia corporalia maleficio affectis præparandi Exorciſtis incumbere. Quis enim mediocriter ſciens ignoret, neminem licitè poſſe, ac ſine peccato artem exercere medicam, niſi in ea ſit peritus; ac communiter illius facultatis reputetur idoneus? Qui ſic reputari dicitur, ſi non ſecundùm propriam voluntatem; ſed juxta artis medicinæ ſcientiam regulatur attentè, ac diligenter conſiderando, & obſervando.

Perſonis.

Primò in perſonis complexiones corporum, diſpoſitiones humorum, varietates temporum, diſcretiones ſexuum, & varietates ætatum: quia alia medicina danda eſt debili, alia forti propter conſtitutionem corporum. Alia cholerico, alia flegmatico: Alia ſanguineo, alia melancholico propter diverſas diſpoſitiones humorum. Alia in hyeme, alia in æſtate; alia in vere, alia in autumno propter varietatem temporum. Alia viro, alia mulieri propter diverſitatem ſexuum. Alia tandem juveni, alia ſeni propter vari etates ætatum.

Infirmitatibus.

Secundò in infirmitatibus Diuturnitates: quia quantò morbus eſt diuturnior, ac prolixior, eò fortiori, ac validiori indiget medicina. Diverſitates: nam ſimplex morbus medicina ſimplici, & per contraria eſt curandus. Contrarietates: contra enim cauſam infirmitatum calidam frigida debet eſſe medicina; & è converſo: ita quòd ſemper contraria contrariis curentur. Quantitates: quia ſecundùm quantitatem morbi debet eſſe quantitas medicinæ. Qualitates denique: nam quando morbus cau-

Digitized by Google

cauſatur ex repletione, cura debet eſſe per evacuationem; & è contra quando infirmitas cauſatur ex inanitione, tunc cura debet eſſe in reſtauratione.

Tertiò in medicinis varietatem, nempe quæ medicina ſit morbi corporalis ad exteriùs attractiva: quæ immutativa: quæ digeſtiva: quæ laxativa: quæ conſtrictiva: quæ, curativa: quæ aperitiva: & quæ ſanitatis conſervativa. Medicinis.

Quartò in herbis medicinalibus vires: earum qualitatem, ac graduum diverſitatem, videlicet, quæ medicinalis ſit calida: quæ frigida: quæ humida: quæ ſicca, & quanto gradu habeat iſta: an in primo; vel in ſecundo; vel in tertio; aut in quarto. Herbis medicinalibus.

Quintò denique in curis qualitates, & varietates. Nam regulariter, vel ſaltem ut plurimùm obſervare debet: Primò, ut cura priùs fiat per dulcia, & lenia, quàm per aſpera, & amara. Si verò dulcia non proſint, apponantur amara, & aſpera. Secundò quòd medicina amara ſemper admiſceatur dulcibus, ut faciliùs ſumi poſſit. Tertiò cùm plus noceant vulnera intrinſeca, quàm extrinſeca, priùs adhibenda eſt medicina ad infirmitatem occultam, quàm ad patentem. Quartò debet ægroto diæta imponi conveniens, à cibis, & à potibus ſuperfluis refrænando, ut ſic optatam valeat conſequi ſanitatem. Quintò tandem poſt medicinam purgativam, ac poſt ſanitatem conſecutam, medicina exhibeatur præſervativa, vel per balnea: aut electuaria; ac moderata exercitia. Curis diverſis.

Quorum omnium perfectam debet habere notitiam, qui prætendit licitè, ac tuta conſcientia, ægrotis medicinas exhibere corporeas.

§. II.

En modò mi curioſe Exorciſta, qui in alienam meſſem falcem mittere præſumis: ediſſere mihi; quis te docuit, agnoſcere, corporum conſtitutiones, diſpoſitiones humorum, temporum varietates, & id generis in perſonis neceſſariò attendenda? Cujus Doctoris præceptis fuiſti imbutus ad diſcernendum infirmitatum diuturnitates, diverſitates, contrarietates, quantitates, & qualitates? In qua paleſtra ſecernere didiciſti medicinas attractivas ab immutativis: digeſtivas à curativis, laxativas à conſtrictivis: aperitivas à conſervativis? Quas pharmaceuticas inſtitutiones, pharmacopæas, ſive antidotaria pervolviſti, ut herbarum medicinalium vires, qualitatem, ac graduum diverſitatem probares? Quanto tempore ægrotorum curis operam navaſti, ut de eorum qualitatibus, ac varietatibus periculum faceres; ægrotiſque neceſſaria ad ſanitatem conſequendam, ac conſervandam præcepta traderes? A quo Collegio, vel Univerſitate conceſſa eſt tibi medendi facultas? Quid reſpondes ad hæc? Reddis Harpocratem. Nonne vides dum ſecundùm tuam propriam voluntatem, non ſequendo artis medicinæ regulas ægrotis medicamina exhibere præſumis, cæcus es, & dux cæcorum? Cæcus, inquam, quia operaris ſine lumine rationis: nec artis medicæ ſcientiam, ac præcepta calles. Et licèt videaris in cælum lævam porrigere; aſtraque indice notare, dum cæleſtium influxuum, ac rerum medicinalium exploratorem, expertumque te jactitas, te prodis caput aſini habentem: quia non capit mens tua res humanas: nec ſenſus res divinas; abuteriſque ratione ad intelligendum; atque ipſo corpore ad operandum. Fis dux cæcorum: Nam ægroti dum ad te confugiunt exiſtimantes propriis conſulere morbis, cæci ſunt, ac palpitantur in tenebris, ſiuntque Corebo ſtultiores; Nullum enim diſcrimen ponunt inter album, & nigrum, inter lyncem, & talpam, inter luſciniam, & upupam. Hinc ſequitur: *Dum cæcus cæco ducatum præſtat, ambo in foveam cadunt*: ut Jeſus ſervator noſter admonet *Matth.* 15. Exorciſta in foveam lethalis culpæ: Ægroti necis corporeæ.

446 Ideo dum vult falcem mittere in alienam meſſem.

Fit cæcus & dux cæcorum.

§. III.

Ut cæcus cadit in foveam lethalis culpæ. Quare cadat?

447 EXorciſta in foveam tunc cadit lethalis culpæ: cùm ex notabili ignorantia, vel imperitia in ſua cura nocet infirmo. Facit enim contra illud: *Non occides de pæn. d.*1. *c.homicidium*, ubi teſte D. Auguſt. *libr.*19. *contra Fauſtum c.*23. *Aperuit Dominus omnem iniquum motum ad nocendum fratri in homicidii genere deputari*. Et ſecundùm Ricardum tenetur infirmo ad æquivalens, ex quo non poteſt reſarcire principale; immò etiamſi ſanitas ſequatur, peccat mortaliter: quia expoſuit ſe periculo peccati mortalis, ideſt, operi, unde ſequi poteſt notabile damnum proximo. Ita docet Silveſter. Nec eum excuſat ignorantia: ut vellet Ovidius *Epiſt.*9.

Præteritæ veniam dabit ignorantia culpæ.

Neque involuntarium detrimentum: quia licèt hoc non intendat, nec velit directè; Voluntariè tamen exponit ſe ad illud, unde hoc natum eſt ſequi, ut habetur 15.*q.*1.*cap. Merito. & ſ. obiicitur de Lamech:* quia non ſequitur traditiones artis: ut notat Petrus *in auct. Sed hodiè, C. de Judiciis*, ideò ejus imperitia, & ignorantia culpæ annumeratur, *L. ſi quis fundum* §. *Celſus ff. loc. & L. imperitia ff. de reg. jur.* Hoc tamen Panormit. *in cap. ad aures de ætat. & qualit.* limitat, quando aſſumit officium voluntariè. Secus, ſi ex neceſſitate bona fide fecit, quod potuit deficientibus Medicis. Ita ſentiunt etiam Silveſt. *verb. Medicus q.*1. & Jacobus de Graſſiis *lib.*2. *Deciſion. aurearum cap.*61. *n.*57.

Quando excuſetur?

Non excuſatur, eò quia talia adinvenerit remedia deſcripta.

448 Nec ipſum juvat alia excuſatio; niſi quòd medicinæ in libris ſic ordinatæ inveniuntur. Sed & in hoc ſuam ipſemet Exorciſta prodit ignorantiam, dum medicinas legens in libris ſic ordinatas, documenta præpoſita pro talium medicamentorum uſu neceſſaria prætermittit; legitque antecedens ſine conſequente; vel conſequens ſine antecedente. Vel neſcit connectere antecedens cum conſequenti. Vel non novit diſtinguere inter propoſitiones de poſſibili, & de facto: inter univerſales, ac particulares inter indefinitas, & ſingulares; ideò in penè innumeros incidit errores: ac tam imprudenter circa hoc ſe gerit, quòd ſine aliqua cognitione: an talis perſona ſit maleficiata: vel aliqua naturali laboret ægritudine, prædictas medicinas, quas deſcriptas in libris reperit, illis præbet; & quot videt infirmos, tot maleficiatos eſſe judicat.

§. IV.

Apud Valerium Polidorum.

449 AN fortaſſe mi Exorciſta talia præbes ægrotis medicamina: quia apud Valerium Polidorum *par.*2. *Diſperſ. dæmonum*, varia remedia corporalia maleficiatis applicabilia inveniſti? Sed cur non legiſti præfationem, ubi *cap.*9. inveniſſes: *Unicuique experto in ſua arte credendum eſſe; & ex Dialecticis omnes approbant ſapientes: Idcircò Sacerdotes, & Exorciſtas ægrotis conſulere debere, apta à Medicis ſuſcipere remedia, ut ab ægritudine releventur: quia ſecundùm complexiones diverſas, diverſa quoque vel diverſimodè ſaltem remedia ſunt applicanda: Sacerdotum autem non eſt, neque Exorciſtarum ſuper complexiones diverſas judicium ferre. Non enim talium munus eſt, noſſe: an frequens dolor capitis, ſiccitas oris, & linguę ex paucitate ſalivę, aſperitas gulę, amaritudo guſtus, ſitis, appetentia ciborum torpens, amaritudo vomitus, caro attenuata, vigilia longa, dormitio brevis, & urina ignea, citrina, tenuis, & clara arguant choleram in patiente. Sive ſi oculi ſępè lachrymas fundant; pręcipuè manè; atque ſomnolentia graves ſint, os madidum ſaliva refertum: lingua cum gula humida, appetitus ciborum, ut pręcipuè potus defectus, digeſtio tarda, nares ſuperfluis abundantes, caro mollis, urinaque alba flegmatum inundantiam indicent. Vel forſitan ſi ardor ventriculi, frigiditas carnis, mordicitas ciborum canino more voratorum, hebetudo operis, ſuſpicioſitas cordis, frigiditas pedum pręcipua, ſolitudo, triſtitia, tenacitas, & ira mentis; atque urinę nigrę,*

Qui etiam docet ex accidentibus cognoſcere humorem peccantem.

nigredo aliquantulum ruffa ad viriditatem, vel palliditatem tendens melancholiam præſeferant. Aut ſi rubra facies, dulcedo ſaporis ex ore profluens, veſiculæ oris, & labiorum, pectoris ardores, gratitudo comeſtibilium, brachiorum præcipuè pruritus, optima digeſtio, pinguitudo corporis, atque urina rubea, & paululum craſſa teſtimonia ſint dominii ſanguinis. Quemadmodum nec partium corporis temperamenta diſcernere, ut potiſſimùm cerebri, cordis, epatis, pulmonis, & ventriculi; ſed nec generaliter diſpoſitionem contemplari: vel indiſpoſitionem corporum, & eorum ſanitatem, vel ægritudinem: cùm, inquam, talia minimè Sacerdotum ſint, ſive Exorciſtarum. Hæc ille.

§. V.

AN facilè hujuſmodi remedia præſtare conſueveris: quia in Complemento ar- 450
tis Exorciſticæ Zachariæ Vicecomitis varia reperiſti diſpoſita alexipharmaca corporalia tam generalia, quàm particularia diverſis maleficiorum infeſtationibus neceſſaria? Nonne & ipſe *part.* 1. *ejuſdem libri doctrina undecima* priùs admonet. *Cùm non ſit ponenda manus in meſſe aliena, Exorciſtæ omninò obſervent, ne dicta, aut alia medicamina corporalia alicui tribuant inconſulto Phyſico, cujus proprium eſt, cognoſcere morbum, & ejus ſpeciem, robur, debilitatem, temperiem naturalem, ætatem, mores, ſitum, magnitudinem, ſenſuumque proprietatem; & externa omnia, quæ hominem affligunt: ut tempus, regionem, medicamentorum diverſitatem, ac cætera hujuſmodi?*

Apud Zachariam Vicec.

Idipſum animadvertunt Maximilianus ab Eynaten. *in Manuale Exorciſmorum p.* 1. 451
inſtruct. 3. Florianus Canalis *p.* 3. *c.* 2. *Modi cognoſcendi, & ſanandi maleficiatos*. Thomas Sanchez *lib.* 2. *in Præcepta Decalogi cap.* 42. *n.* 31. cæterique omnes, qui de remediis corporalibus tractant, admonent etiam, non eſſe munus Exorciſtæ, remedia exhibere corporalia; ſed hoc peritis debere Medicis committi.

Maximilianum ab Eynaten Florianum Canalē.

Unde de hujuſmodi Exorciſtis valdè conqueritur Hieronymus Menghus Vitellianenſis Exorciſta, qui *in ſua Fuga dæmonum cap.* 10. ſic ait: *Inimicus ille humani generis procurat ipſam adjurationem infamare, & deſtruere nititur mediante miniſterio aliquorum ejus miniſtrorum, qui nomen Exorciſtæ iniquè, & impiè ſibi uſurpant, illos inſtigando ad faciendum quædam, quæ nec alicui chriſtiano ſimpliciter convenire poſſunt. Ab ipſis enim dæmonibus, vel à nimia ſua præſumptione ducti, & impulſi ſine conſenſu Medicorum medicinas, pharmaca ordinare, & infirmis præbere non verentur. Et hoc faciunt: quia ſic ordinatum in libris hujus artis inveniunt, quibus ſæpè multa ſcandala, corporibuſque noxia eveniunt; in quo ſuam omnibus patefaciunt ignorantiam, ac imperitiam.*

Hieron. Menghum. Sed hi docent, talia remedia non ab Exorciſtis ſed à Medicis exhibenda.

Nec tantùm ignorantes; ſed & pecuniæ ſervientes, & avaritiæ ſtudentes ſe oſtendunt. Nam inſtar circulatorum aquas, oleum, & pulveres, alioſque liquores ven- 452
dunt Maleficiatis ad ipſorum maleficiales curandas infirmitates; nihilque honorem Dei, & clericalem dignitatem exiſtimantes, de Exorciſtis, qui deberent eſſe, evadunt ſimpliciſtæ, pſeudomedici, & circulatores, hanc, vel illam herbam contra dæmones quærentes, medicinas, pulveres, & hæc ſimilia maleficiatis, ac vexatis abſque aliquo conſilio Medicorum præbentes etiam contra præcepta, regulas, & ordines in libris hujus præſcripta temerariè ſibi officium Medicorum uſurpant: ſic mundum ſcandalizant: hoc ſacrum exercitium deturpant, & reputationem, honoremque à veris Exorciſtis auferunt; ideò juremeritò dici poſſunt in foveam cadere lethalis culpæ, præter irregularitatem, quam incurrunt, dum cum ipſis ſpiritibus immundis quandoque etiam animas quorundam ex ipſis corporibus excutiunt.

Unde Exorciſtæ hujuſmodi pharmaca tradentes nedum ignorantes; ſed avaritiæ ſtudentes ſe produnt.

§. VI.

453 *Ægroti verò cadunt in foveam necis corporeæ. Hoc teſtantur Cornelius Gemma.*

HInc & ægroti incidunt in foveam necis corporeæ. Experientia enim rerum magiſtra docet in dies, eorum, qui ab hiſce Exorciſtis, Religioſis, mulierculis, aliiſque id generis pſeudomedicis alexipharmaca ſumpſerunt, puta, antimonium præparatum, catapotiam, ſcammonium, elleborum, colicynthidem, ac cætera hujuſmodi medicamina pro ſanitate conſequenda: plures feſtinanter viam univerſæ carnis eſſe ingreſſos. Comprobatur exemplo relato à Cornelio Gemma *lib. de div. natur. charact.* Quidam Medicus Anglus ex Paracelciſtico genere alioqui in arte chymica valdè inſignis febre quadam detentus unà cum uxore tum huic, tum ſibi ipſi porrexit antimonium præparatum, ut vocant. Illa quidem celeriter in maniam fortiſſimam verſa vitam cum morte commutavit. Hic autem primò conqueſtus inſomnia, vigiliaſque continuas à dejectione non pauca ante ſeptimum diem in delirium venit: à delirio ſtatim factus eſt epilepticus: ex epilepſia in coma lethargicum incidit, cui quid apoplecticum miſceretur. Eo ſopore detentus triduum rurſus ad inſaniam rediit, horrendoque furore agitatus non multò poſt expiravit, & à communi lecto communem uxori tumulum eſt ingreſſus.

Zacch. Vicec. Hac de re fatetur etiam Zacharia Vicecomes *in Complem. art. exorciſtas loco citato* ſe vidiſſe aliquos Exorciſtas ſine conſilio Phyſicorum medicamina ægrotis exhibentes, eos occidiſſe. Unde etiam Alexander Albertus *in ſuo Malleo dæmonum in* *Alex. Albert.* *epiſt. nuncupata: Documentum ad vexatum* ſic eum admonet: *Te hortor, ſi quis Religioſus tibi vellet corpoream aliquam propinare medicinam, quòd eam omninò reſpuas; nec ullo modo ſumas: quia ego propriis oculis vidi nonnullos juvenes veſpere à quodam Religioſo aliqua ſumpſiſſe medicamina, qui poſt ſex, vel ſeptem horas ultimum objere diem, quod mihi maximum fuit ſcandalum.* Hoc idem eveniſſe in territorio Bergomenſi egomet audivi. Quare cùm maleficio additur morbus naturalis ſive à cauſa naturali, ſive à dæmone excitatus, infirmus ſe committat Medico, qui diſponat ſicut expediens judicaverit, Et licèt varii Auctores ſuis Exorciſmariis varia corporalia appoſuerint medicamina; multas tamen circumſtantias addiderunt: quæ nec obſervantur, nec intelliguntur à multis.

§. VII.

454 *Tandem Exorciſtis hoc munus prohibetur.*

SEd eſtò Exorciſta plenam, ac perfectam habeat artis medicinæ notitiam, adhuc ſibi onus medicinas corporeas exhibendi non incumbere, nemo eſt qui ambigat. Clericis enim, qui ſunt in ſacris: vel etiam in minoribus conſtitutis, dumtamen ſint ſufficienter beneficiati ſecundùm Raynutium non licèt operari in medicina phyſica, niſi gratis pro miſerabilibus perſonis, vel conſanguineis; nec tunc ubi poſſet eſſe periculum. Quod etiam in clauſtralibus diſtrictiùs eſt obſervandum: ut habetur *in titulo: Ne Clerici, vel Monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant.* Præcipuè autem officium Chirurgi, quod inciſionem, vel *A lege canonica.* aduſtionem requirit, ſecundùm eundem eſt clericis interdictum *c. ſententiam. Ne Clerici, vel monachi, & c. tua noſ. de homicidio volunt.* In quibus capitulis licèt non videatur dici niſi de exiſtentibus in ſacris; tamen idem poteſt intelligi de exiſtentibus in minoribus beneficiatis ſecundùm Panormit. *in d. c. ſententiam arg. c. 1. de poſtulando.* Et contrahit talis clericus irregularitatem, quam non contraheret laicus: ut ait *Ab Eccleſiæ ritib.* Sylveſt. *verb. Medicus q. 2.* quia dat operam rei illicitæ: ſi moritur æger ejus cauſa.

Hoc idem in Rituali Romano, ubi de forma exorcizandi obſeſſos, Exorciſtis cavetur his verbis: *Caveat proinde Exorciſta, ne ullam unquam Medicinam infirmo vel obſeſſo præbeat: aut ſuadeat; ſed hanc coram Medicis relinquat.* De his vide infra diſp. 4. n. 707. & ſequentibus.

Cùm

Digitized by Google

Cùm ergo in medicam artem exercente tot rerum poſtuletur cognitio; Clericique hujuſmodi exercere munus inhibeantur. Quiſnam Exorciſtarum hanc ſibi audeat aſſumere provinciam? Nemo ſanè, niſi inſanæ mentis ignorantiæ tenebris obrutus, & obcæcatus, avaritiæque ſtimulis agitatus, & excitatus.

§. VIII.

455 *Concluditur, ad Medicum ſpectare.*

QUare ſi Exorciſtarum non eſt, huic incumbere oneri, illud ſubire Medicorum eſſe, indubitanter aſſerimus; qui rectè ſe gerere debent in remediis aſſignandis tam corporalibus, quàm ſpiritualibus.

In corporalibus remediis cenſebitur Medicus perfectè ſuas implere partes, debitoque perfungi officio, ſi practicè ſequentia obſervabit monita.

456 *Qui tradere debet ſi poteſt medicinam certam relicta probabili, & dubia.*

Primum. Sciat, ſe teneri ægroto adhibere, ſi poteſt, medicinam certam, relicta probabili, & dubia: quia tenetur ratione ſui officii, & charitatis ægrotantis ſaluti proſpicere, & nullo modo eum periculo exponere; meritòque infirmus conquereretur de Medico potente ſecurum medicamentum adhibere, ſi adhibet ſolùm probabile. Ita ſentiunt Bonac. *diſp. de legib. q.4. punct.9.* Ferdinandus à Caſtro *diſp. 2. de conſcient. opin.* Aliique Apud Bonac. *loco citato*.

457 *Si non adeſt medicamentum certum, probabile adhibeat.*

Secundum. Quando nullum eſt medicamentum certum, probabile debet adhibere. Et quando nullum adeſt probabile, dubium tenetur adhibere: dummodò ſit certus, medicamentum minimè nociturum: quia tunc nulli periculo infirmum exponit. Et ex alia parte poteſt illo remedio adhibito ab ægritudine liberari. Quam veritatem fatetur Thomas Sanchez *lib.1. in præcept. Decalogi cap.9. n.42.* cum Valentia 2.2. *diſp.3. q.10. punct. col.665.*

458 *Non licet facere experimentum de medicamentis.*

Tertium. Illicitum eſſe ſciat, experientiam facere de medicamentis: An ſint ſalutaria, vel noxia, etiam in ægrotis deſperatis, tum quia nemini licet, morte proximi ſcientiam conſequi, tum etiam quia ſic operans dubius eſt: an mortem acceleraturus ſit medicamento; idcircò quantum ex ſe accelerationem intendit, & conſequenter peccat. Sic docent Azor *lib.2. Inſtitut. Moral. cap.17. qu.* 11. Cordub. *lib.3. qu.5.* Anton. Perez *certam.*10. Scholiaſt. *n.*87. Villalobos *tom.* 1. *ſumm. tract.*1. *difficult.*16. *num.*1. *&* 4. Vaſquez 1.2. *diſp.*64. *c.*4. Salas *ibidem tract.* 8. *diſput. unica, ſect.*14. *num.*136. Sanchez *loco cit. num.*38. Ferdinandus de Caſtro *loco citato*.

459 *Non licet tradere medicamentum de quo dubius eſt, an nociturum, vel profuturum.*

Quartum. Illicitum eſſe noverit, medicamentum applicare, de quo dubius eſt omninò, an nociturum, vel profuturum ſit; ſed neceſſariò requiri: vel quòd certus ſit, non obfuturum; vel quòd probabile ſit, profuturum, licèt de ſalute ægri deſperaretur. Ratio dictat: quia applicans medicamentum, de quo nullam probabilitatem habet, eſſe profuturum: ſed potiùs dubitat, an nociturum; quantum eſt ex ſe applicat cauſam efficacem mortis; ideòque illicita eſt talis applicatio. In dubiis enim tutior ſequenda eſt via; cujuſmodi eſt relinquere infirmum naturæ, & Creatori, quàm Medicinæ exponere, de qua neſcit. Ita *de homicid. cap. petitio. & cap. juvenis de ſponſalibus*. Idem eſt enim, quòd de medicamentis facere experientiam in ægrotis deſperatis, quod ſupra illicitum eſſe, demonſtratum eſt. Huic poſitioni ſe ſubſcribunt Abbas *in c. tua nos. de homic. § ad ultim. n.*4. Innoc. *ibi. num.*1. Ant. de Butrio *num.*15. Sylveſt. *ver. Medicus qu.4. dict.*1. Angelus *num.*2. Sayrus *in Clavi regia lib.*1. *cap.*20. *n.*6. 9. 10. *&* 11. Salas, Azorius, Perez, Villalobos, & Corduba *loco citato* contra Sanchez, Valentiam, & Bonacinam *loco citato*.

Verùm utcunque Medico probabile ſit, remedium profuturum, poterit illo uti: ut ferè omnes Doctores ſupra relati tenent, quia tunc non morali periculo mortis infirmum exponit; ſed probabili ſpei ſalutis.

460 *Poteſt tradere medicinâ*

Quintum. Sibi licitum eſſe non ambigat, medicinam alicui propinare, quæ directè eſt cauſa ſalutis, ac vitæ unius, licèt indirectè ſequatur mors alterius.

Quamvis enim contrarium ſentiant Silveſt. *verb. Medicus q.*4. Navar. *cap.*25. *num.* 62. & Archidiaconus; & videatur communior ſententia. Attamen mihi non arridet. Nam licèt non poſſit propinare pharmacum, putà prægnanti, per quod directè excludatur, aut occidatur fætus: quia eſt intrinſecè malum, ubi occiſio eſt innocentis. Eſt tamen licitum, & ab omni ſcrupulo liberum, agere ad ſalutem matris pro ſe, & directè, etiam ſi inde ſciatur futura fœtus ſuffocatio, & mors: quia mater non poteſt aliter vitam ſervare.

quæ directè eſt cauſa ſalutis unius, & indirectè mortis alterius.

Ratio favet à ſimili. Primò, quia ſi matri prægnanti occurrat taurus, aut aliqua fera licet illi currere velociter, etiamſi evidenter ſciret, ſtatim ſecuturum abortum; quòd ſi licet fugere, potuit etiam ſumere pharmacum; & Medicus illud porrigere. Secundò certum eſt, licere innocentes etiam cognitos occidere, cùm immixti ſunt nocentibus ad victoriam conſequendam; ergo multò magis licebit ad ſervandam vitam, pharmacum prægnanti propinare; quia utrumque eſt per accidens.

Huic ſententiæ calculum album addunt Bannes 2. 2. *q.*44. *art.*1. *dub.*11. *in medio. qu.*64. *art.*2. *de homicid. ſub finem*. Petrus de Aragonia 2. 2. *qu.*64. *art.*7. Lopez *cap.*17. *caſu ultimo*. Et Lazarus de Lancellottis *in novis addition. ad Silveſtrum Prieratem verb. Medicus*.

Ad rationem verò, quæ ex D. Paulo Roman. 3. afferri ſolet. *Quod non ſunt facienda mala, ut eveniant bona*. Dicimus, quòd non licet facere malum, ut eveniat bonum. Licitum tamen eſt, facere bonum, quamvis ſequatur malum: ut hoc caſu fit.

461 Sextum. Licitum eſſe non ignoret, applicare infirmo medicamentum, quod exiſtimat probabile; ſed in aliorum opinione probabilius, & ſecurius, quàm in ſua propria. Poteſt enim deponere propriam opinionem, & aliorum ſententiæ adhærere: ut ſentiunt Aragonius 2. 2. *queſt.*63. *art.*4. *dub. penult.* Azor. & Salas *loco cit.* cum Sanchez *lib.*1. *in præcepta Decalogi cap.*9. *n.*42. & Navarro *c. Si quis autem de pænit. diſt.*7. *n.*74. & 75. *in ſolut. ad* 3.

Poteſt tradere medicamen, quod exiſtimat probabile, licèt probabilius tantùm de mente aliorum.

Simpliciter autem loquendo Medicus in adhibendis, & applicandis remediis, ac medicinis non poteſt ſequi opinionem probabilem, relicta opinione, quæ vel ſibi: vel ſaltem aliis videtur probabilior, & tutior; ſed hanc tenetur ſequi, relicta minus probabili. Ita ſentiunt Bonacina *de Legib. diſput.*2. *queſt.*4. *punct.*9. *num.*22. Becanus, Suarez, & Sanchez ab ipſo Bonacina relati. Abſolutè autem illum peccaturum docet *Sotus lib.*3. *de juſtitia queſt.*6. *art.* 5. *ad* 4. Michael Salonius 2. 2. *queſt.*63. *art.*4. *controverſ.*2. *ad* 2. & Vaſquez 1. 2. *diſput.* 64. *cap.*4. Ratio eorum eſt, quia imprudenter agere videretur in re tam gravi ſalutem proximi in diſcrimen adducendo relicta probabiliori, & tutiori ſententia. Tum quia tenetur ritè fungi proprio officio quantum poteſt cum minimo proximi damno, & periculo. Quis enim ignorat, quemlibet teneri ex juſtitia: aut ſaltem ex charitate curare ne damnum alteri ex ſua opinione ſequatur?

462 Verùm non inconveniens videtur oppoſitum ſentiri, nempe poſſe Medicum quoad medicamentorum applicationem relicta opinione probabiliori, minus probabilem ſequi. Favet ratio. Eſt enim in confeſſo apud omnes D. D. mox citandos: Quotieſcunque fit comparatio inter opinionem, & opinionem poſſe in adminiſtratione ſacramentorum, relicta opinione probabiliori, operari juxta opinionem minus probabilem. Docent Mercado *lib.*2. *de contractibus cap.*1. Medina 1. 2. *qu.*18. *art* 6. Vaſquez *d.*62. *cap.*4. *num.*14. Valentia 1. 2. *diſput.*2. *q.*12. *punct.*5. & 2. 2. *diſput.*5. *qu.*7. *punct.*4. Gutierres *quæſt. canon. lib.*1. *cap.*13. *num.* 23. Suarez *de Cenſuris diſput.*40. *ſect.*5. *num.*6. & *tom. de pænit. diſput.*22. *ſect.* 8. *num.*6. Henriquez *libr.*14. *de irregular. cap.*3. *num.*3. Azorius *tom.*1. *lib.*2. *cap.*16. *qu.*2. 3. & 4. & *cap.*17. *qu.*7. Bannez 2. 2. *qu.*10. *artic* 1. *dub.*3. *in objectione contra* 4. *concluſionem*. Navarrus *lib.*3. *de reſtitut. in nova editione cap.*1. *dub. penult.* & ibi Micha el

mm òvideur poſſe opinionem minus probabilem ſequi relicta probabiliori.

Digitized by Google

chael Salon.*controv.*2.*concluſ.*4. Lopez 1.*par.inſtructorii c.*120. *&* 287.Ledeſma 2. *tom. ſummæ tr.*8.*c.*22. Salas 1.2.*q.*21.*tr.*8.*diſp.unica ſect.*6.*n.*65. Sayrus *clavi regia lib.*1.*cap.*6. *nu* 4.*& de Cenſuris c.*155.*n.*4.*&* 8. Leſſius *lib.*2.*de juſtitia*, *& jure c.*29.*dub.*8.*n.*68. Sanchez *de Matrim.lib* 2.*diſp.*41.*num.*30.*lib.*3.*diſp.*20. *n.*4. *lib.*8.*diſp.*6.*nu.*18. *& in ſumma lib.*1.*c.*9.*nu.*14. Baſilius de Leon.*de Matrim.lib.*10.*c.*15.2.*tom.de Beneficiis p.*11.*nu.*361. & Granado 1.2.*diſp.*4.*ſect.*3.*n.*23.*tr.*12.

463 Patet à ſimili de Sacramẽtorum adminiſtratione.

Quemadmodum ergo in adminiſtratione ſacramentorum, ubi agitur non tantùm de reverentia ſacramenti; verùm etiam de ſalute animæ, miniſter poteſt relicta opinione probabiliori ſequi opinionem minus probabilem, idem proculdubio fatendum in medicamentorum applicatione, ubi agitur de ſanitate corporis. Nam quod aliis fas eſt, Medicis denegari non debet. Huic poſitioni favent Azorius *p.*1.*Inſtitut.Moral.lib.*2.*c.*17.*quæſito* 11. Aragonius 2.2.*qu.*63.*art.*4.*dub.penult.* Joannes Sanchez Abulenſis *diſp.pract.diſp.*44.*n.*36.

Ad rationes eorum dici poteſt: Medicum ſalutem proximi in diſcrimen non adducere; nec operari contra juſtitiam: vel contra charitatem, cùm juxtà ſuam conſcientiam applicet id, quod ſalutiferum fore probabiliter arbitratur. Quod autem ex probabili ratione, & cauſa fit imprudentia, & temeritate vacat; proindè Medicus nullum in ea re admittit peccatum. Nec majus damnum, aut periculum ægroto infertur, ſequendo opinionem probabilem relicta probabiliori: quia nulla habetur certitudo de operatione Medicinæ; ſed ejus vis conſiſtit in diſputat. Si enim medicamentum eſſet certum; tunc Medicum teneri ex charitate, & juſtitia illud applicare relicto probabili, & nos indubitanter aſſerimus, quia certum eſt tenendum, & dimittendum incertum ex Regulis juris. At cùm Medicus nullam habet certitudinem de medicamento, ſufficit, quòd habeat aliquam rationem probabilem, illud profuturum.

464 Quid ſit opinio probabilis?

Unde *ratio, ſeù opinio probabilis eſt illa, juxta quam operans nec temeritatis, nec imprudentiæ notam incurrit*. Ideò quemadmodum in ſpeculativis illa eſt opinio probabilis, quam abſque deceptionis, & erroris periculo amplecti licet; ita in moralibus opinio probabilis eſt, quam abſque peccandi periculo ſequi licet, quippè nullus ad melius, atque perfectius amplectendum aſtringi debet: quia cùm omnimoda aliquando de rebus certitudo haberi nequeat, ad eam Deus minimè nos obligavit; ſed ad operandum cum morali certitudine, qualis in opinione probabili reperitur. Nanque intolerabile onus, ac multis ſcrupulis expoſitum eſſet, ſi opiniones probabiliores inveſtigare teneremur.

465 Magis ſequi debet lõgam experientiã quàm opinionem probabilem.

Septimum. Quamvis inter opiniones medicorum ſecundùm rationem ſpeculativam opinio aliqua appareat probabilis, ſi tamen oppoſitum ex longa experientia, & obſervatione colligi poſſit; in eo eventu opinionem probabilem ſpeculativam contra experientiam ſequi non licet; etiamſi aliud remedium non ſit. Id, quod ſingulare eſt in arte medicinæ; ſiquidem experientia longa opinionem oppoſitam omninò improbabilem reddit. Unde ſi quis ea uteretur contra experientiam, reus eſſet homicidii propter periculum, cui ſe exponit: ideòque in tali caſu ægrotus relinquendus eſt divinæ providentiæ. E contra verò ſi aliquis Medicus longa experientia certus ſit de aliquo remedio quamvis ſpeculativè convictus ſit ad partem oppoſitam, quæ plurimorum judicio comprobatur, temeritatis arguendus non eſt, ſi propria experientia ducatur, quæ certior eſt quacunque ratione. Ita etiam ſentit Sayrus *clavi regia lib.*1.*c.*10.*n.*12.

466 Sit diligens in Studendo.

Octavum. Meminerit Medicus, non ſufficere, quòd debita, & competenti ſcientia ſit pręditus, putà naturali philoſophia; at ſi poſſibile eſt, (ut admonet Homobonus *de humanæ vitæ ſtatibus par.*2. *cap.*8. *num.*2. *ex Hippocrate*, *& Galeno*) Aſtrologia probè inſtructus ſit, ut generatim populi ingenitos mores notos habeat: quandoquidem ex variis cæli locis, aſpectibuſve diverſæ corporum, morumque contemperationes ingenerantur. Verùm etiam debet eſſe diligens in revidendo libros, in viſitando infirmum, in qualitatem rerum medicinalium, & hujuſ-

Viſitando infirmum aliaque ſuo muneri ſpectãtia adimplendo.

hujuſmodi agnoſcendo: quia ſi ex ejus negligentia, vel imperitia ſequatur mors, eſt irregularis, & peccat mortaliter. Similiter peccat ſi ſequatur magna aggravatio infirmitatis ſine morte. Debetque habere intentionem juſtificatam, ut non intendat lucrari cum alterius jactura: ut habetur *cap. nemo de Regulis juris in 6.* Unde curatio quàm citiſſimè poteſt, debet terminari. Et ſi curam extendit, & prolongat ad lucrum, peccat mortaliter; & illud plus reſtituere tenetur. Sicut etiam ſi permittat aromatarium ponere in confectione medicinæ ſpecies non ſufficientes propter vetuſtatem: vel alium defectum, ut ipſe plus lucretur, peccat graviter; & tenetur uterque infirmo reſtituere pro damno illato. Si tamen medicinam ſecundùm artem dedit, & omnem debitam diligentiam adhibuit, non imputatur ei, ſi ex defectu ſpecierum: vel admixtione alia ſit nociva.

Sic etiam ſi Chirurgus ſit peritus, & diligentiam adhibeat, non eſt in culpa, ſi infirmus propter inconſuetam diſpoſitionem venarum: vel inſolitum timorem, aut tremorem moriatur; ut colligitur *ex cap. ex litteris de frigidis, & maleficiatis.*

Quia autem perſæpè ſolet dæmon medicinis miſcere aliquid virtutem medicinæ impediens nemine vidente, & advertente, quod facit oppoſitum producere effectum; ut exemplis à pluribus comprobatur: ideò, ne Medicus decipiatur, & infirmus periclitetur, utile, ac proficuum erit, ut antequàm applicentur; vel ſumantur, priùs benedicantur ab Exorciſta, vel alio Sacerdote juxta illud Sancti Alexandri Papæ hujus nominis primi. *Elementa quoque divinis apta uſibus, & humanis neceſſaria infirmitatibus ſacrate, infirmos curate, & cætera, quæ ad vos pertinent, diligenter perficite.*

467 Nō licet dare medicinā corporalem contra ſalutem animæ.

Nonum. Nunquam licèt Medico dare medicinam corporalem contra ſalutem animæ: quia præpoſterus ordo eſt, corpus animæ præferre. Et ne faciat, præcipitur ei ſub pæna excommunicationis *cap. cùm infirmitas de pœnitent. & remiſſionibus.* Unde eſt mortale peccatum conſulere fornicationem: vel ebrietatem ſecundùm Archiepiſcopum, & hujuſmodi; idem ſecundùm Joannem Andream ſi dicat: *Non conſulo tibi; tamen ſi accederes ad aliquam mulierem ſanareris*; quod intellige, ſi hoc dicit in fraudem legis, ideſt ea intentione, ut hoc faciat: quia reverà hoc eſt conſulere, ideſt, oſtendere, quid ſit faciendum.

Similiter ſi hoc dicit, non in fraudem; ſed tamen ex imprudentia hoc dicit illi, de quo debuit veriſimiliter cogitare, quòd eum exponebat periculo ſic faciendi: quia hoc eſt ſcandalizare puſillum. Tales enim ſunt illi Medici, qui ſine cauſa abſtinentias carnium, vel Eccleſiæ jejunia diſſuadent: aut diſpenſant in talibus ex aliquo vano reſpectu, vel mentis diſſolutione, qua talia negligunt, aut quod peſſimum, fortè contemnunt. Secùs ſi id faciant ex cauſa rationali credita, vel ſaltem dubitata. Ita ſentiunt Sylveſter *verb. Medicus qu.4.* Graffius *lib.3. Deciſion. aurearum c.14.* Buſæus *in lib. de ſtatib. hominum.* Sayrus *Clavi regia lib.1. cap.10. nu.21.*

468 Tenetūr medicare pauperes charitatis ergo: cùm ſolvere non valent.

Decimum tandem. Semper ante oculos mentis habeat Medicus illud principium generale legis naturæ: *Quod tibi vis fieri, alteri feceris.* Nec non Servatoris noſtri, & Judicis ſupremi verba *Matth.25.* quibus in die Judicii reprobis, ac damnatis inhumanitatem in pauperes exprobabit dicens, *Infirmus eram, & non viſitaſtis me*, quod tunc *mihi non feciſtis, quandiù uni de his minoribus*, ideſt pauperibus *non feciſtis*. Ideò pro certò ſciat Medicus, teneri, pauperibus non valentibus ſolvere, gratis mederi; immò etiam ſolvere medicinas, ſi ipſe, poteſt, & ipſi ſunt impotentes ſecundùm Gloſſam *diſt.83. §.1.* quia plus debet valere apud Medicum vita illius pauperis, quàm propria pecunia, ut habetur *c. non ſatis d.86.* Ita Navar. *c.25. n.60.* Filiucius *tr.28. p.2. c.10. q.6.* Ægidius Trullench *expoſit. Decal. lib.4. c.1. d.11. n.6.* Sed intellige quando nec per ſe, nec per alios magis conjunctos, nec per eos, qui magis poſſent, valent curari.

Quando ad id teneantur.

Non tamen tenetur Medicus, eos quærere; ſed ſufficit, ſi occurrentibus, aut ſe vocantibus ſubveniat, quia remiſſio ſalarii, & medicinarum impenſa eleemoſyna quædam eſt, in qua attendenda ſunt fides, cauſa, locus, tempus, modus, neceſſitudo, ætas, debilitas, & conditio.

Sed

Digitized by Google

Sed quid, ſi infirmus dives eſt; ſed tamen ex avaritia nihil vult ſolvere Medico? Nunquid gratis tenetur eum curare? Videtur, quod non, cùm nemo de ſuo cogatur facere beneficium *c. precariè* 10.*q* 2. Medicuſque licitè poſſit recipere mercedem. *c. non ſanè* 14.*q*.5. 469 Divites nolentes ſolvere.

Verùm fatendum eſt, Medicum teneri, eum curare ſuis impenſis; ſi alius ei non medetur, ſecundùm Gloſſàm ibidem. Sed tamen poterit repetere expenſas, ſi convaluerit, quia utiliter geſſit negotium ejus *L. Pomponius ff. de negotiis geſtis*. Immò etiam ſi moriatur æger, repetet impenſas ab hæredibus, quia ſufficit, ſi utiliter cæpit gerere, licèt effectus non ſit ſecutus *ff. eodem*. *L. an ultrò*, *& ff. de officio præſid. L. illicitas.* §. *Sicuti*. Nec poteſt illi obiici, quòd cauſa pietatis fecerit ſumptus illos *ff. de negotiis geſtis L. alimenta*, niſi eſſet propinquus infirmo, ut *C. eodem L. alimenta*: quia opoteret proteſtari tunc, quòd non intendit gratis mederi: aut exponere; aliàs non repeteret. Coram enim Deo non poteſt repetere, ſi intendebat gratis hæc facere, nec coràm hominibus, ſi de illa intentione conſtaret. Poterit tamen repetere expenſas.

Quid denique ſi infirmus prohibeat, ne aliquæ medicinæ ſibi dentur; Medicuſque invitum illum curet? Similiter Chirurgus habentem putrefactum pedem multa impenſa curavit; quod niſi feciſſet, pedem oportebat abſcindi; ſed deindè expetente mercedem, eam negat curatus, dicens, ſe maluiſſe abſciſſionem pedis, quàm hujuſmodi ſolutionem? Sicut primus dicit, magis voluiſſe mortem, quàm ſolvere medico mercedem? 470 Quid ſi medicus ægrotum invitum curet?

Reſp. quod licèt quidam dicant, Medicum, vel Chirurgum nullam habere actionem: ut *C. de neg. geſt. L. ult.* Attamen conſultiùs fatendum, quòd eum invitum poteſt curare, ſicut invitum poſſet extrahere de domo ruitura *c. ipſa pietas*. 23. *qu*. 4. Invito enim poteſt conferri beneficium *& c. qui emendat. diſt.* 45. ubi Auguſt. dicit, *quòd multa bona præſtantur invitis, quando eorum conſulitur utilitati, non voluntati: quia ſibi ipſi inveniuntur inimici*. Et Gloſſ. *notab. in cap. 1. diſt.* 79. idipſum confirmat. Immò præſumi poteſt, ipſum furioſum, cùm illa verba dixit in ægritudine: ut *ff. de conditionibus inſtitutionum. L. quidam*. Et extra *de ſucceſſ. ab inteſta. c. final.* Ideòque ſolvere tenetur: ut notat Bartholus *in L. Stichus. ff. de pec. leg.* pro omni eo, quod tangit perſonam: vel libertatem: vel vitam: vel civilitatem ille, pro quo ſolvitur, non poteſt dicere, non eſſe utiliter geſtum. Unde ſi amicus animo repetendi ſolvit pro condemnato ad ſolvendum certam ſummam: aut ad pedis abſciſſionem: vel aliud faciendum in perſonam id nolentem ſolvere; non poſſet ille dicere, quòd reddere nolit, quia maluiſſet pedis abſciſſionem. Idem dicendum, ſi quis ſit condemnatus in centum, quæ niſi ſolverit ſit bannitus, & aliquis ſolvit pro eo: dicere non poteſt, non expediviſſe ſolutionem, eò quòd potiùs expediebat eſſe bannitum. Sic ægrotus à Medico, vel à Chirurgo invitè ſanatus non poteſt denegare ſolutionem, quia utiliter ejus geſſerunt negotium. Ita Bartholus *in d. L. Stichus*. & ibi Gloſs. Quibus ſe ſubſcribit Sylveſter *ver. Medicus q.*5.

Si hæc ſervaverit Medicus in corporalibus remediis exhibendis, fidere poterit, ſuum perſolviſſe penſum. Qui ideò morbos non curat, ut dæmones expellat: vel prout à dæmone ſunt inducti; ſed prout per cauſas eveniunt naturales.

§. IX.

IN ſpiritualibus autem licèt videatur ſe ingerere non debere: quia nihil per ſe conſiderare valet præter humanum corpus ex parte unde ſanatur: vel à ſanitate removetur; & hoc ſecundùm cauſas planè ſenſibiles, atque corporeas. Attamen quia ex ingraveſcente morbo, qui eſt præcurſor mortis, tempus innoteſcit, quo maximè homo ſuæ animæ ſaluti conſulere debet, Medicus aliquem inviſens morbo affectum corporali, ut à morbo ſpirituali liber ultimum omnium terribilium conſtanter, ac feliciter valeat ſubire, duas tenetur ſequentes ei ſpirituales præſtare medicinas. 471 Medicus in ſpiritualibus medicinis tradendis tenetur ad duo.

Pri-

Primò teneatur admonere ægrotos ut confiteantur peccata ſua juxta decretum Innocentii III. & S. Pii V.

Prima. Medici vocati ad ægrotos, eos tenentur admonere, ut idoneo Confeſſario omnia peccata juxta ritum S. Romanæ Eccleſiæ confiteantur. Sic decretum fuit in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. cap.22. relato in *c. cùm infirmitas de pænit. & remiſſ.* ubi Medicis præcipit, ut cùm ad ægrotos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant, ut animarum Medicos vocent, ne cùm eis hoc in extrema ægritudine conſtitutis ſuadetur, in deſperationis articulum incidant. Quod ſalutare præceptum, ne ulla unquam temporis præſcriptione aboleretur; ſed ſemper obſervetur, S. Pius V. felic. recordat. præfatam Coſtitutionem innovavit Conſtitutione, quæ incipit: *Super Gregem dominicum*, edita anno Domini 1566. qua ſtatuit, quòd Medici, cùm ad infirmos in lecto jacentes vocati fuerint, ipſos ante omnia moneant, ut idoneo Confeſſario omnia peccata ſua juxta ritum S. Romanæ Eccleſiæ confiteantur; neque tertio die ulteriùs eos viſitent, niſi longius tempus infirmo Confeſſarius ob aliquam rationalem cauſam conceſſerit. Tranſgreſſores præter pænas in Conſtitutione Innocentii contentas, quas incurrere declarat; vult, quòd perpetuò ſint infames, & gradu medicinæ, quo inſigniti erant, omninò priventur; & à Collegio, ſeù Univerſitate Medicorum eiiciantur, ac pęna etiam pecuniaria arbitrio ordinariorum, ubi deliquerint, mulctentur. Quæ omnia, ut inviolabiliter obſerventur præcipit, ut nullus ubique locorum medicina doctoretur: aut ei quomodolibet medendi facultas à quovis Collegio, & univerſitate concedatur; niſi omnia in prædicta Conſtit. contenta medio eorum juramento coram publico Notario, & teſtibus in eorum manibus, vel ordinarii obſervare juraverint; & de hujuſmodi juramentis in privilegio, ſeù licentia medendi ſpeciali s mentio fiat.

472 In quibus caſibus Medici prędictam Conſtitutionem obſervare. Vel Teneantur Vel Non teneantur?

Circa quam Conſtitutionem, quia ſecundùm diverſas regiones, ac temporum, perſonarumque varieratem varii poſſunt evenire caſus, quibus eam obſervare Medici non teneantur, in gratiam piorum Medicorum nonnullos eorum hic ſubiiciam, ex quorum intelligentia planè conſtabit, ubi, quando, & reſpectu quorum debeat talis obſervari Conſtitutio.

1. Violantes dictam Conſtitutionem, ubi recepta eſt, peccant mortaliter peccato perjurii; faciunt enim contra juramentum emiſſum. At ubi uſu recepta non eſt, Medici non ſervantes non peccant: quia juramentum cenſetur factum de ſervando decreto, quatenus obligat. Ubi autem non eſt receptum, non obligat. Ita Bonacina *de leg. diſp.4.q.1.punct.16.n.9.*

2. Prædictum decretum obligat ſolùm Medicos, dum ſperatur, admonitionem profuturam: Propterea ſi conſtet, admonitionem non eſſe profuturam, non tenentur admonere. Sicut nullus tenetur ad faciendam correctionem fraternam, niſi ſperatur profutura; quia ad opus inutile nemo tenetur: Sic docent Dominicus Bannes 2.2.*q*.33.*dub*.4.*art*.3. Reginal.*lib*.4.*c*.25.*n*.237. Valent.*tom*.3.*diſp*.3.*q*.10.*punct*. 2. A fortiori, ſi dubitatur admonitionnem non ſolùm non profuturam; verùm etiam obfuturam, ſeù allaturam damnum ſpirituale, non tenetur admonere. Et mens Pontificis debet judicari talis: v.g. Si rationabiliter dubitetur, & veroſimile credatur, peccatorem prolapſurum eſſe in aliquam blaſphemiam: vel commiſſurum aliud peccatum. Ratio eſt, quia admonitio dirigitur ad emendationem, & utilitatem; non ad deſtructionem & ruinam.

3. Quandocumque dubitatur; an admonitio ſit profutura; vel non, tunc tenetur Medicus admonere; quia in dubiis tutior pars eſt eligenda. Quod licèt verum non ſit in dubio juris; veriſſimum tamen eſt in dubio facti: præcipuè in foro conſcientiæ: & ubi agitur de ſalute animæ propriæ, vel alterius: ut tenent Joan. Andreas, Cardinalis, & Ananias *cap. ad Audientiam de homicidio nu.46.* & Panormitan. *ibi.nu.*2. Felinus *nu.*17. In hoc autem caſu non eſt dubium juris: quia clarum eſt jus; ſed eſt dubium facti reſpectu hujus, vel illius infirmi: vel reſpectu temporis, quo facienda eſt admonitio. Ideòque in dubio tenentur Medici eligere partem tutiorem admonendo infirmum juxta Decreti præceptum, ut confiteatur peccata ſua.

4. Præ-

Digitized by Google

4. Prædicta Conſtitutio obligat Medicos, dum morbus eſt gravis: vel dum periculum eſt, ut morbus fiat gravis. Ratio eſt, quia durum videtur, obligare Medicos, dum infirmitas non eſt gravis: vel non eſt periculum, ut fiat gravis. Tum etiam quia infirmus dum gravi non laborat infirmitate, non tenetur confiteri, ergo nec Medicus tenetur illum admonere, neque abſtinere ab infirmi cura, antequàm infirmus confiteatur. Morbus autem regulariter cenſetur gravis, quoties eſt talis, ut cogat infirmum jacere in lecto: ut patet ex Decretis prædictorum Pontificum loquentibus de infirmo jacente in lecto. Ita ſentiunt Navarr. *in Manuali cap.*25.*n.*61. Graffius 1.*p.lib.*3.*Deciſion.c.*14.*n.*7. Rodiguez 1.*p.c.*246.*n.*1.*concl.*2.

5. Sufficit, ut admonitio per alios fiat. Nam finis Decreti eſt, ut infirmus recipiat ſacramenta. Si ergo finis obtineatur alio admonente, non eſt cur Medicus per ſeipſum admonere obligetur. Hic faciunt, quæ de correctione fraterna ſupra dicta ſunt, *diſp.*1.*hujus tomi n.*111.*&* 112.

6. Tandem hoc Decretum non adeò ſtrictè obligat, ut Medici teneantur deſerere infirmum; dum eo derelicto, morbus fieret gravior, & infirmus grave pateretur damnum, ſi dereretur. Nam præceptum humanum non obligat ad faciendum contra charitatem. Charitas perſcribit, ut ſubveniatur ægro. Ita Archidiac. Navar. *cap.*25.*num.*61. Suarez *tom.*4.*diſp.*35.*ſect.*3.*num.*4. Graffius 1.*p. Deciſ.aurear. lib.*2. *cap.*14. Sanchez *in ſumma l.*3.*cap.*16. Rodiguez *c.*246.1.*par.* & alii plures apud Suarez *loco citato*.

Ex his omnibus patet, quibus ægrotis, ubi, & quando à Medicis exhibenda ſit prima Medicina ſpiritualis, quæ eſt admonitio ad confitendum idoneo Confeſſario juxta ritum S. Romanæ Eccleſiæ, omnia peccata ſua.

Secunda. Si Medicus mortem futuram infirmi præviderit, tenetur ex præcepto 473
per ſe; vel per alium hoc nuntiare infirmo ſecundùm Joannem de Neapol. *in* 11. *Quodlib.* ſi probabiliter credit, quòd hæc annuntiatio multùm proderit illi: putà quia eſt in peccato mortali, & confitebitur: vel ordinabit de rebus ſuis; & compeſcet futuras lites: quia tacendo damnificaret indirectè, dum non obviaret futuro damno, cùm poſſit, & debeat. Ad quod tenetur etiam, ſi dubitat: an hæc nuntiatio utilis ſit, necne: quia in dubio tenetur homo vitare notabile damnum proximi, ſi poteſt. Uno tamen ex habentibus curam infirmi nuntiante, alii liberantur. Si verò Medicus hoc non credit, nec dubitat; ſed credit oppoſitum, ſcilicet, quòd parum, aut nihil proderit nuntiatio iſta. Et per oppoſitum parum, aut nihil oberit taciturnitas: ut quia putat eum eſſe in bono ſtatu; & ſua ordinaſſe, non tenetur nuntiare: quia probabile eſt, eum ex ſcientia mortis futuræ diſponendum. Quod ſentiendum etiam, ſi cùm ita malè diſpoſitus videtur quod audita morte non proficiſcitur in melius; ſed fortè in deteriùs, eadem nempè ratione non tenetur.

Si mortem futuram præviderit, tenetur ex præcepto nuntiare infirmo. Vel Per ſe. Vel Per alios.

Galeno autem dicenti, quod ſemper Medicus etiam de ſalute deſperans ſanitatem ſpondere debet infirmo, ſecundùm Joannem de Neapol. non eſt ſtandum, Vel ſecundùm Archidiaconum eſt verum, quando nuntiatio multum noceret, & taciturnitas parum obeſſet. Vel dicendum, quòd loquitur tanquam ignorans ſpiritualem ſanitatem, & vitam.

§. X.

HÆc igitur omnia ſupradicta ſi exactè Medicus præſtiterit, dignus juremeritò 474
erit exiſtimandus, qui non tantùm honoretur propter neceſſitatem; verùm & à ſapientibus, ac prudentibus ob ſuas excellentes virtutes, ob animi præclaras dotes, ſapientiam, prudentiam, liberalitatem, pietatem, clementiam, charitatem, ac ſolicitudinem inſignibus laudibus efferatur, vocis præconiis exornetur: illuſtribus encomiis extollatur, ac ubique terrarum prædicetur, ac celebretur. De quo poterunt cantari illis verſus Eboani Poetæ:

Hęc ſi obſervaverit Medicus, dignus erit qui non tantùm honoretur ob neceſſitatem.

Vir medicus ſiquidem multis virtutibus unus.
Prævalet ante alios multos, ſeù tela ſagace
Corporibus defixa manu trahit, intima ſcrutans
Mitia, ſeù docta miſcet medicamina dextra.

Sed propter ſuam virtutem, & excellentiam.

Nec non illi Ovidii *de Ponto lib. 2. eleg. 9.*

Regia (crede mihi) res eſt ſuccurrere lapſis
Convenit & tanto, quantus es ipſe, viro.

Et verè, utpotè qui remediis corporeis ſalutem ægris impertitur corporalem; De ſalute verò corporea deſperatis ſpiritualibus auxiliatur medicinis; *ut eorum mors* juxta effatum D. Bernardi de tranſitu Malachiæ, *ſit pretioſa tanquam finis laborum, tanquam victoriæ conſecutio, tanquam vitæ janua, tanquam imperfectæ ſecuritatis ingreſſio.*

Si verò poſt omnem adhibitam diligentiam Medicus à ruſticis, idiotis, vilibuſque plebeis non laudetur; ſed potiùs contemnatur, meminerit illorum verſuum Periſauli Fauſtini Poetæ ad medicum loquentis.

Omnia aperta tibi quicquid medicina recondit
Intima naturæ, vel rerum pondera noris
Hippocrates fias, ſiaſque Machaone major
Quas & Phyllirides: vel quas Epidaurius herbas
Noveris, & quicquid præſagus novit Apollo.
Siſque ſalus orbi, fas ſit tibi ducere ab orco
Extinctos homines, iterumque animare ſepultos:
Nomen, opes, famam cumules hac arte perennem.

Paulò poſt ſubdit:

Feceris & poſtquam quicquid jubet ipſa medendi
Norma, niſi valeat, ſubitòque revixerit æger,
Murmurat inſipiens vulgus, linguaque loquaci
Et loquitur de te convitia talia jactans:
Heù mihi? Quàm ſtultum eſt Medicorum credere nugis
Quàm ſæpè hos videas morbo laborare moleſto
Pallere aſſiduè, vultuque referre cadaver.
Nec ſibimet proprias aliis prodeſſe nec artes:
Quare nulla ſuis ſuccis adhibenda fides eſt.
Quàm raro proſint, latèque abſtruſa ſub his mors.

Digitized by Google

DISPUTATIONIS III.
DE CURATIONE MORALI.

SUMMARIA.

§.1. Curatio moralis deſcribitur. 475

Dæmon in ſuis maleficiis quærit ſe Deum videri. ibi.

Dæmon quædam inſtituit inſtrumenta ut ſigna, quibus aſſiſtere promittit. ibid.

§.2. Illa inſtrumenta ſunt ſigna falſa, & deceptoria. 476

§.3. Quid de curatione morali ad mentem aliorum ſentiendum. 477

§.4. Documentum Ritualis Romani de ſignis maleficii deſtruendis. 478

Praxis, & monitum Ritualis non ſunt neceſſariò adimplenda. 479

Exponuntur ab Auctore verba Ritualis Rom. 480

§.5. Curatio moralis ut probabilis admittitur à Theologis, Canoniſtis, Juriſtis. 481

§.6. Opinio Auctoris contraria proponitur. 482

Probatur ex ipſius Cauſa. Efficienti principali. Miniſteriali. Finali. Materiali. Formali.

§.7. Roboratur ex longa praxi, ac contentionibus habitis ab Auctore cum dæmonibus. 485

§.8. Exemplo luculento comprobatur. 486

§.9. Confirmatur praxi Sanctorum, qui arti exorciſticæ incubuerunt. 487

§.10. Error multorum Theologorum. Canoniſtarum. Juriſtarum. Exorciſtarum. adducitur. 488

Quid ſit maleficium temporale, ac perpetuum ad mentem aliorum. 489

Quid ſit ad mentem Auctoris. 490

Digitized by Google

DISPUTATIO III.
DE CURATIONE MORALI.

§. I.

475 Curatio moralis deſcribitur.

ENUCLEAVIMUS hucuſque Deo auſpice, quæ de dæmoniaca, ac naturali curatione neceſſaria duximus: modò examinanda venit diſputatio de Curatione Morali, quæ nil aliud eſt, quàm deſtructio ſignorum maleficii, quibus poſitis Dæmon ex pacto inito cum malefico, vel ſaga damnum infert: iiſque ſublatis ceſſat à malo inferendo: quæ ideò moralis nuncupatur, quòd pertineat ad mores Dæmonis, hominiſque induſtriam.

Dæmon in ſuis maleficiis quærit ſe Deum reputari.

Dæmon enim in ſuis maleficiis quandam divinorum operum continuè affectat imitationem, & quærit ſe Deum reputari. Unde quemadmodum omnipotens Deus propria ductus bonitate quædam in Eccleſia ſigna ſacra (Sacramenta vocamus) ad ſalutem humani generis inſtituere dignatus eſt, quæ ſecundùm Scotum *in 4. ſent. diſt. 1. q. 4.* & ego docui *in Speculo Clericorum tract. 6. c. 2.* ſunt veræ, & propriæ cauſæ inſtrumentales morales gratiæ, non phyſicæ, ideſt non ex ſua vi naturali; ſed ex virtute principalis agentis, ſeu ex divina inſtitutione, quibus ità aſſiſtit, ut quoties adminiſtrantur, toties gratiam dignè ſuſcipientibus infundat, illoſque ſpiritualibus donis ſanctificet juxta propriam cujuſque inſtitutionem. Ita Dæmon ejus æmulus conjuratus, qui nihil impenſiùs appetit, quàm in pretio haberi, & Deo æqualis videri, pro ſua multiplici nequitia vult ad hominum exitium promovendum, ſalutemque evertendam quædam ſenſibilia inſtituere ſigna, quibus ita ſemper aſſiſtere promittit, ut quoties à malefico, vel malefica adhibeantur, toties peragat maleficium, de quo ambo ex pacto convenerunt. Solet enim Dæmon cum illo pactum inire, ut quamdiù ligatura, ver. gr. ſic alligata fuerit: vel quid tale defoſſum ſub limine, vel in lectulo abſconditum, aut talis imago igni applicata, tamdiù talis perſona ſit maleficiata: aut qui tali porta domum intraverit, vel exierit, tali dolore corripiatur: non quia illa ſigna vim habeant ex natura ſua, & per ſe producendi, & attingendi noxios illos effectus; ſed quòd ex pacto dæmonem ad illos producendos invitant, & alliciunt.

Dæmon quædam inſtituit inſtrumenta ut ſigna, quibus aſſiſtere promittit.

§. II.

476 Illa inſtrumenta ſunt ſigna falſa & deceptoria.

ILla autem inſtrumenta non ſunt ſigna certa, & infallibilia, qualia ſunt ſacramenta, ſed falſa, & deceptoria: quia invocatus dæmon non ſemper adeſt; & ſæpiùs maleficum irridet, nec vult ad votum illum audire, vel quia non poteſt, vel quia non permittitur, vel quia ſic lubet; nihilominus apponi vult, cùm aliquid ab eo ejus Miniſter poſtulat, ut ex una parte per illud ſignum ſenſibile externum Maleficus internum ſui animi actum, & ad malum patrandum conſenſum proteſtetur: & ex altera parte ſicut Deus in Sacramentis colitur, ita ipſe dæmon in maleficiis honoretur. Quare ſicut poſitis hujuſmodi ſignis dæmon, ſi poteſt, ſi lubet, ſi ei permittitur, aſſiſtit damnum inferendo: ità eis ſublatis ceſſat à malo inferendo, non ut fidelitatem ſervet, (mendax enim eſt, & pater mendacii) ſed ut illo modo ſecuriùs homines decipiat, dum fidenter cum illo audent paciſci; ſic ipſo ceſſante à malo inferendo, ægroti quandoque præſtinæ reſtituuntur ſanitati.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

Quam moralem curationem jamdiù, cùm tantùm aliorum Doctorum ſequebar opinionem, multis probaveram licitam, & rectam ex parte actus ſive interni, nempè deſiderii, opinionis, ac ſpei ſanitatis: ſive externi, videlicet verbi, & operis; necnon ex remotione cauſæ phyſicæ, & moralis, & intentione finis intrinſeci, & extrinſeci: Veruntamen cum longa experientia viginti annorum, quibus in variis Civitatibus, & Oppidis arti exorciſticæ operam navavi, ac perenni ſtudio in veritate hujus artis addiſcenda elaboravi, indubitanter agnovi varias inſurgere difficultates in quærendis hujuſmodi maleficiorum ſignis, necnon varias decipulas, ac technas à dæmone paratas, ac minimam utilitatem in eis inveniendis, ac comburendis: eò quòd hujuſmodi ſigna ex mera dæmonis voluntate pendeant, qui illis poſitis poteſt, ſi Deus permittat, ad ſuum libitum nocere, & non nocere; illiſque ſublatis adhuc poteſt nocere, & non nocere, ideòque ſtatui melius eſſe, non quærere hujuſmodi ſigna, ea parvipendere, ac nihili facere, nec de eis curare; nam hæc praxis quęrendi ſigna maleficii eſt à dæmone valdè deſiderata, & efficaciter quæſita: quia per eam tam obſeſſos, ac maleficiatos, quàm Exorciſtas ignaros ſæpiùs ad aliquod opus inducit ſuperſtitioſum. Quare obſeſſis, ac maleficiatis ſatius ſuadendum, ut ad Deum confugiant, ſuam in eo collocent fiduciam, ut latè manifeſtatur tota diſputatione ſequenti. 477 Quid de Curatione morali juxta mẽtem aliorum ſit ſentiendum?

§. IV.

Videbatur etiam mihi prædicta ſignorum maleficiorum deſtructio laudabilis, eò quòd in Rituali Romano à Paulo V. approbato habeantur ſequentia verba: *Jubeat Exorciſta dæmonem dicere. An detineatur in illo corpore ob aliquam operam magicam, aut malefica ſigna, vel inſtrumenta, quæ ſi obſeſſus ore ſumpſerit, evomat, vel ſi alibi extra corpus fuerint, ea revelet, & inventa comburantur.* Undè praxis ab antiquis Exorciſtis obſervata, ut docet Antonius Hyquæus *in Comm. Scoti in 4. ſent. diſt. 33.* talis erat. 478 Documẽtum Ritualis Romani de ſignis maleficii deſtruendis.

Primò extorquenda confeſſio, & cauſa vexationis. Secundò quęrendum, ſi interveniat pactum, & cui ſigno adhæret. Deindè extorqueatur per conjurationem ipſum ſignum integrè antequam procedatur ad expulſionem Dæmonis, ne durante ſigno, ei maneat aliquod jus in maleficiatum. Ultimò tandem expellitur, & deſtruitur, comburiturque ipſum ſignum ejus, cui adhæret pactum, & quo remoto Dæmon nullum habet jus vexandi maleficiatum.

Verumtamen hæc praxis ſicut & monitum Ritualis non ſunt neceſſariò adimplenda, immò ſatiùs derelinquenda. Neque enim ex divina ſcriptura, neque ex aliquo Concilio generali, vel Canone Pontificio, neque ex aliqua Conſtitutione Apoſtolica, neque ex Sanctorum Patrum conſuetudine antiqua habetur, quòd illa ſigna ſint quærenda, & inventa comburenda. Nam quæ in Rituali Romano continentur non omnia cadunt ſub præcepto obſervanda; ſed tantùm ea, quæ ad Eccleſiæ Dei ſacramentorum pertinent adminiſtrationem: Conſtat ex verbis Conſtitutionis Pauli V. quæ incipit *Apoſtolicæ Sedi &c.* poſitæ in principio Ritualis Romani, nempè: *Præcipuè verò quæ pertinent ad Eccleſiæ Dei Sacramentorum adminiſtrationem, in qua religiosè obſervari apoſtolicis traditionibus, & Sanctorum Patrum decretis conſtitutos ritus, & cæremonias pro noſtri officii debito curare omninò tenemur.* Quæ verò ad viſitationem, & curam infirmorum, animæ commendationem, obſeſſorum, ac maleficiatorum exorcizationem, aerearumque tempeſtatum pertinent, quæ à Dæmonibus per ſe, vel ad nutum cujuſvis diabolici miniſtri excitantur, non præcipit Pontifex, ſed obſervare conſuluit, & hortatur ad arbitrium prudentis, & docti miniſtri eccleſiaſtici, relinquens alias etiam formulas orationum adhibere: 479 Praxis, & monitum Ritualis non ſunt neceſſariò adimplenda.

Digitized by Google

vel illis ex parte, vel in toto uti, vel omittere, vel augere, vel minuere, prout expediens judicaverit. Quod planè conſtat ex Rubrica prima *tract. de viſitatione, & cura infirmorum*, ubi ſic habetur: *Sequentes preces omnes, vel ex parte, prout tempus, & ægrotorum conditio feret: arbitrio Sacerdotis dici, vel omitti poſſunt*: folio mihi 100. & ex alia paulò infra folio 101. *Qui ſequuntur pſalmi, & Evangelia cum precibus pro temporis etiam opportunitate, & ægotantium pio deſiderio ſacerdotis arbitrio dici poſſunt*. Deinde in fine folio 111. concluditur: *Quæ omnia etiam poterunt arbitrio Sacerdotis breviora fieri*.

Hoc idem prorſus fatendum de exorcizatione obſeſſorum. Nam ubi eſt eadem ratio, ibi idem jus eſſe debet. *L. illud. ff. ad leg. Aquiliam, cum ſimilibus*.

480 Exponuntur ab Auctore verba Ritualis Rom.

Sicut enim in viſitatione, & cura infirmorum ponuntur dumtaxat, ac colliguntur variæ orationes pro opportunitate temporis, ac prudentis Sacerdotis arbitrio recitandæ, quæ poſſunt minui, augeri, mutari, & omitti, prout Sacerdos prudens, & doctus expediens judicaverit. Sic in exorcizatione obſeſſorum, ac maleficiatorum nulla in Rituali Romano ponitur forma determinata, neque ex aliqua Apoſtolica traditione, neque ex aliquo Concilio generali, vel Canone Pontificio, aut Conſtitutione Apoſtolica; ſed tantùm ibi colliguntur quædam præcepta, nonnulli exorciſmi, & pſalmi aliqui, qui magis videbantur apti ad reprimendam ſuperbiam diabolicam, ac dæmones à corporibus obſeſſis expellendos. Et hoc pro uſu, & commoditate Parochorum, & Exorciſtarum, eorum præcipuè, qui neſciunt alio modo uti: conſequenter arbitrio Sacerdotis relinquitur, prædictos exorciſmos, & orationes augere, minuere, mutare, & omittere. Proptereà illud monitum de ſignis maleficialibus quærendis, & inventis comburendis in Rituali Romano poſitum non eſt neceſſariò, ſed pro libito Sacerdotis obſervandum; immò ſatiùs, ac conſultiùs omittendum, ut mox dicam in fine ſequentis paragraphi.

§. V.

481 Curatio moralis, ut probabilis admittitur à Theologis, Canoniſtis, & Juriſtis.

Tandem prædicta moralis curatio, nempe ſignorum maleficorum deſtructio, ut probabilis admittitur ferè ab omnibus Doctoribus Theologis, Canoniſtis, & Juriſtis.

Inter Theologos veniunt Joannes Duns Scotus ſubtiliſſimus *in 4 ſent. diſt. 34. quæſt. unica*. Joan. de Baſſolis *ibidem quæſt.* 1. Anton. Andr. ibi *in fine*. Guilhelmus Vorillonus ibi *art.* 3. Nicolaus de Orbellis *ibidem*. Guido Brianſonus *in 4. d. ead. qu.* 13. Joſeph Angles *quæſt. de Arte mag. art. 6. diff.* 2. Alphonſus à Caſtro *lib. 1. de juſta hæretic. punit. cap.* 15. Pelbartus Temeſuar *Roſarii par. 4. verſ. matrimonium* 5. §. 38. Alphonſus Toſtat. in *cap. 19. Matthæi q* 90. Thomas de Argent. *diſt.* 34. Henricus Gandenſis Archidiaconus Tornacenſis *quodlib. 4. qu.* 33. Thomiſtæ communiter, ut Cajetanus *tract. 12. tom.* 2. Dominicus à Soto *in 4. diſt. 34. qu. 1. artic.* 3. Bartholomæus Ledeſmas *de Sacramento matrimonii difficul.* 49. Item Petrus Ledeſm. *in 3. part. qu.* 58. *artic. 2. d.* 2. Henricus Henriquez *lib. 12. de matrim. cap. 8. num.* 3. Conſentiunt Nominales Cabriel *in 2. diſt. 8. quæſt. 2. art.* 4. & Aureolus *in 4. diſt.* 34. quibus lubenter ſe ſubſcribunt omnes Summiſtæ: Sylveſt. verb. *maleficium quæſt. 7. &* 8. Tabiena verb. *impedimentum* 12. *verſ.* 9. Fumus verb. *maleficium nu.* 2. Angelus verb. *Superſtitio* §. 13. Roſella verb. *impedimentum Verſic.* 13. Cajetanus verb. *maleficium*. Jacobus de Graffiis *in deciſion. aur. cap. de mal.* Leſſius *de juſtit. & jure lib. 2. cap.* 44. Navarr. *in ſumma cap.* 11. Bannes 2. 2. *quæſt. 78. artic. 4. dub.* 2. Sanchez *lib. 2. in præcept. Decalogi cap. 41. & lib. 7. de matrim. diſputat.* 96. Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. de Superſtitione cap.* 18. Sayrus *in Clavi regia lib. 4. cap.* 17. Delrius *lib. 6. Diſquiſ. magic. ſect. 1. quæſt.* 3. Bonacina *de legibus diſputat. 3. quæſt. 5. punct. 5. prop.* 4. Zacharias Vicecomes *part. 1. in Complemento artis exorciſt.* & communiter omnes, qui de maleficiis tractant. Noviſſimè autem noſter Ignatius Lupus *Nova luce in Edict. S. Inquiſit. part. 3. lib. 20. diſt.* 7. Idipſum teſtantur Juriſperi-

ci

Digitized by Google

ti Hoſtienſis *in ſumma*, Azo *in ſumma*, Petrus Ærodius *lib. rerum judicatarum* 8. *tit.7.cap.6.* Bartolus, Salycetus, Godefridus, Binsfeldius, & alii *in L. Eorum C. de maleficis, & Mathem.* Triolus Malvetius *de Sortibus*, Grillandus *de ſortilegiis*, Remigius, Petrus Gregorius, Godelmanus, & alii communiter. Inquiſitores quoque Germani Sprenger *in Malleo*, & Nider *in Formicario*, Joanneſque Cappeaville Vicarius, & Inquiſitor Leodienſis *in tract. de caſibus reſervatis*. Unde patet hanc eſſe ſententiam planè communem, Hiſpanorum, Germanorum, Italorum, Gallorum, Britannorum, Theologorum quidem Scolaſticorum omnium Nominalium, Scotiſtarum, Thomiſtarum qui omnes eruditione, ac pietate fuerunt conſpicui, ideòque probabilem eſſe dicendam, cum nullum contineat errorem, nec ſit abolita, & antiquata, totque habeat Auctores ſcientia, prudentia, ac timorata conſcientia maximè præditos, in ſcholiſque univerſaliter approbatos. Quis ergo prædictam opinionem à tot illuſtribus, ac præclaris ſcientificis commendatam probabilem non pronuntiet?

§. VI.

Verùm ſi mihi minimo inter Minores, Neophyto inter tot magiſtros veluti Veſpertilioni coram tot oculatis, & pennatis Aquilis ingenii mei alas expandere liceat, loquendo dicam meam ſententiam prædictorum Doctorum opinioni oppoſitam, videlicet (ſatius, conſultius, ac ſalubrius eſſe non quærere prędicta maleficiorum ſigna, ſed nihili ea facere, ac de eis non curare) eſſe præcedenti probabiliorem, ideoque ſequendam, & amplectendam. Parcat Lector, ſi nimis audacter loquor, quia me cogit veritas. 482 *Opinio Auctoris contraria proponitur.*

Ratio potiſſima eſt, quia illa opinio eſt probabilior, quæ magis eſt rationi rectæ, ac veritati evangelicæ conſentanea, ſed mea opinio eſt hujuſmodi, quia eſt magis ab erroribus aliena, ergo eſt præcedenti probabilior. Major eſt manifeſta: Minor probatur ex cauſis prædictæ moralis curationis. *Probatur.*

Si enim conſideremus cauſas prædictæ curationis, quæ eſt deſtructio ſignorum maleficii, facilè agnoſcemus, quàm ſit periculoſa dicta opinio. Quis enim inventor fuit, & cauſa principalis dictæ moralis curationis, niſi diabolus, qui cùm divinorum operum quandam affectet imitationem, ac ſe Deum reputari quærat, ut dixi §.1. ut obſeſſos, ac maleficio affectos à curatione divina procuranda, qua ad Deum confugere erudirentur, revocet, & abducat, ſuis Mancipiis ſagis, & maleficis varia tradit ſigna veluti ſacramenta, quibus poſitis, promittit ſe malum illaturum ad libitum eorum, ac ipſis amotis ſe à malo ceſſaturum. Sed quia eſt mendax, ac pater mendacii in his ſe gerit prout ſibi lubet, vel poteſt. Idcircò ipſe eſt cauſa principalis tàm poſitionis, quàm deſtructionis ſignorum prædictorum: Saga verò, vel maleficus eſt cauſa miniſterialis, quia ipſe eſt miniſter dæmonis, qui colligit, ac connectit varia inſtrumenta cujuslibet generis, de quibus latiſſimè pertractatur *tota diſput.*4. *tomi primi*. Dæmon verò dictas quiſquilias, ſeù maleficii inſtrumenta defert, & collocat vel in lectis, vel ſub limine oſtii, vel ſub tecto, vel proiicit in fundum putei, vel foveæ, vel alibi abſcondit: propterea non ceſſat urgere ſagas, ac maleficos, ut pro malo perpetrando hujuſmodi ſigna colligant, ut ipſe ponat, ubi ſibi libuerit, & cùm agnoſcit aliquem morbo affectum velle Exorciſtam pro conſequenda ſanitate advocare, ſtatim admonet Sagas, vel Maleficos, ut ipſi impediant, ſi poſſunt, vel ſi non poſſunt, ipſi pręveniant, & offerant ei opus ſuum, qui per ſe, vel per aliquem amicum, & familiarem infirmi promittunt ei ſanitatem, ſi obſervaverit omnia, quæ ei præcipiunt, quorum infirmorum plures ſe eorum curæ committunt, adimplentes omnia ſive licita, ſive illicita, quæ ab eis præcipiuntur. *Ex ipſius cauſa efficienti principali.* *Ex cauſa miniſteriali.*

Finis autem principalis prædictæ moralis curationis à dæmone intentus eſt, ut ipſe adoretur ut Deus. Minus verò principalis per ſe eſt honor, & utilitas ſagæ, 483 *Ex cauſa finali.*

Digitized by Google

vel malefici: per accidens verò eſt ſanitas infirmi. Nam cùm Saga, vel Maleficus per ſe, vel per alium perſuaſit infirmo, vel ipſius parentibus, ut ſigna quærant maleficii, & inventa tradant Exorciſtæ, ipſa Saga; vel Maleficus adjuvat parentes ad quærenda ſigna, quæ inventa dum comburuntur, dæmon magis magiſque infirmum torquet, ac deindè jubet Sagæ, vel malefico, ut ipſe alias colligat quiſquilias, ut iterum maleficium renovetur, quæ inſtrumenta maleficii à dæmone accepta abſcondit in aliquo loco ſecreto, quem nemo penetrare poteſt, niſi ſpiritus; undè tunc ab aliis Doctoribus dicitur maleficium perpetuum, cùm inſtrumentum non eſt in poteſtate ſagæ, vel malefici, nec poteſt induſtria humana auferri: ſicut dicitur temporale, quando inſtrumentum maleficii eſt in poteſtate Sagæ, vel malefici, ac poteſt induſtria humana auferri. Cùm ergo quærunt inſtrumenta maleficii, nec illa invenire poſſunt, tunc parentes infirmi iterum, & iterum ad Sagam, vel Maleficum confugiunt, ut ipſe tollat maleficium, blandis verbis alloquuntur, ſuppliciter rogant, laudibus efferunt, honorant, ei munera tradunt; & ſi adhuc non aufert maleficium, minis, ac verberibus afficiunt, qui tandem admonet, non eſſe in ſua poteſtate maleficium tollere, ſed ſibi opus eſſe, ad dæmonem confugere, qui non vult tradere maleficii ſignum, niſi ei ſacrificium offeratur, & ut Deus omnipotens adoretur: ut accidit Bergomi illi, de quo *ſupra diſp.1. hujus tomi nu.164.*

484 Ex cauſa materiali. Cauſa autem materialis hujus curationis moralis eſt dæmon ceſſaturus à malo inferendo, qui fingit ſe ligatum per hujuſmodi ſigna à Saga, vel Malefico poſita, invitumque recedere, licèt hoc præſter voluntariè, ut Sagæ, ac malefico perſuadeat, talia inſtrumenta vim habere illum alligandi, alioſque in errores ducat deteſtabiles.

Formalis tandem cauſa dictæ curationis eſt deſtructio ſignorum maleficii facta à parentibus, vel amicis perſonæ maleficiatæ, aut à malefico, quæ deſtructio licèt poſſit eſſe bona, & ab omni ſuperſtitione remota, prout probant Auctores citati *paragrapho* 5. nihilominus ſæpè, ac ſæpiùs eſt periculoſa, ne tam infirmi, quàm parentes in aliquid ſuperſtitioſum opus inducantur.

§. VII.

485 Roboratur ex lõga praxi, ac contentionibus habitis ab Auctore cum Dæmonibus. HAc de re ex multis cum dæmonibus à me habitis contentionibus in pluribus locis, obſervavi, quòd dæmon mecum conquerebatur, eò quòd nollem ritus antiquorum Exorciſtarum in exorcizando ſequi, & maximè quòd nollem quærere ſigna maleficii, quibus ſe ligatum eſſe affirmabat. Cui pluries ego reſpondi: *quis te ligare potuit, cùm ſis ſpiritus?* Qui reſpondit:

Ego ligatus maneo à Saga per ſigna maleficii, nec poſſum ſolvi, niſi ipſa maleficia tollat. Ego verò ei exprobando dixi: *Si à Saga nempè vetula miſerrima, & impotenti, ligatus manes, ergo tu es ſagarum miſerabilium miſerabilior, & impotentior, earumque captivus deteſtabilis; cur ergo te omnipotentem jactas? quo jure prætendere audes te ab eis ut Deum adorari, ſi tu es ſervus, & captivus dictarum fæminarum iniquarum? Numquid ſervus adorari debet à Domina ſua? Etſi ligatus manes à tua Domina, per quod membrum ligaris? Si corpus haberes uti te depingunt, quærerem à te, an ligatus maneas per cornua, vel per caudam; ſed quia tu es ſpiritus incorporeus, à nulla re corporali ligari potes;* Inſuper addidi: *Si ligatus manes, prout dicis; vel hoc à te fit voluntariè, vel coactè: ſi voluntariè, cur dicis, & clamas te non poſſe exire, quia ligatus manes, ſi ibi voluntariè manes? Si coactè, ais, mendacium dicis tuo more, quia tu ipſe docuiſti Sagam colligere tales quiſquilias tanquam inſtrumenta maleficii, quibus à te poſitis dixiſti, te malum illaturum, donec in tali loco permanerent; immò tu ipſe ipſa inſtrumenta detuliſti, & abſcondiſti, ergo iſta tua ligatio eſt ficta, & voluntaria, ſic iſti tui clamores, ac querelæ non ſunt niſi fictiones à te inventæ, ut homines decipias, & ad tui ſequelam trahas, & ad perditionem ducas.*

§. VIII.

Digitized by Google

§. VIII.

HUjus veritatis luculentum exemplum mihi ſe præbuit anno Domini 1649. 486

Exemplo luculento comprobatur.

Venetiis, cùm juſſu Illuſtriſſimi, ac Reverendiſſimi D. D. Nuntii Apoſtolici ad exorcizandam quandam mulierem nobilem advenam acceſſiſſem de qua ſupra *tom.* 1. *diſp.* 2. *num.* 280. In primis eam interrogavi, quid à me peteret? quæ mihi dixit. *Dæmon quidam jam annis* 18. *me moleſtiis afficit, abutiturque corpore meo prout ſibi lubet; mihi tamen confidenter, ac ſecretò modum manifeſtavit, quem tenere debes, ut me de ejus poſſeſſione liberare valeas. In primis, ait, tibi opus eſſe, ut ei præcipias tibi indicare maleficii ſigna, quæ facta ſunt in quodam cranio ab ipſo dæmone abſcondito, deinde quæras jecur illud piſcis, quem occidit Tobias, & extractum poſuit ſuper carbones accenſos, cujus fumus extricat omne genus dæmoniorum. Si hæc obſervaveris, facilè intentum obtinebis.* Ego autem reſpondi ei: *Loquela tua manifeſtam te facit eſſe dæmonis amicam, & familiarem: Si autem dæmon eſt tuus amicus, & familiaris, cur ab eo non petis divortium fieri? Credis ne, quòd mihi opus ſit fieri diſcipulum diaboli, ut ab eo inſtruar de modo, quo à te eſſet expellendus? Si maleficium ipſe poſuit in cranio ad ſuum libitum, ipſe etiam auferat illud, prout ſibi lubet, quia ego de hiſce vanis ſignis nihil curo. Si jecur piſcis Tobiaci eſt neceſſarium ad tuam liberationem, ut ipſe ais: tu, quæ cum ipſo dæmone amicitiam habes, præcipe ei, qui eſt ſpiritus, ut perluſtrèt maria, donec talem piſcem inveniat, & deferat ad forum Venetum, ubi piſces venduntur, & ego poſteà ſi mihi bonum viſum fuerit, pergam, & accipiam jecur, ac de eo faciam quicquid in Domino magis expediens judicaverim: Intereà tu, quæ captiva es diaboli, ſi vis ipſius pænas evitare, ac miſericordiam Dei impetrare, dum tempus habes, implora Dei auxilium, pænitentiam age de peccatis tuis, & remove à te jugum iſtud duriſſimum diaboli.*

Hæc & alia monita ei tradidi, & inſinuavi bis, ſed tertia vice, qua eam inviſi, cùm illam in malo obſtinatam inveniſſem, eam accerrimè increpavi, ac demiſſo ejus capite ſuper terram illud pede conculcavi, opprobriis eam affeci, ac parvipendi, nec ad ipſam ampliùs, licèt vocatus, ire volui.

Ex hoc caſu facile eſt agnoſcere, quàm grata ſit diabolo illa curátio moralis, videlicet deſtructio ſignorum maleficii, cùm ipſe ſummopere aveat illam àb Exorciſtis exerceri, & in praxim duci, ſciens per illam facilè poſſe illos ad ſuperſtitioſa perducere, & in naſſam perditionis trahere; idcircò ſatiùs, conſultius, ac ſalubrius eſt prædictam relinquere curationem, ea nihili facere, ac de ea nullo modo curare.

§. IX.

HAnc meam ſententiam probat praxis omnium Sanctorum, eorum maximè, 487

Confirmatur praxi Sanctorum, qui arti exorciſticæ incubuere.

qui huic arti exorciſticæ operam navarunt. Legant docti, ac pii Exorciſtæ acta Apoſtolorum, vitas Sanctorum Patrum, & invenient, quòd ipſi nunquam tali curatione morali; nempe ſignorum maleficii deſtructione uſi ſunt, ſed benè maleficiatis, & obſeſſis inſinuabant confidere in Deo, ac in eo ſuam fiduciam collocare, dæmoneſque expellebant ab obſeſſis in nomine Jeſu, prout Chriſtus docuit, & tradidit omnibus ſuis Fidelibus Marci cap. 16. Quod manifeſtè, ac practicè docuit S. Hilarion Abbas, ut refert D. Hieronymus in vita ejus, cùm quædam puella à dæmone obſeſſa liberanda ad eum delata eſſet. Cùm enim dæmon reſpondiſſet Hilarioni: *Exire me cogis, & ligatus ſubter limen teneor: non exeo, niſi me Adoleſcens, qui me tenet, dimiſerit:* ablatis utique maleficii ſignis. *Noluit ſanctus Abbas*, antequam purgaret Virginem, ſigna jubere perquiri, *Ne*, inquit, S. Hieron. *aut ſolitis incantationibus receſſiſſe dæmon videretur, aut ipſe ſermoni ejus accommodaſſe fidem.* Ex qua actione S. Hilarionis, ac verbis S. Hieronymi facillimè colligitur, quàm ſatius,

con-

Digitized by Google

conſultius, ac ſalubrius ſit derelinquere talem curationem moralem, ſignorum, nempè, maleficii deſtructionem, & doctrinam adimplere evangelicam à Chriſto traditam, ab Apoſtolis, ac Chriſti Diſcipulis exercitatam, & à Sanctis Patribus approbatam, & obſervatam; de qua latiſſimè in ſequenti diſputatione pertractatur.

§. X.

488 Error multorum adducitur. HInc apertè conſtat, quàm hallucinentur multi nedum ex antiquis, verùm etiam ex recentioribus Theologis, Canoniſtis, Juriſtis, & Exorciſtis exiſtimantes, quòd ſtante, ac perſeverante maleficio materiali, ideſt ſigno materiali maleficii in loco, ubi poſitum fuerat, ſemper perſeveret maleficium formale, ſcilicet afflictio facta à dæmone in corpore obſeſſi: nam unum ſine altero non auferri,
489 Quid ſit maleficium temporale, ac perpetuum ad mentem aliorum. ajunt; unde dicunt, ut ſupra tetigi §.6. *n* 9. Maleficium eſſe temporale, quando inſtrumentum maleficii eſt in poteſtate ſagæ, vel malefici, ita ut induſtria humana auferri poteſt: perpetuum verò eſſe, quando ſignum non eſt in poteſtate ſagæ, vel malefici, ſed ſolius dæmonis, ita quòd induſtria humana auferri nequit.

Sed conſidera eorum errorem: Si enim vera eſſet hujuſmodi poſitio, vana eſſet Eccleſiæ poteſtas ad Dæmones expellendos, ſi non poſſent expelli abſque ſignorum deſtructione: quaſi quòd etiam virtus divina, qua dæmones expelluntur, à dæmone per ſua inſtrumenta, vel machinamenta impediri poſſet, vel retardare: quod eſſet hæreſis. Eſt igitur maleficium temporale nuncupandum, quando per poteſtatem Eccleſiaſticam, de qua agitur *in ſequenti diſputatione*, auferri poteſt: per-
490 Quid ſit ad mentem Auctoris. petuum verò dicendum, quando ſolummodò à Deo per miraculum, ſcilicet, per potentiam ſuam abſolutam auferri poteſt. ver. gr. Si à diabolo in corpore obſeſſi, vel maleficiati corruptum ſit aliquod organum, vel membrum aliquod ita debilitatum, quod viribus naturæ non poſſit amplius reſarciri, ita ut per ſolam Dei potentiam abſolutam ſanari poſſit. Relinquamus ergo hanc curationem moralem, quæ valdè eſt periculoſa, ſicut & diſputationem de ea, quæ eſt infructuoſa, & ad curationem divinam, quæ à me potiſſimùm eſt intenta, & à Chriſtifidelibus aſſequenda, attendenda, & exercenda, accedamus.

F I N I S.

A 9 1
1454649

Digitized by Google

Digitized by Google